

จตุกกนิปาตวณณา

นาคสมาลตเถรคาถา

อลงกตาติ อาทิกา อายสมโต นาคสมาลตเถรสสุ คธาฯ กา
อุปปตติ ฯ

อยมปี ปทุมุตตรสสุ ภควโต กาลे กุลเคहे นิพพตติตฺวา
วิญญุตํ ปตฺโต ทิมฺหสมเย (๑) สุริยาดปสนนตฺตตาย ภูมียา กจฺจนตํ
สตฺถาริ ทิสฺวา ปสนนมานโส นตฺตํ อทาสี ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนฺุเสสฺสุ สฺสรนฺุโต อิมสฺมี
พฺุทฺธปฺปาเท สกฺยราชกุเล นิพพตติตฺวา นาคสมาโลติ ลทฺธนาโม
วยปฺตฺโต ฉาติสมากเม ปฏฺิททฺธสทฺุโ ปพฺพิชิตฺวา กิณฺจิ
กาลํ ภควโต อุปฺภูจฺจาโก อโหสิ ฯ โส เอกทิวสํ นครํ
ปิณฺฑาย ปวิฏฺุโจ อลงกตปฏฺิยตฺตํ อณฺณตฺริ นจฺจก็ มหาปเถ
ตฺุริเยสฺสุ วชฺชนฺเตสฺสุ นจฺจนตํ ทิสฺวา อยํ จิตฺตกิริยวโยธาตฺ
วิปฺผารวเสน (๒) กรชกฺายสฺสุ ตธา ตธา ปรีวตฺติ อโห อนิจฺจา
สขฺวาราคิ ขยวํ ปฏฺุชเปตฺวา วิปฺสฺสนํ อฺุสฺสุกฺกาเปตฺวา
อรหตฺตํ ปาปฺุณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๓)

องฺคารชาตา ปจฺวี กุกฺกพฺานุกตา มหิ

ปทุมุตฺตโร ภควา อพฺุโกกาสมหิ จงฺกมิ ฯ

#๑ สี.ยฺู จมฺมสมเย ฯ ๒ ม. จิตฺตกิริยวโยธาตฺวิปฺผารวเสน ฯ

#๓. พ.อ. ๓๓/๔๗/๗๒ ฯ

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาพรรณนา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 2
 เล่มที่ 26 จตุกกนิปาตวรรณนา หน้า 2

ปณฺฑริ จตฺตมาทาย	อทฺธานํ ปฏิปชฺชหิ
ตตฺถ ทิสฺวาน สมฺพุทฺธิ	วิตฺตํ (๑) เม อุปฺปชฺชต ๑
มริจฺโยคฺคฤา (๒) ภูมิ	องฺการาว มหิ อัย
อุปฺหนฺติ (๓) มหาวาตา	สริรสฺสาสุเขปนา (๔) ๑
สีตํ อุณฺ्हํ วิหนฺนฺตํ (๕)	วาตาทปนิวารณํ
ปฏฺิกคฺคณฺห อิมํ จตฺตํ	ผลฺลสฺยิสฺสามิ นิพฺพุตฺตี ๑
อนุกมฺปกิ การุณฺนิโก	ปทุมฺมตฺตโร มหายโส
มม สงฺกปฺปมณฺเฑาย	ปฏฺิกคฺคณฺหิ ตทา ชิโน ๑
ตีสกปฺปานิ เทวินฺโท	เทวราชฺชมการยิ
สตาณํ ปณฺจกขตฺตฺตฺตฺจ	จกฺกวตฺตี อโหสํ ๑
ปเทสฺรชฺชํ วิปลํ	คณฺนาโต อสงฺขยิ (๖)
อนฺุโกมิ สกํ กมฺมํ	ปฺพุเพ สุกตมตฺตโน ๑
อัย เม ปจฺจณฺิมา ชาติ	จริโม วตฺตเต ภาโว
อชฺชปิ เสตจฺจตฺตํ เม	สพฺพกาลิ ฐริยติ ๑
สทสฺสเสสิโต กปฺเป	ยิ จตฺตมทฺตี ตทา
ทฺคฺคตฺตี นาภิขานามิ	จตฺตทานสฺลิตํ ผลํ ๑
กิลฺลสา ฉาปิตา มยฺหิ	ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
นาโคว พนฺธนํ เณฺตฺวา	วิหฺรามิ อนาสโว ๑

- #๑. สฺยา. จิตฺตํ ๑ ๒. สฺยา. มริจฺโมสนา ๑ ยฺ. มริจฺโวสนา ๑
 #๓. สฺยา. อุปฺภฺจฺจนฺติ ๑ ยฺ. อุปฺวาณนฺติ ๑
 #๔. สฺยา. สริรกาณฺเขปนา ๑ ยฺ. สริรสฺसानฺเขปนา ๑
 #๕. สฺยา. วิหนฺนฺติ ๑ ยฺ. วิหรนฺตี ๑ ๖. สฺยา. อสงฺขยิ ๑
 #เอวมฺปริปี ๑

เล่มที่ 26 นาคสมาลตเถรคาถาวรรณนา หน้า 3

สุวาคคัม วัต เม อาสิ	มม พุทฺธสฺส สนนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา	กตัม พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฏฺฐิสฺสุมภิตา จตฺสฺโส	วิโมกฺขาปิจ อญฺจเม
ฉพฺภิตฺตวา สจฺฉนิกิตา	กตัม พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา

อลงฺกตา สุวสนา	มาลินี จนนฺนุสฺสทา
มชฺเช มหาลเถ นารี	ศฺริเย (๑) นจฺจติ นญฺญกฺกิ ฯ
ปิณฺฑิกาย ปวิญฺจโห	กจฺฉนฺโต น อุตฺทิกฺขิตํ
อลงฺกตํ สุวสนํ	มจฺจุปาสว โอบุทฺทิตํ ฯ
ตโต เม มนฺตีกาโร	โยนิโส อุตฺปชฺชถ
อาทินโว ปาตุรหุ	นิพฺพิทา สมตฺติญฺจถ (๒) ฯ
ตโต จิตฺตํ วิมฺจฺจิ เม	ปสฺส ฌมฺมสุรฺมมตํ
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา	กตัม พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ (๓)

จตุหิ คาลาหิ อตฺตโน ปฏฺฐิปตฺติกิตฺตนฺนุเขน อณฺณํ พุยากาลิ ฯ

ตตฺถ อลงฺกตาติ หตฺถุปลาทิอากรเณหิ อลงฺกตคตฺตา ฯ

สุวสนาติ สุนฺทรวสนา โสภณวตฺถนฺนิตฺตา ฯ

มาลินีติ มาลาธารินี (๔) ปิพฺนฺธิตปฺปุมมาลา ฯ

จนนฺนุสฺสทาติ จนนฺนุเลปฺลิตฺตสรีรา ฯ

มชฺเช มหาลเถ นารี ศฺริเย นจฺจติ นญฺญกฺกิติ ยถา-

#๑. ม. ศฺริเย ฯ เอวมุปริปิ ฯ ๒. สී. สนนฺติญฺจถ ฯ ย. สมตฺติญฺจติ

#๓. ขุ. เถร. ๒๖/๓๒๓/๓๑๐ ฯ ๔. สී. มาลาธารินี ฯ

#ย. มาลาธารินี ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรคาวาณณนา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 4
เล่มที่ 26 จตุกกนิปาตวณณนา หน้า 4

วุตตญฺจนาเน เอกา นารี นญฺญิกิ นาญฺญิกิตฺถิ นกรวฺธิยา มชฺเฌ
ปญฺจกิกเก ตฺริเย วชฺชนฺเต นจฺจติ ยถาปญฺจปีตํ นจฺจํ กโรติ ฯ
 ปิตฺตทิกายาติ ภิกฺขุยา ฯ ปวิญฺโจอหนฺติ นกรํ ปวิญฺโจอ อหํ ฯ
 คจฺจนฺโต นํ อุตฺติกขิสฺนติ นกรวฺธิยํ คจฺจนฺโต ปริสฺสย
ปรีหฺรณตฺถํ วิถิํ โอลเณนฺโต ตํ นญฺญิกิ โอลเณสิ ฯ กิ วिय ฯ
 มจฺจุปาสิว โอทฺทิตฺตฺตํ ยถา มจฺจฺจสฺส มจฺจฺจราชสฺส
ปาสฺสวโต รุปาทิกโก โอทฺทิตฺโต โลเก อนฺนวิจฺจิตฺวา จิตฺโต เอกํเสน
สत्ตฺตํ อนตฺตาวโห เอวํ สปิ อปฺปญฺจิสฺสขานเณ จิตฺตํ
อนฺนปฺปญฺชานํ เอกํสโต อนตฺตาวหาติ มจฺจุปาสสทิสฺสิ วุตฺตา ฯ
 ตโตติ ตสฺมา มจฺจุปาสสทิสฺสวตา ฯ เมติ มยฺหํ ฯ
 มนสิกาโร โยนิโส อุตฺปชฺชธาติ อຍ္ยํ อญฺจิสฺสจฺจมาโต
นหารุสมฺพฺนโร มํเสน อนฺนปฺปิตฺโต นวฺยา ปญฺจิจฺจนฺโน
อสฺสจฺจกฺคนฺนชฺชคฺจจปฺปิกฺกุโโล อนฺนิจฺจจฺจมาทฺนปฺริมทฺทฺนเกทฺนวิทฺธิสฺน-
ธมฺโม อีทิสฺเส วิกาเร ทสฺเสตฺตีติ เอวํ โยนิโส มนสิกาโร
อุตฺปชฺชติ ฯ
 อาทินโว ปาตฺรหฺตติ เอวํ กายสฺส สภาวฺปชฺชาธ-
มฺเขน ตสฺส จ ตฺนีสฺสิตฺตํนญฺจ จิตฺตเจตฺติกานํ อุตฺทยพฺพยํ (๑)
สฺรสฺสปภฺงคฺคตฺถจ (๒) มนสิ กโรโต เตสฺส จ ยกฺขรฺกฺขสาทิสฺสุ วिय
ภยโต อุตฺทฺจหนฺเตสฺส ตตฺถ เม (๓) อนเณกาการอาทินโว โทโส
#๑. สฺ. ย. อุตฺทยพฺพยํ ฯ ๒. สฺ. ขณภฺงคฺคตฺถจ ฯ
#๓. สฺ. ย. เอตฺถนฺนตฺเร ตนฺติ ทิสฺสติ ฯ

ปาตุรโหสิ ตปปฏิปกุขโต จ นิพพาน อนิสโส ๑

นิพพิทา สมตีกุฐาติ นิพพิทนน อาทินวานุปลสุสนา-
นุภาวสิทธิ นิพพิทาณณ มม หทยे สณฐาสิ มุหุตตมปี
เตสิ รุปารูปรมมานัน คหणे จิตตํ นาโหสิ อณตตต
มณจितุกามตาทิวเสน (๑) ตตถ อุทาสินเมว ชาตุนติ อตุโถ ๑
ตโตติ วิปลสุสนาณโต ปรี ๑

จิตตํ วิมูจจิ เมติ โลกุตตรภาวนาย วุตตมานาย
มคคปฏิปาฎิยา สพพกิลเสหิ มม จิตตํ วิมุตตํ อโหสิ ๑ เอเตน
ผลูปตติ (๒) ทสเสติ ๑ มคคกขणे หิ กิลเสสา วิมูจจนติ นาม
ผลกขणे วิมุตตาติ ๑ เสสิ วุตตนยเมว ๑

นาคสมาลตเถรคาถาวณณา นิภูจिता ๑

ภคตเถรคาถาวณณา

อหํ มิทเธนาติอาทิกา आयसुमโต ภคตเถรสส คากา ๑ ก
อุปปตติ ๑

อัย กิร ปทุมุตตรสส ภควโต กाले गुलकेहे निपुत्तติत्वा
วิญญุตํ ปตโต สตุถริ ปรีนิพพุเต ตสส ธาตุโย ปุप्เพหิ
ปุเชสิ ๑

โส เตน ปุณณกมเมน นิมมานรตีสุ นิพุत्तติत्वा
อปราปรี เทวมनुสเสสุ สัสนนโต อิมสมิ พุทฐุปปาเท
#๑. ย. มุจจितุกมยตาณณ ๑ ๒. สี. ย. ผลูปตติ ๑

สกุยราชกุล นิพพตติตฺวา ภคฺติ ลทฺธนาโม วยปฺปตฺโต
อนฺนุทฺธกิมฺพิเลหิ (๑) สทฺธิ นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตฺวา พาลกโณณคคาม
วสนฺโต เอกทิวสํ ถีนมิทฺธาภิภวํ วิโนเทตฺถุ วิหารโต นิกฺขมม
จงฺกมํ อภิรฺหฺนฺโต ปปฺติตฺวา ตเทว องฺกฺสํ กตฺวา ถีนมิทฺธ
วิโนเทตฺวา วิปสฺสนํ วทฺธเตตฺวา อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ๗ เตน วุตฺตํ
อปทานเณ (๒)

ปรีนิพฺพุเต ภควติ	ปทุมุตฺตเร มหายเส
ปฺปฺพจงฺโกฏฺเเก (๓) คเหตุวา	สรีรมภิโรปยี ๗
ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา	นิมฺมานํ อคฺมาสํ
เทวโลกํ คโต สนฺโต	ปฺญญกมฺมํ สรามหํ (๔) ๗
อมฺพรา ปฺปฺพวสุโส เม	สพฺพกาลี ปวสุสฺติ
สํสรามิ มนฺุสฺเส เจ (๕)	ราชา โหมิ มหายโส ๗
ตหิ กุสุมวสุโส เม	อภิวสุสฺติ สพฺพทา
ตสฺเสว (๖) ปฺปฺพปฺุชาย	วาทสา สพฺพทสฺสิโน ๗
อัย ปจฺฉิมโก มยฺหิ	จริโม วตฺตเต ภโว
อชฺชาปี ปฺปฺพวสุโส เม	อภิวสุสฺติ สพฺพทา ๗
สทฺสทสฺสิโต กปฺเป	ยํ ปฺปฺพมภิโรปยี
ทฺคคฺตึ นาทิขานามิ	เทหปฺุชายิทํ ผลํ ๗
กิลเสตา ฉาปีตา มยฺหิ ๗เป ๗	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๗

#๑. สี่. ยู. ...กิมพิเลหิ ๗ ๒. ขุ. อ. ๓๓/๔๘/๗๓

#๓. มุ ปฺปฺพวสุโส สเก กตฺวา ๗ ๔. สุยา. จรามหัง ๗

#๕. สุยา. สมภวามิ มนฺุสฺเส เว ๗ ๖. สุยา. กายสุ ๗

ขุททกนิกายกุกกา เถรคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 7
เล่มที่ 26 ฤคฤเถรคาถาวณณา หน้า 7

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ผลสุเขน นิพฺพานสุเขน จ
วีดินาเมนุโต สตฺถารา เอกวิหารํ อนุโมทิตฺตํ อุปกเตน กจฺจิ
ตฺวํ ภิกฺขุ อปฺปมตฺโต วิหฺรสีติ ปุณฺโณ อตฺตโน อปฺปมาทวิหารํ
นิเวเทนโต

อหํ มิทฺเชน ปกโต	วิหารา อุปนิกฺขมึ
จงฺกมํ อภิรฺหุหนฺโต	ตตฺถเวว ปปฺตี ฌมา ฯ
คตฺตานิ ปริมชฺชิตฺวา	ปฺนปารุหฺห จงฺกมํ
จงฺกเม จงฺกมึ (๑) โสหํ	อชฺชนตฺตํ สุสมาทิโต ฯ
ตโต เม มนสิกาโร	โยนิโส อุตฺปชฺชถ
อาทินโว ปาตฺรหุ	นิพฺพิทา สมตฺติจฺจถ ฯ
ตโต จิตฺตํ วิมฺจฺจิ เม	ปสฺส ฌมฺมสุฌมฺมตํ
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ (๒)

อิมา จตฺสฺโส คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ มิทฺเชน ปกโตติ กายาลลียสงฺขาเตน อสคฺติ-
วิฆาตสภาวเณ มิทฺเชน อภิภูโต ฯ

วิหาราติ เสนาสนโต ฯ

อุปนิกฺขมินฺนติ จงฺกมิตฺตํ นิกฺขมึ ฯ

ตตฺถเวว ปปฺตี ฌมาติ ตตฺถเวว จงฺกมโสปาเน นิพฺพา-
ภิกฺกตตาย ภูมียํ นิปฺตี (๓) ฯ

คตฺตานิ ปริมชฺชิตฺวาติ ภูมียํ ปตเนน ปัสฺสูกิตานิ อตฺตโน

#๑. สุยา. จงฺกมึ จงฺกามึ ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๓๒๔/๓๑๑ ฯ

#๓. สึ. ย. ปรีปฺตี ฯ

ขุททกนิกายกุกกา เกรคาถาวณณา (ปรมตฺถปิณี ๒) - หน้าที่ 8
เล่มที่ 26 จตุกนิปาทวณณา หน้า 8

สรีราววานิ อนุมชชิตฺวา ฯ

ปฺนปารุห จงฺกมนฺติ ปติโต ทานาหนฺติ สงฺโกจํ
อนาปชชิตฺวา ปฺนปี จงฺกมฺภูจัน อารุหิตฺวา ฯ
อชฺมตฺตํ สุสมาหิตฺติ โคจรชฺมตฺเต กมฺมฺภูจัน นีวณ-
วิกขมฺภเนน สุญฺสุ สมาหิตฺติ เอกคฺคจิตฺโต หุตฺวา จงฺกมินฺติ
โยชนา ฯ เสถํ วุตฺตณฺยเมว ฯ อิทเมว จ เกรสฺส อญฺญา-
พฺยากรณํ อโหสิ ฯ

ภคฺคฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

สภียตฺเถรคาถาวณณา

ปเร จาติอาทิกา आयสุมโต สภียตฺเถรสฺส คาคา ฯ กา
อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเรสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺล
นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถารํ ทิวาวิหาราย (๑)
คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส อุปาหนํ อทาสี ฯ
โส เตน ปฺล
ภควติ ปฺริณิพฺพุเต ปตฺติญฺจิตฺเต สุวณฺณเจตฺติเย จหิ กุลปฺตฺเตหิ
สทฺฐี อตฺตสฺตฺตโม สาสเน ปพฺพชิตฺวา กมฺมฺภูจัน คเหตุวา
#๑ สี. ยู. วิหารา ฯ

เล่มที่ 26 สกยตเถรคาถาพรรณนา หน้า 9

อรณเณ วิหรนุโต วิเสสํ นิพพุตเตตฺถุ อสกุโกนุโต อิตเร
อาห มยํ ปิณฺฑปาตาย คจฺจนฺตา ชีวิตे सापेकुषा โหม
ชีวिते सापेकुषेण ज न सकुषा โลกุตฺตรम्ममि อธิคनुตฺถุ
ปฺนุชฺชนกาลงฺกิริยา ज तुकुषा हनत्त मयि निसुसेग्गी पनुचित्त्वा
पपुत्तํ अगिरुयुह काये ज शीविते ज अनपेकुषा सम्मन्म्ममि
करोमाति १ ते तदा अगिस्सु १

ओढ नेस्सि महागेरो उपनिसुस्यสมपन्ननुत्ता ตทเหว
ฉพฺภिณฺโณ หุตฺวา อุตฺตรกुरुโต ปิณฺฑปาตํ อุปเนสิ १ อิตเร
ตุเมห गन्ते कत्तजिजा तुमेहि सत्थि स्सल्लापมत्तम्पि पप्लुजो
सम्मन्म्ममेव मयि क्रिसुसाम तुमेह अत्तना तिण्णम्ममे
सुखिवारम्मनुยुชฺชชาติ वत्त्वा ปिณฺฑปาตํ ปग्गิกขिप्पिस्सु १ เกโร
ने सम्पग्गิจฺฉापेतฺถุ อสกุโกนุโต อคมาสิ १

ตโต नेस्सि ऐโก ทวีहितฺทิจฺเจเยน อภิญญาปริวาริ
อนาคามีผลํ สจฺฉิกิตฺत्वा ตเถว वत्त्वा तेहि पग्गิกขित्तो
अकमासि १ तेस्सु चिन्नाสวत्तेगे परिनिพฺพायิ अनาคामी सुत्थवासेस्सु
उपฺपชฺชิ १ อิตरे ปฺนุชฺชนกาลงฺกิริยเมว कत्त्वा ञ्छु कामसकुकेस्सु
अनुलोमपग्गिलोमโต तिपुप्पสมपत्तตี अनुภาวิต्त्वा अम्हाकं गक्वतो
काले त्थेवल्लोका ज्वित्त्वा ऐโก मल्लराชकुले पग्गิสन्धि कण्हि
ऐโก कन्धरराชकुले ऐโก पाहिरग्गुजे (॑) ऐโก राचकहे
#॑. ส. ย. พาหิรग्गุजे

เล่มที่ 26 จตุกถนิปาตพรรณนา หน้า 10

เอภิสฺสา กุสทาทิกาย กุจฺฉิมฺหิ ปฏฺฐิสฺสนฺธิ คณฺหิ อิตโร
อณฺณตริสฺสา ปริพฺพาชิกาย กุจฺฉิมฺหิ ปฏฺฐิสฺสนฺธิ อคฺคฺเหล็กิ ๑
สา กิร อณฺณตริสฺส ขตฺตียสฺส ฐิตา นํ มาตาปิตโร
อมฺหากํ ฐิตา สมยฺนตฺรํ ชานาตุติ เอกสฺส ปริพฺพาชกสฺส
นियฺยาทายีสฺสุ ๑ อเถโก ปริพฺพาชโก ตาย สทฺธิ วิปฺปฏิปชฺชิ ๑
สา เตน คพฺภํ คณฺหิ ๑ ตํ คพฺภินิ ทิสฺวา ปริพฺพาชกา (๑)
นิกฺกขฺตฺตีสฺสุ ๑ สา อณฺณตฺถ กจฺฉนฺตี อนฺตรามกฺเค สภายิ วิชายิ
เตนสฺส สภฺโยเตว นามํ อโหสิ ๑

โส วทฺธิตฺวา ปริพฺพาชกปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา นานา-
สตุถานิ อคฺคฺเหล็กฺวา มหาวาที หุตฺวา วาทปฺปสุโต วิจฺรนฺโต
อตุถนา สทิสํ อทิสฺวา นครทฺวาเร อสฺสมํ กาทฺตฺวา
ขตฺตียกฺุมาราทโย สิปฺปิ สิกฺขาเปนฺโต วิหรนฺโต อตุถโน
มาตุยา อิตฺถิภาวํ ชิกฺขจฺฉิตฺวา (๒) ฉานํ อุปฺปาเทตฺวา พุรฺหมฺโลเก
อุปฺปนฺนาย (๓) อภิสงฺขริตฺวา ทินฺเน วิสตีปฺญฺเห กเหตุวา เต
เต สมณฺพฺราหฺมณฺเ ปุจฺฉิ ๑ เต จสฺส เตสํ ปญฺหานํ อตุถํ
พฺยาภาตุํ นาสกฺขีสฺสุ ๑ สภฺยิสฺสตุตฺตวณฺณนํ ปน สฺพุทฺธาวัส-
พุรฺหฺมา เต ปญฺเห อภิสงฺขริตฺวา อทาสีติ อาคตํ ๑

ยทา ปน ภควา ปวตฺตวรชฺชมจกฺโก อนฺนุพฺพเพน ราชคหิ
อาคนฺตฺวา เวพฺพเน วิหาสิ ตทา สภฺโย ตตุถ กนฺตฺวา สตุถาริ
อุปฺสงฺกมิตฺวา เต ปญฺเห ปุจฺฉิ ๑ สตุถา ตสฺส เต ปญฺเห
#๑ (ปริพฺพาชกา?) ๑ ๒. ส. ย. ชิกฺขจฺฉนฺตฺยา ๑

#๓ ย. อุปฺปนฺนาย ๑

พุยาภาสิตติ สพพิ สกยิตฺเต อากตฺนเยน เวทิตฺตํ ๑ สกโย
 ปน ภควตา เตสุ ปญฺเฬสุ พุยาเกตฺสุ ปฏฺฐิตฺตฺสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา
 วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)
 กกุสนฺธสฺส มุณีโน พุราหฺมณสฺส วุสฺมิตฺ
 ทิวาวิหาริ วชฺโต อกฺกมฺนมหาสํ ๑
 อิมสฺมีเยว กปฺปสฺสึหิ ยํ ทานมทฺที ตทา
 ทุกฺคตี นาภิชานามิ อกฺกมฺนสฺสึหิ ผลํ ๑
 กิเลสา ฉापิตา มยฺหํ ๑ เป ๑ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนนฺตุ ๑

อรหา ปน หุตฺวา เทวตฺเต สัมภะทาย ปฺรกกมฺนเต
 เทวตฺตปฺกจิกานํ ภิกฺขุณฺโณ วาทิ เทนฺโต
 ปเร จ น วิชานนฺตุ มยเมตฺถ ยมามฺหเส (๒)
 เย จ ตตฺถ วิชานนฺตุ ตโต สมฺมมฺนฺติ เมธกา ๑
 ยทา จ อวิชานนฺตา อิริยนฺตฺยมฺรา (๓) วิย (๔)
 วิชานนฺตุ จ ये ชมฺมํ อาตุเรสุ อนาตุรา ๑
 ยงฺกิลฺลิจิ สิลฺลิลฺลํ กมฺมํ สงฺกิลฺลิจฺจ ยํ วตฺติ
 สงฺกสฺสรํ พุรหฺมจริยํ น ตํ โหติ มหาปฺผลํ ๑
 ยสฺส สพุรหฺมจารีสุ การโว นฺนูปลพฺภติ
 อารกา โหติ สพุชฺชมา นภิ ปจฺวิยา (๕) ยถาติ (๖)

จตุหิ คาถาหิ ชมฺมํ เทเสสิ ๑
 #๑. พุ. อ. ๓๓/๔๕/๓๐ ๑ ๒. สฺยา ยมามฺหเส ๑
 #๓. สฺยา. อิริยนฺตฺยมฺรา ๑ ๔. ยฺ วิยา ๑ ๕. สฺยา. ปจฺวิยา ๑
 #๖. พุ. เถร. ๒๖/๓๒๕/๓๑๑ ๑

เล่มที่ 26 จตุกนิปาตวณณา หน้า 12

ตตถ ปเรติ ปณฺหิตเต จเปตฺวา ตโต อญฺเณ อธมฺมํ
ธมฺโมติ ธมฺมํ อธมฺโมติอาทิกถกรวตฺถุทีปนวเสน วิวาทปฺปสุตา
ปเร นาม. เต ตตถ วิวาทํ กโรนฺตฺวา มยฺ ยมามเส
อุปราม นสฺสาม สตตํ สมิติ มจฺจุ สนฺติกํ กจฺจามาติ
น ชานนฺติ ฯ

เย จ ตตถ วิชานนฺตฺติติ ये ตตถ ปณฺหิตตา มยฺ
มจฺจุสมิปปํ กจฺจามาติ วิชานนฺติ ฯ

ตโต สมฺมณฺติ เมธกาติ เอวํ หิ เต ชานนฺตา
โยนิโสมนสิการิ อุปฺปาเตตฺวา เมธกานํ กลหานํ วุปสมาย
ปฺฏิปชฺชนฺติ ฯ อถ เนลํ ตาย ปฺฏิปตฺติยา เต เมธกา
สมฺมณฺติ ฯ

อถวา ปเร จาติ ये สตฺถุ โอวาทานุสาสนิยา
อคุทฺทเณน สาสนโต พาทิรตาย ปเร เต ยาว มยฺ
มิจฺจาคาทิ กเหตุวา เอตฺถ อธิ โลเก สาสนสฺส ปฺฏิณิกฺคาเห
ยมามเส วายมามาติ น วิชานนฺติ ตาว วิวาทา น
วุปสมฺมณฺติ ยथा ปน ตสฺส กาทสฺส วิสฺสชฺชนวเสน ये จ
ตตถ เตสุ วิวาทปฺปสุเตสุ อธมฺมธมฺมาทิกเก อธมฺมธมฺมาทิตโต
ยถาภูตํ วิชานนฺติ ตโต เตลํ สนฺติกา เต ปณฺหิตปฺริเส
นิสฺสาย วิวาทสงฺฆาตา เมธกา สมฺมณฺตฺติติ เอวเมตฺถ อตฺถโ
เวทิตฺตฺตํ ฯ

ยทาติ ยสฺมี กาลे ฯ

อวิชานนฺตาคี วิวาทสฺส วูปสมฺปายํ ฌมฺทมาฌมฺเม วา
ยถาวโถ อชานนฺตา ฯ

อิริยนฺตฺยมฺรา วิยาตี อมฺรา วิย ฌรามรณํ อภิกฺกนฺตา
วีย อุตฺตฺตา อุนฺนพา จปลา มฺขรา วิปฺปกิณฺณวาจา หุตฺวา
วตฺตฺนฺตี จรฺนฺตี วิจรฺนฺตี ตทา วิวาโท น วูปสมฺมเตว ฯ

วิชานนฺตี จ เย ฌมฺมํ อาตุเรสุ อนาตุรฺราตี เย ปน
สตุถุ สาสนฌมฺมํ ยถาภูตํ ชานนฺตี เต (๑) กิเลสโรเคน อาตุเรสุ
สตุเตสุ อนาตุรฺรา นิกฺกิเลสฺสา อนินฺชา วิหรนฺตี เตสํ วเสน
วิวาโท อจฺจนฺตเมว วูปสมฺมตฺตีติ อธิปฺปาโย ฯ

ยงฺกิลฺยจิ สิจฺฉิถํ กมฺมฺนฺตี โอลิยิตฺวา กรณฺน สิจฺฉิถาคำ
กตฺวา สาทลิกาเวน กตฺมํ ยงฺกิลฺยจิ กุสลกมฺมํ ฯ

สงฺกิลฺยฺจฺจนฺตี เวสฺสีอาทิกเ อโศจเร จรณฺน กุหนาทิ-
มิจฺฉาชีเวน วา สงฺกิลฺยฺจํ วตสมาทานํ ฯ

สงฺกสฺสรนฺตี สงฺกาหิ สริตฺพุพฺพิ วิหาเร กิลฺยจิ อสารูปป์
สุตฺตฺวา นฺน อสุเคน กตฺนฺตี ปเรหิ อสงฺกิตฺพุพฺพิ อฺโปสธ-
กิจฺจาทีสุ อณฺยตฺรกิจฺจวเสน สนนฺิปตฺตมฺปิ สงฺฆํ ทิสฺวา อทฺธา
อิมม มม จริยํ ฌตฺวา มํ อุกฺขิปฺตฺกามา สนนฺิปตฺตาคี เอวํ
อตุตฺตโน วา อาสงฺกาหิ สริตํ อฺสงฺกิตํ ปฺริสงฺกิตํ ฯ

น ตํ โหตีตี ตํ เอวรูปป์ พุรฺหมจฺริยํ สมณฌมฺมกรณํ
ตสฺส ปุคฺคตสฺส มหปฺพลํ น โหตี ตสฺส อมหปฺพลภาเวเนว
#๑. สี่. ยู. เอตฺถนฺตเร หีตี ทิสฺสตี ฯ

ปจฺจยทายกานมปิสุส น มหปฺผลํ โหติ ฯ ตสฺมา สลฺเลขวฺตตินา
ภวิตพฺพํ สลฺเลขวฺตติโน จ วิวาทสุส อวสโร เอว นตฺถิติ
อธิปฺปาโย ฯ

การโว นฺูปลพฺทตีติ อนุสาสนิยา อปทกฺขิณฺคคาหิภาเวน
ครุกาทพฺเพสุ สพฺรหฺมจารีสุ ยสุส ปุคฺคผลสุส การโว ครุกรรม
น วิชฺชติ ฯ

อารกา โหติ สทฺธมฺมาติ โส เอวรฺูโป ปุคฺคโล
ปฺฏิปตฺตีสทฺธมฺมโตปิ ปฺฏิเวธสทฺธมฺมโตปิ ทฺูเร โหติ น หิ ตํ
ครุ สิภฺขาเปนฺติ อสิภฺขิยมาโน อนาถิยนฺโต น ปฺฏิปชฺชติ
อปฺปฏิปชฺชนฺโต กุโธ สจฺจანი (๑) ปฺฏิวิชฺฌิสฺสตีติ ฯ เตนนาห
อารกา โหติ สทฺธมฺมาติ ฯ ยถา กิ ฯ นภํ ปุถฺวิยา (๒) ยถาติ
ยถา นภํ อากาสํ ปุถฺวิยา (๒) ปถฺวิ ชาติฺยา สภาวโต ทฺูเร ฯ
น กทาจิ สมฺมิสฺสกาโว ฯ เตนเนวาท

นภํ จ ทฺูเร ปจฺวี จ ทฺูเร

ปารี สมฺมทฺทสุส ตทาหุ ทฺูเร

ตโต หเว ทฺูเรตฺรํ วทนฺติ

สตนฺจ ธมฺโม อสตนฺจ ราชาติ (๓) ฯ

สภิชฺยเตรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สี. ย. สทฺธมฺมํ ฯ ๒. ปุถฺวิยา (ปจฺวี ปาลีวิธิ) ฯ อถ วา

#จฺสุส โถ ฯ ๓. พุ. ชา. อสีติ. ๒๘/๓๔๒/๑๓๓ ฯ

#๒๘/๓๖๓/๑๔๓ ฯ

ธิตถุตติอาทิกา อายสมโต นนทกตเถรสฺส กถา ฯ ก
อุปปตฺติ ฯ

อยมปี กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กถาเล หัสวตฺตินคเร
มหาวิภโว เสฏฺฐิ หุตฺวา สตถุ สนฺติเก ฌมฺมํ สฺสนฺโต
สตถาริ เอกํ ภิกขุํ ภิกขุโนวาทกานํ อคฺคภูจฺจเน จเปนฺตํ
ทิสฺวา ตํ จานนฺตริ ปตฺเตตฺวา สตสฺสสฺสคณฺนิเกน วตฺเตน
ภควนฺตํ ปุเชตฺวา ปณฺิธานมกาสิ สตถุ โปธิรฺกฺเข ปทีปฺปฺชณฺจ
ปวตฺเตติ ฯ โส ตโต ปฏฺจาย เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต กกุสนฺธสฺส
ภควโต กถาเล กรวิทสฺกุณฺเ หุตฺวา มชฺชรกฺขิตฺติ กุชฺชนฺโต(๑) สตถาริ
ปทกฺขินฺณํ อกาสิ ฯ อปรภาเค มยฺวโร หุตฺวา อณฺณตฺรสฺส
ปจฺเจกพฺพุทฺธสฺส วสนคฺุหาย ทฺวารเ ปสนฺนมานโส ทิวเส ทิวเส
ติกฺขตฺตํ มชฺชรวสฺสิตํ วสฺสสิ เอวํ ตตฺถ ตตฺถ ปุณฺณานิ กตฺวา
อมฺหากํ ภควโต กถาเล สวตฺถิยํ กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา
นนทโกติ ลทฺธนาโม วยฺปปตฺโต สตถุ สนฺติเก ฌมฺมํ สฺตฺวา
ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนํ วทฺเตตฺวา อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุคฺตํ อปทาน (๒)

ปทุมุตฺตรพฺพุทฺธสฺส โปธิยา ปาทปฺตฺตเม
ปสนฺนจิตฺโต สุมโน ตโย อุกฺเก อชารยิ ฯ

#๑. สฺ. ย. กุเชนฺโต ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๓/๔๔/๖๕ ฯ

สตสหัสสิโต กปเป โสหิ (๑) อุกกมชารยิ
ทุกคตี นาภิชานามิ อุกกทานสสิทิ ฝลั ๑
กิลเสตา ฌาปีตา มยหิ ๑เป ๑ กติ พุทฐสส สาสนนุติ ๑

อรหา ปน หุตวา วิมุตติสุเขน วิดีนาเมนุโต สตถารา
ภิกขุณินัน โอวาเท อาณตโต เอกสมิ อูโปสถทิวเส ปญจ-
ภิกขุณิสตานิ เอโกวาเทเนว อรหตติ ปาเปสิ ๑ เตน นัน ภควา
ภิกขุโนวาทกานัน อคคภูจจาเน จเปสิ ๑ อเถกทิวสิ เถริ สาวตถิยิ
ปิณฑาย จรนต์ อณตตรา ปุราณทุตติกา อิตถิ กิลเสวเสน
โอโลเกตวา หสิ ๑ เถโร ตสสา ตั กิริยิ ทิสวา สริรสส
ปฏิกกวลวิภาวนมฺเขน ฌมมि กเถนโต

ชิตถุ ปุเร ทุกกนุเช	มารปกุเข อวสสุเต
นวโสตานิ เต กาเย ยานิ	สนุทนต์ิ สพุพทา ๑
มา ปุราณัน อมณณิตโต	มาสาทสิ ตถาคเต
สกุเคปี เต น รชชนต์ิ	กิมงคิ (๓) ปน มานุเส ๑
เย จ โข พาลา ทุมเมธา	ทุมมนติ โมหปารุตา
ตาทิสา ตตถ รชชนต์ิ	มารชิตตสมิ พนุชเน ๑
เยสิ ราโค จ โทโส จ	อวิชชา จ วิราชิตา
ตาทิ ตตถ น รชชนต์ิ	ฉินนสุตตา อพนุชนาติ (๔)

#๑. สฺยา. ยานิ ๑ ย. โยหิ ๑ ๒. สฺยา. ม. ชิตถุ ๑

#๓. สฺ. ย. กิมงค ๑ ๔. พ. เถร. ๒๖/๓๒๖/๓๑๒

คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ ชีตติ ชิกฺขจฺจนตฺเถ นีปาโต รตฺถุตติ รกาโร ปทสนฺชิกโร
ธี อตฺถ ตํ ชิกฺขจฺจามิ ตว ชิกฺกาโร โหตฺถติ อตฺถโถ ฯ

ปุเรตฺถาทีนึ ตสฺสา ชิกฺกาตพฺพภาวทีปนานิ อามนฺตณ-
วณณานิ ฯ ปุเรตฺถิ อตฺถิยฺย เชจฺจเจหิ นานากุณเปหิ นานา-
วิธอสฺสุจฺจึหิ สมฺปฺปนฺเน ฯ

ทฺถกฺคนฺเชตฺติ กุณฺปปฺปริตตฺตาเอว สภาวทฺถกฺคนฺเช ฯ
มารปฺกฺเขตฺติ ยสฺมา วิสภากวตฺถุ อนฺชปฺถุชฺชนานํ
อโยนึโสมนสฺสิการณิมิตตฺตตาย กิเลสมาริ วฑฺฒเตติ เทวปฺถุตมารสฺส
จ โอตาริ ปวิญฺจํ เทติ ฯ (๑) ตสฺมา มารสฺส ปกฺโข โหติ ฯ
เตน วุตฺตํ (๑) มารปฺกฺเขตฺติ ฯ

อวสฺสุเตติ สพฺพกาลํ กิเลสวสฺสวเนน ตหึ ตหึ อสฺสุจฺ-
นิสฺสนฺทเนน จ อวสฺสุเต ฯ

อิทานิสฺสา นว โสทานิ เต กาเย ยานิ สนฺทนฺติ
สพฺพทาติ อกฺขิมฺหา อกฺขิณฺถโกตฺถิอาทินา (๑) วุตฺตํ อสฺสุจฺจโน อวสฺส-
วณฺณจฺจานํ ทสฺเสติ ฯ

เอวํ ปน นวณฺทํ ฐวสฺสวํ อสฺสุจฺจริตํ กายํ (๒) ยถาภูตํ
ชานนฺตึ มา ปฺรารณํ อมณฺณิตฺถโถติ ปฺรารณํ อชานนกาเล ปวตฺตํ
หสฺสิตลปิตํ กิพฺพิตํ มา มณฺณิ อิทานิปิ เอวํ ปฏฺฐิปชฺชิสฺสตีติ
#๑ สึ. ยฺ. โหตีติ วุตฺตํ อิ ฯ ๒. สึ. ยฺ. กายกฺลึ ฯ

มา จินฺเตหิ ฯ

มาสาเทสิ ตถาคเตติ ยถา อุปนิสฺสยสมฺปตฺติยา ปุริมกา
พุทฺธสาวกา อากตา ยถา วา เต สมฺมาปฏฺิปปตฺติยา คตา
ปฏฺิปปนฺนา ยถา จ รูปรูปรหมฺมานํ ตถลกฺขณํ ตถธมฺเม จ
อริยสจฺจานิ อากตา อธิคตา อวพุทฺธา ตถา อิเมปฺติ เอวํ
ตถา อากมฺนาทิสฺสเถเนน ตถาคเต อริยสาวเก ปกติสฺสเถ วีย
อวณฺณาย กิเลสวเสน จ อุปสงฺกมฺมานา (๓) มาสาเทสิ ฯ
อนาสาเทตพฺพตฺตาย การณฺมาห สกฺเขปฺปี เต น รชฺชนฺติ กิมงฺคํ
ปนฺน มานุเสติ สพฺพณฺณพฺพุชฺเณนปฺปี อกฺขาเนน ปรีโยสาเปตฺตุ
อสกฺกณฺณยฺยสุเข สกฺเขปฺปี เต สาวกพุทฺธา น รชฺชนฺติ สงฺขาเรสุ
อาทินวสฺส สฺสปรีทิจฺจตฺตา รากํ น ชเนนฺติ กิมงฺคํ ปน
มิพฺพหฺราสฺสทิสฺเส มานุเส กามกฺุณฺเน ตตฺถ น รชฺชนฺติตี
วตฺตพฺพเมว นคฺถิ ฯ

เย จ โขติ เย ปนฺน พาลยฺปโยคโต (๒) พาลา รมฺโฆช-
ปณฺณาย อภาวโต ทุมฺเมธา อสุเก สฺสภานุสฺสเนน ทฺวจินฺติต-
จินฺติตาย ทุมฺมนฺตี โฆเหเนน อณฺณาณฺเนน (๓) สพฺพโส ปฏฺิจฺฉาทิต-
จิตฺตตาย โฆปารุตา ตาทิสฺสา ตถารูปา อนฺธปฺลุชฺชนา ตตฺถ
ตสฺมี อิตฺถิสฺสณฺนิเต มารจิตฺตสฺมี พนฺชเนน มาเรณ โอจฺจทิต
#๑. สฺตี. ยฺ. อุปสงฺกมฺนาทินา ฯ ๒. สฺตี. พาลโยคฺยโต ฯ
#๓. สฺตี. ยฺ. อณฺณาณฺณคฺุณฺเนน ฯ

ปพพชิตฺวา อณฺตเรน อุปาสเคน การิตฺเต อารามे อาวาสโก
หุตฺวา วิหริเต เตน อุปฺภุจฺยมาโน ๙ อถกทิวสํ เอโก
จีณาสวตฺเถโร ลฺลขจิวรรโธ เกโสหรรณตฺถํ อรณฺยโต คามาภิมุโข
อากจฺจติ ตํ ทิสฺวา โส อุปาสโก อิริยาปถे ปสฺสิตฺวา กปฺปเคน
เกสมสฺสูนิ โอบารายเปตฺวา ปณฺธิโกชนํ โภเชตฺวา สุนฺทรานิ
จีวรานิ ทตฺวา อิเชว ฆนฺเต วสธาติ วสาเปติ ๙ ตํ ทิสฺวา
อาวาสโก อีสฺสามจฺเณรปโกโต (๑) จีณาสวตฺเถโร อาย วริ เต
ภิกฺขุ อิมินา ปาปฺปาสเคน อุปฺภุจฺยमानสฺส เอวํ อิธ วสนโต
องฺคฺลึทึ เกเส ลฺลขจิตฺวา อเจตสฺส สโต กฺุณฺมตฺตาหาร-
ชีวนนฺติ ๙ เอวญฺจ ปน วตฺวา ตาวเทว วจฺจกฺุณฺนี ปวิสิตฺวา
ปายาสํ วทฺฺเฒตฺวา วิย หตฺเถน กฺุณฺนี วทฺฺเฒตฺวา วทฺฺเฒตฺวา
ยวทตฺถํ ขาที มุตฺตลฺลจฺจ ปวี ๙ อิมินา นียาเมน ยวตฺยาถํ
จตฺวา กาลงฺกตฺวา นิริเย ปจฺจิตฺวา ปฺน กฺุณฺมตฺตาหารโ (๒)
วสิตฺวา ตสฺเสว กมฺมสฺส วิปากาวเสเสน มนฺุสฺเสสุ อุปฺปนฺโนปี
ปญฺจ ชาตีสตานิ นิคฺคฺโข หุตฺวา กฺุณฺภกฺโข อโหสิ ๙

ปฺน อิมสฺมี พุทฺธรูปาทะ มนฺุสฺสโยนียิ นินฺุพตฺตมาโนปี
อริยฺยปวาทพฺเพน ทฺุคฺคตฺกฺุเล นินฺุพตฺติตฺวา ญฺญํ วา จิรํ วา
สปฺปี วา ปายมาโน ตํ จทฺฺเทตฺวา มุตฺตเมว ปวีติ โอบนํ
#๑. ม. อีสฺสามจฺเณรปโกโต ๙ ๒. ส. นิริเย ปจฺจิตฺวา ปฺน
#กฺุณฺนิริเย อสฺจิมุตฺตาหารโ ๙ ย. นิริเย ปจฺจิตฺวา ปฺน กฺุณฺนิริเยสุ
#กฺุณฺมตฺตาหารโ ๙

โกชียมาโน ตัม จฑุเทตฺวา กุณเมว ขาทติ เอวํ กุณมุตตปริโกเคน
วฑุฒนุโต วยปฺโตโตปี ตเทว ปริภุชชติ ฯ มนุสฺสา ตโต
วารคฺคํ อสกุโกนฺตา ปริจฺจซีสุ ฯ โส ฌาตเกหิ ปริจฺจตุโต
นคฺคปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา น นุหยาติ รโฆชฺชลฺลโร เกสมสฺสูนิ
ลฺลจฺจิตฺวา อญฺเณ อิริยาปเถ ปฏิกฺขิปปิตฺวา เอกปาเทน ติฏฺฐติ
นิมนฺตํ น สาทิยติ มาโสปวาสิ อธิฏฺฐาย ปุณฺณตฺถิเกหิ
ทินฺนํ โภชนํ มาเส มาเส เอกวาริ กุสคฺเคน คเหตฺวา
ทิวา ชิวุหคฺเคน เลหติ รคฺคิยํ ปน อลฺลคฺคํ สปฺปาณกนฺติ
อขาทิตฺวา สุกฺขคฺคเมว ขาทติ ฯ เอวํ กโรนฺตสฺส ปญฺจ-
ปญฺญาสวสฺसानิ วิตฺตวตฺตานิ มหาชนฺโน มหาตโป ปรหมปฺปิจฺโจติ
มญฺญมาโน ตนฺนินฺโน ตปโปโณ อโหสิ ฯ

อถ ภควา ตสฺส หทยพฺภนฺตเร ฌญฺเฐ ปทีปํ วิย
อรหตฺตูปนีสฺสยํ ปชฺชวลนฺตํ ทิสฺวา สยเมว ตตฺถ คนฺตฺวา ฌมฺมํ
เทเสตฺวา โสตาปคฺคิผล ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา เอหิภิกฺขุปสมฺปทาย
ลทฺฐปสมฺปทํ วิปสฺสนํ อุตฺตสฺสกาเปตฺวา อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐาเปสิ ฯ

อยมตฺถ สงฺเขโป วิตฺถาโร ปน ฌมฺมปเท มาเส มาเส
กุสคฺเคนาติ คาถาอาถรรพณ์าย วุคฺตฺนเยน เวทิตฺพุโป ฯ
อรหตฺเต ปน ปตฺติฏฺฐิตฺวา ปรีนิพฺพานกาเล อาทิตฺวา มิจฺฉา
ปฏฺธิปชฺชิตฺวาปี สมนฺมาสมพฺพุทฺธํ นิสฺสาย สาวเกน อธิคฺนตฺพุพฺ
มยา อธิคฺตฺนติ ทสฺเสนฺโต

เล่มที่ 26 จตุกถนิปาตวณณา หน้า 22

ปลงจปลงลาส วสุธานี	รโฆชลลุมธารยี่
ภุญชนุโต มาสิกั ภคตั	เกสมสสุ อโลจยี่ ๑
เอกปาเทน อฏฐาสี	อาสนั ปริวชชยี่
สุกขคูดานี จ ขาที	อุทุเทศลจ น สาทียี่ ๑
เอตาทิสั กริตวาน	พหุ ทุคคิตคามินั
วุยมหานิ มโหเมน	พุทุธั สรณมามั ๑
สรณคมณั ปสส	ปสส ฌมมสุฌมมตั
ติสสุโส วิชชา อนุปปตตทา กตั พุทุธสส สาสนนุติ (๑)	

อิมา จตสุโส คาถา อภาสิ ๑

ตตถ ปลงจปลงลาส วสุธานี รโฆชลลุมธารยินนุติ นคค-
ปพพชชูปคมเนน นุหานปฏิกุเขปโต ปลงจาทิกานี ปลงลาส-
วสุธานี สรีเร ลคคั อากนตคเรณุสงขชาติ รโฆ สรีรมล-
สงขชาติ ชลลจ กายน ชาเรสิ ๑

ภุญชนุโต มาสิกั ภคตนุติ รตติยั คูนั ขาทนุโต
โลกวณจนตถั มาโสปวาสิโก นาม หุควา ปุณณตถิเกหิ ทินนั
โกชนั มาเส มาเส เอกวารั ชิวหคเค จปนวเสน ภุญชนุโต ๑

อโลจยินนุติ ตาทิสจจาทิกาปกเขเปน สิตถิมูลั เกสมสสุ
องคูลิหิ ลุญจาเปสิ (๒) ๑

เอกปาเทน อฏฐาสี อาสนั ปริวชชยินนุติ สพเพน สพพิ
อาสนั นิสชชั ปริวชชยี่ ตัญจนุโต จ อุโก หตเถ อุกขิปิตวา

#๑. ขุ. เถร. ๒๖/๓๒๓/๓๑๒ ๒. สี่. ย. มุญจาเปสิ ๑

เอเกเนว ปาเทน อฏฺฐาสี ฯ

อุทฺเทสนฺติ นิมนฺตํ ฯ อุทิสฺสกตฺตฺติ เกจิ ฯ

น สาทิยนฺติ น สมฺปฏฺฐิณฺตี ปฏฺฐิจิปีนฺติ อตุโถ ฯ

เอตาทิสฺส กริตฺวาน พหุํ ทฺถุคฺคิตฺคามินฺนฺติ เอตาทิสฺส เอวรูปี
วิปากนิพฺพตฺตํ ทฺถุคฺคิตฺคามินํ พหุํ ปาปกมมํ ปฺริมชาติสุ
อิธ จ กตฺวา อุปฺปาเทตฺวา ฯ

วฺยุมฺหาโน มโหฆเณนาติ กาโมฆาทีนา มหตา โอฆเณ
วิเสสโต ทิฏฺฐโฆเณ อปายสมฺมทฺทํ ปตฺติอากทฺตฺติยมาโน ฯ

พฺพุธฺ สรรณฺมากมฺนฺติ ตาทิเสน ปฺญฺญกมฺมจฺฉินฺทุเทน
กิจฺเจเน มนฺุสฺสตฺตภาวํ ลภิตฺวา อิทานิ ปฺญฺญพฺเพน พฺพุธฺ
สรรณฺนฺติ อคฺมาสี (๑) สมฺมาสมฺพฺพุทฺโธ ภควาติ อเวจฺจปฺสาเทน
สตุถฺริ ปสฺสีที ฯ

สรรณฺกมฺนํ ปสฺส ปสฺส ฐมฺมสุฐมฺมตฺตฺติ อายตฺนคตฺติ
มม สรรณฺกมฺนํ (๒) ปสฺส ปสฺส สาสนฐมฺมสฺส จ สุฐมฺมตฺติ โยหํ
ตถามิจฺฉาปฏฺฐิณฺปิโนปี เอโกวาเทเนว สตุถฺรารา เอทิสฺส สมฺปตฺติ
สมฺปาปีโต ฯ

ติสฺโส วิชฺชาตฺติอาทีนา ตํ สมฺปตฺติ ทสฺเสติ ฯ เตนนาห

ติสฺสสฺสสฺสหา ภควโต โโพธิรฺกฺขํ อวฺนฺทิสฺส (๓)

ปคฺคยฺห พิชฺณี ตตฺถ สีสฺหาสนมพิชฺหํ ฯ (๔)

#๑. ม. อคฺมาสี ฯ ๒. สี. สรรณํ ฯ ๓. สฺยา อวฺนฺทิสฺส ฯ สี.

#อวฺนฺทิสฺส ฯ ม. โโพธิรฺกฺขมวฺนฺทิสฺส ฯ ๔. สฺยา สีสฺหาสนมพิชฺหํ ฯ

ขุททกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤททีปนี ๒) - หน้าที่ 24
เล่มที่ 26 จตุกถนิปาตวณณา หน้า 24

เทวนวุเต อิตโต กปุเป สีหาสนมพีชหิ (๑)
ทุกคตี นาภิชานามิ พีชนาย อิทํ ผลํ ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยฺหิ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ ฯ (๒)
ชมฺพุกตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

เสนกตฺเถรคาถาวณณา

สฺวาคตํ วตาทิ อายสฺมโต เสนกตฺเถรสฺส กาธา ฯ กา
อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพุทฺเธสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปฺจินฺนโต สีขิสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถารํ ทิสฺวา
ปสนฺนมานโส โมรหตฺถเณน ภควนฺตํ ปุเชสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺุเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พุทฺธรูปฺปาเท พุราหฺมณฺกุลे นิพฺพตฺติตฺวา อูรวลกสฺสปตฺเถรสฺส
ภคินิยา กุญฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ เสนโกตฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส
วยฺปตฺโต พุราหฺมณานํ วิชฺชาสิปฺเปสฺส นิปฺพตฺตี คโต ฆราวาสํ
วสติ ฯ

เตน จ สมเยน มหาชโน สํวจฺจเร สํวจฺจเร ผกฺคุนฺมาเส
อุตฺตรผกฺคุนฺนภฺขตฺเต อุตฺสวํ อนุภวฺนฺโต คยายํ ติตฺถาภิสํกํ
#๑. สฺยา สีหาสนมวิชฺชหิ ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๓/๔๓/๖๕

กโรติ เตน ตํ อุตฺสวํ คยาผคฺคฺติ (๑) วทนฺติ ฯ

อถ ภควา ตาทิเส อุตฺสวทิวเส เวเนยฺยานุกมฺปาย
คยาตฺตฺตฺสมีเป วิหริติ มหาชโนปิ ติตฺถาภิเสกาธิปฺปาเยน ตโต
ตโต ตํ จานํ อุปคจฺจติ ฯ ตสฺมี ขณฺเณ เสนโกปิ ติตฺถาภิเสกตฺถํ
ตํ จานํ อุปคโต สตฺถารํ ฌมฺมํ เทเสนตฺถํ ทิสฺวา อุปสงฺกมิตฺวา
ฌมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนาย กมฺมํ
กโรนฺโต น จิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

โมรหตฺถํ คเหตุวาน	อุเปสี (๓) โลกนายกํ
ปสนนฺจิตโต สุมโน	โมรหตฺถํ อทาสหํ ฯ
อิมินา โมรหตฺถเณ	เจตนาปณฺธิรึหิ จ
นิพฺพายีสุ (๔) ตโย อคฺคิ	ลภามิ วิปฺปลํ สุขํ ฯ
อโห พุทฺโธ อโห ฌมฺโม	อโห โน สตฺถุสมฺปทา
ทควานหํ โมรหตฺถํ	ลภามิ วิปฺปลํ สุขํ ฯ
ติชคฺคิ นินฺพุตฺตา มยฺหํ	ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
สพฺพาสวา ปริกฺขิณา	นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ฯ
เอกตีเส อิตโต กปฺเป	ยํ ทานมทฺที ตทา
ทฺคคฺตี นาภิขานามิ	โมรหตฺถสฺสตีทํ ผลํ ฯ
กิลฺเลสา ฉาปิตา มยฺหํ ฯ เป ฯ	กตฺถํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

#๑. ม. คยาผคฺคฺติ ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๓/๔๒/๖๘ ฯ ๓. สฺยา อุเปสี ฯ

#๔. สฺยา. นินฺพุตฺตา เม ฯ ๕. สฺยา. ติชคฺคิ ฯ

อรหตุต ปน ปตุวา อตุตโน ปฏิปตุตี ปจุเวกขิตวา
สญชาตโสมนสุโส อุทานวเสน
สุวาคตํ วต เม อาสี คยายํ คยผคคฺคา
ยํ อทุทสาสี สมพุทฺธํ เทเสนตํ ฐมมมุตตมํ ฯ
มหญปภํ คณาจริยํ อคฺคปฺปตุตํ วินายกํ
สเทวกสุส โลกสุส ชินํ อตุลทสุสนํ ฯ
มหานาคํ มหาวีริ มหาชุตินนาสวํ
สพฺพาสวปริกฺขินํ สตุถารมกฺโตภยํ ฯ
จิสงฺกิติญฺจํ วต มํ ธิญฺจิสนฺทานพนฺธิตํ (๑)
วิโมจยิ โส ภควา สพฺพกนฺเถหิ เสนกนฺติ (๒)

จตุสฺโส กถา อภาสิ ฯ

ตตุถ สุวาคตํ วต เม อาสีติ มยา สุญฺจ อาคตํ
วต อาสี ฯ มม วา สุนฺทริ วต อาคมนํ อาสี ฯ
คยายนฺติ คยาติตฺถสมิเป ฯ
คยผคคฺคาติ คยผคคฺคาติ ลทฺธโวหาเร ผคฺคณฺมาสสุส
อตุตฺรผคฺคณฺนินกฺขตุเต ฯ ยนฺติอาทิ สุวาคถาวสุส การณฺทสุสนํ ฯ
ตตุถ ยนฺติ ยสฺมา ฯ
อทุทสาสินฺติ อทุทกฺขี ฯ

#๑. สุยา. ธิญฺจิสนฺทานสนฺธิตํ ฯ ม. ธิญฺจิสนฺทานพนฺธิตํ ฯ

#ย. ธิญฺจิสนฺทานสนฺธิตํ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๒๘/๓๑๒ ฯ

เล่มที่ 26 เสนกตเถรคาถา หน้า 27

สมพุทฺฐนฺติ สมฺมา สามิ สพุทฺฐมฺมานิ พุทฺฐตฺตา
สมพุทฺธิ ๑

เทเสนฺตํ ฌมฺมมุตฺตมฺนฺติ อุตฺตมํ อคฺคํ สพุทฺเสฏฺฐํ
เอกนฺตนิยุยานิกํ ฌมฺมํ เวเนยฺยชฺฌาสนานูรูปิ ภาสฺนตํ ๑

มหปรฺภนฺติ มหฺตียา สรีรปรฺภาย ฌาณปรฺภาย จ
สมนฺนาคตํ ๑

คณาจริยนฺติ ภิกฺขุปริสาทีนํ คณานํ อุตฺตเมน ทมฺเถน
อาจารสิกฺขาปนฺน คณาจริยํ ๑ อคฺคภูตานํ สีลาทีนํ กุณานํ
อธิกเมน อคฺคปรฺตตํ ๑ เทวมนุสฺสาทีนํ ปรเมน วินเยน วินยฺนโต
สยํ นายกรหิตตฺตา จ วินายกํ ๑ เกนจิ อนภิกฺภูโต หุตฺวา
สกลํ โลกํ อภิกฺวิทฺวา จิตตฺตา ปญฺจนฺนํปิ มารานํ ชิตตฺตา
จ สเทวกสฺส โลกสฺส ชินํ สเทเวเก โลเก อคฺคชินํ
พาตฺตีสวรมหาปริสลกฺขณอสีตฺติอนุพฺยญฺชนาทีปฏิมณฺฑิตรูปกายตฺยา
ทสพลจตุเวสารชฺชาทีคฺคณปรฺภิมณฺฑิตฌมฺมกายตฺยา จ สเทเวเก
โลเกน อปริเมยฺยทสฺสนตฺยา อสทิสทสฺสนตฺยา จ อตฺลทสฺสนํ ๑

คตฺติพลปรฺกุกมาทีสมฺปรตฺติยา มหานาคสทิสตฺตา นาเคสุปี
จีณาสเวสุ มหานูภาวตฺยา จ มหานาคํ ๑ มารเสนาวิมถนโต
มหาวิกฺกนฺตตฺยา จ มหาวีริ ๑

มหาชฺตินฺติ มหาปรตฺยาปี มหาเตชฺนฺติ อตฺโต ๑ นตฺถิ เอตฺสฺส
จตฺตาโรปี อาสวาตี อนาสวํ ๑ สพุเพ อาสวา สวาสนา

เล่มที่ 26 จตุกถนิปาตวณณา หน้า 28

ปริกษีณา เอตสฺสาติ สพฺพาสวปริกษีณํ ฯ กามิ์ สวากพฺพุธา
ปจฺเจกพฺพุธา จ ชีณาสวาว สพฺพญฺญพฺพุธาเอว ปน สवासเน
อาสเว เขเปนฺตีติ ทสฺสนตฺถิ์ อนาสวณฺติ วคฺวา ปฺน
สพฺพาสวปริกษีณนฺติ วุตฺตํ ฯ เตน วุตฺตํ สพฺเพ อาสวา
สวาสนา ปริกษีณา เอตสฺสาติ สพฺพาสวปริกษีณนฺติ ฯ

ทิกฺุจรมฺมิกสมฺปรายิกปรมคฤเทหิ ยถารหิ เวเนยฺยานิ
อนุสาสนโต สตถาริ์ จตุเวสารชฺชวิสารทตาย กุโตะจิปิ ภยา-
ภาวโต อกุโตะภยิ์ เอวรूपิ์ สมมาสมฺพุทฺธิ์ ยิ์ ยสฺมา อทฺทสาสี
ตสฺมา สวาคตฺถิ์ วต เม อาสีติ โยชนา ฯ

อิทานิ สตถุ ทสฺสเนน อตฺตนา ลทฺทคฺคณฺ ทสฺเสนโต
จตุตฺถิ์ คาถมาห ฯ

ตสฺสสโต กณฺชยปฺนณฺลาพฺ วिय ตกฺกกริตจาภฺ วिय
วสาปีตปิโลตฺติกา วिय จ สงฺกิลเสวตฺถุหิ อนมตฺคฺเค สั้สारे
จिरกาลิ์ สงฺกิลิ์ภูจิ์ ฯ คทฺทลพฺนฺธิ์ วिय ฌมฺเภ สารเมยิ์
สทฺกายฌมฺเถ ทิกฺุจิสฺนทานเนน ทิกฺุจิปฺนฺธเนน พฺนฺธิ์ (๑) พทฺธิ์
ตโต วิโมเจนฺโต จ อภิชฺฌาทีหิ สพฺพกนฺเถหิ มํ เสนกํ
อริยมคฺคหตฺถเนน วิโมจยิ์ วต โส ภควา มยฺหิ สตฺถาติ ภควติ
อภิปฺปสาทํ ปเวเทติ ฯ

เสนกตฺถเธรคาถาวณณา นิฏฺุจิตา ฯ

#๑. สี. เอตฺถนฺตเร สนฺทิตนฺตติ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 26 สมุทตตุเถรคาถาวณณา หน้า 29

โย ทนุรกาเลติอาทิกา आयस्मित् สมุทตตุเถรสฺส คากา ฯ
กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเรสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ กโรนฺโต พุทฺธสฺสฺสฺสฺส โลเก จนฺทภาคาย นทียา
ตีเร กิณฺนรโยนินิ นินฺนพฺพุโต เอกทิวลฺลํ อลฺลตฺตรํ ปจฺเจกพฺพุทฺธํ
ทิสฺวา ปสฺนุนฺนมานโส วนฺนทิตฺวา กตฺถชฺลิตฺติ อชฺชุนฺนปฺปฺเพหิ ปุชฺช
อกาสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนุสฺสเสสุ ลฺลสรฺนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธปฺปาเท กุลฺลเคเห นินฺนพฺพุติตฺวา สมุทฺโตติ ลทฺธนาโม
วยปฺปตฺโต ภควโต ปรีนินฺนพฺพานสฺส ปจฺจนา ชมฺมกณฺฑาทาการิกสฺส
สนฺตฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธโร ปพฺพชิตฺวา สมณชมฺมํ
กโรนฺโต วิปสฺสนํ วทฺธเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺปณิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทานे (๑)

จนฺทภาคานทิตฺติเร	อโหสิ กิณฺนโร ตทา
อททลฺลํ วิรัชํ พุทฺธํ	สยมฺภภ อปฺราชิตํ ฯ
ปสฺนุนฺนจิตฺโต สุมโน	เวทชาโต กตฺถชฺลิตฺติ
กเหตุวา อชฺชุนํ ปุปฺปํ	สยมฺภภ อภิปฺุชฺชียํ ฯ
เตน กมฺเมน สุกเตน	เจตนาปณฺธิทึ จ
ชหิตฺวา กิณฺนโร เทหิ	ตาวตฺตีสมคจฺจนฺหิ ฯ

#๑. พ. อ. ๓๓/๑๐๖/๑๕๖ ฯ

ขุททกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤที่ปนี ๒) - หน้าที่ 30
เล่มที่ 26 จตุกถนิปาตวณณา หน้า 30

ฉตุตีสกขตุตฺถุ เทวินุโท	เทวราชชมการยี่
ทสกุขตุตฺถุ จกุกวตุตฺถุ	มหาราชชมการยี่ ฯ
ปเทสราชชฺช วิปฺปลิ	คณนาโต อสงฺขยิ
สุเขตเต วปฺปิตํ พีชํ (๑)	สยมกุสมิ อโห มม. (๒) ฯ
กุสลํ วิชฺชเต มยฺหํ	ปพฺพชชี อนการยี่
ปฺุชารโห อหํ อชฺช	สกุยฺปฺตตสฺส สาสเน ฯ
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ฯ เป ฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ	

อรหตุตํ ปน ปตฺวา วิมุตฺตีสฺสฺเชน วิหรนฺโต วสฺสสฺส-
ปรีนิพฺพุเต ภควติ เวสาลีเกสฺสุ วชฺชปฺฺตตเกสฺสุ ทส วตฺถุณี ปกฺกยฺห
จิตฺตฺสฺ กากณฺทกปฺฺตเตน ยสฺสเถเรน อุตฺตาสาหิเตหิ สตฺตสฺสเตหิ
ชินฺนาสเวหิ ตํ ทิฏฺฐี ภิณฺฑิตฺวา สทฺธมฺมํ ปกฺกณฺหนฺเตหิ
ธมฺมวินยสฺสฺกเห กเต เตสํ วชฺชปฺฺตตกานํ อุตฺตมฺมอฺพฺพิณยทีปเน
ธมฺมสํเวเคน เถโร

โย ทนฺธกาเล	ตฺรติ ตฺรณิเย จ ทนฺธเย
อโยนิโสสํวิธานเนน (๓)	พาโล ทุกฺขํ นิกจฺจติ ฯ
ตสฺสคฺถา ปรีหายนฺติ	กาพฺปกฺเขว จนฺทิมมา
อายสฺสฺยถจ (๔) ปปฺโปติ	มิตฺเตหิ จ วิรุชฺชติ ฯ
โย ทนฺธกาเล ทนฺธเต	ตฺรณิเย จ ตารเย
โยนิโสสํวิธานเนน	สุจํ ปปฺโปติ ปณฺจทิโต ฯ

#๑. ย. สุเขตเตว ผิด พีช ฯ ๑. สฺยา. อโหสิ เม ฯ ๓. สฺยา

#อโยนิโสสํวิธานเนน ฯ ๔. ส. อายสฺสฺยถจ ฯ

ตสฺสตุถา ปรีปุเรนฺติ สุกฺกปกฺเขว จนนฺทิมมา
ยโส กิตฺตติญฺจ ปปโปติ มิตฺเตหิ น วิรุชฺฌตฺตีติ (๑)

อิมมา คาคา ภาณนฺโต อณฺณํ พุยาภาสิ ฯ

ตตฺถ โย ทนฺธกาเถ ตฺรตฺตีติ กิตฺติมฺญฺจि กตฺตพฺพตฺถุสฺมึ
กปฺปติ นฺ โข น นฺ โข กปฺปตฺตีติ วินยฺกุกฺกฺจฺเจ อุปฺปนฺเน
ยาว วิยตฺตํ วินยฺชฺรํ ปุจฺฉิตฺวา ตํ กุกฺกฺจฺจํ น วิโนเทติ
ตาว ทนฺธกาเถ ตสฺส กิจฺจสฺส ทนฺธายิตพฺพสมเย ตฺรตฺตี
มทฺทิตฺวา วีตฺติกมฺมํ กโรติ ฯ

ตฺรณฺเฝย จ ทนฺธเยติ กหฺนฺจฺสสฺส ตาว สฺรณฺกมฺนสฺสีล-
สมาทานาภิเก ปพฺพชิตฺสสฺส วตฺตปฺปฏิวตฺตคฺรณฺนาภิเก สมถ-
วิปฺสฺสนานฺนุโยเค จ ตฺริตพฺเพ สมฺปตฺเต สึฆํ ตํ กิจฺจํ
อนนฺนุญฺชิตฺวา อากมฺนมาเส ปกฺเข วา กริสฺสामीติ ทนฺธายเยย
ตํ กิจฺจํ อภิโรนฺโตว กาลํ วีตฺตินาเมยฺย ฯ

อโยนฺโสสฺสัวิธานนฺนาคี เอวํ ทนฺธายิตพฺเพ ตฺรนฺโต ตฺริตพฺเพ
จ ทนฺธายนฺโต อนฺนุปายสฺสัวิธานนฺน อฺปายสฺสัวิธานาภาเวน พาโล
มนฺทพฺพุทฺธิโก ปุคฺคโล สมฺปติ อายตฺตี จ ทุกฺขํ อนตฺถํ
ปาปฺปณฺนาคี ฯ

ตสฺสตุถา ปรีหายนฺตฺตีติ ตสฺส ตถารูปสฺส ปุคฺคลสฺส
ทิกฺกฺชรมฺมิกาภิเกทา อตฺถา กภาพกฺเข จนนฺทิมมา วิย ปรีหายนฺติ
ทิวเส ทิวเส ปรีกฺขยฺมํ ปรียาทานํ คจฺจนฺติ ฯ อสุโก ปุคฺคโล

#๑. ขุ. เถร. ๒๖/๓๒๕/๓๑๓ ฯ

อสุทโท อปฺปสนฺโน กุสีโต หีนวิริโยติอาทินา อายสกุญ
วิญญูหิ ครหิตพฺพตฺตํ ปปฺโปติ ปาปฺณาติ ฯ

มิตฺเตหิ จ วิรุชฺฌตฺติ เอวํ ปฏิปชฺช มา เอวํ ปฏิปชฺชชาติ
โอวาททายเกหิ กลฺยาณมิตฺเตหิ อวจนฺยา มยฺนฺติ โอวาทสฺส
อนาทาเนเนว (๑) วิรุทฺโท นาม โหติ ฯ

เสสคาถาทุวยสฺส วุตฺตวิปริยาเยน อตุโถ เวทิตพฺโพ ฯ
เกจิ ปเนตฺถ ตฺรติ ทนฺชเยติ ปทานํ อตฺตภาเวน ภาวนา-
จิตฺตสฺส (๒) ปกฺกหนฺนิกฺกเห อุตฺตรนฺติ ตํ ปจฺฉิมคาถาสฺส ยฺชชติ ฯ
ปฺริมา หิ เทว คาถา ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย จริตพฺพิ
สมณฺชมฺมํ อกฺตฺวา กุกฺกจฺจปกตตฺาย ทส วตฺถุณี ทีเปตฺวา
สงฺเขน นิกฺกทฺถมิเต วชฺชิปฺตฺตเก สนฺชาย เถเรน วุตฺตา
ปจฺฉิมา ปน อตฺตสทิสเส สมฺมา ปฏิปฺนฺเน สกตฺถิ นปฺผาเทตฺวา
จิตฺติ ฯ

สมฺภูตฺตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐจิตฺตา ฯ

#๑. ย. อภาชนํ อยฺนฺติ โอวาทสฺส อทาเนเนว ฯ

#๒. ส. ย. ภาวนานิมิตฺตสฺส ฯ

อุภยเนาติอาทิกกา อายสมโต ราชสุตฺเถรสฺส คธา ฯ ก
อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพชฺเชสฺส กตาทิกาวโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺนโต ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญญฺตํ ปตฺโต สตฺถาริ เอกํ ภิกฺขุํ สิฏฺฐากามานํ
อคฺคณฺฐจฺฉานे จเปนตํ ทิสฺวา สยมฺปิ ตํ จานนฺตรํ ปตฺเตตฺวา
เสนาสนวิโสธนวิโชตนาทิกํ อุพาริ ปฺลฺลณํ กตฺวา ปณฺธิชาน-
มกาสิ ฯ

โส ตโต จิตฺวา เทวมนฺนุสฺเสสฺส ตฺสฺรนฺโต อิมสฺมี
พฺพชฺชูปฺปาเท อมฺหากํ โพรสิตฺตํ ปฏฺิจจ ยโสธฺรราย เทวีย
กฺขุณฺนิมฺหิ นิพฺพตฺติตฺวา ราชโลคิ ลทฺธนาโม มหตา ขตฺติย-
ปริวารเณ (๑) วชฺฐมิ ตสฺส ปพฺพชฺชวชิรานํ ขนฺธเก อากตเมว ฯ
โส ปพฺพชิตฺวา สตฺถุ สนฺติเก อนเนเกหิ สุตฺตปเทหิ สุตฺทุโธวาท
ปริปกฺกณฺวาโม (๒) วิปฺสฺสนํ อุตฺสูกฺกาเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
เตน วุตฺตํ อปทานे (๓)

ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
สตฺตถฺมิมฺหิ (๔) ปาสาทิ อาทาสํ สนฺถริ (๕) อหํ ฯ

- #๑. สී. ย. ขตฺติยปริหารเณ ฯ ๒. สී. ย. ปริปกฺเก ฯ
- #๓. พ. อ. ๓๒/๑๘/๘๕ ฯ ๔. สฺยา. สตฺตถฺมิมฺหิ ฯ ๕. สී. อทาสี
- #สนฺถริ ฯ

จีณาสวสหัสเสหิ	ปริกณโณ มหามุณี
อุปากมิ คนฺธกฺขี	ทิปทินฺโท นราสโก ฯ
วิโรจยฺ (๑) คนฺธกฺขี	เทวเทโว นราสโก
ภิกฺขุสงฺฆเม จิโต สตุถา	อิมมา คาคา อภาสถ ฯ
เยนายฺ โขติตา เสยฺยา	อาทาโสว สฺสนนฺโต
ตมหํ กิตฺติยสฺสามิ	สุณฺณถ มม ภาสโต ฯ
โสณฺณมยา รุปีมยา	อโธ เวพฺพริยามยา
นิพฺพตฺติสฺสนนฺติ ปาสาทา	เย เกจิ มนฺโส ปียา ฯ
จตุสฺสจิกฺขตฺตํ เทวินฺโท	เทวราชํ กริสฺสติ
สทสฺสทฺกขตฺตํ จกฺกวตฺตี	ภวิสฺสติ อนนฺตรา ฯ
เอกวิสฺตติกฺปฺปมฺหิ	วิมโล นาม ขตฺติโย
จาตุรฺนฺโต วิชิตาวิ	จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ ฯ
นคฺริ เรณฺวตี นาม	อิฏฺฐกาหิ สฺมาปิตํ
อายาเมโต ตีณิ สत्	จตุรฺสสฺสมายุตํ ฯ
สุทสฺสโน นาม ปาสาทอ	วิสุกฺกมฺเมน มาปิตอ
อฏฺฐการวฺรุเปโต	สตุตฺตรตฺนภฺสิโต ฯ
ทสฺสทฺทาวิตฺตํ ตํ	วิชฺชาจรฺสมากุลํ
สุทสฺสนํ นคฺริ	เทวตานํ ภวิสฺสติ ฯ
ปภา นิกฺคจฺจนเต ตสฺส	อุคฺคจฺจนฺเตว สุริเย
วิโรเจสฺสตี ตํ นิจฺจํ	สมนฺตา อฏฺฐโยชนํ ฯ

#๑. สฺยา วิโรจยฺ ฯ

กปฺปตตสทสฺสมหิ	โอกุกากกุกสุมภโว
โคตโม นาม โคตเตน	สตุถา โลเก ภวิสฺสติ ฯ
ตฺสิตาว (๑) จิวฺวาน	สฺกุกมฺเลน โจทิตฺ
โคตมสฺส ภควฺโต	อตุรฺโซ โส ภวิสฺสติ ฯ
สเจวเสยฺย (๒) อการิ	จกฺกวตฺตี ภเวยฺย โส
อฺกฺจฺจนเมตฺติ ยํ ตาที่	อคาเร รติมชฺฌคา ฯ
นิกฺขมิตฺวา อการมฺหา	ปพฺพชิสฺสติ สฺพพฺโต
ราหุโล นาม นามเน	อรหา โส ภวิสฺสติ ฯ
กิกิวิ อณฺฑํ รกฺเขยฺย	จามรี วิย วาลธี
นิปโก สิลสมฺปนฺโน	มมํ รกฺขิ (๑) มหามฺนิ ฯ
ตสฺสสํหิ ชมฺมมณฺเฑน	วิหาสี สาสเน รโต
สพฺพาสเว ปริณฺเฑน	วิหรามิ อนาสโว ฯ
กิลเสสา ฉาปีตา มยฺหิ ฯ เป ฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ	

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺิปปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา

อณฺเฑนํ พฺยากรฺโรนฺโต

อฺกฺเขเนว สมฺปนฺโน	ราชุดตภทฺโทติ มํ วิทฺ
ยณฺจมฺหิ ปฺตฺโต พุทฺธสฺส	ยณฺจ ชมฺเมสฺส จกฺขุมฺมา ฯ
ยณฺจ เม อาสวา ชีณา	ยณฺจ นตฺถิ ปฺนพฺภโว
อรหา ทกฺขิณฺเฑนฺโยมฺหิ	เตวิชฺโซ อมตทฺทโส ฯ

#๑. สฺยา. นามเน ฯ ๒. สฺยา. สเจ วเสยฺย ฯ ๓. สฺยา. ทกฺขิ ฯ

กามนุชา ชาลสณฺณนา (๑) ตณฺหาจทณฺณาทีตา
ปมตฺตพณฺธนา พทฺธา มจฺจนาว กุมิณามฺเข ฯ
ตํ กามํ อหฺมชฺฉิตฺวา เณตฺวา มารสฺส พนฺธนํ
สมฺมถิ ตณฺหมพฺพุชฺห สีตฺถิฏฺโถสฺมิ นิพฺพุตฺติ (๒)

จตฺสฺโส คธา อภาสี ฯ

ตตฺถ อุภเยเนว สมฺปนฺโนติ ชาตฺติสมฺปทา ปฏฺธิปตฺติสมฺปทาติ
อุภยสมฺปตฺติยาปี สมฺปนฺโน สมฺนฺนาคโต ฯ

ราหุลภทฺโทติ มํ วิหฺวติ ราหุลภทฺโทติ มํ สพฺรหฺมจาริโน
สณฺชานนฺติ ฯ ตสฺส หิ ชาตฺตาสนํ สุตฺวา โฟธิสฺตฺเตน ราหุ
ชาโต (๑) พนฺธนํ ชาตฺนฺติ วุตฺตวจนํ อุปาทาย สฺสทฺโรทนมหาราชา
ราหุโลติ นามํ คณฺหิ ฯ ตตฺถ อาทีโต ปิตฺรา วุตฺตปริยายเมว
กเหตุวา อห ราหุลภทฺโทติ มํ วิหฺวติ ฯ ภทฺโทติ จ ปัสสา
วจนเมตฺติ ฯ

อิทานิ ตํ อุภยสมฺปตฺติํ ทสฺเสตฺถึ ยถฺจมฺหิตีอาที วุตฺตํ ฯ
ตตฺถ ยนฺติ ยสฺมา ฯ จสทฺโท สมฺจยฺยตุโถ ฯ

อมฺหิ ปฺตุโต พุทฺธสฺสาติ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส โอรสฺปฺตุโต
อมฺหิ ฯ

ธมฺเมสฺสุติ โลกิเยสฺสุ โลกุตฺตเรสฺสุ จ ธมฺเมสฺสุ จตฺสจฺจธมฺเมสฺสุติ
อตฺถโถ ฯ

#๑. สุยา. ย. ชาลสณฺณนา ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๓๓๐/๓๑๓ ฯ

#๓. สี. ย. ราหุโล ชาโต ฯ

จกขมาติ มคคปณญาจกขุณา จกขุมา จ อมูหีติ

โยเชตพุพ ๑

ปุ่น อปราปเรหิปี ปรียาเยหิ อตุตนิ อุภยสมปตฺตี ทสฺเสตุ
ยญจ เม อาสวา จีณาติ คาทมาห ๑

ตตุถ ทกฺขิณเยโยติ ทกฺขิณารโห ๑

อมตททโสติ นิพพานสฺส ทสฺสาวี ๑ เสถิ สฺสูวิญญะยเมว ๑

อิทานิ ยาย วิชฺชาสมปตฺติยา จ วิมุตฺติสมปตฺติยา จ

อภาเวน สตุตกาโย กุมิเน พนฺธมจฺฉา วีย สํสारे ปรีวตฺตติ

ติ อุภยสมปตฺตี อตุตนิ ทสฺเสตุ กามนฺธาติ คาทาทวยมาห ๑

ตตุถ กามะหิ กามะสุ วา อนฺธาติ กามนฺธา ๑ ฉนฺโท

ราโคติอาทิวีกาเคหิ กิเลสกามะหิ รุปาทิสฺสู วตุฏฺฐกามะสุ อนาทินว-

ทสฺสีตาย อนฺธิกตา ๑

ชาลปจฺฉนฺนาติ สกฺลํ ภวตฺตยํ อชฺโฆตฺถริตฺวา จิตฺเตน

วิสตุตฺติกาชาเลน ปการโต ฉนฺนา ปลิกฺขณฺจิตฺตา ๑

ตณฺหาจทนฉาทิตาติ ตโตเอว ตณฺหาสฺงฺขาเตน ฉทเนน

ฉาทิตา นิวุตา สพุพโส ปฏิกฺขณฺจิตฺตา ๑

ปมตฺตพนฺธฺนา พทฺธา มจฺฉาว กุมินามุเชติ กุมินามุเช

มจฺฉพนฺธานํ มจฺฉปสฺสีพพกมุเช พทฺธา มจฺฉา วีย ปมตฺตพนฺธฺนา

มารเณ เยน กามพนฺธเนน พทฺธา อิมะ สตุตฺตา ตโต น

นิกจฺฉนฺติ อนฺโตพนฺธนคตาว โหนฺติ ๑

ตํ ตถารूपํ กามํ พนฺชนภูตํ อุชฺฌิตฺวา ปุพฺพภาก-
ปฏิบัติติยา ปหาย กิเลส- มารสฺส พนฺชนํ เฉตฺวา ปุณฺ อริย-
มคฺคสฺสเถน อนนฺตสฺสโต สมฺภูจฺฉินฺนิตฺวา ตโตเอว อวิชา-
สงฺขาเตน มฺเเลน สมฺมุตฺติ กามตณฺหาทิกํ ตณฺหํ อพฺพยุห
อุทฺทริตฺวา สพฺพกิเลสทรธปริพาหาภาวโต สํติฏฺฐโต สอฺปาทีเสสสาย
นิพฺพานธาคฺญา นิพฺพุโต อหํ อสมิ โหมีติ อตุโธ ฯ
ราหุลตฺถเธรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

จฺนุทนต์เธรคาถาวณณนา

ชาตฺรฺเปนาติอาทิกา आयสฺมโต จฺนุทนต์เธรสฺส คธา ฯ กา
อุปฺปัตติ ฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปุณฺณานิ อุปจฺฉินฺนโต อโต เอกตีเส กปฺเป พุทฺทสุณฺเณ โลเก
รฺกขเทวตา หุตฺวา นิพฺพุโต สฺทสฺสนํ นาม ปจฺเจกพฺพุทฺธ
ปพฺพตฺตนฺตเร วสนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส กุณฺนชฺชุปฺเพหิ ปุชฺ
อกาลิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมเน เทวมนฺนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสมิ
พุทฺธรูปฺปาเท สวตฺถึยฺ วิภวสมฺปนฺเน กุเล นิพฺพุตฺติตฺวา
จฺนุทนต์โต ลทฺธนาโม วยปฺปัตโต ฆรราวาสํ วสนฺโต สตฺถ
สนฺตึเก ฆมฺมํ สุตฺวา โสตาปนฺโน อโหสิ ฯ

โส เอกิ ปุตติ ลภิตวา ฆราวาสิ ปหาย ปพพชิตวา
วิปัสสนาย กมมุฏฐานัน คเหตวา อรณเณ วิหรนุโต สตถาริ
วนทิตุ สวตถิ อากโต สุตานเน วสติ ตสส อากตภาวิ
สุตวา ปุราณทุตติกา อลงกตปฏิยิตตา ทารกั อาทาย มหตา
ปริวารเน เทรสส สนตักิ กจจติ อิตถิกุตตาทีหิ น
ปโลเกตวา อุปปพพาเชตสามิติ ฯ เถโร ตั อากจจนตี ทูโรโตว
ทิสวา อิทานิสสา อวิสโย ภวิสสามิติ ยถารทุธิ วิปัสสนิ
อุสสุกกาเปตวา ฉพภิญโญ อโหสิ ฯ เตน วุตติ อปทานे (๑)

หิมวตตสสาวิทุเร วสโล (๒) นาม ปพพโต
พทุโร สุตสสนโน นาม วสเต (๓) ปพพตบุตร ฯ
ปุปฺพิ เหมวนต์ คยห เวหาลิ อคมาสหิ
ตตถททสาสิ สมพทุธิ โอมตติณณมนาสว ฯ
ปุปฺพิ กุฏชมาทาย สีเร กตวาน อณชลิ (๔)
พทุธสส อภิโรเปสิ สยมภุสส มหสิโน ฯ
เอกตีเส อิตอ กปฺเป ยิ ปุปฺพมภิปุชยิ
ทुकคตี นาภิชานามิ พทุธปุชายิทิ ผลิ ฯ
กิลเสา ฉาปีตา มยหิ ฯ เป ฯ กติ พทุธสส สาสนนติ ฯ

ฉพภิญโญ ปน หุตวา อากาเส จตวา ตสสา ฐมมิ

#๑. พุ. อ. ๓๓/๑๐๗/๑๕๗ ฯ ๒. สฺยา. อจฺจโล ฯ ๓. สฺยา.

#วสุนโต ฯ ๔. สฺยา. กตวานหนตทา ฯ

เทเสตฺวา สรณฺเส จ สีเสสฺส จ ปติฏฺฐาเปตฺวา สยฺ อตฺตนา
ปฺพุเพ วสิตฏฺฐานเมว คโต ฯ สหายภิกฺขุหิ วิปฺปสนฺนานิ
โฆ เต อาวุโส อินฺทฺริยานิ กจฺจิ ตยา สจฺจานิ ปฏฺวิทฺธานีติ
ปฏฺโฐ

ชาตฺรุเปน สณฺจนฺนา	ทาสีคณฺปรุภฺขตา
องฺเคน ปุตฺตมาทาย	ภริยา มํ อุปาถมิ ฯ
ตณฺจ ทิสฺวาน อายนฺตี	สกปฺตตสฺส มาตฺริ
อลงฺกตํ สุวสนฺนิ	มจฺจุปาสํว โอบุทฺทิตํ ฯ
ตโต เม มนฺสีกาโร	โยนิโส อุทปฺชชถ
อาทินโว ปาตฺรหุ	นิพฺพิทา สมตฺติฏฺฐถ ฯ
ตโต จิตฺตํ วิมฺจฺจิ เม	ปสฺส ฆมฺมสุฆมฺมตํ
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ (๑)

อิมาหิ คาทาหิ อตฺตโน ปฏฺิปฺตฺตี กถนฺโต อณฺณํ พุยาภาสิ ฯ

ตตฺถ ชาตฺรุเปน สณฺจนฺนาติ ชาตฺรุปมฺเยน สีสุปฺคาทิ-
อลงฺกาเรน อลงฺกรณฺวเสน ปฏฺิจฺฉาทิตสฺรีรา สพุพาภรณฺภูสิตาติ
อตุโถ ฯ

ทาสีคณฺปรุภฺขตาติ ยถารหํ อลงฺกตปฏฺิยตฺเตน อตฺตโน
ทาสีคณฺเนน ปฺรโต กตา (๒) ปรีวาริตาติ อตุโถ ฯ

องฺเคน ปุตฺตมาทายาติ อปี นาม ปุตฺตมฺปิ ทิสฺวา

#๑. ขุ.เถร. ๒๖/๓๓๑/๓๑๔ ฯ ๒. ที. ยู. เอตฺถนฺตเร ปฺรภฺขตาติ
#ทิสฺสติ

เคหสสิตสาโต (๑) ภเวยยาติ ปุตตํ อุตตโน องเคน กเหตุวา ฯ

อายนุนฺติ อากจฺนฺตี ฯ

สกปุตฺตสฺส มาตฺรนฺติ มม โอรสปุตฺตสฺส ชนฺนี มยฺหํ
ปฺราณหฺตฺยิกนฺติ อตฺโต ฯ สพฺพมิตฺถํ เถโร อุตฺตโน กามฺราค-
สมฺมุจฺเจทํ พหุมนฺนุโต วทตี ฯ

โยนิโส อุทฺปชฺชถาติ เอวฺรฺูปาปี นาม สมฺปตฺติ
ชฺราพฺยาธิมฺรเณหิ อภิภฺยฺยติ อโห สงฺขารา อนิจฺจา อชฺฐา
อนสฺสาสิกาติ เอวํ โยนิโสมนฺติกาโร อุทฺปชฺชตี ฯ เสถํ เหนฺจฺจา
วฺุตฺตนยเมว ฯ

จันทนตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สี่. เกหวาสากิมฺโห ฯ

ฌมโม หเวติอาทิกา อายสมโต ฌมมิกตเถรสสุ คาลาฯ กา
อุปปตติ ฯ

อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปุลลณานิ อุปจันนโต สิจิสส ภควโต กาลे มิคลุตทโก หุตวา
เอกทิวสั อรณฺญาตเน เทวปริสาย สตถุ ฌมมึ เทเสนฺตสฺส
ฌมโม เอโส วุจฺจตีติ เทสนาย นิมิตฺตํ กณฺหิ ฯ

โส เตน ปุลลณกมฺเมน เทวมนฺตเสสุ สัสรนฺโต อิมสฺมี
พทุชฺชุปฺปาเท โกสตรภูเจ พุราหฺมณฺกุลเ นีพฺพตฺติตฺวา ฌมฺมิโกติ
ลทฺชนาโม วยฺปปตฺโต เชตวนปฏิกุคฺคหณเ ลทฺชุปฺปสาโท
ปพฺพชิตฺวา อณฺตตรสฺมี คามกาวเส อาวาสโก หุตวา
วิหรนฺโต อากนฺตฺกานํ ภิกฺขุณํ วตฺตาวตฺเตสุ อฺชฺฌมานพฺหุโล
อกฺขโม อโหสิ ฯ เตน ภิกฺขุ ตํ วิหารํ นพฺพเทตฺวา ปกฺกมึสฺ
โส เอกโกว อโหสิ ฯ วิหารสามโก อุปาสโก ตํ การณํ
สฺตฺวา ภควโต ตํ ปวตฺตี อารโจะสิ ฯ สตฺถา ตํ ภิกฺขุ
ปกฺโกเสตฺวา ตมตฺถํ ปุจฺจิตฺวา เตน เอวํ ภนฺเตติ วุตฺเต
นายํ อิทาเนว อฺกฺขโม ปุพฺเพปี อฺกฺขโม อโหสีติ วตฺวา
ภิกฺขุหิ ยาจิโต รุกฺขฌมมํ กเถตฺวา อุปรี ตสฺส โอวาทํ เทนฺโต

ฌมโม หเว รุกฺขติ ฌมฺมจารี

ฌมโม สฺวจินฺโน สฺขมาวหาติ

เล่มที่ 26 ชุมมิกถุเถรคาถาพรรณนา หน้า 43

เอทานิสัโส ชมเม สุจิณเณ

น ทุกคตี คจจติ ชมมจารี ฯ

น หิ ชมโม อชมโม จ อุโถ สมวิปาภิโน

อชมโม นริย เนติ ชมโม ปาเปติ สุกคตี ฯ

ตสุมา หิ ชมเมสุ กเรยย ฉนุทำ

อิติ โมทมาโน สุกเตน ตาทินา

ชมเม จิตา สุกตวรสุส สาวกา

นียนติ ชีรา สรณวรคคคามิโน ฯ

วิปโผฏิต คณทมูลโต ตณหาชาโล สมุหโต

โส ชินสัสารโ น จตติ กิณจัน

จनुโท ยถา โทสิณา ปุณณมาสิยนติ

จตสุโส กาถา อภาสิ ฯ

ตตถ ชมโมติ โลกียโลกุตตโร สุจริตชมโม. ฯ

รกขตีติ อปายทุกขโต (๒) รกขติ สัสารทุกขโต จ วิวัญญ-
ปนิสัสยภูโต รกขติเยว ฯ

ชมมจารินติ ตัม ชมมัม จรนต์ ปฏิปชชนุตติ ฯ

สุจิณเณติ สุกกุช จิณเณ กम्मผลานิ สททหิตุวา สกุกจัม

จิตตีกตวา อุปจิตโต ฯ

#๑. สุยา. โทสิณาปุณณมาสิยาติ ฯ ขุ. เถร. ๒๖/๓๓๒/๓๑๔ ฯ

#๒. สี่. อปาเย อปายทุกขโต ฯ

เล่มที่ 26 จตุกกนิปาตพรรณนา หน้า 44

สุขนฺติ โลกียโลกุตฺตรสุขํ ฯ ตตฺถ โลกียํ ตาว กามา-
วจราทีเกโท ฌมฺโม ยถาสกํ สุขํ ทิฏฺฐเจ วา ฌมฺเม อุปฺปชฺเช
วา อปฺเร วา ปริยาเย อาวหตี นิปฺพาเทติ อิตฺรํ ปน
วิภูฏฺฐนินฺสฺสเย จตฺวา จินฺนุโน ปรหมฺปราย (๑) อาวหตีติ วตฺตํ (๒)
วภูฏฺฐิ อนฺุปนินฺสฺสยสฺส ตทภาวโต ฯ

เอตานิสฺสโต ฌมฺเม สุขฺจินฺเณ น ทฺกคฺคิ จจฺจติ ฌมฺมจารีติ
ฌมฺมจารี ปุคฺคโล ฌมฺเม สุขฺจินฺเณ ตํนิมิตฺตํ ทฺกคฺคิ น
จจฺจตีติ เอโส ฌมฺเม สุขฺจินฺเณ อานิสฺสโต อุทฺรโยติ อตฺโถ ฯ

ยสฺมา ฌมฺเมเนว สุขฺตฺคิมนํ อฌมฺเมเนว จ ทฺกคฺคิคมนํ
ตสฺมา ฌมฺโม อฌมฺโมติ อิมํ อณฺณมณฺณํ อสงฺกิณฺเณผลาติ
ทสฺเสตฺตํ น หิ ฌมฺโมติอาทินา ทฺติยํ คาธมาห ฯ
ตตฺถ อฌมฺโมติ ฌมฺมปฺปฏิปฺกฺโข ทฺจจฺริตฺตํ ฯ สมฺวิปากิโนติ สทิสฺวิปากา
สมานผลา ฯ

ตสฺมาติ ยสฺมา ฌมฺมาฌมฺมานํ อยํ ยถาวตฺตโต วิปากเกโท
ตสฺมา ฯ

ฉนฺุทฺทฺติ กตฺตฺกมฺยตาฉนฺุทฺทํ ฯ

อิตฺติ โมทฺมานโน สุขฺเตน ตาทินาติ อิตฺติ เอวํ วตฺตปฺปกาเรน
โอวาททาเนน สุขฺเตน สมฺมกฺคเตน สมฺมาปฺปฏิปฺนฺเนน อิกฺุจาทิสฺ
ตาทิภาวปฺปตฺติยา ตาทินามวตา เหตุญฺเตน โมทฺมานโน ตฺถุจิสฺ
#๑. สฺ. จิตฺตปรหมฺปราย ฯ ๒. สฺ. อวคฺนฺุตฺตํ อี ฯ ๓. คนฺุตฺตํ ฯ

เล่มที่ 26 ชมมิกตเถรคาถา หน้า 45

อาปชชมาโน ชมเมสุ ฉนุท กเรยชาติ โยชนา ฯ
เอตตาวตา วฏฺฐิ ทสฺเสตฺวา อิทานิ วิวฏฺฐิ ทสฺเสนฺโต
ชมเม จิตตฺตอทิมาห ฯ ตสฺสจฺโถ ยสฺมา สุกตสฺส วรฺสส
สุกเตสุ จ วรฺสส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สาวกา ตสฺส ชมเม
จิตา ชีรา อติวิย อคฺคภูตสรณคามิโน เตเนว สรณคมณสงฺขาเต
ชมเม จิตฺภาเวน สกฺลวฏฺฐทฺกฺขโตปิ นียนฺติ นิสฺสรนฺติ ตสฺมา
หิ ชมเมสุ กเรยย ฉนฺทนฺติ ฯ

เอวํ สตุถารรา ตีหิ กถาหิ ชมเม เทสิเต เทสนานุสारेณ
ยถานิสฺสินฺโนว วิปฺสฺสนํ วทฺธเมตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺปณฺนิ ฯ เตน
วตฺตํ อปทานे (๑)

มิกฺลฺลทโท ปฺเร อาสี	อรณฺเณ วิปีเน อหํ
อทฺทลํ วิรชํ พุทฺธิ	เทวสงฺฆปฺรภฺกฺขตํ ฯ
จตุสจฺจํ ปกาเสนฺตํ	เทเสนฺตํ อมตํ ปทํ
อสฺโสสี มชฺฐํ ชมมํ	สิขิโน โลกพนฺธุโน ฯ
โฆเส จิตฺตํ ปสาเทสี	อสมปฺปฏฺฐิปฺภุคฺคเเล
ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา	อุตฺตริํ ทฺตฺตริํ ภวํ ฯ
เอกตีเส อิตฺโต กปฺเป	ยํ สณฺณมลภี ตทา
ทฺกฺคตฺตี นาภิขานามิ	โฆสสณฺณายิทํ ผลํ ฯ
กิลเลสา ฉาปีตา มยฺหํ ฯ เป ฯ	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

#๑. ขุ. อ. ๓๓/๑๐๘/๑๕๘ ฯ ๒. ย. อสมปฺปฏฺฐิปฺภุคฺคํ ฯ

เล่มที่ 26 จตุกนิปาตวณณา หน้า 46

ตถา อรหตเต ปติฏฺฐิตो ๑ อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตนา
อธฺคตํ วิเสสํ สตฺถุ นิเวเทนฺโต จริมคากาย อญฺญํ พุยากาสี ๑
ตตฺถ วิปฺโฝฏฺฐิตฺติ วิฐฺโต มคฺคณาณน ปฏฺินิสฺสฏฺฐิตฺติ
อตุโถ ๑

คณฺฑามุโลติ อวิชฺชา ๑ สฺวา หิ คณฺฑาติ สวติ ๑ คณฺฑาติ
โฆ ภิกฺขุ ปญฺจนเนตฺตํ อูปาทานกฺขนฺธานํ (๑) อธิวจฺนนฺติ เอวํ
สตฺถารา วุตฺตสฺส ทฺกขมฺมฺลโยคโต (๒) กิเลสาสุจิปคฺฆรณโต
อูปาทาทรากฺเกหิ อุทฺธฺมาตปคฺกภิกฺขชนโต จ (๓) คณฺฑาภิธานสฺส
อูปาทานกฺขนฺธปญฺจกสฺส มฺลํ การณํ ๑

ตณฺหาชาโล สมฺมุหโตติ ตณฺหาสงฺขาโต ชาโล มคฺเคน
สมฺมุขมาฏฺิโต ๑

โส ชินฺสํสาโร น จตฺถิ กิณฺจนนฺติ โส อหํ เอวํ
ปหีนตณฺหาวิชฺชตฺตาย ปริกฺชินฺสํสาโร ปหีนภวมฺมฺลตฺตา เอว น
จตฺถิ น จ อฺปลพฺภติ รากาติกิณฺจนํ ๑

จฺนฺโท ยถา โทสิณา ปุณฺณมาสิยนฺติ ยถา นาม จฺนฺโท
อพฺภมฺหิกาติโทสรฺหิตโต ปุณฺณมาสิยํ ปรีปุณฺณกาเล (๔) เอวํ อหฺมปิ
#๑. สี. สฺวา หิ สวติ คณฺฑาติ โฆ ภิกฺขุติวจฺเนน ตํ ปญฺจูปาทานกฺขนฺธานํ ๑
#๒. สฺวา. หิ สวติ คณฺฑาติ โฆ ภิกฺขุติวจฺเนน ตํ ปญฺจูปาทานกฺขนฺธานํ ๑
#๓. สี. ย. ทฺกขโต สฺลโยคโต ๑ ๓. สี. กฺเก อุทฺธฺมาตปคฺกมฺหิ
#ภิกฺขชนโต จ ๑ ย. กฺเกหิ อุทฺธฺมาตปคฺกภิกฺขชนโต จ ๑ ๔. สี. ย.
#โทสรฺหิตโต นตฺถิ กิณฺจนนฺติ โส อหํ เอวํ ปหีนตณฺโห อาสารฺหิตโต
#ยถา ปุณฺณมาสิยํ ปรีปุณฺณกาโล จฺนฺโท ๑

อรหตฺตาทิคเมน อเปตฺรคาคาทิกิจฺจโน ปรึปฺปณฺณชฺมมโกฏฺฐาโส
อโหสิฺนติ ฯ

ชฺมมิกตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สປປกตฺเถรคาถาวณณนา

ยทา พลาคาติอาทิกา อายสฺมโต สປປกตฺเถรสฺส คาคา ฯ ก
อฺปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปี ปรึมพฺพุชฺส กตาทิการิ ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺปฺปณานิ อฺปฺปจฺฉินฺนโต อิตฺถ เอกตึเส กปฺเป มหฺนุภาโว
นาคราชา หุตฺวา นิพฺพุตฺโต สมภวสฺส (๑) นาม ปจฺเจกพฺพุชฺส
อพฺโลกาสฺส สฺมาปตฺติยา นิสินฺนสฺส มหฺนุตฺ ปทุมํ คเหตุวา
อฺปริมฺพุทฺธิ ฐาเรฺนโต ปุชฺชํ อกาสิ ฯ

โส เตน ปฺปฺปณกมฺเมน เทวมฺนฺสฺเสสฺส สฺสรฺนโต อิมสฺมี
พฺพุทฺฐปฺปาเท สวาคฺธิยํ พฺุราหฺมณฺณฺเก นีพฺพุตฺติตฺวา สປປโกติ
ลทฺธนาโม วิญฺญุตฺตํ ปตฺโต ภควโต สนฺตึเก ชฺมมํ สุตฺวา
ปฏฺฐิตทฺธสทฺธโร ปพฺพชิตฺวา กมฺมฏฺฐานํ คเหตุวา อชกรณฺิยา
นาม นทฺิยา ตึเร เลณคิริวิหारे (๒) วสนฺโต น จิรสฺเสว อรหตฺตํ
ปาปฺปณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๓)

#๑. สึ. ย. สมภวสฺส ฯ ๒. สึ. เลณวิหारे ฯ

#๓. พ. อ. ๓๓/๑๑๐/๑๖๒ ฯ

หิมวตฺตสฺสวาทูเร	โรมโส นาม ปพฺพโต
พฺพุโรปิ สมฺภโว นาม	อพฺภอกาเส วสี ตทา ฯ
ภวนา นิกฺขมิตฺวาน	ปทุมํ ธารยี่ อหํ
เอกาหํ ธารยิตฺวาน	ภวนํ ปุณฺราคมี ฯ
เอกตีเส อโธ กปฺเป	ยํ พุทฺธมภิปุชยี่
ทฺถคตฺตี นาภิชานามิ	พุทฺธปุชยิตฺถํ ผลํ ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยฺหํ ฯ	เป ฯ กตฺถํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ

โส อรหตฺตํ ปตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺถุํ สวตฺถิ อากโธ
ฉาตีหิ อฺปฏฺฐิจฺจมาโน ตตฺถ กตฺติปาหํ วสิตฺวา ฆมฺมํ เทเสตฺวา
ฉาตเก สรณฺสฺส จ สีเลสฺส จ ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา ยถาวตฺตฏฺฐจฺจานเมว
คณฺตฺกามาโม อโหสิ ฯ ตํ ฉาตกา อิเชว ภนฺเต วสถ มยฺ
ปฏฺฐิขุคฺคิสฺสามาติ ยาจีสฺส ฯ โส คมนาการิ ทสฺเสตฺวา จิโต
อตฺตนา วสิตฺถฺจฺจานกิตฺตนาปเทเสน วิเวกาภิริตฺตี ปกาเสนฺโธ
ยทา พลาภา สฺวจิปนฺนพฺพจฺจทา
กาฬสฺส เมฆสฺส ภเยน ตชฺชิตา
ปเลหิตฺติ อาลยมาลเยสิณี
ตทา นทึ อชกรณฺี รเมติ มํ ฯ
ยทา พลาภา สฺวีสฺสุทฺธปฺนฺนพฺพธา
กาฬสฺส เมฆสฺส ภเยน ตชฺชิตา

#๑. สฺยา. พฺพุโรภิสมฺภโว นาม ฯ

ขุททกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤที่ปนี ๒) - หน้าที่ 49
เล่มที่ 26 สປປกตุเถรคาถาวณณา หน้้า 49

ปริเยสตี เถณมเลณทสุตีนี

ตทา นที อชกรณี รเมตี มໍ ๑

กໍ นุ ตตุถ น รเมนุตี ชมฺพุโย อุภโต ตหී

โศเกนุตี (๑) อาปคาถุถໍ มม เถณสุส (๒) ปจฺจนโต ๑

ตามตมทสงฺฆสฺสปหีนา

ภกกา มนฺทวตี ปนาทยนุตี

นาชฺช คีรินทීหิ วิปฺปวาสสมโย

เขมา อชกรณี สีวา สุรมฺมาตี

จตฺสุโศ กาทา อภาตี ๑

ตตุถ ยทาตี ยสฺมี กाले ๑ พลาภาตี พลาภา-
สกุณีกา ๑

สุจิปณฺฑรจฺจนทาตี สุจิสฺสุทฺธชวลปฺกฺษา ๑

กาพสุส เมฆสุส ภเยน ตชฺชิตาตี ชลภาารภริตตาย
กาพสุส อญฺชนคิริสนฺนิกาสสุส ปาฐุสฺสกเมฆสุส คชฺชโต
วฺภูจฺภิเกเยน นีพฺพิชฺชิตา (๔) ภีสาปีตา ๑

ปเลหิตีตี โคจฺรภูมิตอ อฺปปตีตฺวา คมิสฺสุตี ๑

อาลยนุตี นิลยํ อตฺตโน กุลาวกໍ ๑

อาลเยสตีตี ตตุถ อาลยณํ นิลีเยนเมว อิจฺจนุตี ๑

#๑. สุยา. โศเกนุตี ๑ ๒. สุยา. มหาเถณสุส ๑

#๓. บุ. เถร. ๒๖/๓๓๓/๓๑๕ ๑ ๔. ยุ. นีพฺภจฺจิตา ๑

ตทา นที อชกรณิ รเมติ มนุติ ตสฺมี ปาวุสฺสกกาล
อชกรณินามิกา นที นโวทกสฺส ปุรา หารหารินี (๑) กุลงฺกสา
มํ รเมติ มม จิตฺตํ อาราเชตฺติ อุตฺตฺเทศวิเสสกิตฺตนาปเทเสน
วิเวกาภีรตี ปกาเสสิ ฯ

สุวิสุทฺธปณฺฑรชาติ สุภฺจฺ วิสุทฺธปณฺฑรวรรณนา อสมฺมิสฺส-
วรรณนา สพฺพเสตาคิ อตุโถ ฯ

ปริเยสตีติ มกฺคคติ ฯ เลณฺนติ วสนฺภูจฺจํ (๒) ฯ

อเลณฺทสฺสินีติ วสนฺภูจฺจํ อปฺสฺสนตี ฯ ปุพฺเพ นีพฺทฺธ-
วสนฺภูจฺจํสฺส อภาเวน อเลณฺทสฺสินี อิทานิ ปาวุสฺสกกาล
เมฆคฺชชิตฺเตน (๓) อาหิตคฺพฺภา ปริเยสตี เลณฺนติ นีพฺทฺธวสนฺภูจฺจํ
กฺลวากํ กโรตีติ อตุโถ ฯ

กํ นฺ ตตฺถ ฯ เป ฯ ปจฺจโตติ มม วสนกมหาเลณฺสฺส
ปจฺจโต ปจฺจภาเค อาปคาญฺลํ อชกรณินทียา อุกฺโตตีริ (๔) ตี
ตี อีโต จิตฺ จ โสภณฺติโย นิจฺจกํลํ ผลภารณมิตฺตสา
สินีทฺธปณฺฑจฺจายา ชมฺพุโย ตตฺถ ตสฺมี จาเน กํ นาม
สคฺคํ น รเมณฺติ นฺ (๕) สพฺพํ รเมณฺติเยว ฯ

ตามตมทสฺงฺมสุปฺปหีนาคิ อมตํ วุจฺจติ อคฺทํ เตน
มชฺชนตีติ (๖) อมตมทา สปฺปา เตสํ สฺงฺโฆ อมตมทสฺงฺโฆ ตโต
#๑. สี. ย. หารหารินี ฯ ๒. สี. ย. วสตี ฯ ๓. สี.
#เมฆคฺชชิตฺโต น ฯ ม. เมฆคฺชชิตฺเตน ฯ ๔. สี. ย. อุโก
#ตีริ ฯ ๕. สี. ย. กํ นฺ ตตฺถ น รเมณฺติ ฯ ๖. ม. มชฺชนตีติ ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาถาวรรณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที 51
เล่มที 26 สປปคตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 51

สุภูจु ปหีนา อปคตา ๑

ภกกา มณฺญุกิโย มนฺทวดี สรวตติโย ปนาทยนฺติ ตํ
จानํ มฐเรน วสุตีเตน นินฺนาทยนฺติ ๑

นาชฺช คิริินทีหิ วิปฺปวาสมโยติ อชฺช เอตฺรหิ อญฺญาหิปี
ปพฺพเตยฺยาหิ นทีหิ วิปฺปวาสมโย น โหติ วิเสสโต ปน
วาพมจฺจุสุสมาราทิวिरิตโต เขมา อชกรณิ นที ๑ สุนฺทร-
ตลตติตฺถปฺปดินสมปตฺติยา สีวา ๑ สุภูจु รมฺมา รมณิยา ตสฺมา
ตตุเถว เม มโน รมตีติ อธิปฺปาโย ๑

เอวํ ปน วตฺวา ฅาตเก วิสฺสชฺเชตฺวา อตฺตโน
วสนญฺจानเมว คโต ๑ สุญฺญาคาราภิริตีปเนน อิทเมว จ
เถรสฺส อญฺญาพฺยากรณิ อโหสีติ ๑

สປปคตุเถรคาถาวรรณนา นิฏฺจिता ๑

เล่มที่ 26 มุทิตตเถรคาถาวรรณนา หน้า 52

ปพพชินฺติ อายสฺมโต มุทิตตเถรสฺส คาถา ฯ กา
อุปปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเรสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺโต วิปฺสฺสึสฺส ภควโต กาเล กุลฺลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถารํ ทิสฺวา
ปสนฺนมานโส เอกํ มลฺลจฺมทาสี ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺนุเสสุ สฺสฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุรฺรฺปฺปาเท โกสฺสรณฺฺเจ กหฺปตฺติกุเล นิพฺพตฺติตฺวา มุทิตฺติ
ลทฺุรนาโม วิญฺญุตํ ปาปฺุณฺนิ ฯ เตน จ สมเยน ตํ กุลฺลํ รณฺณา
เกนจิทฺเว กรณฺเียน ปฺลิตฺพุทฺธํ อโหสิ ฯ มุทิตฺโต ราชภยาภิตฺโต
ปฺลายิตฺวา อรณฺณํ ปวิญฺุโจ อณฺณตฺรสฺส ชินฺนาสวตฺเถรสฺส
วสนฺนุจฺฉานํ อุปกจฺฉนิ ฯ

เถโร ตสฺส ภูทกาวัณฺณตฺวา มา ภายิตฺติ สมสฺสาเสสิ ฯ
โส กิตฺตเคน นฺุ โข ภูทเท กาเลน อิทํ เม ภยํ วุปฺสเมสฺสตีติ
ปฺุจฺฉิตฺวา สตฺตญฺุจฺจมาเส อตฺติกมิตฺวาติ วุคฺเต เอตฺตํ กาลํ
อริวเสตฺตํ น สกฺโกมิ ปพฺพชิสฺสามหํ ภูทเท ปพฺพาเชถ มนฺติ
ชีวิตรกฺขณฺตถํ ปพฺพชฺชํ ยาจิ เถโร ตํ ปพฺพาเชสิ ฯ

โส ปพฺพชิตฺวา สาสเน ปฏฺฐิตฺทสทฺุโร ภเย วุปฺสนฺเตปี
สมณฺณมฺมึเยว โรเจนฺโต กมฺมญฺุจฺฉานํ คเหตุวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ
กโรนฺโต อรหฺตํ อปฺตฺวา อิมสฺมา วสนคพฺภา พหิ น

นิกขมิตฺตาสามีติอาทินา ปฏิณฺณํ กตฺวา วิปสฺสนํ อุตฺตฺกกาเปตฺวา
อรหตฺตํ ปาปฺปณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

วิปสฺสีโน ภควโต	โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
เอกํ มลฺลจํ (๒) มยา	ทินฺนํ ปสนฺนเนน สปาณินา ฯ
หตฺถิยานํ อสฺสยานํ	ทิพฺพยานํ สมชฺฌคํ
เตน มลฺลจกทานेन (๒)	ปตฺโตมฺหิ อาสวกฺขยํ ฯ
เอกนวฺตฺติโต กปฺเป	ยํ มลฺลจมทที ตทา
ทฺถุคฺคี นาทิขานามิ	มลฺลจทานสฺสีทํ ผลํ ฯ
กิลเสทา ฉาปีตา มยฺหํ ฯ เป ฯ	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิมุตฺติสฺสํ ปฏิสฺสเวเทนฺโต สหายภิกฺขุหิ
อริคตํ ปุจฺฉิตฺโต อตฺตโน ปฏิปฺนฺนาการิ กเถนฺโต

ปพฺพชฺชี ชีวิกตฺโตหํ	ลทฺธาน อฺปสมฺปทํ
ตโต สทฺธํ ปฏิลภี	ทพฺพหีวิริโย ปรกฺกมํ ฯ
กามํ ภิชฺชตฺถุยํ กาโย	มัสเปสี วิสฺสียฺรุ
อุโภ ชนฺณกฺสณฺธิหิ	ชงฺฆาโย ปปตฺนตฺตฺ เม.
นาสิสฺสํ น ปิวิสฺสามิ	วิหารา จ น นิกฺขเม
นปี ปสฺสํ นิปาเตสฺสํ	ตณฺหาสฺสเล อนฺนหเต ฯ
ตสฺส เมวํ วิหโรโต	ปสฺส วิริยปรกฺกมํ
ติสฺสโส วิชฺชา อนฺนปฺปตฺตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ (๓)

#๑. พุ. อ. ๓๓/๑๑๒/๑๖๔ ฯ ๒. สฺยา. เอกํ เวจฺจํ ฯ

#๓. พุ. เถร. ๒๖/๓๓๔/๓๑๖ ฯ

จตสุโส คาถา อภาสี ฯ

ตตถ ชีวิกตโตติ ชีวิกาย อตฺถโก ชีวิกปฺโปชโน ฯ
เอตถ ปพฺพชิตฺวา นิพฺภโย สุเขน อภิสมนฺโต ชีวิสฺสามีติ เอวํ
ชีวิกตถาย ปพฺพชินฺติ อตฺถโก ฯ

ลทฺธาน อุปสมฺปทนต์ิ ปจฺมํ สามเณรปพฺพชฺชายํ จิโต
ณตฺติจตฺตเถน กมฺเมน อุปสมฺปทํ ลภิตฺวา ฯ

ตโต สทฺธํ ปฏฺฐิณฺติ ตโต อุปสมฺปนฺนกาลโต ปฏฺฐาย
กลฺยาณมิตฺเต เสวนฺโต เทว มาติกา ติสฺโส อนุโมทนา เอกจฺจ (๑)
สฺสุดํ สมถกมฺมจฺจํ วิปสฺสนาวิธิญฺจ อุกฺคณฺหนฺโต พุทฺธาทีนํ
มหานุกาตํ ทิสฺวา สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาโต ชฺมโม
สุปฏิปนฺโน สจฺจโฆติ รตนตฺตเย สทฺธํ ปฏฺฐิณฺตี ฯ

ทพฺพหิริโย ปรกฺกมฺินฺติ เอวํ ปฏฺฐิตุสฺสทฺโธ หุตฺวา
วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิสฺเสว สจฺจปฏิเวธาย
ทพฺพหิริโย ธิรวิริโย หุตฺวา ปรกฺกมฺี อุกฺกลานํ ชฺมมานํ
ปหานาย กุสฺลानํ ชฺมมานํ อุปสมฺปทาย สมฺมเทว ปทหี ฯ

ยถา ปน ปรกฺกมฺี ตํ ทสฺเสตฺถุ กามนฺติอาทิ วุตฺตํ ฯ

ตตถ กามนฺติ ยถากามํ เอกํสโต วา ภิชฺชตฺถุ ฯ

อัย กาโยติ อัย มม ปฺุตติกาโย อิมินา วิริยปตาปน

ภิชฺชติ เจ ภิชฺชตฺถุ ฉินฺนภินฺนํ โหตฺถุ ฯ

#๑. สี. ยู. เอกํ ฯ

ขุททกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 55
เล่มที่ 26 มุทิตตฺเถรคาถาวณณา หน้า 55

มัสเปลี วิสียรฺนฺติ อิมินา ทพฺหปรกฺกเมน อิมสฺมา กายา
มัสเปลีย วิสียนฺติ เจ วิสียนฺตุ อิตฺ จิตฺ วิทฺธฺสนฺตุ ฯ
อุโก ชณฺณกสนฺธิหิ ชงฺฆาโย ปปฺตฺนฺตุ เมติ อุโกหิ
ชณฺณกสนฺธิหิ สห มม อุโก ชงฺฆาโย สคฺถิโย อูรฺพนฺธโต
ภิชฺชิตฺวา ภูมียํ ปปฺตฺนฺตุ ฯ มนฺติปิ ปาโจ โส เอวตฺโต ฯ
เสถํ เหฏฺฐา วุตฺตฺนยเมว ฯ
มุทิตตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ
จตุกฺกนิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ปลุจกนิปาตวณณา

ราชทตตเถรคาถาวณณา

ปลุจกนิปาเต ภิกขุ สีวลิกั คณตฺวาติอาทิกา อายสุมโต
ราชทตตเถรสฺส คธา ๑ กา อุปฺปตฺติ ๑

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ ปฺลวณํ อุปจันนโต อิตฺโต จตฺตทเส กปฺเป
พฺพุทฺสฺสยเว โลเก กุลเคเห นิพฺพุตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต
เอกทิวสํ เกนจิเทว กรณฺเียน วนนตํ อุปคโต ตตฺถ อญฺญตรํ
ปจฺเจกพฺพุทฺธํ รุกขมฺมูเล นิสินฺนํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส สฺสปริสฺพุทฺธํ
อมฺพาฏกผลํ อทาสี ๑

โส เตน ปฺลวณกมฺเมน เทวมนฺสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธูปาเท สวตฺถิยํ สตฺถวาหฺกุเล นิพฺพุตฺติ ตสฺส มหาราชํ
เวสฺสวณฺ อาราเชตฺวา ปฏฺฐิตทฺฐภาวโต มาตาปิตโร ราชทตฺโตติ
นามํ อํกํ ๑ โส วยฺปตฺโต ปลุจฺหิ สกฺกฺสเดหิ ภณฺจํ
อาทาย วาณิขฺชวเสน ราชคหํ อคฺมาสี ๑

เตน จ สมเยน ราชคเห อญฺญตฺรา คณิกา อภิรฺูปา
ทสฺสนิยา ปรมโสภคฺคโยคโต ทิวเส ทิวเส สหสฺสํ ลภติ ๑
อถ โส สตฺถวาหฺปตฺโต ทิวเส ทิวเส ตสฺสา คณิกาย สหสฺสํ
ทตฺวา สฺวาสํ กปฺเปนโต น จิสฺเสว สพฺพํ ฐนํ เขเปตฺวา

เล่มที่ 26 ราชตตตเถรคาถาพรรณนา หน้า 57

ทศโต หุตวา ฆาสจนาทนมตมปิ อลภโต อิโต จิต จ
ปริพภมนโต สเวกปุตโต อโหสิ ฯ โส เอกทิวส์ อุปาสเกหิ
สทฐี เวพูนํ อคมาสิ ฯ

เคน จ สมเยน สตุธา มหติยา ปริสาย ปริวโต
ชมมํ เทเสนโต นิสินโน โหติ ฯ โส ปริสปริยบุตร นิสิติตวา
สตุถุ สนฺติเก ชมมํ สตุวา ปฏฺฐิตทฺชสทฺโธ ปพพชิตวา ชุตฺตกานิ
สมาทิตฺตวา สฺसानเน วสติ ตทา อณฺตโรปิ สตุถวาหปุตโต
สทฺสฺสํ ทตุวา ตาย คณิกาย สห วสติ ฯ สวา จ คณิกา
ตสฺส หตฺเต มหคฺฆรตฺตํ ทิสฺวา โลกํ อุปฺปาเทตฺวา อณฺตโร
ชุตฺตปริเสหิ ตํ มาราเปตฺวา ตํ รตฺตํ คณฺหิ ฯ อถ ตสฺส
สตุถวาหปุตฺตสฺส มนฺสฺสา ตํ ปวตฺตี สตุวา โอจรมนฺสฺเส
เปเสสฺสํ ฯ เต รตฺตํ ตสฺสา คณิกาย ฆริ ปวิสิตฺวา นวอิทา
อนฺุปหจฺเจว ตํ มารเตตฺวา สิวคิกาย นจฺจเทสฺสํ ฯ

ราชตตตเถโร อสุภนิมิตฺตํ คเหตุํ สฺसानเน วิจฺรฺนโต
ตสฺสา คณิกาย กเพวริ ปฏฺฐิกฺกุสโต มนสิ กาคุ อุปคโต
กตฺปิยวาเร โยนิโส มนสิ กตุวา อจฺริมตภาวโต โสณ-
สิงคาลาทิหิ อนฺุปหตฺตวิตาย วิสภากวตฺตตาย จ อโยนิโส
มนสิกรฺโรนโต ตตฺถ กามราคํ อุปฺปาเทตฺวา สํวิคฺคตฺรมาโน
อตุตโน จิตฺตํ ปฺริภาสิตฺวา มุหุตฺตํ เอกมนฺตํ อปสฺกกิตฺวา
อาทิตโต อุปฺภูจิตํ อสุภนิมิตฺตเมว คเหตุวา โยนิโส มนสิกรฺโรนโต

ฉานํ อุปปาเทตฺวา ตํ ฉานํ ปาทกํ กตฺวา วิปสฺสนํ

ปณฺจเปตฺวา ตาวเทว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

วิปีเน พุทฺธํ ทิสฺวาน สยมภฺก อปราจิตํ

อมฺพาภฺกํ คเหตุวาน สยมภฺสฺส อทาสหํ ๑

เอกตฺตีสเ (๒) อิตฺ กปฺเป ยํ ผลมททํ ตทา

ทฺคฺคตฺตี นาทิขานามิ ผลทานสฺสตีทํ ผลํ ๑

กิลเสตา ฉปิตา มยฺหํ ๑ เป ๑ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ๑

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปณฺปิตฺตํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา

ปีติโสมนสฺสชาโต

ภิกฺขุ สีวติกํ คนฺตฺวา อทฺทส (๓) อิตฺถิมุชฺฉิตํ

อปวิทฺธํ สฺสสานสฺมี ขชฺชนฺตํ กิมิหิ (๔) ฌุณฺฑํ ๑

ยํ หิ เอเก ชิกฺขุจฺจนฺติ มตํ ทิสฺวาน ปาปกํ

กามราโค ปาตฺรหุ อนุโรว สวตี อหุ (๕) ๑

โอโร โอทนปากมฺหา ตมฺหา จานา อปกฺกมฺมี

สตีมา สมฺปชาโนหํ เอกมฺนตํ อุปาวิสี ๑

ตโต เม มนสิกาโร โยนิโส อฺทปชฺชถ

อาทินโว ปาตฺรหุ นิพฺพิทา สมตฺถิฏฺจถ ๑

ตโต จิตฺตํ วิมฺจฺจิ เม ปสฺส ฌมฺมสฺสจฺจมฺมตํ

ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ (๖)

#๑. พุ. อ. ๓๓/๒๗/๕๐ ๑ ๒. สී. จตฺตทเส ๑ ๓. ยู. อทฺทสํ ๑

#๔. คาถาสุขตฺถํ กิมิหิ ๑ ๕. สฺยา อหุ ๑

#๖. พุ. เถร. ๒๖/๓๓๕/๓๑๗ ๑

อิม่า ปญจ คธา อภาสี ฯ

ตตฤ ภิกขุ สีวถักั กนตุวาทิ สัสาเร ภยสุส (๑) อิกขนโต

ภิกขุ อสุภกมมุฏจันตฤ อามกสุสานั อุปคนตุวา ฯ

ภิกขุติ เจตติ อตุต่านั สนุชาย เถโร สยั วทติ ฯ

อิตถินนติ ถียติ เอตุถ สุกกโสณิตติ สตุตสนุตานภาเวน
ตัณหณตติถิ ถิ มาตุ- คามิ เอวณจ สภวานิรุตุติวเสน อิตถิตติปี
ววจติ ฯ วณณาทิสู ปน ตัสมิสตายน ตัสมภวานติวตุตตนโต จ
ตพุโพหาราโร ฯ (๒) อิตถิตติ จ อิตถิกเพวาริ วทติ ฯ

อุชฌิตนติ ปริจจตุตติ ฯ อุชฌนนิยตุตาเอว อปวิทุธิ
อนเปกขภาวณ จิตตุติ ฯ

ขขชนตติ กิมิหิ สุกุณติ กิมิหิ ปุริตติ หตุวา ขขชมานัน ฯ
ยั หิ เอเก ชิกุจณนติ มตติ ทิสวาน ปาปกนติ ยั
อปคตายนุสมาวินณณตายน มตติ กเพวาริ ปาปกั นิหิณัน ลามกั
เอเก โจกขชาติกา (๓) ชิกุจณนติ โอลิเกตุมุปี น อิจณนติ ฯ

กามราโค ปาตุรหุติ ตสมิ กุณเป อโยนิโสมนสิการสุส
พลวตายน กามราโค มยุหิ ปาตุรโหสิ อุปปชชติ ฯ

อนุโรว สวติ อหุนติ ตสมิ กเพวาริ นวหิ ทวาริหิ
อสุจึ สวติ สนุทนเต อสุจภาวสุส อทสุสเนน อนุโร วีย
อโหสิ ฯ เตนาน

#๑. สึ. ย. ภยั ฯ ๒. สึ. ตัสมิสตายน สหตุตติโตว

#ตพุโพหาราโร ฯ ๓. สึ. ย. โมกขชาติกา ฯ

รตุโต อตุถิ น ชานาติ รตุโต ชมมึ น ปสฺสติ
อนุชตมึ ตทา โหติ ยิ ราโค สหเต นรฺนฺติ จ

กามจฺจนฺโท โข พุราหุมนฺ อนุชกรโณ อจฺกขุกรโณติ จ
วทฺนฺติ ฯ เกจิ ปเนตฺถ ตการาคมึ กตฺวา กิเลสปริยฺญูจฺานเนน
อวสวตฺติ กิเลสสฺส วา วสวตฺตึติ อตุถิ วทฺนฺติ ฯ อปเร
อนุชฺว อสฺติ อหฺนฺติ ปาลี วตฺวา กามราเคน อนุชฺเวย
หฺนฺตฺวา สติรฺหิตฺ อโหสิณฺติ ตทฺกยํ ปน ปาลียํ นตฺถิ ฯ

โอรุ โอทนปาทฺกมฺหาติ โอทนปาทฺโต โอรุ ยาวตา กาเลน
สุปริโรตฺตินฺตตฺตณฺฑลนาพิยา โอทนํ ปจฺติ ตโต โอรเมว กาลึ
ตโตปี ลหฺกกาเลน รากึ วิโนเทนฺโต ตมฺหา จานา อปกฺกมึ
ยสฺมึ จานเ จิตฺสฺส เม ราโค อุปฺปชฺชิ ตมฺหา จานา อปกฺกมึ
อปสฺกฺกึ (๑) ฯ

อปกฺกนฺโตว สติมา สมฺปชาโนหิ สมณฺสณฺณํ อุปฺภูจฺเปตฺวา
สตีปฺภูจฺานมนฺสิการวเสน สติมา สมฺมเทว ชมฺมสภาวชานเนน
สมฺปชาโน จ หฺนฺตฺวา เอกมฺนฺตํ อุปาวิสิ ปฺลลฺงกึ อากฺขิตฺวา
นินฺสิทึ ฯ นินฺนุณฺสฺส จ ตโต เม มนฺสิกาโร โยนิโส อุทปฺชฺชถาติ-
อาทึ สพฺพิ เหฏฺฐา วุตฺตนยเมวาทิ ฯ

ราชทตฺตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สึ. ยู. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 26 สุตตฺเถรคาถาวณณา หน้า 61

อโยเคติ อายสมโต สุตตฺเถรสฺส คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว

ปฺลฺลณานิ อุปฺจินฺนโต กสฺสปฺสฺส ภควโต กาลे พาราณสียิ
คหปติมหาสาถฺเก นีพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถ
สนฺติเก ชมมํ สุตฺวา ปสนฺนมานโส สรณฺสฺส จ สีเลสฺส จ
ปติญฺจาย มาเส มาเส อญฺจกฺขตฺตํ จตฺตชชาติยคฺนฺเชน สตฺถ
คฺนฺชกฺกฺกึ โอปฺลฺลชาเปสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน นีพฺพตฺตนีพฺพตฺตญฺจानเณ สฺกนฺช-
สรีโร หุตฺวา อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท มคฺชรรณฺเจ คหปติเก
นีพฺพตฺติตฺวา สฺกุโตติ ลทฺธนาโม วยปฺปตฺโต นิสฺสรณฺช-
ณาสยตาย (๑) ฆราวาสํ ปหาย ติตฺถิเยสฺส ปพฺพชิตฺวา ตตฺถ
สาร์ อลภนฺโต สตฺถ สนฺติเก อุปฺติสฺสโกลิตเสลาทิเก พหู
สมณฺพฺราหฺมणे ปพฺพชิตฺวา สามณฺยสฺสํ อนฺุภวนฺเต ทิสฺวา
สาสเน ปฏฺิถทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา อจาริยฺชฺชมาเย อาราเชตฺวา
กมฺมญฺจानํ คเหตุวา วิเวกวาสํ วสนฺโต วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา
อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

อิมมฺหิ ภทฺทเก กปฺเป พุรหฺมพฺนฺธ มหายโส
กสฺสโป นาม โคตฺเตน (๓) อุปฺปชฺชิ วทตํ วโร ฯ

#๑. สี่. ยู. นิสฺสรณฺชณาสยา ฯ ๒. พุ. อ. ๓๓/๑๔๐/๒๔๘ ฯ
#๓. สฺยา. นามเนน ฯ

เล่มที่ 26 ปญจกนิปาตวณณา หน้า 62

อนุพยัญชนสมฺปนฺโน	พาศุตีสวรรตฺกฺโข
พฺยามปฺภาปริวฺโต	รฺติชาลสโมตฺถโณ (๑) ๑
อสฺสาเสตา ยถา จฺนฺโท	สุริโยว ปภงฺกโร
นิพฺพาเปตา ยถา เมโธ	สาคโรว คฺณากโร ๑
ธรรณีริว สีเลน	หิมวาว สมารินา
อากาโส วยิ ปญฺญา	อสงฺโค อนินฺโด ยถา ๑
ตทาหิ พารานฺสิยิ	อุปฺปนฺโน มหาภูเต
ปฺหฺตชนธลฺลสฺมี	นानารตฺนสฺลยเย ๑
มหตา ปรีวารเณ	นินฺนํ โลกนายกํ
อุเปจฺจ ฆมฺมมสฺโสสี	อมตํ (๒) มโนรหิ (๓) ๑
ทฺวตฺตีสลฺกฺษณฺชโร	สฺนฺกฺขตฺโตว (๔) จฺนฺทิมา
อนุพยัญชนสมฺปนฺโน	สาลราชาว ฝุลฺลิตฺโต ๑
รฺติชาลปรีกฺขิตฺโต	ทิตฺโตว กนฺกาจโล
พฺยามปฺภาปริวฺโต	สตรฺสี (๕) ทิวากโร ๑
โสณฺณานโน ชินวโร	สมณฺิว (๖) สิลฺลจฺโย
กรฺณาปฺญฺณหฺทโย	คฺณน (๗) วยิ สาคโร ๑
โลกวิสุตฺติกิตฺติ จ	สินฺรฺว นคฺตฺตโม
ยสฺสา วิตฺถโต (๘) ธีโร	อากาสสทฺติโส มฺนิ ๑

#๑. สุยา. สโมเคโต ๑ ๒. ยู. อมตํ ๑ ๓. สุยา. มโนหริ ๑

#๔. สุยา. สุนกฺขตฺโตว ๑ ๕. สุยา. สตรฺสีว ๑ ๖. สุยา.

#รรมณฺิว ๑ ๗. ยู. วิวทุโร ๑ ๘. สุยา. วิตฺโต ๑

เล่มที่ 26 สุตตเถรคาถา หน้า 63

อสงฺกจิตฺโต สพฺพตฺถ	อนิโธ วย นายโก
ปติฏฺฐา สพฺพภูตานิ	มหิว มุนิสตฺตโม.
อนุปฺลิตฺโต โลเกน	โตเยน ปทุมํ ยถา
กฺวาทกจฺจทฺทโน	อคฺคิกฺขณฺโรว โสภติ (๑) ๑
อคโท วย สพฺพตฺถ	กิลฺลสฺวิสนาสโก
คณฺฐมาทนเสโลว	คฺุณคณฺฐวิภูสิโต ๑
คฺุณานิ อากโร วิโร	รตฺนานิ ว สากโร
สินฺธุว วรราชินิ (๒)	กิลฺลสมลหารโก ๑
วิชยิว มหาโยโธ	มารเสนาวมทฺทโน (๓)
จกฺกวตฺตีว โส ราชา	โพชฌนฺจฺจรตฺนินฺสโร ๑
มหาภิสกฺกสงฺกาโส	โทสพฺยชาติกิจฺจโก
สลฺลทฺตโต ยถา เวชฺโซ (๔)	ทิกฺุจิกฺกทวิฬาลโก ๑
โส ตทา โลกปชฺโชโต	สนรามรสกฺกโต
ปฺริสาสุ นราทิจฺโจ	ธมฺมํ เทสยเต จิโน ๑
ทานิ ทตฺวา มหาโกโก	สีเลน สุกฺคูปโค
ภาวนาย จ นิพฺพาทิ	อิจฺเจวมนฺุสาสถ ๑
เทสนิํ ตํ มหฺสฺสาทํ	อาทิมชฺฌนฺุตโสมนํ
สุณฺนติ ปฺริสา สพฺพา	อมตฺว มหารสํ ๑

#๑. สุยา. โส วสิ ๑ ๒. สุยา. สินฺธุว จ นรราชญฺโธ ๑

#๒. สินฺธุว ว นรราชญฺโธ ๑ ๓. สุยา. มารเสนาวมทฺทโน ๑

#สุยา. เสฏฺโฐ ๑

เล่มที่ 26 ปุณฺณนิปาตวณฺณนา หน้า 64

สุตฺวา สุมชฺฐิ ฐมฺมิ	ปสนฺโน ชินสาสเน
สุคตฺติ สรณฺนิ คนฺตฺวา	ยาวชีวํ นมสฺสหิ ฯ
มุนิโน คนฺชกฺกุชฺชา	โอบุณฺเนสิ (๑) ตทา มหิ
จตุชฺชาเตน คนฺเชน	มาเส อภฺจ ทิเนสฺวหิ (๒) ฯ
ปณฺธิชาย สุกนฺชตฺตํ (๓)	สรีรวิสุตฺตคนฺชิโน (๔)
ตทา ชิโน วิยาภาสิ	สุคนฺชตฺตนาภิตํ ฯ
โย ยํ คนฺชกฺกุชฺชิมิ	คนฺเชโนปฺลชเต (๕) สกิ
เตน กมฺมวิปาเกน	อุปฺปนฺโน ตหิ ตหิ ฯ
สุคนฺชเทโห สพฺพตฺถ	ภวิสุตฺติ อยํ นโร
คุณฺคนฺชชฺชุตฺโต (๖) หุตฺวา	นิพฺพายิสฺสตีนาสโว ฯ
เตน กมฺมเมน สุกเตน	เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ	ตาวตีสมกฺจฺจหิ ฯ
ปฺจฺฉิเม จ ภเว ทานิ	ชาโต วิปฺปกฺเล อหิ
กพฺภํ เม วสโต มาตา	เทเหนาสิ สุกนฺชิตา (๗) ฯ
ยทา จ มาตฺตฺกฺจฺฉิมฺหา	นิกฺขมามิ ตทา ปุริ (๘)
สาวตฺติ สพฺพคนฺเชหิ	วาสิตา วิย วายถ ฯ
ปฺปฺพวสฺสจฺจ สฺสรภิ	ทิพฺพคนฺชํ มโนรมํ
ฐปานิ จ มหคฺชมานิ	อุปฺวายีสฺสุ ตาวเท ฯ

#๑. สฺยา. อุพฺพภูณฺณสิ ฯ ม. โอบุณฺเนสิ ฯ ย. โอบุณฺเนสิ ฯ

#๒. สฺยา. ทิเน สฺวหิ ฯ ๓. สฺยา. สุกนฺชตฺตํ ฯ ๔. สฺยา.

#สรีรวิสุตฺต วิคนฺชิโน ฯ ๕. สฺยา. คนฺเชน อุพฺพภฺจ ฯ ๖. สฺยา.

#คุณฺคนฺชชฺชุตฺโต ฯ ๗. สฺยา. สุกนฺชิตา ฯ ๘. สฺยา. ปุริ ฯ

เล่มที่ 26 สุตตฺเถรคาถาวณณา หน้า 65

เทวา จ สพฺพคณฺเฑหิ	ธูปปฺปฺเฝหิ ตํ ฌรํ
วาสยีสฺสุ สุกฺคณฺเฑน	ยสฺมึ ชาโต อหิ ฌเร ฯ
ยทา จ ตรฺโณ ภาทฺโท	ปจฺเม โยพฺพเน จิโต
ตทา เสถิ (๑) สปริสฺ	วิเนตฺวา นรสารถิ ฯ
เดหิ สพฺเพหิ ปรีวฺโต (๒)	สาวตฺถิปฺรมาคโต
ตทา พุทฺธานุภาวํ ตํ	ทิสฺวา ปพฺพชิตฺ อหิ ฯ
สีลํ สฺมาชิปลณฺณจ	วิมุตฺตึณฺจ อนุตฺตรํ
ภาเวตฺวา จตุโร ฌมฺเม	ปาปฺณิ อาสวกฺขยํ ฯ
ยทา ปพฺพชิตฺ จาหิ	ยทา จ อรหา อหุ
นิพฺพายิสฺสึ ยทา จาหิ	คณฺชวสฺโส ตทา อหุ ฯ

สรีรคณฺโธ จ สทาติเสติ (๓) เม

มหารหิ จนฺทนจมฺปกฺปฺปลํ

ตเถว คณฺเฑ อิตเร จ สพฺพโส

ปสฺยห วายามิ ตโต ตหิ ตหิ ฯ

กิลเสสา ฌาปีตา มยฺหิ ฯ เป ฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนุติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ติตฺถิเยสฺส ปพฺพชิตฺวา อตฺตโน

ปตฺตํ อตฺตกิลมถานฺนุโยคิ ทุกฺขิ สาสเน ปพฺพชิตฺวา ปตฺตํ

ฌานาทิสฺสณฺจ จินฺเตตฺวา (๔) อตฺตโน ปฏฺธิปตฺติปจฺจเวกฺขณฺมฺเขน

อณฺณํ พฺยากรโรรนฺโต

#๑. สฺยา. เสถิ ฯ ๒. สฺยา. สหิโต ฯ ๓. สฺยา. เสฏฺโฐจติเสติ ฯ

#๔. สฺ. ย. ทีเปตฺวา ฯ

อโยเค ยุณชมตตานัน ปุริโส กิจจมิจฺจโก (๑)
จรั เจ นาธิกฺขณฺเยย ตั เม (๒) ทุพฺภกตฺถกฺขณฺนิ ฯ
อพฺพุพฺพหิ อมฺกตฺติ วิชิตฺติ (๓)
เอกณฺเจ โอสฺสเชยฺย กสิว สฺยิยา
สพฺพานิปี เจ โอสฺสเชยฺย อนฺุโรว สฺยิยา
สมวิสมสฺส อทฺสสนโต ฯ
ยณฺุหิ กยิรา ตณฺุหิ วเท ยํ น กยิรา น ตํ วเท
อกโรนฺุตํ ภาสฺมานันฺุ ประชานนฺุติ ปณฺุชิตา ฯ
ยถาปี รุจิริ ปุปฺผํ วรรณวนฺุตํ อคนฺุชกํ
เอวํ สุภาสิตา วาจา อผลา โหติ อกฺุพฺพโต ฯ
ยถาปี รุจิริ ปุปฺผํ วรรณวนฺุตํ สคนฺุชกํ (๔)
เอวํ สุภาสิตา วาจา สผลา โหติ กฺุพฺพโตติ (๕)

อิมา ปณจ คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ อโยเคติ อยุณชิตพฺเพ อเสวิตพฺเพ อนฺุตทวเย ฯ

อิธ ปน อตฺถกิลมถานฺุโยควเสน อตฺถโถ เวทิตพฺโพ ฯ

ยุณชฺนติ ตสฺมี อตฺถตานันฺุ ยุณชฺนโต โยเชนฺุโต ตถา

ปฏฺิปรชฺชนฺุโต ฯ

กิจจมิจฺจโกติ อุกฺุยหิตาวหํ กิจจํ อิจฺจนฺุโต ตปฺปฏฺิปรกฺุชโต

#๑. สฺยิ. ยฺ. กิจจมิจฺจโกติ ฯ ๒. สฺยิ. เว ฯ ๓. สฺยิ. อกตฺชฺวีตฺติ ฯ

#๔. สฺยิ. สคนฺุชกํ ฯ ๕. สฺยิ. สกฺุพฺพโตติ ฯ สฺยิ. ยฺ. สกฺุพฺพโตติ ฯ

#นุ. เถร. ๒๖/๓๓๖/๓๑๓ ฯ

เล่มที่ 26 สุตตเถรคาถา หน้า 67

อโยเค จริ จรฺนโต เจ ภเวยฺย ฯ

นาธิจฺเจยฺยติ ยถาธิปฺเปตํ หิตสฺสํ น ปาปฺณเยยฺยติ
ฌาโย ฯ ตสฺมา ยํ อหํ ติตฺถิมตวญฺจิโต อโยเค ยฺยชี ตํ
เม ทฺพภกฺคกฺขณํ อปฺปญฺสกาโว ฯ ปฺริมกมฺมพฺยาโมหิตอ อโยเค
ยฺยชินฺติ ทสฺเสติ ฯ

อพฺพพฺพหํ อมฺกตํ วิชิตฺนฺติ วิพาชนสฺภาวตาย อมา
นาม รากาทยอ อมานิ เอว อมฺกตํ อมฺกตานิ วิชิตํ
ถัสสารปฺปวตฺติ เตสํ วิชโย กุสฺลธมฺมาภิกโว ฯ อมฺกตํ วิชิตฺนฺติ
อนฺนนาสิกโลปํ อกตฺวา วุตฺตํ ฯ ตํ (๑) อพฺพพฺพหํ อนฺนทฺธตํ เยน
ตํ อพฺพพฺพหามฺกตํ วิชิตํ กตฺวา (๑) เอวํภูโต หุตฺวา กิเลส
อสมฺมจฺฉินฺนิตฺวาติ อตฺถโถ ฯ

เอกญฺเจ โอสฺสเชยฺยติ อหฺตฺติยตาย ปฺชานตาย จ เอกํ
อปฺปมาทํ สมฺมาปโยคเมว วา โอสฺสเชยฺย ปฺริจฺจเชยฺย เจ ฯ

กลีว โส ปฺคฺคฺคโล กาทกณฺณี วิย สฺยา ฯ

สพฺพานิปี เจ โอสฺสเชยฺยติ สพฺพานิปี วิมฺตฺติยา
ปฺริปาจกานิ สทฺธาวิริยสฺติสมาริปลฺณินฺนุ ทฺริยานิ (๒) โอสฺสเชยฺย เจ
อภาวนาย จพฺพเทยฺย เจ อนฺนโรว สฺยา สมวิสมสฺส
อทสฺสนโต ฯ

#๑. สี่. ยฺ. เยน ตํ อพฺพพฺพหํ อนฺนทฺธตํ อมฺกตํ วิชิตํ อกตฺวา ฯ

#๒. สี่. ยฺ. สพฺพานิ วิริยสฺติสมาริปลฺณินฺนุทฺริยานิ ฯ

เล่มที่ 26 ปณจกนิปาตวรรณนา หน้า 68

ยถาคี โอปมมสมปฏิบัติปาทนตเถ นิปาโต ฯ

รุจิรนุติ โสภนํ ฯ

วณณวนนุติ วณณสณฺจนสมฺปนฺนํ ฯ อคฺนฺชกนฺติ

คฺนฺชหิตํ ปาลิทททกคิริกณฺณิกชยสุมนาทิเกทํ ฯ

เอวํ สุภาสิตา วาจาติ สุภาสิตา วาจา นาม เตปิฏกํ

พุทฺทวจนํ วณณสณฺจนสมฺปนฺนปฺปุสฺสทิสํ ฯ ยถา หิ อคฺนฺชกํ

ปฺปุสฺมํ ฆาเรนฺตสฺส สรีเร คฺนฺโช น ผรติ เอวํ เอตมปิ โย

สกกจฺจสวานาทิหิ น สฺมาจฺรติ ตสฺส สกกจฺจํ อสมฺมาจฺรนฺตสฺส

ยํ ตตฺถ กตฺตพฺพํ ตํ อกฺุพฺพโต สุตคฺนฺธํ (๑) ปฏิปตฺติคฺนฺชญจ

น อวฺหวติ อผลา โหติ ฯ เตน วุคฺตํ เอวํ สุภาสิตา

วาจา อผลา โหติ อกฺุพฺพโตติ ฯ

สุคฺนฺชกนฺติ สุมนจมฺปกนฺิฉุปลฺลปฺปผาทิเกทํ ฯ

เอวฺนุติ ยถา ตํ ปฺปุสฺมํ ฆาเรนฺตสฺส สรีเร คฺนฺโช

ผรติ เอวํ เตปิฏกพฺุทฺทวจนสงฺฆาตา สุภาสิตา วาจาปิ โย

สกกจฺจสวานาทิหิ ตตฺถ กตฺตพฺพํ กโรติ อสฺส (๒) ปุคฺคตสฺส สผลา

โหติ สุตคฺนฺชปฏิปตฺติคฺนฺชานํ อวฺหวนโต มหปฺผลา โหติ

มหานิสฺสา ฯ ตสฺมา ยโถวาทํ (๓) ปฏิปชฺเชยฺย ยถาการิ ตถาวาทิ

จ ภเวยฺยติ ฯ เสสํ วุคฺตนยเมว ฯ

สุภูตฺตเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สี. ยู. สุตคฺนฺธํ จากคฺนฺธํ ฯ ขุ. ฐ. สุตคฺนฺชญจ ฯ ๒. สี. ยู.

#๓. อสฺส ฯ ๓. สี. ยู. ยถา จากํ ฯ

เล่มที่ 26 คิริमानนุทตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 69

วสุตติ เทโวติอาทิกา อายสุมโต คิริमानนุทตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุทฺเตสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปฺจินฺนโต สฺเมธสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพุตฺติตฺวา วยฺปตฺโต ฆราวาสํ วสนฺโต อตฺตโน ภริยาย
ปฺตฺเต จ กาลงฺกเต โสภสฺสสฺสพฺปิโต อรณฺณํ ปวิญฺโจะ
สฺตถารุ ตตฺถ คนฺตฺวา ฆมฺมํ กเถตฺวา โสภสฺสเล อพฺพุเพห
ปสนฺนมานโส สฺกนฺธปฺปฺเพหิ ปฺเชตฺวา ปฺลจฺปตฺติจฺเจเตน วนฺทิตฺวา
สิริสิ อณฺชลิ กตฺวา อภิตฺถวิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธปฺปาเท ราชคเห พิมฺพิสารรรณฺโณ ปุโรหิตสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา
นิพฺพุตฺติ คิริमानนุทตฺติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส วิญฺญตฺ ปตฺโต
สฺตถุ ราชคหคฺคเมน พฺพุทฺธานุภาวํ ทิสฺวา ปฏฺฐิตฺทสฺสทฺโร
ปพฺพชิตฺวา สมนฺธฆมฺมํ กโรนฺโต กตฺปิยํ ทิวสํ คามกาวาเส
วสิตฺวา สฺตถารุ วนฺทิตฺุ ราชคหํ อคฺมาสิ ฯ

พิมฺพิสารมหาราชา ตสฺส อากมฺนํ สฺตฺวา อุปฺสงฺกมิตฺวา
อิเชว ภนฺเต วสถ อหํ จตฺุหิ ปจฺเจยฺหิ อุปฺภูจฺหามิติ
สมฺปวาเรตฺวา คโต พหุภิจฺจตาย น สริ ฯ เถโร อพฺุโภกาเส
วสตีติ เทวตา เถรสฺส เตมนภเยน วสฺสํ วาเรสฺสุ ฯ ราชา
อวสฺสนการณํ สฺลลภฺเชตฺวา เถรสฺส กุญฺจิกํ การาเปสิ ฯ เถโร

ภูฏิกายั วสนุโต เสนาสนสปปายลาเกน สมารานั ลภิตวา
วิริยสมตั โยเชตวา วิปสสนั อุตฺตูกกาเปตวา อรหตฺตึ ปาปฺปณิ ฯ
เตน วุตฺตึ อปทานเ (๑)

ภริยา เม กาลงฺกตา	ปฺตุโต สีวถิกิ คโต
มาตา ปิตา จ ภาคา จ (๒)	เอกจิตมฺหิ (๓) ทายฺหเร ฯ
เตน โสเกน สนตฺตฺโต	กิสฺโส ปณฺฑุ อโหสฺหิ
จิตฺตฺกฺเขโป จ (๔) เม อาสิ	เตน โสเกน อภฺภูฏิตฺโต ฯ
โสภสฺสฺลปฺเรโตหิ (๕)	วณฺณตฺมฺปฺสงฺกมฺมิ
ปวตฺตผลั ภฺลฺลชิตฺวา	รฺกฺขมฺมุเล วสามฺหิ ฯ
สุเมโธ นาม สมฺพฺพุโธ	ทฺกฺขสฺสฺนตฺกโร ชินฺ
มมฺพุทฺธิรฺตฺกฺกาโม โส	อาคจฺฉิ มม สนฺตฺติเก (๖) ฯ
ปทสฺพุทฺธิ สฺฉินฺตฺวาน	สุเมธสฺส มฺเหสิโน
ปคฺคฺเหตฺวานหิ สีสิ	อฺลฺโลเกสิ มฺหามฺุณี ฯ
อฺปากเต มฺหาวิเร (๗)	ปีติ เม อฺทปชฺชถ
ตทาสิเมกคฺคฺมโน	ทิสฺวา ตั โลกนํายกั ฯ
สตี ปภฺลิตภิตฺวาน	ปณฺณมฺมุจิมทาสฺหิ
นีสิตฺติ ภควา ตตฺถ	อนฺุภมฺปาย จกฺขุมฺมา ฯ

#๑. ขุ. อ. ๓๒/๓๕๕/๕๒๐ ฯ ๒. สฺยา. มาตา ปิตา จ ภาคา จ ฯ
 #๓. ขุ. เอกจิตมฺหิ ฯ ๔. สฺยา. จิตฺตฺกฺเขปฺณจ ฯ ๕. สฺยา..ปฺเรโตปี ฯ
 #๖. สฺยา. สนฺตฺติเก ฯ ๗. สฺยา. อฺปคณฺฉิ มฺหาวิโร ฯ

เล่มที่ 26 คิริมานนุทตเถรคาถาวณณา หน้า 71

นิสชช ตตถ ภควา	สุเมโธ โลกนายโก
ธมมံ เม กถียี พุทโธ	สกสกลวิโนทนํ ฯ
อนนุหิตา(๑) ตโต อาคัง(๒)	อนนุญญาตา อิตโต คตา
ยถาคตา ตถา คตา	ตตถ กา ปรีเทวนา ฯ
ยถาปี ปถิกา(๓) สตตะตา	วสฺสमानาย วุฏฺฐิยา
สภณฺฐา(๔) อุปคจฺจนฺติ	วสฺสสฺสาปตนาย เต (๕) ฯ
วสฺเส จ เต โอรมิเต	สมฺปยฺนฺติ ยทิจฺจกั
เอวํ มาตา ปิตา ตฺยหํ	ตตถ กา ปรีเทวนา ฯ
อาคณฺตุกา ปาหฺนกา	จลิตฺเรตทกมฺปีตา(๖)
เอวํ มาตา ปิตา ตฺยหํ	ตตถ กา ปรีเทวนา ฯ
ยถาปี อฺรโถ ชินฺณํ	หิตฺวา กจฺจติ สํ ตจฺ (๗)
เอวํ มาตา ปิตา ตฺยหํ	สํ ตนฺน อิทฺ หียเร ฯ
พุทฺธสฺส คิริมญฺฉาย	โสภสฺสลํ วิวชฺชยี
ปาโมชฺชํ ชนฺยิตฺวาน	พุทฺธเสฏฺฐํ อวฺนทหํ ฯ
วณฺทิตฺวาน มหानาคํ	ปฺุชฺชยี คิริมญฺชรี (๘)
ทิพฺพคณฺฐํ สมฺปวณฺตํ (๙)	สุเมธํ โลกนายกํ ฯ
ปฺุชฺชิตฺวาน สมฺพุทฺธํ	สิเร กตฺวาน อญฺชลี
อนุสฺสริ คฺุณคฺุคานี	สนฺถวี โลกนายกํ ฯ

#๑. ม. อนนุหิตา ฯ ๒. สฺยา. อาคา ฯ ๓. สฺยา. ปตฺติกา ฯ

#๔. สฺยา. สภตฺเต ฯ ๕. สฺยา. วสฺสาย ปตนาย เต ฯ ๖. สฺยา.

#จลิตฺเรตทกมฺปีกา ฯ ๗. สฺยา. สนฺตํ ฯ ๘. สฺยา. คิริมญฺชรี

#ปฺุชฺชยี ฯ ๙. สฺยา. ทิพฺพคณฺฐนฺ สมฺปวณฺนํ ฯ

เล่มที่ 26 ปณจกนิปาตวณณา หน้า 72

นิตฺติณฺโณสิ (๑) มหาวีร	สพฺพณฺณ โลกนายน (๒)
สพฺเพ สตุเต อุตฺตรสิ (๓)	ถาณน ตฺวั มหามุเน ฯ
วิมตี เทวพฺหํ วาปี	สณฺจินฺทสิ มหามุเนบ
ปฏฺฐิปาเทสิ เม มคฺคํ	ตว ถาณน จกฺขุม.
อรหา วสิปตฺตา (๔) จ	ฉพฺภินฺณวา มหิตฺธิกา
อนตฺตลิกฺขจฺรา ธีรา	ปริวารนฺตฺติ ตาวเท ฯ
ปฏฺฐิปนฺนา จ เสขา จ	ผลญฺจา สนฺติ สาวกา
สุโรทเยว ปทุมมา	ปฺปฺพนฺตฺติ ตว สาวกา ฯ
มหาสมฺมุทโทวโกโฆ	อตุโลปี ทฺรุตฺตโร
เอวํ ถาณน สมฺปนฺโน	อปฺปเมยฺโยสิ จกฺขุม.
วณฺทิตฺตฺวาหิ โลกชินฺ	จกฺขุมนฺตํ มหายสฺ
ปฺจุทิสฺสา (๕) นมฺสฺสนฺโต	ปฏฺฐิกฺกุโโก อคฺจฺนหิ ฯ
เทวโลกา จวิตฺวาน	สมฺปชาโน ปตฺติสฺสโต
โอกุภมี มาตฺตยา กุจฺฉิ	สนฺธวณฺโต ภวาทเว ฯ
อคารา อภินิกฺขมฺม	ปพฺพชฺชี อนคาริย
อาตาปี นิปโก ฌายี	ปฏฺฐิสฺสฺถานโคจโร ฯ
ปธานํ ปทฺทิตฺวาน	โตสยิตฺตฺวา มหามุณี
จณฺโทวพฺภณฺนา มุตฺโต	วิจฺรามิ อหิ สทา (๖) ฯ

#๑. สุยา. วิตฺติณฺโณสิ ฯ ๒. สุยา. สพฺพณฺณ โลกนายนโก ฯ

#๓. สุยา. อุตฺตรเรสิ ฯ ๔. สุยา. สิทฺธิปตฺตา ฯ ๕. สุยา.

#จตุทฺทิสฺสา ฯ ๖. ยฺ. ตทา ฯ

ขุททกนิกายภูทกคา เถรคาถาवณณา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 73
เล่มที่ 26 คิริमानนุทตเถรคาถาवณณา หน้า 73

วิเวกมณฺญุตโตมฺหิ อุปสนฺโต นิรูปนฺธิ
สพฺพาสเว ปริณฺญาय วิหฺรามิ อนาสโว ๑
ตีสกปฺปสทฺสสมฺหิ ยํ พุทฺธมภิปฺปชยฺฮี
ทฺทคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ ๑
กิลฺลสา ฉापิตา มยฺหํ ๑ เป ๑ กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ ๑
อถ เถรสฺส อรหตฺตปฺปตฺตติยา ภูทฺทคฺคฺกุเจ วีย เทเว
วสฺสเนเต อุปฺริ ตํ วสฺสเน นโยชนมฺมุเขน อณฺณํ พุยากรโธนฺโต
 วสฺสตี เทโว ยถาสฺสตีตํ
 ฉนฺนา เม กุฎฺฐิกา สุขา นีวาตา
 ตสฺสํ วิหฺรามิ วุสสนฺโต
 อถ เจ ปตฺถยสฺสี ปวสฺส เทว ๑
 วสฺสตี เทโว ยถาสฺสตีตํ
 ฉนฺนา เม กุฎฺฐิกา สุขา นีวาตา
 ตสฺสํ วิหฺรามิ สนฺตจิจฺจโต
 อถ เจ ปตฺถยสฺสี ปวสฺส เทว ๑
 ๑เป ๑
 ตสฺสํ วิหฺรามิ วิตรโถ
 ๑เป ๑
 ตสฺสํ วิหฺรามิ วิตโทโส
 ๑เป ๑

ตสฺส วิหรามิ วิตโมโห

อถ เจ ปตฺถยสี ปวสฺส เทวติ (๑)

อิมา ปญจ คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ ยถาสฺสึตฺถนฺติ สฺสึตฺถานฺนุรูปํ สฺนุทฺรสฺส อตฺถโน
เมฆคิตฺตสฺส อนฺนรูปเมวติ อตฺถโถ ฯ วลาหโก หิ ยถา อคฺชชฺนฺโต
เกวถํ วสฺสฺนฺโต น โสภติ เอวํ สตปฺภุสฺสสฺสสฺสปฺภุสฺส อญฺจหิตฺวา
ถนยฺนฺโต คชฺเชนฺโต วิชฺชุตฺถตา นิจฺจนาเรนฺโตปี อวสฺสฺนฺโต น
โสภติ ตถาญฺโต ปน หุตฺวา วสฺสฺนฺโต โสภตฺติ วุตฺตํ วสฺสติ
เทโว ยถาสฺสึตฺถนฺติ ฯ เตนนาห อภิตฺถนยฺปชฺชฺนฺน คชฺชิกา
เจว วสฺสิตฺตา จาติ จ ฯ

ตสฺส วิหรามิตฺติ ตสฺส กุฎฺฐิกายํ อริยวิหารคพฺเพน
อิริยาปถวิหาเรณ วิหรามิ ฯ

วฺปสฺนตฺถจิตฺโตติ อคฺคผลสฺมาธินา สมนฺมเทว อฺปสฺนต-
มานโส ฯ

เอวํ เถรสฺส อเนกวารํ กตํ อฺยฺโยชนํ สิริสา
สมฺปฏฺฐิจฺจนฺโต วลาหกเทวปฺตฺโต นินฺนถจ ถลถจ ปฺนฺเรนฺโต
มหาวสฺสํ วสฺสาเปสี ฯ

คิริมานนฺทตฺถเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. พุ. เถร. ๒๖/๓๓๗/๓๑๘ ฯ

เล่มที่ 26 สุมณฑเถรคาถาวณณา หน้า 75

ย ปตฺถยมาโนติอาทิกา อายสุมโต สุมณฑเถรสฺส คาถาฯ กา
อุปปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺนโต อิตฺโต ปฺลฺลจฺฉนฺนเต กปฺเป พฺพุชฺชสฺสญฺเ
โลเก กุลเคเห นิพฺพุตฺติตฺตฺวา วิญฺญุตฺตํ ปตฺโต เอกํ ปจฺเจกพฺพุชฺช
พฺพยาธิตฺตํ ทิสฺวา หรีตํ อทาสี ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺนุเสสฺส สฺสฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุชฺชปฺปาเท โกสฺสรนฺนุเจ กหปฺตฺติกุเล นิพฺพุตฺติตฺตฺวา สุมโนติ
ลทฺธนาโม สฺสฺเชน วทฺธิ ฯ ตสฺส ปน มาตุโล ปพฺพชิตฺตฺวา
อรหา หุตฺตฺวา อรณฺญเ เวหฺรนฺโต สุมเน วยปฺตฺเต ตํ
ปพฺพาเชตฺตฺวา จริตฺตฺนุญฺจํ กมฺมฏฺฐจฺฉานํ อทาสี ฯ โส ตตฺถ
โยคกมฺมํ กโรนฺโต จตฺตฺตฺริ ฌานานิ ปฺลฺลจ จ อภิลฺลญาโย
นิพฺพุตฺเตสิ ฯ อตฺตฺส เถโร วิปฺสฺสนาวิธึ อจฺฉิ โส จ
น จิเรเนว วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺตฺวา อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐาสี ฯ เตน
วตฺตํ อปทาน (๑)

หรีตํ (๒) อามลํ	อมฺพชฺชพฺพิทํ
โกลํ ฆลฺลตํ ฟิลฺลํ	สยเมว หรามํ ฯ
ทิสฺวาน ปพฺพการคํ	ฌายี ฌานรตฺตํ มุนี
อาพาเชน อาปฺเปนฺตํ	อทฺธนีย (๓) มหามุนี ฯ

#๑. ขุ. อ. ๓๓/๒๘/๕๑ ฯ ๒. สฺยา. หรีตํ ฯ ๓. สฺยา.อทฺธนีย ฯ

เล่มที่ 26 ปณจกนิปาตวณณา หน้า 76

หรีตกั กเหตุวาน	สยมภูสสุ อทาสหิ
ขาทมตุดมฺหิ เกสชฺเช	พฺยาธิ ปสฺสมฺภิ ดาวเท ๑
ปหีนทรโถ พุทฺโธ	อนฺุโมทมกาสิ เม
เกสชฺชทาเนนิมินา	พฺยาธิวฺปสเมน จ ๑
เทวภูโต มนฺุสฺโส วา	ชาโต วา อณฺุชชาติยา
สพฺพตฺถ สฺุचितฺ โหตุ	มา จ เต พฺยาธิมาคมา ๑
อิทํ วตฺวาน สมฺพทฺโธ	สยมภู อปฺราชิโต
นภํ อพฺภุคฺคมี ชีโร	หิสรราชาว อมฺพเร ๑
ยโต หรีตกั ทินฺนํ	สยมภูสสุ มहेสิโน
อิมํ ชาตี อฺุปาทาย	พฺยาธิ เม นฺุปปชฺชถ ๑
อຍํ ปจฺฉิมโก มยฺหิ	จริโม วตฺเต ภาโว
ติสฺโส วิชฺชา สจฺฉิกตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ๑
จตฺนฺุณฺุติโต กปฺเป	เกสชฺชมทฺธิ ตทา
พฺภุคฺคิ นาทิขานามิ	เกสชฺชสฺส อิทํ ผลํ ๑

กิลเสสา ฉาปีตา มยฺหิ ๑ เป ๑ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺุติ ๑

อรหตฺเต ปน ปติภฺุจฺจิโต เอกทิวสํ มาตฺถตฺถเรสฺส อฺุปฺภุจฺฉานํ
อกมาสิ ๑ ตํ เถโร อธิคํ ปฺุจฺฉิ ตํ พฺยากรโรนฺุโต

ยํ ปตฺถยมาโน ชมฺเมสฺสุ	อฺุปชฺฉาโย อนฺุคฺคหิ
อมตํ อภิกงฺขนฺุตํ	กตํ กตฺถพฺพกํ มยา ๑

#๑. สฺยา. อนฺุโมทนิยํ อกา ๑ ๒. สฺยา. โหหิ ๑ ๓. สฺยา.

#ปตฺถยมาโน ๑

เล่มที่ 26 สุมุตเถรคาถา หน้าที่ 77

อนุปฺปตฺโต สจฺฉิกโต สยฺม ฌมฺโม อนินฺติโห
วิสุทฺธนาโณ นิกฺกงฺโข พุยากรโอมิ ตวนฺตฺติเก ฯ
ปฺปฺพเพณิวาสฺ ฆานามิ ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิตฺ
สทตฺโต เม อนุปฺปตฺโต กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
อปฺปมตฺตสฺส เม สิกฺขา สุตฺตฺตฺตา ตว สาสเน
สพฺเพ เม อาสวา จินฺนา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺกโว ฯ
อนุสาสิ มํ อริยวตา อนุกมฺปิ อนุคฺคหิ
อโมฆํ ตฺยฺหโมวาโท อนุเตวาสิมฺหิ สิกฺขิตฺติ
อิมานิ ปญฺจหิ คาทานิ สีหนาทํ นทฺนโต อณฺณํ พุยาภาสิ ฯ

ตตฺถ ยํ ปตฺถยมาโน ฌมฺเมสุ อุปฺชฌาโย อนุคฺคหิ ฯ อมตฺ
อภิกงฺขนฺตฺนตฺติ สมถวิปฺสฺสนาทีสุ อนวชฺชฌมฺเมสุ ยํ ฌมฺมํ มยฺหํ
ปตฺถยนฺโต อากงฺขนฺโต อุปฺชฌาโย อมตฺ นินฺพฺพานํ อภิกงฺขนฺตํ
มํ โอวาททานวเสน อนุคฺคณฺหิ ฯ

กตฺตํ กตฺตพฺพกํ มยาติ ตสฺส อธิคมตฺถํ กตฺตพฺพํ
ปริญฺญาทิสฺสพฺสวริํ กิจฺจํ กตฺตํ นินฺฎฺฐาปิตํ มยา ฯ

ตโต เอว อนุปฺปตฺโต อธิคโต จตฺตพฺพิโรปิ มคฺคฌมฺโม
สจฺฉิกโต ฯ

สยฺม ฌมฺโม อนินฺติโหติ สยฺม อตฺตนาเยว นินฺพฺพานฌมฺโม
ผลฌมฺโม จ อนินฺติโห อสนฺทิตฺตฺโร อตฺตปจฺจกฺโข กโต อิตฺติห

อติ กิราติ ปวตฺตติยา อติหสงฺฆาตํ สํสยํ สมฺมจฺฉินฺนุทฺตฺตฺเตยว
อริยมคฺโค ปวตฺตติ ๑ เตนนาห วิสฺสุทฺตฺตนาโณ นิกฺกงฺโขติอาทิ (๑) ๑
ตตฺถ วิสฺสุทฺตฺตนาโณติ สพฺพสงฺกิลเสวิสฺสุทฺตฺตนา วิสฺสุทฺตฺตนาโณ ๑
ตวณฺติเกติ ตว สมีเป ๑
สทตฺโตติ อรหตฺตํ ๑
สิกฺขาติ อธิสึลสิกฺขาทโย ๑
สุสฺสฺสตาติ ปรียตฺติพาหุสจฺจสฺส ปฏฺวิเวทพาหุสจฺจสฺส จ
ปาริปุริวเสน สฺกฺกฺจฺ สฺตฺตา ๑
ตว สาสเนติ ตว โอวาท อณฺุสิกฺกฺจฺยํ จิตฺตํ ๑
อริยวตฺตาติ สุวิสฺสุทฺตฺตสีลาทิวตฺตมาทานน ๑
อนฺุเตวาสิมฺหิ สิกฺกฺจฺโตติ ตฺยฺหํ สมีเป จินฺณพฺรหฺมจฺริย-
วสตา ย อนฺุเตวาสี สิกฺกฺจฺตฺวา สิกฺกฺจฺตฺอริสึลาทิสิกฺโข อมฺหิติ ๑
สฺมณตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺจิตฺตา ๑
#๑. อาทินฺุติ ยุตฺตเตริ ๑ เอวมฺปรีปี ๑

สาธู หีตีอาทิกา อายสมโต วัฑฒตเถรสฺส คาถาฯ กา
อุปปตฺติ ฯ

อยมปี ปุริมพุทฺเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏูปนีสฺสยานิ ปุณฺณานิ อุปจันฺนโต อิมสฺมี พุทฺธูปปาเท
ภารุกจจนฺนเร กหปตฺติเกเล นิพฺพตฺติตฺวา วัฑฒโตติ ลทฺธนาโม
อนฺุพฺพเพน วัฑฒติ ฯ อถสฺส มาตา สํสारे สลฺยชาติสํเวคา
ปฺตตํ ภาตีนิ นียยาเทตฺวา ภิกฺขุณีนิ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา
วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺตี อรหตฺตํ ปาปฺณิตฺวา อปเรน
สมเยน ปฺตตมฺปิ วิญฺญตฺติ ปตฺตํ เวพฺพทตฺตเถรสฺส (๑) สนฺติเก
ปพฺพพาเชติ ฯ โส ปพฺพชิตโต พุทฺธวณฺเณ อุกฺกเหตฺวา พหุสฺสโต
ธมฺมกถิโก หุตฺวา กนฺนธฺรํ วัหนฺโต เอกทิวสํ เอกโก
สนฺตรฺรตฺตโรว มาตริ ปสฺสิสฺสสามิติ ภิกฺขุณฺูปสฺสยํ อคมาสิ ฯ
ตํ ทิสฺวา มาตา กสฺมา ตวํ เอกโก สนฺตรฺรตฺตโรว อีชากโตติ
โจเทสิ ฯ โส มาตฺรา โจทฺยมาโน อยุตฺตํ มยา กตฺนฺติ
อุปปนฺนสํเวโต วิหารํ กนฺตฺวา ทิวาญฺจानเณ นิสินฺโน วิปฺสฺสิตฺวา
อรหตฺตํ ปตฺวา มาตุ โอวาทสมฺปตฺติปกาสนมฺมุเขน อญฺณํ
พฺยากโรนฺโต

#๑. สี. ยู. เวพฺพทตฺตเถรสฺส ฯ

ขุททกนิกายภูจกถา เถรคาถาพรรณนา (ปรมคฤที่ปณี ๒) - หน้าที่ 80
เล่มที่ 26 ปณจกนิปาตพรรณนา หน้า 80

สาธุ หิ กิร เม มาตา	ปโตทำ อุปทำสยิ
ยสุสาห์ วจน์ สุตฺวา	อนุสิญฺโจ ชเนตฺติยา
อารทฺฐวีริโย ปหิตตฺโต	ปตฺโต สมโพธิมุตฺตมံ ฯ
อรหา ทกฺขิณฺเอยโยมฺหิ	เตวิชฺโซ อมตทฺทโส
เชตฺวา(๑) นมุจฺโน เสนํ	วิหฺรามิ อนาสโว
อชฺฉตฺตลฺลจ พหิทฺธา จ	เย เม วิชฺชีสุ อสวา
สพฺเพ อเสสา อฺจฺฉินฺนา	น จ อุปฺปชฺชเร ปฺน ฯ
วิสารทา โข ภคินี	เอตมตฺถํ อภาสยิ
อปีหา นฺน มยิปิ	วนโถ เต น วิชฺชติ ฯ
ปรียนตฺกตฺตํ ทุกฺขํ	อนฺติโมยํ สมฺสฺสโย
ชาติมรณสํสาโร	นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโวติ (๒)

อิมมา คถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ สาธุ หิ กิร เม มาตา ปโตทำ อุปทำสยิติ
สาธุ วต มาตา มยฺหํ โอวาทสงฺฆาตํ ปโตทำ ทสฺเสตติ เตน
เม วีริยํ อุตฺเตเชนฺตี อุตฺตมฺงฺเก ปณฺณาสีเส วิชฺฉิ ฯ
ยสุสาตี ยสุสา เม มาตฺถยา ฯ
สมฺโพธิณฺติ อรหตฺตํ ฯ อยฺย เหนฺถ โยชฺนา ชเนตฺติยา
เม อนุสิญฺโจ ยสุสา อนุสาสนิญฺจํ วจน์ สุตฺวา อหํ
อารทฺฐวีริโย ปหิตตฺโต วิหรนฺโต อุตฺตมํ อคฺคผลํ สมฺโพธิ
#๑. ยฺ. ชิตฺวา ฯ ๒. บฺ. เถร. ๒๖/๓๓๕/๓๑๕ ฯ

อรหตุตํ ปตุโต ฯ

ตโตเอว อารกตุตา กิเลสเหหิ อรหา ปุณฺณกฺเขตตุตตาย
ทกฺขิณฺเญโย ทกฺขิณฺนโร อมฺหิ ฯ

ปุพฺพเพนิวาสถาณาทีวชิชาตุตยสฺส อธิคตตุตา เตวชิโซ
นิพฺพานสฺส สจฺฉิกตตุตา อมตทฺทโส นมฺจฺโน มารสฺส เสนํ
กิเลสวาทินี โปธิปฺกฺขิยเสนาย ชินิตฺวา ตสฺส ชิตตุตาเยว
อนาสโว สฺขํ วิหฺรามิตี ฯ

อิทานิ อนาสโวติ วุตฺตมคฺถํ ปากฏฺตริ กาคฺตุ
อชฺชตฺตตฺตจาทิ คาทมาห ฯ

ตสฺสโต อชฺชตฺตํ อชฺชตฺตวตฺตกา จ พหิตฺธา พหิตฺธ-
วตฺตกา จ อาสวา เย มยฺหิ อริยมกฺคาธิคมโต ปุพฺพเพ
วิหฺชิสฺสุ อฺปลพฺภิสฺสุ เต สพฺเพ อนวเสสา อฺจฺฉินฺนา อริยมกฺเคน
สมฺจฺฉินฺนา ปหิณา ปฺน ทานิ กทาจิปี น จ อฺปฺปชฺเชยฺยํ
น อฺปฺปชฺชิสฺสนฺติเยวาทิ ฯ

อิทานิ มาตุ วจฺนํ องฺกุสํ กตุวา อตุตนา อรหตุตสฺส
อธิคตตุตา มาตฺริ โถเมนฺโต วิสารถาทิ คาทมาห ฯ

ตตุถ วิสารถา โขติ เอกํเสน วิคตสารถชา ฯ เอวํ
มาตุ อตุตโน จ อรหตุตธาธิคมเนน สตุถุ โอรสปุตุตทาวํ
อฺลฺลเปนฺโต (๑) มาตฺริ ภคินีติ อาห ฯ

#๑. ย. อฺลฺลิงฺเคนฺโต ฯ

เล่มที่ 26 ปญจกนิปาตวรรณนา หน้า 82

เอตมตฺถิ อภาสยิตฺติ เอตํ มม โอวาทภูตํ อตฺถิ อภณฺนิ ฯ
เอวํ ปน มํ โอวาทนฺตึ น เกวลํ วิสารทาเอว อถ โข
อปีหา นฺน มยิปิ ทว ปุตฺตเกปิ อปีหา อสนฺถวา มณฺเณ
กึ วา เอเตน ปริกฺกปฺเนน (๑) วนโถ เต น วิชฺชติ อวิชฺชาทิกโก
วณโถ ทว สนฺตानเณ นตฺถเว ยถา มํ ภวทฺถเย วิโยเชสฺสิตฺติ
อธิปฺปาโย ฯ

อิทานิ ตยา นิโยชิตากาเรเนว มया ปฏฺฐิปนฺนฺนฺตึ
ทสฺเสนฺโต ปรียนฺตกตฺตฺตึ โอสานคาถมาห ตสฺสตฺโต
สฺววิญญฺเยยฺโฮว ฯ

วทฺตตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

นทิกสฺสปตฺเถรคาถาวรรณนา

อตุถาย วต เมตฺติอาทิกา आयสุมฺโต นทิกสฺสปตฺเถรสฺส คาคา ฯ
กา อฺปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเรสุ กตฺตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิญฺญฺปนฺนฺสฺสยํ กุสลํ อฺปจฺฉินฺนฺโต ปทฺมุตฺตรสฺส ภกฺวโต กาล
กุลเคเห นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญตฺตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถารํ ปิณฺฑทาย
จฺรณฺตํ ทิสฺวา ปสฺนฺนมานโส อตฺตนา โรปิตสฺส อมฺพรฺกฺขสฺส
ปจฺมปฺปนฺนํ มโนสฺสิลาวรรณฺณํ เอกํ อมฺพผลํ อทาสี ฯ
#๑. สฺ. ย. ปริกฺกปฺตฺเถน ฯ

เล่มที่ 26 นทีกสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 83

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ สัสนฺโต อิมสฺมี
พุทฺฐปฺปาเท มคฺชรญฺเฐ พุราหฺมณฺกุเล อูรวฺลคสฺสปฺสฺส ภาตา
หฺตุวา นีพฺพุโต วยปฺพุโต นิสฺสรณชฺฌาสยตาย ฆราวาสี
อนิจฺจนฺโต ตาปสฺสปุพฺพชฺชํ ปุพฺพชิตฺวา ตีหิ ตาปสฺสเดหิ สทฺฐี
เนรญฺชราย นทียา ตีเร อสฺสมํ มาเปตฺวา วิหริตฺย นทีตีเร
วสนโต หิสฺส กสฺสปโกตฺตตาย จ นทีกสฺสโปติ สมณฺณา
อโหสิ ๑ ตสฺส ภควา สปริสฺสฺส เอหิภิกฺขุภาเวน อุปสมฺบฺพุ
อทาสี ๑ ตํ สพุพฺ ๑ ขนฺธเก อาคตเมว ๑ โส ภควโต
อาทิตฺตปริยายเทสนาย อรหฺตฺเต ปตฺติจฺจาสี ๑ เตน วุตฺตํ
อปทาน (๑)

ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
ปิณฺฑาย วิจฺรณฺตสฺส ธารโต อุตฺตมํ ยสํ ๑
อคฺคผลํ กเหตุวาน วิปฺปสนฺเนน เจตสา
ทกฺขิณฺเยยฺยสฺส วีรสฺส อทาสี สตุฏฺโณ อหํ ๑
เตน กมฺเมน ทฺวิปฺทินฺท โลกเชฏฺฐ นราสภ
ปตฺโตมฺหิ อจลํ จานํ หิตฺวา ชยปฺราชยํ ๑
สตสฺหสฺสึโต กปฺเป ยํ ทานมทที ตทา
ทุกฺคตี นาภิขานามิ อคฺคทานสฺสึทํ ผลํ ๑
กิลฺเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ๑ เป ๑ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

#๑. พ. อ. ๓๓/๓๐/๕๔ ๑

อรหตเต ปน ปติฏฺฐิตโ อปรภาเค อตฺตโน ปฏิปตฺตี
ปจฺจเวกฺขิตฺวา ทิฏฺฐิสมฺมุมาตกิตฺตนมฺเขน อณฺณํ พฺยากรโธนฺโต
อตุถาย วต เม พุทฺโธ นที เนรณฺชรี อคา
ยสฺสาหํ ฆมฺมํ สุตฺวาน มิจฺจนาทิฏฺฐี วิวชฺชยฺยี ฯ
ยชฺี อุจฺจาวเจ ยณฺเณ อคฺคิหฺตุตฺตํ ชฺหี อหํ
เอสา สฺพุทฺธิติ มณฺณนฺโต อนฺธภูโต ปฺนุชฺชโน ฯ
ทิฏฺฐิจฺจนปฺกขนฺโท ปฺรามาสฺน โมหิโต
อสฺพุทฺธิ มณฺณลิสฺ สฺพุทฺธิ อนฺธภูโต อวิทฺทสฺ ฯ
มิจฺจนาทิฏฺฐิ ปฺหีนา เม กฺวา สพฺเพ ปทาไลตา (๑)
ชฺหามิ ทกฺขิณฺเษยฺยคฺคิ นมสฺสามิ ตถาคตฺ ฯ
โฆหา สพฺเพ ปฺหีนา เม กฺวตฺตฺหา ปทาไลตา
วิกฺขิโณ ชฺาติสฺสาโร นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโวติ (๒)

อิมา ปญฺจ คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ อตุถาย วต เมติ มยฺหํ อตุถาย วต หิตาย

วต ฯ

พุทฺโธติ สพฺพณฺณพุทฺโธ ฯ

นที เนรณฺชรี อคาติ เนรณฺชราสฺงฆาตํ นที อคฺคณฺนิ

ตสฺสา นทียา ตีเร จ มม ภาตฺ อูรฺเวลกสฺสปสฺส อสฺสมํ

อฺปคฺโตติ อธิปฺปาโย ฯ

#๑. สฺยา. ปทาไลตา ฯ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๓๔๐/๓๒๐ ฯ

เล่มที่ 26 นทีกสฺสปตฺเตรคาถาวรรณนา หน้า 85

อิทานิ ยถาวุตฺตมตฺถํ วิวริตฺตํ ยสฺสาหฺนฺตฺติอาทิ วุตฺตํ ฯ

ยสฺสาติ ยสฺส พุทฺธสฺส ภควโต ฯ

ธมฺมํ สุตฺวานาติ จตฺสจฺจปฏฺฐิตฺตํ ธมฺมํ สุตฺวา

โสตทวารานุสาเรณ อุปลภิตฺวา ฯ

มิจฺฉาทิฏฺฐี วิวชฺชยฺนฺติ ยลฺลนาทีหิ สฺสทฺธิ โหตีติอาทิ-

นยปฺปวตฺตํ วิปริตทสฺสํ ปชฺหี ฯ

มิจฺฉาทิฏฺฐี วิวชฺชยฺนฺติ วุตฺตเมวตฺถํ วิตฺถาเรตฺวา ทสฺเสตฺถ

ยชฺฉินฺตฺติอาทิมาห ฯ

ตตฺถ ยชฺชี อจฺจาวเจ ยลฺลเนติ ปากฺกยลฺลเน โส-

ยาควาชเปยฺยาทิเก นานาวิเช ยลฺลเน ยชฺชี ฯ

อคฺคิหุตฺตํ ชฺหี อหฺนฺติ เตสํ ยลฺลนํ ยชฺฉนฺวเสน อาหฺตฺติ

ปคฺคณฺหนฺโต อคฺคิ ปฺริจรี ฯ

เอสา สฺสทฺธิติ มลฺลนฺโตติ เอสา ยลฺลนฺกิริยา

อคฺคิปฺริจรียา สฺสทฺธิเหตุภาวโต สฺสทฺธิ เอว เม สํสารสฺสทฺธิ

โหตีติ มลฺลนฺมาโน ฯ

อนุชฺชโต ปุณฺนชฺชโนติ ปณฺณาจกฺขเวกฺขเลน อวิชฺชนฺชตฺยา

อนุชฺชโต ปุณฺนชฺชโน หุตฺวา ฯ วนคหนปฺพพตคหนาทินิ วิย

ทฺรติกฺกมณฺเณ ทิฏฺฐิเยว คหนํ ทิฏฺฐิคหนํ ตํ ปกฺขนฺโ

อนุปฺวิฏฺฐโจิตฺติ ทิฏฺฐิคหนปฺกฺขนฺโโท ฯ

ปฺรามาสฺนาติ ธมฺมสฺภาวํ อติกฺกมิตฺวา อิทเมว สจฺฉนฺติ

เล่มที่ 26 ปลูกนิปาตวณณา หน้า 86

ปรามสนโต ปรามาสสงขาเตน มิจฺฉาภินิเวเสน ฯ

โมหิตโตติ มุพฺพหาวํ ปาปิโต ฯ

อสุทฺธี มลฺลิสํ สุทฺธินฺติ อสุทฺธี มลฺลํ สุทฺธี มลฺลนฺติ
มลฺลิสํ มลฺลํ ฯ

ตตฺถ การณมาห อนฺธภูโต อวิทฺทสูติ ฯ ยสฺมา อวิชฺชาย
อนฺธภูโต ตโตเอว ฆมฺมาฆมฺมํ ยุตฺตายุตฺตลฺลจ อวิทฺวา ตสฺมา
ตถา มลฺลนฺติ อตฺถโธ ฯ

มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหีนา เมติ เอวํภูตสฺส ปน สตฺถุ สมฺมุขา
จตฺตจฺจกพฺภํ ฆมฺมกถํ สุตฺวา โยนิโส ปฏฺิพฺชชนฺตสฺส อริย-
มคฺคสมฺมาทิฏฺฐิยา สพฺพปาปี มิจฺฉาทิฏฺฐิ สมฺมุจฺเจทปฺปหานวเสน
มยฺหํ ปหีนา ฯ

ภวาติ กามภวาทโย สพฺพเพปี ภวา อริยมคฺคสฺสเถน
ปทาธิตา วิทฺธฺิสิตา ฯ

ชฺหามิ ทกฺขิณฺณยฺยคฺคิณฺติ อาหวนียาทิเก อคฺคิํ ฉทฺเทตฺวา
สทฺเวกสฺส โลกสฺส อคฺคทกฺขิณฺณยฺยตฺย สพฺพสฺส จ ปาปสฺส
ทหนโต ทกฺขิณฺณยฺยคฺคิํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ ชฺหามิ ปริจฺจรามิ ตยิทํ
มยฺหํ ทกฺขิณฺณยฺยคฺคิปริจฺจรณํ ทริทฺถนินฺตมถิตสฺสปีอาทินิรเพกฺขํ
สตฺถุ นมสฺสนเมวาทิ อาห นมสฺสามิ ตถาคตฺนฺติ ฯ

อถวา ชฺหามิ ทกฺขิณฺณยฺยคฺคิณฺติ ทายกานํ ทกฺขิณฺณาย
มหปฺผลภวกรณฺน ปาปสฺส จ ทหนน ทกฺขิณฺณยฺยคฺคิภูตํ

เล่มที่ 26 คยากสุสปรตเถรคาถาวณณา หน้า 87

อตตานิ ชุหามิ ปริงรามิ ตถา กตุวา ปริงรามิ ตถา กตุวา
ปริงรามิฯ ปุพเพ อคฺคิเทวํ นมฺสุสํมิ อิทานิ ปน นมฺสุสํมิ
ตถาคตฺนฺติ ฯ

โมหา สพฺเพ ปหีนา เมติ ทุกฺเข อญฺญาณาทีเกทา
สพฺเพ โมหา มยฺหํ ปหีนา สมฺมุจฺจินฺนา ตโตเอว ภวตฺตฺนฺหา
ปทาสิตา ฯ

วิกฺขิโณ ชาตีสฺสํโร นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโวติ ตีสุ ปเทสุ
เมสฺสุโท อานตฺวา โยเชตพฺโพ ฯ

นทีกสุสปรตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

คยากสุสปรตเถรคาถาวณณา

ปาโต มชฺฌนฺตีกนฺตืออาทิกา อายสฺมโต คยากสุสปรตเถรสฺส
กาถาฯ กา อฺปปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเรสุ กตฺตํกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนีสฺสขํ กุสลํ อฺปปจฺฉินฺนโต อิตฺโต เอกตฺตีสฺเส กปฺเป ลีขิสฺส
ภควโต กาลे กุสเสเห นิพฺพุตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต
นีสฺสรณชฺฌมาสยตฺยา ฆรํวาลํ ปหาย ตาปสฺสปพฺพชฺช
ปพฺพชิตฺวา อรญฺญาตเน อสฺสมํ การตฺวา วนฺมุลผลาหาโร
วสติฯ เตน จ สมเยน ภควา เอโก อทฺติโย ตสฺส
อสฺสมสฺมีเปณ คจฺฉตฺติฯ โส ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสฺนฺนมานโต

เล่มที่ 26 ปณจกนิปาตวรรณนา หน้า 88

อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ จิตฺโต เวลฺล โอลิตฺเตตฺวา
มโนหรานี โกลผลานี สตุถฺ อูปเนสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ สัสนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺฐปฺปาเท พุราหฺมณฺกุเล นิพฺพุตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต นิสฺสรณช-
ณาสยตาย ฆรราวาลํ ปหาย ตาปสฺสปุพฺพชฺชํ ปฺพุพฺพิตฺวา ทฺวีหิ
ตาปสฺสเดหิ สทฺฐี คยายํ วิหฺรติ ฯ คยายํ วนฺสนฺโต หิสฺส
กสฺสฺสปโกตฺตตาย จ คยากสฺสโปติ สมณฺณา อโหสิ ฯ

โส ภควตา สทฺฐี ปริสาย เอหิกฺกชฺช- ปสมฺปทํ ทตฺวา
อาทิตฺตปริยายเทสนาย (๑) โอวทียมาโน อรหฺตเต ปติฏฺฐจาสี ฯ เตน
วุตฺตํ อปทาน (๒)

อชิเนน นินฺวตฺโตหํ	วากจิริชโร ตทา
ภาริยา (๑) ปุริยิตฺวาน	โกลํหาสิ (๔) มมฺสฺสมํ (๕) ฯ
ตมฺหิ กาลิ สิชฺชิ พุทฺโธ	เอโก อทฺตฺติโย อหุ
มมฺสฺสมํ อุปฺกจฺฉิ	ชานนฺโต (๖) สพุพฺพกาลิกํ ฯ
สกํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา	วนฺทิตฺวาน จ สพุพฺพตํ
อุโภหฺตเถหิ (๗) ปคฺคยฺห	โกลํ พุทฺธสฺสทาสหํ ฯ

- #๑. วิ. มหา. ๔/๕๕ ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๓/๓๒/๕๗ ฯ ๓. ม. ขาริยา ฯ
- #๔. สฺยา. โกลํ หาสิ ฯ ๕. ยฺ. ขาริภาริ หริตฺวา โกลมาหริมฺสฺสมํ ฯ
- #๖. สฺยา. โชเตนฺโต ฯ ๗. ม. อุโก หตฺเถหิ ฯ

เล่มที่ 26 คยากสุสปรตเถรคาถาพรรณนา หน้า 89

เอกตีเส อิตโต กปุเป ยั ผลมทที ตทา
ทुकคตี นาภิชานามิ โกลทานสุสิทัง ผลั ฯ
กิลเสตา ฉापिता मयुहिं च पे च गत्तं पुरुषसुस सासननुदि च
อรहतเต ปน ปติญจितโต อตตโน ปฏิปตตี ปจจเวกขิตวา
ปาปปวาทนทิตตนมุขน อณณั พุยากรोनโต
ปาโต มชฌนตักัง (๑) สายั ตักขตตุ ทิวสสุสทัง
โอดรี อุกทัง โสทัง (๒) กยาย กยผลุกุยา ฯ
ยั มया ปกत्तं ปापं ปุพเพ อณณาสู ชาตिसु
ตัง ทานีช ปวาทेमि เอวัทญจิจิ ปุเร อहु (๓) ฯ
สุตวา สุภาสิตัง วาจิ ฐมมตตสทิตัง ปทัง
ตถึ ยถาวกัง (๔) อตถึ โยนิโส ปจจเวกขิตัง ฯ
นินุหตสพพปาโปมहि นิมมโล ปยโต สุจิ
สุทุโร สุทุชสุส (๕) ทายาโท ปุตโต พุทุชสุส โอรโส ฯ
โอคยหญจุงคิกัง โสตัง สพพัง ปापं ปวาทयी
ติสุโส วิชชา อชฌคมี กत्तं พุทุชสุส सासननुदि (๖)
อิมา ปญจ คาทา อภาสิ ฯ

ตตถ ปจจคาถาย ตาว อัย สงเขปรตโต ปาโต

#๑. สุยา. มชฌนตักัง ฯ ๒. ย. โสตัง ฯ ๓. สุยา. อहु ฯ ๔. สุยา.

#ยถาวกัตติ ฯ ย. ยถาวกัง ฯ ๕. สุยา. พุทุชสุส ฯ

#๖. พุ. เถร. ๒๖/๓๔๑/๓๒๐ ฯ

เล่มที่ 26 ปณจกนิปาตพรรณนา หน้า 90

สุริยुकคมนตรีเวลา ยี่ มชฌนุติกั มชฌนุเวลา ยี่ สายี่ สายนุห-
เวลา ยนุติ ทิวสสุส ตักขตุตุ ตโย วาเร อหิ อุทกั โอตรี
โอคาคี โอตรนุโต จ โสหิ น ยตุถ กตุถจิ ยทา วา
ตทา วา โอตรี อถ โข คยาย มหาชนสุส ปาปปวาหนนุติ
อภิสมมเต คยาคิตุเถ คยผคคฺคฺยา คยผคคฺคฺนามเก ผคคฺคฺนีมาสสุส
อตุตตรผคคฺคฺนินกขตุเต อนุสั้วจจจริ อุทโก โรहनมนุยุตุโต
อโหสิ นุติ ฯ

อิทานิ ตทา เยนาคิปปาเยน อุทโกโรहनมนุยุตุตุ ตั
ทสุเสตุ ยี่ มยาคิ คาคมาห ฯ

ตสุสตุโต ยี่ มยาคิ ปุพเพ อิตอ อถฉาสุ ชาตีสุ
ปาปกम्मึ อูปะจิตั ตั อิทานิ อธิ คยาคิตุเถ อิมิสฺสา จ
คยผคคฺคฺยา อิมินา อุทโกโรहनเนน ปวาหมิ อปเนมิ วิกขาลेमิติ
ปุเร สตุถุ สาสนุคคมนตรีโต ปุพเพ เอวัทิกฺกุจิจิ เอวรูปวิปริตทสุสโน
อหุ อโหสิ ฯ

ธมฺมตุถสหิตั ปทนุติ วิภตุติอโถเปน นินุเทโส ธมฺเมน
จ อตุเถน จ สหิตโกฏจาสั อาทิโต มชฌนุโต ปรีโยसानุโต
จ ธมฺมุปสัหิตั อตุถุอุปสัหิตั สุกฺกุจฺจ อถนุเตน นินุยานิกั กตุวา
ภาสิตั วาจ (๑) สมนุมาสมนุพุทฺทจจจจจ สตุควา เตน ปกาสิตั ปรมตุถ-
ภาเวน ตจจจภาวโต ตถึ ยถารหิ ปวตุตินิวตุติอูปาเยน
พุยจิจารภาวโต ยถารวัก ทุกขาทิอตุถึ โยนิโส อูปาเยน
#๑. สี่. ย. ภาสิตตุตทา สุกภาสิตั วาจ ฯ

เล่มที่ 26 คยากสุสปรตเถรคาถาวณณา หน้า 91

ปริณเยยยาทิภาเวน ปจจเวกขิสั ทุกขั ปริณเยยั สมุทโย
ปหาตพุโพ นิโรโธ สจจิกาทพุโพ มคโค ภาเวตพุโพติ ปตือเวกขี
ณณจกขุณา ปสสิ ปฏิวินนิตติ อตโธ ฯ

นินุหาคสพพาไปมฺหิตี เอว ปฏิวินนิตติ สจจตฺตาเอว อริย-
มคคฺชเลน วิกขาลิตสพพาไปมฺหิตี ฯ ตโตเอว รากมลาทีนั
อภาเวน นิมมลตฺตา นิมมโล ฯ ตโตเอว ปรีสุทฺทกาย-
สมาจารตฺตา ปรีสุทฺทวีสมาจารตฺตา ปรีสุทฺทมโนสมาจารตฺตา
ปโยโต สจฺจ สจฺจ (๑) ฯ สวาสนสพพกิลลสมลวิสุทฺธิยา สจฺจสจฺจ
พทฺทสจฺจ ภควโต โลกุตฺตรธมฺมทายสจฺจ อาทึยนโต ทายาทิ ฯ
ตสฺเสว เทสนาณณสมฺภูจฺจานอุโรวยามชนิตาภิชาตฺตํ อโรโส
ปฺคฺคโต อมฺหิตี โยชนา ฯ

ปฺนปี อตฺตโน ปรมตฺถโต นุหาคกภาวเมว วิภาเวตุ
โอคฺคฺหาติ โอสานคาถมาห ฯ

ตตฺถ โอคฺคฺหาติ โอคาเหตุวา อานุปวีตฺตวา ฯ
อญฺจจกฺกั สโตนฺนิตติ สมฺมาทิฏฺฐิอาทีหิ อญฺจจกฺสโมธานญฺจ
มคฺคโสถํ ฯ สพฺพํ ปาปํ ปวาหฺยินฺนิตติ อนวเสสํ ปาปมลํ ปกฺขาลีสึ
อริยมคฺคชลปวาหนเนน ปรมตฺถนุหาคโก อโหสิ ฯ ตโต เอว
ตฺตสฺโส วิชฺชา อชฺฉมคฺมึ กตํ พุทฺทสจฺจ สาสนฺนิตติ วุตฺตตฺถเมว ฯ

คยากสุสปรตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สึ. ย. ปรีสุทฺทกายสมาจารตฺตา ปโยโต ปรีสุทฺทวีสมาจารตฺตา สจฺจ
#สฺสปรีสุทฺทมโนสมาจารตฺตา สจฺจ (๑) ฯ

วาทโรคาภินีโตติอาทิกา อายสมโต วกุกลิตฺเถรสฺส คาถาฯ กา
อุปปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจันนโต ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาลเ หํสวตฺนคเร
กฺลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺญตฺ ปโต สตฺถุ สนฺติกํ คจฺจนฺเตหิ
อุปาสเกหิ สทฺธิ วิหาริ คนฺตฺวา ปฺริสปรียนฺเต จิโต ชมฺมํ
สฺถนฺโต สตฺถาริ เอกํ ภิกฺขุํ สทฺธาธิมุตฺตานํ อคฺคกฺขจฺจเน
จเปนฺตํ ทิสฺวา สยมฺปิ ตํ จานํ ปตฺถเนนฺโต สตฺถาหํ มหาทานํ
ทตฺวา ปณฺิชนํ อกาสิ ฯ สตฺถา ตสฺส อนนฺตรายตํ ทิสฺวา
พฺยากาสิ ฯ

โสปี ยาวชีวํ กุสลํ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส ตฺสฺสรนฺโต
อมฺหากํ สตฺถุ กาลเ สวตฺถิยํ พฺราหฺมณฺกฺลเ นิพฺพตฺติ
วกุกลิตฺตฺส นามํ อํกํสุ ฯ โส วุฑฺฒิปปโต ตโย เวเท
อุคฺคณฺหิตฺวา พฺราหฺมณฺสิปฺเปสฺส นิปฺพตฺตี คโต สตฺถาริ ทิสฺวา
รฺูปกายสฺส สมฺปตฺติทสฺสเนน อตฺติโต สตฺถารา สทฺธิเยว
วิจฺรติ ฯ อคารมชฺเฒ วสนฺโต นิจฺจกาลี สตฺถาริ ทญฺุํ น
ลภิสฺสามิตี สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา จเปตฺวา โภชนเวถํ
สรีริกิจฺจกาลญจ เสสกาเล ยตฺถ จิเตน สกฺกา ทสพฺลํ
ปสฺสิตฺถุ ตตฺถ จิโต อญฺญํ กิจฺจํ ปหาย ภควนฺตํ โอลเณนฺโตว

วิหริติ ฯ

สตถา ตสฺส ฌาณปริปากํ อากเมนุโต พหุกาลํ ตสฺมี
รูปทสฺสเนเนว วิจฺรุตฺเต กิณฺจิจฺจ อวตฺวา ปุเนกทิวสํ กิ เต
วกุทธิ อิมินา ปุติกาเยน ทิฏฺฐเณ โย โข วกุทธิ ฌมฺมํ
ปสฺสตี โส มํ ปสฺสตี ฯ โย มํ ปสฺสตี โส ฌมฺมํ ปสฺสตี
ฌมฺมํ หิ วกุทธิ ปสฺสนฺโต มํ ปสฺสตี มํ ปสฺสนฺโต ฌมฺมํ
ปสฺสตีติ อห ฯ

สตฺถริ เอวํ วทฺหฺเตปี เถโร สตฺถุ ทสฺสนํ ปหาย
อณฺณตฺถ กนฺตุํ น สกฺโกติ ฯ ตโต สตฺถา นายํ ภิกฺขุ
สํเวกํ อลภิตฺวา พุชฺฌิตฺสตีติ วสฺสูปนายิกทิวเส อเปหิ
วกุทธิติ เถโร ปณามเสสิ ฯ โส สตฺถารา ปณามิตฺถ สมนฺมุเข
จาทู อสฺสโกนฺโต กิ มยฺหํ ชีวิเตน โยหํ สตฺถารํ ทฏฺฐํ
น ลภามิติ กิซฺชณฺณูปพฺพเต ปปาตฏฺฐานํ อภิริหิ ฯ สตฺถา
ตสฺส ตํ ปวตฺตี ฌตฺวา อยํ ภิกฺขุ มม สนฺติกา อสฺสาสํ
อลภนฺโต มกฺกผลานํ อุปนิสฺสยํ นาเสยฺยาติ อตฺตานํ ทสฺเสตฺถุ
โอภาสํ วิสฺสชฺเชนฺโต

ปาโมชฺชพฺหุโล ภิกฺขุ ปสฺนโน พุทฺธสาสเน
อริคฺคเณ ปทํ สนฺตํ สงฺขารูปสํ สุนฺนติ
คากํ วตฺวา เอหิ วกุทธิติ หตฺถ ปสาเรสิ ฯ เถโร ทสฺพโล
เม ทิฏฺฐโธ เอหิติ อวฺทานมฺปิ ลทฺชนฺติ พฺลวปีติโสมนสฺสํ

อุปฺปาเตตฺวา กุโธ อากฺขณามิตี อุตฺตโน คมนภาวํ อชานิตฺวา
สตฺถุ สมฺมุเข อากาเส ปกฺขณฺทฺนฺโต ปจฺมปาเทน ปพฺพเต
จิตฺเตยฺว สตฺถารา วุตฺตคณฺถิ อวชฺเชนฺโต อากาเสยฺว ปิตี
วิกฺขมฺภตฺวา สห ปฏฺฐสมฺภิทาหิ อรหฺตฺตํ ปาปฺณิตี อํคฺคตฺตรภูทกฺกถาย
ธมฺมปทวณณนายญฺจ อาคตฺ ๑

อิธ ปน เหวํ วทฺนฺติ ก็ เต วกฺกถิตฺติอาทินา สตฺถารา
โอบทิตฺโต กิษฺณภูฏฺเฐ วิหรนฺโต วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตี ตสฺส สทฺธาย
พลวภาวโตเอว วิปฺสฺสนา วิถิ น โอตฺรติ ภควา ตํ
ณตฺวา กมฺมภูจฺจันํ โสเชตฺวา อทาสิ ๑ ปฺน วิปฺสฺสนํ มตฺถกํ
ปาเปตฺถุ นาสกฺขิยฺว อตฺสฺส ออาหารเวกฺกเลน วาตาพาโธ
อุปฺปชฺชิ ตํ วาตาพาเชน ปิพฺขิมาณํ ณตฺวา ภควา ตตฺถ
คนตฺวา ปฺจฺจนฺโต

วาทโรคาภินิโต ตฺวํ วิหริํ กานเน วเน
ปวิทฺฐโคจเร (๑) ลฺลฺลฺล กถิํ ภิกฺขุ กริสฺสสีตี

อาห ๑ ตํ สุตฺวา เถโร

ปีติสฺสฺเสน วิปฺเลน ผรมาโน สมฺมุสฺสํ
ลฺลฺลฺลปฺปิ อภิสฺมฺภินฺโต วิหริสฺสฺสามี กานเน ๑
ภาเวนฺโต สติปฺภูจฺจเน อินฺทฺริยานิ พลานิ จ
โพชฺฌณฺคานิ จ ภาเวนฺโต วิหริสฺสฺสามี กานเน ๑

#๑. ม. ยฺ. ปวิทฺฐโคจเร ๑

อารทฐวีริเย ปหิตตเต	นิจจं ทพฺหปรกฺกเม
สมคฺเค สหิตเต ทิสฺวา	วิหริสฺสามิ กานเน ๑
อนุสฺสรนฺโต สมพฺพุทฺธ	อคฺคํ ทนฺตํ (๑) สมหิตํ ๑
อตนฺทิตฺโต รตฺตินฺทิว	วิหริสฺสามิ กานเนติ

จตฺสฺโส คธา อภาสิ ๑

ตตฺถ วาตโรคาภินิโตติ วาตาพาเชน อเสริภาวํ อุปนีโต

วาตพฺยาธินา อภิกฺกโต ๑ ตฺวนฺติ เถโร อาลปฺติ ๑

วิหฺรณฺติ เตน อิริยาปถวิหาเรณ วิหฺรณฺโต ๑

กานเน วเนติ กานนภฺเต วเน มหาอรณฺเณติ อตุโถ ๑
ปวิฏฺฐโองเรติ วิสฺสฏฺฐโองเร ทูลลภปจฺจเย ๑ วาตโรคสฺส
สปรฺปายานํ สปรฺปิอาทิกเสชฺชานํ อภาเวน ผฺรฺสภฺมิกาคทาย จ
ลฺลฺเข ลฺลฺลฺกฺชานเ ๑

กถํ ภิกฺขุ กริสฺสสีติ ภิกฺขุ ตฺวํ กถํ วิหริสฺสสีติ ภควา
ปฺจฺจฺฉิ ๑

ตํ สฺสุวา เถโร นิรามิสปีติโสมนสฺสาทินา อตฺตโน
สฺสุขวิหารํ ปกาเสณฺโต ปีติสฺเขนาติอาทิมหา ๑

ตตฺถ ปีติสฺเขนาติ อุพฺเพคฺลภฺขณาย ผฺรณฺลภฺขณาย จ
ปีติยา ตํสมปฺยตฺตสฺเขน จ ๑ เตนหา วิปฺปฺเลนาติ อุพาเรนาติ
อตุโถ ๑

#๑. สฺยา. อตฺตทนฺตํ ๑ ย. อตฺตทนฺตํ ๑ ๒. ข. เถร. ๒๖/๓๔๒/๓๒๑ ๑

#๓. ม. ผฺรฺส... ๑

พรมาโน สมุสสยนฺติ ยถาวุตฺตปีติสุขสมภูจฺเจติ ปรณฺเฑหิ

รูเปหิ สกฺลํ กายํ ฝราเปนฺโต นิรฺนตฺรํ ฝุญฺญํ กโรนฺโต ฯ

ลูมฺปิ อภิสฺมุโณนฺโตติ อรณฺณวาสาสนิตํ สลฺเลขวฺตฺติเหตุกํ

ทฺสฺสหมฺปิ ปจฺจยลฺลุมฺ อภิกฺวานฺโต อธิวาเสนฺโต ฯ

วิหริสฺสามิ กานเนติ ฌานสุเขน วิปฺสฺสนาสุเขน จ

อรณฺณายตเน วิหริสฺสามิตี อตฺโต ฯ เตนาห สฺขณฺจ กายเณ

ปฏฺฐิตฺเวเทสินฺติ

ยโต ยโต สมฺมสฺติ

ขณฺธานํ อุทฺยพฺพยํ

ลภฺตี ปิตฺติปาโมชฺชํ

อมตํ ตํ วิชานตฺนฺติ จ ฯ

ภาเวนฺโต สติปฏฺฐาเนติ มคฺคปริยาปนฺเน กายาน-

ปฺสฺสนาเทเก จตฺตาริ สติปฏฺฐาเน อุปฺปาเทนฺโต วทฺธเณนฺโต จ ฯ

อินฺทฺริยานิตี มคฺคปริยาปนฺนานิ เอว สทฺธาทีหิ

ปณฺจอินฺทฺริยานิ ฯ พฺลานีตี ตถา สทฺธาทีนํ ปณฺจ พฺลานิ ฯ

โพชฺฌณฺคานีตี ตถา สติสมฺโพชฺฌณฺคานีตี สตฺต โพชฺฌณฺคานิ ฯ

จสทฺเทน (๑) สมฺมปฺปฺชานอิทฺธิปาตมคฺคณฺคานิ สงฺกณฺหาตี ฯ

ตทวินาภาวโต หิ ตคฺคหณฺเนว เตสํ คณฺนํ โหตี ฯ

วิหริสฺสามิตี ยถาวุตฺเต โพธิปฺกฺขิยธฺมเม ภาเวนฺโต มคฺคสุเขน

ตทธิคฺมสฺสิทฺเทน ผลสุเขน นิพฺพานสุเขน จ วิหริสฺสามิ ฯ

อารทฺฐวีริเยตี จตฺตพฺพิชสมฺมปฺปฺชานวเสน ปคฺคหิตวีริเย ฯ

#๑. สี่. จการสมฺมจฺเยน ฯ

เล่มที่ 26 วกุทลิตเถรคาถา หน้าที่ 97

ปหิตตเตติ นิพพานํ ปติเปตติจิตเต ฯ นิจฺจํ ทพฺพปรกฺกเมติ
สพฺพกาลํ อสิถิตวิริเย ฯ อวิวาทวเสน กายสามคฺคิทานวเสน จ
สมคฺเค ฯ ทิฏฺฐิสีลสามญฺเณน สหิตเต สพฺพหุมจารี ทิสฺวา ฯ
เอเตน กลฺยาณमितฺตสมปฺตฺตี ทสฺเสติ ฯ

อนุสฺสรนฺโต สมพฺพุทฺธนฺติ สมมา สามํ สพฺพชฺมมานํ
พฺพุทฺธตา สมมาสมพฺพุทฺธํ สพฺพสत्ตตฺตมตตาย อคฺคํ อุตฺตเมน
ทมเถน ทนฺตํ อนนฺตตรสมาธิเนว สมาหิตํ อตฺนฺทิตโต อนลโส
หุตฺวา รตฺตินฺทิวํ สพฺพกาลํ อติปิ โส ภควา อรหนฺตฺอิอาทินา
อนุสฺสรนฺโต วิหริสฺสามิ ฯ เอเตน พุทฺธานุสฺสตีภาวนาย
ยฺตุตการทสฺสเนน (๑) สพฺพตฺถ กมฺมญฺจานานุโยคมาห ปฺริเมน
ปาริหาริกมฺมญฺจานานุโยคํ ฯ

เอวํ ปน วตฺวา เถโร วิปสฺสนํ อุตฺตฺสูกาเปตฺวา อรหฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๒)

อิโต สตสฺหสฺสมฺหิ	กปฺเป อูปฺปชฺชิ นายโก
อโนมนนาโม อมิโต	นามเนน ปทฺมุตฺตโร ฯ
ปทฺมาการวทโน	ปทฺมามลสฺจุจฺฉวี
โลเกนानุปลิตฺโตว	โตเยน ปทฺมํ ยถา ฯ
วีโร ปทฺมปตฺตกฺโข	กนฺโต จ ปทฺมํ ยถา
ปทฺมุตฺตรกนฺโชร	ตสฺมา โส ปทฺมุตฺตโร ฯ

#๑. สี่. ย. ยุตฺตปฺปยุตฺตทสฺสเนน ฯ ๒. ขุ. อ. ๓๓/๑๒๒/๑๘๒ ฯ

เล่มที่ 26 ปณจกนิปาตพรรณนา หน้า 98

โลกเชฏโฐ จ นิมมานโน	อนุชานัน นยอนุโปโม
สนุตเวโส คุณนินิ	กรุณามตีสาคโร ฯ
ส กทาจิ มหาวิโร	พฺรหฺมาสุรสุรจฺจโตะ (๑)
สเทวมนุชากิณฺเณ (๒)	ชนมชฺเณ ชินฺนุตฺโตโม. (๓)
วทเนน สุคนฺเชน	มชฺเรน รุเตน (๔) จ
รณชยํ ปริสํ สพฺพิ	สนฺถวี สวากํ สกํ ฯ
สทฺธาธิมฺตฺโต สุมติ	มม ทสฺสนลาตโส
นตฺถิ เอตาทิสํ อณฺโณ	ยถายํ ภิกฺขุ วกฺกฺลิตฺติ ฯ
ตทาทํ หํสวตฺถิ	นคเร พฺรหฺมณฺตรโฆ
หุตฺวา สุตฺวา จ ตํ วากฺยํ	ตํ จานมภิโรจยํ ฯ
สสวากํ ตํ วิมลํ	นิมนฺเตตฺตฺวา ตถาคตํ
สตุตฺตาทํ โภชยิตฺตฺวาน	ทสฺเสหจฺฉาทยํ ตทาท ฯ
นิปฺจจ สิริสา ตสฺส	อนนตฺตคฺคณฺสาคร
นิมฺกุโค ปิตฺตสมฺปฺปฺณฺโณ	อิทํ วจนมพฺุรวิ ฯ
โย โส ตยา สนฺถวิโต	อิโต สตุตฺตเมเก มฺุณี (๕)
ภิกฺขุ สทฺธาวัตตํ อคฺคโ	ตาทิสํ โหมหํ มฺุเน ฯ (๖)
เอวํ วุตฺเต มหาวิโร	อนาวรณทสฺสโน
อิมํ วากฺยํ อุทฺธิเรสิ	ปริสาย มหามฺุณี ฯ

#๑. สุยา. พฺรหฺมาสุรสุรจฺจโตะ ฯ ย. พฺรหฺมาสุรจฺจโตะ ฯ

#๒. ย. สเทวมนุชากิณฺเณ ฯ ๓. สุยา. ชินฺนุตฺโตโม ฯ ๔. สุยา.

#สุเตน ฯ ๕. สุยา. อิธ สทฺธาธิมฺตฺโต อิติ ฯ ย. สตุตฺตเมเกหฺนํ ฯ

#๖. สุยา. ตาทิสํ โหมหํ มหามฺุณี ฯ ๗. สุยา. อุทฺธิริยํ ฯ

ปุตฺตเถตฺติ มาณวัก	ปีตมภูจนิवासัน
เหมยญฺโฆปจิตฺตงฺก	ชนเนตฺตมโนหริ ๑
เอโส อนาคตทฺธาน	โคตมสฺส มहेสิโน
อคุโค สทฺธาธิมุตฺตานัน	สาวโกยฺ ภวิสฺสตี ๑
เทวภูโต มนุสฺโส วา	สพฺพสนฺดาปวชฺชิตฺ
สพฺพภอกปฺริพฺยูโพห	สุชิตฺ ตํสริสฺสตี ๑
สตสหสฺสตีโต กปฺเป	โอกกากกฺกุลสมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สตฺถา โลเก ภวิสฺสตี ๑
ตสฺส ฆมฺเมสฺส ทายาโท	โอโรโส ฆมฺมนิมฺมิโต
วุกถิ นาม นามเน	เหสฺสตี สตฺถุ สาวโก ๑
เตน กมฺมวิเสเสน	เจตนาปณฺธิธีหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ	ตาวตีสมกจฺจหิ ๑
สพฺพตฺถุ สฺวชิตฺ หุตฺวา	สํสฺรณฺโต ภวาทเว
สาวตฺถุถิยฺ ปุเร ชาโต	กฺุเล อณฺณตเร อหิ ๑
โนนิตฺตฺสุขุมาลํ มํ	ชาตปฺลลวโกมลํ (๑)
มนุทํ (๒) อุตฺตานสยนํ	ปีสาจภยตชฺชิตา ๑
ปาทมฺมูเล มहेสิสฺส	สาเยสฺสุ (๑) ทินมานสา
อิมิ ททาม เต นาถ	สรณํ โหตี นายก ๑

#๑. สฺยา. จิตฺ ปฺลลวโกมลํ ๑ ๒. สฺยา. มาตา ๑

#๓. สฺยา. สยาเปสิ ๑ ยฺ. สยาเยยฺย ๑

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 100
เล่มที่ 26 ปณจกนิปาตวณณนา หน้า 100

ตทา ปฏิกุคหิ โส มํ	ภิตานํ สรโณ มุนิ
ชาลิตา จกุกกิตเตน	มุกโกมลปาณินา ฯ
ตทา ปฏูติ เตนาหํ	อรุกเขยเยน รุกขิโต
สพฺพเวรวินิมุตโต	สุเขน ปรีวทุมิโต ฯ
สุคเตน วินา ภูโต	อุกุกณฺจามิ มุหุตตํ
ชาตียา สตฺตวสฺโสหํ	ปพฺพชฺชี่ อนคาริยํ ฯ
สพฺพปารมิสมฺภูตํ	นีลกขินยนํ วริ
รูปํ สพฺพสุภาภินฺณํ	อติตฺโต วิหรามหํ ฯ
พฺพุทฺฐปรตฺตี ฌตฺวา	ตทา โอวทิ มํ ชิน
อลํ วุกฺกถิ กิ ฐเป	รมเส พาลนนฺทิตे ฯ
โย หิ ปสฺสตี สทฺทมมํ	โส มํ ปสฺสตี ปณฺทิต
อปสฺสมานอ สทฺทมมํ	มํ ปสฺสมปิ น ปสฺสตี ฯ
อนนฺดาทินโว กาโย	วิสฺรูกฺขสมฺโปโม
อวาโส สพฺพโรคานํ	ปฺปญฺไซ ทุกฺขสฺส เกวโล ฯ
นิพฺพินฺทีย ตโต ฐเป	ขนฺธานํ อุทฺยพฺพยํ
ปสฺส อุปกฺกิลีสานํ	สุเขนนฺตํ คมิสฺสตี ฯ
เอวํ เตनानุสติญฺโจอหํ	นายเกน หิตฺตีสินา
คิซฺฆณฺฏํ สมารุຍ	ฌายามิ คิริกนฺทเร ฯ

#๑. ยู. สขฺขลฺงเกน ฯ ๒. สฺยา. ชาโตหํ ฯ ๓. สฺยา.

#สพฺพพฺพาธิวินิมุตโต ฯ ยู. สพฺพปรีวินิมุตโต ฯ ยู. ปรีวทุมิโต ฯ

#๕. ยู. ปรี ฯ ๖. ยู. พិหยามหํ ฯ ๗. สฺยา. ปสฺส สพฺพกิลีสานํ ฯ

#๘. ยู. คิริกนฺทเร ฯ

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 101
เล่มที่ 26 วกฤลิตฤเธาถาวณณา หน้าที่ 101

จโธ ปพพตปาทมฺหิ อสุสาสยิ (๑) มหามุนิ
วกฤลิตติ ชินโน วาจํ (๒) ตํ สุตฺวา มฺหิโต อหํ ฯ
ปกฺขนฺที เสลปพฺภารเ อเนกสทปฺริเส
ตทา พุทฺธานุภาเวน สุเขเนว มหิ คโต ฯ
ปฺโนปปี (๓) ฆมฺมํ เทเสติ ขนฺธานํ อุตฺยพฺพยํ ฯ
ตมฺหํ ฆมฺมมณฺเฑาย อรหตฺตมปาปฺณิ ฯ
สุมหาปฺริสมฆเณ ตทา มํ จรณฺนตโก (๔)
อคฺคํ สทฺธาธิมุตฺตานํ ปณฺเฑเปติ (๕) มหามติ ฯ
สทสฺหสฺสึโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺฤคฺตี นาภิขานามิ พุทฺธปฺุชายิทํ ผลํ ฯ
กิลเสทา ฉาปีตา มยฺหํ ฯ เป ฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อณฺเฑํ พฺยากรโรรุโตปปี เถโร อีมา
เอว กาถา อภาสิ ฯ อถ นํ สตฺถา ภิกฺขุสํฆมฆเณ นิสินฺโน
สทฺธาธิมุตฺตานํ อคฺคภูจฺจเน จเปสิติ ฯ

วกฤลิตฤเธาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สฺยา. อสุสาสยํ ฯ ยฺ. มมาหส ฯ ๒. สฺยา. ชินาโวจ ฯ ยฺ. ชินโนวาจํ ฯ

#๓. สฺยา. ปฺโนปปี ฯ ๔. สฺยา. จรณฺนตโก ฯ ยฺ. มรณฺนตโก ฯ

#๕. สฺยา. ปณฺเฑเปติ ฯ

โอดคฺคิสสามิตีอาทิกา อายสมโต วิชิตเสนตฺเถรสฺส คาถา ๕
กา อุปฺปตฺติ ๕

อยมฺปิ ปฺริมพฺพชฺเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ กุสฺลํ อุปฺจินฺนโต อตฺถทสฺสีสฺส ภควโต กาลे
กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต ฆราวาสํ ปหาย
อิสิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อรณฺเณ วิหรนฺโต อากาเสน กจฺจนฺตํ
ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ปสนฺนาการิ ทสฺเสนโต อลฺขลึ
ปคฺคยฺห อฏฺฐาสี ๕ สตฺถา ตสฺส อชฺฌาสยํ ฉตฺวา อากาสโต
โอดริ ๕ โส ภควโต มโนหรานิ มจฺจฺรานิ ผลานิ อุปเนสิ
ปฏฺิคฺคเหสิ ภควา อนุกมฺปิ อุปาทาย ๕

โส เตน ปฺนุญจกมฺเมน เทวมนฺสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพชฺชูปฺปาเท โกสฺสรภูเจ หตฺถาจรียกุลเ นินฺพตฺติตฺวา วิชิตเสนนติ
ลทฺธนาโม วิญฺญุตํ ปาปฺณิ ๕ ตสฺส มาคฺcula เสนอ จ อุปเสน
ชาติ เทว หตฺถาจรียา สตฺถุ สนฺติเก ฆมฺมํ สุตฺวา ปฏฺิลทฺธ-
สทฺธา ปพฺพชิตฺวา วาสจฺจํ ปฺนุเรนฺตา อรหตฺตํ ปาปฺณีสฺส ๕
วิชิตเสนนปี หตฺถิสิปฺเป นินฺพตฺติ คโต นิสฺสรณชฺ-
ฌาสยตาย ฆราวาเส อลคฺคมานโส สตฺถุ ยมกปาฏฺิหาริยํ
ทิสฺวา ปฏฺิลทฺธสทฺโธ มาคฺคตฺเถรานิ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา เตสํ
โอบาทานุสฺสานิยา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต วิปฺสฺสนาวีถึ

ล่งมิตุวา (๑) พหิทุชา นานารมมณเ วิธาวนุตฺ อตฺตโน จิตฺตํ
โธวทนฺโต

โธลคฺคิสฺสามิ เต จิตฺต (๒)	อาณิทฺวาเรว หตฺถินํ
น ตํ ปาเป นิโยเชสฺสํ	กามชาล สรฺริช ๑ (๓)
ตฺวํ โธลคฺโค น คจฺฉสิ (๔)	ทฺวารวิวัริ คโชว อลภนฺโต
น จ จิตฺตกฺติ ปฺนปฺปฺนํ	ปสฺสก (๕) ปาปรโต จริสฺสสิ ๑
ยถา กุณฺชริ อทนฺตํ	นวกุคฺคหํ องฺกุสคฺคโ
พลวา อวตฺเตติ อกามํ	เอวํ อวตฺตยิสฺสํ ตํ ๑

ยถา วรหยมกฺกุสโล
สารถิ ปวโร ทเมติ อาชณฺณํ
เอวํ ทมยิสฺสํ ตํ
ปตฺติจฺจิตฺโต ปญฺจสุ พเลสุ ๑

สตียา ตํ นิพฺนุริสฺสํ	ปยุตฺโต (๖) เต (๗) ทเมสฺสามิ (๘)
วีริยธฺรณิกุคฺคหิตฺโต	น ยิตฺโต ทฺวาริ คมิตฺสเส จิตฺตาทิ (๙)

คาถา อภาสิ ๑

ตตฺถ โธลคฺคิสฺสามิติ สํวาริสฺสามิ นิวาเรสฺสามิ ๑ เตติ
ตํ ๑ อฺปโยคตฺเถ หิ อิทํ สามิวจฺนํ ๑ เต คมนนฺติ วา
#๑. สී. ยฺ. ลภิตฺวา ๑ ๒. สฺยา. จิตฺตํ ๑ ๓. สฺยา. กามชาลํ สรฺริชํ ๑
#๔. สී. คณฺณสิ ๑ ยฺ. คณฺณสิ ๑ ๕. สฺยา. สී. ยฺ. ปสฺสํ ๑ ๖. สฺยา. สී.
#ปยตฺตฺโต ๑ ๗. สී. ยฺ. โว ๑ ๘. สฺยา. ทมิตฺสามิ ๑
#๙. บฺ. เถร. ๒๖/๓๔๓/๓๒๒ ๑

วจนเสโส ๑ หตฺถินนฺติ จ หตฺถินฺติ อตฺโถ ๑ จิตฺตาติ อตฺตโน
จิตฺตํ อาลปฺติ ๑

ยถา ตํ วาเรตุกาโม ตํ ทสฺเสนฺโต อาณิฑฺวารเว
หตฺถินนฺติ อาห ๑ อาณิฑฺวาริ นาม ปาการพฺทฺชสฺส นกรสฺส
ขุทฺทกทฺวาริ ยํ ฅมฺภิกานิฑฺเท (๑) อาณิมฺหิ ปกฺขิตฺเต ยนฺเตน วินา
อพฺภนฺตเร จิตฺตํ วิวริตฺตํ น สกฺกา เยน มนฺุสฺสควสฺสมหีสาทโย (๒)
น นิกฺคนตฺตํ สกฺกา นกรโต พหิ นิกฺคนตฺตํ กามมฺปิ หตฺถิ
ยโต ปโลเกตฺวา หตฺถาจริโย คมนํ นีวาเรสิ ๑

อถวา อาณิฑฺวาริ นาม ปฺลิฑฺวาริ ๑ ตตฺถ หิ
ติริยํ ปฺลิฑฺมํ จเปตฺวา รุกฺขสฺสจิสฺสขาตํ อาณิํ ปฺลิฑฺสิเส
อาวณฺนฺติ ๑

ปาเปติ รุปาทีสุ อฺปฺปชฺชนกอภิชฺฌาติปาปชฺมเม ตํ น
นโยเชสฺสํ น นโยชิสฺสามิ ๑ กามชาลาติ กามสฺส ชาลภูต ๑

ยถา หิ มจฺจนพฺนฺธมิกฺลทฺทานํ ชาลํ นาม มจฺจาทินํ
เตลํ ยถากามการสาธนํ เอวํ อโยนิโสมนสิการานุปาติตํ จิตฺตํ
มารสฺส กามการสาธนํ ๑ เตน หิ โส สตฺเต อนตฺเตสฺ
ปาเตติ ๑

สรีรชาติ สรีเรสุ อฺปฺปชฺชนก ๑ ปญจโวการภเว หิ
จิตฺตํ รูปปฺปฏิพฺทฺชวตฺติตาย สรีรชฺนฺติ วุจฺจติ ๑

#๑. สี. สัมภิกานิฑฺเท ๑ ย. สัมภิกานิฑฺเท ๑ ๒. สี. ... มหีสาทิหิ ๑

ตฺว โอลคฺโค น คจฺจสีตี ตฺว จิตฺตกถิ มยา สติปญฺญา-
ปโตทองฺกุเสหิ วาริตโต น ทานิ ยถารูจี คมิตฺตสฺส อโยนิโส-
มนสิการวเสน ยถากามิ วตฺติตฺถุ ลภิตฺตสฺส ๑

ยถา กิ ๑ ทวารวิวรํ คโชน อลภนฺโต นครโต
คชนิโรชโต วา (๓) นิกคฺมนาย ทวารวิวรํ อลภมาโน หตฺถิ
วีย ๑

จิตฺตกลีตี จิตฺตกาพกณฺณิ ๑ ปฺนปฺนฺนฺติ อปราปริ ๑
ปสฺสกาทิ สรณสมฺปสฺสาสวเสน (๑) ๑ ปาปรโตติ ปาปกมฺมนิรโต
ปฺพเพ วีย อิทานิ น จริตฺตสฺส ตถา จริตฺถุ น ทสฺสามิติ
อตุโถ ๑

อทนฺตฺนฺติ อหมีตี หตฺถิสิกฺขิ อสิกฺขิตฺติ ๑
นวกคฺคหนฺติ อจิริคหิตฺติ ๑ องฺกุสคฺคโหติ หตฺถาจริโย ๑
พลวาติ ภายพเลน ฃาณพเลน จ พลวา ๑ อวตฺเตติ
อกามนฺติ อนิจฺจนฺตเมว นิเสชนโต (๒) นีวตฺเตติ ๑

เอว อวตฺตยิตฺตสนฺติ ยถา ยถาวตฺตํ หตฺถิ หตฺถาจริโย
เอว ๑ ตํ จิตฺตํ จิตฺตกลี ทฺวจริตฺตนิเสชนโต (๓) นีวตฺตยิตฺตสฺสามิ ๑

วรหยมกฺุสโลติ อุตฺตมานํ อสฺสทฺมมานํ ทมเน กุสโล ๑
ตโตเคว สารถิปวโร อสฺสทฺมมสารถิสฺสู วิสิฏฺฐโจ ทเมติ อาชณฺณํ
#๑. สี. ปสฺหนฺติ สรณสํฆสาหสวเสน ปสฺหนฺโต ๑ ย. ปสฺหนฺติ
#สรณสํ ฐาหสวเสน ปสฺหนฺโต ๑ ๒. สี. ย. วิเสวนโต ๑
#๓. สี. ย. ทฺวจริตฺตวิเสวนโต ๑

อาชานีย อสุตทมมํ เทสกาลานูรูป (๑) สณฺหฬุเสหิ (๒) ทเมติ วินนติ
นิพฺพิเสวนํ กโรติ ฯ

ปติญฺจโถ ปณฺจสุ พเลสุติ สทฺธาทีสุ ปณฺจสุ พเลสุ
ปติญฺจโถ หุตฺวา อสุตฺทุชฺยาทีนีสฺเชนโถ ตํ ทมยิสฺสํ ทเมสุสํมิตฺติ
อตุโถ ฯ

สตฺติยา ตํ นิพฺพนฺธิสฺสนฺติ โคจฺรชฺฌตฺตโถ พหิ คนฺตุ
อเทฺนุโถ สตฺติโยตฺเตน กมฺมฏฺจฺจานถมฺเภ จิตฺตกฺลิตฺติ ตํ นิพฺพนฺธิสฺสํมิตฺติ
นฺนิยเมสุสํมิตฺติ ฯ

ปยุตฺโถ เต ทเมสุสํมิตฺติ ตตฺถ นิพฺพนฺชฺนโถ เอว
ยุตฺตปฺปยุตฺโถ หุตฺวา เต ทเมสุสํมิตฺติ สงฺกิลเสสมลโถ ตํ
วิโสเชสุสํมิตฺติ (๓) ฯ

วีริยชฺชรฺนิกฺคหิโถติ ยถาวุตฺโถ จเณน สุสํมิตฺตินา (๔) ยฺยูเค
โยชฺโถ ยฺยูคฺคหิโถ ยฺยูคฺคตฺรคโถ ตํ นาทิกฺกมฺมิตฺติ เอวํ ตวฺมปฺปิ
จิตฺต มม วีริยชฺชรฺเน นิกฺคหิโถ สกฺกจฺจการิตาย สาทจฺจการิตาย
อณฺณถา วตฺติตฺตํ อถนฺนโถ อโถ โคจฺรชฺฌตฺตโถ ทูริ พหิ
น คมฺมิตฺตสฺสํ ฯ ภาวนานฺนุยุตฺตสฺสํ หิ กมฺมฏฺจฺจานโถ อณฺณํ
อาสนฺนํมปฺปิ ลกฺขณโถ ทูริเมวาทิ เอวํ เถโร อิมาทิ คาทาทิ
อตุตฺตโน จิตฺตํ นิกฺคณฺหนฺโตว วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺตว อรหฺตฺตํ
#๑. ยฺยู. อสุตฺทมเนสุ กุลาณูรูป ฯ ๒. ม. สณฺหฬุเสหิ ฯ
#๓. สฺตี. วิราเชสุสํมิตฺติ ฯ ๔. สฺตี. อสุตฺทมมสํมิตฺตินา ฯ

ปาปฺปณิ ๑ เตน วุฑฺฒิตํ อปทานเน (๑)

สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธิ	ทวฺตฺตีสวรลฺกขณํ
วิปฺนคฺเคน คจฺจนฺตํ	สาตราชฺว์ ผลฺลิตํ ๑
ติณฺสนฺธํ (๒) ปณฺญาเปตฺวา	พุทฺธเสฏฺฐิ อฺยาจํ
อนุกมฺปตฺ มํ พุทฺโธ	ภิกฺขํ อิจฺฉามิ ทาทเว ๑
อนุกมฺปโก การุณิโก	อตุตฺทสฺสี มหายโส
มม สงฺกปฺปมณฺญา	โอรุหิ (๓) มม อสฺสเม.
โอรุหิตฺวาน สมฺพุทฺโธ	นีสิติ ปณฺณสนฺธเร
ภลฺลตฺถํ กเหตุวาน	พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสํ ๑
มม นิชฺฌายมานสฺส	ปริภฺวชิ ตทา ชิโน
ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา	อภิวณฺที ตทา ชินํ ๑
อภฺจารเส กปฺปสฺเต	ยํ ผลมทฺที ตทา
ทฺคฺคตี นาภิชานามิ	ผลทานสฺสสิทํ ผลํ ๑
กิลฺลสา ฌาปีตา มยฺหํ ๑ เป ๑ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ ๑	

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อณฺลํ พุยากรุณฺโตนฺปิ อิมา คาถา

อภาสี ๑

วิชิตเสนตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

#๑. พุ. อ. ๓๓/๓๔/๕๕ ๑ ๒. สฺยา. ตินฺสนฺธํ ๑ ๓. สฺยา. โอรุยฺห ๑

อุปารมกจิตโตติอาทิกา आयसुमโต यसतुत्तुत्तरसुस काठा ५
กา उपपत्ति ५

อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจيني ५ ตถา हेस (๑) ปทุมุตตรสฺส ภควโต
กาเล พุราหฺมณฺเณ นิพฺพตฺติตฺวา พุราหฺมณานํ วิชฺชาสิปฺเปสุ
นิปฺพตฺตี คโต กามे ปหาย อสิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อรณฺเณ
วิหรนฺโต เอกทิวสํ สตุถาริ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส อณฺชลิ
ปคฺคยฺห อภิตฺถวิ ५ โส เตน ปุณฺณกมฺเมเน เทวมนฺุสฺเสสุ
ลัสนฺโต อิมสฺมิ พุทฺธูปฺปาเท มลฺลรภูเจ มลฺลราชकुเล
นิพฺพตฺติตฺวา ยสทฺโตติ लठुचनामो वयपत्तुतो दग्गलिं कन्दुवा
सपुलिपानि सिग्गित्त्वा สภิเยน ปริพฺพาซเกเน สทฺธิ ๕
จาริกํ จรมาโน อนฺุพฺพเพเน สวตฺถิยํ ภควนฺุตํ อุปสงฺกมิตฺวา
สภิเยน ปุณฺุจปฺเณหฺสุ วิสฺสชฺชियมาเนสุ สยํ โอตาราเปกฺโข
สุณฺุโต นิสฺสีทิ สมณฺุสฺส โคตมฺุสฺส วาเท โทสํ ทสฺุสามิตี ๫
อถสฺุส ภควา จิตฺตาจาริ ๕
อโววาทิ เทนฺุโต

อุปารมกจิตโต ทุมเมโธ สุณาติ ชินสาสนํ

อารกา โหติ สทฺธมฺมา นภโส ปจฺวิ ยถา ๫

#๑. สี่. ยู.เอตฺถนฺุเตร อุปจिनฺุโตติ ทิสฺสติ ๫

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 109
เล่มที่ 26 ยสทตตฤรคาถาวณณา หน้า 109

อุปรามภจิตโต ทุมเมโธ	สุณาทิ ชินสาสน์
ปรีหายติ สทุมมา	กาพปกุเขว จนนีมา ฯ
อุปรามภจิตโต ทุมเมโธ	สุณาทิ ชินสาสน์
ปรีสุสสุติ สทุมเม	มจฺโณ อปโปทเก ยถา ฯ
อุปรามภจิตโต ทุมเมโธ	สุณาทิ ชินสาสน์
น วิรุหติ สทุมเม	เขตเต พิจฺฉว ปุติกั ฯ
โย จ ตฺถุเจน (๑) จิตฺเตน	สุณาทิ ชินสาสน์
เขเปตฺวา อาสเว สพฺเพ	สจฺฉิกตฺวา อกฺุปฺปติ
ปฺปฺปยุย ปรมฺ สนฺตี	ปรีนินฺพพาทินาสวอติ (๒)

อิมมา ปณฺจ คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ อุปรามภจิตโตติ สารมภจิตโต โทสาโรปนาริปฺปาโยติ
อตุโล ฯ

ทุมเมโธติ นิปฺปญฺโโล ฯ

อารกา โหติ สทุมมาติ โส ตาทีโส ปุคฺคโล นภโส
วีย ปจวี (๓) ปฏฺิปปตฺติสทุมมโตปี ทูเร โหติ ปเคว ปฏฺิเวร-
สทุมมโต ฯ น ตวํ อิมํ รมฺมวินยํ อาชานาสีตฺติอาทินา
วิกฺคาหิกกถํ อนุยฺยตฺตสฺส กุโต สนฺตนิปฺโณ ปฏฺิปปตฺติสทุมโม. ฯ

ปรีหายติ สทุมมาติ นววิธโลกุตฺตรมฺมโต ปุพฺพภากิย-
สทฺธาติสทุมมโตปี นินฺยติ (๔) ฯ

#๑. สฺยา. กุตฺเตน ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๔๔/๓๒๓ ฯ ๓. สฺ. ย.

#นโก วีย ปถวียา ฯ ๔. สฺ. ย. ปรีหายติ ฯ

ปริสุตฺตตีติ วิสุตฺตติ กายจิตฺตานิ ปิณฺนรตฺตส ปิตติ-
ปาโมชฺชาทิกุสฺสธมฺมสุสากาวโต ฯ
น วิรุหฺตีติ วิรุพฺหี วุฑฺฒี น ปาปฺณาติ ฯ
ปฺุตฺติกนฺติ โคมยเลปทานาทิอภาวน ปฺุตฺติภาวํ ปตฺตํ ฯ
ตฺถุเจน จิตฺเตนาติ อิตฺถมฺภุตฺตลกฺขणे กรณฺวณํ อตฺตมโน
ปมฺุทิตโต หุตฺวาติ อตฺโต ฯ
เขเปตฺวาติ สมฺุจฺฉินฺนิตฺวา ฯ
อกุปฺปตฺนฺติ อรหตฺตํ ฯ
ปฺปฺปฺยฺยาติ ปาปฺณิตฺวา ฯ ปรมํ สนฺฺดินฺติ อนฺุปาทิสฺสํ
นิพฺพานํ ฯ
ตทฺธิคโม (๑) จสฺส เกวลํ กาลาคมนฺเมว (๒) น โภจิวฺโรติ
ตํ ทสฺเสตฺถํ วุตฺตํ ปรีนฺิพฺพาทินาสโวติ ฯ
เอวํ สตฺถารา โอวทิตโต สํเวกฺขาโต ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนํ
ปฺญฺุชเปตฺวา น จิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทานे (๓)
กณฺิการํว ชลิตํ ทิปฺรูกุขํว โชติตํ
กณฺุจณฺํว วิโรจนฺตํ อทฺทสํ ทฺวิปฺทตฺตมํ ฯ
กมณฺุทลล จเปตฺวาน วากจิสฺสจ กุณฺุทิกํ
เอกํสํ อชินํ กตฺวา พุทฺุชเสฏฺุจํ ถวี อหํ ฯ

#๑. สี. ตทฺธิคเม ฯ ๒ สี. วุปฺสมนฺเมว ฯ ๓ ขุ. อ. ๓๓/๒๔/๔๘

พุทธกนิชายฎจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 111
เล่มที่ 26 ยสทตตฤเถรคาถาวณณา หน้า 111

ตมณฐการิ วิธมิ	โมหชาลสมากุลิ
ณาณาโลกั ทสเสตวาน (๑)	นิตฺติณฺโณสิ มหามุนิ (๒)ฯ
สมุทฺฐรสิมิ โลกั	สพฺพาวนตมณฺฐตฺริ
ณาณ (๓) เต อุปมา นตฺถิ	ยวตา ชคโต (๔) คติ ฯ
เตน ณาณน สพฺพณฺณ	อิติ พุทฺโธ (๕) ปวฺจจติ
วนฺทามิ ตั มหาวีริ	สพฺพณฺณตมณาวริ (๖) ฯ
สตสหสฺสิโต กปฺเป	พุทฺธเสฏฺฐิ ถวิ อหิ
ทุกฺคตี นากิขานามิ	ณาณตฺถวายิทิ (๗) ผลิ ฯ

กิลเสสา ณาปีตา มยฺหิ ฯ เป ฯ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺติ ปน ปตฺวา อณฺณิ พฺยากรโรรุโคปิ เถโร อีมา

เอว กาถา อภาสิ ฯ

ยสทตตฤเถรคาถาวณณา นิฎฺฐิตา ฯ

#๑. สฺยา. ทสฺสยิตฺวา ฯ ๒. สฺยา. ตินฺโณ อสิ ตฺวํ มุนิ ฯ ๓. สฺยา.

#ณาณน ฯ ๔. ย. จ คโต ฯ ๕. สฺยา สพฺพณฺณตฺติ ฯ ๖. สฺยา.

#สพฺพณฺณตฺติ อนาสวิ ฯ ๗. สฺยา. ณาณตฺถมณายิทิ ฯ

เล่มที่ 26 โสณกุกกณณตเถรคาถาวณณา หน้า 112

อุปสมปทา จ เม ลทฐาติอาทิกา आयस्मित โสณสฺส
กุกกณณสฺส คาถาฯ กา อุปปตฺติ ฯ

อัย กิร ปทุมุตตรสฺส ภควโต กाले หंसวตีนकर
วิภวสมปन्नो เสฏฺฐิ हुत्वा उपाराय असुरियसम्पत्तिया
चित्ते ऐकित्वं सत्तारं सत्सहस्रचिन्तापरिवृतं महत्या
पुत्रतीलाय महत्तेन पुत्रानुभावान् नरं प्रविशन्तं तिस्रा
पसनमानसो वनचित्त्वा अन्धत्वा अज्ञात्वा च सो
पञ्चगतो उपासकेषु सत्सु विहारं कन्दुवा भควतो सन्दिगे
श्चम्भं सुन्नतो सत्तारं ऐकं गिक्खुं गल्लयान्वाकरणान्
ककुञ्जान् जपन्तं तिस्रा सम्यग्भि तं जानं पत्तेत्त्वा
महाथानं तत्त्वा पच्चिन्नां अकात्वा सत्ता तसฺस अनन्तरायत्तं
तिस्रा अनाकते कोत्मसฺस नाम सम्मासम्पुत्रसฺस सासने
गल्लयान्वाकरणान् अकुत्तो गविससत्ति पयाกาत्वा च

โส तत्तถ यาวच्चिं पुण्यधानि गत्त्वा เทวมนुसฺसेस्स
संसฺसโร विपस्सिसฺस भควतो กाले सासने पपुषचित्त्वा
वत्तत्पणฺณत्तानि पुणेत्तो ऐกस्स गिक्खुโน จिवरं तिพพิत्त्वा
अथात्वा च पुन पुत्रसुत्थे लोके पारात्थियं तुन्नवायो (๑) हुत्वा
ऐकस्स पञ्जेत्तपुत्रसฺस जिवरโกत्तिं चिन्नं च्छेत्त्वा अथात्वा च ऐवं
#๑. สี่. ย. ตนฺตวาโย ฯ

ตตถ ตตถ ปุณณานิ กตฺวา อิมสฺมี พุทฺธูปาเท อวณฺติรุจเ
กุลฆเร (๑) มหาวิภวสุต เสฏฺฐิโน ปุตุโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ
โสโณตฺติสุต นามํ อํกํสุ โสฏฺโฏคฺษมนกสุต กณฺณปฺปนฺชนสุต
ธารณน (๒) โสฏฺโฏกณฺโณตฺติ วุตฺตพฺเพ กุฏฺโฏกณฺโณตฺติ ปุณฺณายิตถ ฯ

โส อนุกฺกเมน วทฺษิตฺวา กุฏฺมพฺ สณฺจเปเนโต อายสฺมนฺเต
มหากจฺจาเยน กุลฆริํ นิสฺสาย ปวตฺตปฺพเพเต วิหรนฺเต ตฺส
สนฺติเก ฆมฺมํ สุตฺวา สรณฺสุ จ สีเลสุ จ ปติญฺจาย ตํ
จตุหิ ปจฺจเยหิ อุปญฺจหิ ฯ

โส อปรภาเก สํสारे สลฺยชาตสํเวโก เถรสฺส สนฺติเก
ปพฺพชิตฺวา กิจฺเณน กสิเรน ทสวคฺคิํ สงฺฆํ สนฺนิปาเตตฺวา
อุปสมฺบฺชชิตฺวา กติปฺยกาลํ เถรสฺส สนฺติเก วสิตฺวา เถริ
อาปุจฺฉิตฺวา สตุถาริํ วนฺทิตุํ สาวตฺถิํ อุปลโต สตุถารา
เอกคฺนฺชกฺกฺขิํ วาสํ ลภิตฺวา ปจฺจุสฺสมเย อชฺฉณฺนิญฺโจ โสพส-
อญฺจกฺวคฺคิยานํ (๓) อฺสุสฺสารณน สารุการิํ ทตฺวา ภาสิตาย ทิสฺวา
อาทินํ โลเกติ อุทานคาถาย ปรีโยसानเ วิปฺสฺสนํ วทฺษเมตฺวา
อรหฺตํ ปาปุณฺนํ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานน (๔)

ปทุมุตฺตโร นาม ชิโน อาหุติํ ปญฺจิกฺโข
วสิสฺตสทฺสเสหิ นกริํ ปาวีสิ ตทา ฯ

#๑ ม. กุรรมเร ฯ ๒. สี. ย. ธารณ ฯ ๓. สี. ย.

#อชฺฉณฺนิญฺโจโสพสอญฺจกฺวคฺคิยานํ ฯ สุตฺตนิปาเต อญฺจกฺวคฺเค อากฺตานิ

#โสพส สุตฺตานิ สนฺชายน วุตฺตมิทํ ฯ ๔. พ. อ. ๓๓/๒๓/๔๓ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 114
เล่มที่ 26 ปญจกนิปาตวณณา หน้า 114

นกริ ปวิสนุตส	อุปสนุตส ตาทิโน
รัตนานิ ปชโชตีสุ (๑)	นิกุโฆโส อาสิ ดาวเท ๑
พุทฺธสฺส อานุภาเวน	เถริ วชฺชวมมฺภูฏิตา (๒)
สยิ วิณฺา ปวชฺชนฺติ	พุทฺธสฺส ปวิสโต ปุริ ๑
พุทฺธเสฏฺฐิ นมสฺสามิ	ปทุมุตตรมหามุณี
ปาฏิหิรัณฺจ ปสฺสิตฺวา	ตตถ จิตฺติ ปสาทียิ ๑
อโห พุทฺโธ อโห ฌมฺโม	อโห โน สตถุ สมปทา
อเจตนาปี คุริยา	สยเมว ปวชฺชเร ๑
สตสฺสสฺสิตโต กปฺเป	ยิ สลณฺมลลิกิ ตทา
ทุกคฺตี นาภิขานามิ	พุทฺธสฺสณฺายิทิ ผลิ ๑
กิลเสทา ฉาปีตา มยฺหิ ๑ เป ๑ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑	

อรหตฺเต ปน ปตฺติฏฺฐิตโต อตฺตโน อุปชฺฌาเยน

อาจิกฺขิตนียาเมน ปจฺจนฺติเมสุ ชนปเทสุ วินยธฺรปญฺจเมน

คณฺเณน อุปสมฺปทา ชฺวณฺหานันิ จมฺมตฺตรณฺิ คฺคณฺงคฺคณฺปาหฺนั

จิรววิปฺปวาโสติ ปญฺจ เวเร ยาจิตฺวา เต สตถุ สนฺติกา

ลภิตฺวา ปุณฺเทว อตฺตโน วสิตฺฏฺฐานันิ คณฺควา อุปชฺฌายสฺส

ตมตฺถิ อารโจะสิ ๑ อยเมตฺถ สงฺเขโป วิตุถาโร ปน อุทานภูจ-

กถายิ อากตฺนเยน เวทิตพุโพ ๑ องคฺคตฺตรภูจกถายิ ปน

#๑. สฺยา. รติยา ปจฺจुकคมนาทิสฺ ๑ ยฺ. ปนาทิสฺ ๑ ๒. สฺยา.

#อวชฺชิตอวมฺภูฏิตา ๑ ยฺ. เถริวชฺชนมฺภูฏิตา ๑

เล่มที่ 26 โสณภูฏิกณณตเถรคาถาวณณา หน้า 115

อุปสมปโน หุตวา อตฺตโน อุปชฌายสฺส สนฺติเก กมฺมภูจัน
คเหตุวา วิปฺสสนํ วฑฺฒตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิตี วุตฺตํ ฯ

โส อปรภาเถ วิมุตฺติสฺสเชน วิหรนฺโต อตฺตโน ปฏิปตฺตี
ปจฺจเวกฺขิตฺวา โสมนสฺสชาโต อุทานวเสน

อุปสมปทา จ เม ลทฺธา	วิมุตฺโต จมฺหิ อนาสโว
โส จ เม ภควา ทิฏฺฐโ	วิหารเ จ สหาวสึ ฯ
พหุเทว รตฺตี ภควา	อพฺโลกาเสตินามยิ
วิหารกฺสโล สตุถา	วิหาริ ปาวิสิ ตทา ฯ
สนฺถริตฺวาน สงฺฆาฏี	เสยฺยํ กปฺเปสิ โคตโม
สิโห เสลลฺหายิว	ปหีนภยเถรวो ฯ
ตโต กลฺยาณวากฺกรโณ	สมฺมาสมฺพุทฺธสาวโก
โสโณ อภาสิ สทฺธมฺมํ	พุทฺธเสฏฺฐสฺส สมฺมุขา ฯ
ปญฺจกฺขนฺธเ ปริณฺถาย	ภาวยิตฺวาน (๑) อณฺชสิ
ปปฺปยุยฺย ปรมํ สนฺตี	ปรินิพฺพายิสฺสคฺคยนาสโวติ (๒)

อิมา ปญฺจ คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ อุปสมปทา จ เม ลทฺธาติ ยา सा กิจฺเฌน

ทสวคฺคํ ภิกฺขุสงฺฆํ สนนฺิปาเตตฺวา อตฺตนา ลทฺธา อุปสมปทา

ยา จ ปน วรทานวเสน สพุพฺพจฺจนฺติเมสฺสุ ชนปฺเทสฺสุ วินยธฺร-

#๑. สฺยา. ภาสยิตฺวาน ฯ ๒. สฺยา. โปราณ. ปรีนิพฺพายิสฺสคฺคยนาสโว ฯ

#บุ.เถร. ๒๖/๓๔๕/๓๒๓ ฯ

เล่มที่ 26 ปณจกนิปาตพรรณนา หน้า 116

ปณจเมณ คณน สตุถารา อนุถาตา อุปสมปทา ตทุภย
สนุชทายาห ๑ จสทุโท สมุจยคุโธ เตน อิตเรปี สตุถุ สนุติกา
ลทุชวเร สงคณหาคี ๑

วิมุโต จมฺหิ อนาคติ อคฺคมคฺเคน สกตกิเลสวตุถุ-
วิมุติยา วิมุโต จ อมฺหิ ตโตเอว กามาสวาทิหิ อนาคติ
อมฺหิติ โยชนา ๑

โส จ เม ภควา ทิฏฺฐโจิติ ยทตฺถํ อหํ อวนฺตฺริฏฺฐโต
สาวตฺถิ คโต โส จ ภควา มยา อทิฏฺฐปฺพุโพ ทิฏฺฐโจ ๑

วิหาระ จ สหาวสินฺติ น เกวลํ ตสฺส ภควโต ทสฺสนเมว
มยา ลทุชฺ อถ โข วิหาระ สตุถุ คนฺธกฺกุญฺยิ สตุถารา
การณํ สลลกฺเขตฺวา วาเสนฺเตน สห อวสี ๑ วิหาระติ
วิหารสมิเปติ เกจิ ๑

พหุเทว รตฺตินฺติ ปจฺมํ ยามํ ภิกฺขุณฺํ ฌมฺมเทสนาวเสน
กมฺมฏฺฐานโสธนวเสน จ มชฺฌิมํ ยามํ เทวานํ พุรหฺมุนญจ
กงฺขจฺเจทนวเสน ภควา พหุเทว รตฺตี อพฺโภกาเส อตินามยิ
วิตินาเมสิ ๑

วิหารกฺสโลติ ทิพฺพพฺรหฺมอานนฺชอริยวิหาระสุ กฺสโล ๑

วิหารํ ปาวีสิติ อติเวลํ นิสชฺชจกฺเมหิ อุปฺปนฺน-
ปริสฺสมวินนทนต์ถํ คนฺธกฺกุญฺยิ ปาวิสิ ๑

สนฺนริตฺวาน สงฆาญฺยิ เสยฺยํ กปฺเปสิติ จตฺตคฺคณฺํ สงฆาญฺยิ

เล่มที่ 26 โสณกุกกณณตเถรคาถาวรรณนา หน้า 117

ปณญาเปตฺวา สีหเสยฺย กปเปสิ ฯ เตนหา โคตโม สีโห

เสลคฺหายิว ปหีนภยเถรวตฺติ ฯ

ตตฺถ โคตโมติ ภควนฺตํ โคตฺเตน กิตฺเตติ ฯ สีโห

เสลคฺหายิวาติ เสลสฺส ปพฺพตสฺส คฺหายิ ฯ ยถา สีโห มิคราชา

เตชฺชสฺสทตฺยา ปหีนภยเถรวอ ทกฺขิณฺเนน ปสฺเสน ปาทะ ปาทำ

อจฺจาชาย เสยฺย กปเปสิ เอวํ จิตฺตฺตฺราสโลมํหํสนนฺมกิตฺตตฺเตตฺตุนิ

กิลฺเสานํ สมฺมจฺฉินฺนตฺตา ปหีนภยเถรวอ โคตโม ภควา เสยฺย

กปเปสิตี อตฺถโธ ฯ

ตโตติ ปจฺจมา สีหเสยฺย กปเปตฺวา ตโต วุฏฺฐหิตฺวา

ปฏฺฐิภาตฺ ตํ ภิกฺขุ ฆมฺโม ภาสีตฺตุนฺติ (๑) สตฺถารา อชฺเชตฺติโตติ

อตฺถโธ ฯ

กลฺยาณวากฺกรโณติ สุนฺทรวจฺจิกรโณ กลฺยาณสมฺปนฺน-

วจนกฺกโมติ (๑) อตฺถโธ ฯ

โสโณ อภาสี สทฺธมฺมุนฺติ โสพฺส อฏฺฐกฺวคฺคิยสฺสตฺตานิ

โสโณ กุกฺกณฺโณ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สมฺมุขา

ปจฺจกฺขโต อภาสีตี เถโร อตฺตานเมว ปรี วีย อโวจ ฯ

ปณฺจกฺขนฺเช ปริณฺญาตฺติ ปณฺจูปาทานกฺขนฺเช ตีหิปี

ปริณฺญาหิ ปริชานิตฺวา เต ปริชานนฺโตเยว อณฺชสิ อริยํ

อฏฺฐจฺจกฺกํ มคฺคํ ภาวยิตฺวา ปรมํ สนฺตี นิพฺพานํ ปปฺปยุย

#๑ ม. ลกฺขณสมฺปนฺนวจนกฺกโมติ ฯ

ปาปฺนิคฺวา จิตฺ อนาสโว ตโตเอว อิทานิ ปรีนิพฺพายิสฺสตี
อนฺุปาทีเสสฺนิพฺพานวเสน นิพฺพายิสฺสตีตี ฯ

โศณกฺกุฏิกณฺณตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺจิตฺา ฯ

โกสิยตฺเถรคาถาวรรณนา

โย เว ครุณฺนตีอาทิกา आयस्मितฺ โกสิยตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อฺุปฺปตฺตี ฯ

อยมฺปี ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนฺิสฺสยํ กุสฺลํ อฺุปจฺฉินฺนโต วิปฺสฺสิสฺส ภควโต กาล
กุลเกเห นิพฺพตฺตีคฺวา วิญฺญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ สตฺถารํ ทิสฺวา
ปสนฺนจิตฺโต อฺุจฺจุขณฺฑิกํ อทาสี ฯ

โส เตน ปฺลฺลภกมฺเมเน เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธฺุปฺปาเท มคฺชรญฺเจ พฺราหฺมณฺกุลเ นิพฺพตฺตี โกสิโยตฺตีสฺส
โคตฺตวเสน นามํ อทาสี ฯ โส วิญฺญุตํ ปตฺโต आयสฺมนตฺ
ธมฺมเสนาปตี อภินฺหํ อฺุปสฺงกมตี ตสฺส สนฺตีเก ธมฺมํ
สุณฺาตี ฯ โส เตน สาสเน ปฏฺิลทฺุรฺสทฺุโร ปพฺพชิตฺวา
กมฺมญฺจานํ อนฺุญฺญชนฺโต น จิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺนิ ฯ
เตน วุตฺตํ อปทานเ (๑)

นคเร พนฺุฑฺฒตียา ทวารปาโล อโหสฺหํ
อททสํ วิรัชํ พุทฺธํ สพฺพธมฺมาน ปารคฺุ ฯ

ขุททกนิกายกุชกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 119
เล่มที่ 26 โกลิยตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 119

อุจฺจุขณฺฑิกมาทาย พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสหิ
ปสฺสนจิตฺโต สุมโน วิปสฺสิสฺส มहेสิโน ๑
เอกนวุติโต กปฺเป ยิ อฺจุจุมทหิ ตทา
ทุกคฺตี นาภิขานามิ อฺจุจฺจุขณฺฑสฺสิทํ ผลํ ๑
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ๑ เป ๑ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนุติ ๑

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี (๑) ปจฺจเวกฺขิตฺวา
ครุวาลิ สปฺปริสฺสูปนิสฺสยณฺจ ปสฺสสนฺโต
โย เว ครุณิ วจนลฺลญฺ ธีโร
วเส จ ตมฺหิ ชนเยถ เปมฺ
โส ภคฺติมา นาม จ โหติ ปณฺฑิโต
ลตฺวา จ ฐมฺเมสฺสุ วิเสสิ อสฺส ๑
ยิ อปาทา อฺปฺปติตา อฺพารา
นกฺขมฺภยฺนเต ปฏิสฺงขยฺนตํ
โส ฌามวา นาม จ โหติ ปณฺฑิโต
ลตฺวา จ ฐมฺเมสฺสุ วิเสสิ อสฺส ๑
โย เว สมฺมุทฺโทว จิตฺโต อเนโช
คมฺภีรปฺลโย นิปฺปนฺตถทสฺสิ
อสิหาริโก (๒) นาม จ โหติ ปณฺฑิโต
ลตฺวา จ ฐมฺเมสฺสุ วิเสสิ อสฺส ๑

#๑. ส. ย. สมฺปตฺตี ๑ ๒. ม. ย. อสิหาริโย ๑

พหุสุโต ชมมชโร จ โหติ
ชมมสุส โหติ อนุชมมจารี
โส ตาทีโส นาม จ โหติ ปณฺฑิตโต
ลตฺวา จ ชมฺเมสุ วิเสตี อสุส ฯ
อตฺถลฺลจ โย ชานาติ ภาสิตสุส
อตฺถลฺลจ ลตฺวาน ตถา กโรติ
อตฺถนฺตโร นาม ส โหติ ปณฺฑิตโต
ลตฺวา จ ชมฺเมสุ วิเสตี อสุสาติ (๑)

อิมา ปณจ คธา อภาสี ฯ

ตตฺถ โยติ ขตฺติยาทีสุ จตุสฺส ปริสาสุ โย โกจิ ฯ
เวติ พุยตฺตํ ฯ ครุณนฺติ สีลาทีคุณฺยุตฺตานํ ปณฺฑิตานํ ฯ
วจนลฺลญฺติ เตสํ อนุสาสนีวจนํ ชานนฺโต (๑) ยถานุสสิญฺจํ
ปฏฺิพชฺชมาโน ปฏฺิพชฺชิตฺวา จ ตสฺส ผลํ ชานนฺโตติ อตฺถโธ ฯ
ธีโรติ ธีตีสมฺปนฺโน ฯ

วเส จ ตมฺหิ ชนเยถ เปมฺนฺติ ตสฺมี ครุณํ วจเน
โอวาเท วเสยฺย ยถานุสสิญฺจํ ปฏฺิพชฺชเยยฺย ปฏฺิพชฺชิตฺวา อิมินา
วตาคํ โอวาเทน อิมํ ชาตฺิอาทีทุกุขํ วีตฺิวตฺโตติ ตตฺถ
ชนเยถ เปมํ คารวํ อุปฺปาเทยฺย ฯ อิํ หิ ทวยํ ครุณํ
วจนลฺลญฺ ธีโรติ ปททฺวเยน วุตฺตสฺเสวตฺถสฺส ปากฺกฺกรณํ ฯ

#๑. พุ.เถร. ๒๖/๓๔๖/๓๒๔ ฯ

โสดิ โย ครุณ (๒) วจนณญ ชีโร โส ยถานุสิญฺจ ปฏิบัติยา
ตตถ ภคฺติมา จ นาม โหติ ชีวิตเหตุปี ตสฺส อนตฺกมฺนโต
ปณฺฑิตโต จ นาม โหติ ฯ

ถตุวา จ รมฺเมสุ วิเสติ อสุสาติ ตถา ปฏิปชฺชนฺโต
จ ตายเอา ปฏิปตฺติยา จตฺนุํ อริยสจฺจัน ชานนเหตุ
โลกิยโลกุตฺตรรมฺเมสุ วิชชาตฺตยาทิวเสน เตวิชฺโช นพฺภินฺโณ
ปฏิสมฺภิตาปตฺโตติ วิเสติ วิเสสวา สียาติ อตฺโถ ฯ

ยฺนฺติ ยํ ปุคฺคํ ปฏิปตฺติยา อนฺตรายกรณฺโต อาปทาติ
ลทฺชโวหารา สิตฺตฺนหฺนฺปิปาสาทิปากฺฏปริสฺสยา เจว ราคาทิ-
ปฏิจฺจนฺนปริสฺสยา จ อุปตฺติตา อุปฺปนฺนา อุพารา พลวฺนฺโตปิ
นภฺมภฺยฺนฺเต น กิณฺจิจาเลนฺติ ฯ (๑) กสฺมา ปฏิสฺงฺขยฺนฺตฺนฺติ
ปฏิสฺงฺขายมฺนํ ปฏิสฺงฺขานพฺเล จิตฺนฺติ อตฺโถ ฯ โสดิ โย
ทพฺหฺตราหิ อาปทาหิปี อภฺมภฺนินฺโโย โส ถามวา ฐิตฺมา
ทพฺหฺปรกฺกโม นาม โหติ ฯ

อนวเสสสฺงฺกิเลสภฺกฺขสฺส อภฺกฺวานภฺณฺนพฺลสมฺงฺคิตาย
ปณฺฑิตโต จ นาม โหติ ฯ

ตถาญฺโต จ ถตุวา จ รมฺเมสุ วิเสติ อสุสาติ ตํ
วตฺตตฺตถเมว ฯ

สมฺมทฺโทว จิตฺติ สมฺมทฺโท วิย จิตฺสภฺภาโว ฯ ยถา หิ
#๑. สี่. ย. น กมฺเปนฺติ น กิณฺจิจาเลนฺติ ฯ

จตุราสีติโยชนสหสศกมภิเร สีนรุปาทสมิเป มหาสมุทโท
อฏฐหิปี ทิสาหิ อฏฐิตะหิ ปกติวาเตหิ อนินุชฌนโต จิโต อเนโซ
คมภิโร จ เอวัง กิเลสวาเตหิ ติตุถิยวาทวาเตหิ จ อคมปนียโต
จิโต อเนโซ ฯ

คมภิรสส อานุปจิตตวณสมภาระหิ อลทุทธคาธสส นินุณสส
สุขุมสส ปฏิจจสมุปปาทาที่อตุตสส ปฏิวิชฌเนน คมภิรปลโย
นินุณตถทสสี. อัสหาริโก นาม จ โหติ ปณฺฑิโต โส
ตาทีโส ปุคฺคโล กิเลสหิ เทวปุตฺตมาราทีสุ วา เกนจิ
สัหาริกตาย อัสหาริโก นาม โหติ ยถาวุตฺเตน อตฺเตน
ปณฺฑิโต จ นาม โหติ ฯ เสสึ วุตฺตณยเมว ฯ

พหุสฺสุโตติ ปริยตฺติพาหุสจจวเสน พหุสฺสุโต สุตฺตเคยฺยาที
พหุ สุตฺติ เอตฺตสชาติ พหุสฺสุโต ฯ ตเมว ฌมฺมํ สุวณฺณภาชเน
ปกฺกิตฺตสึหวสฺสึ วิย อวินสฺสนุตเมว ฐาเรตฺติ ฌมฺมธโร จ โหติ ฯ
ฌมฺมสฺส โหติ อานุฌมฺมจารีติ ยถาสุตฺตสฺส ยถาปริยตฺตสฺส
ฌมฺมสฺส อตฺตมณฺเฑน ฌมฺมมณฺเฑน นวโลกุตฺตรฌมฺมสฺส อานุรูปํ
ฌมฺมํ ปุพฺพภาคปฏิปทาสงฺขาตํ จตฺตปาริสฺสทธีสึลลตฺตงฺคอสฺส-
กมฺมฏฺฐานาทีเกทํ จรติ ปฏิปชฺชตฺติ อานุฌมฺมจารี โหติ อชฺช
อชฺชเววติ ปฏิเวธึ อากงฺขนฺโต วิจรติ ฯ

โส ตาทีโส นาม จ โหติ ปณฺฑิโตติ โย ปุคฺคโล
ยึ ครุํ นิสฺสาย พหุสฺสุโต ฌมฺมธโร ฌมฺมสฺส จ อานุฌมฺมจารี

โหติ ฯ โส จ ตาทีโส เตน ครุณา สทีโส ปณฺหิโต นาม

โหติ ปฏิปตฺติยา สทิสภาวโต ฯ

ตถากฺโข ปน โส ญจวา จ ฆมฺเมสุ วิเสตี อสุส ตํ
วุตฺตตฺถวํ ฯ

อตุลฺลจ โย ชานาติ ภาสิตฺสฺสาติ โย ปุคฺคโล
สมฺมาสมฺพุทฺเฐน ภาสิตฺสฺส ปรียตฺติฆมฺมสฺส อตุลฺล ชานาติ
ชานนฺโต ปน อิธ สีลํ วุตฺตํ อิธ สมาริ อิธ ปญฺญาติ
ตตฺถ ตตฺถ ยถาวุตฺตํ อตุลฺลจ ญจวาน ตถา กโรติ ยถา
สตุถารว อนฺนสิญฺจํ ตถา ปฏิปชฺชติ ฯ

อตุลฺลนฺตโร นาม ส โหติ ปณฺหิโตติ โส เอวรฺูโป
ปุคฺคโล อตุลฺลนฺตโร อตุลฺลการณา สีลาทีอตุลฺลชานนฺมตฺตเมว
อุปนิสฺสยํ กถวา ปณฺหิโต โหติ ฯ เสสํ วุตฺตนฺยเมว ฯ

เอตุล จ ปรมคทาย โย เว ครุณนฺตืออาทีนา
สทฺฐูปนิสฺสโย วิเสสภาโว วุตฺโต ทฺติยคทาย ยํ อาปทาติ-
อาทีนา วิริยูปนิสฺสโย ตติยคทาย โย เว สมฺพุทฺโธ
จิตฺติอาทีนา สมฺมาอุปนิสฺสโย จตฺตคทาย พหุสฺสุตฺติอาทีนา
สตุปนิสฺสโย ปญฺจมคทาย อตุลฺลจ โย ชานาตีติอาทีนา
ปญฺญูปนิสฺสโย วิเสสภาโว วุตฺโตติ เวทิตฺพุโพ ฯ

โกลิยตุเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปญฺจกนิปาตฺสฺส อตุลฺลวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ฉกุกนิปาตวณณา

ฉกุกนิปาเต ทิสฺวาน ปาฐิหิรานิตีอาทิกา आयस्मित् ओरुवे-
กस्सप्तदेरस्स काठा ५ का उपत्ति ५

อยมปี ปริมพุทฺเชสฺ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภาเว
วิญญูปนีสฺสยฺ กุสลํ อุปจिनฺโตะ ปทุมุตตรสฺส ภควโตะ กाले
กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วยฺปตฺโต สตฺถุ สนฺติเก ฆมฺมํ
สฺสนฺโตะ สตฺถาริ อํกํ ภิกฺขุํ มหาปริสํนํ อคฺคฺกุจฺจํ
จเปนฺตํ ทิสฺวา สยมปี ตํ จานนฺตรํ ปตฺเตตฺวา มหาทานํ
ทตฺวา ปณฺนิชานมกาสิ ५ ภควา จสฺส อนนฺตรายตํ ทิสฺวา
อนาคเต โคตมพุทฺชสฺส สาสเน มหาปริสํนํ อคฺโค ภวิสฺสตีติ
พฺยาภาสิ ५

โส ตตฺถ ยาวชีวํ ปุณฺณานิ กตฺวา ตโต จิตฺวา
เทวมนฺุสฺเสสฺ สัสนฺโตะ อิตฺโต ทฺวานวฺุติกปฺมตฺถเก สฺสสฺส
ภควโตะ เวมาตฺติกนิกฺุจฺจาทา หุตฺวา นิพฺพตฺติ อญฺเฌปีสฺส
เทว กนิกฺุจฺจาทโร อหฺลํ ๕ เต ตโยปี พุทฺชปฺมุขํ สจฺจํ
ปรมาย ปุชฺชาย ปุชฺเชตฺวา ยาวชีวํ กุสลํ กตฺวา เทวมนฺุสฺเสสฺ
สัสนฺตา อมฺหากํ ภควโตะ นิพฺพตฺติโต ปุเรตรเมว พารานฺสิยิ
พฺราหฺมณฺกุเล ภาตโร หุตฺวา อนุกฺกเมเน นิพฺพตฺ ตา โคตฺตวเสเน

เล่มที่ 26 อูรูเวลกสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 125

ตโยปี กสฺสปาเอว นาม ชาตา ฯ

เต วยปฺปตฺตา ตโย เวเท อุกฺกณฺหีสุ ฯ เตสํ

เชฏฺฐภาตีกสฺส ปญจ มาณวกสฺตานี ปรีวาโร มชฺฌิมสฺส ตีณิ

กนิฏฺฐสฺส เทว ฯ เต อตฺตโน คนฺเถ สาริ โอลเณตา

ทิฏฺฐธมฺมิกเมว อตฺถํ ทิสฺวา ปพฺพชฺชํ โรเจตุํ ฯ เตสุ เชฏฺฐภาตา

อตฺตโน ปรีวาเรน สทฺธี อูรูเวลํ คนฺตุวา อิติปพฺพชฺชํ

ปพฺพชิตฺวา อูรูเวลกสฺสโป นาม ชาโต มหาคฺงคานทิวฺงเก

ปพฺพชิตฺวา นทีกสฺสโป นาม ชาโต คยาสิเส ปพฺพชิตฺวา

คยาถสฺสโป นาม ชาโต ฯ

เอวํ เตสุ อิติปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ตตฺถ ตตฺถ วสนฺเตสุ

พฺหุณฺ ทิวสานํ อจฺเจเนน อมฺหากํ โพรสิตฺโต มหาภินิภฺขมฺนํ

นิภฺขมิตฺวา ปฏฺวิทฺธสพฺพญฺตฺตนาโณ อนุภฺกเมน ธมฺมจกฺกํ

ปวตฺเตตฺวา ปญฺจวคฺคิยตฺเถเร อรหตฺเต ปติฏฺฐาเปตฺวา ยสฺสปมฺมุเข

ปญฺจปญฺญาส สหายเก วินตฺวา สญฺจิจิ อรหนฺเต จรธ ภิกฺขเว

จาริกนฺติ วิสฺสชฺเชตฺวา ภาทวคฺคิเย วินตฺวา อูรูเวลกสฺสปสฺส

วสนญฺจานํ คนฺตุวา วสนตฺถาย อคฺยาการํ ปวีสิตฺวา ตตฺถ

กตนาถมฺนํ อาที กตฺวา อจฺจุตฺตสฺสสฺสเสหิ ปาฏฺหาริเยหิ

อูรูเวลกสฺสปี สปริสํ วินตฺวา ปพฺพาเชสิ ฯ ตสฺส ปพฺพชิตภาวํ

ตฺตวา อิตเรปี เทว ภาตโร สปริสา อากนฺตุวา สตฺถุ สนฺติเก

ปพฺพชฺชํ ฯ สพฺเพว เอหิภิกฺขู อิทฺธิมยปตฺตจิวฺรธา อहेสุ ฯ

สตถา ตั สมณสหสั อาทาย คยาสิสั คนตุวา
ปิฏฐิปาสาณ นิสินุโน อาทิตตปริยายเทสนาย (๑) สพเพ อรหตเต
ปติฏฐาเปสิ ๑ เตน วุตตัม อปทาน (๑)

ปทุมุตโตโร นาม ชิน	สพพโลกวิทู มุณี
อิโต สตสทสสมหิ	กปะเป อุปปะชชิจิ จกขุมมา ๑
โอวาทโก วิณญาปโก	ตารโก สพพปาณิน
เทสนากุสโล พุทโธ	ตารสิ ชนตัม พหุ ๑
อนุกมปะโก การุณโก	หิเตสิ สพพปาณิน
สมปะตเต ติตถิเย สพเพ	ปะณจสิเถ ปติฏฐปิ (๒) ๑
เอวั นีรากุลล อาสิ	สุณณตัม ติตถิเยหิ จ
วิจิตตัม อรหนุเตหิ	วสิฏฐเตหิ ตาทิถิ ๑
รัตนานภูจปะณณาสั	อุกุกโต โส มหามุณี
กณจนคุณิยสงกาโส	พาดตีสวรลกขโณ ๑
วสุสสทสทสทานิ	อายุ วิชชติ ตาวเท
ตาวตา ติฏฐมาโน โส	ตารสิ ชนตัม พหุ ๑
ตทาทั หัสวติยา	พุราหุมโณ สารุสมุมโต
อุปะจจ โลกปะชชิตัม	อสุโสสิ ฐมมเทสนัน ๑
ตทา มหาปริสตี	มหาปริสสาวกั (๓)
จปะนัตติ เอตทกคัมหิ	สุตฺวาน มุทิตโต อหิ ๑

#๑. พุ. อ. ๓๓/๑๒๘/๒๐๖ ๑ ๒. สฺยา. ปฏิตฺฐหิ ๑ ๓. สฺยา. ตทา
#มหาปริสตี มหาปริสสาวกั ๑

เล่มที่ 26 อรุเวลกสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 127

มหา ปริวารน	นิมนเตตฺวา มหาชินฺ
พฺราหฺมณํ สหสฺเสน	สหทานมทาสหํ ฯ
มหาทานํ ททิตฺวาน	อภิวาทิย นายกํ
เอกมนฺตํ จิตฺ หนฺจ	อิทํ วจนมพฺรวิ ฯ
ตฺยิ สทฺชาย เม วีร	อธิการคฺุณน จ
ปฺริสา มหตี โหตุ	นิพฺพตฺตสฺส ตฺหี ตฺหี ฯ
ตทา อโวจ ปฺริตํ	คชคชฺชิตฺตสฺสโร
กรวิกรฺโต สตฺถา	เอตํ ปสฺสถ พฺราหฺมณํ ฯ
เหมวณฺณํ มหาพาหุ	กมลानนโลจนํ
อุทคฺคตฺนุชฺ หนฺจ	สทฺชวณฺตํ คุณฺน มม.
เอส ปตฺถยเต จานํ	สีหโฆสฺส (๑) ภิกฺขุโน
อนาคตฺมฺหิ อทฺชาน	ลจฺจนเส ตํ มโนรธํ ฯ
สตฺสสฺสสิโต กปฺเป	โอฏฺกาทกฺกุลสมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ ฯ
ตฺสส รมฺเมสฺ ทายาโท	โอโรโส รมฺมนิมฺมิโต
กสฺสโป นาม โคตฺเตน	เหสฺสติ สตฺถุ สาวโก ฯ
อิโต เทวนวฺเต กปฺเป	อหุ สตฺถา อณฺุตฺโร
อนฺุโปโม อสฺทิส	สุสฺโส โลกคฺคนายโก ฯ

#๑. สฺยา. กรวิกรฺโท ฯ ๒. สฺยา. อุทคฺคตฺนุชฺ ฯ ๓. สฺยา สทฺชวณฺตํ ฯ

#๔. สฺยา. ปตฺถยิตํ ฯ เอวฺมปฺริปี ฯ ๕. สฺยา. สีหสรฺสส ฯ ๖. สฺยา.

#ลจฺจนเสตํ ฯ

โส จ สพุพิ คมัม หนตุวา	วิชญุตวา มหาชภู
วสุสเต อมตัม ภูจึ	ตปฺปยฺนโต สเทวกัม ฯ
ตทา หิ (๑) พาราณสียัม	ราชาปจฺจา (๒) อหุมฺหเส
ภาตโรมฺห ตโย สพุเพ	สํวิสฺฐาว ราชโน ฯ
วีรฺงคฺรฺปา พลิน	สงฺคามे อปราชิตา
ตทา กุปีตปจฺจนโต	อเมห อห มหิปตี ฯ
เอถ คนฺตฺวาน ปจฺจนตัม	โสเชตฺวา อภูฏวีฬลัม (๓)
เขมัม วิชฺริตัม (๔) กตฺวา	ปฺนฺ เทธาติ ภาสถ ฯ (๕)
ตโต มยํ อโวจฺมฺห	ยทิ เทยฺยาสิ นายกัม
อฺปฺภูจฺยานาย อมฺหากัม	สาชยิสฺสาม โว ตโต ฯ
ตโต มยํ ลทฺชฺวรา	ภูมิปาเลน เปสิตา
นิกฺขิตฺตสฺตถัม ปจฺจนตัม	กตฺวา ปฺนฺรฺเปจฺจ ตัม ฯ
ยาจิตฺวา สตฺถุปฺภูจฺจัน	ราชานัม โลกนายกัม
มฺนุวีรํ (๖) ลภิตฺวาน	ยาวชิวํ ยชิมฺห (๗) ตัม ฯ
มหกฺขมานิ จ วตฺถานิ	ปณฺีตานิ รฺसानิ จ
เสนาสฺนานิ รฺมฺมานิ	เกสชฺชานิ หิตานิ จ ฯ
ทตฺวา สสํมฺมุณีโน	ชฺมเมนฺนุปฺปาทิตานิ โน
สีลวฺนโต การุณิกา	ภาวนายุตฺตฺมานสา ฯ

- #๑. สุยา. มยํ ฯ ๒. สุยา. ราชาปจฺจา ฯ ๓. สุยา. สาเชตฺวา ฯ
#๔. อวณิฬลัม ฯ ๕. อวริฬลัม ฯ ๖. โปราณ. อวริฬลัม ฯ ๗. สุยา. เขมัม เม
#๘. วิชฺริตัม ฯ ๙. สุยา. ปฺนฺเรธาติ สาสถ ฯ ๑๐. ปฺนฺ เรธาติ ภาสถ ฯ
#๑๑. สุยา. มฺนุวีรํ ฯ ๑๒. อ. อหิมฺห ฯ ๑๓. โปราณ. อหิมฺเห ฯ

เล่มที่ 26 อรุเวลกสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 129

สทฺธา (๑) ปริจริตฺวาน	เมตฺตจิตฺเตน นายกั
นิพฺพุเต ตมฺหิ โลกคฺเค	ปฺปชั กตฺวา ยถาพลั ฯ
ตโต จุตา สนฺตุสฺสิตั (๒)	กตา ตตฺถ มหาสุชั
อนฺนุฏฺตา มยั สพฺเพ	พฺพุทฺชปฺปชಾಯิทํ ผลั ฯ
มายาการโ ยถา รงฺเก (๓)	ทสฺเสสิ วิกิตี พหุ
ตถา ภเว ภมฺนโตหิ (๔)	วิทฺทาชิปฺตี อหุ (๕) ฯ
คฺุณาเจลสฺส วาเกยฺน	มิจฺฉาทีฏฺฐิจิตฺตาสโย (๖)
นรกั มคฺคมารูโพห	รฺจาย มม ชิตฺตยา ฯ
โอวาทั นาทิยิตฺวาน (๗)	พฺรหฺมฺนา นารเทนนั
พฺพุทฺธา สฺลิตโต (๘) สนฺโต (๙)	ทีฏฺฐิจิ หิตฺวาน ปาปิ กั ฯ
ปฺปรยิตฺวา วิเสเสน	ทสฺกมฺมปฺเถ อหิ (๑๐)
หิตฺวาน เทหฺมคฺมิ	สคฺคั สกฺวณั ยถา ฯ
ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต	พฺรหฺมพฺนฺรุ อโหสหิ
พาราณสฺยึ ผิตายั	ชาโต วิปฺปมฺหากุเล ฯ
มจฺจุพฺยาชิชฺรารักิโต	โอคฺคาเหตุวา มหาวนั
นิพฺพานั ปทเมสนฺโต	ปฏฺฐิเลสุ ปรีพฺพชึ ฯ
ตทา เทว ภาตโร มยฺหิ	ปฺพพฺพชึสุ มยา สห
อรุเวลายั มาเปตฺวา	อสฺสมั นินวสิ อหิ ฯ

#๑. สฺยา. สทา ฯ ๒. สฺยา. ตาวตีสึ ฯ ๓. สฺยา. มาลาการโ

#ยถาลุทโธ ฯ ๔. สฺยา. ภวฺนโตหิ ฯ ๕. สฺยา. อหุ ฯ

#๖. สฺยา. ...หตฺตาสโย ฯ ๗. สฺยา. นาทิยิตฺวาน ฯ ๘. สฺยา.

#สาลิตโต ฯ ๙. โปราณ. พหุ วา สาสิตเต สนฺเต ฯ

พุทธกนิทายกฐกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 130
เล่มที่ 26 ฉกุกนิปาตวณณา หน้า 130

กสฺสโป นาม โคตฺเตน	อฺรฺเวณินฺวาสิโก (๑)
ตโต เม อาสิ ปณฺณตฺติ	อฺรฺเวณกสฺสโป อิติ (๒) ฯ
นทีสกาเส ภาตา เม (๓)	นทีกสฺสปสฺวหโย
อาสิ สกาสนาเมน (๒)	คยาโย คยาณกสฺสโป ฯ
เทว สตานี กนิฏฺฐสฺส (๔)	ตีณิ มชฺฌสฺส ภาตฺโน
มม ปณฺจ สตานฺนา	สิสฺสา สพฺเพ มมานุคา ฯ
ตทา อฺเปจฺจ มํ พุทฺโธ	กตฺวาน วิวิธานี เม
ปาฎิหีรานิ โลกคฺโค	วิเนสิ นรสารถิ ฯ
สทฺสฺสปริวารเณ	อโหสิ เอหิกฺกุชฺโก
เตเหว สทฺ สพฺเพหิ	อรทตฺตมปาปฺณิ ฯ
เต เจวณฺเณ จ (๕) พทฺโว	สิสฺสา (๖) มํ ปริวารยฺ
ภาสิคฺคฺจฺจ สมตฺโถหํ	ตโต มํ อิติสฺตฺตโม. (๗)
มหาปฺริสทฺวารสฺมี	เอตทฺกุเค จเปสิ มํ
อโห พุทฺเช กตฺ คาริ	สผลํ เม อชายนฺ ฯ
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ฯ เป ฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ	

อรทตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺิปปตฺติ ปจฺจเวกฺขิตฺวา

สีหนาทํ นทฺนฺโต

#๑. สฺยา. อฺรฺเวลาย นีวสิ ฯ ยฺ. อฺรฺเวลานินฺวาสิตา ฯ ๒. สฺยา.

#อฺรฺเวลาสฺ กสฺสโป ฯ ๓. สฺยา. อาสิปฺปกาสี นามเนน ฯ

#๔. ยฺ. นทีกสฺส ฯ ๕. สฺยา. เต จ อณฺเณว ฯ ๖. สฺยา. ยสฺสา ฯ

#๗. สฺยา. อิติ สตฺตโม ฯ

เล่มที่ 26 อรุเวลกสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 131

ทิสฺวาน ปาฎิหีรานิ	โคตมสฺส ยสฺสสิโน
น ตาวาหิ ปณิปตี	อิสฺสามาเนน วณฺจิตฺ ๑
มม สงฺกปฺปมณฺญา	โจเทสิ นรสารถิ
ตโต เม อาสิ สฺเวโค	อพฺภูโต โลมหํสโน ๑
ปฺพเพ ชฎิลภฺตสฺส	ยา เม สิทธิ (๑) ปริตฺติกา
ตาทิ ตทา นิรากตฺวา (๒)	ปฺพพชี ชินสาสเน ๑
ปฺพเพ ยณฺเณน สนฺตฺตฺตฺจ	กามธาตฺตฺปรกฺขโต
ปจฺจลา รากณฺจ โทสณฺจ	โมหณฺจปิ สมฺมูหฺนึ ๑
ปฺพเพนิวาสํ ชานามิ	ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิตํ
อิทธิมา ปรจิตฺตณฺณ	ทิพฺพโสตณฺจ ปาปฺณึ ๑
ยสฺส จตฺถาย ปฺพพชิตฺโต	อการสมานการิยํ
โส เม อตฺถโต อนฺุปฺตฺโต	สพฺพสํโยชนกฺขโยติ (๓)

อิมมา น คาลา อภาสิ ๑

ตตฺถ ทิสฺวาน ปาฎิหีรานินิ นาคราชทมนานินิ อฑฺฒฑฺฒ-
สทฺสฺสานิ ปาฎิหาริยานิ ทิสฺวา ๑ ปาฎิหีริ ปาฎิเหริ ปาฎิ-
หาริยนฺติ หิ อตฺถโต เอกํ พุยฺยชนเมว นานํ ๑

ยสฺสสิโนติ อิตฺปิ โส ภควาติอาทินา สทเวเก โลเก
ยถาภฺจํ ปตฺถณฺนิกิตฺติสทฺทสฺส ๑

น ตาวาหิ ปณิปตินฺติ ยาว มํ ภควา เนว โข

#๑. ย. อิทธิ ๑ ๒. สฺยา. นินฺรฺกตฺวา ๑ ๓. พ. เถร. ๒๖/๓๔๗/๓๒๕ ๑

ตุ่ว กสุสปล อรหา นาปี อรหตุตมคคั สวาปโน สวาปี
เต ปฎิปทา นตุถิ ยาย ตุ่ว อรหา วา อสุส อรหตุตมคคั
วา สวาปโนติ น ตชเชสิ ดาว อหึ น ปณิปาตน์ อกาสิ (๑)
กัการณา อิตุสวาแมน วณจิติ อิมสุส มยิ สวาถตุต
อุปกเต มม ลากสกุการไโร ปรัชยิสตุสติ อิมสุสเอว วทุฒิสตุสตีติ
เอวึ ปรสมุปตติอสนลกขณาย อิตุสวาย เจว อหึ กณปาโมกโฆ
พหุชนสมมโตติ เอวึ อพุกุณุนติลกขณน มาเนน จ วณจิติ
ปลมกิติ หตุวาติ อตุโถ ๑

म्म สงกปุปมณณายาติ มยหึ มิจฉาสงกปปี ชานิตวา
ขึ ขึ ภควา อุตตุตริมนุสสุสมมา อิทุธิปาฎิหาริยึ ทสุเสติ ต
ตึ ทิสวา มหิตุธิโก โข มหาสมโณ มหานุกาโวติ จินเตตุวาปี
น เตวว โข อรหา ยถา อหนุติ เอวึ ปวตุตตี มิจฉาวิตุกกั
ชานนุโตปี ฌาณปรีปากั อากเมนุโต อชฎุเปกขิตวา ปจฉา
เนรณชราย มชฎุ สมนตุโต อุทกั อสุสวาเรตุวา เรณุหตายน
ภูมिया จงกมิตวา เตน อากตนาวาย 8 จิติ ตทาปี มหิตุธิโกติ-
อาทิกั จินเตตุวา ปุน น เตวว โข อรหา ยถา อหนุติ
ปวตุตตี มิจฉาสงกปปี ฌตุวาติ อตุโถ ๑

โจเทสิ นรสารถิติ ตทา เม ฌาณปรีปากั ฌตุวา
เนว โข ตุ่ว อรหาติอาทินา ปุริสทมมสารถิ สตุถา ม
#๑. สึ. ยู. ตาวาหึ ปณิปตี ปณิปาตึ นากาสึ ๑

เล่มที่ 26 อรุเวลกสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 133

โจเทสิ นิคฺคณฺหิ ฯ

ตโต เม อาสิ สฺเวโค อพฺภูโต โลมหฺสโนติ ตโต

ยถาวุตฺตโจทฺนาเหตุ เอตฺตํ กาลิ อภูตฺตพฺพตฺย อพฺภูโต

โลมหฺสนวเสน ปวตฺติยา โลมหฺสโน อนรหาว สฺมาโน อรหติ

มณฺณินฺติ สฺเวโค สโหตฺตปฺโป ฅาณฺุปฺปาโท มยฺหิ อโหสิ ฯ

ชฎิลภูตฺตสฺสาติ ตาปสภูตฺตสฺส ฯ

สิทฺธิติ ลากสฺกการสมิทฺธิ ฯ

ปฺริตฺติกาติ อปฺปมตฺติกา ฯ

ตาทฺนติ ตํ อหิ ฯ

ตทาทิ ภควโต โจทฺนาย สฺเวคฺุปฺตฺติกาเถ ฯ

นिरากตฺวาติ อปฺเตวา ฉทฺเตตฺวา อนเปกฺโข หุตฺวาติ

อตุโล ฯ

อิทฺธิติ ภาวนามยอิทฺธิติ วทฺนติ ฯ ตทยฺตฺตํ ตทา ตสฺส

อฅานลาภิภาวโต ฯ ตถา หิ วุตฺตํ กามธาตฺุปรฺกฺขโตติ ฯ

ยณฺเณน สนฺตฺฏฺุโจติ ยณฺณํ ยชิตฺวา สกฺคสฺุขํ อนฺุภวิสฺสามิ

อลเมตฺตาวตฺติติ ยณฺณยชเนน สนฺตฺฏฺุโจ นิฏฺุจติกิจฺจสณฺณิ ฯ

กามธาตฺุปรฺกฺขโตติ กามสฺุคฺตี อารพฺภ อฺุปฺปนฺนตโณห

ยณฺณยชเนน กามโลกํ ปฺรฺกฺขตฺวา จิตฺ ฯ โส เจ ยณฺโณ

ปาฅาติปาตปฺฐิสฺยฺตฺโต โหติ น เตน สฺุคฺตี สกฺกา ลทฺฐิ ฯ

น หิ อกฺุสสสฺส อิกฺุโจ กนฺโต วิปาโก นิพฺพตฺตติ ฯ ยา

ปน ตตถ ทานาทิกุสเสเจตนา ตาย สติ ปจฺจยสมวาเย สุกคฺตี
คจฺเจยฺย ฯ

ปจฺจลาติ ตาปสฺสปพฺพชฺชาโต ปจฺจลา สตฺถุ โอวาเทน
ตาปสฺสทฐี ปหาย จตฺตจฺจกมฺมฏฺฐานานฺ โยคกาเล ฯ

สมฺภูหนินฺติ วิปฺสฺสนํ อุตฺตฺตฺกกาเปตฺวา มคฺคปฏฺธิปาฏฺฐิยา
ราคณฺจ โทสณฺจ โมหณฺจ อนวเสสโต สมฺภุคฺฆาเตสี ฯ

ยสฺมา ปนายํ เถโร อริยมคฺเคน รากาทยิ สมฺภูหนนฺโตเยว
ฉพฺภินฺนโย อโหสิ ตสฺมา ตํ อตฺตโน ฉพฺภินฺนภาวํ ทสฺเสนฺโต
ปฺพุเพนินฺวาสิ ชานามิตฺติอาทิมาย ฯ

ตตฺถ ปฺพุเพนินฺวาสิ ชานามิตฺติ อตฺตโน ปฺเรสณฺจ
ปฺพุเพนินฺวาสิ อตีตาสฺสุ ชาตีสุ นินฺนพฺตตฺถ- ขนฺนเช ขนฺนชฺปฏฺธิพฺพชฺ
จ ปฺพุเพนินฺวาสวณฺเณน หตฺถตฺเต อามลํ วิย ปจฺจกฺขโต
ชานามิ พุชฺฌามิ ฯ

ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิตนฺติ ทิพฺพจกฺขุณฺณํ วิโสธิตํ ปกตฺติจกฺขุณา
อาปาถคตํ ปกตฺติรูปํ วิย ทิพฺพํ มานุสมฺปิ ทูริ ติโรฏฺฐิตํ
อติสฺขุมณฺจ รูปํ วิภาเวตุ สมตฺถณฺณํ ภาวนาย มยา วิสฺสุทฺธํ
กตฺวา ปฏฺฐิตทฺธนฺติ อตฺถโถ ฯ

อิทฺฐิมายิ อธิฏฺฐานินฺนทฺธิวิกฺขพฺพนินฺนทฺธิอาทินฺนํ อิทฺฐินฺนํ อิทฺฐิมายิ
อิทฺฐินฺนวิธวณฺณลาภิตฺติ อตฺถโถ ฯ สรากาเททฺถสฺส ปฺเรสํ จิตฺตสฺส
ชานนฺโต ปฺรจิตฺตณฺณญฺ เจโตปฺริยวณฺณลาภิตฺติ วุตฺตํ โหติ ฯ

เล่มที่ 26 เตกิจจนกานิตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 135

ทิพฺพโสตนฺจ ปาปฺพนินฺติ ทิพฺพโสตนฺณณฺจ ปฏฺฐิตํ ๑

โส เม อตุโถ อนฺุปรตฺโต สพฺพสํโยชนกฺขโยติ โย สพฺพเพสํ
สํโยชนานํ ขยฺภูโต ขยน วา ลทฺธพฺโพ โส สทฺตุโถ ปรมคฺโต
จ มยา อริยมคฺคาธิกเมน อธิคฺโตติ ๑ เอวเมตาย คาทาย
เถรสฺส อณฺุณาพฺยากรณํ อโหสิตี เวทิตฺตฺโพ ๑

อฺุรวลกสฺสปตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ๑

เตกิจจนกานิตุเถรคาถาวรรณนา

อติหิตา วิหิตฺวาทิกา आयสฺมโต เตกิจจนกานิตุเถรสฺส (๑) คาทา ๑
กา อฺุปรตฺติ ๑

อยมฺปิ ปฺุริมพฺพเชสฺส กตาทิกาวโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺุณฺณานิ อฺุปรจินนฺโต อิตฺโต เอกนฺวเต กปฺุเป วิปฺสฺสิสฺส ภควโต
กาลเ กุลเกเห (๒) นิพฺพตฺติคฺวา วิญฺญตํ ปตฺวา เวชฺชสฺสเถ นิปฺพตฺตี
คโต วิปฺสฺสิสฺส ภควโต อฺุปรจฺจกํ อโสกํ นาม เถรํ พฺยาธิตํ
อโรคมกาสี ๑ อณฺุณเสณฺจ สตฺตานํ โรคาภิกฺกฺตานํ อนฺุภมฺปาย
เถสชฺชํ สํวิทฺฮี ๑

โส เตน ปฺุณฺณกมฺเมน เทวมนฺุสเสสฺส สฺสฺรนฺุโต อิมสฺมี
พฺุทฺธรฺูปาเท สฺพฺพทฺธสฺส (๓) นาม พฺุราหฺมณฺุสฺส ปฺุตฺโต หุตฺวา
นิพฺพตฺติ ตสฺส ติกิจจนเกหิ คพฺุภกालเ ปฺุริสฺสขํ อปฺุหฺริคฺวา

#๑. สี. ย. เตกิจจนกานิตุเถรสฺส ๑ ๒ สี. ย. เวชฺชกฺุเล

#๓ สี. ย. สฺพฺพนฺุชฺรสฺส ๑

ปริปาติตตายน เตกัจจนกานีติ นามิ อังสุ ฯ

โส อตฺตโน กุลานุรูปานิ วิชฺชาภูจฺจานานิ สิปปานิ จ
สิกฺขนุโต วฑฺฒติ ตทา จาณโก โส พุทฺธสฺส ปณฺญาเวยฺยตฺติยํ
กิริยาสุ อุบายโกสลลฺลยจ ทิสฺวา อัย อิมสฺมี ราชกุเล ปติภูจํ
ลภนุโต มํ อภิกเวยฺยติ อิตฺสาปโกโต รณฺญา จนฺตคฺคตฺเตน
ตํ พนฺธนาการเร จิปาเปสิ ฯ

เตกัจจนกานี ปิตุ พนฺธนาการปฺปเวสนํ สุตฺวา กิโต
ปลายิตฺวา สาณวาสิตฺเถรสฺส (๑) สนฺติกํ คนฺตฺวา อตฺตโน สํเวค-
การณํ เเธรสฺส กเถตฺวา ปพฺพชิตฺวา กมฺมภูจฺจานํ กเถตฺวา
อพฺโลกาสิโก เนสฺชชฺโก จ หุตฺวา วิหฺรติ สิตฺตฺตฺหํ (๒) อคณฺเณโต
สมณฺชมฺมเมว กโรติ วิเสสโต พุรฺหุมฺวิหารภาวนมนฺยุชฺชติ ฯ

ตํ ทิสฺวา มาโร ปาปิมา น อิมสฺส มม วิสยํ
อติกกมิตฺตุ ทสฺสามิติ วิกฺเขปํ กาทูกาโม สสฺसानํ นิปฺพตฺติกาเล
เขตฺตโคปกวณฺเณน เเธรสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ตํ นิปฺปณฺเฑนุโต (๓)

อติหิตา วิหิ ขลคตา สาลี

น จ ลเภ ปิณฺฑํ กถมฺหํ กสฺสนฺติ

อาห ฯ ตํ สุตฺวา เถโร

พุทฺธมปฺปเมยฺยํ อนุสฺสร ปสนฺโน

ปีติยา ผุฏฺฐสฺรีโร (๔) โหหิติ สตตฺมฺทฺลฺโค (๕) ฯ

#๑. สี่. วนวาสิตฺเถรสฺส ฯ ๒. สี่. ย. สิตฺตฺตฺห ฯ ๓. สี่. ย. อุตฺตชฺเชนุโต ฯ

#๔. สฺยา. ผุฏฺฐสฺรีโร ฯ ๕. สฺยา. สตตฺมฺทฺลฺโค ฯ เอวมฺปริปิ ฯ

เล่มที่ 26 เติจกณานิตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 137

ธมมปป์เมยฺยํ ๑ เป ๑ โหหิติ สดตมทคุโค ๑

สัฒมปป์เมยฺยํ ๑ เป ๑ โหหิติ สดตมทคุโคติ

อาห ๑ ตั สุตฺวา มาโร

อปุโภกาเส วิหริตี

สีตา เหมนุตฺติกา อีมา รโตย (๑)

มา สีเตน ปเรโต วิหณฺณิตฺโต

ปวิส ตฺวํ วิหารํ สุตฺตคฺคพฺนติ

อาห ๑ อถ เถโร

สฺวสฺสํ จตฺสฺสอ อปป์มณฺณาโย

ตาทิ จ สฺวจิตฺโต วิหริสฺสํ

นาหํ สีเตน วิหณฺณิตฺสํ

อนินฺนชฺชิตฺโต วิหรนฺนโตติ (๒)

อาห ๑

ตตฺถ อติหิตา วีหิตี วิหโย โภจฺจาการํ อติเนตฺวา (๓) จปีตา

ตตฺถ ปฏฺฐิสามิตา ขลโต วา ฆริ อุนีตาทิ อตฺโต ๑

วีหิกฺคหณฺน เจตฺถ อิตรมฺปิ ฌณฺณํ สงฺกณฺหาติ ๑ สาลี ปน

เยภฺยเยน วีหิตฺโต ปจฺจนา ปจฺจนฺตฺติ อาห ขลคฺตา สาลิตฺติ ขล

ฌณฺณกรณฺณจฺจัน กตา ตตฺถ ราสีวเสน มทฺทนจวณฺนาทิวเสน (๔)

จิตฺตติ อตฺโต ๑ ปชานฌณฺณภาวทสฺสนตฺถญฺเจตฺถ สาลินํ วิสฺสุ

#๑. สฺยา. รตฺติโย ๑ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๓๔๘/๓๒๖ ๑

#๓. สී. ยุ. อุนีตฺวา ๑ ๔. สී. มทฺทนจวณฺนาทิวเสน ๑

คหณั อุกเขนปี คามเม คามโต พหิ จ ฐณณั ปรีปุนณั
จิตนุติ ทสุเสติ ฯ

น จ ลภ ปีนุทนต์ เอวั สุลภฐณณเ สุภิกุขกาเอ
อหิ ปีนุทนต์มปี น ลภามิ อิทานิ กถมหิ กสุสนุติ อหิ
กถิ กริสสามิ (๑) กถิ ชีวิสุสามิติ ปรีหาสเกพี อกาสิ ฯ

ติ สุตวา เถโร อัย วราโก (๓) อตุตนา อตุตโน ปวตุตี
มยหิ ปกาเสติ มยา ปน อตุตนาอ อตุตา โอวทิตพุโพ น
มยา กิณจิ กเถตพุพนุติ วตุตุตตยานุสุสตีอ อตุตนา นีโยเชนโต
พุทฐมปป์เมยยนุติอาทินา ติสุโส กถา อกาสิ ฯ

ตตุถ พุทฐมปป์เมยยั อนุสุสร ปสนุโนติ สวาสนาย
อวิชชานิทุทาย อจจนุตวิกเมน พุทฐิยา จ วิกสิตภาเวน พุทฐิ
ภควนุติ ปมาณกรานัน รากาทิกิเลสานัน อภาวา อปริมาณ-
คุณสมมุคิตาย อปป์เมยยปป์ลลภกเขตตตาย จ อปป์เมยยั ฯ
โอกปป์นลภกขณน อภิปป์สาเทน ปสนุโน ปสนุนมานโส อิติปี
โส ภควา อรหิ สมมา- สมพุทฐุโรติอาทินา (๔) อนุสุสร อนุอน-
พุทฐารมมณัน สตี ปวตุเตหิ ปิตียา สุกุสรีโร โหหิสิ ฯ

สตุตมุกุโคติ อนุสุสรนุโตว พรรณลภกขณาย ปิตียา สตุต
สพุพพา สุกุสรีโร ปิตีสมุกุจันปณิตรูเปหิ อชโฆตุถกุสรีโร
อุพุเพคปิตียา อุทกุโก กายั อุทกุคั กตุวา อากาสิ ลงฆิมิตุ
#๑. สี่. ยู. กสิสุสามิ ฯ

ตตถ ผุสสิสุตฺถิ จตฺตสฺส โอปฺปมณฺณายิตฺติ โอปฺปมาณ-
โคจรตฺถาย โอปฺปมณฺณายิตฺติ ลทฺทวโหหารเ จตฺตารโห พุรฺหมวิหาร
ผุสสิสุตฺถิ ผุสสิสุตฺถามิ กาลเณน กาลํ สฺมาปชฺชิสฺสิตฺถามิ ฯ

ตาทิ จ สฺวชิโต วิหริสฺสฺสนฺติ ตาทิ โอปฺปมณฺณายิตฺติ
สฺวชิโต สลฺยชาตฺสฺสฺสฺส หุตฺตวา วิหริสฺสฺสฺส จตฺตารโหปิ อิริยาปเถ
กปฺเปสฺสิตฺถามิตฺติ ฯ เตน มยฺหํ สพฺพกालเ สฺขเมว น ทฺกขฺมฺ ฯ

ยโต นาทํ สีเตน วิหณฺณิสฺสฺส อนฺตรกฺกุจเกปิ หิมปาต-
สมเย อหํ สีเตน น กิลมิสฺสิตฺถามิ ตสฺมา อนิลฺลชฺชิโต วิหรนฺโต
จิตฺตสฺส อิลฺลชิตการณานํ พฺยาปาทาทีนํ สฺวปฺปหีนตฺตา
ปจฺจยฺยุปฺปนฺนิณฺชนาย จ (๑) อภาวโต สฺมาปตฺติสฺสฺสฺสเนว สฺวชิโต
วิหริสฺสิตฺถามิตฺติ ฯ เอว เถโร อิมํ กาลํ วทนฺโตเยว วิปฺสฺสฺสนํ
วทฺเทตฺตวา อรหตฺตํ สจฺจนากาลิ ฯ เตน วุตฺตํ โอปทานเ (๒)

นคเร พนฺธุมฺตฺติยา	เวชฺชฺสฺส อาสี สฺวชิทฺทิตฺติ
อาตุรานํ สฺวทฺทชฺชินํ (๑)	มหาชนสฺสฺสฺสวโห ฯ
พฺยาชิตํ สมณํ ทิสฺสวา	สีลวณฺตํ มหาชฺฐตี
ปสฺนฺนจิตฺโต สฺมโน	เกสชฺชมทที ตทา ฯ
อโรโค อาสี เตเนว	สมโณ สํวตฺตินฺทฺทริโย
อโสกโก นาม นามเณ	อุปฺกฺกุจาทโก วิปฺสฺสฺสฺสโน ฯ

#๑. สี. ปจฺจยฺยุปฺปนฺนิณฺชนาย ฯ ย. ปญฺจยฺยุปฺปนฺนิณฺชนาย ฯ

#๒. พ. อ. ๓๒/๑๘๑/๒๘๐ ฯ ๓. สฺยา. สฺวทฺทชฺชินํ ฯ

เล่มที่ 26 มหานครคฤทธีปนี หน้าที่ 141

เอกนวุเต อีโต กปุเป ยี่ โอสธ (๑) มทาสห
ทุกคตี นาภิขานามิ เกสชชสฺส อิทํ ผลํ ฯ
อีโต จ อฏฺฐเม กปุเป สพุโพสธ (๒) สนามโก
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวคฺตี มหฺปฺพลโ (๓) ฯ
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ฯ เป ฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนุติ ฯ

เอตถ จ พินฺทุสารถฺโย กาเล อิมสฺส เถรสฺส
อุปฺปนฺนตฺตา ตติยสงฺคีติยฺ อีมา คาถา สงฺคีตาติ เวทิตฺตพฺพา ฯ
เตกัจจนกานิตฺเตรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

มหานครคฤทธีปนี

ยสฺส สพุรหฺมจารีสูติอาทิกา आयสุมโต มหานครคฤทธีปนี
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพุทฺเธสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนิตฺสยฺ กุสลํ อุปจिनฺนโต กกุสนฺธสฺส ภควโต กาเล
กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต เอกทิวสํ กกุสนฺธํ ภควนฺตํ
อรณฺธํ อชฺโฌคาเหตุวา อลฺลตฺรสมิ รุกฺขมฺมุเล ฌานสุเขน
นินฺนํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส ตสฺส ทาพิมผลํ (๔) อทาสี ฯ
โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมฺนุสฺเสสุ สฺสรนฺนโต อิมสมิ
พุทฺธูปฺปาเท สาเกเต มธฺวาเสฏฺฐสฺส นาม พุราหฺมณสฺส ปตฺโต
#๑. สุยา โอสถ... ฯ ๒. สุยา. สพุโพสธ... ฯ ๓. สุยา. มหฺปฺพลโ ฯ
#๔. ส. ย. ทาพิมผลํ ฯ

หุตวา นีพพตติ มหاناโคตีสส นามิ อโหสิ ๑ โส วิญญุตติ
ปตฺโต ภควติ สาเกเต อญจนวเน วิหรนฺโต อายสมฺโต
ควมฺปตฺติเตรสฺส ปาณฺฑิหาริยํ ทิสฺวา ปณฺฑิตทฺชสทฺโธ เกรสฺเสว
สนฺตฺติเก ปพฺพชิตฺวา ตสฺโสวาเท จตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ๑
เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

กุกสนฺโธ มหาวิโร	สพฺพธมฺมาน ปารคฺค
คณฺมหา วุปกฺกฺโข โส	อกมาสิ วนนฺตรํ ๑
พิชมิณฺขํ (๒) คเหตุวาน	ลตาย อาวุณฺนิ (๓) อหํ
ภควา ตมฺหิ สมเย	ฦายเต ปพฺพคณฺตเร ๑
ทิสฺวานหํ เทวเทวํ	วิปฺปสนฺเนน เจตสา
ทกฺขิณฺเยยฺยสฺส วิรสฺส	พิชมิณฺขมทาสนํ ๑
อิมสฺมีเยว กปฺปมฺหิ	ยํ มิณฺขมทฺทํ (๔) ตทา
ทุกคฺคํ นาทิขานามิ	พิชมิณฺขสฺสสิทํ ผลํ ๑
กิลเสสา ฦापิตา มยฺหํ ๑ เป ๑	กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ ๑

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา วิมุตฺตีสฺสเชน วิหรนฺโต เถโร
ฦพฺพคฺคิเย ภิกฺขุ สพฺรหฺมจาริฺสฺส คารวํ อกตฺวา วิหรนฺเต
ทิสฺวา เตสํ โอวาททานวเสน

ยสฺส สพฺรหฺมจาริฺสฺส	คารโว นฺุปลพฺภติ
ปรีหายติ สทฺธมฺมา	มจฺจโน อปฺโปทเก ยถา ๑

#๑. ขุ. อ. ๓๓/๓๑/๕๖ ๑ ๒. สฺยา. วิชฺววิขํ ๑ ๓. สฺยา. อจฺริ
#๔. สฺยา. วิชฺมทฺทํ ๑

เล่มที่ 26 มหานาคตเถรคาถาพรรณนา หน้า 143

ยสฺส สฺพฺรหฺมจาร์ีสฺส	การโว นูปลพฺภติ
น วิรุหฺติ สฺทฺขมฺเม	เขตฺเต พิชฺว ปฺตฺกํ ๑
ยสฺส สฺพฺรหฺมจาร์ีสฺส	การโว นูปลพฺภติ
อารกา โหติ นิพฺพานา	ขมฺมราชสฺส สาสเน ๑
ยสฺส สฺพฺรหฺมจาร์ีสฺส	การโว อุปลพฺภติ
น วิหายติ สฺทฺขมฺมา	มจฺจุ โป โททเก (๑) ยถา ๑
ยสฺส สฺพฺรหฺมจาร์ีสฺส	การโว อุปลพฺภติ
โส วิรุหฺติ สฺทฺขมฺเม	เขตฺเต พิชฺว ภทฺทกํ ๑
ยสฺส สฺพฺรหฺมจาร์ีสฺส	การโว อุปลพฺภติ
สนฺตฺเก โหติ นิพฺพานํ	ขมฺมราชสฺส สาสเนติ (๒)

อิมมา ฉ คธา อภาสี ๑

ตตฺถ สฺพฺรหฺมจาร์ีสฺสูติ สฺมานํ พฺรหฺมํ สีลาทิขมฺมํ จรณฺตีติ
 สฺพฺรหฺมจาร์โน สีลทฺธิจฺจิสามญฺญคตา สหขมฺมิกา เตสุ ๑
 การโวติ ครุภาโว สีลาทฺธิคฺคณฺนิมิตฺตํ ครุกรณฺ ๑
 นูปลพฺภตฺตีติ น วิชฺชติ น ปวตฺตติ น อุปตฺธิจฺจิตฺตี
 อตฺถ โถ ๑

นิพฺพานาติ กิเลสํ นินฺพฺพาปนโต กิเลสภฺขยาติ อตฺถ โถ ๑
 ขมฺมราชสฺสาติ สตฺถโน ๑ สตฺถา หิ สทฺเวกํ โลกํ ยถารหํ
 โลกฺยโลกุตฺตเรน ขมฺเมเน รณฺเชติ โตเสตฺตีติ ขมฺมราชา ๑
 เขตฺถ จ ขมฺมราชสฺส สาสเนติ อิมินา นิพฺพานํ

#๑. สฺยา. พโททเก ๑ ม. พโหวทเก ๑ ๒. ขุ. เถร. ๒๖/๓๔๕/๓๒๗ ๑

นาม ฦมมราชสุเสว สาสเน น อณคฤท ฦ

ตคฤท โย สพุมหจารีสู คารวริโต โส ยถา นิปพานา
อารกา โหติ ตถา ฦมมราชสุส สาสนโตปี อารกา โหติติ
ทสุเสติ ฦ

พโหทเกติ พหุ อุทเก ฦ

สนติเก โหติ นิปพานนติ นิปพานัน ตสุส สนติเก
สมิเปเอว โหติ ฦ เสสิ วุตตนยเมว ฦ อิมาเอว จ เถรสสุ
อณญาพยากรรมคธา อเหตุ ฦ

มหานาคตเถรคาถาวณณนา นิฎฐิตา ฦ

กคฤทเถรคาถาวณณนา

กคฤทโล สิวติกนติอาทิกา आयสมโต กคฤทเถรสสุ คธา ฦ กา
อุปปัตติ ฦ

อยมปี ปริมพทุเชสุ กคธาธิกาโร ตคฤท ตคฤท ภเว
ปญญานิ อุปจินนโต อิมสมิ พุทุรูปปาเท สาวตถิยิ กคฤทพิกกุเล
นิปพตติตวา กคฤทโลติ ลทฐนาโม วิญญุตํ ปตโต สคฤท สนติเก
ฦมม สคฤทวา ปคฺฐิตทฐสทฺโธ ปพพชิ โส จ รากจริตคฤทา
ติพพราคชาติโก โหติ ฦ เตนสุส อภิกขณัน กิเลสา จิตฺตํ
ปரியาทาย ติฎฐนติ ฦ

อถสุส สคฤทา จิตฺตาจาริ ฦตฺวา อสุภกมมญฺจानัน ทคฺวา

เล่มที่ 26 กุลตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 145

กุลล ตยา อภินฺหิ สุตานเ จาริกา จริตพฺพาติ อาห ฯ
โส สุตานํ ปวิสิตฺวา อุทฺฐมาตกาทีนึ ตานึ ตานึ อสุภานึ
ทิสฺวา ตํ มุหุตฺตํ อสุภมนสิการึ อุปฺปาเทตฺวา สุตานโต
นิกฺขนตฺมตฺโตว กามราเคน อภิกฺขุยฺยติ ฯ ปุณ ภาวา ตสฺส
ตํ ปวตฺตี ฌตฺวา เอกทิวถึ ตสฺส สุตานภูจฺจานํ คตกาเล
เอกํ ตฺรณฺธิตฺธิรูปํ อชฺฐนา มตํ อวินภฺจฺจณฺวี นิมฺมินิตฺวา
ทสฺเสติ ฯ ตสฺส ตํ ทิภฺจฺจมตฺตสฺส ชีวฺมานวิสภากวตฺถุสฺมี วิย
สทสา ราโค อุปฺปชฺชติ ฯ

อถ นํ สตฺถา ตสฺส เปกฺขนตฺสเสว นวหิ วนฺมฺเขหิ
ปคฺขรฺมานาสฺจึ กิมิกฺลากุลํ อติวีย พิกฺจณฺํ ทฺกคฺนุชฺ ฌกฺจณฺํ
ปฏิกฺกณฺํ กตฺวา ทสฺเสติ โส ตํ เปกฺขนโต วิรตฺตจิตฺโต หุตฺวา
อภฺจาสึ ฯ อถสฺส ภาวา โอบาสึ ผริตฺวา สตี ชเนนฺโต
อาตุริ อสุจึ ปฺตึ ปสฺส กุลล สฺมุสฺสยํ
อุคฺขรฺนตํ ปคฺขรฺนตํ พาลานํ อภินฺนุทิตฺนฺติ
อาห ฯ ตํ สุตฺวา เถโร สฺมมเทว สรีรฺสภาวํ อุปฺชาเรนฺโต
อสุภสณฺณํ ปฏฺธิภิตฺวา ตตฺถ ปจฺมํ ฌานํ นิพฺพตฺเตตฺวา ตํ
ปาทกํ กตฺวา วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิตฺวา อตฺตโน
ปฏฺธิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา

กุลโล สิวถิกํ คนฺตฺวา อทฺท (๑) อิตฺถิมุชฺฉิตํ
อปฺวิทฺธํ สุตานสฺมี ขชฺชนฺตี กิมิหิ ฌญํ ฯ

#๑. สฺยา. อทฺทลึ ฯ ม. อทฺทส ฯ

อาตุริ อสุจี ปุติ	ปสุส กุลล สมุสสย
อุคฺฆมนฺตํ ปคฺฆมนฺตํ	พาลานํ อภินนุทิตํ ฯ
ธมฺมาทาสี คเหตุวาน	ฉาณทสฺสนปตฺติยา
ปจฺจเวกฺขี อิมํ กายํ	ตุจฺฉํ สนฺตรพาหิริ ฯ
ยถา อิทํ ตถา เอตํ	ยถา เอตํ ตถา อิทํ
ยถา อโธ ตถา อุทฺธํ	ยถา อุทฺธํ ตถา อโธ ฯ
ยถา ทิวา ตถา รตฺตี (๑)	ยถา รตฺตี (๑) ตถา ทิวา
ยถา ปุเร ตถา ปจฺฉา	ยถา ปจฺฉา ตถา ปุเร ฯ
ปณฺจงฺกิกเณ ตฺริเณ	น รตี โหติ ตาทิสี
ยถา เอกกฺกจิตฺตสฺส	สมฺมา ธมฺมํ วิปสฺสโตติ (๒)

อุทานวเสน อีมา คาคา อภาสิ ฯ

ตตฺถ กุลโลติ อตฺตานเมว เถโร ปริ วิย กตฺวา

วทติ ฯ

อาตุรฺนติ นานปฺปการเหติ ทุคฺเคเหติ อภินฺนุทิตํ ปฏฺฐิปิตํ ฯ

อสุจฺฉินฺติ สฺวจิรหิตํ เซจฺจจฺฉํ ปฏฺฐิกฺกุลฺลํ ปุติณฺติ ทุคฺคณฺธํ ฯ

ปสฺสาติ สภาวโต โอลเเกหิ ฯ

กุลฺลาติ โอลวาทกาเล ภควา เถโร อาลปติ ฯ อุทานกาเล

ปน เถโร สยเมว อตฺตานํ วทติ ฯ

สมุสฺสยณฺติ สรีริ ฯ

อุคฺฆมนฺตณฺติ อุทฺธํ วณฺมุเขหิ อสุจี สวณฺตํ ปคฺฆมนฺตณฺติ

#๑. สฺยา. รตฺติ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๕๐/๓๒๗ ฯ

เล่มที่ 26 กุลตตเถรคาถาวณณนา หน้า 147

อโธ วณมุเขหิ สมมุตโต จ (๑) อสุจี สวนต์ ฯ

พาลานํ อภินนุทิตนุติ พาลเถหิ อนุชปุณฺชเนหิ ทิฏฺฐิ-
ตณฺหาภินนุทนาหิ (๒) อหํ มมฺนุติ อภินิวิสฺส นนุทิตํ ฯ

ธมฺมาทาสนุติ ธมฺมมยํ อาทาสํ ฯ ยถา หิ สตุตา
อาทาเสน อตุตโน มุเข กาเย วา कुณโทเส ปสฺสนุติ เอวํ
โยคาวจโร เยน อตุตทาวเว สงฺกิลเสโวทานธมฺเม ยถาวโต
ปสฺสติ ตํ วิปสฺสนาณานํ อิธ ธมฺมาทาสนุติ วุตฺตํ ฯ ตํ
ณานทสฺสนสฺส มกฺกณานสงฺขาตสฺส ธมฺมจกฺขุสฺส อธิคฺมาย
อตุตโน สนฺตฺตานเณ อุปฺปาเทตฺวา ฯ

ปจฺจเวกฺขี อิมํ กายนุติ อิมํ กรชกายํ นิจฺจสาราทิวิริหโต
ตุจฺจํ อตุตปฺรสนฺตฺตานานํ วิภาคโต สนฺตรพาหิรํ ณาณจกฺขุณา
ปตฺติเวกฺขี ปสฺสึ ฯ

ยถา ปน ปจฺจเวกฺขี ตํ ทสฺเสตฺถุ ยถา อิทนฺติอาทิ
วุตฺตํ ฯ

ตตุถ ยถา อิทํ ตถา เอตฺนุติ ยถา อิทํ มยฺหํ สริริสงฺขาตํ
อสุภํ आयุสูสมาวิญญาณานํ อนปคฺมา นานาวิริ มาโยปมํ
กิริยํ ทสฺเสติ ตถาว เอตํ มตฺสริริ ปุพฺเพ เตสํ ธมฺมานํ
อนปคฺมา อโหสิ ฯ ยถา เอตํ เอตฺรหิ มตฺสริริ เตสํ
ธมฺมานํ อปคฺมา น กิณฺจิกิริยํ ทสฺเสติ ตถา อิทํ มม
สริริมฺปิ เตสํ ธมฺมานํ อปคฺมา นสฺสเววาติ ฯ

#๑. สี. ยู. สวนต์ ฯ ๒. สี. ยู. ทิฏฺฐิตณฺหามานาทีหิ ฯ

เล่มที่ 26 ฉกุกนิปถวณณนา หน้ 148

ยถา จ อิทํ มม สริริ เอตฺรหิ สุตฺตานิ น มตํ
น สยิตํ น อุตฺตมตทกาทิกาวํ อูปคตํ ตถา เอตํ เอตฺรหิ
มตฺตสริริมฺปิ ปุพฺเพ อโหสิ ฯ ยถา ปเนตํ เอตฺรหิ มตฺตสริริ
สุตฺตานิ สยิตํ อุตฺตมตทกาทิกาวํ อูปคตํ ตถา อิทํ มม
สริริมฺปิ ภวิสฺสตี ฯ

อถ วา ยถา อิทํ มม สริริ อสุจิ ทุกฺคนุชฺชํ เชจฺจจฺฉํ
ปฏิกุกฺกโล อนิจฺจํ ทุกฺกํ อนตฺตทา ตถา เอตํ มตฺตสริริมฺปิ ฯ
ยถา วา เอตํ มตฺตสริริ อสุจิอาทิสทวณฺเจว อนิจฺจาทิสทวณฺจ
ตถา อิทํ มม สริริมฺปิ ฯ

ยถา อโช ตถา อุตฺตมฺนติ ยถา นาทิโต อโช เหมจฺจา
อัย กายิ อสุจิ ทุกฺคนุชฺชํ เชจฺจจฺฉํ ปฏิกุกฺกโล อนิจฺจํ ทุกฺกํ
อนตฺตทา จ ตถา อุตฺตํ นาทิโต อฺปริ อสุจิอาทิสทวโ จ ฯ

ยถา อุตฺตํ ตถา อโชติ ยถา จ นาทิโต อุตฺตํ
อสุจิอาทิสทวโ ตถา อโช นาทิโต เหมจฺจาปิ ฯ

ยถา ทิวา ตถา รตฺตนิฺนติ ยถา อัย กายิ ทิวา
อกฺขิมฺหา อกฺขิณฺนุถโกติอาทินา อสุจิ ปคฺชมฺรติ ตถา รตฺตนิฺนปิ ฯ

ยถา รตฺตํ ตถา ทิวาติ ยถา จ รตฺตํ อัย กายิ อสุจิ
ปคฺชมฺรติ ตถา ทิวาปิ นยิมฺสส กาลวิภาเคน อณฺณถาภาโวติ
อตุโล ฯ

ยถา ปุเร ตถา ปจฺฉาติ ยถา อัย กายิ ปุเร ปุพฺเพ
ตฺรณกาลเอ อสุจิ ทุกฺคนุชฺชํ เชจฺจจฺฉํ ปฏิกุกฺกโล ตถา จ

ปจญา ชินณกาเล ฯ ยถา จ ปจญา ชินณกาเล อสุจิสภา-
สภาโว ตถา ปุเร ตรณกาเลปี ฯ ยถา วา ปุเร อตีตกาเล
สวัญญาณกาเล อสุจิสภาโว จ อนิจจาตีสภาโว จ ตถา
ปจญา อนาคตกาเล อวิญญาณกาเลติ เอวเมตถ อตฺโต
เวทิตพฺโพ ฯ

ปลงจุกิเกน ตฺริเยนาติ อาตตํ วิตตํ อาตตวิตตํ ฆนํ
สุสิรินฺติ เอวํ ปลงจุกิเกน ปลงจหิ องฺเกหิ สมฺนฺนาคเตน
ตฺริเยน ปริจฺริยมาณสฺส กามสุขสมงฺกิโน อิศฺสรชนสฺส ตาทิสี
ตถารูปา รติ สุขสฺสาโท น โหติ ฯ

ยถา เอกกคจิตฺตสฺส สมฺมา ฆมฺมํ วิปฺสฺสโตติ สมถวิปฺสฺสนํ
ยฺคนทฺธํ กตฺวา อินฺทฺริยานํ เอกรสภาเวน (๑) วิธิปฺธิปฺนฺนายน
วิปฺสฺสนายน ฆนฺธานํ อุทฺยพฺพยํ ปฺสฺสนตฺสฺส โยคาวจรสฺส
ยาทิสสา ฆมฺมรติ ตสฺสา กลมฺปิ กามรติ น อุเปตีติ ฯ วุตฺตญฺเเหตุ
ภควตา

ยโต ยโต สมฺมสฺติ ฆนฺธานํ อุทฺยพฺพยํ
ลภตี ปิตฺติปาโมชฺชํ อมตํ ตํ วิฆานตฺนฺติ ฯ

อิมา เอว จ เกรสฺส อญฺญาพฺยากรณคาถาปี อเหตุํ ฯ

กุลตตุเกรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สี่. ยู. เอกรสภาเว ฯ

พุทธทศกัณฐกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 150
เล่มที่ 26 มालุงกยปุตตตเถรคาถาวรรณนา หน้า 150

มณฑุสสาตีอาทิกา อายสมโต มालุงกย(๑) ปุตตตเถรสส คากา ฯ
กา อุปุตติ ฯ

อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาธิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปุลญานี อุปจันตีวา อิมสมี่ พุทุฐปปาเท สาวคถิย โกสล-
รณโธ (๒) อกคาสนิกสส ปุตโต หุตวา นิพพตติ ฯ

ตสส มาตา มालุงกยา นาม ตสสาวเสน มालุงกย-
ปุตโตเตว (๓) ปญญายิตถ ฯ โส วยปุตโต นิสสรณชฆาตยตาย
ฆรวาลี ปหาย ปรีพพชกปพพชช ปพพชิตวา วิจรรนโต
สตุถุ สนฺติเก ชมมํ สุตวา สาสเน ปฏิลทชสทโธ ปพพชิตวา
วิปสสนาย กम्मํ กโรนฺโต น จิสเสว นพภิญโธ อโหสิ ฯ
โส ฅาตีสุ อนุกมฺพาย ฅาติกุลิ อคมาสิ ตํ ฅาตกา ปณฺเฑน
ชาทนีเยน โภชนีเยน ปรีวีสิตวา ชเนน ปโลเกตุกามา มหนฺตํ
ชนราสี ปุโรโต อุปญฺเจเตวา อิทํ ชนํ ตว สนฺตํ วิพภมิตวา
อิมินา ชเนน ปุตตทาริ ปฏิชกคฺนฺโต ปญญานี กโรหิติ
ยาจิสฺสุ ฯ เถโร เตลลํ อชฺฅมาสย วิปรีวคฺเตนฺโต อากาเส จตฺวา

มณฑุสส ปมคตจาริโน ตณฺหา วพฺพตติ มาลฺวา วีย

โส ปรีปฺลวติ (๔) หุรา หุริ ผลมิจจวํ วนสมิ วานโร ฯ

#๑. ม. มालุงกย..๑ ๒. สี่.ย. โกสลรณฺเจ ฯ ๓. สี่.มालุงกยานามาย
#ปุตโตเตว ฯ ๔. ย. มालุงกยาย ปุตโตเตว ฯ ๕. สฺยา. ปรีปฺลวติ

เล่มที่ 26 มาลुकฤษปุตตฤรคาถาวรรณนา หน้า 151

ยี่ เอสา สหเต (๑) ชมมี	คณหา โลก วิสตุติกา
โสกา ตสฺส ปวทุณฺติ	อภิวุจฺจว (๒) วีรณฺ ๑
โย เจตฺ สหเต ชมมี	คณฺหิ โลก ทุรจฺจย
โสกา ตมฺหา ปปตฺนฺติ	อุทพินฺทว โปกฺขรฯ ๑
ตํ โว วทามิ ภทฺทํ โว	ยวานฺเตตฺถ สมากตา
คณฺหาย มฺถิ ขณฺถ	อุสิรฺตฺโตว วีรณฺ ๑
มา โว นพฺว โสโตว	มาโร ภณฺชิ ปฺนปฺปฺนํ ๑
กโรธ พุทฺธวณฺ	ขโณ โว มา อุปจฺจกา
ขณฺตีสฺตา หิ โสจฺนฺติ	นิริยมฺหิ สมปฺปีตา ๑
ปมาโท รโช ปมาโท	ปมาทานฺปติโต รโช
อปฺปมาเทน วิชฺชาย	อพฺพฺเห (๓) สลฺลตฺตโนติ (๔)

อิมานิ นฺหิ คาถานิ ชมมี เทเสติ ๑

ตตฺถ มนุชฺสสฺสตี สตฺตสฺส ๑

ปมตฺตจาริโนติ สติโวสุสฺสคฺลภฺขณฺน ปมาเทน ปมตฺต-
จาริสฺส เนว ฉานํ น วิปฺสฺสนา น มคฺคผลานิ
วทุณฺติ ๑

ยถา ปน รุกฺขํ สํสิพฺพนฺตี ปรีโยนฺนฺชนฺตี ตสฺส วินาสาย
มาลฺวา ลตา วทุณฺติ เอวมสฺส น ทวารานิ นิสฺสาย รูปาทีสุ
ปฺนปฺปฺนํ อุปฺปชฺชมานา คณฺหา วทุณฺติ ๑

#๑. ย. สหตี ๑ ๒. ย. อภิวุจฺจว ๑ ๓. สฺยา. อพฺพฺเห ๑

#๔. พ. เถร. ๒๖/๓๕๑/๓๒๘ ๑

วทุฒมณนาว ยถา มลลว ลตล อตุตโน อปสุสยภูต
รูกขั อขุโฒตุลลรึตุว ปาเตตึ เอว้ ตณฺหาวลลเก้ ปุคฺคลล อปาย
นึปายเตตึ ๗

โส ปรึปลวตึตึ โส ตณฺหาวลลโก ปุคฺคโล อปรายปรึ
ภวภเว อุลลวตึ ชวตึ ๗ ยถา กึ ผลมึจันว วณฺสุมึ
วานโร ยถา รูกขผลล อึจันนุโตะ วานโร วณฺสุมึ ชวานนุโตะ
รูกขสุส เอกั สางั คณฺหาคึ ตั มลลจึตุว อณฺณล คณฺหาคึ
ตั มลลจึตุว อณฺณนตึ สางั อลลเก้ตุว นึสึนุโนตึ วตุตพพตึ
นลายชชตึ เอวมเว ตณฺหาวลลโก ปุคฺคโล หุรา หุริ ชวานนุโตะ
อารมมณฺณ อลลเก้ตุว ตณฺหาลย อปปลวตึตึ ปตโตตึ วตุตพพตึ
นลายชชตึ ๗

ยณฺตึ ยั ปุคฺคลล ๗ เอสล ลามภวณน ชมมึ วึสฬารตลย
วึสปลุผลตลย (๑) วึสผลตลย วึสปรึภอกตลย รุปลาทึสุ วึสตุตตลย
อฬตุตตลย จ วึสตุตึภาคึ สงขั คตล ฦทวารึกา ตณฺหฬ
สฬเต อภึภวตึ ตสุส ปุคฺคลลสุส ๗ ยถล นลม วณน ปุนปุนนึ
วสุสนเต เทเว อภึภวภูจึ วึรณฺณ วึรณฺณตึณฺณ วทุฒตึ เอว้
วภูฏมุลกา โสกา อภึภวทุฒนตึ วุทุฒลึ อายชชนตึตึ อตุโถ ๗
โย เจตึ ๗เป๗ ทุรจยณฺตึ โย ปน ปุคฺคโล เอว้
วตุตปปลการึ อตึภกมึตึ ปชหึตึ ทุภกตลย ทุรจยั ตณฺหฬ
#๑. ม. วึสมุลตลย ๗

เล่มที่ 26 มาลुकฤษปุตตเตรคาถาวรรณนา หน้า 153

สหเต อภิภวติ ตมฺหา ปุคฺคตา วฏฺฏมฺลกา โสกา ปปฺตฺนฺติ ฯ
ยถา นาม โปกฺขเร ปทุมปฺตฺเต ปตฺติ อฺุทฺพิณฺทุ น ปตฺติฐาติ
เอวํ น ปตฺติฐหนฺตฺติ อตฺถโธ ฯ

ตํ โว วทามฺหิ เตน การณฺน อหํ ตฺุเมห วทามิ ฯ

ภทฺทํ โวติ ภทฺทํ ตฺุหมฺหากํ โหตุ มา ตณฺหํ อนุวตฺต-
ปุคฺคโล วิย วินาสํ (๑) อนตฺถํ ปาปฺณาถาติ อตฺถโธ ฯ

ยวณฺเตตฺถ สมากตาติ อิมสฺมิ จาเน ยตฺตกา สนนฺิปตฺตา
ตตฺตกา ฯ กิ (๒) วทสีติ เจ ตณฺหาย มฺลํ ขณฺธ อิมิสฺสา
นทฺวาริกตณฺหาย มฺลํ การณฺ อวิขฺชาทิกิเลสคฺคหนํ อรหตฺต-
มคฺคณาณกฺุทาลเณ ขณฺธ สมฺจุณฺินฺุท ฯ กิ วิทยาติ อฺุสิเรตฺถโธ
พิรณฺ ยถา อฺุสิเรณ อตฺถโธ ปฺริโส มหนฺเตน กฺุทาลเณ
พิรณาปรนามํ อฺุสิเร นาม ตินฺ ขณฺติ เอวมสฺส มฺลํ
ขณฺธาติ อตฺถโธ ฯ

มา โว นพฺว โสโตว มาโร ภณฺชิ ปฺนปฺนฺนฺติ ตฺุเมห
นทิตฺเร ชาตํ นพฺ มหาเวเคน อากโต นทิสโต วิย กิเลส-
มาโร มจฺจมาโร เทวปุตฺตมาโร จ ปฺนปฺนฺนํ มา ภณฺชิตฺติ
อตฺถโธ ฯ

ตสฺมา กโรธ พุทฺธวณฺ ฌายถ ภิกฺุขเว มา
ปฺมาทตฺถาติอาทินา วุตฺตํ พุทฺธสฺส ภควโต วณฺ กโรธ
#๑. ม. วิภวํ ฯ ๒. ส. ย. สนนฺิปตฺตา ฯ กิณฺจิ ฯ

ยถานุสิญฺจ ปฺภิปตฺติยา สมฺปาเทถ ฯ

ขโณ โว มา อุปฺจฺจคาติ โย หิ พุทฺธวณฺํ น กโรติ
ตํ ปุคฺคํ อัยฺ พุทฺธูปฺปาทกฺขโณ ปฏฺฐูปฺเทสวาเส อุปฺตฺติกฺขโณ
สมฺมาทิฏฺฐิยา ปฏฺฐิตฺทกฺขโณ จณฺํ อายตฺนํ อเวกฺลฺลกฺขโณติ
สพฺโพปี ขโณ อติกฺกมติ โส ขโณ มา ตฺเมห อติกฺกมฺตฺ ฯ

ขณฺาตีตาติ เย หิ ตํ ขณฺํ อตีตา เย วา ปุคฺคเต
โส ขโณ อตีโต เต นิริยมฺหิ สมฺปปีตา ตตฺถ นินฺพตฺตา
จิรกาลํ โสจฺนติ ฯ

ปฺมาโท รโชติ รูปาทีสุ อารมฺมเณสุ สติไวสฺสคฺคกฺขโณ
ปฺมาโท สงฺกิเลสสภาวะตฺตา รากฺรชาทิมิสฺสตาย จ รโช ฯ
ปฺมาทานุปฺติโต รโชติ โย หิ โกจิ รโช นาม รากาทีโก
โส สพฺโพ ปฺมาทานุปฺติโต ปฺมาทวเสเนว อุปฺปชฺชติ ฯ

อุปฺปมาเทนาคี อุปฺปมชฺชเนน อุปฺปมาทปฺภิปตฺติยา ฯ

วิชฺชายาคี อคฺคมคฺควิชฺชาย ฯ

อพฺพุเห สลฺลมคฺคโนติ อตฺตโน หทยนิสฺสิตํ รากาทีสลฺลํ
อุทฺทเรยฺย สมฺหเนยฺยาคี ฯ

มาลฺงฺกฺยปฺตฺตฺเตรคาถาวณฺณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปณฺณวิสตีติอาทิกกา อายสมโต สปปทาสตุเถรสฺส คาถาฯ กา
อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพุทฺเธสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ กุสํ อุปฺจินฺตฺวา อิมสฺมี พุทฺฐปฺปาเท กปิต-
วตฺถุสฺมี สฺวาทฺโพนมหาราชสฺส ปุโรหิตปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ
ตสฺส สปปทาสโต นามํ อโหสิฯ โส วยปฺปตฺโต สตฺถ
ฌาติสมาคเม ปฏฺฐิตฺทสฺสฺส ปพฺพชิตฺวา กิเลสาภิภเวน เจโต-
สมาธิ อลฺภนฺโต พุทฺทมจฺริยํ จริตฺวา สํเวคชาโต ปจฺจนา สตฺถ
อาหรนฺโต โยนิโส มนสิกาโร วทฺเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิตฺวา
อณฺณํ พฺยาโกรนฺโต

ปณฺณวิสตีวสุสานิ	ยโต ปพฺพชิตโต อหิ
อจฺจราสงฺฆาตมตฺตมฺปิ	เจโตสนฺติมฺนชฺฉนฺคํฯ
อลฺกฺธา จิตฺตสฺสเถกคฺคํ	กามราเคน อทฺทิตโต (๑)
พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺโต	วิหารา อุปฺนิกฺขมฺมี (๒) ฯ
สตฺถํ วา อหริสฺสामิ	โก อตฺถิโต ชิวิเตน เม
กถํ หิ สิขํ ปจฺจกฺขํ	กถํ กุพฺเพถ มาทิสฺโสฯ
ตทาหิ ชุรมาทาย	มณฺจกมฺหิ อุปฺปาวิสฺสี
ปริณฺตีโต ชุโร อาสิ	ธมฺนํ เณตฺตมตฺตโน ฯ

#๑. สฺยา. อทฺทิตโต ฯ ๒. สฺยา. วิหารานุปฺนิกฺขมฺมี ฯ

ตโต เม มนสีกาโร โยนิโส อุทปชชถ
อาทินโว ปาตุรหุ นิพพิทา สมตัญญถ ๑
ตโต จิตต์ วิมุจจิ เม ปสฺส ฐมมสุฐมมตฺ
ติสุโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ (๑)

อึมา คาถา อภาสี ๑

ตตฺถ ปณฺณวีสตฺวสฺสานึ ยโต ปพฺพชิตฺ อหนฺติ ยโต
ปญฺจาย อหํ ปพฺพชิตฺ ตานึมานึ ปณฺณวีสตฺวสฺสานึ ๑
อจฺจราสงฺฆาตมตฺตมฺปิ เจโตสนฺติมนชฺฉมคฺคณฺติ โสหํ เอตฺตกํ
กาลํ พุรหฺมจฺริยํ จรฺนฺโต อจฺจราสงฺฆาตมตฺตมฺปิ อญฺคฺลึโฝฏฺณ-
มตฺตมฺปิ ขณฺํ เจโตสนฺตี เจตฺโส สฺมาชานํ น ลภึ ๑

เอวํ ปน อลทฺฐา จิตฺตสฺเสกคฺคตฺ ตตฺถ การณฺมาห
กามราเคน อทฺทิตฺติ ๑

ตตฺถ อทฺทิตฺติ ปึพิตฺ อภึฏฺฏิตฺติ อตฺถโถ ๑

พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺโตติ อิทฺมิธ อตีวึย อยฺยตฺตํ วตฺตติ
ยทาหํ นึยฺยานึเก สาสเน ปพฺพชิตฺวา อตฺตานํ กึเลสปงฺกโต
อุทฺธริตฺตํ น สกฺโกมึตึ อุทฺธมฺโข พาหา ปคฺคยฺห กนฺทมาโน ๑

วึหารา อุปนึกขมึนฺติ วสนกวึหารโต พหึ นึกขนฺโต ๑

เยนาธิปฺปาเยน นึกขนฺโต ตํ ทสฺเสตฺตํ สตฺถํ วา

อาหริสฺสามึตึอาทึ วตฺตํ ๑

#๑. พุ.เถร. ๒๖/๓๕๒/๓๒๕ ๑

เล่มที่ 26 สປປทาสตุเถรคาถาวณณนา หน้า 157

ตตุถ สตุถ วา อหริสฺสามิตี วาสฺหุโท วิกปฺปนตุโถ ๑
เตน รุกฺขา วา (๑) ปปฺตีสฺสามิ อพฺพนฺธิตฺวา วา มริสฺสามิตี-
อาทิกเก มรณฺปฺปกारे สงฺคณฺหาติ ๑

สิกฺขนฺติ อธิสฺสิตสิกฺขํ ๑
ปจฺจกฺขนฺติ ปจฺจาจิกฺขนฺโต ปริจฺจนฺโต ๑ ปจฺจกฺขาติปิ
ปาลี ปจฺจกฺขายาติ อตุโถ ๑

กาลนฺติ มรณฺ กถํ หิ นาม มาทิสฺโส สิกฺขาปจฺจกฺขานน
กาลํ กเรยฺยาติ อตุโถ ๑ สิกฺขาปจฺจกฺขานํ หิ อริยสฺส วินเย
มรณฺ นาม. ๑

ยถาห ภควา มรณฺ เหน้ ภิกฺขเว โย สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย
หีนายาวตฺตตีติ ๑ สิกฺขํ ปจฺจกฺขาติ ปน ปาเร กถํ หิ นาม
มาทิสฺโส สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย กาลํ กเรยฺย สิกฺขาสมฺมุติ เหว
ปน หุตฺวา กาลํ กเรยฺย ตสฺมา สตุถ วา อหริสฺสามิ
โก อตุโถ จีวิตน เมติ โยชนา ๑

ตทาหนฺติ ยทา กิลเสภิกฺกเวณ สมณฺชมฺมํ กาคฺค
อสมตฺถตฺตาย จีวิต นินฺพพินฺนฺโต (๓) ตทา ๑

ชฺรณฺติ นิสิตชฺรํ (๔) ชฺรสฺทิสํ วา สตุถกํ ๑
มณฺจกฺมฺหิ อฺปาวิสินฺติ ปเรสํ นินฺวารณฺภเยน โอรกํ
ปวิสิตฺวา มณฺจเก นิสิตี ๑

#๑. สี. ย. ปปาเต วา ๑ ๒. สี. ย. จีวิต นินฺพพินฺโน อหํ ๑

#๓. สี. ย. นหาปิตชฺรํ ๑

ปรินีโตติ อุปนีโต คเถ จปีโตติ อธิปฺปาโย ฯ

ธมนินฺนติ กณฺเฐ ธมนี กณฺจธมนี คลวถยฺนฺติปี วทฺนฺติ ฯ

เจตฺตฺนฺติ ฉินฺนํทิตฺตํ ฯ

ตโต เม มนฺสีกาโร โยนิโส อุทปฺชฺชถาติ ยทาหํ

มริสฺสามิติ กณฺเฐ ธมนี ฉินฺนํทิตฺตํ ชุริ อุปเนสี ตโต ปริ

อโรคํ นฺ โข เม สีนฺนํทิตฺตํ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส อกฺขณฺนํ อจฺฉินฺนํทิตฺตํ

สุปริสฺสุทฺธํ สีนํ ทิสฺวา ปีติ อุปฺปชฺชิ ปีติมนฺสฺส กาโย ปสฺสम्मภิ

ปสฺสทฺทกฺกายสฺส นีรามิตํ สฺขํ อนุภวฺนฺตสฺส จิตฺตสฺส สมหิตตาย

วิปสฺสนาวเสน โยนิโส มนฺสีกาโร อุปฺปชฺชิ ฯ

อถ วา ตโตติ กณฺเฐ ชุริสฺส อุปฺนยฺนโต (๑) ปจฺจนา (๒)

วณฺ (๑) ชาเต อุปฺปนฺนํ เวทนํ วิกฺขมฺเภนฺโต วิปสฺสนาย วเสน

โยนิโสมนฺสีกาโร อุปฺปชฺชิ อิทานิ ตโต ปริ มกฺคผล-

ปจฺจเวกฺขณณณณํ อุปฺปนฺนภาวํ ทสฺเสตฺตํ อาทินโว ปาตุรฺหุต

อิอาทิ วุคฺตํ ฯ ตํ เหฏฺฐา วุคฺตคฺคถเมว ฯ

สฺปฺปทาสฺสคฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. ม. อุปฺนยฺนโต วณฺ ฯ

เล่มที่ 26 กาคิยานตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 159

อุฎฐเหทีติอาทิกา อายสมโต กาคิยานตุเถรสฺส คาถาฯ กาคิ
อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาคิการโธ ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺตวา อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท สาวคฺคิยฺ อลฺลตรสฺส
โกสิยโคตฺตสฺส พฺราหฺมณสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพุตฺโต
มาตุโคตฺตวเสน ปน กาคิยานนฺติ ลทฺธนาโม วยฺปตฺโต
สามลฺลณกานิตฺเถรสฺส คิหิสหาโย เถรี ทิสฺวา ปพฺพุชฺชิตฺโต สมณ-
ชมฺมํ กโรนฺโต รตฺตี นินฺททาภิกวํ วิโนเทสฺสามิตี จงฺกมํ
อารุหิฯ โส จงฺกมนฺโต นินฺททาย อภิกฺขิตฺโต ปจฺจลาภมาโน
ปฺริปฺติตฺวา ตตฺถเว อนนฺตรหิตาย ญฺมียา นินฺทชฺชิตฺตถา
ตสฺส ตํ ปวตฺตี ทิสฺวา สยํ ตตฺถ คนฺตฺวา อากาเส จตฺวา
กาคิยานนฺติ สลฺลณํ อทาสิฯ โส สตฺถาริ ทิสฺวา อุฎฐเหตีตฺวา
วณฺทิตฺวา สํเวคชาโต อุฎฐาสิฯ อถสฺส สตฺถา ชมฺมํ เทเสนฺโต

อุฎฐเหที นิสีท กาคิยาน

มา นินฺททาพฺหุโล อหุ ชาครสฺส

มา ตํ อลลํ ปมคฺตพฺนฺธ

กุญฺเณว ชินาตุ มจฺจุราชาฯ

เสยฺยถาปี มหาสมฺพุทฺทเวโค

เอวํ ชาตฺติชราตฺติวตฺตเต ตํ

#๑. สี. ยู. สยถาปี ฯ

บุททกนิภายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมตฺถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 160
เล่มที่ 26 ฦกนิปาตวณณา หน้าที่ 160

โส กโรหิ สฺหิปมตฺตโน ตฺวํ
น หิ ตาณํ ตว วิชฺชเตวํ (๑) อณฺณํ ๑
สตุถา หิ วิเชตี มคฺคเมตฺติ
สงฺคา ซาติชฺราราถา อตีตํ
ปฺพพาปรรตฺตมปฺมตฺโต
อนฺนุณฺนชฺสสฺส ทพฺหํ กโรหิ โยถํ ๑
ปฺริมานิ ปมฺนุจ พนฺธนาหิ
สงฺฆาภูจฺจรมฺนุจทกฺขโภจີ
มา จิตฺตทารตฺติจ มา นิตฺตํ
อนฺนุณฺนชฺชิตฺต ฦาย (๒) กาคิยาน
ฦายาหิ ซินาหิ กาคิยาน
โยคกฺขเมปฺเถสฺส โกวีโทธิ (๓)
ปฺปฺปฺยฺย อนฺนตฺตรํ วิสฺสทฺธิ
ปฺริณิพฺพาหิสี วารินาว โชติ ๑
ปฺชฺชโชตฺกโร ปฺริตฺตรํโส
วาเตน วินมฺยเต ลตา
เอวมฺปี ตฺวํ อนาถิยมาโน (๔)
มารํ อินฺทสโคตฺต นิตฺตุนาหิ ๑

#๑. สฺยา. วิชฺชเตช ๑ ๒. สฺยา. ฦาย ๑ ๓. สฺยา. ปฺเถ
#สฺสโกวีโทธิ ๑ ๔. สฺยา. อนาถิยมาโน ๑

เล่มที่ 26 กาคิยานตฺเถรคาถาวณฺณนา หน้า 161

โส เวทยิตาสฺ วีสฺราโค

กาลํ กงฺข อีเชว สีตฺกฺโถติ

อิมา คาคา อภาสี ๗

ตตฺถ อุกฺกเหีติ นิตฺทูปคมนฺโต อุกฺกหนฺโต อุกฺกานวิริยํ
กโรหิ ๗ ยสฺมา นิปชฺชา นาม โกสชฺชปกฺขิยา ตสฺมา มา
สยิ ๗

นีสีทาติ ปรลฺลงฺกํ อากฺกชิตฺวา อุกฺกํ กายํ ปณฺชาย ปริมฺขํ
สตี อุกฺกเปตฺวา นีสีท ๗

กาคิยานาติ ตํ นามนฺ อาลปฺติ ๗

มา นิตฺทาพฺหฺโล อหฺตุติ นิตฺทาพฺหฺโล นิตฺทาภิภูโต มา
อหฺ ๗

ชาครสฺสูติ ชาคร ชาครियมนฺยุตฺโต โหหิ ๗

มา ตํ อลฺสนฺติ ชาครियํ อนนฺยุตฺตชฺนตํ ตํ อลฺลํ กฺสูตํ
ปรมคฺตพฺนฺร มจฺจุราชา (๑) กฺุณฺเณว อทฺทฺทฺนฺน วิย เณสาโท
มิกฺคํ วา ปกฺขี วา ชฺราโรเคหิ มา ชินาตฺ มา อภิภวตฺ
มา อชฺโณตฺตรคฺตฺติ อตฺโถ ๗

เสยฺยถาปฺตี เสยฺยถา อปี ๗

มหาสมฺมทฺทเวโคติ มหาสมฺมทฺทสฺส อุมิเวโค ๗

เอวนฺติ ยถา นาม มหาสมฺมทฺทอุมิเวโค อปรูปริ อุกฺกหนฺโต

#๑. บ. เถร. ๒๖/๓๕๓/๓๓๐ ๗ ๒. ส. ย. มาโร มจฺจุราชา ๗

ตํ อภิกุกมิตุํ อสกุโกนุตํ (๑) ปุริสํ อภิกวติ เอวํ ชาติ ชรำ
จ โกสชชำภิกุกตํ ตํ อติวตตเต อูปรูปริ อชฌโณตถรติ ๕
โส กโรหิติ โส ตุวํ กาคิยำน จตุหิ โอเมหิ
อนชฌโณตถรณิยํ อรหตตผลสงขำตํ สุตีปี อตตโน กโรหิ อตตโน
สนุตำนเ อูปำเทหิ ๕

น หิ ตำนํ ตว วิชชเตช อณณนุติ หิติ เหตุอตุเถ
นึปำโต ยสุมำ ตโต อคคผลโต อณณํ ตว ตำนํ นำน
อิช วำ หุริ วำ น อูปลพุกติ ตสุมำ ตํ อรหตตสงขำตํ
สุตีปี กโรหิติ ๕

สตุถำ หิ วิเชสิ มคुकเมตุนติ ยํ สำเชตุํ (๑) อวิสหนุตา
ยโต ปรำชิตำ ปุถุ อณณตติถิยำ ตเทตํ ตสฺส สุตีปสฺส
การณุกตํ ปณจวิชสงคโต ชาติอำทิกยโต จ อติตํ อริยมคुकํ
เทวปุตตมำรำทิกเ อภิกวิตุวำ ตยฺหํ สตุถำ วิเชสิ สำเชสิ ๕
ยสุมำ สตุถุ สนุตกํ นำน สāvเกน อธิคนุตพพิ น
วิสฺสชชเขตพพิ ตสุมำ ตสฺส อธิคมำย ปุพพตตตำปรตตํ
ปุริมยำนํ ปจณิมยำนญจ อปฺปมตโต สโต สมปชำนโน หุตุวำ
อนญญช โยคํ ภāvณํ ทพฺหํ จ กโรหิ ๕

ปุริมำนิ ปมฺญจ พนุชณำนิติ ปุริมกำนิ คิหิกำเล
อำพทุชำนิ คิหิพนุชณำนิ กำนคฺณพนุชณำนิ ปมฺญจ วิสฺสชชเชหิ
#๑. ย. อสกุโกนุโต ๕

เล่มที่ 26 กาคิยานตุเถรคาถาวณณนา หน้า 163

ตตถ อนเปกโข โหหิ ฯ

สงฆาภูขุมมฏทภิกขโกชิตี สงฆาภูขาริ ขุเรน กตสิร-
มฏโข ภิกขาหารโกชิตี ติวิมเปตติ ปุริมพนุชนปโมกขสส
ชิตุฑฑารตินิกุทานนุโยคสส จ การณวณัน ฯ ยสุมมา ตวั
สงฆาภูปารุโต มฏโข ภิกขาหารโร ชีวติ ตสุมมา เต กาม-
สขานุโยโค ชิตุฑฑารตินิกุทานนุโยโค จ น ยุตโตติ ตโต ปุริมานี
ปมฺลจ พนุชนานี (๑) ชิตุฑฑารตี นิกุทญจ มานุยุณชิตถาติ
โยชนา ฯ

ฌายาติ ฌายสส อารมมณฺณปนิชฌานัน อนุยุณช ฯ

ตํ ปน อนุยุณชนโต เยน ฌานเนน ฌายโต กิเลสา
สพฺพโส ชิตา โหนติ ตํ ลกขณฺณปนิชฌานัน อนุยุณชาติ
ทสฺเสนโต ฌายาหิ ชินาหิติ อาห ฯ

โยคกฺเขมปเถสฺส โกวโทสิติ จตุหิ โยเคหิ เขมสส
นิพฺพานสส ปถญฺเตสฺส โพรธิปกฺขิยธมฺเมสฺส กุสโล เณโก โหหิ (๒)
ตสุมมา ภาวนัน อุตฺตสฺสกาเปนโต อนุตฺตรัน อุตฺตรรหิตัน วิสฺสุทฺธิ
นิพฺพานัน อรหตฺตญจ ปปฺปยุย ปาปฺณิตฺวา ปน (๓) ตวั
ปรินิพฺพาหิติ ฯ

วารินาว โชตติ มหา สลิลวภูจฺจินิปาเตน อคฺคิขนุโร
#๑. สี. ย. ปญจ พนุชนานี ฯ ๒. ม. อสิ ฯ ๓. ย. อปฺปยุย
#ปาปฺณียาสิ ปาปฺณนโต ปน ฯ

วีย อริยมคฤจกฐินิปาเตน ปรีนิจุพายิสฺสตี ฯ

ปชฺุชิตกโรตี ปชฺุชิตี กโร ปทีโป ฯ

ปรีตฺตรโสตติ ขุททกจฺุจโก ฯ (๑)

วินมฺยเตติ วินมฺยติ อปนียติ ฯ

ลตาวัตติ วลฺลิต วีย ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา วภูจฺุจอาทิ-

ปจฺุจยเวกฺลเลน ปรีตฺตรโส มนุทปโป (๒) ปทีโป อปฺปิกา ลตา

วา วาเตน วิชฺมิยฺยติ วิทฺธิสฺยฺยติ เอวํ ตฺวมปฺปิ ฯ โกสิย-

คตฺตตฺตย อินุทสโกตฺต อินุทสมานโกตฺต ฯ มารี ตสฺส วเส

อนาวตฺตนา อนฺุปาทานโโต จ อนาถียมาโน นิจฺุจนาหิ วิชฺเมหิ

วิทฺธิเสหิ เอวํ ปน วิทฺธิสฺมาโน โส ตฺวํ เวทยิตาสฺ สพฺุพาสฺ

เวทนาสฺ วิคตฺจณฺุทราโก อิจฺเฆว อิมสฺมีเยว อตฺตภาเว

สพฺุพกิลเสทฺรธปรีพาทาภาเวน สิตฺธิญฺุโต นิจฺุจโต อตฺตโน

ปรีนิจฺุพานกาลํ กงฺข อากเมหิตี ฯ เอวํ สตฺถารานฺุ อนฺุปาทิสฺเสถ

นิจฺุพานํ ปาเปตฺวา เทสฺนายนฺุ กตฺตย เถโร เทสฺนาวสานเ

วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺตฺวา อรหฺตฺตํ ปาปฺญฺิตี ฯ

อรหฺตฺตํ ปน ปตฺตฺวา สตฺถารานฺุ เทสิตฺตนิยามเเนว อีมา

คาถา อภาสี ฯ ตา เอว อีมา คาถา เถรสฺส อญฺญา-

พฺุยากรณฺุจ ชาตา ฯ

กาตฺติยานตฺตฺเถรคาถาวณณา นิจฺุจิตา ฯ

#๑. สี. กุณฺุจกฺคิตฺติโย ฯ ย. กุณฺุจรฺรฺติโก ฯ ๒. สี. หตฺตปโป ฯ

เล่มที่ 26 มิคชาลตุเถรคาถาวณณา หน้า 165

สุเทสิโตติอาทิกา อายสุมโต มิคชาลตุเถรสสุ คาถาฯ กา
อุปปตติ ฯ

อยมปี ปุริมพุทฺเชสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจันนโต อิมสฺมี พุทฺธูปาเท สาวตฺถิยฺ วิสาขาย
มหาอุปาสิกาย ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ มิคชาโลตฺติสฺส นามํ
อโหสิ ฯ

โส วิหาริ กนฺตฺวา อภินฺนุโส ชมฺมสฺสวเนน ปฏฺฐิตุช-
สทฺโธ ปพฺพชิตฺวา วิปฺสสนิ วัฑฺฒเตตฺวา อรหตฺตํ ปตฺวา อณฺณํ
พฺยากโรนฺโต

สุเทสิโต จกฺขุมตา	พุทฺธเณนาทิจฺจนฺตฺนา
สพฺพลโยชนาตีโต	สพฺพวณฺณวินาสโน ฯ
นินฺยยานิโก อุตฺตรโณ	ตณฺหามูลวิโสสน
วิสมูลํ อาฆาตนิ	เถตฺวา (๑) ปาเปติ นิพฺพตฺตี ฯ
อณฺณานมฺลเกทาย	กมฺมยนฺตวิฆาณฺโน
วิณฺณานานํ ปรีคฺคเห	ณานวชิรนิปาตโน ฯ
เวทนานํ วิณฺญาปนโน	อุปาทานปฺปโมจโน
ภวํ องฺการกาสสว	ณานเนน อนฺุปฺสฺสน (๒) ฯ
มหารโส สฺกมฺภีโร	ชรามจฺจนฺวารโณ
อริโย อฏฺฐจฺจิกโก มคฺโค	ทกฺขุปฺสฺมโน สิวो ฯ

#๑. สฺยา. เถตฺวา ฯ ๒. สฺ. ย. อนฺุปฺสฺสโก ฯ

บุพพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมตฺถทีปนี ๒) - หน้าที่ 166
เล่มที่ 26 ฅกุกนึปาทวณณนา หน้้า 166

กมมํ กมฺมนฺตึ ฅตฺวาน วิปากญจ วิปากโต
ปฏิจฺจุปฺปนฺนธฺมมานํ ฅถาวาโลกทสฺสโน
มหาฅมจฺกโม สนฺโต ปรีโยสานภทฺทโกติ

อึมา คาถา อภาสี ๑

ตตฺถ สฺสเทสีโตติ สฺสฏฺฐ เทสีโต เวเนยฺยชฺฅมาสยานุรูปึ
ทึฏฺฐธฺมมึกสมฺปรายึกปรมตฺถานํ ฅถาวาโต วิภาวนวเสน
เทสีโตติ อตฺถโถ ๑

อถวา สฺสเทสีโตติ สมฺมา เทสีโต ปวตฺตึนึวตฺตึนึ
ตทฺทกฺยเหตุณญจ อวิปรีตโต ปกาสนวเสน ภาสีโต สฺวาขุยาโตติ (๑)
อตฺถโถ ๑

จกฺขุมตาทึ มํสจกฺขุ ทึพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ พุทฺธจกฺขุ
สมนฺตจกฺขุติ อึเมหึ ปญฺจหึ จกฺขุหึ จกฺขุมตา ๑

พฺพุทฺธเณนาติ สพฺพพญฺญพฺพุทฺธเณน ๑

อาทึจฺจพฺพนฺธนาติ อาทึจฺจโคตฺเตน ๑ ทฺวิโธ หึ โลก
ขตฺตึยวํโส อาทึจฺจวํโส โสมวํโสติ ๑

ตตฺถ อาทึจฺจวํโส โอกฺกากราชวํโสติ ฅานิตพฺพํ ตโต
สณฺชตตฺตาย สากึยา อาทึจฺจโคตฺตาทึ ภควา อาทึจฺจพฺพนฺธึ
วฺจฺจติ ๑

อถ วา อาทึจฺจสฺส พฺพนฺธึตีปี ภควา อาทึจฺจพฺพนฺธึ

#๑. ขุ.เถร. ๒๖/๓๕๔/๓๓๑ ๑ ๒. สฺวาภุขาโตตีติ ยุตฺตรึ ๑

เล่มที่ 26 มิคชาตตุเถรคาถาวณณา หน้า 167

สุวามตฺโต เภฏฐา วุตฺโตเยว ฯ

กามราคสัโยชนาทีนํ สพฺเพสํ สัโยชนานํ สมตฺกมฺน-
ภาวโต สพฺพลัโยชนาตีโต ตโตเอว กิเลสกมฺมวิปាកฏฺฏานํ
วินาสนโต วิทฺธึสนโต สพฺพวภูฏวินาสโน สัสารจากรโต
นियฺยานโต นียฺยานิโก สัสารมโหฆโต สมุตฺตรณฺฏเจน อุตฺตรโณ
กามตณฺหาทีนํ สพฺพตณฺหานํ มฺถํ อวิขุञ्ชํ อโยนิโส มนสิการณฺจ
วิโสเสติ สุกฺขาเปตีติ ตณฺหามูลวิโสสนโน ตินฺณมฺปิ เวทานํ
สมปฺปฏฺเวตฺส (๑) วิทฺธึสนโต วิสฺสฺสํ ทุกฺขสฺสํ การณฺตฺตา วิสฺมฺถํ
สฺสฺสฺสํ พุยฺสนปฺปตฺติฏฺจฺจานตฺยา อามตฺนํ กมฺมํ กิเลสํ วา (๒)
เฉตฺวา สมฺมจฺฉินฺทิตฺวา นิพฺพุตี นิพฺพานํ ปาเปตี ฯ

อณฺณณสฺส มฺถํ อโยนิโส มนสิกาโร อาสวา จ
อาสวสมฺภวฺยา อวิขุञ्ชามฺภโยติ หิ วุตฺตํ ตสฺสํ เกทฺยา
วชิรฺูปมณฺณาณน ภิณฑนฺตฺถาย ฯ

อถ วา อวิขุञ्ชาปจฺจยา สงฺขาราคิอาทิวจฺจนโต อณฺณณํ
มฺถํ เอตฺสฺสาคิ อณฺณณมฺถํ ภาวจกฺกํ ตสฺสํ มคฺคณณวชิเรน
ปทาลนฺตฺถํ เทสิโตติ สมฺพนฺุโร ฯ

กมฺมยฺนตฺวิฆาณฺโนติ กมฺมฆฏิตฺสฺสํ อตฺตภาวยฺนตฺสฺสํ
วิทฺธึสนโน ฯ

วิญฺญาณํ ปรีคฺคเหติ กามภาวาทิสฺสํ ยถาสกฺกมฺมฺนา

#๑. ย. อสมปฺปฏฺเวตฺส ฯ ๒. ส. ย. กมฺมกมฺมกิเลสํ ฯ

วิญญาณคฺคหณ (๑) อุปฺภูจฺเจติ วจนเสโสฯ ตตฺถ ตตฺถ หิ ภเว
ปฏิสนฺธิยา คหิตาย ตํตํภวนิสฺสิตวิญญาณานิปี (๒) คหิตาเนว
โหนติ ฯ

ฌาณวชิรนิปาตโนติ ฌาณวชิรสฺส นินิปาโต ฌาณวชิรํ
นินิปาเตตฺวา เตสํ ปทาเลตาฯ โลกุตฺตรธมฺโม หิ อุปฺปชฺชมาโน
สตฺตมภวาทิสฺสุ อุปฺปชฺชนารหานิ วิญญาณานิ ภินฺนทตฺตเมว (๓)
อุปฺปชฺชตีติ ฯ

เวทนานํ วิญญาปโนติ สุขาทินํ ติสฺสนนํ เวทนานํ
ยถากมํ ทุกฺขสฺสลาณิจฺจวเสน ยถาวโต ปเวทโก ฯ

อุปาทานปฺปโมจโนติ กามฺปาทานาทิหิ จตฺตหิปี อุปาทานเห
จิตฺตสนฺตานุสฺส วิโมจโก ฯ

ภวํ องฺการกาสฺสว ฌาณน อนุปฺสฺสโนติ กามภวาทิ-
นวิธมฺปิ ภวํ เอกาทสฺหิ อคฺคิหิ อาทิตฺตภาวโต สาทิกโปริสํ
องฺการกาสุํ วิย มกฺคฌาณน อนุปฺจจกฺขโต ทสฺเสตา ฯ

สนฺตปณฺธิตภาวโต (๔) อตฺตติกรฺภูเจน มหารโส ปริญญาทิวเสน
วา มหากิจฺจตาย สามณฺยผลวเสน มหาสมฺปตฺติตาย จ
มหารโส อนุปฺจิตสมฺภาเรหิ ทูรวคาหตาย อลพฺกเนยฺยปติฏฺฐตาย
จ สฺสฺสฺส คมฺภิโร ชรามจฺจุนิวารโณ อายตี ภวาทินิปฺตติยา
นินฺวตฺตเนน ชราย มจฺจโน จ ปฏฺฐเสชโก ฯ อิทานิ ยถาวุตฺต-

#๑. สี่. ยู. อาทานวิญญาณคหณ ฯ ๒. สี่. ยู. ตํตํภวนิสฺสิตวิญญาณภูจฺติ ฯ

#๓. ยู. ภินฺนทตฺตเมว ฯ ๔. สี่. สนฺตปณฺธิตภาวา ฯ ๕. สนฺตปณฺธิตภาโว ฯ

เล่มที่ 26 มิคชาลตเถรคาถาวณณา หน้า 169

คุณวิเสสยุดต์ ฌมมัม สรฐปโต ทสเสนโต อริโย อฏฺงฺกโกติ
วตฺวา ปฺนปี ตสฺส กติปเย कुณเ วิภาเวคฺคํ ทุคฺชุปสมโน
สิโวติ อาทิมหา ฯ

ตสฺสโต ปฺริสฺสฺสฺสฺสฺส อริโย สมนฺมาทิกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
สโมชานตฺยา อฏฺงฺกโก นิพฺพานคเวสนกฺกฺกฺกฺก
มคฺโค สกฺล-
วฏฺก
ทุคฺชุปสมโน เจมกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
สิโว ฯ

ยถา อิตฺ พาทฺริกสมเย อสมฺมาสมฺพุทฺธปเวทิตตฺตา
กมฺมวิปาโก วิปลฺลาโส วิยาติ (๑) เอวํ อวิปลฺลาเสตฺวา ปฏฺิจฺจ-
ปฺนฺนชฺมมานํ ปฏฺิจฺจสมฺปฺนฺนเสสฺ ฌมฺเมสฺ ฌมฺมํ ฌมฺมนฺติ
วิปากญฺจ วิปากโต ฌตฺวาน ปุพฺพภากคฺคาณเณ ชานนเหตุ
สสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ตคฺกรสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
โลกุตฺตรคฺคาณเณ โวจฺสฺสฺส
ทสฺสโน ฯ เกนจิ กญฺจิ
กทาจิปี อนุปฺพุทฺธตฺตา มหาเชมํ นิพฺพานํ กจฺจติ สฺสฺสฺส
กเมติ
จาติ มหาเชมงฺคโม ฯ

สพฺพกิลฺเลสฺสทฺธปฺริพาหฺวูปสมฺนโต สนฺโต อคฺคฺคฺคฺค
เจโต-
วิมุตฺติยา อนุปาทิเสสฺยา จ นิพฺพานชฺาตฺยา ปาปเนน
ปฺริโยสานภทฺทโก สฺสฺสฺสฺส
จกฺขุมตฺตาติ โยชฺนา ฯ

เอวํ เถโร นานานเยหิ อริยฌมฺมํ ปสฺสฺสฺส
ตสฺส ฌมฺมสฺส
อตฺตนา อธิคฺคภาวํ อคฺคฺคปเทเสน ปกาเสสิ ฯ

มิกชาลตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สี่. ฌมฺมวิปากา วิปลฺลาสิยนฺติ ฯ ย. ฌมฺมวิปากวิปลฺลาสิยนฺติ ฯ

เล่มที 26 ปุโรหิตปุตตเชนตตุเถรคาถาวณณา หน้า 170

ชาติมเทน มตุโตนุติอาทิกา आयสมโต เชนตตุเถรสสุ คาถาฯ
กา อุปุตติ ฯ

อหมีปี ปุริมพทุเชสุ กตาธิกาโร ตตุถ ตตุถ ภเว
ปุลณานิ อุปจันตวา อิมสมी พุทุรูปปาเท สาวคฤขี โกลล-
รณโย ปุโรหิตสสุ ปุตโต หุตวา นิพพตติ ตสสุ เชนโตติ
นามิ อโหสิ ฯ โส วยปุตโต ชาติมเทน โภคอิสฺสรियรูปมเทน
จ มตุโตนุติ อาณเณ ทีเพนโต ครุญจันนิยานมปี อปจิติ อกรोनุโต
มานถทุโธ วิจรติ ฯ โส เอกทิวสั สตุถาริ มหติยา ปรีสาย
ปรีวุดิ รมมิ เทเสนุดิ ทิสฺวา อุปสงกมมนุโต สเจ มั สมโน
โคตโม ปจมิ อาลปิสฺสติ อหมีปี อาลปิสฺตامي ฯ โน เจ
นาลปิสฺตاميติ จิตฺตํ อุปปาเทตฺวา อุปสงกमितฺวา จิตฺตํ ภกวติ
ปจมิ อนาลปนุเต สหมีปี มาเนน อนาลปิตฺวา คมนาการิ
ทสฺเสสิ ฯ ตํ ภควา

น มานิ พุราหุณน สาธุ อตุถิ กสฺสิช พุราหุณน
เยน อตุถเณน อาคณฺธิ ตเมวมนุพฺรุหเยติ

คาถาย อชฺฌภาสิ ฯ

โส จิตฺตํ เม สมโน โคตโม ชานาตีติ อภิปฺปสนุโน
ภกวโต ปาเทสุ สิริสา นิปตฺติวา ปรมนิปจจาการิ กตฺวา

เกสุ น มานิ กยิราถ เกสุ จสฺส สคารโว
กฺยสฺส อปจิตา อสฺสุ กฺยสฺส สาธุ สฺพุชิตาติ

เล่มที่ 26 ปุโรหิตปุตตเชนตตเถรคาถาวรรณนา หน้า 171

ปุจฺฉิ ฯ ตสฺส ภควา

มาตริ ปิตริ จาปี	อตุโถ เชฏฺฐมฺหิ ภাত্রิ
อาจริเยน จตฺตมฺหิ	สมณพฺรหฺมณฺเสสุ จ ฯ
เตสุ น มานํ กยิราถ	เตสุ อสฺส สการโว
ตฺยสฺส อปจिता อสฺส	ตฺยสฺส สาธุ สุปฺปชิตา ฯ
อรหนฺเต สํติฏฺเฐ	กตฺกิจฺเจ อนาสเว
นิหจฺจ มานํ อตฺถทฺโร	เต นมสฺเส อนุตฺตเรติ

ปฺลยฺหิ วิสฺสขฺเขนฺโต ฌมฺมํ เทเสติ ฯ

โส คาย เทสนาย โสตาปนฺโน หุตฺวา ปพฺพชิตฺวา
วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต อรหฺตํ ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺิ-
ปตฺติกิตฺตณฺมุเขน อณฺณํ พฺยากรโรนฺโต

ชาติมเทน มตฺโตหิ	โภกอิสฺสรียเณ จ
สณฺฐานวณฺณรูปเณ	มทฺมตฺโต อจาริหิ ฯ
นาตฺตโน สมกํ กณฺจิ	อติเรกณฺจ มณฺณิสิ
อติมานหโต พาโล	ปตฺถทฺโร อฺสฺสิตทฺโร ฯ
มาตริ ปิตฺรญฺจาปี (๑)	อณฺเณปี (๒) ฌรฺสมฺมเต
น กณฺจิ (๓) อภิวาเทสิ	มานตฺถทฺโร อนาทโร ฯ
ทิสฺวา วินายกํ อคฺคิ	สารถินํ วรฺตฺตมํ
ตปฺนตฺมิว อาทิจฺจํ	ภิกฺขุสํฆปฺรภฺขตํ ฯ

#๑. สุยา. วาปี ฯ ๒. สุยา. อโถปี ฯ ๓. สุยา. กิณฺจิ ฯ

มานัน มทญจ จฑฑเตตฺวา วิปฺปสนฺเนน เจตสา
สิรสา อภิวาเทสี สพฺพสตุตฺตานมุตฺตมํ ฯ
อติมานโน จ โอมานโน ปหีนา สุตฺมูหตา
อสุมิมานโน สมฺจุณฺนิโน สพฺเพ มานวิธา หตฺตาติ (๑)

อิมมา คาลา อภาสี ฯ

ตตฺถ ชาติมเทน มตฺโตหนฺติ อหํ อุทิจฺเจ (๒) พฺราหฺมณฺกุเล
นิพฺพตฺโต น มาทิสฺส อุกฺโข สฺสาโต อญฺโฆ อตฺถิติ กุลมานน
มตฺโต มานถฺโฆ อจารินฺติ (๓) โยชนา ฯ

โกคอิสฺสริเยน จาติ วิภเวน อาธิปฺจเจน จ เหตุญฺเตน
โกคสมฺปทญจ อีสฺสริยสมฺปทญจ ปฏิจฺจ อฺปฺปนฺนเมเทน มตฺโต
อหํ อจารินฺติ โยชนา ฯ

สณฺจานวณฺณรูปนาติ สณฺจานันฺ อาโรหปริณาหสมฺปตฺติ
วณฺโณ โอตาทสามตาทิจวิสมฺปตฺติ รูปี องฺคปฺจจงฺคโสภา ฯ
อิธาปี วุตฺตนเยน โยชนา เวทิตพฺพา ฯ

มทมตฺโตติ วุตฺตปฺปการโต อญฺเณนปี เมเทน มตฺโต ฯ
นาตฺตโน สมกํ กญฺจิติ อตฺตโน สมกํ สทิสฺส ชาตฺธาทีหิ
สมานันฺ อติเรกํ วา กญฺจि น มญฺญิสฺส น มญฺญี มยา
สมานมฺปิ น มญฺญี กฺโข ตโต อธิกตฺรณฺติ (๔) อธิปฺปาโย ฯ
อติมานหโต พาลิตฺติ พาลอ อหํ ตโต (๕) พาลภาวโต

#๑. ขุ.เถร. ๒๖/๓๕๕/๓๓๒ ฯ ๒. สී.ย. อุทิตฺทิตฺเต ๓ ย. อวจารินฺติ ฯ

#๔. ม. กฺโข อธิกนฺติ ฯ ๕. สී. อติมานหโต พาลิตฺติ ตโต ฯ

#ย. อติมานหโต พาลิตฺติ หตฺ ตโต ฯ

เล่มที่ 26 ปุโรหิตปุตตตฤเถรคาถาวณณา หน้า 173

อติมานน ขตูปहतกุสลาจาโร ตโตเอว ปตถทุโธ อุตฺติตทุโธ
ถมฺภวเสน ครุณมฺปิ นิปัจจการสฺส อกรณโต ภูสิ ถทุโธ
อนนมนนถทุชาโต อุตฺติตมานทุโธ ฯ

วุตฺตเมวตฺถิ ปากฏฺตริ กาคฺตุ มาตฺรนฺติอาทิ วุตฺติ ฯ

ตตฺถ อณฺเณติ เชฏฺฐภาตฺถอาทิเก (๑) สมนฺพฺราหฺมณฺเณ จ ฯ

ครุสฺมมฺเตติ ครุติ สมนฺเต ครุฏฺฐานิเย ฯ

อนาทโรติ อาทรรหิโต ฯ

ทิสฺวา วินายกํ อคฺคฺนฺติ เอวฺ มาถทุโธ หุตฺวา วิจฺรณฺโต

ทิจฺจชฺมมิกสฺมฺปรายิกปรมคฺเตหิ เวณฺยยานํ วินยฺนโต สยฺมฺภูตฺตาย

นายนภาวโต จ วินายกํ ฯ สทฺเวเก โลเก สีลาทิกฺุณฺเณหิ เสฏฺฐ-

ภาวโต อคฺคํ ฯ ปฺริสทฺมฺมานํ อจฺจนฺตฺตาย ทมนโต สารถินํ

วฺรุตฺตมํ อติวिय อุตฺตมํ พุยามปฺปภาทิโองาสฺน อาทิจฺจมิว

ตปฺนตํ โองาสนฺตํ ภิกฺขุสํฆปฺรภฺขตํ ชมฺมํ เทสฺนตํ สพุพ-

สฺตฺตานํ อุตฺตมํ สตฺถาริ ทิสฺวา พุทฺธานุภาเวน สนฺตชฺชิตฺโต

อหเมว เสฏฺฐโธ อณฺเณ หินฺนาคิ ปวตฺตมานํ โภคฺมทาทิมทลฺจ (๒)

จฺจทฺเตตฺวา ปหาย วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา สิริสา อภิวาทฺสินฺติ

โยชนา ฯ กถิ ปนายิ มาถทุโธ สมานิ สตฺถุ ทสฺสนมตฺเตน

มานํ ปหาสิตี น โข ปเนตฺติ เอวฺ ทฏฺฐพฺพิ ฯ สตฺถุ

ทสฺสนมตฺเตน มานํ น ปหาสิ น มานํ พฺราหฺมณฺ สาทฺธิ (๑)

#๑. กตฺถจฺจิ เชฏฺฐภาตฺถอาจรฺยฺยติ ทิสฺสตี ฯ ๒. สฺ. ยฺ. โภคฺสมฺปทาทิมทลฺจ ฯ

#๓. สฺ. ยฺ. มานํ ปหาสิตี ตเมว มนฺุพฺรุหฺยาคิ ฯ

อาทิกาย ปน เทสนาย มานํ ปหาสิ ฯ ตํ สนุชาย วุตตํ
มานํ มทญจ ฉทเทตฺวา วิปฺสนุเนน เจตฺสา ฯ สิริสา
อภิวาทสินฺติ ฯ

วิปฺสนุเนน เจตฺสาติ จ อิตฺตมฏฺฏตลกฺขณฺเณ กรณวณํ
ทฏฺฐพฺพิ ฯ

อหเมว เสฏฺโฐติ ปวตฺโต มาโน อติมาโน ฯ อิเม
ปน นิหีนํติ อณฺเณ หีนโต ทหนตฺสฺส มาโน โอมานฺติ
วทฺนฺติ ฯ เสยฺโยหมสฺมีติ ปน อณฺณํ อติกุกมิตฺวา อตฺตํ
เสยฺยโต ทหนตฺสฺส ปวตฺโต เสยฺยมาโน อติมาโน ฯ หีนฺโหมสฺมีติ
ปวตฺโต หีนมาโน โอมานฺติ ฯ

ปหีนํ สฺสมุหตฺตาติ เหฏฺฐิมมกฺเคหิ ปหีนํ หุตฺวา
อคฺคมกฺเคน สฺฏฺฐํ สฺมุกฺฆาฏิตา ฯ

อสุมิมาโนติ เอโสหมสฺมีติ ขนฺเช อหนฺติ คหณวเสน
ปวตฺตมาโน ฯ

สพฺเพติ น เกวลํ อติมานโอมานอสุมิมานาเอว อถ
โฆ เสยฺยสฺส เสยฺยมานาทโย นววิธา อนุตฺรเกเทน อนนฺทวิธา
จ สพฺเพ มานวิธา มานโกฏฺฐาสา หตา อคฺคมกฺเคน
สฺมุกฺฆาฏิตาติ ฯ

ปฺโรหิตปฺตฺตตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

เล่มที่ 26 สุมณฑุเถรคาถาวรรณนา หน้า 175

ยทา นโว ปพพชิตโตติอาทิกา อายสมโต สุมณฑุเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปฺจินฺนโต สิจิสฺส ภควโต กาลे มาลาการกุเล (๑)
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตฺ ปตฺโต เอกทิวสฺสฺ สิจิ ภควนฺตฺ ปสฺสิตฺวา
ปสนฺนมานโส สุมนฺปุเปหิ ปุชฺช อกาสิ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺนุเสสฺสํ สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุชฺชูปฺปาเท อลฺลตฺรสฺส อุปาสกฺสฺส เกहे ปฏฺฐินฺธี คณฺหิ ฯ
โส จ อุปาสโก อายสมโต อนฺนุรทฺตฺเถรสฺส อุปฺภูจฺาโก
อโหสิ ฯ ตสฺส จ ตโต ปฺพุเพ ชาตาชตา ทารกา มรีสุ ฯ
เตน โส สจฺาหิ อิทานิ เอกํ ปฺตฺตํ ลภิสฺสามิ อยฺยสฺส
อนฺนุรทฺตฺเถรสฺส สนฺติเก ปฺพุพาเชสฺสามิติ จิตฺตํ อุปฺปาเทสิ ฯ
โส จ ทสฺมาสจฺเจน ชาโต อโรโคเยว หุตฺวา อนฺนุกมฺเมน
วทฺฒนฺโต สตฺตวสฺสิโก อโหสิ ตํ ปิตา เถรสฺส สนฺติเก
ปฺพุพาเชสิ ฯ โส ปฺพุพชิตฺวา ตโต ปรีปกฺกณฺณตฺตา
วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต น จิสฺเสว นฺนพฺภิกฺขุโล หุตฺวา
เถรํ อุปฺภูจฺหนฺโต ปานียํ อหริสฺสามิติ ฃฏฺฐิ อาทาย อิทฺธิยา
อโนตฺตตฺทหิ อคฺมาสิ ฯ

#๑. สี. กุลเคเห ฯ ย. มาลาการกุเล กุลเคเห ฯ

อเถโก มิจุฅาทุฏฐิโก นาคราชา อโนตตตพห้
ปฏิจุฅาเทนุโต สตตกขคต্তু โภเคน ปริกขิปิตวา อูปริ มหนต্তু
ผณั กตฺวา สุมนสฺส ปำนึยั คเหตุุ โอกาสั น เทติ ๑
สุมโน ฅรพฺรुปี คเหตุวา ตั นาคราชั อภิภวิตวา ปำนึยั
คเหตุวา เถรสฺส วสนภูจันั อูททิสฺส อากาเสน ฅจณตติ ๑
ตั สตฺถา เขตวเน นิสินุโน ตถา ฅจณต্তু ทิสฺวา
ฅมฺมเสนาปตี อามนเตตฺวา สารีปฺตต อิมั ปสฺสาติอาทินา
จตุททิ ฅาถาหิ ตสฺส ฅุณเ อภาสิ ๑ อถ สุมนตฺเถโร

ยทา นโว ปพฺพชิต	ชาติยา สตตวสฺสสิโก
อิทฺฐิยา อภิโภตฺวาน	ปนฺนคินุท มหิตฺฐิโก ๑
อูปชฅมายสฺส อุกกั	อโนตตตฺตา มหาสรา
อาหรามิ ตโต ทิสฺวา	มั สตฺถา เอตทพฺรวิ ๑
สารีปฺตต อิมั ปสฺส	อาฅจณต্তু ฅุมารกั
อูทกฅุมภมาทาย	อชฅมต্তু สฺสมาหิตั ๑
ปำสาทิเคน วตฺเตน	กฺลฺยาณอิริยาปโถ
สามเณโรนุรุทฺทสฺส	อิทฺฐิยา จ วิสาร์โท ๑
อาชานึเณน อาชณฺโถ	สาธฺนา สาธฺการิโต
วินิโต อนุรุทฺเทน	กตกิกฺเจน สิกฺขิโต
โส ปตฺวา ปรมั สนฺตี	สจฺฉิกตฺวา อกฺุปฺปตฺ
สามเณโร ส สุมโน	มา มั ชณฺเภาติ อิจฺฉตีติ

เล่มที่ 26 สุมณฑเรคาถาวณณา หน้ 177

อณณาพยากรณวเสน จ คาถา อภาสี ๗

ตตฤ อาทิต เทว คาถา สุมณฑเเรเนว ภาสีตา อิตรา
จตสฺโส ตํ ปัสสนุนเตน สตถารา ภาสีตา ๗ ตา สพพา
เอกษมฺ กตฺวา สุมณฑเโร ปจฺฉา อณณาพยากรณวเสน
อภาสี ๗

ตตฤ ปนฺนกินฺนทนต์ิ นาคราช ๗

ตโตติ ตตฤ ยทา นโว ปพพชิตฺ ชาติยา สตตวสฺสโก
อิทธิพลเนน มหิทธิกํ นาคราช อภิภิตฺวา อนนตตตททโต
อุปชฌายสฺส ปานียํ อหรามิ ตสฺมี กาลเอติ อตฺโถ ๗

มํ อุทฺทิสฺส มยฺหํ สตถา เอตทพฺรวิ ตํ (๑) ทสฺเสนฺโต
สาริปฺุตต อิมํ ปสฺสาตีอาทิมาท ๗

อชฌตฺตํ สฺสมาทิตนฺติ วิสยชฌตฺตญฺเตน อคฺคผลสฺมาธินา
สฺฏฐุ สฺมาหิต ๗

ปาสาทิเกน วตฺเตนาติ ปสฺสนฺตานํ ปสาทาทเวน
อาจารวตฺเตน กรณตฺเถ อิทํ กรณวจฺนํ ๗

กฺลฺยาณอิริยาปโถติ สมนฺนนิริยาปโถ ๗ ปาสาทิเกน
วตฺเตนาติ วา อิตฺถมฺภูตลกฺขणे กรณวจฺนํ ๗ สมนฺนสฺส ภาโว
สามณฺยํ สามณฺยณฺติ อตฺโถ ๗ ตทตฺถํ อีรติ (๒) ปวตฺตตีติ สามเณโร
สมนฺนทฺเทโส ๗

อิทธิยา จ วิสารโทติ อิทธิยมฺปิ พยฺตุโต สฺกฺสโล ๗

#๑ สี. ย. เอตทพฺรวิ ยํ ปน ๗ ๒. ย. อิริยติ ๗

อาชานีเณนาติ ปุริสาชานีเณน ๑ อตตหิตปรหิตานัน สาทนโต
สาธุนา กตทิกุเจณ อนนุรทุเชน สาธุ (๑) อุกยหิตสาธโก สุกุสุ
วา อาชณโย การิโต ทมิโต ๑ (๒) อกุกวิษชาย วินีโต อเสกข-
ภาวาปาทเนน สิกุขิโต สิกุขาปีโตติ อตุโถ ๑

โส สามเณโร สุมโน ปรมม สนนตี นีพพานัน ปตวา
อคคคมคคาธิกเมณ อธิคนตวา สจจนิกตวา อตตปจจกุกัน กตวา
อกุปปตติ อรหตตผลล อปปีจจภาวสส ปรมุกกัสมคตตดา มา ม
ชณณนาติ ม อัย ชีณาสโวติ วา นพทิลโยติ วา โกจิปี
มา ชานนยยาติ อิจจติ อทิกงขตีติ ๑

สุมนตเถรคาถาวณณนา นีฎุจिता ๑

นุหาคกมุนิตเถรคาถาวณณนา

วาทโรคาณินีโตติอาทิกา आयสมโต นุหาคกมุนิตเถรสส กถา ๑
กา อุกุปปตติ ๑

อยมปี ปุริมพุกุเชสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปุกุณานี อุกุจันติวา อิมสมิ พุกุรูปปาเท ราชคเห พุราหุณ-
กุเล นีพพตติตวา วยปุตโต วิชชาฎุจानาที่สุ นีปผลตติ คโต
นุหาคกลกุกณโยเคน นุหาคโกติ ปณณายิตถ ๑

โส ตาปสสปพพิช ปพพิชิตวา ราชคหสส ตโยชนปพมาเณ
#๑. สี. ย. สาธุนา สาธุ ๑ ๒. สี. ย. อาชณณการินา ทมิโต ๑

เล่มที่ 26 นุหาคกมุนิตุเถรคาถาวณณา หน้า 179

จานเ อรณณายตเน นีวเรหิ ยาเปนุโต อคฺคิ ปรีจายมาโน
วสตีฯ ตสฺส สตุถา ฆณฺเฏ วิย ปทีปํ หทยพฺพนุตเร ปชฺชนนฺตํ
อรหตฺตฺปนีสฺสยํ ทิสฺวา อสฺสมปทํ อคฺมาลีฯ

โส ภควนฺตํ ทิสฺวา หฏฺฐตฺต
อาหารํ อุปเนตีฯ ตํ ภควา ปรีฏฺฐชิตฺตํ เอวํ ตโย ทิวเส
ทตฺวา จตฺต
อิมินา อาหารน ยาเปถาติ อาหฯ ตสฺส สตุถา อริยสนฺโตสคฺคณฺ
ปกาสเนนุโต ฆมฺมํ เทเสตีฯ

ตาปโส ตํ สตุถา โสตาปนุโน หุตฺวา ปพฺพชิตฺวา
อรหตฺตํ ปาปฺณิฯ ภควา ตํ อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐเปตฺวา กโตฯ
โส ปน ตตฺต
อโหสีฯ สตุถา ตตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปฺจจฺจนุโต

วาทโรคาภินิโต ตฺวํ	วิหริ กานเน วเน
ปวีฏฺฐโคจเร (๑) ลฺลฺลฺล	กถํ ภิกฺขุ กสิสฺสสีติ (๒)

คาถมาหฯ อถ เถโร

ปิตฺติสฺสฺสฺส วิปฺลเณ	ผริตฺวาน สมนุสฺสยํ
ลฺลฺลฺลปปี อภิสฺมฺมโณนุโต	วิหริสฺสฺสํ กานเนฯ
ภาเวนุโต สตุตฺต โปชฺฌนฺเจ	อินฺทฺริยานิ พลานิ จ
ฉานโสชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช (๓)	วิหริสฺสํ อนาสโวฯ

#๑. ม. ย. ปวีฏฺฐโคจเรฯ ๒. ช. เถร. ๒๖/๓๕๗/๓๓๓

#๓. สฺยา. ฉานโสชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช

บุพพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 180
เล่มที่ 26 ฉกุกนิปาตวณณา หน้า 180

วิปฺปมุตฺตํ กิเลเสหิ	สุทฺถจิตฺตํ อนาวิลํ
อภิณฺ्हํ ปจฺจเวกฺขนฺโต	วิหริสฺสํ อนาสโว ฯ
อชฺฌตฺตลฺลจฺ พหิทฺธา จ	เย เม วิชฺซีสุ (๑) อาสวา
สพฺเพ อเสสา อุจฺฉินฺนา	น จ อุปฺปชฺชเร ปฺน ฯ
ปฺลจกฺขนฺธา ปรีณฺลาตา	ติฏฺฐนฺติ ฉินฺนมฺลกา
ทูกฺกชฺโย อนฺุปฺปโต	นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโวติ (๒)

อิมานิ เสสคาถานิ อตฺตโน วิหาริ สตฺถุ ปเวเทสิ ฯ

ตตฺถ ฌานโสชฺฆมฺมสมฺปฺโนติ ฌานสุชฺฆภาเวน สมฺนฺนา-
กโต ฯ ฌานสุชฺฆํ นาม อรุชฺฌมานํ ตสฺมา อฏฺฐสฺมาปตฺต-
ิลาภิมฺหิตี วุตฺตํ โหติ ฯ เตน อตฺตโน อุกฺโตภาควิมุตฺติตฺ
ทสฺเสติ ฯ อปฺเร ปนาหุ โสชฺฆมฺนฺติ อกฺคมกฺกผลเสสุ อธิ-
ปฺลณฺลาสิกฺขา อธิปฺเปตา ตโต ฌานกฺกหณฺน (๑) อตฺตโน
อุกฺโตภาควิมุตฺติตฺ วิภาเวตีติ ฯ

วิปฺปมุตฺตํ กิเลเสหิตี ปฏฺธิปฺสฺสทฺธิวิมุตฺตียา สพฺพกิเลเสหิ
วิมุตฺตํ ตโตเอว สุทฺถจิตฺตํ อนาวิลสงฺกปฺปตฺตาย อนาวิลํ ตีหิปี
ปเทหิ อรหตฺตผลจิตฺตเมว วทตี ฯ

เสสํ เหฏฺฐา วุตฺตนฺยเมว ฯ อิมเมว จ เถรสฺส อณฺเฐน-
พฺยากรณํ อโหสีติ ฯ

นฺหาตกมฺนิตฺเตรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑.. ม. ย. วิชฺซีสุ ฯ ๒. บ. เถร. ๒๖/๓๕๗/๓๓๓ ฯ

#๓. ส. ย. อธิปฺเปตาติ ฯ ตโต ฌานกฺกหณฺน จ ฯ

เล่มที่ 26 พุทธทศกัณฐกถาพรรณนา หน้า 181

อกุโธรสสาตติอาทิกา อายสมโต พุทธทศกัณฐกถา ๑
กา อุปปตติ ๑

อยมปี ปุริมพุทธเสสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปุลลณานิ อุปจันตวา อิมสมิ พุทธูปปาเท สาวคถิย โกสลรณโย
ปุตโต หุตวา นิพพตติ พุทธทศกัณฐกถา นามิ อโหสิ ๑ โส
วยปตโต เขตวนมเห พุทธชานูภาวึ ทิสวา ปฎิลทศทโร
ปพพชิตวา วิปสสนาย กมมึ กรอนโต สห ปฎิสมภิทาหิ
ฉพภิญโญ อโหสิ ๑

ตํ เอกทิวสํ นครเ ปิณฺฑาย จรณตํ อลฺลตโร พุทธทศกัณฐกถา
อกุโธสิ ๑ เถโร ตํ สุตวาปิ ตฺวณฺ्हีฏโต ปิณฺฑาย จรติเยว
พุทฺธทศกัณฐกถา ปุณฺณปี อกุโธสิเยว ๑ มนุสฺสา เอว อกุโธสนตมปี
นํ อัย เถโร น กิณฺจิจิ ภณฺตีติ อาหํสุ ๑

ตํ สุตวา เถโร เตสํ มนุสฺसानํ ฐมมึ เทเสนโต

อกุโธรสสา กุโต โโกโร	ทนต์สสา สมชีวิน
สมมทลฺลนา วิมุตตสสา	อุปสนต์สสา ตาทินโน ๑
ตสเสว เตน ปาปิโย	โย กุทฺธํ ปฎิกุชฺฌติ
กุทฺธํ อุปปฎิกุชฺฌนโต	สงฺคามํ เขตติ พุชฺชยํ ๑
อุภินฺนมตฺถํ จรติ	อตฺตโน จ ปรสฺส จ
ปรํ สงฺกุปิตํ ลตฺวา	โย สโต อุปสมมติ ๑

อุกนินัน์ ติกิจจนัน์ ตั (๑)	อตุตโน จ ปรสฺส จ
ชนา มณฺณนุติ พาโลติ (๒)	เย ชมฺมสฺส อโกวิทา ฯ
อุปฺปชฺเช เต (๓) สเจ โกโร	อวชฺช (๔) กกจูปมึ
อุปฺปชฺเช เจ รเส ตณฺหา	ปฺตุตมึสฺสูปมึ สรห
สเจ ชาวติ จิตฺตึ เต (๕)	กามสฺส จ ภเวสฺส จ
จิปปี นิกฺคณฺห (๖) สติยา	กิญฺจาทึ วีย ทฺุปฺปสฺสนุติ (๗)

อิมา คธา อภาสี ฯ

ตตุต อุกโรชฺสธาติ โกชรหิตสฺส มกฺเคน สมฺจณฺนิน-
โกชฺส ฯ

กฺโต โกโรติ กฺโต นาม เหตุ โกโร อุปฺปชฺเชยฺย ตสฺส (๘)
อุปฺปตฺติการณึ นตฺถิติ อตุโถ ฯ

ทนฺตสฺสาติ อุตฺตเมน ทเมน อกฺคมกฺกทเมน ทนฺตสฺส ฯ
สมชีวินฺติ กายวิสมาทีนึ สพฺพโส ปหาย กายสมาทีนึ
วเสน สมึ ชีวนฺตสฺส สตฺตญฺจานึเยน (๙) สมฺปชฺชเยน สมฺมเทว
วตฺตนฺตสฺส ฯ

สมฺมทณฺณา วิมุตฺตสฺสาติ สมฺมา อณฺณาย อภินฺนเยยฺยาทีเก
ชฺมเม ชานิตฺวา สพฺพาสเวหิ วิปฺปมุตฺตสฺส ฯ ตโตเอว

#๑. สฺยา. ติกิจจนฺตานิ ฯ ๒. สฺยา. พาลาติ ฯ ๓. สฺยา. อุปฺปชฺชเต ฯ

#๔. สฺยา. อวชฺช ฯ ๕. ย. เต. จิตฺตึ ฯ ๖. สฺยา. นิกฺคยฺห ฯ

#๗. บ. เกร. ๒๖/๓๕๘/๓๓๔ ฯ ๘. ส. ย. สมฺจณฺนินโกชฺส กฺโต นาม

#เหตุ โกชฺส ตสฺส ตสฺส ฯ

เล่มที่ 26 พุทธทศกัณฐกถา เถรคาถาวณณา หน้า 183

สพุกิเลสทรลปริพาหุปลเมน อุปสนตสฺส ฯ

อิฏฐาทีสุ ตาทิลกขณปฺปคฺติยา ตาทิโน จีณาสวสฺส กุโต
โกโรติ อณฺญาปเทเสน เถโร อตฺตโน โกรภาวํ ตสฺส จ
การณานิ วตฺวา อิทานิ โกะเช อโกเช จ อาทีนวานิสฺสทสฺสเนน
ธมฺมํ กเถนฺโต ตสฺเสวาติอาทิมาย ฯ

ตตฺถ โย กุทฺธํ ปฏิกุชฺฌตีติ โย ปุคฺคโล อตฺตโน
อุปฺริ กุทฺธํ กุปฺตี ปุคฺคํ ปฏิกุชฺฌตี ตสฺเสว เตน ปฏิกุชฺฌน-
ปจฺจกุกุสณปฏฺิปปฺหระณาทีนา ปาปีโย อิธโลเก วิญญูกรหาที-
วเสน ปรโลเก นีรยทุกุขาทีวเสน อภทฺทกตรํ อกลฺยาณตรํ
โหตี ฯ กุชฺฌเนน ปน อกุทฺธสฺส (๑) ปาปี โหตีติ วตฺตพพเมว
นคฺติ ฯ เกจิ ปน โย อกุทฺธํ ปฏิกุทฺธํ อารพก กุชฺฌตีติ
อตฺถํ วทฺนฺติ ฯ

กุทฺธํ อปฺปฏิกุชฺฌนฺโตติ โย ปน กุทฺธํ ปุคฺคํ อຍ
กุทฺธโร โกรปรเรโตติ ฌตฺวา น ปฏิกุชฺฌตี ขมตี โส ทุชฺชຍ
กิลေสสงฺคามํ เชตี นาม. น เถวํ จสฺส กิลေสสงฺคาม-
ชโยเอว อถ โข อุกฺยหิตปฏฺิปปคฺติมฺปีติ ทสฺเสนฺโต อาห
อุภินฺนมคฺถํ ฯเปฯ อุปสมฺมตีติ ฯ โย ปรํ ปุคฺคํ สงฺกูปฺตี
กุทฺธํ โกรปรเรโตติ ฌตฺวา ตํ เมตฺตายนฺโต อชฺฌเปกฺขนฺโต
วา สโต สมฺปชาโน หุตฺวา อุปสมฺมตี ขมตี น ปฏฺิปปฺหริ
#๑. สී. กุชฺฌเนน ปน กุทฺธสฺสอิ ฯ ย. กุชฺฌนฺเต ปน กุทฺธสฺส ฯ

โศ อตตโน จ ปรสส จาติ อุนัน อุกยโลกสขวห อคถ
หิต จรติ ๑

อุนัน ติกิจนตฺ ตนตฺ ตํ อตตโน จ ปรสส จาติ
อุนัน ทุนัน โภชพยชาติกิจญา ติกิจนตฺ ขมนตฺ ปุคคถ
เย ชนา ฅมมสส อริยาจารฅมเม อกุตลา เต พาลา อัย
อวิททสุ โย อตตानํ อุกโกสนตสส ปหรนตสส กิจจึ น
กโรตีติ มณณตฺ ตํ เตถํ อโยนิโศ มณณนตฺ อธิปฺปาโย ๑
ติกิจนตฺปี (๑) ปจนตฺ ติกิจนตฺภาวนตฺ อตฺโถ ๑

เอว เถเรน วุจมานํ ฅมมํ สุตฺวา อุกโกสกพฺราหฺมโณ
ถวิโค ปสนนจิตฺโต จ หุตฺวา เถริ ขมาเปตฺวา ตสเสว
สนตฺติเก ปพฺพชึ ๑ เถโร ตสส กมฺมฏฺจานํ เทนฺโต อิมสส
เมตฺตาภาวนา ยุตฺตาติ เมตฺตากมฺมฏฺจานํ ทตฺวา โภชปริ-
ยฺฏฺจานาทีสุ ปจฺจเวกฺขณาทีวธี (๒) ทสฺเสนฺโต อฺปฺปชฺเช เตติ-
อาทิมาท ๑

ตตฺถ อฺปฺปชฺเช เต สเจติ สเจ เต กมฺมนํ (๓) อนฺนุยฺยชฺนตฺสส
กณฺจึ ปุคคถ นิสฺสาย จิรปริจโย (๔) โโกโร อฺปฺปชฺเชยฺย ตสส
วฺปสมาย

อฺกโตทณฺฑเกน เจปี ภิกฺขเว กกเจน โจรา
#๑. สึ. ยฺ. ติกิจนตฺตีติปี ๑ ๒. สึ. ยฺ. ปจฺจเวกฺขณวธี
#๓. ม. กมฺมฏฺจานํ ๑ ๔. สึ. ยฺ. จิรปริจโย ๑

เล่มที่ 26 พุทธทศนิกายภูษกถา เถรคาถาวณณา หน้า 185

โอรกา องคมงฺคานี โอรกนฺเตยฺยํ ตตฺราปี โย มโน

ปทุเสยฺย น เม โส เตน สาสนกรโธติ

สตุถารา วุตฺตํ กกจฺจปมํ โอวาทำ อวชฺเชหิ ฯ (๑)

อุปฺปชฺเช เจ รเส ตณฺหาติ สเจ เต มชฺฐาภิเกเท

รเส ตณฺหา อภิลาโส อุปฺปชฺเชยฺย ตสฺส วุปฺสมาย

ปุตฺตมํถํ ชายมฺปติกา ยถา กนฺตารนิตฺถรณตฺถเมว

ชาทิสฺส น รสตณฺหาย เอวํ กุลปุตฺโตปี ปพฺพชิตฺโต

ปิณฺฑปาตํ ปฏฺฐิสฺสวติ ฯเปฯ ภาสฺสูวิหาโร จาติ

เอวํ วุตฺตํ ปุตฺตมํสูปโมวาทำ สร อนุสฺสร ฯ

สเจ ชาวติ เต จิตฺตณฺติ อโยนิโส มนสิ กรโธติ ตว

จิตฺตํ กามสฺส ปญฺจกามกฺุณฺสฺส นนฺทราควเสน กามภาวาทิสฺส

ภเวสฺส ภวปตฺถณาวเสน สเจ ชาวติ สรติ ชวติ ฯ

ชิปฺปี นิกฺคณฺห สติยา กิฏฺฐาทำ วิย ทฺวปฺปสฺสนฺติ ตถา

ชาวิทฺตุ อเทนฺโต ยถา นาม ปฺริโส กิฏฺฐาทำ สสฺสขาทกํ

ทฺวปฺปสฺสํ ทฺวภูจฺจโคณฺมํ โยตฺเตน ถมฺภ พนฺธิตฺวา อตฺตโน วเส

วตฺเตติ เอวํ สติยา สติโยตฺเตน สมาริถมฺภ พนฺธฺนฺโต ชิปฺปี

สิมฺเมว นิกฺคณฺห ยถา กิเลสฺวิกเมน นินฺพิเสวณํ โหติ ตถา

ทเมหิตฺติ ฯ เกจิ ปนฺ เถโร ปุณฺชชโนว หุตฺวา อกฺโกถํ

อริวาเสนฺโต เตสํ มนฺุสฺसानํ อริยฺกฺุณฺ ปกาเสนฺโต ชมฺมํ

#๑ สฺตี. อธิ ฯ อวชฺเชยฺยาสี

กเถตุวา ปจจนา ทวีหึ คาคาหึ อตุต่านึ โอวทนุโต วิปสุสนึ
วทุฒेतวา อรหตุตึ ปตุวา อณณึ พุยากรุโรนุโต อึมาเยว
คาคา อภาสีตึ วทนุติ ๑

พुरुหมทตุตตุเถรคาคาวณณนา นึญจึตทา ๑

สึริมนุทตุเถรคาคาวณณนา

ณนุมนตึวสุตตีตึอาทึกา อายสุมนุโต สึริมนุทตุเถรสสุ คาคา ๑
กา อุปฺปตฺติ น

อยมุปี ปุริมพุทฺเชสุ กตาคึกาโร ตตุถ ตตุถ ภเว
ปฺลณณานึ อุปจึนึตฺวา อึมสุมี พุทฺธุปฺปาเท สสุสมารคึเร (๑)
พุราหมณฺณเก นึพฺพตฺตึตฺวา สึริมนุโฑตึ ลทฺธุนาโม วยปฺปตฺโต
เกสกลาวเน ภควตึ วิหรนุเต สตุถารึ อุปสงฺกมึตฺวา ฦมมึ
สุตฺวา ปฏึลทฺธสทฺโธ ปพฺพชึตฺวา ลทฺธุปฺสมปฺโท สมณฦมมึ
กรุโรนุโต เอกสุมี อุปฺสถทึวเส ปาฏึโมกฺขุทฺเทสญฺจานเน นึสึนุโน
นึทานุทฺเทสสุส ปรีโยसानเน อาวึกตา หึสุส ฦาสุ โหตึตึ
ปาลึยา อตุถึ อุปฺชารเนนุโต อาปฺนึนึ อาปฺตตี อนาวึกตฺวา
ปฏึจฺจนาเทนุโต อุปฺรูปรี อาปฺตตึโย อาปฺชชตึ เตนสุส น ฦาสุ
โหตึ อาวึกตฺวา ปน ยถาฦมมึ ปฏึกรุโรนุตฺสุส ฦาสุ โหตึตึ
อึมมตุถึ มนสึกตฺวา อโห สตุถุ สาสนึ สุวึสุทฺธุนตึ
#๑ ม. สึสมารคึเร

เล่มที่ 26 สิริมณฑตเถรคาถาวณณนา หน้า 187

ลทุขปปลสาโท ตถา อุปฺปนฺนํ ปีตี วิกฺขมฺเภตฺวา วิปสฺสนํ
วทฺเทตฺวา อรหตฺตํ ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
ปสฺนฺนมานโส ภิกฺขุณฺโณ โอวาทํ เทนฺโต

ฉนฺนมตฺตวสฺสตี	วิวภูํ นาทฺวสฺสตี
ตสฺมา ฉนฺนํ วิวเรถ	เอวนตฺตํ นาทฺวสฺสตี ฯ
มจฺจุณาพฺภาหโต โลโก	ชฺราย ปรีวาริโต
ตณฺหาสฺสเลน โอตินฺนโณ	อิจฺจนาฐฺปาโยโต สทา ฯ (๓)
มจฺจุณาพฺภาหโต โลโก	ปรีกฺขิตฺโต ชฺราย จ
หณฺณตี นิจฺจมตฺตาโณ	ปตฺตทณฺโฑว ตกฺกโร ฯ
อากจฺจนตฺตคฺคิชนฺธาว	มจฺจุ พฺยาริ ชฺรธา ตโย
ปจฺจुकฺคนตฺตํ พลฺลํ นตฺถิ	ชโว นตฺถิ ปลาโยตฺตํ ฯ
อโมฆํ ทิวสฺสํ กยิรา	อปฺเปน พฺหุเกน วา
ยํ ยํ วิหเต รตฺตี	ตพฺพณํ ตสฺส ชีวิตฺตํ ฯ
จฺรโต ตฺติฏฺฐโต วาปี	อาสีนสฺยนสฺส วา
อุเปตี จริมา รตฺตี	น เต กาโล ปมชฺชิตฺตุนฺตี (๒)

อิมา คธา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ฉนฺนนฺนตี ฉาทิตฺตํ ยถาภูตํ อวิวภูํ อปฺปกาสิตฺตํ

ทฺวจฺจริตฺตํ ฯ

อตฺตวสฺสตีตี อาปตฺตวสฺสญฺเจว กิเลสวสฺสญฺจ อตฺตวิย

#๑. สฺยา. วิหเต รตฺตี ฯ สี. วิหเต รตฺตี ฯ ๒. พ. เถร. ๒๖/๓๕๘/๓๓๕ ฯ

วสุตตี ๗

อาปตติยา หิ ฉาทนํ อลชชฎาวาทินา (๑) ตาทิโสว
 ฉาทเนน ตโต อณณถาว ปุณปี ตถารูปํ ตโต วา ปาปีฏฐตริ
 อาปตตี อาปชชชยยาติ ฉาทนํ วสุสนสุส การณํ วุตตํ ๗

วิวณฺฐติ ปกาสิตํ อปปฏิจฺจนนํ ๗

นาติวสุตตีติ เอตถ อตีติ อุปสคฺคตํ น วสุตตีติ (๒)
 อตุโถ ๗ อวสุสนํ เอตถ วุตตวิปริยาเยน เวทิตพฺพํ จิตฺต-
 สนฺตानสุส วิโสชิตตฺตา ๗

ตสุมาติ วุตตเมวตฺถํ การณภาเวน ปจฺจามสฺติ ฉนฺนสุส
 ทฺวจริตสุส อาปตติวสุตาทินํ อติวสุสนโต วิวณฺฐส จ
 อวสุสนโตติ อตุโถ ๗

ฉนฺนํ วิวเรถาติ ปุณฺชชนภาเวน ฉาทนาริปฺปาเย
 อุปฺปนฺเนปี ตํ อนนฺวตฺตติตฺวา วิวเรถ อาวิกเรยฺช ยถาฉมฺมํ
 ปฏฺฐิกเรยฺช ๗

เอวนฺติ วิวเรณน ยถาฉมฺมํ ปฏฺฐิปตฺติยา ๗

ตณฺติ ตํ ฉนฺนํ ทฺวจริตํ ๗

นาติวสุตตี อาปตติวสุสํ กิเลสวสุสญจ น วสุตตี
 สฺทฺทฺชนฺเต (๓) ปุณฺคถํ ปตฺติฏฺฐเปตีติ อตุโถ ๗

อิทานิ เอกิเสน สีมฺเยว จ อตุตา โสเชตพฺโพ อุปฺปมาโท

#๑. ยู. อลชชฎาวาทินํ ๗ ๒. ยู. อวสุตตีเมว ๗ ๓. สี่. สฺทฺทฺชเมอิ ๗

#ยู. สฺทฺทฺชตฺเต ๗

เล่มที่ 26 สิริมณฑตเถรคาถาวณณนา หน้า 189

กาตพุโพติ ตสฺส การณํ สํเวควตฺถํ ทสฺเสนฺโต มจฺจนาพุภาหโต
โลโกติอาทิมหา ฯ

ตตฺถ มจฺจนาพุภาหโต โลโกติ อัย สพุโพปี สตฺตโลโก
โจโร วีย โจรฆาตเคน สพุพวภูณฺนีปาตินา (๑) มจฺจนา มรณฺน
อภีหโต น ตสฺส หตฺถโต มุจฺจติ ฯ

ชราย ปริวาริโตติ อัย โลโก อุปฺปาทโต อุทฺธ
มรณฺปนยนรสาย ชราย ปริวาริโต อชฺโฆตฺถโฏ ชราสงฆาต-
ปริมฺภโกติ (๒) อตฺถโต ฯ

ตณฺหาสลฺเลน โอตินฺโณติ สิริรสฺส อนฺโต นิมฺภเคน
วิสปีตชฺรปฺเปน วีย อุปาทานลกฺขณฺน ตณฺหาสงฆาเตน สลฺเลน
โอตินฺโณ หทยพฺภนฺตเร โอคาโพห ฯ ตณฺหา หิ ปีพาชนนโต
อนฺโต ตฺพนโต ทฺรุตฺถารโต จ สลฺโลติ วุจฺจติ ฯ

อิจฺจนาชฺปายิตฺติ อารมฺมณฺภิปตฺถนลกฺขณาย อิจฺจาย
สนฺตาปีโต ฯ ตํ วิสยํ (๓) อิจฺจนฺโต หิ ปุคฺคโล ยทิจฺฉิตํ วิสยํ
ลภฺนฺโต วา อลภฺนฺโต วา ตายเอว อนฺุทหนลกฺขณาย
อิจฺจาย สนฺตฺตโต ปริพาหปฺตฺโต โหติ ฯ

สทาติ สพุพกาลํ อิทฺถจ ปทํ สพุพปเทสฺสุ โยเชตพุทฺ ฯ

ปริกฺขิตฺโต ชราย จาติ น เภวลํ มจฺจนา อพุภาหโตเยว
อถ โข ชราย จ ปริกฺขิตฺโต ฯ ชราย สมวฺรุตฺโต ชรา-
#๑ สี. สพุพวตฺถุณฺนีปาตินา ฯ ๒. ย. ชราสงฆาตปริมฺภโต ฯ
#๓. สี. ย. ตํ ตํ วิสยํ ฯ

ปการปริกขิตโต น ตํ สมตักกมตีติ อตุโธ ฯ

หณตติ นิจจมตดาไณติ อตาไณ อสรไณ หตุวา
นิจจกาลี ชรามรณเหหิ หณตติ วิพาธิยติ ฯ ยถา กิ ฯ
ปตตทณโฑว ตกุกโร ยถา ตกุกโร โจโร กตาปราโธ
วชฌปปโต อตาไณ ราชานาย หณตติ เอวมยํ โลโก
ชรามรณเหหิตี ทสเสตี ฯ

อากจณนตคักขินฐาวาติ มหาวเน พยุมมานเน ตํ อภิ-
กานุตตา มหนุตตา อคคักขินฐา วิย มจจุ พยาธิ ชราติ
อิเม ตโย อนุทหนญฺเจเน อคคักขินฐา อิมํ สตตโลกํ อภิ-
กานุตตา อากจณนตี เตสํ ปน ปฏฺวิโธ หตุวา ปจจुकนตฺ
อภิกวิทฺตุ พลํ อุตฺสาโห นตฺถิ อิมสฺส โลกสฺส ชโว นตฺถิ
ปลาติตฺตุ ชวนเตสฺ อชฺโฆตฺถรณเตสฺ ยตฺถ เต นากิกานุตติ
ปิฏฺฐี ทสเสตฺวา ตโต ปลาติตฺมุปี อิมสฺส โลกสฺส ชงฺฆาชาโว (๑)
นตฺถิ เอวํ อตฺตนา อสมตฺโธ มายาเทหิ อูปาเยหิ อปฺปฏิกาเร
ติวิเช พลวติ ปจจามิตฺเต นิจจูปฺปฏิจเเต กิ กาทพฺพนตี เจ ฯ
อโมฆํ ทิวสํ กยิรา อปฺเปน พหุเกน วาติ อปฺเปน
อนตฺมโส คทฺทหนมตฺตมฺปี กาลี ปวตฺติเตน พหุเกน วา สกถํ
อโหระตฺตํ ปวตฺติเตน วิปฺสฺสนามนสิกาเรเน อโมฆํ อวณฺณํ ทิวสํ
กเรยฺย ยสฺมา ยํ ยํ วิชเหเต รตฺตี ตฺทูนํ ตสฺส จีวิทํ
#๑ สี่. ยู. ชงฺฆา วา ฯ

เล่มที่ 26 สิริมณฑตเถรคาถาวณณา หน้า 191

อัย สตุโต ยั ยั รตุตี วิชหติ นาสติ (๑) เขเปติ ตพุนั เตน

อุณั ตสส สตุตสส ชีวัตั โหติ เอเตน รตุติกุขโย นาม

ชีวัตกุขโย ตสส อนิวคตุนโตติ ทสเสติ ฯ เตนาห

ยเมกรตุตี ปจัม คพเก วสติ มาณโว

อพกุจจิโตว โส ยติ (๒) ส กจัน น นิวคตตีติ ฯ

น เกวถั รตุติวเสเนว อถ โข อิริยาปถวเสนาปี

ชีวัตกุขโย อุปราระตพโพติ อาห จรโตติอาทิ (๓) ฯ

จรโตติ กจันนตสส ฯ

ติกุจโตติ จิตั กปเปนตสส ฯ

อาสินสยนสส วาติ อาสินสส สยนสส วา นิสินนสส

นิปชชนตสส วาติ อตุโถ ฯ อาสีทนนติปี ปจันติ ตตุถ

สามิอตุเถ อุปโยควจัน ทกุจพัพ ฯ

อุเปติ จริมา รตุตีติ จริมกจิตตสหิตา รตุติ อุปกจันติ

รตุติกุคกณญเจตุถ เทสนาสีสมตุตั ฯ กมนนทิสู เยน เณจ

อิริยาปถเนน สมงคีกุตสส จริมกาโลเขว เตเนวสส อิริยา-

ปถกุขณา ชีวัตั เขเปตวาเอว กจันนติ ตสฺมา น

เต กาโล ปมชชิตุ นัยั คยุหุ ปมาท อปชชิตุ

กาโล อิมสมิ นาม กाले มรณั น โหตีติ อวิทิตตุตา ฯ

วตุตตี หิ

#๑. สี่. ยู. วิหเรเต อติณามติ ฯ ๒. สี่. ยู. สยติ ฯ

#๓.อิตีอาทินุติ ยุตุตตรั

บุพพกนิภายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤทปีนี ๒) - หน้าที่ 192
เล่มที่ 26 ฅกุกนึปำตวณณนา หน้ำ 192

อนึมึคตมณณณำค้ ฅจจำนั อึช ชีวึค้
กสิรณจ ปรึคตณจ ฅณจ ทุกขณ สัยคณคึ ฅ
คสุมำ เอว้ อคตำนั โอวทึควำ อปฺปมคตณ ฅึสฺ สึกขำสฺ
อนุโยคิ กำตพุโพคิ อธิปฺปำโย ฅ
สิริมณทตฺเถรคำถำวณณนา นิภูจิตำ ฅ

สพพกำมึคเถรคำถำวณณนา

ทวิปำทโกคิอำทิกำ อำยสฺมโต สพพกำมึคเถรสฺส คำถำ ฅ กำ
อฺปฺปคตึ

อຍ กิร ปทฺมคตฺรสฺส ภควโต สำสเน อฺปฺปนัน อฺพพทฺ
โสเชตวำ ปฏึปำกคึกั จเปนค้ เอกั เถรึ ทึสวำ อหฺมปิ
อนำคเต เอกสฺส พุทฺธสฺส สำสเน อพฺพทฺ โสเชตวำ ปฏึปำกคึกั
จเปค้ สมคฺโถ ภเวยฺยณคึ ปคตฺนั ปฏฺจเปควำ คทฺนุรูปำนึ
ปฺลฺลณำนึ กควำ เทวมฺนุสฺเสสฺส สัสรนฺโต อึมสฺมึ พุทฺธรูปำเท
อปรึนึพฺพเตเอว ภควคึ เวสาลียั ขคคึยฺกฺเถ นึพฺพคตึควำ
สพพกำมึคิ ลทฺธนām วยปฺปคโต ฅำคเกหึ ทำรปรึคคหึ
กำรึโต นึสฺสรณชฺฅมำสยคำย ฅรāvāsī ชึคฺจฺจฺนฺโต ฅมฺม-
ภณฺทำคārīgāsฺส สนคึเก ปพฺพชึควำ สมณฅมฺมึ กโรนฺโต
อฺปฺชฺฅมำยเน สทฺฐึ เวสาลี อฺปคโต ฅำคัฅมฺรึ อคมำสึ ฅ คคฺถ
นั ปฺรำณทคึยิกำ ปคึวึโยคทุกขึคำ กึสำ ทพฺพณณนา อนลฺงกคำ

เล่มที่ 26 สพพกามิตุเถรคถาวณณนา หน้ทที่ 193

กิลิภูจวคถนินวสนา วนุทิตุวา โรทมานา เอกมณุตติ อภูจาสี ตั
ทิสวา เถรสส กรุณนปรัสสรี เมคตติ อูปภูจายโต อนุ-
ภูจถารมมณเ อโยนิโสมนสิ การวเสน สหสา กิเลโส อูปปชชช

โส เตน กสasih ตาพิโต อาชานีโย วिय สณชชช-
ตังเวโค ตาวเทว สุตานัน คนตุวา อสุภนินิตติ อุกคเหตุวา
คตถล ปฏิลทษณนัน ปาทกั กตุวา วิปัสสนัน วทฒเหตุวา
อรหคตติ ปาปฺณิ

อดสส สสุโร อลงกคปฏियคตติ ชีตริ อาทาย มหคทา
ปริวารเรน นัน อูปปพพชชชคทกโม วิหารี อคมาสิ

ทวิปาทโกย อสุจิ	ทुकคनुโร ปริหีรติ
นนานากุณปปริปฺโร	วิสุสวณฺโต ตโต ตโต
มิกั นิลินัน ภูญฺณ	พพิเสเนว อมพฺุช
วานริ วिय เลเปน	พารยนติ ปุณฺชชนัน
รูปา สทททา รสา คนุชชา	โผฏฺจพพช จ มโนรมา
ปญจ กามคฺุณนา เอเต	อิตฺถีรูปสมิ ทิสฺสเร
เย เอตา อูปเสวณฺติ	รคตจิตฺตา ปุณฺชชชนา
วทฒเหตุนติ กภูสิ โฆริ	อาจินนฺติ ปุณพทว

#๑. สฺยา. พพิเสเนว

โย เจตา (๑) ปรีวชเชติ สປປສຸເສວ ປທາ ສີໂຣ
ໂສມໍ ວິສຕຸຕິກໍ ໂລເກ ສໂຕ ສມຕິວຕຸຕຕິ ຯ
ກາເມສຸວາທິນໍວໍ ທິສຸວາ ເນກຸບມຸມໍ ທຸສຸ ເມໂຕ
ນິສຸສັກູ ສພຸທກາເມຫິ ປຕຸໂຕ ເມ ອາສວກຸບໂຍຕິ (๒)

ອິມາ ຄາຕາ ອກາສິ ຯ

ຕຕຸຕ ທຸວິປາທໂກຕິ ຍທິປີ ອປາທກາທໂຍປີ ກາຍາ ອສຸຈິເຍວ
ອຸທິກາຣວເສນ ປນ ອຸກຸກຸຈປຣິຈເຈເທນ ວາ ເວົ ວຸຕຸຕໍ ຯ ຍສຸມາ
ວາ ອຸເລ ອສຸຈິກຸຕາປີ ກາຍາ ໂລເມພິລາທິຫິ ອກິສຸງຊຣິຕຸວາ
ມນຸສຸສານໍ ໂກຊເນປີ ອຸປນິຍນຸຕິ ນ ປນ ມນຸສຸສກາໂຍ ຯ ຕສຸມາ
ອສຸຈິຕຣສກາວມສຸສ ທສຸເສນໂຕ ທຸວິປາທໂກຕິ ອາຫ ຯ

ອຍນຸຕິ ຕທາ ອຸປຸກຸຈິຕໍ ອິຕຸຣິຣູປໍ ສນຸຮາຍາຫ ຯ

ອສຸຈິຕິ ອສຸຈິເວວ ນ ເອຕຸຕ ກິລຸຈິປີ ສຸຈິຕິ ອຕຸໂຄ ຯ

ທຸຄຸ- ຄນຸໂຮ ປຣິຫິຣຕິຕິ ທຸຄຸຄນຸໂຮ ສມາໂນ ປຸປຸສຄນຸຮາທິຫິ
ສຸງຊຣິຕຸວາ ປຣິຫິຣິຍຕິ ຯ

ນານາກຸນປປຣິປູໂຣຕິ ເກສາທິອເນກປປກາຣກຸນປກິໂຕ ຯ

ວິສຸສວນຸໂຕ ຕໂຕ ຕໂຕຕິ ປຸປຸສຄນຸຮາທິຫິສຸສ ເຊຄຸຈຸຄກາວໍ
ປຣິກຸຈາເທຕຸ ວາຍມນຸຕານມຸປີ ຕໍ ວາຍາມໍ ນິປຸສຸຕໍ ກຕຸວາ ນວຫິ
ທຸວາເຣຫິ ເຊພສິງຊາຸນິກາທິນິ ໂລມກຸເປຫິ ຈ ເສທຊລຸຕິກໍ
ວິສຸສວນຸໂຕເຍວ ປຣິຫິຣຕິຕິ ສມຸພນຸໂຮ ຯ

#๑. ຍຸ. ໂຍ ເອຕາ ຯ ๒. ບຸ. ເຄຣ. ๒๖/๓๖๐/๓๓๕ ຯ

เล่มที่ 26 สัพพกามิตุเถรคาถาวณณา หน้า 195

เอวฺ เชคฺจฺโฉปี สฺมาโน จายฺ กาโย ญฺญาทีหิ วีย
มิกาทีเก อคฺตโน รูปาทีหิ อนุชฺปฺนุชฺชเน วญฺเจติเยวาติ
ทสฺเสนฺโต มิคฺนฺตืออาทิมาท ๑

ตตฺถ มิคฺ นิสินฺ ญฺเณนาติ ปาสวากราทีนา (๑) ญฺเณ
นิสินฺ ปฏิจฺจนฺนํ กตฺวา มิคฺ วีย เนสาโท ๑ วกฺขมาโน
หิ อิวสทฺโท อีธาปี อานตฺวา โยเชตพฺโพ ๑

พพิเสเนว อมฺพฺชนฺติ อมฺพฺชฺ มจฺฉิ อามิสพฺพฺเชน
พพิเสน วีย พพิสิโก ๑

วานรฺ วีย เลปนาคี รุกฺขสิลาทีสุ ปกฺขิตฺเตน มกฺกญฺเลปน
มกฺกญฺ วีย มิคฺลฺทฺโร (๒) อนุชฺปฺนุชฺชนํ วญฺเจนฺโต พาเชนฺตฺติ ๑

เก ปน พาเชนฺตฺติ อาห รูปา สทฺทาทืออาท ๑ รูปาทโย
หิ ปญฺจ กามโกญฺจาสา วิเสสโต วิสภาควตฺถุสนฺนินฺตฺสยา
วิปลลาสุปฺนินฺตฺสเยน อโยนิโสมนสิกา เรน ปริกฺขิตฺตานํ อนุช-
ปฺนุชฺชานํ มโน รเมนฺโต กิลสวตฺถุตาเย อนตฺถาวหภาวโต เต
พาเชนฺติ นาม. เตน วุตฺตํ รูปา สทฺทา ๑เป ๑ อิตฺถิรูปฺสุมิ
ทิสฺสเรติ ๑

อิตฺถิกฺคหณฺมฺ เจตฺถ อธิการวเสน กตฺนฺติ เวทิตพฺพิ ๑
เตเนวาทฺ เย เอตา อุปฺเสวนฺตฺติอาท (๓) ๑

ตสฺสตุโถ เย ปฺนุชฺชนา เอตา อิตฺถิโย รตฺตจิตฺตา

#๑. สී. ชาลวาการาทินา ๑ ๒. ม. มิคฺลฺทฺโร ๑

#๓.อิตฺถิทินฺติ ยุตฺตตรฺ ๑

รากาภิกุตจิตตา อุปโกควตตุสณาย อุปเสวนติ ฯ

วทุฒนติ กฐสี โฆรนต์ เต ชาตอาทีหิ นรยาทีหิ
จ โฆริ ฆยานกั อนุชพาเลหิ อภิรมิตพพโต กฐสีสงขาคิ
ลัสาริ ปุณปุณั อุปตติมรณาทีนา วทุฒนติ ฯ เตนาห
อาจินนติ ปุณพภานติ ฯ

โย เจตาติ โย ปน ปุคคโล เอตา อิตถิโย ตตถ
ฉนุทธราคสุส วิภขมภเนน วา สมุจฉินุทเนน วา อตตโน
ปาเทน สปปสุส ลิริ วิย ปรีวชเชติ โส สพพิ โลกั
วิสชิตวา จิตตตา โลเก วิสชิตกาสงขาคิ ตณหิ สโต
หุตวา สมติวตตติ ฯ

กามเสวาทีนั ทิสวาติ อญุจิกงกฐปมา กามา พหุ-
พุกขา พหุปายาสาติอาทีนา วตถุกาเมสุ กิเลสกาเมสุ อนเกา-
การโวการิ อาทีนั โทสิ ทิสวา ฯ

เนกขम्मั ทญุฑู เขมโตติ กามะหิ ภเวหิ จ นิกขนุต-
ทาวโต เนกขम्मั ปพพชช นีพพานญจ เขมโต อนุปททวโต
ทญุฑู ทิสวา ฯ

สพพกามะหิปี เตญุมิกชเมหิ นิสสุญ्ञุ วิสัยุตโต ฯ
สพเพปี เตญุมิกา ชมมา กามนียญ्ञุเจน กามา เตหิ จ เถโร
วิสัยุตโต ฯ เตนาห ปตโต เม อาสวภขโยติ ฯ

เอวั เถโร อาทีโต ปญจหิ คาถาหิ ชम्मั กเถตวา

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤททีปนี ๒) - หน้าที่ 197
เล่มที่ 26 นกุกนึปาทวณณา หน้า 197

นฏฐคาถาย อณณั พุยากาลิ ๗ ตั สตุวา สตุโร อัย
สพพตถ อนุปลิตโต น สกุกา อิม กามesu ปตาเรตุนติ
ยถาคตมกุเณว คโต ๗ เถโรปี วสสสตปรินิพพุเต ภควติ
อุปสมปทาย วิสวสสสติโก ปจพฺยา เถโร หุตฺวา เวสาลีเกหิ
วชฺชิปฺตเตหิ อุปปาทิตฺ สาสนสฺส อพฺพุทฺ โสเชตฺวา ทุตฺย
ชฺมมสงฺคีตี สงฺคายิตฺวา อนาคเต ชฺมมาโสกกালে อุปฺปชฺชนกั
อพฺพุทฺ โสเชหิตฺติ ติสฺสมหาพฺรหฺมานั อาณาเปตฺวา อนุปาติเสสาย
นิพฺพานธาตฺยา ปรีนิพฺพายิ ๗

สพพกามิตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ๗

นกุกนึปาทสฺส อตฺถวณณา นิฏฺฐิตา ๗

สตฺตกนิปาตวณฺณนา

สุนฺทรสมฺมุตฺตเถรคถาวณฺณนา

สตฺตกนิปาเต อลงฺกตาทิอาทิกา อายสฺมโต สุนฺทรสมฺมุตฺตเถรสฺส
คถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิการิ ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลยณานิ อุปฺจินฺตฺวา อิมสฺมี พฺพุชฺชูปฺปาเท ราชคเ
อญฺจตรสฺส มหาวิภวสฺส เสฏฺฐิโน ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพุตฺติ
สมฺมุตฺโตตฺตส นามํ อโหสิฯ ฐปฺสมฺปตฺติยา (๑) ปน สุนฺทร-
สมฺมุตฺโตติ ปฺลยณายิตฺถ ฯ

โธ ปจฺมวเย จิโต ภควโต ราชคหฺปฺปเวเส พฺพุชฺชานุกาวิ
ทิสฺวา ปฏฺฐิตฺตสฺสโร นิสฺสรณชฺฌมาสยตฺถาย ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐป-
สมฺปโท สฺมาทินฺนชฺฐตฺถมฺโม ราชคหโต สวตฺถิ คนฺตฺวา
กฺลฺยาณมิตฺตสฺส สนฺติเก วิปฺสฺสนาจาริ อุกฺกเหตุวา กมฺมฏฺฐานํ
อนฺุยฺยชฺชนฺโต วิหฺรติฯ ตสฺส มาตา ราชคเ อฺสฺสวทิวเส
อญฺเเว เสฏฺฐิปฺตฺเต สปฺชาปฺติเก อลงฺกตปฺปฺยิตฺเต อฺสฺสวทิว
กีพฺนเต ทิสฺวา ปฺตฺตํ อนฺุสฺสริตฺวา โรทฺติ ฯ

ตํ ทิสฺวา อญฺจตรรา คณฺิกา โรทฺนการณํ ปุจฺฉิ สว
ตฺสสา ตํ การณํ กเถสิฯ ตํ สุตฺวา คณฺิกา อหิ ตํ
อานสฺสามิ ปสฺส ตาว มม อิตฺถิภาวนฺติ วตฺวา ยถิ
#๑ สฺ. ย. อติฐปฺสมฺปตฺติยา ฯ

เล่มที่ 26 สุนทรสมุทตฺเถรคาถาวณณา หน้า 199

เอวํ ตํเยว ตสฺส ปชาปตี กตฺวา อิมสฺส กุลสฺส สามินี
กริสฺสามีติ ตาย พหุํ ฌนํ ทตฺวา วิสฺสชฺชิตา มหตา ปรีวารเณ
สาวตฺถี คนฺตฺวา เถรสฺส ปิณฺฑาย วิจรณญฺจानเณ เอกสฺมี
เคเห วสฺมานา ทิวเส ทิวเส อญฺเฌหิ เถรสฺส สกุกจฺจํ
ปิณฺฑปาตํ ทาเปตี ฯ อลงฺกตปฏฺิยตฺตา จ หุตฺวา สุวณฺณ-
ปาทูกา อารุหฺ อตฺตานํ ทสฺเสตี ฯ

อถกทิวสํ เคหทวารเณ กจฺจนตํ เถโร ทิสฺวา สุวณฺณ-
ปาทูกา โอมฺลจิตฺวา อญฺชตี ปกฺคยฺห ปฺรโต กจฺจนตํ
นानปฺปการํ เถโร กามนินฺนตฺนายน นินฺนเตตี ฯ ตํ สุตฺวา
เถโร ปฺรชฺชชนจิตฺตํ นาม (๒) จณฺจถิ ฆนฺนุน มยา อิทาเนว
อุสฺสาโห กรณฺิโยติ ตตฺถเวย จิโต ภาวนํ อุสฺสูกกาเปตฺวา
ฉพฺภิณฺโณ อโหตี ฯ ตํ สนฺชาย วุตฺตํ

อลงฺกตา สุวสนา มาลธารี (๑) วิภูสิตา
อลตฺตกตฺตาปาทา (๒) ปาทูการุหฺ เวตีกา ฯ
ปาทูกา โอรุหิตฺวาน ปฺรโต ปญฺชลิกตา
สา มํ สเณหน มุทฺหนา มุหิตปฺพุพฺพิ อภาสถ ฯ (๓)
ยฺวาสี ตฺวํ ปพฺพชฺชิตอ ติฏฺฐาหิ มม สาสเน
ภฺยชฺ มานุสเก กามे อหํ วิตฺตํ ททามิ เต
สจฺจํ เต ปฏฺิษานามิ อคฺคิ วา เต หรามหํ ฯ

#๑. สฺยา. มาลธารี ฯ ๒. สฺยา. อลตฺตกตฺตา ปาทา ฯ

#๓. สฺยา. มุหิตปฺพุพฺพภาสถ ฯ

ยทา ชินณนา ภวิสสาม อุโภ ทณทปรายนา
อุโภปี ปพพชิสสาม อุภยตถ กณคคโห ฯ
ตณจ ทิสวาน ยาจนตี (๑) เวสิกั ปณชลิทตี
อลงกตี สุวสนั มจจุปาสัว โอตุทตี ฯ
ตโต เม มนสิกาโร โยนิโส อุทปชชถ
อาทินโว ปาตุรหุ นิพพิทา สมตัญจถ ฯ
ตโต จิตตี วิมจจิ เม ปสส ชมมัสสมมตี
ติสโส วิชชา อนุปปตตา กตี พุททสส สาสนนตี (๒) ฯ
ตตถ มาลชาริตี มาลาชารินี ปิพนชปุปพทามา ฯ
วิญจิตาติ อุณญจานสส ปุณณวเสน ปุปเพหิ เจว
กนชวิเลปนาทิตี จ วิญจิตกตตตา ฯ
อลงกตติ อิมินา หตถุปลคิวิูปคาทิตี (๓) อาภรณหิ
อลงกรณั อธิปเปตี ฯ
อลตตกกตปาทาติ ปรีณตชยสมนปุปพวณณน ลาขารเสน
รณชิตจรณยุกพา ฯ สมาสปทญเหตุ อลตตกกตปาทาติ
วตตพเพ คาถาสุขถลั ทินั กตวา วุตตี ฯ อสมาสภาเว ปน
ตสสาติ วจนเสโส เวทิตพโพ ฯ
ปาทกาธยห เวสิกาติ เอกา รูปุชิวิกา อิตถิ ยถา-
วุตตเวสา สุวณณปาทกา ปณิมุณจิตวา จิตาติ วจนเสโส ฯ
#๑. สยา. อายนตี ฯ ๒. พ. เถร. ๒๖/๓๖๑/๓๓๓
#๓. ส. ย. หตถุปลคปาทูปคาทิตี ฯ

เล่มที่ 26 สุนทรสมุทตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 201

ปาตุกา โอรุหิตฺวานาติ ปาตุกาหิ โอตริตุวา สุวณฺณ-
ปาตุกาโย โอมุณฺจิตฺวาติ อตุโล ๑

ปฺลชฺลิกคาติ ปคฺคหิตอณฺชติกา สา เวสี มํ ๑ สามิ
วา (๑) วจนปรมฺปรี วินา สยเมว อภาสถ ๑

สณฺเณนาติ มณฺเฐน ๑

มฺหุนาติ มธฺเรน ๑ วจนนาติ อวุตฺตมฺปิ วุตฺตเมว โหติ
อภาสธาติ วุตฺตตฺตา ๑

ยฺวาทิ ตฺวํ ปพฺพชิตฺติ ตฺวํ ปพฺพชนฺโต ยฺวาทิ ททโรเยว
หุตฺวา ปพฺพชิตฺติ นนฺ ปพฺพชนฺเตน สตฺตเม ทสเก สมฺปตฺเตว
ปพฺพชิตฺตพฺพนฺติ ทสฺเสติ ๑

ติฏฺฐาหิ มม สาสเนติ มม วจน ติฏฺฐ ๑

กํ ปน ตนฺติ อห ภูณฺช มานุสเก กามเต ๑

กาม ปริภุณฺชิตฺตฺกามสฺส รฺูปสมฺปตฺติ วยสมฺปตฺติ ปรिवารสมฺปตฺติ

โภกสมฺปตฺติ จ อิจฺฉิตฺตพฺพา ๑ ตตฺถ กุโต เม โภกสมฺปตฺติติ

วเทยฺยาติ อห อหํ วิตฺตํ ททามิ เตติ ๑ ตยิทํ วจนํ

กถํ สทฺทหฺทาตพฺพนฺติ มณฺเญยฺยาติ ตํ สทฺทหฺทาเปณฺตี อห

สจฺจํ เต ปฏฺิษานามิ อคฺคิ วา เต หรามหนฺติ ๑ ภูณฺช

มานุสเก กาม อหํ วิตฺตํ ททามิ เตติ ยทิทํ มยา ปฏฺิณฺณตํ

ตํ เอกํเสน สจฺจเมว ปฏฺิษานามิ สจฺจ เม น ปตฺติยายสิ (๒)

#๑. สํ. ย. สา เวสี มํ วา ๑ ๒. สํ. ปจฺเจยฺยาสิ ๑

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 202
เล่มที่ 26 สดตกนิปาตวณณา หน้า 202

อคฺคิ วา เต หรามหิ อคฺคิ หริตฺวา อคฺคิปจฺจยํ สปลิ
กโรมีติ อตฺโถ ฯ

อุภยตฺถ กภูคฺคโหติ อมฺหากิ อฺภินฺนํ ชินฺณกาเล
ปพฺพชฺชนํ อุภยตฺถ ชยคฺคาโห ยํ มยํ ยาว ทณฺฑปฺรายน-
กาลา โภเค ภูจฺชาม เหวํ อธิโลเกปิ โภเคหิ น ชียาม
มยํ ปจฺจนา ปพฺพชิสฺสาม เหวํ ปฺรโลเกปิ โภเคหิ น ชียามาติ
อธิปฺปาโย ฯ

ตโตติ ตํ นิमितฺตํ กามหิ นิมนฺเตนฺตฺติยา ยฺวาลิ
ตฺวนฺตฺติอาทินายทา ชินฺณา ภวิสฺสามาติอาทินา จ ตสฺสา
เวสฺสิยา วุตฺตวจนฺเหตุ ฯ ตํ หิ วจฺนํ องฺกุตํ กตฺวา เถโร
สมณฺชมฺมํ กโรนฺโต สทคฺถํ ปฺริปฺุเรสิ ฯ เสถิ ฺเหฏฺฐา
วุตฺตนยเมว ฯ

สุนฺทรสมฺมทฺตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ปเร อมพาทกาธาเรเมตอาทกา อายสมโต ลกุกฏกภททียตุเถรส
คาถาฯ กา อุปปตติ ฯ

อัย กิร ปทุมตตรสส ภควโต กาลे หंसวตีนคร
มหาโภเก กุเล นิพพตติตวา วยปตโต สตุถุ สนตเท ฆมม
สुณนโต นิสินโน ตสมี ฆณ สตุถาริ เอกั กิกขุ มลขุสสราน
อคุญจाने जपेनत्ति तिसुवा सयम्पि तं जानं पत्तेनโต
พุทธปมขसुส กิกขुสंससुส महानं तदुवा ओहो वताहम्पि
อนาคते अयं गिक्खु विय ऐकसुस पुत्तसुस सासने मलखुसสรान
อคุโศ ภเวยฺยนติ ปณิธานं อกาสิ ฯ

ภควา จ ตสส อนนตราชत्ति तिसुवा พุยากริตुवा
ปกคามิ ฯ

โส ตตุถ ยาวชีวํ पुण्णानि गदुवा तेवमनुससेसु สंसरन्तो
सुसससुस भक्वतो काले जित्तपत्तगोकिलो हुदुवा राखुयानतो
मरुर् ओमपफलं कुण्णेतानाथाय कज्जनतो सत्तुधरि तिसुवा
पसनमानसो तससामिदि जित्तं उपपातेसि ฯ सत्तुधा तसस
जित्तं वदुवा पत्तं कहेदुवा निसिथि ฯ गोकिलो तसफलसुस
पत्ते ओमपपुकं पत्तिगुजापेसि ฯ सत्तुधा तं परिगुण्णि ฯ सो
गोकिलो पसनमानसो तेनेव पितिसुखेन सत्तुधाहि विदिनामेसि
#๑. สุยา. ลกุกฏกภททีย... ฯ เอวมุปริปี ฯ

เตน จ ปุณณกมเมน มลชุตสโร อโหสิ ฯ

กสฺสปรสมมาสมพุทฺธกาเล ปน เจตฺยเ อารทุเช ก็ ปมาณํ
กโรม. สดตโยชนปฺปมาณํ ฯ อติมหนตเมตํ ฯ ฉโยชนปฺปมาณํ ฯ
เอตมปิ อติมหนตํ ฯ ปณจโยชนํ จตุโยชนํ ติโยชนํ ทฺวิโยชนนฺติ
วุดเต อยํ ตทา เชฏฺจวฑฺฒกํ หุตฺวา เถล โภ อนาคต
สฺวปฺปชฺชคฺคิยํ กาคุํ ฏภูตฺตีติ วตฺวา รชชฺยา ปริกฺขิปนฺโต
คาวตมตฺถเก จตฺวา เอเกกํ มุขํ คาวุตํ คาวุตํ โหตุ เจตฺย
เอกโยชนาวฏฺฐํ โยชนพฺเพชฺ (๑) ภวิสฺสตีติ อาท ฯ เต ตสฺส วจเน
อฏฺฐจฺสุ ฯ อิติ อปฺปมาณสฺส พุทฺธสฺส ปมาณํ อกาตีติ ฯ เตน
ปน กมเมน นีพพตฺตนิพพตฺตฏฺฐาเน อณฺเณหิ นิจตฺรปฺปมาโณ
โหติ ฯ

โส อมฺหากํ สดถุ กาลे สวตฺถิยํ มหาโภคฺกุลे นีพพตฺติ
ภทฺทโยติสฺส นามํ อโหสิ ฯ อติรสฺสตาย ปน ลกฺขณฺณภทฺทโยติ
ปณฺณายิตฺถ ฯ โส สดถุ สนฺติเก ฐมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตฺตสทฺโธ
ปพฺพชิตฺวา พหุสฺสุโต ฐมฺมกถิโก หุตฺวา มธฺเรน สเรน ปเรลํ
ฐมฺมํ กเถสิ ฯ อเถกสฺมี อุตฺสวทิวเส เอเกน พฺราหฺมณฺเนน สทฺธี
รเถน คจฺจนฺตี อณฺเณตรา คณิกา เถโร ทิสฺวา ทนฺตวิทฺสํ
หสิ ฯ เถโร ตสฺสา ทนฺตฏฺฐิเก นิมิตฺตํ กเหตุวา ฌานํ
อุปฺปาเทตฺวา ตํ ปาทกํ กตฺวา วิปฺสสนํ ปฏฺฐเปตฺวา อนาคามี
#๑. สี. โหติ เจตฺย เหวํ ติโยชนํ จตุโยชนํ ฯ

อโหสิ โส อภินุหิ ภายคตาย สติยา วิหรนุโต เอกทิวสั
อายสมตทา ฐมมเสนาปตินา โววทิตยมาโน อรหตุเต ปติฎฐหิ ฯ
เตน วุตตุติ อปทานเน (๑)

ปทุมุตตุโร นาม ชินโน	สพพฐมมาน ปารคฺฐ (๒)
อิโต สตสทสสุสมหิ	โลกเ (๓) อุปฺปชชิ นายโก (๔) ฯ
ตทาทิ หัสนวติยั	เสฎฐจิปฺตุโต มหทฺฐโน
ชงฆมาวิหาริ วิจริ	ตัฆมารามิ อคจฺจนหิ ฯ
ตทา โส โลกปชฺชโชโต	ฐมมึ เทเสสิ นายโก
มฐุรสุสรานั (๕) ปวาริ	สาวกั อภิกิตฺตยิ ฯ
ติ สุตฺวา มุทิตโต หุตฺวา	การิ กตฺวา มहेสิโน
วนุทิตฺวา สตุถฺโน ปาทะ	ติ จานมภิปคฺถยิ ฯ
ตทา พุทฺโธ วิทยากาลิ	ตัฆมชฺเช วินายโก
อนาคตมหิ อทฺธานะ	ลจฺจนเส ติ มโนรธั ฯ
สตสทสสุสิโต กปฺเป	โอฏกาทกกุลสมภโว
โคตโม นาม โคคฺเตน (๖)	สตุถา โลกเ ภวิสฺสติ ฯ
ตสฺส ฐมเมสุ ทายาโท	โอโรโส ฐมมณิมมิโต
ภทฺทิตฺโย นาม นามะน	हेสุสติ สตุถฺ สาวโก ฯ
เตน กมฺเมเน สุกเตน	เจตนาปณิธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสิ เทหิ	ดาวตีสมคจฺจนหิ ฯ

#๑. พุ. อ. ๓๓/๑๓๑/๒๑๕ ฯ ๒. ม. สพพฐมเมสุ จกฺขุมา ฯ

#๓. ม. กปฺเป ฯ ๔. ย. จกฺขุมา ฯ ๕. สุยา. โปราณ.

#มณฺชสุสรานั ฯ ๖. สุยา. โปราณ. นามะน ฯ

เทวนวเต อิตฺ กปฺเป	สุสฺโส อูปฺชชฺชि นายโก
ทฺราสโท ทฺปฺปสโ	สพฺพลอกฺตฺตโม ชิโน ๑
จรณน จ สมฺปนฺโน	พฺรหา (๒) อฺชฺช ปตาปวา
หิตฺเตสฺส สพฺพสฺตฺตํ	พฺหุ โมเจสฺส พนฺธนา ๑
นฺนทารามวเน (๒) ตสฺส	อโหสฺสึ สฺสุสฺสโกกิล
คณฺชกฺกิสฺมาสนฺเน	อมฺพรฺกฺเข วสามหิ (๓) ๑
ตทา ปิณฺฑาย กจฺจนฺตํ	ทกฺขิณฺณยํ ชินฺตุตฺตมํ
ทิสฺวา จิตฺตํ ปสาเทตฺวา	มณฺชุนาภินิฏฺฆหิ ๑
ราชฺยฺยานํ ตทา กนฺตฺวา	สุปฺกํ กนฺกตฺตจํ
อมฺพปิณฺฑํ คเหตุวาน	สมฺพทฺชฺชสฺโสปนามยิ ๑
ตทา เม จิตฺตมณฺเฑาย	มหาการุณฺนิโก ชิโน
อฺปฺนฺจจากสฺส หตฺถโต	ปตฺตํ ปคฺคณฺหิ นายโก ๑
อทาสี (๔) ภูจฺจจิตฺโตหิ	อมฺพปิณฺฑํ มหามฺเ
ปตฺเต ปกฺขิปฺป ปกฺเขหิ	ปฺลชฺชลิ กตฺวาน มณฺชุนา ๑
สเรณ รชฺนีเยน	สวณฺีเยน วคฺคฺนา (๕)
วสฺสนฺโต พุทฺชปฺชตฺถํ	นึพฺ (๖) กนฺตฺวา นิปฺชชหิ ๑
ตทา มุทิตฺตจิตฺตํ มํ	พุทฺชเปมคตาสยิ
สทฺถคฺคฺมิ อฺปาคนฺตฺวา	ฆาตยิ ทฺถจฺมานสฺโส ๑ (๗)

#๑. สฺยา. พฺรหฺมา ๑ ๒. สฺยา. นฺนทารามวเร ๑ ๓. สฺยา. มณฺชุนา

#อภิกฺขหิ ๑ ๔. ยฺ. ททามิ ๑ ๕ สฺยา. มณฺชุนา ๑ ยฺ. ธีสนา ๑

#๖. สฺยา. โปราณ. นินฺทหิ ๑ ๗. ยฺ. ทฺถจฺมานสา ๑

เล่มที่ 26 ลกฤษฏกภททิตยเตรคาถาวรรณนา หน้า 207

ตโต จุโตหิ ตุสึเต	อนุโกตวา มหาสุขิ
มนุสฺสโยนิมาจฺจึ	ตสฺส กम्मสฺส วาหสา ฯ
อิมฺมฺหิ ภทฺทเก กปะเป	พฺรหฺมพฺนฺธุ มหายโส
กสฺสโป นาม โคตฺเตน	อุปะชฺชชฺช วทตฺ วโร ฯ
สาสนํ โชตยิตฺวา โส	อภิกฺขุยฺย กุติตฺถิเย
วินยิตฺวาน เวนเยเย	นิพฺพุโต โส สสาวโก ฯ
นิพฺพุเต ตมฺหิ โลกกฺเค	ปสฺนนา ชนตา พฺหุ
ปฺชฺชนตฺถาย พุทฺธสฺส	ถุปี กุพฺพนฺติ สตฺถุโน ฯ
สตฺตโยชนิกิ ถุปี	สตฺตรตฺนภฺฐิตฺติ (๑)
การสฺสาม (๒) มฺहेสิสฺส	อิจฺเจวํ มนฺตยฺนฺติ เต ฯ
กิกิโน กาสิราชสฺส	ตทา เสนาย นายโก
หุตฺวาหิ อุปะมาณสฺส	ปฺมาณํ เจตฺติเย วที ฯ
ตทา เต มม วาเกยฺน	เจตฺติยํ โยชนุกุคฺติ
อกิํสุ นรวิโรสฺส	นानารตฺนภฺฐิตฺติ ฯ
เตน กมฺเมเนน สุกเตน	เจตฺนาปณฺธิรึหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ	ตาวตฺตีสมกฺจฺจหิ ฯ
ปจฺจลิเม จ ภเว ทานิ	ชาโต เสฏฺฐจฺจิกูเล อหิ
สวตฺถุณฺนํ ปุรวเร	อิทฺเธ ฝึเต มหฺทฺชเน ฯ
ปุรปุรเวเส สุกตฺ	ทิสฺวา วิมฺหิตฺมานโส
ปพฺพชิตฺวาน น จิริ	อรหฺตฺตมปาปุณฺณิ ฯ

#๑. ย. สตฺตรตฺนภฺฐิตฺติ ฯ ๒. ม. กริสฺสาม ฯ

เล่มที่ 26 สดุดกนิปาตวณณนา หน้า 208

เจตียสสุส ปมาณิ ยิ	อกริ เตน กมมุนา
ลคุณุภกสิโรหิ	ชาโต ปริภวารโห ๑
สเรน มธูเรนหิ	ปฺุเชตฺวา อิติสตุตมม
มณฺชุตฺสรานํ ภิกฺขุณํ	อคฺคตฺตมฺนุปาปฺุณิ ๑
ผลทาเนน พุทฺธสฺส	คฺุณฺณาสฺสรณฺน จ
สามณฺณผลสมฺปนฺโน	วิหฺรามิ อนาสโว ๑
กิลฺเสสา ฉापิตา มยฺหิ ๑ เป ๑	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

อปรภาเค อลฺลํ พุยากรโอรฺุโต

ปเร อมฺพาฎการาเม	วนสณฺฑมฺหิ ภาทฺุทฺธิโย
สมฺมตํ ตณฺหมพฺพุยฺห	ตตฺถ ภาทฺุโทว ฉายติ (๑)๑
รมนฺเตเก มฺุทิจฺเคหิ	วิณฺหาหิ ปณฺเวหิ จ
อหฺลจ รุกฺขมฺลสฺมิ	รโต พุทฺธสฺส สาสเน ๑
พุทฺุโร เจ เม วริ ทชฺชา	โส จ ลพฺุเกถ เม วโร (๒)
คณฺเหหิ สพฺุพโลกสฺส	นิจฺจํ กายคตาสตฺินฺติ (๓)

อิมา ติสฺุโส คาถา อภาสิ ๑

ตตฺถ ปเรติ เสฎฺฐเจ อธิเก วิสิฎฺฐเจติ อตุโถ ๑ อธิกวาจิ
 หิ อยฺ ปฺรสทฺุโท ปฺริ วิย มตฺุตาชาติอาทิสฺุ (๔) วิย ๑
 อมฺพาฎการาเมติ เอวฺนามเก อาราม โส กิร
 ฉายทกสมฺปนฺโน วนสณฺฑมณฺุทฺุโต รณฺณิโย โหติ เตน ปเรติ
 #๑. สฺุยา. ภาทฺุโท ๑ ฉิยายติ ๑ ๒. ยฺ. วริ ๑ ๓. สฺุยา. นิจฺจํ
 #กายคตาสตี ๑ บฺุ. เถร. ๒๖/๓๖๒/๓๓๓ ๑ ๔. สฺิ. อตฺุตาชาติอาทิสฺุ ๑
 #ยฺ. อตฺุตา วิยาติ อาทิสฺุ ๑

เล่มที่ 26 ลกณภูกภททิตยเตรคาถาวณณา หน้า 209

วิเสเสตฺวา วุตฺโต ๑ อมฺพาภูกฺวเน (๑) อมฺพาภูเกหิ อภิลกฺขิตฺวเนติ

จ วทนต์ิ ๑

วนสณฺทมฺหีติ วนคหเน ฆนนิจิตฺรูกฺขจฺจลตาสมฺมุเห วนเนติ

อตฺโต ๑

ภทฺทิตฺโยติ เอวํนามโก อตฺตทานเมว เถโร อณฺณํ วยิ

วทนต์ิ ๑

สมฺมํ ตณฺหมพฺพุหฺมาติ ตณฺหยา มฺมํ นาม อวิชฺชา

ตสฺมา สาวิชฺชํ ตณฺหํ อคฺคมกฺเคน สมฺมุฆาฏฺเตวาทิ อตฺโต ๑

ตตฺถ ภาทฺโทว ฌายตีติ โลกุตฺตเรหิ สีลาทีหิ ภาทฺโท

สฺนุทโร ตสฺมีเยว วนสณฺเฑ กตฺกิจฺจตยา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารวเสน

อภฺกผลฌานเนน ฌายติ ๑

ผลสุเขน จ ฌานสมาปตฺตีหิ จ วิตินาเมตีติ อตฺตโน

วิเวกรตี ทสฺเสตฺวา รมนฺเตเกติ กาถายปี พฺยติเรกมฺเขน

ตเมวตฺถํ ทสฺเสติ ๑

ตตฺถ มฺทิงฺเกหีติ องฺคิกาทีหิ มฺรเชหิ (๒) ๑

วิณฺาหีติ นนฺทินีอาทีหิ วิณฺาหิ ๑

ปณฺเวหีติ ตฺริเยหิ รมนฺติ เอเก กามโกคิโน สฺา ปน

เตสํ รัตติ อนริยา อนตฺถสํหิตา ๑

อหฺลยจฺาติ อหํ ปน เอกโก พุทฺธสฺส ภควโต สฺาสน

#๑. สี. ยฺ. เตน ปเรน วิเสเสตฺวา วุตฺเต อมฺพาภูเก วน ๑

#๒. สี. ยฺ. โปกฺขเรหิ ๑

เล่มที่ 26 สุตตกนิปาตพรรณนา หน้า 210

รโต ตโตเอว รุกขมุตสมิ รโต อภิรโต วิหรามิติ อตุโธ ฯ

เอว อตุตโน วิเวกาภิรตี กิตฺเตตฺวา อิทานิ ยํ

กายคตาสติกมฺมฏฺฐานํ ภาเวตฺวา อรหตฺตํ ปตุโธ ตสฺส

ปัสสนตฺถํ พุทฺโธ เจ เมติ คาทมาห ฯ

ตสฺสตุโธ สเจ พุทฺโธ ภควา เอกาหิ ภนฺเต ภควนฺตํ

วริ ยาจามิติ มยา ยาจิตฺ อติกฺกนฺตวรา โข ภิกฺขุ

ตถาคตฺวาติ อปฺปฏิกฺขิปิตฺวา มยฺหิ ยถายาจิตํ วริ ททฺเหยย โส

จ วโร มมาธิปฺปายปฺปฺรโก ลพฺเภถ มยฺหิ มโนรธํ มตฺถกํ

ปาเปยฺยาติ เถโร ปริกฺกปฺปวเสน วทติ ฯ ภนฺเต สพฺโพ โลโก

สพฺพกถํ กายคตาสติกมฺมฏฺฐานํ ภาเวตฺวาติ สพฺพโลกสฺส นิจฺจํ

กายคตาสติ ภาเวตฺวาติ กตฺวา วริ คณฺเห อหนฺติ ทสฺเสนฺโต

อาห คณฺเหหิ สพฺพโลกสฺส นิจฺจํ กายคตาสตินฺติ ฯ อิทานิ

อปริกฺขณฺครหามฺเขน ปริกฺขณฺ (๑) ปัสสนฺโต

เย มํ รุเปณ ปามีสุ เย จ โฆเสน อนฺวคฺ

ณฺนทฺรควสุเปตา น มํ ชานนฺติ เต ชนา ฯ

อชฺมตฺตยจ น ชานาติ พหิทฺธา จ น ปสฺสตี

สมนฺตาวโร โพาโล ส เว โฆเสน วุยฺหตี ฯ

อชฺมตฺตยจ น ชานาติ พหิทฺธา จ วิปสฺสตี

พหิทฺธา ผลทสฺสาวิ โสปี โฆเสน วุยฺหตี ฯ

#๑ สี่. ยู อปริกฺขณฺครหามฺเขน ปริกฺขณฺ ฯ

เล่มที่ 26 ลกณภูกภททียตเถรคาถาวณณา หน้า 211

อชมตตลจ ปชานาติ พหิทุธา จ วิปสฺสติ
อนาวรณทสฺสาวิ น โส โฆเสน วุยฺหตีติ (๑)

อิมา จตสฺโส คาถา อภาสี ฯ

ตตถ เย มํ รุเปณ ปามีสูติ เย ชนา อวิทฺทสุ มม
รุเปณ อปสาทิเกน นิหีนเณ อากาสทิสี ปญฺญาติ ชมม-
สรีเรน จ มํ นิหีนํ ปามีสุ โอรโก อยฺนติ หีเพนฺดา
ปริจฺฉินฺทนฺวเสน มณฺเฐสูติ อตุโถ ฯ

ย จ โฆเสน อนฺวคฺติ เย จ สตฺตา โฆเสน มณฺชฺนา
มํ สมฺภวานวเสน อนฺคตา พหุ มณฺเฐสู ตํ เตสํ มิจฺฉา
น หิ อหํ รุปรตฺเตน อวมนฺตพฺโพ โฆสมตฺเตน วา น
พหุ มนฺตพฺโพ ตสฺมา ฉนฺทราควสุเปตา น มํ ชานนฺติ
เต ชนาติ เต ทฺวิธาปี ชนา (๑) ฉนฺทราควสฺส วสํ อฺเปตา
อปฺปหีนฉนฺทราคา สพฺพโส ปหีนฉนฺทราคํ มํ น ชานนฺติ ฯ

อวิสโย เตสํ มาทิสฺส อชมตฺตํ พหิทุธา จ อปริญฺญาต-
วตฺถุตาชาติ ทสฺเสตฺถุ อชมตฺตฺนฺติอาทิ วุตฺตํ ฯ

อชมตฺตฺนฺติ อตฺตโน สนฺตฺตานเณ ขนฺธายตฺนาทิสฺสมํ ฯ

พหิทุธาติ ปรสฺนฺตฺตานเณ ฯ

อถ วา อชมตฺตฺนฺติ มม อพฺภนฺตเร อเสกฺขสึลฺกขนฺธาที ฯ

พหิทุธาติ มเมว อากปฺปสมฺปตฺติยาทียุตฺตํ พหิทุธา รุปรตฺตมฺป-

#๑. ขุ.เถร. ๒๖/๓๖๒/๓๓๘ ฯ ๒. สී. ย. มํ ชานนฺตีติ เต ทฺวิธาปี ฯ

ปวตตี จกขุวิณณาทาธิปปวตตี จ ฯ

สมนตาวรโณติ เอว อชมตตยจ พหิทฐา จ อชานเนน
สมนตโต อวารณยุตโต อวณณคตโก ฯ

ส เว โฆเสน วุยหตีติ โส ปรเนยยพุทธิโก พาโล
โฆเสน ปรสั วจเนน วุยหตี นียยติ อากทุณยติ ฯ

พหิทฐา จ วิปัสสตีติ โย จ วุตตนเยน อชมตต
น ชานาติ พหิทฐา ปน สุตสเรน อากปสมปตติ-
อาทิลุปรารเนน วา วิเสสโต ปสสตี ฯ คุณวิเสสยุตโต สียาติ
มณณติ โสปี พหิทฐา ผลทสสาวิ นยคคาเหนน ผลมตต
กณหนโต วุตตนเยน โฆเสน วุยหตี โสปี มาทิสเ น
ชานาตีติ อตุโธ ฯ

โย ปน อชมตตยจ จีณาสวสส อพุกนตเร อเสกข-
สีลกขนุชาทิกุณิ ชานาติ พหิทฐา จสส ปฎิปตติสลลกขเนน
วิเสสโต คุณวิเสสโยกั ปสสตี ฯ

อนาวรณทสสาวิ เกนจิ อนาวณฺเฏ หุตวา อரியานั คุณ
ทญฺจุ ณาตุ สมตโธ น โส โฆสมตเตน วุยหตี ยถาวโต
ทสสนโตติ ฯ

ลคุณญกภทุขิตเถรคาถาวณณา นิฏฐิตา ฯ

เอกปุตโตติอาทิกา आयसुमोत्त ภาทตฤรสุส คากา ๗ กา
อุปปตติ ๗

อัย กिर ปทุมุตตร ภาควนต ภาทตฤรสมณจ สดสหัสส-
ปริมาณ ฐีวราทธี จตฺตหิ ปจฺจเยหิ ปุเชสิ ๗

โส เตน ปุณณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสฺส สัสรนุโต อิมสฺมี
พุทฺธูปาเท สาวคฺคิย ฐฏฐิจฺกุลे निपुत्तติ निपुत्तมาโน จ (๑)
อปุตตเกสฺส มาตาปิตุสฺส เทวตาयाจนาทินี กตฺวาปี อลภนุเตสฺ
สคฺคาริ อุปสงฺกमितฺวา สเจ ภนุเต มยฺ เอกํ ปุตฺตํ ลจฺฉาม
ตํ คุมฺหากํ ทาสคฺคาย ทสฺสามาติ วตฺวา อายาจิตฺวา คเตสฺ
สคฺคฤ อธิปฺปายํ ญตฺวา อญฺจตโร เทวปุตฺโต ฐีณายุโก
หุตฺวา ฐีโต สกฺกเณ เทวธฺมฺวา อมุกสฺมี กฺลเ นีพุत्ตทาหิติ
อาณตฺโต ตคฺคฤ นีพุत्ตติ ภาทตฤรสุส นามิ อภิสุ ๗

ตํ สคฺคตฺวสฺสทุทเทสิทํ ชาตํ มาตาปิตโร อลงฺกริตฺวา ภาควโต
สนฺตีกํ เนตฺวา อัย โส ภนุเต คุมฺเห อายาจิตฺวา ลทฺชทารโก
อิมิ คุมฺหากํ นียฺยาเตมาติ (๒) อาหิสุ ๗

สคฺคธา อานนุทตฺเถริ อาณาเปสิ อิมิ ปพฺพาเซหิติ ๗
อาณาเปตฺวา จ คนฺธกฺฎฐี ปาวิสิ ๗ เถโร ตํ ปพฺพาเซตฺวา
สงฺเขเปน วิปฺสฺสนามุขํ อาจิกฺขิ โส อุปนีสฺสยสมฺปนฺนตฺตา
#๑. ส. ย. นีพุत्ตมาโนว ๗ ๒.สพฺพคฺคฤ นียฺยาเตมาติ ทิสฺสติ ๗

วปสสนาย กมม กโรนโต สรียะ อโนคคเตยว ภาวนั
อุสสุกาเปตวา ฉพภยโย อโหสิ ๑ เตน วุตตัม อปทานะ (๑)
ปทุมุตตรสมพุทธี เมตตจิตตัม มหามุนี
อุเปติ ชนตา สพพา สพพโลกคูนายกั ๑
สดตถกถจ พุทธกถจ (๒) อามิสั ปานโกชนั
ททนต์ สดถุโน สพเพ ปุณณกเขตเต อนุตตเร ๑
อหมีปี ทานั ทสสามิ เทวเทวสส ตาทิโน
พุทธีเสฏฐั นิมนเตตวา สัมมปี จ อนุตตริ ๑
อุยโยชิตา มยา เจเต นิมนเตสิ์ ตถาคตัม
เกวลั ภิกขุสัมภจ ปุณณกเขตตัม อนุตตริ ๑
สดสทสสปลลลจกั โสวณณั โคนกตถตัม
ตุลิกาปฏลิกาย โขมกปปาสิเกหิ จ
มหารหิ ปณณายปี อาสนั พุทธียุตตกั ๑
ปทุมุตตรโร โลกวิฑู เทวเทโว นรทสโก
ภิกขุสัมปริพยุโพห มม ทวารมุปาคมิ ๑
ปจจุคคณตวาน สมพุทธี โลกนถั ยสสสินั
ปสนนจิตโต สุมโน อตินามยิ สฆริ (๓)
ภิกขุนั สดสทสสั พุทธีจ โลกนายกั
ปสนนจิตโต สุมโน ปรมนนเนน ตปปี ๑

#๑. ขุ. อ. ๓๒/๕๔/๑๓๗ ๑ ๒. สญา. โปราณ. ปวากถจ ๑

#๓. ม. อภินามยิ สัมมิ ๑ ย. สฆริ ๑

เล่มที่ 26 ภัททตเถรคาถาวรรณนา หน้า 215

ปทุมุตโตโร โลกวิทู	อาหุติโน ปฏิกุคโ
ภิกขุสงฆเม นิสิติตวา	อิมมา คธา อภาสถ ๑
เยนินิ อาสนินิ ทินนินิ	โสวณณินิ โคนกคตต
ตมहि กิตตยิสสสามิ	สุณณถ มม ภาสโต ๑
จตุสคตตติกขคตตุ โส	เทวราชันนิ กริสสตี
อนุภอสสตี สมปตตี	อจจราหิ ปุรกกโต ๑
ปเทสราชันนิ สหสตี	วสุธิ อวสิสสตี
เอกปณณาสกขคตตจ	จกกวคตี ภวิสสตี ๑
สพพาสู ภวโยนิสุ	อจจจากูลิ ภวิสสตี
โส จ ปจจนา ปพพชิตวา	สุกกมูเลน โจิตโต ๑
ภททิโย นาม นามน	เฮสสตี สคตฺถ สวโก
วิเวกมนุขุตโตมहि	ปนตเสนนิवासหิ
ผลณจาทิกต สพพิ	จคตเกลโลสมहि อชชหิ (๑) ๑
म्म สพพิ อภินุณาย	สพพณณู โลกนายโก
ภิกขุสงฆเม นิสิติตวา	เอตทคฺเค จเปสิ ม ๑
ปฏิสสมภิทา จตสโส	วิโมกขาปี จ อญฺจิเม
ฉพภินุณวา สจจิกตา	กต พุทฺธสส สาสนฺนตี ๑
ตสส ภควา ฉพภินุณูปตตี	ฉตวา เอहि ภัททาตี

#๑. สุขา. ผลันนิ วาทิกต สพพิ จิตตเกลโลสมहि อชชหิ ๑ ยู.

#ผลณจ วิคต สพพิ วคตเกลโลสมहि อชชหิ ๑

อาห ๆ โส ดาวเทว สดถาริ อุปสงกมิตวา วนุทิตวา
ปลชลโก สดถุ สมิเป อฏฐาสิ สาเอว จสส อุปสมปทา
อโหสิ พุทฐูปสมปทา นาม กิเรสาฯ เถโร ชาติโต ปฏฐาย
อดตโน ปวตติยา กถนมุเขน อณณิ พุยากรโนโต

เอกปุตโต อหิ อาสิ	ปิโย มาตุ ปิโย ปิตุ
พหุหิ วตจริยาหิ (๑)	ลทุโร อายาจนาหิ จ ฯ
เต จ มํ อนุกรมปาย	อดตกามา หิตตโน
อุโก ปิตา จ มาตา จ	พุทฐสส อุปนามยฺ ฯ
กัจฉา ลทุโร อยํ ปุตโต	สุขุมาลो สุขเชริโต
อิมํ ททาม เต นาถ	ชินสส ปริจารกํ ฯ
สดถา จ มํ ปฏิกคยฺห	อานนุทํ เอตทพรวี
ปพพาเซหิ อิมํ จิปปํ	เฮสสตุยาชานิโย อยํ ฯ
ปพพาเซตฺวาน มํ สดถา	วิหาริ ปาวิสิ ชิน
อโนคคตฺสุมิ สूरียสุมิ	ตโต จิตฺตํ วิมุจฺจि เม.
ตโต สดถา นีรังกตฺวา (๒)	ปฏิสลฺลานวฏฺฐิจิโต
เอหิ ภทฺทาทิ มํ อาห	สา เม อาสุปสมปทา ฯ
ชาติยา สดตฺวสฺเสน	ลทฺธา เม อุปสมปทา
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา	อโห ชมฺมสุชฺชมฺมตาติ (๓)

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

#๑ สี. วตจริเยหิ ฯ ๒. สฺยา. นีรากตฺวา ฯ ๓. พุ. เถร. ๒๖/๓๖๓/๓๓๘ ฯ

เล่มที่ 26 ภัททศุเถรคาถาวณณา หน้า 217

ตตุถ วตจรียาหีติ เอว กตุวา ปุตุตฺ ลภิสฺสธาคี วุตฺตํ
สมณพฺรหฺมณันํ วจนํ สุตฺวา จีรํ ปายิตฺวา อนสนาหิ-
วตจรณหิ ฯ

อายุจนาหีติ เทวตอายุจนาหิ สตุถอายุจนาย จ อิทเมว
เจตฺถ การณํ อิตฺรํ เถโร มาตาปิตูนํ ปฏิปตฺติทสฺสนตฺถญฺเจว
กิจฺฉลทฺฐภาวทสฺสนตฺถญฺจ วทติ ฯ

เตติ มาตาปิตโร ฯ อุปนามยฺนฺติ อุปนาเมสุ ฯ
สุเขติโตติ สุขลํวทฺธิโต ฯ เตติ คฺยุหํ ฯ
ปริจารกนฺติ กิ การํ ฯ

เหสฺสตฺยชานีโย อยฺนฺติ อຍံ ทารโก มม สาสเน
อชานีโย ภวิสฺสตี ฯ ตสฺมา จิปฺปํ อชฺเชว ปพฺพาเชหีติ เอตํ
อพฺรวิ อาท ฯ

ปพฺพาเชตฺวานาคี อานนฺตฺถเถเรน ปพฺพาเชตฺวา ฯ
วิหารนฺติ กนฺธกฺฎี ฯ

อโนกฺคตสฺมี สฺริยสฺมินฺติ สฺริเย อนตฺถงฺกเตเยว ฯ
ตโต จิตฺตํ วิมฺจุจฺจ เมติ ตโต วิปฺสฺสนารมฺภโต ปรี
น จิเรเนว ขณฺเนน สพฺพาสเวหิ เม จิตฺตํ วิมฺจุจฺจ จีณาสโว
อโหสี ฯ

ตโตติ มม อาสวกฺขยโต ปจฺฉา ฯ

นिरฺงฺกตฺวาติ อตฺตนา สมาเป็นฺนํ ผลสมาปตฺตี อปฺเปตฺวา

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 218
เล่มที่ 26 สดตกนิปาตวณณา หน้า 218

ตโต วุญจาย ฯ

เตนาห ปฐิสลลานวุญจิตโต ฯ สา เม อาสุปสมปทาติ
ยา มํ (๑) อุททิสฺส เอหิ ภทฺทาติ สดถุ วาจา ปวตฺตา
สาเอว เม มยฺหํ อุปสมปทา อาสิ ฯ

เอวํ ชาตียา สดตวสุเสน ลทฺธา เม อุปสมปทาติ สาดิสฺยํ
สดถารา อตฺตโน กตํ อนุกฺกหํ สาสนสฺส จ นียยานิกตํ
ทสฺเสติ ฯ เตนาห อโห ชมฺมสุชฺชมฺมตาติ ฯ

เอตถ จ จิตฺตํ วิมฺจฺจि เมติ จีณาสวภาวํ ปกาเสตฺวาปี
ปฺน ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺตฺตาติ โลกียาภิญฺเฌกเทสทสฺสนํ
ฉพฺภิญฺณภาววิภาวนตฺถํ ฯ เตนาห อปทานे ฉพฺภิญฺณา
สจฺฉิกตาติ ฯ

ภทฺทตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. ย. สา มํ ฯ

เล่มที่ 26 โสปากตเถรคาถาวรรณนา หน้า 219

ทิสฺวา ปาสาทนายนฺตฺอาทิกา อายสฺมโต โสปากตเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุทฺธสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺยณานิ อุปฺจินฺนโต สิทฺถตฺถสฺส ภควโต กาลเ พฺราหฺมณฺกุเล
นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญตฺ ปตฺโต พฺราหฺมณานํ วิชฺชาสิปฺเปสฺส
นิปฺพตฺตี คโต กามสฺส อาทินฺนํ ทิสฺวา ฆรราวาสํ ปหาย
ตาปสฺสปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา เอกสฺมี ปพฺพเต วิหริติ ฯ

สตุถา อาสนนฺมรณฺถํ ตํ ญตฺวา ตสฺส สนฺตํ
อคมฺมาสิ ฯ โส ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต อุพฺวาริ ปิตฺติ-
โสมนสฺสํ ปเวเทนฺโต ปุปฺผมฺยํ อาสนํ ปญฺญเปตฺวา อทาสิ ฯ
สตุถา ตตฺถ นิสิตฺติตฺวา อนิจฺจตาปฏฺฐิตฺยตฺตํ ฆมฺมี กถํ
กเถตฺวา ตสฺส ปสฺสนตฺสเสว อากาเสน อคมฺมาสิ ฯ โส ปุพฺเพ
คหิตํ นิจฺจกฺกาหํ ปหาย อนิจฺจสญฺญํ หทยเ จเปตฺวา
กาลงฺกตฺวา เทวโลกเ อุปฺปชฺชิตฺวา อปฺราปฺริ เทวมนุสฺเสสฺส
สัสนฺนโต อิมสฺมี พฺพุทฺธูปฺปาเท ราชคเ โสปากโยนฺนํ นิพฺพตฺติ
โส ชาตฺติอาคเตน (๑) โสปาโกติ นามเณ ปญฺญาธิ ฯ เกจิ ปน
วณฺชิชฺกุเล นิพฺพตฺโต โสปาโกติ ปน นามมตฺตนฺตฺติ วทฺนฺติ ฯ
ตํ อปทานปาลียา วิรุชฺฌติ ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต โสปาก-
#๑ สฺตี. ชาตฺติยา วเสน ฯ

โยนุปากมินฺติ วจนโต ๗ ตสฺส จตุมาสชาตสฺส ปิตา กาลมกาสี
จูพีตา โปเสตี ๗ อนุกกเมน สดตวสฺสโก ชาโต เอกทิวลั
จูพีตา อตฺตโน ปุตุเตน กถหิ กโรตีติ กุชฺฌิตฺวา ตํ
สุสานํ เนตฺวา เทว หตฺเถ รชชฺยา เอกโต พนฺธิตฺวา ตาย
เอว รชชฺยา มตมฺนุสฺสสฺส สรีเร คาพฺหิ พนฺธิตฺวา คโต
สิงฺคาลาทโย ขาทนฺตฺติ ๗ ปจฺฉิมภวีกตายน ทารกสฺส ปุณฺณผลน
สยํ มาเรตฺถ น วิสฺหิ สิงฺคาลาทโยปี น อภิกวีสุ ๗ ทารโก
อจฺจตฺตสมเย เอว วิปฺปลปฺติ

กา คติ เม อคฺติสฺส (๑) โโก วา พนฺธุ อพนฺธุโน
สุสานมชฺฌเม พนฺธสฺส โโก เม อภยทายโกตี ๗
สดฺธา ตาย เวลาย เวเนยฺยพนฺธเว โอลเณโต ทารกสฺส
หทยพฺกนฺตเร ปชฺชลนฺตํ อรหตฺตฺตฺตฺตฺตํ ทิสฺวา โอภาสํ ฝริตฺวา
สตี ชเนตฺวา เอวมาห

เอหิ โสปาก มา ภายิ โอลเณตฺตํ ตถาคตํ
อหิ ตํ ตารยิสฺสามิ ราหุเมว จนฺทิมินฺติ ๗
ทารโก พุทฺธานุภาเวน จินฺนพนฺธุโน คธาปริโยसानเ
โสตาปนฺโน หุตฺวา คนฺธกฺกิสฺสมฺมุเข อฏฺฐาสี ๗ ตสฺส มาตา
ปุตุตํ อปฺสฺสนฺตี จูพีตริ ปุจฺฉิตฺวา เตนสฺส ปวตฺติยา อกฺกิตาย
ตตฺถ ตตฺถ คนฺตฺวา วิจินฺนตี พุทฺธา กิร อตีตานาคต-
#๑ สี. กา หิ เม อคฺติ อสฺส ๗ ย. กา หิ เม อาคฺติสฺส ๗

เล่มที่ 26 โสปากคฤทเรคาถาวณณนา หน้า 221

ปจจุปฺปนํ ชานนฺติ ยนฺนุนาหิ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา มม
ปฺุตตสฺส ปวตฺตี ชานเยยฺยนฺติ สตฺถุ สนฺตํ อคฺมาสิ ฯ สตฺถา
อิทฺธิยา ตํ ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา ฆนฺเต มม ปฺุตฺตํ น ปสฺสามิ (๑)

อปิจ ภควา ตสฺส ปวตฺตี ชานาตีติ (๒) ตาย ปุญฺโจ
น สนฺติ ปฺุตฺตา ตาณาย น ปิตา นาปี พนฺธฺวา
อนตฺเตนาริพฺนฺนสฺส นตฺถิ ฉาตีสุ ตาณตฺตาติ (๕)

ธมฺมํ กเถสิ ฯ ตํ สุตฺวา सा โสตาปฺนฺนา อโหสิ ฯ ทารโก
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๓)

ปพฺภาริ โสธยฺนตสฺส วิปีเน (๔) ปพฺพตฺตตฺเม
สิทฺฐตฺโต นาม ภควา อากฺขฺติ มม สนฺตํ ฯ
พฺุฑฺธํ อุปคตํ ทิสฺวา โลกเชฏฺฐสฺส ตาทีโน
สนฺถริ สนฺถริตฺวาน (๕) ปุปฺผาสนฺมทาสหิ ฯ
ปุปฺผาสเน นิสิตฺติวา สิทฺฐตฺโต โลกนายโก
มมณฺจ คคิมณฺญา ย อนิจฺจตฺมฺทาทริ ฯ
อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวฺยธมฺมิโน
อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ เตสํ วุปฺสโม สุโข ฯ
อิทํ วตฺวาน สพฺพณฺญา โลกเชฏฺฐโ จ นราสโก
นภิ อพฺภูคคฺมิ วีโร (๖) หิสรราชว อมฺพเร ฯ

- #๑. สี่. ยู. ปฺุตฺโต น ทิสฺสติ ฯ ๒. สี่. ยู. ชานถาติ (ชานาถาติ ?) ฯ
- #๓. พุ. อ. ๓๒/๒๑/๕๐ ฯ ๔. สุยา. โปราณ ปวเร ฯ
- #๕. สุยา. โปราณ ปณฺญาเปตฺวาน ฯ ๖. สุยา. โปราณ นภ
- #อพฺภูคคฺมิ วีโร ฯ

เล่มที่ 26 สดตกนิปาตวณณนา หน้า 222

สกั ทิฏฐี ชหิตฺวาน	ภาวยานิจฺจสณฺณหิ
เอกาหิ ภาวยิตฺวาน	ตตฺถ กาลิ กโต อหิ ฯ
เทว สมฺปตฺตี อนุโภตฺวา	สุกฺกมุเลน โจทิตฺ
ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต (๑)	สปากโยนฺูปาคมี (๒) ฯ
อคารา อภินิภฺขมฺม	ปพฺพชฺชี่ อนคารยิ
ชาติยา สดตฺตวสฺโสหิ	อรหตฺตมปาปฺณิ ฯ
อารทฺทวิริโย ปหิตตฺโต	สีเลสุ สฺสมาหิตฺ
โตเสตฺวาน มหานาคิ	อลตฺถิ อฺอุปสมฺปทึ ฯ
จตฺตุนฺนวุตฺโต กปฺเป	ยิ กมฺมมกริ ตทา
ทฺทคฺคิ นาทิขานามิ	ปฺปฺพทานสฺสิทฺถิ ผลิ ฯ
จตฺตุนฺนวุตฺโต กปฺเป	ยิ สณฺณิ ภาวยิ ตทา
ตฺถิ สณฺณิ ภาวยนฺตสฺส	ปฺตฺโต เม อาสวกฺขโย ฯ
ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส ฯเป ฯ	กตฺถิ พุทฺทสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
อถ ภควา อิทฺธี ปฏฺฐิสฺหริ ฯ	สาปี ปฺตฺตติ ทิสฺวา

หฺนฺนฺจตฺตฺฐา ตสฺส ชีณาสวภาวิ สฺตฺวา ปพฺพาเชตฺวา คตา ฯ โส
 สดตฺถาริ คนฺชกฺกฺกฺจฺฉายายิ จงฺกมฺนตฺถิ อฺอุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา
 อนุจงฺกมิ ฯ ตสฺส ภควา อฺอุปสมฺปทึ อนุชานิตฺกามา
 เอกํ นาม กิณฺติอาทินา ทส ปฺเปห ปุจฺฉิ ฯ

โสปิ สดตฺถ อธิปฺปายิ คณฺหนฺโต สพฺพณฺณตฺตวณณ
 สฺสนฺเทนฺโต สพฺเพ สดตฺตา อาหารภูจฺจิตฺกาทิอาทินา เต ปฺเปห
 #๑. สฺยา. ปจฺฉิมพฺภวสมฺปตฺโต ฯ ๒. สฺยา. สปาก ฯ

เล่มที่ 26 โสปากตเถรคาถาวรรณนา หน้า 223

วิสุตฺตชเชตี ๑ เตเนว เต กุมารปฺลฺยาหา นาม ชาตา ๑ สตุถา
ตสฺส ปฺลฺยาหุพฺยากรณฺน อาราธิตจิตฺโต อุปสมฺปทํ อนุชานี เตน
สา ปฺลฺยาหุพฺยากรณฺุปสมฺปทา นาม ชาตา ตสฺสิมิ (๑) อตุตฺโน
ปวตฺตี ปกาเสตุวา เถโร อณฺฺณํ พฺยากรโรนฺุโต

ทิสฺวา ปาสาทนฺายายิ	จํกมนฺฺตํ นรุตฺตมํ
ตตุถ นํ อุปสงฺกมฺม	วนฺุทิสฺสํ ปฺริสฺสุตฺตมํ ๑
เอกํถิ จิวริ กตุวา	สํหริตุวาน ปาณฺุโย (๒)
อนฺุจํกมิตฺสํ วิรัชํ	สพฺพสตุตฺตานมุตฺตมํ ๑
ตโต ปฺลฺเยห อปฺุจฺฉิ มํ	ปฺลฺยาหํ โกวิทฺโ ทวิทฺุ
อจฺฉมฺภิ จ อภิโต จ	พฺยาการสิ สตุถฺโน อหิ ๑
วิสุตฺตชเชเตสฺส ปฺลฺเยหสฺ	อนฺุโมทิตฺ คถาคโต
ภิกฺุขุสงฺฆํ วิโลเกตุวา	อิมมตฺถิ อภาสถ ๑
ลาภา องฺคานํ มคฺชานํ	เยสํยํ ปฺริภฺุชฺชติ
จิวริ ปิณฺุทปาทนฺุจ	ปฺุจฺฉยํ สยนาสนํ
ปฺุจฺฉุจฺฉานนฺุจ สามิฉิ	เตสํ ลากาติ จาพฺุริวิ ๑
อชฺุชตคฺุเค (๓) มํ โสปาก	ทสฺสนาโยปสงฺกม
เอสา เจว เต โสปาก	ภวตุ อุปสมฺปทา ๑
ชาตฺิยา สตุตฺวสฺเสน (๔)	ลทฺุชาน อุปสมฺปทํ
ชาเรมิ อนฺุติมิ เทหิ	อโห ฌมฺมสฺุชฺชมฺมตาติ (๕)

- #๑. สี่. ตยิมิ ๑ ย. ตสฺสิมิ ๑ ๒. สฺยา. สงฺฆริตุวาน ปาณฺุโย ๑
- #๓. สฺยา. อชฺุชตคฺุเค ๑ ๔. สฺยา. สตุตฺวสฺสโลหิ ๑
- #๕. พุ. เถร. ๒๖/๓๖๔/๓๓๕ ๑

พุทธทศนิกายภูษกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 224
เล่มที่ 26 สดตกนิปาตวณณนา หน้า 224

อิมมา คธา อภาสี ฯ

ตตต ปาสาทนายาณนติ คณฐกุกุญจาณายั ฯ

วนุทิสสนนติ อภิวนุที ฯ

สัทธิตวาน ปาณโยติ อุโภ หตฺเถ กมลมกฺพาการณ

สงฺกเต กตฺวา อณฺชลี ปคฺคเหตุวาทิ อตฺโถ ฯ

อนุจกมิตฺสนนติ จงฺกมนตฺสส สดตฺโน อนฺ ปจฺจโต

อนุคมนวเสน จงฺกมึ ฯ

วิรชนนติ วิคตฺรคาทิสฺซั ฯ

ปญฺเหติ กุมารปญฺเห ฯ

วิทฺติ เวทิตพฺพิ วิทิตวา (๑) สพฺพพฺลณฺณติ อตฺโถ ฯ สดธา

มํ ปุจฺจตีติ อุปฺปชฺชนกสฺส นมฺภิตตฺตสฺส ภยสฺส จ เสตฺจมาเตน

ปหีนตฺตา อจฺจมฺภิ จ อภีโต จ พฺยาภาสี ฯ

เยสาณนติ เยสั องฺกมคฺชานํ อัย โสปาโก ฯ

ปจฺจยณฺติ คิลานปจฺจยั ฯ

สามิจฺนติ มคฺคทานพิชฺนาทิสามิจฺจิริยั ฯ

อชฺชตฺคฺเคติ ตกาโร ปทสนฺธิกโร อชฺช อคฺเค อาทิ

กตฺวา อชฺช ปญฺจาย ฯ อชฺชทคฺเคติปี ปาลี อชฺชตํ อาทิ

กตฺวาติ อตฺโถ ฯ

ทสฺสนาโยปสงฺกมาติ หีนชจฺโจ วยสา ตฺรณตโรติ วา

อจฺินเตตฺวา ทสฺสนาย มํ อุปสงฺกม. ฯ

#๑. สี่. เวทิตพฺพสฺส วิทิตา ฯ

เล่มที่ 26 สรรงคตเถรคาถาวณณนา หน้า 225

เอสา เจวติ ยา ตสฺส มม สพุพณฺณตฺตวณฺณน สทฺธิ
สัสนฺเทตฺวา กตา ปณฺหวิสฺสชฺชนา เอสาเยว เต ภวตุ
อุปสมฺปทา อิติ จ อพฺรวิติ โยชนาฯ ลทฺธา เม อุปสมฺปทาติปิ
ปาลีฯ เย ปน ลทฺธาน อุปสมฺปทฺนฺติปิ ปจฺนฺติ เตสั
สตุตฺตวสฺเสนาติ สตุตฺตเมน วสฺเสนาติ อตฺถิ สตุตฺตวสฺเสน วา
หุตฺวาติ วจนฺเสโสฯ ยํ ปเนตฺถ อวฺตตํ ตํ สุวณฺณเยยฺยเมวฯ
โสปากตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตาฯ

สรรงคตเถรคาถาวณณนา

สเร หตฺถเถหิตฺถิอาทิกา आयสุมฺโต สรรงคตเถรสฺส คาถาฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปุริมพุทฺเธสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนฺิสฺสยํ กุสลํ อุปจฺินฺตฺวา อิมสฺมี พุทฺธบุปฺปาเท ราชคฺเห
อณฺุตรสฺส พุราหฺมณฺสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพุพฺตฺติ อนภิ-
ลกฺขิตฺติสฺส กุสวฺสาคตํ นามํ อโหสิฯ

โส วยฺปฺปตฺโต กามे ปหาย ตาปสฺสปุพฺพชฺชํ ปพุพฺชิตฺวา
สรตฺถินานิ สยเมว ภณฺชิตฺวา ปณฺณสาลิํ กตฺวา วสตีฯ
ตโต ปญฺุจาย สรรงคตฺติสฺส สมณฺญา อโหสิฯ
อถ ภควา พุทฺธจกฺขุณา โลกํ โวลเณนฺโต ตสฺส อรหตฺตฺตฺ-
นฺิสฺสยํ ทิสฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา รมฺมํ เทเสสิฯ โส ปญฺุทฺธสทฺทฺโร

เล่มที่ 26 สดตกนิปาตวณณา หน้า 226

ปพพชิตวา วิปัสสนาย กมมัม กโรนโต น จิสเสว อรหตต์
ปตฺวา ตตฺเถว วสตี ฯ อถสฺส ตาปสกาเล กตา ปณฺณสาลา
ชิณฺณา ปลุกฺคา อโหสี ฯ ตํ ทิสฺวา มนุสฺสา กิสฺส ฆนฺเต
อิมิ กุญฺจิกิ น ปฏิสงฺขโรธาติ อาหํสู ฯ เถโร กุญฺจิกา ยถา
ตาปสกาเล กตา อิทานิ ตถา กาทู น สกฺกาติ ตํ สพฺพิ
ปกาสเนโต

สเร หตฺเถหิ ฆณฺชิตฺวา กตฺวาน กุญฺจิมจฺฉิสฺ
เตน เม สรภงฺโคติ นามิ สมนฺตยา (๑) อหุ ฯ
น มยฺหิ กปฺปเต อชฺช สเร หตฺเถหิ ฆณฺชิตู
สิทฺธาปทา โน ปณฺณตฺตา โคตเมน ยสฺสสินาติ

เทว กถา อภาสี ฯ

ตตฺถ สเร หตฺเถหิ ฆณฺชิตฺวาติ ปุพฺเพ ตาปสกาเล
สรตฺถิณานิ มม หตฺเถหิ ฉินฺทิตฺวา ตินฺนุญฺจิกิ กตฺวา อจฺฉิสฺ
วสี นิสฺสิทฺถเจว นิปชฺชี่ จ ฯ

เตนาติ กุญฺจิกฺรณฺตถิ สรานิ ฆณฺชเนน ฯ

สมนฺตยาติ อนฺวตฺถสมนฺตยา สรภงฺโคติ นามิ อหุ
อโหสี ฯ

น มยฺหิ กปฺปเต อชฺชชาติ อชฺช อิทานิ อุปสมฺปนฺนสฺส
มยฺหิ สเร สรตฺถิณเ หตฺเถหิ ฆณฺชิตู น กปฺปเต น

#๑. สฺยา. สมนฺตยา ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๖๕/๓๔๐ ฯ

เล่มที่ 26 สรรงคตเถรคาถาวณณา หน้า 227

วณฺณุตติ ฯ กสฺมา สิขฺขาปทา โน ปณฺณตฺตา โคตเมน
ยสฺสสินาติ ฯ เตน ยํ อมฺหากํ สตฺถารา สิขฺขาปทํ ปณฺณตฺตํ
ตํ มยฺหิ ชีวิตเหตุนาปี นาทิกุกมามาติ ทสฺเสติ ฯ

เอวํ เอเกน ปกาเรน ตินฺนุกฺกิกาย อปฺปฏิสงฺขรเณ การณํ
ทสฺเสตฺวา อิทานิ อปเรนปี ปริยาเยน นํ ทสฺเสนฺโต
สกลํ สมตฺตํ โรคํ สรรงฺโก นาททสฺสํ ปุพฺเพต
โสยํ โรโค ทิกฺกุโจ วจนฺกรนาติเทวสฺสาติ (๑)

อิมํ คาทมาห ฯ

ตตฺถ สกฺลนฺติ สพฺพิ ฯ
สมตฺตนฺติ สมฺปฺณณํ สพฺพภาคโต (๒) อนวเสสนฺติ อตฺโต ฯ
โรคนฺติ ทุกฺขทุกฺขตาทิวเสน รุชนฺนฺเจน โรคนฺติ อฺปาทานกฺ-
ขนฺธปฺญจกํ สนฺธาย วทติ ฯ

นาททสฺสํ ปุพฺเพติ สตฺถ อิวาทปฺปฏิลาภโต ปุพฺเพ น
อทฺทกฺขี ฯ

โสยํ โรโค ทิกฺกุโจ วจนฺกรนาติ เทวสฺสาติ สมฺมุติเทวา
อฺปปตฺติเทวา วิสฺสุทฺธิเทวาติ สพฺเพปี เทเว อตฺตโน สีสฺลาทิกฺกุณฺเหหิ
อติกุกมิตฺวา จิตฺตฺตา อติเทวสฺส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อิวาท-
ปฺปฏิเรน สรรงฺเคน โส อยํ ขนฺธปฺญจกฺสงฺขาโต โรโค
วิปฺสฺสนาปฺญญาสฺหิตาย มคฺคปฺญญา ย ปฺญจกฺขนฺธโต ทิกฺกุโจ

#๑. บ. เถร. ๒๖/๓๖๕/๓๔๐ ฯ ๒. ส. เสขภาวโต ฯ ย. สพฺพภาวโต ฯ

ปริณญาโตติ อตุโธ ๑ เอเตน เอวํ อตตภาวภูฏิกายมปี อนเปกโข
พาหิรั ตินภูฏิกํ กถํ ปรุฏิสงฺขริสฺสตีติ ทสฺเสตี ๑

อิทานิ ยํ มคฺคํ ปรุฏีปชฺชนเตน มยา อัยํ อตตภาวโรโค
ยถาวโต ทิฏฺฐโ จ สุวํยํ มคฺโค สพฺพพุทฺธสาธาโร ๑ เยน (๑) เนถิ
โอิวาทรมปี มชฺเฌ ภินฺนสฺวณฺณสทิสฺโส ยตถาหํ ปติฏฺฐาย
ทุกฺขกฺขยํ ปตุโตติ เอวํ อตตโน อรหตฺตปฏฺธิปตฺตี พุยากรโนโต
#๒ ม. ปจฺจกฺขโต ๓ ม. ตินภูฏี กิ ๔ ที. เกน

เยเนว มคฺเคน กโต วิปสฺสี
เยเนว มคฺเคน สิจิ จ เวสฺสฏ
กกุสนฺธโกณาคมนโน จ กสฺสโป
เตนณฺชเสน อคมาสี โคตโม.

วิตตณฺหา อนาทานา	สดต พุทฺธา ขโยคธา
เยหายํ เทสิโต รมโม	ธมฺมภูเตหิ ตาทิภิ ๑
จตุตาริ อริยสจฺจานิ	อนุกมฺปาย ปาณินํ
ทุกฺขํ สมุทโย มคฺโค	นิโรโร ทุกฺขสงฺขโย ๑
ยสฺมี นีวตฺตเต (๒) ทุกฺขํ	สํสาร์สฺมี อนนฺตกํ
ภททา อิมสฺส กายสฺส	ชีวิตสฺส จ สงฺขยา
อญฺโฬ ปุณฺพทโว นตฺถิ	สุวิมฺตุโตมฺหิ สพฺพชฺรีติ (๓)

อิมา คธา อภาสี ๑

ตตฺถ เยเนว มคฺเคนาติ เยเนว สปุพฺพภาเคน อริเยน

อฏฺฐจฺงฺคิเกน มคฺเคน ๑

#๑. ที. เกน ๑ ๒. ย. นีพฺพตฺตเต ๑ ๓. พ. เถร. ๒๖/๓๖๕/๓๔๐ ๑

เล่มที่ 26 สรรงคตเถรคาถาวณณนา หน้า 229

คโตติ ปฏิปนโน นิพพาน อธิคโต ฯ

วิปลสฺสตี วิปลสฺสี สมมาสมพุทฺโธ ฯ

กกุสนฺธาติ อวิภตฺติโก นิทฺเทโส ฯ กกุสนฺธโกณาคมนาติปี

ปาโง ฯ

เตนฺนุชเสนาติ เตเนว อญฺชเสน อริยมกุเคน ฯ

อนาทานาติ อนุปาทานา อปฺปฏิสนฺธิกา วา ฯ

ขโยคธาติ นิพพานคธา นิพพานปติฏฺฐา ฯ

เยหายิ เทสิโต ฌมฺโมติ เยหิ สตฺตฺติ สมมาสมพุทฺเธหิ

อฺยิ สาสนฌมฺโม เทสิโต ปเวทิตฺโต ฯ

ฌมฺมภูเตหิตฺติ ฌมฺมกายตาย ฌมฺมสภาเวหิ นวโลกุตฺตร-

ฌมฺมโต วา ภูเตหิ ชาเตหิ ฌมฺมํ วา ปตฺเตหิ ฯ

ตาทิภิตฺติ อิกฺุจาทิสฺสุ ตาทิภาวปฺตฺเตหิ ฯ

จตฺตาริ อริยสจฺจานีตฺติอาทินา เตหิ เทสิตฺติ ฌมฺมํ ทสฺเสตฺติ ฯ

ตตฺถ จตฺตารีตฺติ คณฺนปริจฺเณโท ฯ

อริยสจฺจานีตฺติ ปริจฺฉินฺนฌมฺมทสฺสนํ ฯ วจนตฺถโต ปน

อริยานิ จ อวิตถกฺกุเจน สจฺจานิ จาติ อริยสจฺจานิ อริยสฺส

วา ภควโต สจฺจานิ เตน เทสิตตฺตา อริยภาวกรานิ วา

สจฺจานีตฺติ อริยสจฺจานิ ฯ กุจฺฉิตภาวโต ตฺถจฺฉภาวโต จ ทฺถกฺกํ ฯ

อฺปาทานกฺขนฺธปญฺจกํ ฯ ตํ ทฺถกฺกํ สมฺมเทติ เอตฺสฺมาติ สมฺมทโย

ตณฺหา ฯ กิเลเส มาเรณฺโต กจฺฉติ นิพฺพานตฺถิเกหิ มคฺคิยตีตฺติ

วา มคฺโค สมฺมาทิกฺกุจฺฉิอาทโย อญฺจ ฌมฺมา ฯ สํสาร์จาร์กสจฺจวาโต

นคฺถิ เอตฺถ โรโร เอตฺถ สฺมี วา อธิคเต ปุคฺคสฺส โรธากาโว

โหติ นิรุชฺชติ ทุกฺขเมตฺถาติ วา นิโรโร นิพฺพานํ ฯ

เตนาห ทุกฺขสงฺขโยติ ฯ อยเมตฺถ สงฺเขโป วิตุถาโร

ปน วิสุทฺธิมคฺเค วุตฺตนเยเนว เวทิตฺตโป ฯ

ยสฺมินฺติ ยสฺมี นิโรโร นิพฺพานเ อธิคเต ฯ

นิวตฺตเตติ อริยมคฺคภาวนาย สติ (๑) อนนฺตํ อปรียนฺตํ

อิมสฺมี สํสาเร ชาตฺยาติทุกฺขํ น ปวตฺตติ อจฺฉิขฺชติ โส

นิโรโรติ อโย ชมฺมภูเตหิ สมนฺตสมฺพุทฺเธหิ เทสิโต ชมฺโมติ

โยชนา ฯ

ภททาติอาทินา โรโร (๒) ทิฏฺโฐติ ทุกฺขปริณฺณาย สฺวจิตฺ

อตฺตโน อรหตฺตปฺปตฺตี สรูปโต ทสฺเสติ ฯ ยสฺมี นิพฺพตฺตเต

ทุกฺขนฺติ ปน ปาเจ สกฺลคากาย ตตฺถายํ โยชนา ยสฺมี

ขนฺธาติปฏฺิปาฏฺิสลฺยฺเวเต สํสาเร อิทํ อนนฺตํ ชาตฺยาติทุกฺขํ

นิพฺพตฺตํ โส อิตฺโต ทุกฺขปฺปตฺติโต อลฺโย ปุณฺปุณฺนี ภาวนภาวโต (๓)

ปุณฺพภโว ฯ อิมสฺส ชีวิตินฺทฺริยสฺส สงฺขยา กายสงฺขาตฺส ขนฺธ-

ปญฺจกสฺส ภททา วินาสา อุกฺกํ นคฺถิ ตสฺมา สพฺพธิ สพฺเพหิ

กิลฺลเสหิ สพฺเพหิ ภเวหิ สฺมฺมจฺจุ วิมุตฺโต วิสํยุตฺโต อมฺหิติ ฯ

สตรภฺงคฺเตรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

สดตกนิปาตสฺส อตฺถวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สี่. อริยมคฺคภาวนาย อปฺปวตฺตติ ฯ ๒. สี่. ย. อาโรโร ฯ

#๓. สี่. อลฺโย ปุณฺปุณฺนภาวโต ฯ ย. อลฺโย ปุณฺปุณฺนภาวโต ฯ

อฏฺจกนิปาต

มหากจฺจายนตฺเถรคาถาวณณนา

อฏฺจกนิปาเต กมฺมํ พหุกนฺตฺธิอาทิกา आयस्मโต महाज्जयन्त-
เถรสฺส คาถา ๗ กา อุปฺปตฺติ ๗

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต
กาเล คหปติมหาสาลกฺุเล นิพฺพุตฺติตฺวา วุฑฺฒิปฺปตฺโต เอกทิวถํ
สคฺคฺ สนฺตฺติเก ชมฺมํ สฺวณฺนโต สคฺคธาธา สงฺฆิตฺเตน ภาตฺติสฺส
วิตฺถาเรน อคฺคํ วิภชฺชนฺตานํ อคฺคภูจฺจानเณ จปิยมาณํ เอกํ ภิกฺขุ
ทิสฺวา สยมฺปิ ตํ จานํ ปตฺเถนฺโต สฺเมชฺส ภควโต กาเล
วิชฺชาชโร หุตฺวา อาภาเสน คจฺฉนฺโต สคฺคธาโร หิมวณฺตปฺพเพ
เอกสมฺมํ วณฺสณฺเท นิสินฺนํ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส กณฺนิการปฺปฺเพหิ
ปฺปฺชํ อกาสิ ๗

โส เตน ปฺปฺลยกมฺเมน อปฺราปฺริ สฺคตฺติสฺสเยว ปฺริวตฺเตนฺโต
กสฺสปทสพลสฺส กาเล พาราณสิยํ กุลชฺเว นิพฺพุตฺติตฺวา
ปฺรินิพฺพุเต ภควติ สฺวณฺณเจตฺติยกรณฺภูจฺจानเณ สคฺคสทฺสคฺคณิกาย
สฺวณฺณภูจฺจกาย ปฺปฺชํ กตฺวา ภควา มยฺหํ นิพฺพุตฺตนิพฺพุตฺตภูจฺจानเณ
สรีริ สฺวณฺณวณฺณํ โหตฺติ ปตฺถนํ อกาสิ ๗

ตโต ยาวชีวํ กุสลกมฺมํ กตฺวา เอกํ พุทฺธชฺนตฺริ
เทวมนุสฺเสสฺส สฺสริตฺวา อิมสมฺมํ พุทฺธปฺปาเท อฺชฺเชนียํ รณฺโถ (๑) ๗
#๑. สี่. อุเทนรณฺโถ ๗

จณทปชโชตสส ปุโรหิตเคเห นิพพตติ ตสส นามกคหณทิวเส
มาตา มยหิ ปุตุโต สุวณณวณโณ อตตโน นามิ คเหตุวา
อาคโตติ กณจนมาณโวเตว นามิ อกาสิฯ โส วุฑฒิมนุวย
ตโย เวเท อุกคเหตุวา ปิตุ อจเจเนน ปุโรหิตฎฐานัน ลภิฯ โส
โคตตวเสน กจายโนติ ปณณายิตุตฯ ตํ ราชา จณทปชโชโต
พุฑฐุปาทำ สุตวา อัจริย ตวั ตตถ กนตวา สตุถาริ
อิธานหิตี เปเสสิฯ

โส อตตฎฐโม สตุถุ สนตักิ อูปคโต ตสส สตุถา
ธมมึ เทเสติ เทสนาปริโยसानเ โส สตุตหิ ชเนหิ สทฐิ
สท ปฎิสมภิทาหิ อรหตุเต ปติฎฐาสิฯ เตน วุฑฒิ อปทาน (๑) ฯ
ปทุมุตตโร นาม ชิโน อเนโซ อชิตั ชโย (๒)
สตสทสเส กปปานัน อิตอ อุปชชชิ นายโก ฯ
วิโร กมลปตตกุโข สสงกวมลานโน
กณจนตจสงกาโส (๓) รวิทิตติสมปโป ฯ
สตุตเนตตมโนหาริ (๔) วรลภขณณฐิติโต
สพพวากยปถาตีโต มนุชามรสกุกโต ฯ
สมพุทโท โพธยิ สตุเต วาคีโส (๕) มฐุรสสุโร
กรณานิพนฐสนตานิ (๖) ปริสาสุ วิสารโท ฯ

#๑. พุ. อ. ๓๓/๑๒๑/๑๗๕ ฯ ๒. สฺยา. อชิตณฺชิโน ฯ

#๓. ม. กนกาจลสงกาโส ฯ ๔. สฺยา. หริ ฯ ๕. สฺยา. วาหิตอ ฯ

#๖. สฺยา. กรณานพฐสนตานิ ฯ

เล่มที่ 26 มหาภคจายนตเถรคาถาวรรณนา หน้า 233

ทเสติ มธฺรึ ฌมมึ	จตุสจฺจอุปสัหิตึ
นิมฺมุเค โมหปฺงกมฺหิ	สมฺมุทฺตติ ปาณินเ (๑)ฯ
ตทา เอกจโร หุตฺวา	ตปโส หิมวาลโย
นภสา มานุสึ โลกึ	คจฺจนฺโต ชินมทฺทสึ ฯ
อุเปจฺจ สนฺตึกึ ตสฺส	อสุโสสี ฌมฺมเทสนึ
วณฺณยนฺตสฺส วีรสฺส	สวากสฺส มหาคณฺณึ ฯ
สงฺขิตฺเตน มยา วุตฺตึ	วิตุถาเรน ปกาสยึ
ปรีสึ มณฺจ โตเสติ	ยถา กจฺจายโน อัยฯ
นาหึ เอวมิเชกจฺจึ	อลฺลํ ปสฺสามิ สวากึ
ตสฺมา ตทกฺเค เอสกุโก	เอวึ ฐาเรถ ภิกฺขโว ฯ
ตทาหึ วิมฺหิโต หุตฺวา	สุตฺวา วากยึ มโนรมึ
หิมวนฺตึ คมิตฺวาน	อาหิตฺวา ปุปฺผสณฺจยึ ฯ
ปุเชตฺวา โลกสรณึ	ตึ จานมภิปตฺถยึ
ตทา มมาสยึ ฌตฺวา	พฺยาภาสิ ส รณฺณชฺโห (๒) ฯ
ปสฺสเถตึ อิติวริ	นินฺทฺชนฺตกนฺกตฺตจึ
อุทฺทคฺคโลมมานสึ (๓)	อจลึ ปณฺชลี จิตึ ฯ
หาสิ สฺุปฺณณฺณยณึ	พฺุทฺทวณฺณคตาสยึ
ฌมฺมชฺ ุคฺคหทยึ (๔)	อมตาสิตฺตสนฺนิภึ ฯ

#๑. สฺยา. ปาณินเ ฯ ๒. สฺยา. พฺยาภาสิ สรณาลโย ฯ

#๓. สฺยา. อุทฺทคฺคโลมมานสึ ฯ ย. อุทฺทคฺคโลปีณสึ ฯ

#๔. ย. ฌมฺมปฏิกฺคหวริ ฯ

บุพทกนิกายกุกกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 234
เล่มที่ 26 อฎฐกนิปาตวณณนา หน้า 234

กจฺจายนสฺส (๑) คุณฺโณ สุตฺวา ตํ จานํ ปตฺถยฺ (๒) จิโต
อนาคตมฺหิ อทฺธานเ โคตมสฺส มหามฺเณ ฯ
ตสฺส ฐมฺเมสฺส ทายาทิ โอรสฺส ฐมฺมนิมฺมิโต
กจฺจายโน นาม นามเณ เหสฺสติ สตฺถุ สวโก ฯ
พหุสฺสโต มหาณานิ อธิปฺปายวิฑู มฺเณ (๓)
ปาปฺณิสฺสติ ตํ จานํ ยถายํ พุยาโกโต มยา ฯ
สตฺสทสฺสสิโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทุกฺคตี นานิกานามิ (๔) พุทฺธปฺปชายิตํ ผลํ ฯ
ทเว ภเว สํสรามิ เทวตฺเต อถ มานุเส
อณฺณํ คตี น กจฺจามิ (๕) พุทฺธปฺปชายิตํ ผลํ ฯ
ทเว กฺลเ ปชายามิ ขตฺติเย อถ พฺราหฺมเณ
นิเจ กฺลเ น ชายามิ พุทฺธปฺปชายิตํ ผลํ ฯ
ปจฺฉิเม จ ภเว ทานิ ชาโต อฺหฺเชนียํ ปฺเร
ปชฺชิตสฺส จ จณฺทสฺส (๕) ปุโรหิตทิจาธาโน (๖) ฯ
ปฺคฺโต ติริฎฺฐิวจฺจสฺส (๗) นิปฺโปณ เวทปารคฺค
มาตา จ จนฺทมา นาม (๘) กจฺจายโนหํ วรรตฺตโจ ฯ
วิมฺสนคฺคํ พุทฺธสฺส ญฺมิปาเลน เปสิโต

- #๑. สฺยา. ม. กจฺจายนสฺส ฯ ๒. สฺยา. ปตฺถยฺ ฯ ๓. สฺยา. มฺนิ ฯ
#๔. สฺยา. น ชานามิ ฯ ๕. ยฺ. โปราณ. อจฺจณฺมสฺส ฯ ๖. สฺยา.
#ปุโรหิตนุชาตินิ ฯ ๗. สฺยา. ปิติวจฺจสฺส ฯ ๘. สฺยา. จนฺทนปฺทฺมา ฯ
#ยฺ. จนฺทนปฺทฺมา ฯ

เล่มที่ 26 มหากัจจนตเถรคาถาวณณา หน้า 235

ทิสฺวา โมกฺขปฺรทฺวาริ	นายกั คฺคณฺสณฺจยิ ๑
สฺตุวา จ วิมลํ วากฺยิ	คตฺติปงฺกวิโสสนํ (๑)
ปาปฺณิ อมตํ สนฺตํ	เสเสหิ สห สตฺตหิ (๒) ๑
อธิปฺปายวิฑู ชาโต	สฺกตฺสส มหามเต
จปีโต เอตทคฺเค จ	สฺสมิทฺฐมนโรโถ ๑
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ๑ เป ๑ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ๑	

อถ สตฺถา เอถ ภิกฺขโวติ หตฺถํ ปสาเรสิ ๑ เต

ดาวเทว ทฺวจฺกุลมตฺตเกสมสฺสูกา อิทฺธิมยปตฺตจิวรรธา วสฺส-
สฺกฺกจิกตฺเถรา (๓) วิย อเหตุํ ๑ เอวิ เถโร สทตฺถํ นิปฺผาเทตฺวา
ภนฺเต ราชา ปชฺไซโต ตฺมฺหากํ ปาเท วนฺทิตฺถุ ฐมฺมณฺจ
โสตุ อิจฺฉตฺติ สตฺถุ อารโจะสิ ๑ สตฺถา ตฺวเวย ภิกฺขุ
ตฺตถ คจฺฉ ตยิ คเตปี ราชา ปสฺสิทิสฺสตฺติ อหา ๑

เถโร สตฺถุ อาณาย อตฺตกฺกุจโม ตตฺถ คนฺตฺวา ราชานํ
ปสาเทตฺวา อวณฺตีสฺส สาสนํ ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา ปฺน สตฺถุ
สนฺติกเมว คโต ๑ โส เอกทิวสํ สมฺพหฺลเ ภิกฺขุ สมณฺธมฺมํ
ปหาย กมฺมาราเม สงฺคณฺิการาเม รสตณฺหานุคเต จ ปมาท-
วิหาริโน ทิสฺวา เตสํ โอวาทวเสน

กมฺมํ พหุํ น การเย	ปฺริวชฺเชยฺย ชนํ น อฺยุเม
โส อฺสฺสูกโก รसानุคิทฺโธ	อตฺถํ ริณฺจติ โย สฺวาทฺวิหา ๑

#สฺยา. ...วิโลชนํ ๑ ๒. ยฺ. สเตหิ ๑ ๓. สพฺพตฺเถ วสฺสสติกตฺเถราติ
#ทิสฺสติ ๑

ขุททกนิกายกุกกเถรคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 236
เล่มที่ 26 อฎฐกนิปาตวรรณนา หน้า 236

ปงโกติ หิ นั อเวทย์ ยายั วนุทนปฺชนา กุเลสุ
สุขุมํ สลลํ ทุรุพฺพหํ สกุกาโร กาปริเสน ทุชฺชโหติ(๑)

เทว คธา อภาสี ฯ

ตตถ กมมํ พหุกํ น การยติ นวาวาสการาปนาที
สมณชมฺมกรณสุส ปรีพฺนธฏฺถํ (๒) มหนตํ นวกมมํ น ปฏฺฐเปยฺย
ขุทฺทกํ อปฺปสมารมฺภํ ขณฺฑผลลปฏฺฐิสงฺขรณาที สตถู วจน-
ปฏฺฐิพฺชนตถํ กาทพฺพเมว ฯ

ปรีวชฺเชยฺย ชนฺนติ คณสงฺกณิกวเสน ชนํ วีวชฺเชยฺย ฯ
ชนฺนติ วา ยาทิสํ สํเสวโต ภชโต ปยิรุปาสโต กุสลา ชมฺมา
ปรีหายนฺติ อกุสลา ชมฺมา อภิวทฺตณฺติ ตาทิสํ อกลฺยาณ-
मितฺตฏฺถํ ชนํ ปรีวชฺเชยฺย ฯ

น อฺยุยเมติ ปจฺจยฺอุปาทนตถํ กุลสงฺกณฺหนวเสน น
วายเมยฺย ยสุมา โส อฺสุสุกโก รसानุกิฑฺโธ อตถํ ริณฺจติ
โย สุขาธิวโหติ โย (๓) รसानุกิฑฺโธ รสตณฺหาวสีโก ภิกฺขุ
ปจฺจยฺอุปาทนปฺสุโต โส กุลสงฺกณฺหนตถํ อฺสุสุกโก เตสุ
สุขิเตสุ สุขิโต ทฺถุขิเตสุ ทฺถุขิโต อฺอุปฺนเนสุ กิจฺจกรณิเยสุ อตฺตนา
โยคํ (๔) อาปชฺชติ โย สุขาธิวโห สมถวิปฺสุสนามกฺคผลนินฺพพาน-
สุขาวโห สีสลาทีอฺตโธ ตํ ริณฺจติ ปชฺหติ เอกํเสน อตฺตานํ

#๑. ขุ.เถร. ๒๖/๓๖๖/๓๔๑ ฯ ๒. สී. ย. ปรีปฺนธฏฺถํ ฯ ๓. สී. ย.

#สุขาธิวโห โย ฯ ๔. สී. อฺยุโยคํ ฯ

เล่มที่ 26 มหาภจายนตเถรคาถาวรรณนา หน้า 237

ตโต วิเวเจตติ อตุโธ ฯ

เอวํ ปจฺมคาลาย กมฺมารามตํ สงฺคณิการามตํ
ปจฺจยเคธฺลจ วชฺเชถาติ โอวทิตฺวา อิทานิ สกฺการาภิลาสํ
ครหนฺโต ทฺติยํ คาลมาห ฯ

ตสฺสตุโธ ยา อยํ ภิกฺขาย อุปกตฺตํ ปพฺพชิตานํ กุเลสุ
เคหวาสีหิ คุณฺสมภฺวณาย กรียมาณา วนฺทนา ปุชฺณา จ
ยสุมา ตํ อภาวิตตฺตํ โอสีทาปนฺนุเจณ มลिनภาวกรณฺนุเจณ
จ ปจฺโก กทฺทโมติ พุทฺธาทโย อริยา ปเวทฺย (๑) อพฺกณฺณํ
ปเวทฺสํ วา ยสุมา จ อปริณฺยตกฺขนฺธานํ อนฺธปฺถุชฺชนานํ
สกฺการาภิลาสํ ทฺวิณฺเณยฺยสภฺวตฺตย ปีพาชนนโต อนฺโต
ตฺถนโต ทฺรฺทฺทรณโต จ สฺขมํ สลฺลํ ทฺรฺพฺพหํ ปเวทฺย (๓) ตโต
เอว สกฺกาโร กاپฺุริเสน ทฺชฺชโห ทฺปฺปชฺเหยโย ตสฺส
ปหานปฺธิปฺตฺติยา อปฺปธิปฺชฺชนโต ฯ สกฺการาภิลาสปฺปหานน หิ
สกฺกาโร ปหิโน โหติ ตสฺมา ตสฺส ปหานาย อาโยโค
กรณฺโณติ ทสฺเสติ ฯ

น ปฺรสฺสุปฺนิชฺาย	กมฺมํ มจฺจสฺส ปาปํ
อตุตฺตนา ตํ น เสเวยฺย	กมฺมพฺนฺนุ หิ มาติยา (๒) ฯ
น ปเร วจฺนา โจโร	น ปเร วจฺนา มฺนิ
อตุตฺตา จ นํ (๓) ยถา เวทิ	เทวาปี นํ ตถา วิทฺว ฯ

#๑ สี. ย. อเวทฺย ฯ ๒. โปราณ. มาติกา ฯ ๓. สฺยา. อตุตฺตานญจ ฯ

เล่มที่ 26 อฎกนิปาตวณณา หน้า 238

ปรเ จ น วิชานนุติ	มยเมตถ ยมามเส (๑)
เย จ ตตถ วิชานนุติ	ตโต สมมनुติ เมธกาฯ
ชีวเต วาปี (๒) สปปญโย	อปี วิคตปริกขโย (๓)
ปญญา ย จ อลาเกน	วิตตวาปี น ชีวติฯ
สพพิ สุนาติ โสเตน	สพพิ ปสสติ จกขุณา
น จ ทิฎฉิ สุตติ ธีโร	สพพิ อุชฌิตุมรหติฯ
จกขุมาสส ยถา อนุโร	โสตวา พธิโร ยถา
ปญญาสสส ยถา มุโค	พลวา ทพพโลริว
อด อตเถ สมุปปนเน	สเยถ มตสายิกนติ (๔)

อิมา ฉ คาถา รลโย ปชโชตสส โอวาทวเสน อภาสิฯ
 โส กิร พุราหุเม สททหิตวา ปสุมายณณิ (๕) กอารติ
 กम्म อโสเรตวาว อโจเร โจรสญญา ย (๖) ทณเฑติ อฎฎกรณ (๗)
 จ อสสามิเก สามิเก กโรติ สามิเก จ อสสามิเกฯ ตโต
 นั เถโร วิเวจตุ น ปรสสาตีอาทินา ฉ คาถา อภาสิฯ

ตตถ น ปรสสุปณิชา ย กम्म มจจสส ปาปกนติ ปรสส
 มจจสส สตตสส อุปณิชา ย อุททิสส การณ กควา ปาปก
 วรพนธาติกम्म น เสเวย ย ปเรน น การาเปยยาติ อตุโถฯ

อตตนา ตั น เสเวยยาติ อตตนาปี ตั ปาปก น
 กเรย ย กสุม กम्मพนฐุ หิ มาติยา อิเม มาติยา มจจา

#๑. สยา. ยมามเสฯ ๒. สยา. ชีวเตวาปีฯ ๓. สยา.
 #วิตตปริกขยาฯ ๔. พุ. เถร. ๒๖/๓๖๖/๓๔๑ฯ ๕. สี. ย.
 #ปสุมายณณิฯ ๖. สี. ย. โจรสญญาฯ ๗. สี. ย.
 #อตตกรณฯ

เล่มที่ 26 มหาภจายนคฤรคาถาวณณา หน้า 239

กมมทาทา ทสุม่า อตุตนา จ กิณฺจึ ป่าปกมมํ น กรเยย
ปรณปี น การ่าเปยยาติ อตุโถ ฯ

น ปเร วณา โจโรติ อตุตนา โจริยํ อกตุว่า ปรวณา
ปรสฺส วณมตุเตน โจโร นาม น โหติ ตถา น ปเร
วณา มุณี ปรสฺส วณมตุเตน มุณี สุวิสุทฺธกายวจิมโน-
สมาจาโร น โหติ ฯ

เอตถ หิ ปเรติ วิภตฺติอโลปี (๑) กตุว่า นินฺทเทโส ฯ เกจิ
ปน ปเรสนฺติ วตฺตพฺเพ ปเรติ สํการโลปี (๑) กตุว่า นินฺททิฏฺจนฺติ
วทนฺติ ฯ

อตุตา จ นํ ยถา เวทีติ นํ สตฺตํ ตสฺส อตุตา
จิตฺตํ ยถา อหํ (๒) ปริสฺสุทฺโธ อปริสฺสุทฺโธ วาติ ยถาวโต
อเวทึ ชานาติ (๓) ฯ

เทวาปี นํ ตถา วิหฺวติ วิสุทฺธิเทวา อุปฺปตฺติเทวา จ
ตถา วิหฺว วิทฺนฺติ ชานนฺติ ตสฺมา สยํ ตาทิสสา เทวา
จ ปมาณํ สุทฺธาสุทฺธานํ สุทฺธาสุทฺธภาวชานเน น เย เกจิ
อิจฺฉาโทสปรเตตา สตฺตาคติ อธิปฺปาโย ฯ

ปเรติ ปณฺจทิเต จเปตุว่า ตโต อณฺเณ กุสลากุสล-
สาวชฺชานวชฺชํ กมฺมํ กมฺมผลํ (๔) กายสฺส อสุภตฺตํ สงฺขารานํ
อนิจฺจตํ อชานนฺตา อธิ ปเร นาม. เต มยเมตถ อิมสฺมี
#๑ สී. ย. สการโลปี ฯ ๒. ย. อัย ๓. สී. อเนวติ อาชานาติ ฯ
#๔ สී. ย. สาวชฺชานวชฺชกมฺมผลํ ฯ

เล่มที่ 26 อฎฐกนิปาตวณณนา หน้า 240

ชีวลโเก ยมาม อุปรمام สตตํ สมิตํ มจจุ สนุติกํ กจฺจามาติ
น ชานนุติ ฯ

เย จ ตตฺถ วิชานนุติติ เย จ ตตฺถ ปญฺชิตา มย
มจจุ สมิปํ กจฺจามาติ วิชานนุติ ฯ

ตโต สมฺมุนฺติ เมธคาคี เอวํ หิ เต ชานนุตา เมธคานํ
ปรวิหีสานนํ วุปสมาย ปฎิปชฺชนุติ อตฺตนา ปเร จ อญฺเณ
น เมธนุติ น พาเชนุติติ อตฺโต ฯ ตฺวํ ปน ชีวิตนินิมิตฺตํ
อโจเร โจเร กโรนุโตปี ทนฺนเนน สามิกะ อสฺสามิกะ
กโรนุโตปี ชนชานินยา พาสสิ ปญฺญาเวกฺขลโต ฯ ตถา
อกโรนุโตปี ชีวเต วาปี สปฺปญฺโล อปี วิคฺตปริกฺขโย
ปริกฺขินฺชอนปี สปฺปญฺลชาติโก อิตฺริตรสนุโตเสน สนุคฺคฺจโ
อนวชฺชชย ชีวิกาย ชีวติเยว ฯ ตสฺส หิ ชีวิตํ นาม. ฯ

เตนาห ภควา ปญฺญาชีวี ชีวิตมาหุ เสฎฺฐนุติ ฯ
ทุมฺเมธปฺกคฺโคโล ปน ปญฺญาเย จ อลาเภน (๑) ทิฎฺฐชฺรมมิกํ
สมฺปรายิกญจ อตฺถํ วิราเชนุโต วิคฺตวาปี น ชีวติ ครหาท-
ิปวตฺติยา ชีวนุโต นาม น โหติ อนุปรายญฺญตฺตาย (๒) ยถาธิคตํ
ชนํ นาสนุโต ชีวิตมฺปิ สนฺธาเรตฺตํ น สกฺโกติเยว ฯ

อิมา กิร จตฺสฺโสปี คาคา เถโร สุปินนุเตน (๓) รญฺโล
กเถสิ ฯ ราชา สุปินํ ทิสฺวา เถโร นมสฺสนุโตเยว ปพฺพชฺฉิตฺวา
#๑. สී. ยฺ. อภาเวน ฯ ๒. สී. อนุปจิตฺตปญฺญตฺตาย ฯ
#๓. สී. ยฺ. สุปินนุเต ฯ

เล่มที่ 26 มหากัจจายนตเถรคาถาวรรณนา หน้า 241

ปภาตยา รตติยา เถร์ อุปสงกมิตวา วนทิตวา อตตนา
ทิกฺขณิยามเน สุปินํ กเถสิ ฯ ตํ สุตฺวา เถโร ตา คาทา
ปจฺจนฺภาสิตฺวา สพฺพํ สุณาตีติอาทินา ทฺวีหิ คาทาหิ ราชานํ
โอรสทฺธิ ฯ

ตตฺถ สพฺพํ สุณาตี โสเตนาตี อธิ โสตพฺพํ สทฺทํ
อาปาถคตํ สพฺพํ สุภาสิตํ ทฺพฺภาสิตลฺลจ อพฺธิโร โสเตน
สุณาตี ฯ ตถา สพฺพํ รุปํ สุนฺทริ อสุนฺทรมฺปิ จกฺขุมา (๑)
อนนฺโธ ปสฺสตี อยมินฺทฺริยานํ สภาโว ฯ

ตตฺถ ปน น จ ทิกฺขจํ สุตํ ธีโร สพฺพํ อฺชฺฉิตฺตุนฺตี
จ นิตฺตฺสนมตฺตเมตํ ฯ ยํ หิ ตํ ทิกฺขจํ สุตํ วา (๒) น ตํ
สพฺพํ ธีโร สปฺปลฺลโย อฺชฺฉิตฺตุํ ปริจฺจชฺชิตฺตุํ กเหตุํ วา อรหตี ฯ
คฺุณาคฺุณํ ปน ตตฺถ อุปฺปริกฺขิตฺวา อฺชฺฉิตฺตพฺพเมว อฺชฺฉิตฺตุํ
กเหตุพฺพลฺลจ กเหตุํ อรหตี ตสฺมา จกฺขุมาสฺส ยถา อนฺโธ
จกฺขุมาปี สมานอ อฺชฺฉิตฺตพฺเพ ทิกฺฺเจ อนฺโธ ยถา อสฺส
อุปฺสฺสนฺโต วิย ภเวยฺย ตถา อฺชฺฉิตฺตพฺเพ สฺเต โสตฺวาปี
พฺธิโร ยถา อสฺส อสฺสนฺโต วิย ภเวยฺย ฯ

ปลฺลววาสุส ยถา มฺุโคตี วิจารณปลฺลวาย ปลฺลววา
วจนฺกุสโลปี อวตฺตพฺเพ มฺุโค วิย ภเวยฺย ฯ พลฺลวอ ถาน-
สมฺปนฺโนปี อกตฺตพฺเพ ทฺพฺพโลริว รกาโร ปทสนฺธิกโร
#๑. สฺ. จกฺขุมา ฯ ๒. สฺ. ทิกฺขจํ สุตํ มุตํ วา ฯ

อสมคโถ วิย ภเวยฺย ฯ

อถ อตฺเถ สมุปฺปนฺเน สยถ มตฺสายิกฺนฺติ อตฺตนา
กาทพฺพกิจฺเจ อุปฺปนฺเน อุปฏฺฐิตฺเต มตฺสายิกํ สยถ มตฺสายิกํ
สยิตฺวาปี ตํ กิจฺจํ ตีเรตพฺพเมว น วิราเชตพฺพํ ฯ

อถ วา อถ อตฺเถ สมุปฺปนฺเนติ อตฺตนา อกรณฺเีย
อตฺเถ กิจฺเจ อุปฺปนฺเน อุปฏฺฐิตฺเต มตฺสายิกํ สยถ มตฺสายิกํ
สยิตฺวาปี ตํ น กาทพฺพเมว ฯ น หิ ปณฺหิตฺโต อยฺยตฺตํ
กาทุมรหฺตฺติ เอวํ เถเรน โอวทิตฺโต ราชา อกตฺตพฺพํ ปหาย
กาทพฺเพยฺเว ยุตฺตปฺปยฺยตฺโต อโหสิตี ฯ

มหากจฺจายนตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สิริมิตฺตตฺเถรคาถาวณณนา

อฏฺโฐโกธโนติอาทิกา आयสุมโต สิริมิตฺตตฺเถรสฺส คธา ฯ กา
อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพเชสฺส กตฺตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวฏฺฐนฺนิสฺสํ กุสลํ อุปจฺฉินฺตฺวา อิมสฺมี พฺพฐปฺปาเท ราชคเ
มหทฺชนกฺกมฺพิกสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ สิริมิตฺโตติ
ลทฺธนาโม ฯ

ตสฺส กิร มาตา สิริคฺตฺตสฺส ภคินี ฯ ตสฺส วตฺถ
ชมฺมปทวณณนํ อากตฺเมว ฯ โส สิริคฺตฺตสฺส ภาคินฺนุโย
สิริมิตฺโต วยปฺปตฺโต สตฺถ ฌนปาลทมนฺเน ลทฺธปฺปสาโท

เล่มที่ 26 สิริมิตตเถรคาถาวรรณนา หน้า 243

ปพพชิตฺวา วิปสฺสนาย กมมํ กโรนฺโต น จิรสฺเสว อรหตฺตํ
ปตฺโต เอกทิวสํ ปาฏิมอกฺขํ อุทฺทิสิตฺตํ อาสนํ อภิรฺหิตฺวา
จิตฺตพีชนี คเหตฺวา นิสินฺโน วิกฺขุณฺ ฌมมํ กเถสิ ฯ กเถนฺโต
จ อุพารตเร คุเณ วิกฺชิตฺวา ทสฺเสนฺโต

อกฺโกธโนนฺุปนาหิ	อมาโย วิตฺตเปสฺุโณ
ส เว ตาทิสโก วิกฺขุ	เอวํ เปจฺจ น โสจติ ฯ
อกฺโกธโนนฺุปนาหิ	อมาโย วิตฺตเปสฺุโณ
คฺคตฺตทฺวาริ สทา วิกฺขุ	เอวํ เปจฺจ น โสจติ ฯ
อกฺโกธโนนฺุปนาหิ	อมาโย วิตฺตเปสฺุโณ
กฺลฺยาณสิโโล โย วิกฺขุ	เอวํ เปจฺจ น โสจติ ฯ
อกฺโกธโนนฺุปนาหิ	อมาโย วิตฺตเปสฺุโณ
กฺลฺยาณมิตฺโต โย วิกฺขุ	เอวํ เปจฺจ น โสจติ ฯ
อกฺโกธโนนฺุปนาหิ	อมาโย วิตฺตเปสฺุโณ
กฺลฺยาณปญฺโณ โย วิกฺขุ	เอวํ เปจฺจ น โสจติ ฯ
ยสฺส สทฺธา ตถาคเต	อจลา สฺุปตฺติจฺจิตา
สีลญฺจ ยสฺส กฺลฺยาณํ	อริยกนฺฺตํ ปสฺสิตฺตํ ฯ
สงฺฆे ปสาโท ยสฺสตฺถิ	อุชฺุฏตฺถจ ทสฺสนํ
อทฺลิตฺุทฺทิติ ตํ อามุ	อโมจํ นฺฺตสฺส ชีวิตฺตํ ฯ
ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ	ปสาทํ ฌมมทสฺสนํ
อนฺุญฺเจถ เมธาวิ	สริ พุทฺธาน สาสนฺฺนติ (๑) ฯ

#๑. ขุ.เถร. ๒๖/๓๖๓/๓๔๒ ฯ

อิมา คาถา อภาสี ฯ

ตตถ อฏโกธโนติ อฏษณสิโล ฯ อฎฐจิตเต หิ โภธูปตติ-
นิमितเต อธิวาสนขณุตติย จตฺวา โภปสฺส อฎฐปาทโก ฯ

อฎฐปนาหิติ น อฎฐนาหโก ปเรหิ กตฺ อปราชิ ปฎิจจ
อฏโกจฺฉิ มํ อวชิ มํ อชิณี มํ อหาสิ เมตฺติอาทินา (๑) โภธสฺส
อฎฐปณยฺหนสิโล ฯ

สนตฺโทสปฎิจฺฉาทนลกฺขณาย มายาย อภาวโต อมาโย ฯ
ปิสุณฺวาจาวิรหิตโต วิตฺตเปสุโณ ฯ

ส เว ตาทิสโก ภิกฺขุติ โส ตถารูโป ตถาชาติโก
ยถาวตฺตคฺคณสมนฺนาคโต ภิกฺขุ. เอวํ ยถาวตฺตปฎิปตฺติยา เปจฺจ
ปรโลเก น โสจติ โสกนินิตฺตสฺส อภาวโต ฯ

จกฺขุทวาราทโย กายทวาราทโย จ กุตฺตา ปิหิตา
สํวฺตฺตา เอตฺตสฺสาติ กุตฺตทฺวารโ ฯ

กฺลฺยาณสิโลติ สุนฺทรสิโล สุวิสุทฺทสิโล ฯ

กฺลฺยาณมิตฺโตติ

ปิโย ครุทฺวานิโย วตฺตา จ วจนกฺขโม

กมฺภีรณฺจ กถิ กตฺตา โน จฎฺฐาเน นิโยชเยติ (๒)

เอวํ วิภาวิตลกฺขโณ กฺลฺยาณมิตฺโต เอตฺตสฺสาติ กฺลฺยาณมิตฺโต ฯ

กฺลฺยาณปญฺโฬติ สุนฺทรปญฺโฬติ ฯ ยทิปิ ปญฺญา นาม

#๑. พุ. ฐมฺม. ๒๕/๑๑/๑๕ ฯ ๒. อญ. ๒๓/๓๔/๓๓ ฯ

#ม. อุปริ ฯ ๑๔/๒๓๗/๒๐๓ อฎฐกฺกิลสฺสจฺจ ๒ อญ ฯ สตฺตก ฯ

๒๓/๓๔/๓๓ ทุตฺติยสขสฺสจฺจ (สฺยา)

เล่มที่ 26 สิริมิตตเตรคาถาวณณา หน้า 245

อสุทธรา นตฺถิ ฯ นิยุยานิกาย ปน ปญญา ยเสน เหว
วุดฺดี ฯ

เอวมตฺถ โกธาทีนํ วิกขมฺภนวเสน สมฺมุจฺเจทวเสน จ
อกุโกธนาทิมุเขน ปุคฺคลาธิฏฺฐานาย คากาย สมฺมาปฏฺธิปตฺตี
ทสฺเสตฺวา อิทานิ นิปฺผตฺติตฺตโลกุตฺตรสทฺธาทีเก อุทฺธริตฺวา (๑)
ปุคฺคลาธิฏฺฐานายเอว คากาย สมฺมาปฏฺธิปตฺตี ทสฺเสนฺโต
ยสฺส สทฺธาติอาทิมาย ฯ

ตสฺสโต ยสฺส ปุคฺคตสฺส ตถาคเต สมฺมาสมฺพุทฺเท
อิตฺปิ โส ภควาติอาทินยปฺปวตฺตา มกฺเคนาคตสทฺธา ตโต เอว
อจลา อวิกมฺปา สฺกุญฺจ ปตฺติฏฺฐิตา ฯ อตฺถิตฺติ ปทํ อานตฺวา
สมฺพนฺนุชิตพฺพิ ฯ

อริยกนฺตฺนุติ อริยานํ กนฺตํ ปิยายิตํ ภวานฺตเรปิ
อวิชหนโต ฯ

ปัสสิตนฺติ พุทฺธาทีหิ ปสฺสฺจ วัฒนฺตํ โถมิตํ อตฺถิตฺติ
โยชนา ฯ ตํ ปเนตํ สิลํ คหฺภูจฺจิลํ ปพฺพชิตฺตีสฺสนฺติ ทฺวริชฺ ฯ

ตตฺถ คหฺภูจฺจิลํ นาม ปญฺจสิกฺขาปทฺตีสิลํ ยํ คหฺภูเจน
รกฺขิตฺตุํ สกฺกา ฯ ปพฺพชิตฺตีสิลํ นาม ทสฺสิกฺขาปทฺตีสิลํ อุปาทาย
สพฺพิ จตฺตฺปาริสฺสุทฺธิสฺสิลํ ตยิทํ สพฺพมฺปิ อชฺฉนฺทาทีภาวเณ
อปรามญฺจตาย กลฺยาณนฺติ เวทิตพฺพิ ฯ

#๑. สี่. ยู. นิพฺพินฺนทิตํ โลกียสทฺธาทีโต อุทฺธริตฺวา โลกุตฺตรสทฺธาทีเก
#ปตฺติฏฺฐเปตฺวา ฯ

เล่มที่ 26 อฎฐกนิปาตพรรณนา หน้า 246

สงฆะ ปสาโท ยสฺสคตฺติ สุปฺปฏิปนฺโน ภควโต
สาวกสงฆโฆติอาทินา อริยสงฆะ ปสาโท สทฺธา ยสฺส ปุคฺคลสฺส
อตฺถิ อจฺโล สุปฺปฏิญฺจิตฺติ อานตฺวา โยเชตพุทฺ ๑

อุชฺฐุตถจ ทสฺสนนฺติ ทิฏฺฐิจวงฺกาภาวโต กิเลสวงฺกาภาวโต
จ อุชฺฐุตฺ อกฺกุฏฺ อชฺมิห กมฺมสฺสกตาทสฺสนนฺเจว สປจฺจย-
นามรูปทสฺสนนฺจาทิ ทฺวิธมฺปิ ทสฺสนํ ยสฺส อตฺถิ อจฺลํ
สุปฺปฏิญฺจิตนฺติ โยชนา ๑

อทฺลิตฺโตติ ตํ อานุ สทฺธาธนํ สีสฺสนํ สุตฺสนํ จาคฺชนํ
ปญฺญาธนนฺติ อิมํ สฺวิสฺสุทฺธานํ ฐนํ อตฺถิตาย อทฺลิตฺโตติ
ตํ ตาทิสํ ปุคฺคลํ พุทฺธาทโย อริยา อานุ ๑

อโมฆํ ตสฺส ชีวิตํ ตสฺส ตถารูปสฺส ชีวิตํ ทิฏฺฐิ-
ธมฺมิกาทิอตฺถาริธมฺน อโมฆํ อวณฺณํ สผลเมวาทิ อานุติ
อตฺถิ ๑

ตสฺมาติ ยสฺมา ยถาวุคฺตสทฺธาทิกุณฺสมนฺนาคโต ปุคฺคโล
อทฺลิตฺโต อโมฆชีวิตฺติ วุจฺจติ ตสฺมา อหฺมฺปิ ตถารูปो
ภเวยฺยนฺติ ๑

สทฺธญฺ ๑เปฯ สาสนนฺติ สพุทฺปาปสฺส อกรรมนฺติ-
อาทินา วุคฺตํ พุทฺธานํ สาสนํ อนุสฺสรนฺโต กุลปฺตฺโต
วุคฺตปฺเปทํ สทฺธญฺเจว สีสฺสญฺ ฐมฺมทสฺสนเหตุกํ ฐมฺเม
สุนิฉฺชยา วิโมกฺขญฺตํ ปสาทญฺ อนฺยญฺเชยฺย วฑฺฒเยยฺยติ ๑

เล่มที่ 26 มหาปนุถกตุเถรคาถาวณณา หน้า 247

เอว เถโร ภิกขุณั ฐมมเทศนามูเชน อตุตนิ วิชชมาน
คุณ ปกาเสนโต อณัณ พุยาภาสี ฯ

สิริमितตุเถรคาถาวณณา นิภูจिता ฯ

มหาปนุถกตุเถรคาถาวณณา

ยथा ปจम्मทุกกขินุตติอาทิกา आयसुमित्त महापनुถकतुเถरसु
คาถा ฯ का उपपत्ति ฯ

อัย กิร ปทุมุตตรสสุ ภควโต กาลเ หัสนัตินนเร
วิภวสมปโน กุณุมพิโก หุตวา เอกทิวสั สตุถุ สนตเก ฐมม
สุณนโต สตุถารั เอกั ภิกขุ สยญาวิวิญญูกุสลาณั อคคกุกจาน
จเปนุตติ ทิสวา สยมปิ ตั จานนุตตรั ปตุเถนโต พุทฐปมุขสสุ
ภิกขุสัมมสสุ สตุตทาหิ มหาทานั ปวตุเตตวา ภนเต ยั
ภิกขุ ตุมمه อิต สตุตทิวสมตุถเก สยญาวิวิญญูกุสลาณั อัย
มม สาสเน อคโคติ เอตทกเค จปยิตถ อหมปิ อิมสสุ
อธิการมมุสสุ พเลน โส ภิกขุ วิย อนาคเต เอกสสุ พุทฐสสุ
สาสเน อคโค ภเวยุนติ ปตุถนั อภาสี ฯ

กนิญฐภาตา ปนสสุ ตเถว ภควติ อธิการมมุ กตุวา
มโนมยสสุ กายสสาภินิมมานั เจโตวิวิญญูกุสลาณติ ทวินนั
องคานั วเสน วุตตนเยเนว ปณิธานั อภาสี ฯ ภควา ทวินนมุปี
ปตุถนั อนนุตตราเยน สมิชฌนภาวั ทิสวา อนาคเต กปปสต-

สทสสมคฤเก โคตมสส นาม สมมาสมพททสส สาสเน ตุมหากั
ปคฤนา สมชฎิสสตีติ พุยาทาสี ๑

เต อุโกปี ชนา ตคฤ ยาวชีว์ ปุณณานิ กคฤวา ตโต
จุโต เทวโลเก นีพพคฤตีสุ ๑ ตคฤ มหาปนคฤกสส อนคฤรกกั
กคฤยณครมั น กคฤยติ ๑

จุพนคฤโก ปน กคฤสปคฤส ภคฤวโต สาสเน ปพพชคฤวา
วีสตี วคฤสสทคฤसानี โอทาทกคฤณกมั กคฤวา เทวปุเร
นีพพคฤติ ๑ อปทาน (๑) ปน จุพนคฤโก ปทุมคฤตคฤส ภคฤวโต
กาคเล ทาปโส หคฤวา หีมวนคฤเต วสนคฤโต ตคฤ ภคฤวนคฤตี ทิสวา
ปุปคฤจคฤคฤเตน ปุชั อกาสีตี อากคฤ (๒) ๑ เตสั เทวมนคฤเสส
ลัสนคฤตานคฤเยว กปคฤปคฤสทคฤสสั อคฤกคฤนคฤตี ๑ อคฤ อมุหากั สคฤธา
อภิสมคฤโพธี ปคฤวา ปวคฤคฤตคฤวคฤมจกโก ราชคฤหั อุนิสคฤสาย
เวพวเน มหาวิหารเ วีหคฤติ ๑

คฤเน จ สมเยน ราชคฤเห ฐนเสฎฐีคฤสส ฐีคฤ อคฤคฤโน
ทาเสน สทฐี สนคฤวั กคฤวา ฅาตคฤเกหี ภีคฤ หคฤคฤสาร์ คคฤคฤวา
คฤเน สทฐี ปคฤยคฤวา อคฤณคฤคฤ วสนคฤตี คฤ ปฎีจคฤ คพคฤ
ลภคฤคฤวา ปคฤปคฤกคฤพคฤภา ฅาตคฤฆคฤร คคฤนคฤวา วิชายิสคฤสามีตี
คฤจคฤนคฤตี อนคฤรคฤมคฤเคเยว ปุคฤคฤตี วิชายคฤวา สามีนา นีวคฤคฤตี
ปุพคฤเพ วสตีคฤฐคฤจคฤเน วสนคฤตี ปุคฤคฤคฤส ปนคฤเก ชาคฤคฤคฤตา ปนคฤโกคฤตี
นคฤมอ กคฤาสี ๑ คฤสคฤมี อาชคฤวคฤวา วีชคฤวคฤวา วีจคฤณคฤกาเล
#๑. ลี. อปเร ๑ ๒. ลี. อปทานกฐกถายั อาหุ (ลีสึหาสนนียวคฤคฤวณณนายั) ๑

ขุททกนิกายกุกกเถา เถรคาถาวรรณนา (ปรหมคฤทปนี ๒) - หน้ทที่ 250
เล่มที่ 26 อฏฐกนิปถวณณนา หน้ท 250

สิริ หตุเถหิ ปถเทหิ	โย ปณณเมยฺย อคคั
เอตาทิสั โส สตุถาริ	อาราเชตุว วิราชเย ๑
ตทหิ ปุตุตทธารณฺจ	ชนชณฺณณฺจ ฉนุทฺธิ
เกสมสฺสูนิ เณเทตุว	ปพฺพชึ อนคาริยิ ๑
สิกฺขาสาชีวสมฺปนฺโน	อินฺทริเยสุ สฺสูวฺโต
นมนสฺสมาโน สมฺพุทฺธ	วิหาสึ อปราชิต ๑
ตโต เม ปณฺธิ อสสิ	เจตโส อภิปตุถิต
น นิสึเท มฺหุตฺตมฺปิ	ตณฺหาสฺสเถ อนฺนุหเต ๑
ตสฺส เมว วิหรโต	ปสฺส วิริยปรกฺกม
ติสฺโส วิชฺชา อนฺนปฺปตฺตา	กตฺ พุทฺทสฺส สาสนํ ๑
ปฺพเพนิวสั ชานามิ	ทิจฺพพจกฺขุ (๑) วิโสธิต
อรหา ทกฺขิณฺเญโยมฺหิ	วิปฺปมฺตฺโต นิรฺูปธิ ๑
ตโต รตุยา วิวสเน (๒)	สุริยฺกฺคมนํ ปติ
สพฺพิ ตณฺหิ วิโสเสตุว	ปลลฺงเกน อฺปาวิสิฺนฺติ (๓)

อิมถา คถา อภาสิ ๑

ตตุถ ยทาทิ ยสฺมี กถเ ๑ ปจฺมนฺติ อาทิต ๑ อทฺทกฺขินฺติ
ปสฺสึ ๑

สตุถารนฺติ ภควนฺตํ ๑

อกฺุโตภยฺนฺติ นิพฺภยิ ๑ อยิ เหตุถ อตุโถ สพฺเพสั ภยเหตุณฺ
โพธิมฺลเเยว ปหีนตฺตา กฺุโตจิปิ ภยภวโต อกฺุโตภยิ นิพฺภยิ

#๑. ม. ทิจฺพพจกฺขุ ๑ ๒. สฺยา. รตุยา วิวสเน ๑ ๓. พุ.

#เถร. ๒๖/๓๖๘/๓๔๓ ๑

เล่มที่ 26 มหาปณกตเถรคาถาวณณา หน้า 251

จตุเวสารชชวีสารทึ ทิฏฐมมิกสมปรายิกปรมคฤเทหิ เวเนยยานัน
ยถารหมนุสาสนโต สตุถาริ สมนุมาสพุทฐิ มยหิ ปิตามเหน
สทฐิ คนตุวา ยาย เวลาย (๓) สพพปจมิ ปสฺสึ ตํ ปุริสตุตมัม
สเทเวเก โลเก อคคปุกคัลลํ ปสฺสิตฺวา ตโต ทสฺสนเหตุ ตโต
ทสฺสนโต (๑) ปจฺญา เอตตํ กาลํ สตุถาริ ทฏฺฐิ ชมฺมณจ
โสตุํ นาลตฺถนฺตึ มยหิ สํเวโก อหุ สโหตฺตปปี ฌาณํ
อุปฺปชชชึ อุปฺปนฺนสํเวโก ปนาหิ เอวํ จินฺเตสิณฺตึ ทสฺเสติ
สิริ หตฺถเหหิตี คาถาย ฯ

ตสฺสโต โย วิภวตฺถโก ปุริโส อุฏฺฐายิโก (๒) หุตฺวา
ตว สนฺตึเก วสิสฺสามิตี สวิกฺกหํ สิริ สยเน อุปกตฺ หตฺถเหหิ
จ ปาเทหิ จ โกฎฺเณโต ปณามยฺย นีหเรยฺย โส ตถารูโป
อลกฺขิกปุริโส เอตาทิสํ สตุถาริ สมนุมาสพุทฐิ อาราเชตฺวา
อิมสฺมี นวเม ขณฺเ ปฏฺฐลภิตฺวา วิราชเย ตสฺส โอวาทากรณฺน
ตํ วิชฺชณฺเยยฺย อหิ ปเนวํ น กโรมิตี อธิปฺปาโย ฯ เตนหา
ตทาหิ ฯเป ฯ อนคาริยณฺตึ ฯ

ตตฺถ ฉทฺทยิณฺตึ ปชหิ ฯ ฉทฺทยิณฺตึปี ปาโจ ฯ นนุ
อัย เถโร ทารปฺริคฺคหํ อกตฺวาว ปพฺพชิตโต โส กสฺมา
ปฺุตตทารณฺจ ฉทฺทยิณฺตึ อโวจติ ยถา นาม ปุริโส
อนิพฺพตฺตผลเมว รุกฺขํ จินฺทนฺโต อจฺฉินฺเน ตโต ลทฺฐผลเหหิ
#๑. สึ. สายิ เวลายิ ฯ ย. สายิ เวลายิ ฯ ๒. สึ. ย. ตโต
#ทสฺสนเหตุโต ปสนฺโน ฯ ๓. สึ. ย. อุฏฺฐายิโก ฯ

เล่มที่ 26 อฎฐกนิปาตวณณนา หน้า 252

ปริหีโน นาม โหติ ฯ เอว สมปทมิท (๑) ทฎฐพพิ ฯ

สิกขาสาชีวสมาปนโนติ ยา อธิสึลสิกขา ตาย จ ยตุถ
ภิกขุ สห ชีวนติ เอกชีวิกา สภาควตุติโน โหนติ เตน
ภควตา ปณตตตสิกขาปทสงขาเตน สาชีเวน จ สมนูนาคโต
สิกขณภาเวน สมงสิฎฐโต สิกขัง ปริปุเรนโต สาชีवलจ
อวิติกกมนโต หุตวา ตทุกยั สมปาทนโตติ อตุโถ ฯ เตน
สุวิสุทเช ปาฎิโมกเข สีเล ปติฎฐจิตทาว ทสเสติ ฯ

อินุทริเยสุ สุตฺวโตติ มนจณญเจสุ อินุทริเยสุ สฎฐจ สุตฺวโต
รูปาทิวิสเยสุ อุปฺปชชนกานัน อภิซฆาทีน ปวตุตตินิวารณวเสน
สติกวาณฺเณ สุปิหิตจกขาทีทวาโรติ อตุโถ ฯ

เอว ปาฎิโมกขสัวรอินุทริยสัวรสิลสมปตติทสฺสเนน อิตร-
สิลมปิ อตุถโต ทสฺสิตเมว โหติติ เถโร อตุตโน จตุปาริสุทฺธิ-
สิลสมปท ทสฺเสตฺวา นมสฺสมาโน สมพุทฺชนติ อิมินา
พุทฺธานุสฺสตีภาวนานุโยคมาห ฯ

วิหาสี อปราชีโตติ กิเลสมาราทีหิ อปราชีโต เอว
หุตวา วิหรี ยาว อรหตุตปฺปตติ ตาว เตหิ อนนิกฺภูโต
อณฺณทตฺถ เต อภิภานโต เอว วิหาสินติ อตุโถ ฯ

ตโตติ ตสฺมา ยสฺมา สุวิสุทฺธสีโล สตฺถริ อภิปฺปสนโน
กิเลสาภิกวนปฏิปตฺติยณจ จิโต (๒) ตสฺมา ฯ

ปณฺธิตี ปณฺธิธานัน ฯ ตโต วา จิตฺตาทินีหาโร ฯ

#๑ สี.เอวสมปทมิท ฯ ๒. สี. ...ปฏิปตติ จ วฑฺฒโต ฯ

เล่มที่ 26 มหาปณกตเถรคาถาวณณา หน้า 253

อาสีติ อโหสิ ฯ

เจตโส อภิปัตติโตติ มม จิตฺเตน อิจฺฉิตฺโต ฯ กิทธิโส ปน
โสติ อาห น นิสีเท มุหุตฺตมฺปิ ตณฺหาสฺสเถ อนฺนุหเตติ ฯ
อคฺคฺมกฺคสณฺหาเสน มม หทยโต ตณฺหาสฺสเถ อนฺนุทฺทฺเท
มุหุตฺตมฺปิ น นิสีเท นิสฺซํชํ น กปฺเปยฺยนฺติ เอวํ เม
จิตฺตานิหารโ อโหสีติ อตฺถโ ฯ

เอวํ ปน จิตฺตํ อธิฏฺฐาย ภาวนํ ภาวยิตฺวา (๑)
จฺานจฺกเมหฺว รตฺตี วิตฺตินาเมนฺโต อรฺุปฺสมาปตฺติโต วุฏฺฐาย
ฉฺานจฺกเมหฺว วิปฺสสนํ ปฏฺฐเปตฺวา อรฺุหตฺตํ สจฺฉนาคาสิ ฯ

เตน วุตฺตํ ตสฺส เมตฺติอาทิ ฯ

นิรฺุปรฺิติ กิเลสุปรฺิอาทินํ อภาเวน นิรฺุปรฺิ ฯ

รตฺยาวิวसानเต รตฺติภาคฺสฺส วิคฺคเน วิภาตฺยา รตฺติยา ฯ

สุริยฺุคฺคมนํ ปตฺติติ สุริยฺุคฺคมนํ ลกฺขณํ กตฺวา ฯ

สพฺพิ ตณฺหฺนฺติ กามตณฺหาทิจฺเจทํ สพฺพิ ตณฺหาโสติ

อคฺคฺมกฺเคน วิโสเสตฺวา สุกฺขาเปตฺวา ตณฺหาสฺสเถ อนฺนุหเต

น นิสีเทติ ปฏฺิณฺญา ย โมจิตฺตฺตา ฯ

ปลฺลฺงเกน อุปาวิสิณฺติ ปลฺลฺงกํ อภฺุชิตฺวา นิสีทินฺติ ฯ

เสสิ อุตฺตฺตานตฺถเมว ฯ

มหาปณกตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

อฏฺฐกนิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สี. ยู. อารภิตฺวา ฯ

นวกนิปาตวณณา

ภูตตฺถเธรคาถาวณณา

นวกนิปาเต ยทา ทุกฺขนฺตฺติอาทิกา อายสฺมโต ภูตตฺถเธรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปี ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิการิ ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนฺิสสยฺม ปฺลวณฺ์ อุปจฺฉินฺนโต สิทฺถตฺถสฺส ภควโต กาเถ
พฺราหฺมณฺกุเถ นินฺนพฺพตฺติตฺวา เสนนฺติ (๑) ลทฺธนาโม วิญญฺตํ ปตฺโต
เอกทิวสฺส สตฺถาริ ทิสฺวา ปสนฺนมานโส อฺสภิ ปวฺรณต-
อาทินา จตฺถหิ คาถาหิ อภิตฺถวิ ฯ

โส เตน ปฺลวณฺกมฺเมน เทวมนฺุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธูปาเท สากตฺนคฺเรสฺส ทฺวารคาม (๒) มหาวิกฺวสฺส เสงฺกฺจิสฺส
ปฺตฺโต หุตฺวา นินฺนพฺพตฺติ ฯ ตสฺส กิร เสงฺกฺจिनฺ ชาตา ชาตา
ทารกา พฺพุชามฺเตน เอเกน ยกฺเขน ขาทิตา อิมสฺส ปน
ปจฺฉิมภวิกตฺตา ภูตา (๓) อารกฺขํ คณฺหิสฺสุ ฯ

ยโกโข ปน เวสฺสวณฺสฺส อุปฺญจฺฉานํ คโต ปฺน
นาคมาสิ ฯ นามกฺรณทิวเส จสฺส เอวํ กเต อมนฺุสฺสา
อนฺุกมฺปนฺตา ปฺริหเรยฺยุนฺติ ภูตฺติ นามํ อกฺสุ ฯ โส ปน
อตฺตโน ปฺลวณฺพลฺเลน อนนฺตราโย วพฺพติ ตสฺส ตโย ปาสาทา
#๑. ย. โสโนติ ฯ ๒. สี. ย. สากตฺนคเร ฯ ๓. สี. ย.
#มนฺุสฺสา อุปฺปมตฺตา หุตฺวา ฯ

อเหตุสนุติอาทิ สพพิ ยสสส กุสปลุตตสส วิภวกิตตเน วิย
เวทิตพพิ ฯ

โส วิญญุตติ ปตโต สตุถริ สาเกเต วสนุตเต อุปาสเกหิ
สทฐี วิหาริ คโต สตุถุ สนุติเก ฌมมึ สตุวา ปฏิลทฐสทุโ
ปพพิชิตวา อชกรณียา นาม นทียา ตีเร เลณ วสนุโต
วิปสสนั ปฏฐเปตวา น จิสเสว อรหตุต ปาปุณิ ฯ เตน
วตุตติ อปทาน (๑)

อุสภิ ปวริ วีริ	มเหสี วิชิตาวิน
สุวณณวณณิ สมพุทฐิ	โก ทิสวา นปปลีทติ ฯ
หิมวาวาปริเมยโย	สากโรว ทुरुตโร
ตเถว ฌานั พุทฐสส	โก ทิสวา นปปลีทติ ฯ
วสุธา ยถาปปเมยยา	จิตตา วนวภูสกา
ตเถว สีลั พุทฐสส	โก ทิสวา นปปลีทติ ฯ
อนิลลชลาสงขุพโก	ยถากาโส อสงขิโย
ตเถว ฌานั พุทฐสส	โก ทิสวา นปปลีทติ ฯ
อิมานิ จตุคาถานิ	พราหุมโณ เสนสวหโย (๒)
พุทฐเสฏฐิ ถวิตวาน	สิทฐตุถิ อปราชิตั ฯ
จตุนนวตติกปานิ	ทุกคตี นุปปชชถ
สุคตี สุขสมปตตี (๓)	อนุโกสิมนปปลักิ ฯ

#๑. พุ. เถร. ๓๒/๖๖/๑๖๓ ฯ ๒. สุธา. โสโนวุหโย ฯ

#๓. สุธา. สุคตีสุ สุขสมปตตี ฯ

บุพพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤททีปนี ๒) - หน้าที่ 256
เล่มที่ 26 นวกนิปาตวณณนา หน้า 256

จตุณนวุติโต กปุเป ถวิตวา โลกนายกั
ทुकคตี นาภิชานามิ โถมนสฺส (๑) อิทํ ผลํ ฯ
จาทุททสมฺหิ กปุปฺมฺหิ จตุโร อาสุมฺคฺคตา
สตฺตฺรตนสมฺปฺนฺนา จกฺกวตฺติ มหพฺพลา ฯ
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ฯ เป ฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อปเรณ สมเยน ฌาตีนิ อนุกมฺปาย
สาเกตํ คนฺตฺวา กติปาหิ เตหิ อุปฺภูจิชฺมาโน อลฺชนวเน
วสิตฺวา ปฺน อตฺตนา วสิตฺฐจฺานเมว คนฺตฺกาโม คมนาการิ
ทสฺเสสิ ฯ ฌาตกา อิชฺเว ฆนฺเต วสถ ตฺมฺหปี น กิลมิสฺสถ
มยฺมปี ปฺณฺเณน วทฺถมิสฺสามาติ เถริ ยาจิสุ ฯ

เถโร อตฺตโน วิเวกาภิริตี ตตฺถ จ ฌาสฺวิหาริ ปกาเสนฺโต

ยทา ทุกฺขํ ชรามรณฺนฺติ ปฺณฺทิตो
อวิทฺทสฺส ยตฺถ สิตา ปฺณฺชฺชนา
ทุกฺขํ ปริณฺญาเย สโตว ฌายติ
ตโต รตี ปรมตฺริ น วินฺทติ ฯ
ยทา ทุกฺขสฺสวาหฺนี วิสฺตฺตํ
ปฺปฺณฺจสงฺฆาตทฺฐาธิวาหฺนี (๑)
ตณฺหํ ปฺหนฺตฺวาน สโตว ฌายติ
ตโต รตี ปรมตฺริ น วินฺทติ ฯ

#๑. สฺยา. ...ทฺฐาธิวาหฺนี ฯ

ยทา สิว เทวจตฺรจฺคามินิ
มคฺคตฺตมํ สพฺพกิเลสโสชนํ
ปญฺญา ย สุตฺตฺวา (๑) สโตว ฌายติ
ตโต รตี ปรมตฺริ น วินฺทติ ฯ
ยทา อโสภํ วิรัชํ อสงฺขตํ
สนฺตํ ปทํ สพฺพกิเลสโสชนํ
ภาเวติ สญฺโฆชนพนฺชนจฺฉิํ
ตโต รตี ปรมตฺริ น วินฺทติ ฯ
ยทา นเก คชฺชติ เมฆทฺนทฺธิ
ชารากฺลา วิหฺงคฺปเถ (๒) สมฺนตโต
ภิกฺขุ จ ปพฺพการคโตว ฌายติ
ตโต รตี ปรมตฺริ น วินฺทติ ฯ
ยทา นทีนํ กุสฺมาภฺลानํ
วิจิตฺตวาเนยฺยวภูสฺถานํ
ตีเร นิสินฺโน สุมโนว ฌายติ
ตโต รตี ปรมตฺริ น วินฺทติ ฯ
ยทา นิสีเถ (๒) รหิตมฺหิ กานเน
เทเว คพนฺตมฺหิ นทฺนติ ทาจิโน
ภิกฺขุ จ ปพฺพการคโตว ฌายติ
ตโต รตี ปรมตฺริ น วินฺทติ ฯ

#๑. สฺยา. สุตฺตฺวา ฯ ๒. สฺยา. นิสีเว ฯ

ยทา วิตฺกเก อุปรุณฺธิยตฺตโน
นคนฺตเร นควิริ สมนฺตฺสโร
วิทฺทฺทโร วิตฺธิโลว (๑) ฌายติ
ตโต รตฺตี ปรมตฺริ น วินฺทติ ฯ
ยทา สุชี มลฺลิตฺโสภณาสโน
นिरฺกคฺโพ นิพฺพนโถ วิสฺลฺโล
สพฺพาสเว พฺยณฺตฺกโถว ฌายติ
ตโต รตฺตี ปรมตฺริ น วินฺทตฺตี (๒)

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถายํ ปทโยชนามฺเขน ปจฺมคากาย อตฺถวณฺณนา
ขนฺธานํ ปริปาโก ชรา ฯ เกโท มรณํ ฯ ชรามรณฺสีเสน
เจตฺถ ชรามรณฺวโนโต ฐมฺมา คหิตา (๓) ฯ

ตยิทํ ชรามรณํ ทฺกขนฺติ อวิทฺทฺสฺสฺย ธาณฺตุ อชานนฺตา
ปฺลฺลชฺชนา ยตฺถ ยสฺมี อุปาทานกฺขนฺชปฺลฺลจเก สิตา ปฺลฺลพฺนฺธา
อลฺลลินา ตํ อิทํ ทฺกขํ เอตฺตํ ทฺกขํ น อิตฺถ กิยฺโยติ
วิปฺสฺสนาปฺลฺลยาสหิตาย มกฺคปฺลฺลยาย ปฺริชานิตฺวา อิท อิมสฺมี
สาสเน สโต สมนฺชานโน ปณฺทิตฺถ กิยฺยฺย ยทา ยสฺมี กาล
ลกฺขณฺณปฺนิชฺฌาเนน ฌายติ ฯ

ตโต วิปฺสฺสนารตฺโต มกฺคผลรตฺโต จ ปรมตฺริ อุตฺตมตฺริ
#๑. สุยา. วิตฺธิโลว ฯ ๒. ขุ.เถร. ๒๖/๓๖๕/๓๔๔ ฯ
#๓. สී.ยฺ. ชรามรณฺวโนโต คหิตโต ฯ

รตี น วินุทติ นปปฏิลภติ ฯ เตนานห ภควา

ยโต ยโต สมมสติ ขนุชานัน อุตยพพย

ลภติ ปิติปาโมชช อมตํ ตํ วิชานตํ ฯ

ปจพยา เอกราชเชน สกุกสส คมเนน วา

สพพโลกาธิปจเจเน โสตาปคตติผลํ วรรณติ (๑) ฯ

เอวํ ปริณณาสกสมมุขเนน วิเวกรตี ทสเสตวา อิทานี

ปทานาสกสมยาสิมุขเนนปี ตํ ทสเสตํ ทุตยาสกกา คิสฺโส

กาถา อภาสี ฯ

ตคฺคต ทุกขสฺสาวหานินฺนติ ทุกขสฺส อายตี ปวตฺตี ทุกขสฺส
นิปฺคตฺติกนฺนติ อคฺคโต ฯ

วิสฺตฺติกนฺนติ คณฺหํ ฯ สวา หี วิสฺตฺตาคี วิสฺตฺติกกา วิสาลาคี
วิสฺตฺติกกา วิสฺฐาคี วิสฺตฺติกกา วิสฺกุกคฺคีตี วิสฺตฺติกกา วิสฺ หารตีตี
วิสฺตฺติกกา วิสฺวาทิกาคี วิสฺตฺติกกา วิสฺมุลาตี วิสฺตฺติกกา วิสฺผลาคี
วิสฺตฺติกกา วิสฺปริโกคาคี วิสฺตฺติกกา วิสาลา วา ปน สวา
คณฺหา รุเป สทฺเท คนฺเช รเส โผฏฺจพฺเพ ชมฺเม กุเล
คณฺเณ วิคฺคตฺตาคี วิสฺตฺติกาคี วุจฺจติ ฯ

ปฺปญฺจสงฺฆมาตทฺฐาธาหิณฺนินฺนติ สคฺคตสนฺนทานัน สํสारे
ปฺปญฺเจเนตี วิคฺคาเรเนตีตี ปฺปญฺจา รากาทโย มานาทโย
จ ฯ เต เอว ปวตฺตีทุกขสฺส สงฺฆมาตฺทฺฐเจเน สงฺฆมาตา

#๑. พ. ฐ. ๒๕/๒๓/๓๕ ฯ

สทรรปรีพาหสภาวตฺตา ทุกฺขณฺจาทิ ปฺปญฺจสงฺฆาตทฺขํ ตฺสฺส
อริวาทโต (๑) นิพฺพุตฺตนโต ปฺปญฺจสงฺฆาตทฺขาทิวาหิณี ฯ ตํ ตณฺหํ
ปหนฺตุวานาติ อริยมคฺเคน สมฺมุจฺฉินฺทิตฺวา ฯ

สิวนฺติ เขมฺม อเขมกรานํ กิเลสานํ สมฺมุจฺฉินฺทเนน เตหิ
อนุปทฺตุนฺติ อตฺถโ ๑

สมฺมาทิฏฺฐิอาทินํ วเสน ทฺวิจฺจฺจฺรํโก (๒) หุตฺวา อริเย
นิพฺพานํ คเมตฺติ เทวจฺจฺรํคคามินํ กาทาสฺขคฺคํ เจตฺถ
วิกตฺติอโลโป กโตติ ทฏฺฐพฺพิ ฯ

รูปฺปตฺตติมคฺคาทิสฺส สพฺเพสฺส มคฺเคสฺส อุตฺตมตฺตา
มคฺคฺคตฺตมํ ฯ เตนาน ภาว มคฺคานฏฺจํกิโก เสฏฺฐิจฺจิตฺอาทิ ฯ (๓)
สพฺเพหิ กิเลสฺมเลห สตฺตฺตานํ โสชนโต สพฺพกิเลสฺโสชนํ ฯ

ปญฺญา ย ปสฺสิตฺวาติ ปฏฺิเวรปญฺญา ย ภาวนาภิสฺมยวเสน
อภิสมฺเมจฺจ ฯ

โสภเหตฺตุนํ อภาวโต ปุคฺคฺลสฺส จ โสภภาวเหตฺโต นตฺถิ
เอตฺถ โสโกติ อโสภํ ฯ

ตถา วิกตฺราคาทิรชฺชตฺตา วิรชฺชํ ฯ

น เกนจิ ปจฺจเยน สงฺขตฺตุนฺติ อสงฺขตํ ฯ

สพฺเพสฺส กิเลสานํ สพฺพสฺส จ ทุกฺขสฺส รูปฺสมภาวโต

สํสารทุกฺขทฺทิตฺเตหิ ปชฺชิตฺพฺพโต (๔) อธิคฺนตฺพฺพโต จ สนฺตํ ปทํ ฯ

#๑. สී. ย. อวิปฺปหานโต ฯ ๒. สී. ย. ทฺวิจฺจฺจฺเร ฯ ๓. ..อาทินฺติ

#ยฺยตฺตฺตฺริ ฯ ๔. สී. ปชฺชิตฺพฺพโต ฯ

สพเพหิ กิเลสเมเลหิ สตุตสนุตานสสุ โสชนนินิมิตโต
สพพกิเลสโสชนํ ฯ

ภาเวตีติ สจฺจิกิริยาภิสมยวเสน อภิสเมติ ฯ พหุขุขตุํ หิ
นิพพานํ อารพฺภ สจฺจิกิริยาภิสมยํ ปวตุเตนุตสฺส อาลมฺพเก (๑)
ลพฺภมานวิเสสํ อาลมฺพิตพฺเพ (๒) อาโรเปตฺวา เอวํ วุตฺตํ ฯ
สญฺโฆชนสงฺฆาตานิ พนฺชานานิ เจทนโต สญฺโฆชนพนฺชจฺฉินฺทํ ฯ

นินิมิตฺตํ เหตุถ กตฺตุภาเวน อุปจาริตฺตํ ยถา อริยภาวกรานิ
สจฺจจฺฉานิ อริยสจฺจจฺฉานิตฺติ ฯ ยถา ปุริมคาถาสฺส ยथा ฉายติ
ตथा ตโต รตี ปรมตรํ น วินฺทตีติ โยชนา ฯ เอวํ อิธ ยथा
ภาเวติ ตथा ตโต รตี ปรมตรํ น วินฺทตีติ โยชนา ฯ

เอวํ เถโร จตฺสูหิ คาถาหิ อตฺตานิ อนุปเนตฺวา
จตฺสูจฺจปฏฺฐิเวทกิตฺตเนน อณฺณํ พยากริตฺวา อิทานิ อตฺตนา
วสิตฺตฺถจฺฉานสฺส วิวิตฺตภาเวน ฆาสฺสํ ทสฺเสนโต ยथा นภะติ-
อาทิกา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ นภะติ อากาเส ฯ สินฺนิทฺฐคมฺภีรนิคฺโขสตาย เมโฆเยว
ทฺนฺทฺภูติ เมฆทฺนฺทฺภูติ ฯ

สมนฺตโต ปกฺขมฺรุตฺตีหิ ชารahi อากฺุลาติ ชารากฺุลา ฯ
วิหฺงคานํ ปกฺขินํ คมฺนมคฺคตฺตา วิหฺงคปเถ นภะติ
โยชนา ฯ ตโตติ ฉานรตีโต ฯ

กฺุสฺมากฺุลาณนฺติ ตฺรฺูหิ คพิตฺกฺุสฺเมหิ สโมหิตานํ ฯ

#๑ สී. ย. อลพฺภโต ฯ ๒. สී. ย. อลพฺภิตพฺเพ ฯ

วิจิตตวานะยวภูสกาณนุติ วเน ชาตตตทา วาเนยยานิ
วนปุปผานิ วิจิตตานิ วาเนยยานิ วภูสกาณิ เอตาสนุติ
วิจิตตวานะยวภูสกา นทีโย (๑) ตาสี นานาวิธวณปุปผวภูสกาณนุติ
อตุโธ ๑ อุตตริมนุสสธมมวเสน สุนทโร มโน เอตสสาติ สุมโน
ฌายติ ๑น

นีสีเถติ รตติย ๑ รหิตมูหิติ ชนสมุพาธวิริเท วิวิตเต ๑
เทเวติ เมฆ ๑ กพนตมูหิติ วุฏฐิธาราย ปกมรนเต
วสุสนเต ๑

ทาจโนติ สีนพยคุมาทโย ปฏิปกขสตุตา ๑ เต หิ
ทาจวธาติ (๒) ทาจโนติ วุจจนติ นทนุติ ทาจโนติ อิทมปิ
ชนวิเวกทสุสนตถเมว กหิต ๑

วิตกเก อุปฺรณชยตฺตโนติ อตฺตสนฺตทานปริยาปนฺนตาย
อตฺตโน กามวิตกกาทีเก มิจฺฉาวิตกเก ปฏิปกขพเลน
นีสเรตฺวา ๑ อตฺตโนติ วา อิทํ วินฺทตีติ อิมินา โยเชตพพ
ตโต รตี ปรมตฺร อตฺตนา น วินฺทตีติ ๑

นคนฺตเรติ ปพฺพตฺนตเร ๑
นควิวรนฺติ ปพฺพตฺลหํ ปพฺพาทํ วา ๑
สมสฺสึโตติ นิสฺสึโต อุปคโต ๑
วิททฺทโรติ วิคตฺกิลสฺสทรโธ ๑

#๑. สี. วภูสกาโย ๑ ย. วภูสกาทโย ๑ ๒. สี. ย. เตหิ ทาจahi วุยฺหนฺตีติ ๑

วืดขิลอติ ปหีนเจโตขิลอ ๑
สุขิตติ ฌานาหิสูเขน สุขิตโต ๑
มลขิลโสทนาสโนติ รากาที่นั มลัน ปญจนัน จ
เจโตขิลานัน ฌาติวิโยคาหิเหตุกสุส โสทนสุส จ ปหายโก ๑
นिरคคโพติ อคคัพ วุจติ อวิชชา นิพพานปุรปเวส-
นิวารณโต ตททาวโต นيرคคโพ ๑
นิพพนโถติ นิตโณห ๑ วิสลลโตติ วิคตราคาหิสลลโต ๑
สพพาสเวติ กามาสวาหิเก สพเพปี อาสเว ๑
พุนนติกโตติ พุนนติกตาวิ อริยมคเคน วิคตनुเต กตุวา
จิตติ ทิภูจธมมุสขวิหารตถิ ยทา ฌายติ ตโต ฌานรติโต
ปรมตริ รติ น วินุทติติ โยชนา ๑ เอวิ ปน วตุวา เถโร
อชกรณิธีรเมว คโต ๑

ภูตคเธรคาถาวณณา นิภูจिता ๑

นวกนิปาตสุส อตุถวณณา นิภูจिता ๑

ทศกนิปาตวณณา

กาพุทธายิตฺเถรคาถาวณณา

ทศกนิปาเต อังคาริโนติอาทิกา आयस्मित् กาพุทธายิตฺเถรสฺส
คาถา ๑ กา อุปฺปตฺติ ๑

อยมฺปิ ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส กाले หังสวตีนครเ กุลเกเห
นิพฺพตฺโต สตฺถุ ชมฺมเทสนํ สุณฺนฺโต สตฺถาริ เอกํ ภิกฺขุ
กุลปฺปสาทกานํ อคฺคภูจฺจानเ จเปนตํ ทิสฺวา ตทตฺถ (๑) อภินิหาร-
กมฺมํ กตฺวา ตํ จานนฺตริ ปตฺถเกสิ ๑

โส ยาวชีวํ กุสลํ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สัสนฺนฺโต อมฺหากํ
โพธิสฺตตฺสฺส มาตฺถกฺขณิยํ ปฏฺิสนฺธิคฺคหณทิวเส กปิลวตฺถุสฺมีเยว
อมจฺจเกเห ปฏฺิสนฺธิ คณฺหิ โพธิสฺตฺเตน สทฺธิ เอกทิวสัเยว
ชาโตติ ตํทิวสัเยว นํ ทฺถกฺขณฺพญเ นิปชฺชาเปตฺวา โพธิสฺตตฺสฺส
อุปฺภูจฺจานํ นยีสฺส ๑

โพธิสฺตฺเตน หิ สทฺธิ โพธิรุกฺโข ราชูลมาตา จตฺตาโร
นิธิ อารโหณิยหตฺถิ กณฺจโก (๒) ฉนฺโน กาพุทธายิตฺติ อิมเ สตฺต
เอกทิวสัเยว ชาตฺตฺตา สหชาตา นาม อहेสิ ๑ อถสฺส
นามคฺคหณทิวเส สกฺลนฺครสฺส อฺทกฺคจิตฺตทิวเส ชาตฺตฺตา
อฺทายิตฺเตว นามํ อภิสิ โถกํ กาพฺธาตฺถกตฺตา ปน กาพุทธายิตฺติ
#๑. ม. ตชฺช ๑ ๒ ม. อสฺสกณฺทโก ๑

เล่มที่ 26 กาพุทธายิตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 265

ปณฺณายิตฺถ ๑ โส โปธิสตุเตน สทฺธิ กุมารกัฬิ กัฬนฺโต วุฑฺฒิ
อคมลสิ ๑

อปรภาเถ โลกนาเถ มหาภินิกฺขมณฺ นิกฺขมิตฺวา
อนุกฺกเมน สพฺพพฺลฺลุตฺติ ปตฺวา ปวตฺติตฺตวรธมฺมจกฺเก ราชคหิ
อุปนิสฺสาย เวพฺพเน วิหรนฺเต สุกฺโขทนมหาราชา ตํ ปวตฺตี
สุตฺวา ปุริสสทฺสปรึวาริ เอกํ อมจฺจํ ปุตฺตํ เม อิทาเนหิตี
เปเสลสิ ๑ โส ฌมฺมเทสนาเวลาย สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา
ปริสปรึยนฺเต จิตฺโต ฌมฺมํ สุตฺวา สปริโส อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ๑

อถ เน สตฺถา เอถ ภิกฺขโวติ หตฺถํ ปสาเรติ ๑
สพฺเพ ตงฺขณฺเวย อิทฺธิมยปตฺตจิวรธรา วสฺสสทฺถจิกตฺเถรา วีย
อเหลฺสุ ๑ อรหตฺตํ ปตฺตโต ปญฺจาย ปน อริยา มชฺฌตฺตาว
โหนตฺติ ตสฺมา รณฺญา ปหิตฺตาสนฺนํ ทสพฺลสฺส น กเถสิ ๑
ราชา เนว กตพฺลโกฏฺฐโก อากจฺฉติ น สาสนฺนํ สุขฺยตีติ
อปรมฺปิ อมจฺจํ ปุริสสทฺสเสน เปเสลสิ ๑ ตสฺมิมฺปิ ตถา ปฏฺฐิปนฺเน
อปรนฺติ เอวํ นวหิ อมจฺเจหิ สทฺธิ นว ปุริสสทฺสทานิ เปเสลสิ
สพฺเพ อรหตฺตํ ปตฺวา ตฺถุหิ อเหลฺสุ ๑

อถ ราชา จินฺเตลสิ เอตฺตกา ชนา มยิ สึเนหาภาเวน
ทสพฺลสฺส อิทาคมนตฺถาย น กิณฺจิกิ กถยีสฺสุ อัย โข ปน
อุทายี ทสพฺเลน สมวโย สหปฺสฺสกีฬิโก มยิ จ สึเนหา
อิมํ เปเสลสฺสามิตี ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต ตฺวํ ปุริสสทฺส-
#๑. วุฑฺฒิ ๑

เล่มที่ 26 ทศกนิปาตวณณา หน้า 266

ปริวาโร ราชคหิ์ คนตุวา ทสพลั อานะหิติ วตุวา เปเสสิ ฯ
โส ปน คจจนุโต สจหิ์ เทว ปพพชิตุ์ ลภิสสุสามิ เอวหิ์
ภควนตุ์ อิชานะสสามิติ วตุวา ยิ์ กิลยจิ กตุวา มม ปุตุตุ์
ทสเสหิติ วตุโต ราชคหิ์ คนตุวา สตุตุ ฐมมเทสนาเวลาย
ปริสปริยนเต จิต ฐมมึ สตุวา สปริวาโร อรหตุตุ์ ปตุวา
เอหิภิกขุภาเว ปติฏฐาสิ ฯ เตน วตุตุ์ อปทานะ (๑)

ปทุมุตตรพุทธสส	โลกเชฏฐสส ตาทิโน
อทุธานั ปฎิปนุสส	จรโต จาริกิ์ ตทา ฯ
สุสุลลั ปทุมั คยห	อุปปลั มลลิกถจหิ์
ปรมนนั คเหตุวาน	อทาสี สตุตุโน อหิ์ ฯ
ปริภุญชิ มหาวิโร	ปรมนนั สุโกชนั
ตถจ ปุप्ผิ คเหตุวาน	ชนสส (๒) สมปทสสยิ์ ฯ
อิฏฐั กนตุ์ ปิยิ์ (๓) โลก	ชลชั ปุप्ผมุตตมึ
สุทุกกริ์ กตึ เตน	โย เม ปุप्ผิ อทาสิหิ์ ฯ (๔)
โย ปุप्ผมภิโรเปสิ	ปรมนนถจทาสิ เม
ตมหิ์ กิตตยิสสามิ	สุณนถ มม ภาสโต ฯ
ทสมภูจกขตุตุถ (๕) โส	เทวราชชั กริสสติ
อุปปลั ปทุมถจาปี	มลลิกถจ ตตุตุตริ ฯ

#๑. พุ. อ. ๓๒/๔๘/๑๒๒ ฯ ๒. สฺยา. ชินสฺส ฯ ๓. สฺยา.
#กนตุยิหิ์ ฯ ๔. พุ. กนตุจิริ์ ฯ ๕. สฺยา. ยิ์ เม ปุप्ผิ อทาสิ โส ฯ
#๕. สฺยา. ทสมภูจกขตุตุถ โส ฯ ๖. พุ. ทส จภูจกขตุตุ์ โส ฯ

เล่มที่ 26 กาพุทธยิตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 267

อสุส ปุณฺณวิปาเกน	ทิพฺพคนฺธสมายุตฺ
อากาเส ฉหนํ กตฺวา	ธารยิสฺสตี ตาวเท ฯ
ปฺลยจวิสตฺถิกฺขตฺตํ จ	จกฺกตฺตํ ภาวิสฺสตี
ปจฺพยา รชฺชํ ปฺลยจสตี	วสุธํ อาวสิสฺสตี ฯ
กปฺปสฺตตสฺสทฺสสมฺหิ	โอกฺกกาถกฺกตฺสภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สฺตถา โลเก ภาวิสฺสตี ฯ
สกกมฺมาริทฺทโร โส	สฺกกมฺมเลน โจทิตฺ
สภฺยานํ นนฺทิกฺชนโน (๑)	ฉาตีพฺนฺธฺ ภาวิสฺสตี ฯ
โส ปจฺฉา ปพฺพชิตฺวาน	สฺกกมฺมเลน โจทิตฺ
สพฺพาสเว ปรีณฺณาย	นิพฺพายิสฺสตีนาสโว ฯ
ปฏฺฐิสฺมภิทฺมณฺุปฺปตฺตํ	กตฺกิจจมนาสวํ
โคตโม โลกพฺนฺธฺ ตํ	เอตทฺกฺเค จเปสฺสตี ฯ
ปฺธานปฺหิตฺตฺโต โส	อุปฺสนฺโต นิรฺรูปิ
อุทายี นาม นามเนน	เหสฺสตี สฺตถฺ สวโก ฯ
ราโค ทฺโตโส จ โมโห จ (๒)	มาโน มกฺโข จ ธีสิโต
สพฺพาสเว ปรีณฺณาย	วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
โตสยิ จาปี สฺมพฺพุทฺธ	อาตาปี นิปโก อหํ
ปฺสชาติโต (๓) จ สฺมพฺพุทฺธโร	เอตทฺกฺเค จเปสิ มํ ฯ
ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส ฯ เป ฯ กตฺ	พฺพุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
อรหฺตฺตํ ปน ปตฺวา น ตาวายิ	ทสฺพลสฺส กฺลนฺคริ

#๑. สฺยา. นนฺทิกฺชนโก ฯ ๒. ยฺ. จิตฺตณฺจ สฺวิมฺตฺตํ เม ฯ

#๓. ยฺ. ปโมทิตฺโต ฯ

ขุททกนิกายกุชกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคฤที่ปนี ๒) - หน้าที่ 268
เล่มที่ 26 ทสกนิปาตวรรณนา หน้า 268

คนุตฺถุ กาลโถ วสนฺเต ปน อูปคเต ปุเปเตสุ วนสนฺเตสุ
หริตติณสญจนฺนํ ภูมียา คมนกาลโถ ภวิสฺสตีติ กาลํ
ปฏิมานนฺโต วสนฺเต สมฺปตฺเต สตฺถุ กุลนกริ คนุตฺถุ คมนมคฺค-
วณฺณํ สิวณฺณนฺโต

องฺคาริโน ทานิ ทูมา ภทฺนเต
ผลฺลิตฺติโน จทन्नํ วิปฺปหาย
เต อจฺจิมนฺโตว ปภาสยฺนติ
สมโย มหาวีร ภาที (๑) รสํ ๑
ทุมานิ สุลลานิ มโนรมานิ
สมนตฺโต สพฺพทิสสา ปวณฺติ
ปตฺตํ ปหาย ผลมาสสา
กาลโถ อิตฺโต ปกฺกมฺนํ วิร ๑
เนวตีสิตฺตํ น ปนาติอฺจฺจํ
สุขา อุตฺต อทฺธนียา ภทฺนเต
ปสฺสสนฺตฺตํ สากิยา โกลิยา จ
ปจฺจามจฺจํ โรหิณียํ ตฺรณฺตํ ๑

อาสาย กสฺเต เขตฺตํ พีชํ อาสาย วปฺปติ

อาสาย วาณิชา ยนฺติ สมฺมทฺธิ ฐนหารกา

ยาย อาสาย ติฏฺฐามิ สฺวา เม อาสฺวา สมฺมิชฺชตฺตํ (๒) ๑

#๑. สุขา. ภาที ๑ ๒. สุขา. วิปฺปจฺจตฺตํ ๑

เล่มที่ 26 กาพุทธยิตฺถเธรคาถาวณณา หน้า 269

ปุ่นปุ่น เจว วปุนติ พีช
ปุ่นปุ่น วสฺติ เทวราชา
ปุ่นปุ่น เขตฺตํ กสนฺติ กสฺสกา
ปุ่นปุ่น ฐณฺณมฺเปติ ฐฏฺฐํ ๑
ปุ่นปุ่น ยาจนกา จรฺนติ
ปุ่นปุ่น ทานปฺตี ททฺนติ
ปุ่นปุ่น ทานปฺตี ททิตฺวา
ปุ่นปุ่น สกฺกมฺเปนฺติ ฌานํ ๑
วีโร หเว สตฺตยฺกํ ปฺเนติ
ยสฺมี กุเล ชายติ ฐฺริปฺญโธ
มณฺณามหิ สกฺกติ เทวเทโว
ตยา หิ ชาโต มฺนิ สจฺจนาโม.
สุทฺโธทโน นาม ปิตา มเหสีโน
พุทฺธสฺส มาตา ปน มายนามา (๑)
ยา โฟธิสฺตฺตํ ปฺริหฺริย กุจฺฉินา
กายสฺส เกทา ติทฺวมฺหิ โมทติ ๑
สา โคตฺมี กาลกตา อิตฺ จุตา
ทิพฺเพหิ กามฺเหหิ สมฺกฺกิตฺตา
สา โมทติ กามคฺเชหิ ปญฺจหิ
ปฺริวาริตา เทวคฺเชหิ เตหิ ๑

#๑. สุยา. มายา มเหสี ๑

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 270
เล่มที่ 26 ทสกนิปาตวณณา หน้า 270

พทุทสส ปุตุโตมหิ อสยหสาหิโน
องคีรสสสปฏิมสส ตาทิโน
ปีตุปีตา มยหิ ตุวสิ สกุก
ธมเมเน เม โคตม อยฺยโกสิตี (๑)

อิมมา คาลา อภาสิ ฯ

ตตฺถ องฺการิโนติ องฺการานิ วิทยาติ องฺการานิ
รตฺตปวาพวณณานิ รุกฺขานํ ปุปฺพลลฺลวานิ ตานิ เอเตสํ สนฺตีติ
องฺการิโน อติโลหิตกฺุสมฺกิสลเยหิ องฺการวฺภูจิสฺสปริกฺิณณา (๒) วิทยาติ
อตุโถ ฯ

อิทานีติ อิมสฺมี กाले ฯ

ทุมมาติ รุกฺขา ฯ

ภทฺนเตติ ภทฺทํ ภนฺเต เอตฺสฺสาติ ภทฺนเตติ เอกสฺส
ทการสฺส โลปี กตฺวา วฺจฺจติ กฺุณวิเสสยฺตุโต กฺุณวิเสส-
ยฺตุตฺตานนฺจ อกฺกุโถ สฺตฺถา ฯ ตสฺมา ภทฺนเตติ สฺตฺถ
อาลปนํ ฯ ปจฺจตฺตวจนฺนเจตฺติ เอการนฺตํ สุกฺเณ ปฏิกฺุเม สฺเข
ทูกฺเขปี เจตฺติอาทิสฺสู วยิ ฯ อิธ ปน สมฺโพชนคฺุเถ ทฺภูจฺทพฺพิ ฯ
เตน วฺตุตฺติ ภทฺนเตติ อาลปนฺนฺติ ฯ ภทฺทสทฺทสฺมานคฺุถิ
ปทฺนตฺรเมกนฺติ เกจิ ฯ

ผลานิ เอสนฺตีติ ผลลฺลิติโน ฯ อเจตเนปี หิ (๓) สเจตเน-

#๑. บ. เถร. ๒๖/๓๓๐/๓๔๖ ฯ ๒. ...สมฺปริกฺิณณาติ ยฺตุตฺตฺตริ ฯ

#๓. ลี. อเจตเนหิ ฯ ย. อเจตเนปี ฯ

เล่มที่ 26 กาพุทธยิตฺถเธรคาถาวณณนา หน้า 271

กิริยมาโรเปตฺวา โวหรนฺติ ยถา กุลํ ปตฺติคฺคามนฺติ ผลานิ

คเหตุมารทุธา สมฺปตฺตผลคหณกาลาติ อตุโถ ฯ

ฉทนํ วิปฺปหยาติ ปฺราณปณฺณานิ ปชฺหิตฺวา สมฺปนฺน-
ปณฺฑิตฺวาสาติ อตุโถ ฯ เตติ ทฺมา ฯ

อจฺจินฺนุโตว ปภาสยฺนฺตฺติ ทีปสิขานฺนุโต วีย ชลิตอกฺคิ

วีย วา โอบาสยฺนฺติ สพฺพา ทิสฺวาติ อธิปฺปาโย ฯ

สมโยติ กาโล อญฺญคฺคหยาติ วจนเสโส ฯ

มหาวิโรติ มหาวิกฺกนฺต ฯ

ภาคี รสานนฺติ อตุถรสาทีนํ ภาคี ฯ วุตฺตญฺเหหฺตํ

ชฺมมฺเสนาปตินา ภาคี วา ภควา อตุถรสสฺส ชฺมมฺรสสฺสาติ-

อาทิ ฯ มหาวิโร ภาคีติ จ อิทฺมปิ ทวยํ สมฺโพชนวจนํ

ทญฺญพฺพิ ฯ ภาคีรณานนฺติ ปน ปาเจ ภคิโร นาม อาทิ-

ราชา ฯ ตพฺพิสชาติตาย (๑) สากิยา ภาคีรณ เตสํ ภาคีรณํ

อุปการตฺถนฺติ อธิปฺปาโย ฯ

ทฺมานีติ ลิงฺควิปฺลฺลาเสน วุตฺตํ ทฺมา รุกฺขาติ อตุโถ ฯ

สมนฺตโต สพฺพทิสฺวา ปวณฺตฺติ สมนฺตโต สพฺพภาคโต

สพฺพทิสฺวา จ สุลฺลานิ ตถา สุลฺลตฺตา เอว สพฺพทิสฺวา

ปวณฺติ คนฺธํ วิสฺสชฺเชนฺติ ฯ

อาสมานาติ อาสีสนฺตา คหิตฺคามา เอวํ รุกฺขโสภาย

คมนนคฺคสฺส รามญฺญยฺตํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ เนวาคีสีตฺนต-

#๑. สี. อาทิวราชาติ ชานิตพฺพิ สชาติตาย ฯ

อิทานิ อุตฺตสมฺปตฺตี ทสฺเสติ ฯ

สุขาติ นาคีสีตนาติอุณฺหภาเวเนว สุขา อิกฺุชา ฯ

อุตฺต อทฺฐนียาติ อทฺฐานกมฺนโยคฺคา อุตฺต ฯ

ปสฺสนตฺตํ ตํ สากิยา โกลิยา จ ปจฺจามุขํ โรหิณียํ

ตฺรณตฺตํ โรหิณี นาม นที สากิโยกลิยชนปทานํ อนตฺเร

อุตฺตฺรทิสโต ทกฺขิมฺมุขา สนฺทติ ราชคหํ จสฺสา ปุรตฺถิม-

ทกฺขิมาย ทิสาย ตสฺมา ราชคหโต กปิลวตฺถุํ คนฺตุํ ตํ

นที ตฺรณตฺตา ปจฺจามุขา หุตฺวา ตฺรณตฺตี ฯ เตนานฺท ปสฺสนตฺต

ตํ ฯเปฯ ตฺรณตฺตํ ฯ ภควนฺตํ ปจฺจามุขํ โรหิณี นาม นที

อติกกมฺนตํ สากิโยกลิยชนปทวาสิโน ปสฺสนตฺตํ กปิลวตฺถुकมฺนาย

ภควนฺตํ อายาจนฺโต อุตฺตสาเหติ ฯ

อิทานิ อตฺตโน ปตฺถนํ อุปฺมาหิ ปกาเสนฺโต อาสาय

กสฺเสติ คาลมาห ฯ

อาสาय กสฺเต เขตฺตนฺติ กสฺสโก กสนฺโต เขตฺตํ ผลาสาय

กสฺตี ฯ

พีฆํ อาสาय วปฺปตฺตี กสิตฺวา จ วปฺนเตน ผลาสาय

เอว พีฆํ วปฺปติ นิกฺขิปฺยติ ฯ

อาสาय วาณิชา ยนฺตีติ ธนหารกา วาณิชา ธนาสาय

สมฺมทํ ตฺริตฺตํ เทสํ อุปฺคนฺตุํ สมฺมทํ นาวาย ยนฺติ คจฺฉนฺติ ฯ

ยาย อาสาय ติกฺุจามิตฺติ เอวํ อหฺมปิ ยาย อาสาय

เล่มที่ 26 กาพทายิตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 273

ปตถนาย ภควา ตุมหากัม กปีลปรคมณฑถาย (๑) อธิ คัญจามิ
สา เม อาสา สมิชฌตฺ ตุมเหหิ กปีลวตฺถุ คนตพพุนฺติ
วทติ อาสาย สทิสตาย เจตถ กตฺตुकมฺยตามนฺทํ อาสาติ
อาห ฯ

กมนมคฺคสัถฺวณฺนาทินา (๒) อนนกวาริ ยาจนาย การณิ
ทสฺเสตฺถุ ปฺนปฺปนฺนติอาทิ วุตฺตํ ฯ

ตสฺสโต สกึ วุตฺตมตฺเตน วปฺเป (๓) อสมฺปชฺชมานน กสฺสกา
ปฺนปฺปนฺนํ ทุคฺคิมฺปิ ตคฺคิมฺปิ พิชฺช วปฺนติ ปชฺชุนฺโน เทวราชาปิ
เอกวารเมว อวสฺสิตฺวา ปฺนปฺปนฺนํ กาเลน กาลิ วสฺสติ กสฺสกาปิ
เอกวารเมว อกสิตฺวา สสฺสสมฺปคฺคิตฺถํ ปัสฺสุ กทฺทมํ วา มุทํ (๔)
กาตุ เจตฺถิ ปฺนปฺปนฺนํ กสนฺติ เอกวารเมว ฌณฺณิ สจฺจกฺกํ (๕)
กตฺวา อลเมตฺตวาทาติ อปริตฺตฺสนโต โภจฺจาคาราทีสุ
ปฺนปฺปนฺนํ มนุสฺเสหิ อฺปนฺนิยมานํ ปฺนปฺปนฺนํ สาลิอาทิฌณฺณิ
รณฺจํ อฺเปติ อฺปกจฺจติ ฯ

ยาจนกาปิ ยาจนฺตา ปฺนปฺปนฺนํ กุลาณิ จรฺนติ อฺปกจฺจนฺติ
น เอกวารเมว ยาจิตา ปน เตสํ ปฺนปฺปนฺนํ ทานปฺตี ททนฺติ
น สกึเยว ฯ

ตถา ปน เทยฺยธมฺมํ ปฺนปฺปนฺนํ ทานปฺตี ททิตฺวา ทานมยิ
#๑. ม. กปีลปรคมณฑถาย ฯ ๒. สึ. ...สัถฺวณฺนาทีสุ ฯ ย.
#สัถฺวณฺนาทิ ฯ ๓. สึ. ย. วุตฺตมตฺเตน วา ฯ ๔. สึ. ย. กทฺทมํ
#วา ฯ ๕. สึ. ย. ฌณฺณิสจฺจกฺกํ ฯ สึ. อธิ ฯ กทฺทมํ

ปุลลณั อูปลจันิตวา ปุณปุณั อปราปริ สคคมุเปนุติ จานั
ปฐิสนุริวเสน เทวโลกั อูปลจณนุติ ตสุม่า อหมิปี ปุณปุณั
ยาจามิ ภควา มยุหั มโนรธั มตถกั ปาเปหิตี อธิปฺปาโย ฯ

อิทานิ ยทตถั สตุถารั กปีลวตถุคณัน ยาจติ ตั ทสเสตุ
วีโร หเวติ คาลมาห ฯ

ตสสตุโถ วีโร วีริยวา มหาวิกุกนุโต ฐริปลยโธ
มหาปลยโธ ปุริโส ยสมี กุเล ชายติ นิพพตตติ ตตถ หเว
เอกัเสน สตุตยुकั สตุตปุริสยुकั ยาวสตุตมัม ปิตามหยुकั
สมุม่าปฐิปฺตติยา ปุเนติ โสเชตีติ โลกวาโท อติวาโท อณฺเณสุ ฯ
ภควา ปน สพฺเพสั เทวานั อุตตมเทวตาย เทวเทโว
ปาปนิวารณน กลฺยาณปติฐจาปเนน ตโต ปรมิปี โสเชตุ
สกุทติ สกุโกตีติ มณฺเณวามิ อหั ฯ

กสุม่า ตยา หิ ชาโต มุณี สจจนาโม ยสุม่า
ตยา สตุถาร่า อริยาย ชาติยา ชาโต มุณีภาโว มุณี วา
สมานो อตุตทิตปฺรหิตานั อธิโลกปฺรโลกานณจ มุณนญฺเจน
มุณีติ อวิตถนาโม โมนวา วา มุณี (๑) สมโณ ปพฺพชิตโต
อิสีติ อวิตถนาโม ตยา ชาโต ตสุม่า สตุตทานั เอกนตทิต-
ปฐิสถาภเหตุภาวโต ภควา ตว ตตถ คมนั ยาจามาติ
อตฺโถ ฯ

อิทานิ สตุตยुकนุติ วุตเต ปิตยुकั ทสเสตุ สุกุโธทโน
#๑. สี่. ย. มุณิสมานวา มุณี ฯ

เล่มที่ 26 กาพุทธยิตฺถเธรคาถาวณณนา หน้า 275

นามาติอาทิ วุตฺตํ ๑ สุทฺธํ โอทนํ ชีวนํ (๑) เอตฺตฺสชาติ สุทฺธโชนโน ๑
พฺพุทฺธิปตา หิ เอกํสโต สุวิสุทฺธกายวจิมโนสมาจาโร สุวิสุทฺธาชีโว
โหติ ตถา อภินิหารสมฺปนฺนตฺตา ๑

มายนามาติ กุชรูปสีลาจาราทิสมฺปตฺติยา ฌาติमितฺตาทีหิ
มา ยาทิตี วตฺตพฺพคุณตฺยา มายาติ ลทฺธนามา ๑

ปริหริยาติ ฐาเรตฺวา ๑

กายสฺส เกทาติ สเทวกสฺส โลกสฺส เจตฺยสทิสสฺส อตฺตโน
กายสฺส วินาสโต อุทฺธํ ๑

ติทิวมฺหิตี ตฺสิตเทวโลเก ๑

สชาติ มายาเทวี ๑

โกตฺมิตฺติ โกตฺเตน ตํ กิตฺเตติ ๑

ทิพฺเพหิ กามเมหิตี ตฺสิตทวณฺปริยาปนฺเนหิ ทิพฺเพหิ วตฺตुकามเอหิ ๑

สมํกฺกิตฺตาติ สมนฺนาคตา ๑

กามกฺุณเหิตี กามโกกฺุจาสเอหิ กามเมหิตี วตฺวา ปน

กามกฺุณเหิตี วจเนน อนนฺกภาเคหิ วตฺตुकามเอหิ ปริจาริยตีตี
ทีเปตี ๑

เตหิตี ยสฺมึ เทวณิกายเอ นิพฺพตฺติ เตหิ ตฺสิตเทวคณเหิ (๒)

เตหิ วา กามกฺุณเหิ ๑ สมํกฺกิตฺตา ปริวาริตาติ จ อิตฺถี-

#๑. สี. ย. ชีวิตฺ ๑ ๒. สี. ตสฺมึ เทวณิกายเอ นิพฺพตฺเตหิ ตฺสิตคณเหิ

#ย. ยสฺมึ เทวณิกายเอ นิพฺพตฺตา เตหิ ตฺสิตคณเหิ ๑

ลึงคณิทุเทโส ปุริมตตภาวสิทฺธ อิตถิภาวํ เทวตาภาวํ वा
สนุชราย กโธ เทวูปตติ ปน ปุริสภาเวเนว ชาตา ฯ

เอวํ เถเรน ยาจิต ภาควา ตตถ คมนเน พหุณํ วิเสสาธคัม
ทิสฺวา วิสตีสทสฺสชिณาसवप्रिवोत् राชकहोत् อตุริตจาริกาวเสน
กปิลวตฺถคามิมคฺคํ ปฏิปชฺชิ ฯ เถโร อิทฺธิยา กปิลวตฺถํ คนฺตุวา
रणฺโณ ปุโรโต อากาเส จิโต อทิกฺกุชฺสปุพฺพิ เวลํ ทิสฺวา रणฺณา
โกสิ ตวนฺติ ปุจฺฉิโต สเจ อมจฺจปฺตติ ตยา ภาวโต สนฺติกํ
เปสิตี มํ น ชานาสิ เอวํ ปน ชานาสิตี ทสฺเสนโต

พุทฺธสฺส ปฺตโตมฺหิ อสฺยหฺสาหิโน
องฺกิริสฺสสฺสปฺฏิมฺสฺส ตาหิโน
ปิตฺตูปิตา มยฺหิ ตฺวํสิ สกฺก
ธมฺเมน เม โคตม อยฺยโกสิตี

โอสานคาถมาห ฯ

ตตถ พุทฺธสฺส ปฺตโตมฺหิตี สพุพฺพญฺญพุทฺธสฺส อฺเร
ชาตคาย (๑) โอรสปฺตโต อมฺหิ ฯ

อสฺยหฺสาหิโนตี อภิสมฺโพธิโต ปุพฺเพ จเปตฺวา มหาโพธิ-
สฺสตี อณฺเณหิ สหิตฺตุํ วหิตฺตุํ อสฺกฺกุณฺเณยฺยตฺตา อสฺยหฺสฺส สกฺลสฺส
พธิสมฺภารสฺส มหาการุณฺนิกาธิการสฺส จ สหนโต วหนโต
ตโต ปรมฺปิ อณฺเณหิ สหิตฺตุํ อภิภวิตฺตุํ อสฺกฺกุณฺเณยฺยตฺตา

#๑. ย. อุโรวายามชฺนิตาภิชชาติตาย ฯ

เล่มที่ 26 กาพุทธยิตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 277

อสยหานัน ปณจนัน มารานัน สหนโต อภิภวนโต อาสยานุ-
สยจริตมิชฺชิตฺตาทิวิภาคาวโพชนน ยถารหิ เวเนยฺยานัน
ทิกฺกุชฺชมฺมิกสมฺปรายิกปรมคตเถหิ อนุสสาสนีสงฺฆาตสฺส อณฺเณหิ
อสยหสฺส พุทฺธกิจฺจสฺส จ สหนโต ตตฺถ วา สาธุการิ-
ภาวโต อสยหสาหิโน ๑

องฺคิรสฺสสาติ องฺคิกตสีลาทิสมฺปตฺติกสฺส ๑ องฺคมงฺเกหิ
นิจฺจรรณกโสภาสฺสสาติ อปเร ๑ เกจิ ปน องฺคิรโส สิทฺธตฺโตติ
เทว นามานิ ปิตราเยว กหิตานีติ วทนฺติ ๑

อปฺปฏิมสฺสาติ อนุปมสฺส ๑ อิกฺกุจฺฉานิกฺกุเจสฺส ตาทิลกฺขณป-
ปตฺติยา ตาทิโน ๑

ปีตุปีตา มยฺหิ ตฺวํสํตี อริยชาติวเสน มยฺหิ ปีตุ สมฺมา-
สมฺพุทฺธสฺส โลกโวหารน ตฺวํ ปีตา อสิ ๑

สกุภาติ ชาติวเสน ราชานัน อาลปติ ๑

ชฺมเมนาติ สภาเวน อริยชาติ โลกียชาติติ ทฺวินฺนํ ชาตินํ
สภาวสโมธานน (๑) ๑

โคตมาติ ราชานัน โคตเตน อาลปติ ๑

ออยฺยโกสํตี ปีตามโห อสิ ๑ เอกถ จ พุทฺธสฺส

ปฺปุตฺโตมฺหิตฺตาทิ วทนฺโต เถโร อณฺณํ พุยาภาสิ ๑

เอวํ ปน อตฺตานัน ชานาเปตฺวา หกฺกุจฺจฺจฺเจน รณฺณา

#๑ง สํ. สมาทานน ๑

มหารเห ปลลงเก นีสีทาเปตุวอ อตุตโน ปฎียาทิตสสุ
นนานคฺรสรสสุ โภชนสสุ ปตุตํ ปุเรตุวอ ทินเน คมนาการิ
ทสฺเสติ ฯ กสฺมา คนตุคามตุถ ภูณชธาติ จ วุตุเต สตุถ
สนตุทิกํ คนตุวอ ภูณชิสฺสามิติ ฯ กหํ ปน สตุธาติ ฯ วิสตี-
สทสฺสทิกขุปริวาโร ตุมุหํ ทสฺสนตุถาย มคฺคํ ปฎิปนฺโนติ ฯ
ตุเมห อิมํ ปิณฺทป้ตํ ปรีภูณชิตุวอ ยาว มม ปตุโต อิมํ
นคฺริ สมป้ป้ณาติ ตาวสฺส อีโตว ปิณฺทป้ตํ หรธาติ ฯ

เถโร ภตุตทิกจจํ กตุวอ รณฺโณ ปรีสาย จ ฐมมํ
กเถตุวอ สตุถ อากมนโต ปุเรตรเมว สกถิ ราชนินเวสนํ
รตนตุตเตย อภิป้ป้สนนํ กโรนฺโต สทฺเพสฺสิ ปสฺสนนฺตานิเยว สตุถ
อาหริตพฺพภตุตปฺพณฺณํ ปตุตํ อากาเส วิสฺสชฺเชตุวอ สยมปี
เวหสฺสิ อพฺภคฺคนตุวอ ปิณฺทป้ตํ อุปนฺตุวอ (๑) สตุถ หตุเถ
จเปสฺสิ ฯ สตุธา ตํ ปิณฺทป้ตํ ปรีภูณชิตุวอ ฯ เอวํ สฏฺฐิจโยชนํ
มคฺคํ ทิวเส ทิวเส โยชนํ กจฺจนฺตสฺส สตุถ ราชเกหโตว
ภตุตํ อาหริตุวอ อทาสี ฯ

อถ นํ ภควา มยฺหํ ปิตุ มหาราชสฺส สกถนินเวสนํ
ป้สาเทสฺสิติ กุลป้ป้สาทกานํ อคฺคภูจฺจาเน จเปสฺสิติ ฯ

กาพฺุทายิตฺเตรคาถาวณณนา นินฺฐจิตา ฯ

#๑. สี. อุปนามेतวอ

เล่มที่ 26 เอกวิหาริยคเถรคาถาวณณา หน้า 279

ปุโรโต ปจุนโต วาปีติอาทิกา आयसुमโต เอกวิหาริยคเถรสสุ (๑)

คาถาฯ กา อุปปตติ ฯ

อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาธิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
ปุลลณานิ อุปจินนโต กสสพทสพลสสุ กाले कुलकेहे
निपुत्तติत्त्वा विणुत्तं पत्तो สत्तถ สนฺติเก षम्मํ สุตฺวา
ปฏิลททสทุโธ ปพพชิตฺวา อरणฺณํ ปวิสิตฺวา วิเวกवासํ วสि ฯ
โส เตน ปุลลณกมฺเมน เอกํ พุทฺธนฺตรํ เทวมนุสฺเสสุ
ถัสฺสรนฺโต อิมสฺมि พุทฺธูปปาเท ภควติ ปรีนิพฺพุเต ฐมฺมาโสภ
रणฺโณ กนิฏฺฐภาตา หุตฺวา นิพฺพุตติ ฯ

อโสภมหาราชา กิร สत्तถ ปรีนิพฺพานโต ทฺวินฺนํ
วสฺสสฺตานํ อุปรี อฏฺฐารสเม วสฺเส สกถชมฺพฺพิเป เอก-
รชฺชาภิสํกํ ปตฺวา อตฺตโน กนิฏฺฐํ ติสฺสกฺกุมารํ โอปฺรชฺเช
จเปตฺวา เอกเนน อุปาเยน ตํ สาสเน อภิปฺปสนฺนํ อกาสิ ฯ
โส เอกทิวสํ มิควํ คโต อरणฺเณ โยนกมหารชฺมฺรภฺชิตฺตเถรี
หตฺถินาเคน สาลสาขํ คเหตุวา พิชฺยมาณํ นิสินฺนํ ทิสฺวา
สญฺชาตปฺสาโท อโห วตาหฺมปี อัย มหาเถโร วิย ปพพชิตฺวา
อรณฺเณ วิหเรยฺยนฺติ จินฺเตสิ ฯ

เถโร ตสฺส จิตฺตาจาร์ ญตฺวา ตสฺส ปสฺสนตฺสเสว อากาสํ
#๑ สี. เอกวิหาริยคเถรสสุ ฯ

อพุกคณตฺวา อโศการาเม โปกฺขรณฺยา อภิขฺชมาเน อุทเก
จตฺวา จีวรณฺจ อุตฺตราสงฺคณฺจ อากาเส โอลกฺเคตฺวา นฺหยาหิตฺ
อารภี ฯ

กฺมาโร เถรสฺส อานุกาโว ทิสฺวา อภิปฺปสนฺโน
อรณฺโณโต นีวตฺตติตฺวา ราชเคหํ คณตฺวา ปพฺพชิสฺสามิตี
รณฺโณ อาโรเจตี ฯ ราชธา ตํ อเนกปฺปการํ ยาจิตฺวา
ปพฺพชฺชธาธิปฺปายํ นีวตฺเตตฺตํ นาสกฺขี ฯ โส อุปาสโก หุตฺวา
ปพฺพชฺชธาสุขํ ปตฺถเนนฺโต

ปรุโต ปจฺจโต วาปี	อปโร เจ น วิชฺชติ
อตีว ผาสฺส ภวติ	เอกสฺส วสโต วเน ฯ
หนฺท เอโก กมิสฺสามิ	อรณฺณํ พุทฺธวณฺณิตํ&
ผาสฺส เอกวิหาริสฺส	ปฺหิตตฺตสฺส ภิกฺขุโน ฯ
ยคี ปิตฺถิกรํ (๑) รณฺมํ	มตฺตคฺกุณฺชเรวิทํ
เอโก อตฺถวสี จิปฺปํ	ปวิสิสฺสามิ กานนํ ฯ
สุปฺปฺพิเต สีตวเน	สีตเล คิริกนฺทเร
คตฺตานิ ปรีสิยจิตฺวา	จงฺกมิสฺสามิ เอกโก ฯ
เอกาภีโย อหฺตฺติโย	รณฺณิเย มหาวเน
กทาหํ วิหริสฺสามิ	กตฺกจิโจ อนาสโว ฯ
เอวํ เม กตฺตฺกามสฺส	อธิปฺปาโย สมิชฺฌตฺ
สาชยิสฺสามหํเยว	นาณฺโณ อณฺณสฺส การโกตี (๒) ฯ

#๑. สฺยา. โยคีปิตฺถิกรํ ฯ ม. โยคี-ปิตฺถิกรํ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๓๑/๓๔๘ ฯ

เล่มที่ 26 เอกวิหารียตเถรคาถาวณณา หน้า 281

อิมมา ฉ คาลา อภาสี ฯ

ตตถ ปุโรโต ปจฺจโต วาติ อตฺตโน ปุโรโต วา ปจฺจโต
วา วาสททสฺส วิกปฺตถตฺตา ปสฺสโต วา อปโร อญฺโฆ
ชโน น วิชฺชติ เจ อตีว อตีวีย ผาสฺ จิตฺตสฺสํ ภวติ ฯ
เอกวิหารีภาเวน เอกสฺส อสหายสฺส ฯ

วเน วสโตติ จิรปริจฺเจเตน วิเวกชฺฌาสเยน อากทฺตฺตฺตฺต-
มานทโย โส รตฺต-
วิหารี นิพฺพินฺนโต วิเวกสฺสํ จ พหุ มณฺณโต วทติ ฯ

หนฺทาทิ โวสฺสคฺค-
อรณฺณคฺค-
นิจฺฉิตฺตภาวมาห ฯ

เอโก คมิสฺสามิติ สฺสญฺญาคาเร โข คหปติ ตถาคตา
อภิรมนฺต-
อสหาโย คมิสฺสามิ วาสาธิปฺปาเยน อุปคฺจฺจามิ ฯ ยสฺมา
เอกวิหาริสฺส จานาทีสฺ อสหายภาเวน เอกวิหาริสฺส นิพฺพานํ
ปฏฺฐิเปสฺสจิตฺตคฺค-
สฺส-
สฺส-
สฺส-
สฺส-
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส-
สฺสฺสฺสฺส-
สฺส-
ส-
ส

โยคีปฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต-
สทฺทาทิภาเวน ฌานวิปฺสฺสนาทีปฺตี อวหนโต โยคีปฺตฺตฺต-
วิสทาคารมฺมณาภาเวน ปฏฺฐิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส-
มตฺตคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค-
#๑. สฺ. ย. ปรีสฺสยโต ฯ ๒. สฺ. ย. ผาสฺวิหารี ฯ

เล่มที่ 26 ทสกนิปาตวณณนา หน้า 282

รณณภาเวน (๑) ชนวิเวกัเยว ทสเสติ ฯ

อตุถวสีตี อิช อตุโถติ สมณธมโม อธิปเปโต ฯ กถั
นุ โข โส เม ภเวยยาติ ตสฺส วสั คโต ฯ

สุปฺปิเตติ สฺกฺกฺสุ ปฺปิเตติ ฯ

สีตวเนติ ฉายาทกสมฺปตฺติยา สีเต วเน ฯ อุภเยนปี ตสฺส
รมณียตฺเยว วิภาเวติ ฯ

กิริกนฺทเรติ กิริณั อพฺภนฺตเร กนฺทเร ฯ กนฺติ หิ อุทกั
เตน ทาริตั นินฺนุจฺจัน กนฺทริ นาม. ตาทิเส สีตเล
กิริกนฺทเร ฆมฺมปริตাপั วิโนเทตฺวา อตุตโน กตฺตานี
ปริสิณฺจิตฺวา นฺหายิตฺวา จงฺกมิสฺสามิ เอกโกติ กตฺถจิ
อนายตฺตวตฺติตฺติ ทสฺเสติ ฯ

เอกาภิโยติ เอกากิ อสหาโย ฯ

อทุติโยติ ตณฺหาสขฺชาตฺตฺติยาภาเวน อทุติโย ฯ ตณฺหา
หิ ปฺริสสฺส สพฺพทา อวิชหนฺนุเจน ทุติยา นาม. เตนาห
ภควา ตณฺหาทุติโย ปฺริโส ทิฆมฺมทฺธาน ลัสนฺติ ฯ

เอว เม กตฺตฺกามสฺสาติ หนฺท เอโก คมิสฺสามิติอาทินา
วตฺตฺติวิธินา อรณฺณั (๒) คนฺตฺวา ภาวนानุโยคั กตฺตฺกามสฺส เม. ฯ

อธิปฺปาโย สมिฆมฺมตฺติ กทาหั วิหริสฺสามิ กตฺถิจฺโจ
อนาสไวติ เอว ปวตฺโต มโนโรถ อิชฺมตฺตฺ สิทฺธี ปาปฺณาตฺ ฯ

#๑. สี่. ยู. พุรหารณณภาเว ฯ ๒. สี่. ยู. อรณฺณเเว ฯ

เล่มที่ 26 เอกวิหาริยตเถรคาถาวณณา หน้า 283

อรหตตปฺปตฺติ จ ยสฺมา น อายาจนมตฺเตน (๑) สีขมฺติ นาปี
อณฺเณน สาเชตพฺพา ตสฺมา อาห สาชยิสฺสามหํเยว นานฺโณ
อณฺเณสฺส การโกติ ฯ

เอวํ อุปฺราชสฺส ปพฺพชฺชาย ทพฺพหนิจฺฉยตี ฉตฺวา ราชา
อโศการามคณิยํ มคฺคํ อลงฺการาเปตฺวา กุมาริ สพฺพา๒
ลงฺการวิภูสิตี มหติยา เสนาย มหจฺจราชานุกาเวน วิหาริ
เนสิ ฯ กุมาริ ปฺชานฉริ คนฺตฺวา มหาชมฺมรฺกฺขิตตเถรสฺส
สนฺติเก ปพฺพชฺชิ อนนฺกสตา มนุสฺสา ตํ อนฺนปพฺพชฺชิสุ ฯ รณฺโณ
ภากิเนยฺโย สงฺฆมิตฺตาย สามิโก อคฺคิพฺรหฺมาปี ตเมว
อนฺนปพฺพชฺชิ ฯ โส ปพฺพชฺชิตฺวา หฺมฺจฺจตุจฺโจ อตฺตนา กาทพฺพิ
ปกาสเนโต

เอส พนฺชามิ สนนํ	ปวิสิสฺสามิ กานนํ
น (๒) ตโต นิภฺขมิสฺสามิ	อปฺปตฺโต อาสวภฺขยํ ฯ
มาลฺลเต อุปฺวาชนฺเต	สีเต สฺสรฺภิกนฺธเก (๓)
อวิชฺชํ ทาลยิสฺสามิ	นิสิณฺโน นคฺมฺพฺรณิ ฯ
วเน กุสุมสฺสณฺเน	ปพฺพภาเร นฺน สีตเล
วิมฺตฺติสฺสเน สฺชิตโต	รมิสฺสามิ กิริพฺพเชติ (๔)

ติสฺโส ภาธา อภาสิ ฯ

#๑. สี. ยสฺมา อาสาทนมตฺเตน ฯ ย. ยสฺมา อายาจนมชฺฉเนน ฯ

#๒. ย. เน ฯ ๓. สฺยา. สฺสรฺภิกนฺธเก ฯ ๔. จ. เถร. ๒๖/๓๗๑/๓๔๕ ฯ

ตคฤท เอส พนุชามี สนนานหุติ เอสห้ วริยสงขาค้
สนนานห้ พนุชามี กายะ จ ชีวิตะ จ นิริเปกโข วริยสนนานาเหน
สนนนุหามี ฯ อิทํ วุคค้ โหติ ยถา นาม สุโร ปุริโส
ปจจคฤทิกะ ปจจอุปปฏจิตะ ค้ เซตุกาโม อณณั กิจจํ ปหาย
กวจปฏิมุจจนาทินา ยุทธาย สนนนุหติ ยุทธภูมี จ คนตุวา
ปจจคฤทิกะ อเซตุวา ตโต น นีวคคตติ เอวมหมปิ กิลเส-
ปจจคฤทิกะ เซตุ อาทิตตมปิ สีสั เจลณจ อชณุเปกขิตฺวา (๑)
จตุพพิชสมมปฺปชานวริยสนนานห้ สนนนุหามี กิลเส อเซตุวา
กิลเสวริชโยคคั วิเวกภูจัน น วิสสชเชมีติ ฯ เตน วุคค้
ปวิสิสสามิ กานนั (๒) น ตโต นิกขมิสสามิ อปฺปตโต อาสวกขยนุติ ฯ (๓)

มาลุตะ อุปวายนุเตติอาทินา อรณณภูจันสส กम्मภูจัน-
ภาวนาโยคยค้ วทติ รมีสสามิ นุน คิริพพเซติ โยชนา ฯ
ปพพตปrikขะเป อกริมิสสามิ มณเเวติ อนาคคคคั (๔) ปrikขะเปนุโต
วทติ ฯ เสสิ สุวิณเเวยเมว ฯ

เอว วตุวา เถโร อรณณั ปวิสิตฺวา สมณชมมัม กโรนุโต
อุปชณนายเณ สทฐี กคิงครภูจัน อคมาสิ ฯ คคฤทสส ปาเท
จम्मิกภาพโธ อุปฺปชชิต ค้ ทิสวา เอโก เวชโช สปปิ
ภนุเต ปริเยสธ ติกิจจิสสามิ นนุติ อาห ฯ เถโร สปปิปริเยสนั
#๑. สีสั สีสั อชณุเปกขิตฺวา ฯ ๒. สีสั. กานนนุติ ฯ
#๓. สีสั. อาสวกขยนุติ จ ฯ ๔. สีสั. ย. จงกมามีติ อนาคคคคั ฯ

อกตฺวา วิปสฺสนาย เอว กมฺมํ กโรติ โรโค วฑฺฒติ เวชฺโช
เถรสฺส ตตฺถ อปฺโปสฺสูกฺกตํ ทิสฺวา สยเมว สปฺปี ปริเยสิตฺวา
เถรํ อโรคํ อกาสิ ฯ โส อโรโค หุตฺวา น จิรสฺเสว อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

อิมฺมฺหิ ภทฺทเก กปฺเป	พฺรหฺมพฺนฺธุ มหายโส
กสฺสโป นาม โคตฺเตน	อุปฺปชฺชิ วทตฺ วโร ฯ
นิปฺปปลฺยโจ นีราลมฺโพ	อากาสสมมานโส
สุลฺลตพฺหุโล ตาที	อนิมิตฺตรโต วลี.
อสงฺกจิตฺโต นิกฺเคโส (๒)	อัสสฺสุโจ กุเล กณเ
มหาการุณฺนิโก วิโร	วินโยปายโกวิทฺโต ฯ
อุยฺยุตฺโต ปฺรกิจฺเจสุ	วินยฺนฺโต สเทวเก
นิพฺพานคฺมณํ มคฺคํ	กตฺตี ปจฺกวิโสสนํ ฯ
อมตํ ปฺรมสฺสาทํ	ชฺรามจฺจนิวารณํ
มหาปฺริสมชฺเฒ โส	นินฺนโน โลกตารโก (๓) ฯ
กรวิกฺรุโต (๔) นาโถ	พฺรหฺมโฆโส ตถาคโต
อุทฺธรนฺโต มหาทฺกฺคา (๕)	วิปฺปนฺนฺนฺเจ อนายเก ฯ
เทเสนฺโต วิรัชํ ฐมฺมํ	ทิกฺกุโจ เม โลกนายนโก
ตสฺส ฐมฺมํ สฺุณฺิตฺวาน	ปพฺพชฺชี อนคาริยํ ฯ

#๑. พุ. อ. ๓๓/๒๑/๔๔ ฯ ๒. สฺยา. อาสฺกจิตฺโต นิลฺลโป ฯ
#๓. สฺยา. โลกตารโณ ฯ ๔. สฺยา. กรวิกฺรุโท ฯ ๕. สฺยา. มหาทฺกฺคา ฯ

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคุดทีปนี ๒) - หน้าที่ 286
เล่มที่ 26 ทศกนิปาตวณณา หน้า 286

ปพพชิตฺวา ตทาปาหิ จินฺเตนุโต ชินสาสนํ
เอกโกว วเน รุมเม วสี สัศคฺคปิพิโต ฯ
สกุทายวูปกาโส เม (๑) เหตุญโต มมาภวี
มนโส วูปกาสสุส (๒) สัศคฺคภยทสฺสีโน ฯ
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหิ ฯ เป ฯ กตํ พุทฺธสุส สาสนนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา เถเร ตตฺถ วิหรนฺเต ราชา
โกฏฺฐนปริจฺจาเคน โภชกคิริวิหาริ นาม การตฺวา เถริ ตตฺถ
วาเสตี ฯ

โส ตตฺถ วิหรนฺโต ปรีนิจฺพานกาเถ

โสหิ ปรีปฺณฺณสงฺกปโป จนฺโท ปณฺณโรโส ยถา
สพฺพาสวปรีกขิโณ นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโวติ

โอสานคาถมาห ฯ สา อุตฺตานตฺถาว ฯ ตเทว จ เถรสฺสุ
อณฺญาพฺยากรณฺ อโหสีตี ฯ

เอกวิหาริชฺศุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สุขา. สกุทายวูปกสฺโส เม ฯ ยฺ. สวกาย วูปกญฺโโจ เม ฯ

#๒. ยฺ. วูปกญฺสุส ฯ

เล่มที่ 26 มหากปปีนตุเกรคาถาวณณา หน้า 287

อนาคต โย ปฏิกจจ ปสสตีติอาทิกา आयस्मโต महा-
กปปีนตุเกรสส คาถาฯ กา อุปปตติ ฯ

อัย กिर पभुमुत्तरपुत्रकाले हिस्वतीनकरे कुलधरे
निपुत्तुत्तुवा विद्युत्तु पत्तोत्तु स्तुत्तु สนตติเก ฐมมि์ สุนนุโต
स्तुत्तु อัย กิग्งุ กิग्งุโอวาทกานัน อคคกุกาเน จเปนตติ
ทิสวา ตชช อธิการกมมि์ กตวา ต จานนตริ์ ปตเตติ ฯ

โส ตตถ ยาวชีวั กุสลิ์ กตวา เทวมนุสเสสสุ สัสรนุโต
กสสปรสมมาสมพุททกาเล พาราณสิยิ์ กุลเคเห นิพพตติตวา
วิद्यุत्ตु ปत्तोत्ตु ปุริสสทสคณเชฏฐโก हुत्तुवा कपुगसहस-
पग्गिमณत्ति์ มหนตติ์ ปริเวณิ์ การาเปสิ ฯ เต สพเพปิ ชนา
ยาวชีวั กุสลิ์ กตวา ตติ์ อุปาสกั์ เชฏฐกั์ กตวา สปุตตทारा
เทवलเเก นิพพตติตวา อัย พุททชนตริ์ เทวมนุสเสสสุ สัสรีสุ ฯ

เตสु कण्णेषु गो ओमहाकिं स्तुत्तु निपुत्तुत्तिโต पुเรत्तरमेव
पज्जनत्ततेसे गुग्गुण्णामगे नकरे राखकेहे निपुत्तुत्ति तसुस
कपปีโนत्ति नामि ओโหสิ ฯ

เสสปริสา ตสมิเยว นकरे ओमज्जकुเล निपुत्तुत्ติสุ (๑) ฯ
กปปีนกุมาโร ปิตุ์ อจ्जयेन จตตติ์ อุตสาเปตวา มหากปปีน-
ราชา नाम चात्तो ฯ โส สุตวิตตुकตตาย ปาโตว จตุหิ

#๑. ส. ย. นิพพตติสุ ฯ เตสु ฯ

ทวารเหหิ สีนัง ทูเต เปเสลลิต ยตุถ พหุสสุเต ปสฺสถ ตโต
นิวตฺติตฺวา มยฺหิ อารโจะถาติ ฯ

เตน จ สมเยน อมฺหากัง สตุถา โลเก อุปฺปชฺชิตฺวา
สาวตฺถิยฺ (๑) อุปนิตฺสาย วิหฺรติ ฯ ตสฺมี กาลे สาวตฺถิवासินो
วณฺนิชา สาวตฺถิยฺ อฏฺฐานกภณฺฑํ คเหตุวา ตํ นครํ คนฺตุวา
ภณฺฑํ ปฏฺฐิสามเหตุวา ราชานํ ปสฺสิตฺสสามาติ ปณฺณาการเหตุวา
รณฺโณ อารโจะปเลฺสุ ฯ เต ราชา ปกฺโกสาเปตฺวา นิยฺยาทิต-
ปณฺณาการเ วณฺทิตฺวา จิตฺเต กุโตะ อากตฺตฺถาติ ปุจฺฉิ ฯ
สาวตฺถิตฺโต เทวาทิ ฯ กจฺฉิ โว รฏฺฐจํ สุกฺกิขํ ชมฺมิโก
ราชาติ ฯ อาม เทวาทิ ฯ กิทิโส ชมฺโม คฺมุหากัง เทเส
อิทานิ ปวตฺตตีติ ฯ ตํ เทว น สกฺกา อุจฺฉิฏฺฐมฺเขหิ (๒)
กเถตฺตฺนฺติ ฯ ราชา สุวณฺณภิงฺคารเณ อุกํ ทาเปสิ ฯ เต
มุขํ วิกฺขาลเหตุวา ทสพลาภิมฺขา อณฺชลฺลิตํ ปกฺกเหตุวา เทว
อมฺหากัง เทเส พุทฺธรตฺนํ นาม อุปฺปนฺนฺติ อหํสุ ฯ

รณฺโณ พุทฺธโรติ วจเเน สุตมตฺเตเยว สกฺลสรฺริํ ปรมาณา
ปีติ อุปฺปชฺชิตฺวา ตโต พุทฺธโรติ ตาตา วเทถาติ อหํ ฯ
พุทฺธโรติ เทว วทามาติ ฯ (๓) เอวํ ติกฺขตฺตํ วทาเปตฺวา พุทฺธโรติ
ปทํ อปริมาณฺนฺติ ตสฺมีเยว พุทฺธโรติ ปเท ปสนฺโน สตสฺหสฺสํ
ทเหตุวา อปริ วเทถาติ ปุจฺฉิ ฯ เทว โลเก ชมฺมรตฺนํ นาม

#๑. ม. สาวตฺถิ ฯ ๒. สี. ย. อุจฺฉิฏฺฐมฺเขน ฯ

#๓. สี. พุทฺธโรติ เทว วทามิติ ฯ

เล่มที่ 26 มหากปปีนตฺเถรคาถาวณณา หน้า 289

อุปปนฺนุนฺติ ฯ ตมฺปิ สุตฺวา ตเถว สตสฺสสฺสํ ทตฺวา อปริ
วเทถาติ ปุจฺฉิ ฯ เทว สํฆรตฺนํ นาม อุปปนฺนุนฺติ ฯ ตมฺปิ สุตฺวา
ตเถว สตสฺสสฺสํ ทตฺวา พุทฺธสฺส ภาวโต สนฺติเก
ปพฺพชิสฺสามิตี ตโตว นิกฺขมิ ฯ

อมฺจฺยาปี ตเถว นิกฺขมึสุ ฯ โส อมฺจฺยสฺสสฺสเนน สทฺธิ
กฺงคาตีริ ปตฺวา สเจ สตฺถา สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมํ อสฺसानํ
ขุรฺมคตฺมฺปิ มา เตเมตฺถติ สจฺจาธิภูจฺจํ กตฺวา อุทกปีภูเจเนว
ปุริ กฺงคานที (๑) อติกฺกมิตฺวา อปรมฺปิ อทฺตโยชนวิทฺถาริ นที
ตเถว อติกฺกมิตฺวา ตติยํ จนฺทภาคํ นาม มหานที ปตฺวา
ตมฺปิ ตาย เอว สจฺจกิริยาย อติกฺกมิ ฯ

สตฺถาปี ตํทิวสํ ปจฺจฺยสฺสมยฺเยว มหากรฺณาสมาปตฺติโต
วฺภูจฺย โลกํ โวลเณนโต อชฺช มหากปปีโน ตโยชนสตีกํ
รชฺชํ ปหาย อมฺจฺยสฺสสฺสปริวาริ มม สนฺติเก ปพฺพชิตฺตุ
อาคมิสฺสตีตี ทิสฺวา มยา (๑) เตสํ ปจฺจฺยคฺคมนํ กาคฺตุ ยุตฺตฺนฺติ
ปาโตว สรีริปฺปชฺชคฺคณํ กตฺวา ภิกฺขุสํฆปริวฺโต สวตฺถิยํ
ปีณฺทาย จริตฺวา ปจฺจฺยาภคตํ ปีณฺทปาดปฏิกฺกนฺโต สยเมว
อากาเสน คนฺตฺวา จนฺทภาคาย นทียา ตีเร เตสํ อุตฺตรณ-
ติตฺถสฺสาภิมุขภูจฺจเน มหานิโครธมฺเเล ปลฺลงฺเกน นิสินฺโน
จพฺพณฺณพุทฺธสฺสมิโย วิสฺสชฺเชสิ ฯ

#๑. สී. ย. ปุรคฺกํ นที ฯ ๒. สී. ย. อาคมิสฺสตี มยา ฯ

เต เตน ติตุเถน อุตุตรนตา พุทธรสมโย อิต
จิต จ วิชาวณติโย โอลเกนุโต ภควนตุ้ ทิสว ยั สตุถาริ
อุททิสส มยั อาคตา อทฐา โส เอโสติ ทสฺสเนเนว นิฏฺฐิ
คนตุวาทิฏฺฐจฺจานโต ปฏฺฐาย โอนมิตฺวาทิ ปรมนิปจจากริ
กโรนตุวาทิ ภควนตุ้ อุปสงกมิตฺุ ราชวาทิ ภควโต โคปฺพเกสุ
คเหตุวาทิ สตุถาริ วณทิตฺวาทิ เอกมนตุ้ นิสิติ สทฺธิ
อมจจสทสฺเสน ๑ สตุถา เตตฺ ฐมฺมึ เทเสติ ๑ เทสนาปริโยसान
สทฺธิ ปริสย อรหตุเต ปติฏฺฐจาทิ ๑ เตน วุตุตฺติ อปทาน (๑)

ปทุมุตฺตโร นาม จิน	สพฺพฐมฺมาน ปารุ
อุทิต อชฏากาเส	รวีว สรทมฺพเร ๑
วณนากาย โพเชติ	เวเนยฺยปทุมานิ โส
กิลสปฺงกั โสเสติ	มตฺริสฺสีหิ นายโก ๑
ติตฺถิยานัน ยเส หนฺติ	ขชฺโชตภา (๕) ยถา รวิ
สจฺจตุถากั ปกาเสติ (๖)	รตนันว (๗) ทิวากโร ๑
คณฺณัน อายติฏฺฐโต	รตนานันว สาคโร
ปชฺชนฺโนริว ภูตานิ	ฐมฺมเมฆเนน วสฺสติ ๑
อกุขทสฺโส ตทา อาสี	นถเร หัสสวฺหเย
อุเปจ ฐมฺมมสฺโสสี	ชลชฺชุดมฺนามิโน ๑

#๑. พุ. อ. ๓๓/๑๒๓/๑๘๖ ๑ ๒. ย. ชรทากาเส ๑ ๓. ย. ยโส ๑

#๔. สฺยา. วชฺริตา ๑ ๕. สฺยา. สพฺพตุถ สมนฺปกาเสติ รตุตฺตินทิว

#ทิวากโร ๑ ๖. ย. ปชฺชนฺโนปิว ๑

เล่มที่ 26 มหากปปีนตุเถรคาถาวณณนา หน้า 291

โอวาทกสุส ภิกขุณั	สาวกสุส กตาวีโน (๑)
คณั ปกาตยนตสุส	ตปป์ยนตสุส (๒) เม มนั
สุตฺวา ปตีโต (๓) สุมโน	นิมนเตตฺวา ตถาคคั
สสิสุถั โภชยิตฺวาน	ตั จานมภิปตฺถยั ๑
ตทา หัสมภาโก	หัสนุทฺถุภินิสฺสน (๔)
ปสุสเถตฺ มหามตฺต	วินิจฺฉยวิสารทั ๑
ปตีตฺ ปาทมูล เม	สมุคฺคตตฺนุรุหั (๕)
ชัมุตฺตวณณั ปีณัถั (๖)	ปสนุนนยนาณนั ๑
ปรีวารณ มหาตา	ราชยฺตฺต มหายถั
เอโส กตาวีโน (๗) จานั	ปตฺเถติ มุทิตาสโย (๘) ๑
อิมินา ปณิปาเตน (๙)	จาเคน ปณิธีหิ จ
กปฺปสตสทสุสานิ	นุปปชฺชติ ทุกคฺตี ๑
เทเวสุ เทวโสภคคั	มนุสฺเสสุ มหนตฺต
อนุโภตฺวาน เสเสน	นิพฺพานั ปาปฺณิสฺสติ ๑
สตสทสุสสิโต กปฺเป	โอกฺกาทกฺกุลสมภโว
โคตโม นาม โคตเตน	สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ ๑
ตสุส ฐมเมสุ ทายาโท	โอโรโส ฐมฺมนิมฺมิโต
กปฺปิโน นาม นามน	เหสฺสติ สตฺถุ สาวโก ๑

#๑. สฺยา. สตาวีโน ๑ ๒. สฺยา. หาสยนตสุส ๑ ๓. สฺยา.

#ปตีโต ๑ ๔. ยุ ...นีวโจ ๑ ๕. สฺยา. สมุทคคตตฺนุรุหั ๑

#๖. สฺยา. ชุมุตฺตวณณั รุจิริ ๑ ๗. สฺยา. กตาวีโน ๑ ๘. สฺยา.

#มุทิตาย โส ๑ ๙. สฺยา. ปณิปาเตน ๑

ตโตหิ สุกตํ การิ	กตุวาน ชินสาสเน
ชหิตฺวา มานุสํ เทหิ	ตฺสิตํ อคมาสํ ๑
เทวมานุสฺรชฺชานิ	สฺตโต (๑) อนุสาสีย
พาราณสียมาสนุเน	ชาโต เกณียชาติยํ ๑
สทฺสฺสปริวารเณ (๒)	สปฺชาปฺติโก อหิ
ปฺลจฺปจฺเจกพุทฺธานํ	สฺตานิ สมฺปฺภุจฺหิ ๑
เตมาสํ โภชยิตฺวาน	ปจฺฉาทมฺห (๔) ติจีวรि
ตโต จฺจตา มยิ สพฺเพ	อหฺมฺห ติทฺฐปฺภา ๑
ปฺโน สพฺเพ มนุสฺสฺตตํ	อคมิมฺห (๕) ตโต จฺจตา
กุกฺกฏฺมฺหิ ปฺเร ชาตา	หิมวฺนตฺสฺส ปฺสฺสโต ๑
กปฺปิโน นามหิ อาสี	ราชปฺตฺโต มหายโต
เสสามจฺจกฺกุเล ชาตา	มเมว ปฺริวารยํ ๑
มหารชฺชสฺสํ ปฺตฺโต	สพฺพกามสมิทฺธิมา (๖)
วณฺนิเชหิ สมกฺขาคํ	พุทฺธรूपฺปาทมฺหํ สฺมุณี ๑
พุทฺธโร โลเก สมฺปฺปฺนโน	อสโม เอกปฺคฺคฺโค
โต ปกาเสติ สทฺธมฺมํ	อมตํ สุขมฺคฺตมํ ๑
สฺยฺยฺยฺยฺย ตฺสฺส สิสฺสา จ	สฺยฺยฺยฺย จ อนาสวา
สฺยฺยฺยฺย เนสํ สฺยฺยฺย (๗)	สฺยฺยฺยฺย วณฺนิเช ๑

#๑. สฺยฺย. สฺยฺยฺยฺย ๑ ๒. สฺยฺย. พาราณสียมาสนุเน ๑ ๓. สฺยฺย.

#๔. สฺยฺย. อจฺฉาทมฺปิ ๑ ๕. สฺยฺย. ปจฺฉาทมฺมิ ๑

#๕. สฺยฺย. อากตมฺห ๑ ๖. สฺยฺย. สมิทฺธิโม ๑ ๗. สฺยฺย. เนสํปฺปิ วณฺณ ๑

เล่มที่ 26 มหากปปีนตุเถรคาถาวณณนา หน้า 293

ปหาย(๑) รชชฺ สามจฺโจ	นิกขมี พุทฺธมามโก
นที ทิสฺวา มหาจฺนทํ	ปุริตํ สมตฺตติกํ ๑
อปฺปติฏฺจํ (๒) อนาลมฺพํ	ทฺตฺตรํ สีฆฺวาหีนี
คฺฉํ สริตฺวา พุทฺธสฺส	โสตฺถินา สมตฺติกุมมํ ๑
ภวโสตํ สเจ พุทฺโธ	ติณฺโณ โลกนฺตคฺคฺ วิทฺ
เอเตน สจฺจวชฺเชน	คมนํ เม สมฺมิชฺชตฺต ๑
ยที สนฺตฺติโก มคฺโค	โมกฺโข จจฺจนฺตฺติกํ (๓) สฺขํ
เอเตน สจฺจวชฺเชน	คมนํ เม สมฺมิชฺชตฺต ๑
สงฺโฆ เจ ติณฺณกนฺตาโร	ปฺลฺลยฺกฺเขตฺโต อนฺตฺตโร
เอเตน สจฺจวชฺเชน	คมนํ เม สมฺมิชฺชตฺต ๑
สท กเต สจฺจวเร	มคฺคา อปฺคตํ ชลํ
ตโต สฺเชน อุตฺตฺติณฺโณ	นทีตีเร มโนรเม.
นินฺนํ อทฺทสํ พุทฺธํ	อุเทนฺตํว ปภงฺกํ
ชลนฺตํ เหมเสถว	ทีปรุกฺขํว โชติตํ ๑
สสีว (๔) ตาราสหิตํ	สาวเกหิ ปฺรูกฺขตํ
วาสวํ วิย วสุสฺนตํ	เทสนาชลทนฺตรํ (๕) ๑
วณฺทิตฺวาน สหามจฺโจ	เอกมนฺตมฺปาวิสี
ตโต โน อาสยํ (๖) ฌตฺวา	พุทฺโธ ฌมฺมมเทสยิ ๑

#๑. ย. วิหาย ๑ ๒. สฺยา. อปฺปติฏฺจํ ๑ ๓. สฺยา. โมกขทํ สนฺตฺติกํ ๑

#ย. จ สนฺตฺติกํ ๑ ๔. ย. สสีว ๑ โปราณ. สสีว ๑ ๕. สฺยา. เทเวน

#ชนนฺนทฺนํ ๑ ย. เทสนา ชลนฺนทฺนํ ๑ ๖. สฺยา. ตโต อชฺฌมาสยํ ๑

ขุททกนิกายกุกกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 294
เล่มที่ 26 ทสกนิปาตวรรณนา หน้า 294

สตฺวาน ฐมมํ วิมลํ	อโวจุมฺห มยฺ ชินฺ
ปพฺพาเซหิ มหาวิร	นิพฺพิณฺทามฺห (๑) มยฺ ภเว ๑
สวากฺขาโต ภิกฺขเว	ฐมฺโม ทุกฺขนฺตกรณาย โว (๒)
จรรถ พุรฺหมจฺริยํ	อิจฺจาห มฺนีสตฺตโม. (๓)
สท วาจาเย สพฺเพปิ	ภิกฺขเวสชฺรธา มยฺ
อหฺมฺห อุปสมฺปนฺนา	โสตาปนฺนาว (๓) สาสเน ๑
ตโต เขตฺวานํ กนฺตฺวา	อนฺุสาสี วินายโก
อนฺุสิญฺโจ ชินฺเนาํ	อรหตฺตมปาปฺณิ ๑
ตโต ภิกฺขุสทฺสฺสานิ	อนฺุสาสิมํ ททา
มมานฺุสาสนกรธา เตปิ	อาสิฺ อนาสวา ๑
ชินฺ ตสฺมี กุณฺเ ตฺถฺโจ	เอตทฺกฺเค จเปสิ มํ
ภิกฺขุ โอวาทกานฺคุโ	กปฺปิโนติ มหาชเน (๔) ๑
สทสทฺสเส กตํ กมฺมํ	ผลํ ทสฺเสสิ เม อิธ
ปมฺุตโต (๕) สรเวโคว	กิลเส ฌาปยิ มม.
กิลเส ฌาปิตา มยฺหํ ๑ เป ๑ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑	

อรหตฺตํ ปตฺวา ปน เต สพฺเพว สตฺถาริ ปพฺพชฺชํ
ยาจิสฺสุ ๑ สตฺถา เต เอถ ภิกฺขโวติ อาห ๑ สวา เอว
เตสํ ปพฺพชฺชา อุปสมฺปทา จ อโหสิ ๑ สตฺถา ตํ ภิกฺข-
ุสทฺสฺสํ อาทาย อากาเสน เขตฺวานํ อคฺมาสิ ๑
#๑. สฺยา. โอดิณฺณมฺห ๑ สี. นิพฺพิณฺนามฺห ๑ ยฺ. นิพฺพิณฺณณามฺห ๑
#๒. สฺยา. ทุกฺขนฺตสฺส กราย โว ๑ ๓. สฺยา. มฺนีสตฺตโม ๑
#๔. ยฺ. มหาชินฺ ๑ ๕. สฺยา. สฺมฺุตโต ๑

เล่มที่ 26 มหากปิปนตฺเถรคาถาวณณา หน้า 295

อถกทิวสั ภควา ตสฺสนฺเตวาสิเก ภิกฺขุ อาห กจฺจิ
 ภิกฺขเว กปฺปิโน ภิกฺขุณฺ ฌมฺมํ เทเสตีติ ฯ น ภควา เทเสตีติ ฯ
 อปฺโปสฺสกุโก ทิฏฺฐชรมฺมุสฺสวิหารมนุญฺสุโต วิหฺรติ โอวาทมตฺตมฺปิ
 น เทตีติ ฯ สตฺถา เถริ ปกฺโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร ตฺวํ
 กปฺปिन อนฺเตวาสิกาณฺ โอวาทมตฺตมฺปิ น เทตีติ ฯ สจฺจํ
 ภควาติ ฯ พุราหุณฺ มา เอวํ กิร อชฺช ปฏฺฐาย
 อุกตानํ ฌมฺมํ เทเสตีติ ฯ สาธุ ฆนฺเตติ เถโร สตฺถุ วจฺนํ
 สิริสา สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา เอโกวาทเนว สมณฺสทสฺสํ อรหตฺเต
 ปตฺติฏฺฐาเปสิ ฯ เตน นํ สตฺถา ปฏฺิปาฏฺิยา อตฺตโน สาวเก
 เถเร จานนฺตเร จเปนฺโต ภิกฺขุโอวาทกาณฺ อคฺคภูจฺจानเ
 จเปสิ ฯ อถกทิวสั เถโร ภิกฺขุณฺิโย โอวาทนฺโต

อนาคตํ โย ปฏฺิจจจ ปสฺสตี
 หิตฺตจ อตฺถํ อหิตฺตจ ตํ ทวยํ
 วิทฺเตสิโน ตสฺส หิตฺเตสิโน วา
 รนฺธิ น ปสฺสนฺติ สเมกฺขมานา ฯ

อานาปานสติ ยสฺส	ปริปุณฺณา สุภาวิตา
อนุปฺพุพิ ปริจิตา ยถา	พฺพุเรน เทเสตี
โสมนํ โลกํ ปภาเสตี	อพฺภา มุตฺโตว จนฺทิมาย
โอทาคํ วต เม จิตฺตํ	อปฺปมาณํ สุภาวิตํ
นิพฺพิทฺธิ (๑) ปคฺคหิตฺตจ	สพฺพา โอภาสเต ทิสาย

#๑. สฺยา. นิพฺพิทฺธิ ฯ

บุพทกนิกายกุชกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤที่ปนี ๒) - หน้าที่ 296
เล่มที่ 26 ทสกนิปาตวณณา หน้า 296

ชีวะเต วาปี(๑) สปปญโธ	อปี วิตุตปริกขโย(๒)
ปญญา ย อลาเกน	วิตตวาปี น ชีวติ ฯ
ปญญา สุตวินิจฉินี	ปญญา กิตติสิโลกวฑฒนี
ปญญาสहित นโร อิศ	อปี ทุกเขสุ สุขานิ วินุทติ ฯ
นายั อชชตโน ฌมโม	นจเฉโร นปี อพุกุโต
ยตุถ ชาเยถ มีเยถ	ตตุถ กิ วีย อพุกุตฺ ฯ
อนนตฺรึ หิ ชาตสฺส	ชีวิตา มรณั ฐวึ
ชาตา ชาตา มรณตึช	เอว ฌมมา หิ ปาณินอ ฯ

น เหตุตถาย มตสฺส โหติ
ยั ชีวิตคฺถึ ปรโปริสานั
มตมฺหิ รุณณั น ยโส น โลกยั (๓)
น วณณตึ สมณพฺราราหุเมหิ ฯ
จกขุ สรึรึ อุปหนฺติ เตน (๔)
นิหียติ วณณพลั มตี จ
อานนฺทินอ ตสฺส ทิสา ภวนฺติ
हितสิโน จสฺส (๕) สุชี ภวนฺติ ฯ
ตสฺมา หิ อิจฺเจยฺย กุเล วสนฺเต
เมธาวิโน เจว พหุสฺสเต จ

#๑. สุยา. ชีวะเตวาปี ฯ ๒. สุยา. วิตุตปริกขยา ฯ ๓. สุยา
#โสภยั ฯ ๔. สุยา. โรณณั ฯ

เยสึ หิ ปญญาวิภเวณ กิจจํ

ตฺรณฺติ นาวาย นทิว ปุณฺณนฺติ (๑)

อิมา คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ อนาคตฺตฺนฺติ น อากตํ อวิณฺทฺนฺติ อตุโถ ฯ

ปฏิกจฺจาทิ ปุเรตฺรเยว ฯ

ปสฺสตีติ โอลเกติ ฯ

อตฺถนฺติ กิจจํ ฯ

ตํ ทฺวยนฺติ หิตาหิตํ ฯ

วิทฺเทสิโนติ อมิตฺตา ฯ

หิตฺเทสิโนติ มิตฺตา ฯ

รณฺธนฺติ นิตฺทํ ฯ

สเมกฺขมานาติ กเวสนฺตา ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ โย

ปุคฺคโล อตฺตโน หิตาวหํ อหิตาวหํ ตทฺภยญฺจ อตฺถํ กิจจํ

อนาคตํ อสมปฺตตํ ปุเรตฺรเยว ปญฺญาจกฺขุณา อหํ วีย ปสฺสตี

วีมฺสตี วิจาเรติ ตสฺส อมิตฺตา วา อหิตชฺฆาตเยน มิตฺตา

วา หิตชฺฆาตเยน รณฺธํ กเวสนฺตา น (๒) ปสฺสนฺติ ตาทิโส

ปญฺญวา ปุคฺคโล อจฺฉิทฺทวตฺตติ ตสฺมา ตฺเมหฺหิ ตถารูเปหิ

ภวิทฺพุพฺพนฺติ ฯ

อิทานิ อานาปานสติภาวนาย คณฺโณ ทสฺเสนฺโต ตตฺถ

#บุ.เถร. ๒๖/๓๓๒/๓๕๐ ฯ ๒. สี. ย. นสทฺโท นตฺถิ ฯ

ตานี โยเชตุ อานาปานสติ ยสฺสาติ ทุตฺติ คาคมาห ฯ

ตตฺถ อานนฺติ อสฺสาโส ฯ อปานนฺติ ปสฺสาโส ฯ

อสฺสาสปสฺสาสนิมิตฺตารมฺมณา สติ อานาปานสติ ฯ สติสีเสณ

เจตฺถ ตํสมฺปยุตฺตสมาธิภาวนา อธิปฺเปตา ฯ

ยสฺสาติ ยสฺส โยคิโน ฯ

ปริปฺพณา สุภาวิตาติ จตฺนํ สติปญฺจานานํ โสพสนฺนญจ

อาการานํ ปาริปฺปรียา สพฺพโส ปุณฺณา สตฺตณฺนํ โพชฅณฺคานํ

วิขฺชาวิมุตฺตีนญจ ปาริปฺปรียา สุญฺจ ภาวิตา วฑฺฒิตา ฯ

อนฺุปฺพุพฺ ปรฺจิตา ยถา พุทฺเธน เทสิตาติ โส สโตว

อสฺสสตีติอาทินา (๒) ยถา ภควตา เทสิตา ตถา อนฺุปฺพุพฺ

อนฺุกฺกเมณ ปรฺจิตา อาเสวิตา ภาวิตา ฯ

โสมนํ โลกํ ปภาเสติ อพฺภา มุตฺโตว จนฺุทิมาทิ

โส โยคาวจโร ยถา อพฺภาทิจูปกฺกิลเสสา วิมุตฺโต จนฺุโท จนฺุทา-

โลเกณ อิมํ โอภาสโลกํ ปภาเสติ เอวํ อวิขฺชาวิจูปกฺกิลเส-

วิมุตฺโต ฌานาโลเกณ อตฺตสนฺุตานปติตํ ปรฺสนฺุตานปติตญจ

สงฺขารโลกํ ปภาเสติ ปภาเสติ ฯ ตสฺมา ตฺเมหฺหิ อานาปาน-

สติภาวนา ภาเวตฺพุพาติ อธิปฺปาโย ฯ

อิทานิ อตฺตานํ นิตฺสสนํ กตฺวา ภาวนาภโยคสฺส สผลตํ

ทสฺเสนฺุโต โอทาทํ วต เม จิตฺตฺนฺุติ ตติยํ คาคมาห ฯ

ตสฺสตุโธ นีวรณฺมลวิกฺมโต โอทาทํ สุทฺธํ วต มม

จิตฺตํ ยถา ปมาณกรรา รากาทยโ ปหีนา อปฺปมาณญจ
นิพฺพานํ ปจฺจกฺขํ กตฺตํ อโหสิ ตถา ภาวิตตฺตฺตา อปฺปมาณํ
สุภาวิทํ ตโต เอว จตฺตฺจํ (๑) นิพฺพิทฺธํ ปฏฺวิชฺฌิตํ (๔) สกถ-
สฺสฺกิลฺลสฺส
จ ทิสฺสา โอบาสเต ตตฺถ วิตฺติณฺณกฺขฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช
วิกตฺสฺสมโหมตฺตฺตา จ ตสฺมา ตฺมฺมหิปี เอวํ จิตฺตํ ภาเวตฺตฺตฺตฺต
ทสฺเสตี ฯ

ยถา ภาวนามยา ปญฺญา จิตฺตมฺลวิโสธนาทินา ปุริสฺสฺส
พหุปการรา เอวํ อิตฺตราปิตฺติ ทสฺเสนฺนโต ชีวเต วาปี สปฺปญฺโลติ
จตฺต

ตสฺส
สนฺนโตเสน สนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ชีวิทํ ชีวิทํ นาม. เตนาห ภควา ปญฺญาชีวี ชีวิทฺมาหุ
เสฏฺฐจฺนตี ฯ (๑)

ทุมฺเมชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช
สมฺปรายิกญจ อตฺถํ วิราเชนฺนโต วิตฺตฺตฺตฺตฺต
ปตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ยถาธคฺคํ ฐนํ นาเสนฺนโต ชีวิทฺมฺปิ สนฺธาเรตฺตํ น สกฺโกติเยว
#สพฺพตฺตฺต จตฺตฺตฺตฺต สจฺจจฺนิตฺติ ทิสฺสฺสตี ฯ ๒. สฺ. ปฏฺวิชฺฌิตานี ฯ
#ยฺ. ปฏฺวิชฺฌิตา ฯ ๑. สฺ. ปจฺจกฺขฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช กตฺตฺวา ฯ

ตสฺมา ปาริหาริยปฺลฺยาปี ตุมฺเหหิ อปฺปมตฺเตหิ สมฺปาเตตฺตพฺพาติ
อธิปฺปาโย ฯ

อิทานิ ปฺลฺยาช อานิสฺเส ทสฺเสตฺถุ ปฺลฺยา สุตฺวินิจฺฉินฺตี
ปฺลฺยจฺม คาทมาห ฯ

ตตฺถ ปฺลฺยา สุตฺวินิจฺฉินฺตี ปฺลฺยา นามเส สุตฺตส
วินิจฺฉยฺนี ยถาสฺเต โสตปถมากเต อตฺเต อยฺ อกฺสโล อยฺ
กฺสโล อยฺ สาวชฺโซ อยฺ อนวชฺโซติอาทินา วินิจฺฉยชนฺนี ฯ

กิตฺติสิโลกวฑฺฒนฺตี กิตฺติยา สมฺมุขา ปสฺสาย สีโลกสฺส
ปตฺถกฺขสภาวสฺส วฑฺฒนฺตี ปฺลฺยวโตเยว หิ กิตฺติอาทโย วิญฺญนฺ

ปาสฺสภวโต ฯ ปฺลฺยาสหิโตติ ปาริหาริยปฺลฺยาช วิปฺสฺสนาปฺลฺยาช จ
ยฺตุโต (๑) ฯ

อปี ทฺกฺเขสฺสุ สฺขานิ วินฺทตีติ เอกนฺตทฺกฺขสภาวสฺสุ
ขนฺธายตนาทิสฺสุ สมฺมาปฺปฏิปตฺติยา ยถากฺขสภาววโปเรน
นिरามิสานิปี สฺขานิ ปฏฺฐิภตฺติ ฯ

อิทานิ ตาสฺ ภิกฺขุณฺนํ อนิจฺจตาปฺปฏิสฺยฺตุตฺถิ ธีรภาววหฺ
ธมฺมํ กถนฺโต นายฺ อชฺชตโน ธมฺโมติอาทินา เสสคาถา
อภาสิ ฯ

ตตฺตรายฺ สงฺเขปฺตฺถิ ยฺวายฺ สตฺตานํ ชายนมียนสภาวो
#๑. สී. ยฺ. ยฺตุตฺตฺตา ฯ

เล่มที่ 26 มหคปป็นคฤทคธวณนนา หน้ 301

อัย ฌมโ อชชตโน อธุนาคโต น โหติ อภินุหปวตติคธาย
น อจจริโย อพุกตปพพตททวโต นปิ อพุกโต ๑ ตสุม
ยตถ ชายถ มิยถ ยสมี โลก สคโต ชายยโย โส เอก์เสน
มิยถ ตตถ กิ วีย กิ นาม อพุกต สียา สทววิกตธา
มธนสส ๑ น หิ ฌณิกมธนสส กิณจि การณ อตถิ ๑

ยโต อนนตริ หิ ชทสส ชีวิตา มธณิ ชุริ ชทสส
ชทิสมนนตริ ชีวิตโต มธณิ เอกนตริ ออุปนุนานัน ฌนุชานัน
เอก์เสน กิชชชชโต ๑ โย ปเนตถ ชีวิตติ โลกโวหาโร โส
ตทูปาทนสส อนนคปจจยยตตธาย อนนคนตริโก ยสุม
เอตเทว (๑) ตสุม ชทท มธนตริธ เอวิ ฌมมา หิ ปาณินนติ
อัย สคตทานัน ปกติ ยทิต ชททานัน มธนนติ ชทชียา
มธนณนุพนุชนตติ (๒) อห ๑

อิทานิ ยสุม ทาสุ กิณชุนิสุ กาจิ โสทพนุชิตจิตตทปิ
อตถิ ตสุม ทาส โสทวินนทัน กาคุ น เหตุทคธยทอิอาทิ
วคตติ ๑

ตตถ น เหตุทคธย มตสส โหตติ ย มตสส ชีวิตคตถิ
ชีวิตนนิมิตตติ ปรีปรีสทานัน ปรีปुकคถานัน รุณณิ เอตติ ตสส มตสส
สคตสส ชีวิตคตถิ (๓) ทว ติณุชคท กสสจิปิ อตถาย น โหติ
#๑. ส. ตสุม เอตทโวจ ๑ ย. ยสุม เอตทโวจ ๑ ๒. ส. ย.
#ชรามธนณนุพนุชน ๑ ๓. ย. ชีวิต ๑

เย ปน รุทนต์ เตสมปี มตมปี มตปुकคณนิมิตต์ รุณณั น
ยโส น โลกัย ยสวห้ วิสุทฐวหญจ น โหติ ๑

น วณณิต์ สมณพฐวหญเจหีติ วิญญปฐฏฐมปี น
โหติ อถโฆ วิญญครหิตเมวาทิ อตุโถ ๑

น เกวลเมเตว เย รุทโตะ อาทินวอ อถโฆ อิมปีติ
ทสเสนโตะ จกขุ สรีริ อุปหนตติ คถั (๑) วตุวอ ตโตะ ปรี
โศกาทอนคฤทปฐิพวหนคฤท กถยวณมิตตปธิรูปฐนยั ตว
นิโยเชนโตะ ตสุมาทิอาทินวอ (๒) โอสวณคถมวอ ๑

ตคฤท ตสุมาทิ ยสุมว รุณณั รุทนต์สส ปุกคณสส จกขุ
สรีริรจ อุปหนติ วิพวติ เตน รุณณณ วณโณ พถั มติ
จ นีหิยติ ปรีหยติ ตสส รุทนต์สส ปุกคณสส ทิสว สปคตว
อวณนุทโน ปโมทวนโตะ ปิตวนโตะ ภวณติ ๑ หิตสิโน มิตตว
ทุกชี ทุกชิตว ภวณติ ตสุมว ฐมโฆชปญญวย สมนนวคตคตว
เมธวโน ทิฏฐฐมมิกาทอคฤทสนุสิสสิตสส พวหุสจจสส ปวริปฐิยว
พหุสสุเต อคฤทโน กุเล วสนเต อิจเจยย ปวฐิกงเจยย กุฐปเก
กเรยย ๑

เยสนติ เยสั เมธวโน พหุสสุตวณั ปณทิตวณั
ปญญววิภเวณ ปญญวพเลน ยถว มโฆมสส ปุณณั นทึ
นววย ตรณติ เอว กุฐปคตว อคฤทโน อคฤทกิกจจั ตรณติ (๓)
ปวริ ปวปญณติ เต อิจเจยย กุเล วสนเตติ โยชนว ๑
#๑. สึ. ย. ตวสั ๑ ๒. สึ. ย. อวทิกั ๑ ๓. สึ. ตรณติ อิติ ๑

เล่มที่ 26 จุฬปณฺถกตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 303

เอวํ เถโร ตาสํ ภิกฺขุณีนํ ชมฺมํ กเถตฺวา วิสฺสชฺเชติ
ตา เถรสฺส โอวาทะ จตฺวา โสภํ วิโนทตฺวา โยนิโส
ปฏฺธิชฺชนฺติโย สทตฺถํ ปริปุเรสุํ ฯ

มหากปฺปินฺตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

จุฬปณฺถกตฺเถรคาถาวรรณนา

ทนฺธา มยฺหํ คตฺติอาทิกา आयสุมโต จุฬปณฺถกตฺเถรสฺส
คาถา ฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

ยเทตฺถ อตฺถอุปฺปตฺติวเสน วตฺตพฺพิ ตํ อฏฺฐกนฺิปาเต
มหาปณฺถกตฺถุสฺมี วุตฺตเมว ฯ อยํ ปน วิเสโส มหาปณฺถกตฺเถโร
อรหตฺตํ ปตฺวา อคฺคผลสุเขน วิตฺตินาเมนฺโต จินฺเตสิ กถํ
นุ โข สกฺกา จุฬปณฺถกมฺปิ อิมสฺมี สุเข ปตฺติฏฺฐเปตฺตุนฺติ ฯ

โส อตฺตโน อຍຍံ ฌนเสฏฺฐิ อฺอุปฺสงฺกมิตฺวา อาห สเจ
มหาเสฏฺฐิ อນุชานาถ อหํ จุฬปณฺถกํ ปพฺพทาเชยฺยุนฺติ ฯ
ปพฺพทาเชถ ฆนฺเตติ ฯ เถโร ตํ ปพฺพทาเชติ ฯ โส ทสฺสุ สึเลสุ
ปตฺติฏฺฐิตอ ภาตฺถ สนฺติเก

ปทุมํ ยถา โภกนํ สุกนฺธํ

ปาโต สียา ผลฺลวมวิทกนฺธํ

องฺคิรสิ ปสฺส วิโรจมานํ

ตปณฺตมาทิจฺจมิวตฺถลิกฺขเขตฺติ

คากํ อุกฺคณฺหนฺโต จตฺถิ มาเสหิ กเหตุํ นาสกฺขิ คหิตฺคหิตํ

ปทํ หทยเ น คิฏฺจติ อถ นํ มหาปนฺถโก อห ปนฺถก
ตฺวํ อิมสฺมี สาสเน อภพฺโพ (๑) จตฺตฺหิ มาเสหิ เอกคถมฺปิ คเหตุ
น สกฺโกสิ ปพฺพชิตฺกิจจํ ปน ตฺวํ กถํ มตฺถกํ ปาเปสฺสตี
นิกฺขม อิตฺติ ฯ โส เถเรน ปณามิตฺโต ทฺวารโกฏฺจกสมิเป
โรทฺมานโน อฏฺฐาสี ฯ

เตน จ สมเยน สตุถา ชีวกมฺพวเน วิหริตี ฯ อถ
ชีวโก ปฺริสํ เปเสตี ปณฺจหิ ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ สตุถารํ
นิมนฺเตหิตี ฯ เตน จ สมเยน อายสฺมา มหาปนฺถโก
ภตฺตฺพฺเทสโก โหตี ฯ โส ปณฺจนฺนํ ภิกฺขุสฺตานํ ภิกฺขํ
ปฏฺิจจถ ฆนฺเตตี วุตฺโต จฺพปนฺถกํ จเปตฺวา เสสานํ
ปฏฺิจจามิตฺติ อห ฯ ตํ สุตฺวา จฺพปนฺถโก ภิกฺขุโยโส มตฺตาย
โทมนสฺสปฺปตฺโต อโหตี ฯ

สตุถา ตสฺส จิตฺตกฺเขทํ ฌตฺวา จฺพปนฺถโก มยา
กเตน อุปาเยน พุชฺฌิสฺสตีตี ตสฺส อวิหฺเร จาเน อตฺตานํ
ทสฺเสตฺวา กิ ปนฺถก โรทฺสีตี ปฺจฺฉิ ฯ ภาตา มํ ฆนฺเต
ปณฺาเมตีตี อห ฯ ปนฺถก มา จินฺตฺยิ มม สาสเน ตฺยฺหํ
ปพฺพชฺชา เอหิ อิมํ คเหตุวา รโฆหรณํ รโฆหรณฺนฺติ มนฺสี
กโรหิตี อิทฺธิยา สฺทฺธิ โจพฺภกฺขณฺทํ อภิสงฺขริตฺวา อทาสี ฯ
โส สตุถารา ทินฺนํ โจพฺภกฺขณฺทํ รโฆหรณํ รโฆหรณฺนฺติ
#๑. สี. อนุโธ ฯ

เล่มที่ 26 จุฬปณฺถคฤทธีรคาถาวณณา หน้า 305

หตุเถน ปริมชชนโต นิสีทึ ฯ

ตสฺส ตํ ปริมชชนตสฺส กิลิฏฺฐชาตุกํ ชาตํ ปุณ
ปริมชชนตสฺส อุกฺขลิ- ปรีปฺลณฺนสทิสํ ชาตํ โส ฌาณสฺส
ปรีปฺกคฺคตฺตา (๑) เอวํ จินฺเตสึ อิทํ โจพฺกขณฺท์ ปกตฺยา ปรีสุทฺธํ
อิมํ อฺปาทินฺนคสรีริ นิสฺสาย กิลิฏฺฐํ อลฺลณฺธา ชาตํ ตสฺมา
อนิจฺจํ ยถาเปตํ เอวํ จิตฺตมฺปปีติ ขยวํ ปฏฺฐเปตฺวา ตสฺมีเยว
นิมิตฺเต ฌานานํ นิพฺพตฺเตตฺวา ฌานปาทกํ วิปฺสฺสนํ
ปฏฺฐเปตฺวา สห ปฏฺฐิสมฺภิทาหิ อรหตุตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุคฺคตํ
อปฺทาเน (๒)

ปทุมุตฺตโร นาม ชิน	อาหุตฺนํ ปฏฺฐิคุโ
กณฺมหา วุปกฺกุโจ โส	หิมวณฺเต วสี ตทา ฯ
อหฺมปิ หิมวณฺตมฺหิ	วสามิ อสฺสเม ตทา
อจฺราคตํ มหาวีริ	อฺเปสึ โลกนายกํ ฯ
ปฺปฺพจฺจคฺคตํ คเหตุวาน	อฺปกณฺณี นราสภํ
สมารึ สฺมาปชชนตํ	อนฺตรายมกาสหํ ฯ
อฺโภ หตุเถหิ ปคฺคยฺห	ปฺปฺพจฺจคฺคตํ อทาสหํ
ปฏฺฐิคุคฺคเหสิ ภควา	ปทุมุตฺตโร มหามุณี ฯ
สพฺเพ เทวา อตฺตมฺนา	หิมวณฺตํ อฺเปนฺติ เต
สาธฺกการึ ปวตฺเตสฺสุ	อนฺโมทิสฺสติ จกฺขุมา ฯ

#๑ สี. ย. ปรีปาคคคตฺตา ฯ ๒. พ. อ. ๒/๓๕/๘๑

#๓. ม. อฺโภ หตุเถหิ ฯ

อิหิ วตุวาน เต เทวา	อุปกณฺหิ นรุตตมํ
อากาศ ธารยนุตสฺส	ปทุมจตุตตมุตตมํ ๑
สตปตฺตจตุตฺ (๑) ปกุกยฺห	อทาสี ตาปโส มม
ตมหิ กิตฺตยิสฺสามิ	สุณฺณถ มม ภาสโต ๑
ปณฺจวิสติกปฺปานิ	เทวราชฺช กวิสฺสตี
จตุตฺตีสฺติกขตฺตํ จ	จกฺกวตฺตี ภาวิสฺสตี ๑
ยํ ยํ โยนี สฺสรตี	เทวตฺตํ อถ มานุสฺส
อพฺโลกาส ปตฺติจฺจนตฺ	ปทุมํ ธารยิสฺสตี ๑
กปฺปสฺตสทสฺสมฺหิ	โอกุกากกฺลสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สตฺถา โลเก ภาวิสฺสตี ๑
ปกาสิตฺเต ปาวจเน	มนุสฺสจตุตฺตํ ลภิสฺสตี
มโนมยฺมฺหิ กายมฺหิ	อุตฺตโม โส ภาวิสฺสตี ๑
เทว ภาตโร ภาวิสฺสนฺตี	อุภปิ ปนฺถกฺวหา (๒)
อนฺุภตฺวา อุตฺตมตฺถํ	โชตฺยิสฺสนฺตี สาสนํ ๑
โส อฏฺฐารสวสฺโส	ปพฺพชฺชี อนคาริยํ
วิเสสํ น วินฺทามิ	สภฺยปฺตฺตสฺส สาสเน ๑
ทนฺธา มยฺหิ คตี อาสี	ปริภฺวโต ปฺเร อหํ (๓)
ภตฺตา จ มํ ปณฺนามสฺสิ	คจฺจ ทานิ สกํ ฆรํ ๑
โสหิ ปณฺนามิโต สนฺโต	สํฆารามสฺส โกฏฺจเก
ทุมฺมโน ตตฺถ อฏฺฐาสี	สามณฺณสฺมี อเปกฺขวา ๑

#๑. สฺยา. สตฺตปตฺตจตุตฺ ๑ ยฺ. ปทุมจตุตฺ ๑ ๒. ยฺ. โปราณ.

#ปนฺถกฺวหา ๑ ๓. สฺยา. อหิ ๑

เล่มที่ 26 จุฬปณฺถกตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 307

อเถตฺถ สตฺถา อากฺขนิ (๑)	สีลํ มยฺหํ ปรามสิ
พาหาย มํ คเหตุวาน	ลํฆารามํ ปเวสยิ ฯ
อนุกมฺปาย เม สตฺถา	อทาสิ ปาทปฺปญฺจนี
เอวํ สุทฺธํ อธิฏฺเฐหิ	เอกมฺนตฺมธฺมฺมฺภุชฺหํ (๒) ฯ
หตฺถเถหิ ตมฺหํ คยฺห	สรี โกกนทํ อหํ
ตตฺถ จิตฺตํ วิมุจฺจิ เม	อรหตฺตํ อปาปฺปญฺจํ ฯ
มโนมยฺเสสุ กายฺเสสุ	สพฺพตฺถ ปารมี คโต
สพฺพทาสเว ปริณฺถาย	วิหฺรามิ อนาสโว ฯ

ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสโส ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตมฺกฺเคเนวสฺส เตปฺปิฏฺกํ ปญฺจาภิญฺญา จ อากมฺีสุ ฯ

ตฺถา เอเกน อุเนหิ ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺสเทหิ สทฺธิํ คนฺตุวา

ชีวกสฺส นิเวสเน ปญฺจตฺเต อาสเน นิสฺสิทฺธิ จุฬปณฺถโก ปน

อตฺตโน ภิกฺขาเย อปฺปฏฺิจฺฉิตฺตฺตา เอว น คโต ฯ ชีวโก

ยาकुํ ทาคูํ อารภิ สตฺถา ปตฺตํ หตฺถเนน ปิทฺธิ ฯ กสฺมา

ภนฺเต น คณฺหธาติ วุตฺเต วิหาเร เอโก ภิกฺขุ อตฺถิ

ชีวกาติ ฯ

โส ปุริสํ ปหิณฺนิ คจฺจ ภาณฺเน วิหาเร นิสฺสินฺนํ อยฺย

คเหตุวา เอหิตี ฯ จุฬปณฺถกตฺเถโรปี รุเปน กิริยาย จ (๑) เอกมฺปิ

เอเกน อสทฺธิลํ ภิกฺขุสฺสทฺสฺสํ นิมนฺนิตฺวา นิสฺสิทฺธิ ฯ โส ปุริโส

#๑. สุขา. อเถตฺถ สตฺถา อากฺขนิ ฯ สุขา. เอกมฺนตฺ อธิฏฺฐิตํ ฯ

#๓. ย. จุฬปณฺถกตฺเถโร วิรูปกิริยาย ฯ

เล่มที่ 26 จุพปนุถกตเถรคาถาวณณา หน้า 308

วิหาระ ภิกขุณฺโณ พหุภาโว ทิสฺวา คนฺตฺวา ชีวกฺสุส กเถสิ
อิมฺสฺมา ภิกขุสฺสฺมา วิหาระ ภิกขุสฺสฺโม พหุตโร ปกฺโกสตีตพฺพิ
อโยยํ น ชานามิตี ๗ ชีวโก สตุถาริ ปฏฺฐิจฺฉนฺติ โก นามो
ภนฺเต วิหาระ นิสฺสินฺโน ภิกขุติ ๗ จุพปนุถโก นาม
ชีวกาติ ๗ คจฺฉ ภาณ จุพปนุถโก นาม กตโรติ ปุจฺฉิตฺวา
ตํ อานะหิตี ๗

โส วิหาริ คนฺตฺวา จุพปนุถโก นาม กตโร ภนฺเตติ
ปุจฺฉนฺติ ๗ อหิ จุพปนุถโก อหิ จุพปนุถโกติ เอกปหาระเนว
ภิกขุสฺสฺสฺสฺมปี กเถสิ ๗ โส ปุณาคนฺตฺวา ตํ ปวตฺตี ชีวกฺสุส
าโรเจสิ ๗ ชีวโก ปฏฺฐิวิฑฺฐสจฺจตฺตา อิทฺฐิมา มณฺเฑ อโยโยติ
นยโต ฅตฺวา คจฺฉ ภาณ ปจฺฉมํ กถนกมยฺเยว ตุมเห
สตุถา ปกฺโกสตีติ วตฺวา จีวรกณฺเฑ คณฺหาติ อาห ๗
โส วิหาริ คนฺตฺวา ตถา อกาสิ ตาวเทว นิมฺमितภิกขุ
อนฺตรธายีสุ โส เถริ คเหตฺวา อคฺมาสิ ๗

สตุถา ตสฺมี ขณฺเฑ ยาคุํ จ ขชฺชกาทิเกทญจ
ปฏฺฐิกุคฺฉนฺติ ๗ ทสฺสพเล ภตฺตกิจฺฉิ กตฺวา วิหาริ คเต ฅมฺมสภายิ
กถา อุตฺปาทิ อโห พุทฺธานิ อานุภาโว ยตฺร หิ นาม
จตฺตาโร มาเส เอกคาคิ คเหตฺวํ อสกุโกนฺตมฺปี ลหุเกน ขณฺเฑเนว
เอวํ มหิทฺฐิกิ อภิสุติ สตุถา เตสิ ภิกขุณฺโณ กถาสลฺลาปี
สุตฺวา อาคนฺตฺวา พุทฺธาสเน นิสชฺช กิ วเทถ ภิกขเวติ

เล่มที่ 26 จุฬปณฺถกตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 309

ปฺจฺฉิตฺตฺวา อิมํ นาม ภนฺเตติ วุตฺเต ภิกฺขเว จุฬปณฺถเกน
อิทานิ มยฺหํ โอวาเท จตฺวา โลกุตฺตรทายชฺชํ ลทฺธิํ ปุพฺเพ
ปน โลกียทายชฺชนฺติ วตฺวา เตหิ ยาจิโต จุฬเสฏฺฐิชาตกํ
กเถสิ ฯ

อปรภาเค ตํ สตุถา อริยคณปริวฺโต ฐมฺมาสเน นิสินฺโน
มโนมยํ กายํ อภินิมฺมินฺนฺตานํ ภิกฺขุณฺํ เจโตวิวิฏฺฐกฺกุสลาณญจ
อคฺคกฺกุจฺจเน จเปสิ ฯ โส อปรเนน สมเยน ภิกฺขุหิ ตถา
ทนฺธธาตฺถเกน กถํ ตยา สจฺจจฺานิ ปฏฺวิวิฏฺฐานีติ ปฏฺฐโจ ภาตฺ
ปณฺนามนโต ปฏฺฐาย อตฺตโน ปฏฺฐิตฺตี ปกาเสนฺโต

ทนฺธา มยฺหํ คตี	อาสิ ปริวฺโต ปฺเร อหํ
ภาตา จ มํ ปณฺนามสิ	คจฺจ ทานิ ตฺวํ ฆริ ฯ
โสหํ ปณฺนามิโต สนฺโต	สํฆารามสฺส โกฏฺฐเก
ทุมฺมโน ตตฺถ อฏฺฐาสี	สาสนสฺมี อปรกฺขวา ฯ
ภควา ตตฺถ อากจฺฉิ	สีสํ มยฺหํ ปรามสิ
พาหายิ (๑) มํ กเหตุวาน	สงฺฆมฺมารามํ ปเวสยิ ฯ
อนุกมฺปาย เม สตุถา	ปาทาสิ ปาทปฺปญฺฉนี
เอตํ สฺทฺธิ อธิฏฺฐเจหิ	เอกมนฺตํ สฺวธิฏฺฐิตํ ฯ
ตสฺสาหํ วจฺนํ สุตฺวา	วิหาสิ สาสเน รโต
สมาธิํ ปฏฺฐิปาเทสิ	อุตฺตมตฺถสฺส ปตฺติยา ฯ

#๑. สฺยา. พาหายิ ฯ

บุพพทกนิภายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤททีปนี ๒) - หน้าที่ 310
เล่มที่ 26 ทสกนิปาตวณณนา หน้า 310

ปุพเพนิวาส์ ชานามิ ทิพพจกขุ วิโสธิต์
ติสุโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตฺ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
สหสฺสกฺขตฺตุมตฺตานํ นิมฺมินิตฺวาน ปนฺถโก
นิตีทมฺพวเน รมฺเม ยาว กาลปฺปเวทนา ฯ
ตโต เม สตฺถา ปาหเสถิ ทฺวติ กาลปฺปเวทกั
ปเวทิตมฺหิ กาลมฺหิ เวหาสาทฺสปฺสงฺกมึ ฯ
วณฺทิตฺวา สตฺถุโน ปาเท เอกมฺนตฺ นิตีทหิ
นิตินนํ มํ วิทิตฺวาน อถ สตฺถา ปฏิกฺกหิ ฯ
อายาโก สพฺพโลกสฺส อาหุตินํ ปฏิกฺกโห
ปฺลฺลยฺกฺเขตฺตํ มนฺุสฺसानํ ปฏิกฺกณฺ्हิตฺถ ทกฺกจินฺนฺติ

อิมมา คาลา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ทนฺุชาติ มนฺุทา จตฺตฺปฺปทิกั กถํ จตฺตฺหิ มาเสหิ
คเหตฺตุ อสมตฺถภาเวเน ทฺพฺพลา ฯ
กตฺตีติ ฌาณกฺติ ฯ อาสิติ อโหสิ ฯ
ปฺริฏฺโตติ ตโต เอว มฺุฏฺฐสฺสติ อสมปฺชาโนติ หีฬิโต ฯ
ปฺเรติ ปฺพเพ ปฺลฺลชฺชนกาเล ฯ
ภาตา จาติ สมฺุจฺจยฺตฺถอ จสทฺโท น เกวลั ปฺริฏฺโตว
อถโข ภาตาปี มํ ปณฺาเมสิ ปนฺถก ตฺวํ ทฺพฺปฺลฺโย
อเหตุโก มลฺลเย ตสฺมา ปฺพพชิตฺกิจฺจํ มตฺถกั ปาเปตฺตุ อสมตฺถอ
#๑. บ. เถร. ๒๖/๓๗๓/๓๕๑ ฯ

เล่มที่ 26 จุพปนุถกตเถรคาถาวณณา หน้า 311

น อิมสส สาสนสส อนุจวิโก คจจ ทานี ตูยหิ อยยกมรณติ

นิกุกกมุเตสิ ฯ ภาตาทิ ภาตรา ฯ

โกฏฐเกติ ทวารโกฏฐกสมิเป ฯ

ทุมมโนติ โทมนสฺสโต ฯ

สาสนสมิ อเปกขวาติ สมุมาสมพุทฺธสฺส สาสเน สาเปกโข อวิพฺภมิตฺตกาโม.

ภควา ตตฺถ อากจฺฉิตฺติ มหากรุณาสนฺจโจิตฺตมานโส มํ

อนุกฺคณฺหนโต ภควา ยตฺถาหิ จิโต ตตฺถ อากจฺฉิ ฯ อากนฺตฺวา

จ ปนฺถก อหิ เต สตฺถา น มหาปนฺถโก มํ อุตฺทิสฺส

ตฺว ปพฺพชฺชาติ สมฺสฺสาเสนฺโต สีสํ มยฺหิ ปรามสิ ชาลา-

พฺนฺชนฺมฺพุตฺตฺนปฺนิวรายตฺงฺคฺคฺติสมฺปฺโสภิตฺเตน วิกฺสิตฺตปฺทุมสฺสฺสิริเกน

จกฺกฺกฺกิตฺเตน หตฺตฺตฺเตน อิทานิเยว มม ปฺตฺโต ภวิสฺสฺตีติ

ทิเปนฺโต มยฺหิ สีสํ ปรามสิ ฯ

พาหาย มํ คเหตุวานาติ กสฺมา ตฺวํ อิชฺ ติฏฺฐสฺตีติ

จฺนฺทนคฺนฺธคฺนฺธินา (๑) อตฺตโน หตฺเตน มํ ภูเช คเหตุวา

อนฺโตสํฆารามํ ปเวเสสิ ฯ

ปาทาสิ ปาทปฺปฺญณฺนินฺติ ปาทปฺปฺญณฺนี กตฺวา ปาทาสิ

รฺชฺหรณฺนฺติ มนสิ กโรหิตฺติ อทาสีติ อตฺโต ฯ อทาสีติ

ปาทปฺปฺญณฺนินฺติ จ ปจฺนฺติ ฯ เกจิ ปน ปาทปฺปฺญณฺนินฺติ

#๑ สฺตี. จฺนฺทนคฺนฺธคฺนฺธิตํ ฯ

ปาทปญจนโจพกขณท์ ปาทาสีติ วทนต์ ๑ ตพยุดต์ อิทฐิยา
อภิสงขริตวา โจพกขณทสส ทินนตดา ๑

เอตํ สุทฺธํ อธิฏฺเฐหิ เอกมฺนตํ สุวธิฏฺฐิตนฺติ เอตํ สุทฺธํ
โจพกขณท์ รโฆหรณฺ รโฆหรณนฺติ มนสิการเณ สุวธิฏฺฐิตํ
กตฺวา เอกมฺนตํ เอกมฺนเต วิวิตเต คนฺธกฺฎิปปมฺเฆ นิสินฺโน
อธิฏฺเฐหิ (๑) ตถา จิตฺตํ สฺมาหิตํ กตฺวา ปวตฺเตหิ ๑

ตสฺสทาํ วจันํ สุตฺวาติ ตสฺส ภควโต วจันํ โอวาทํ
อหํ สุตฺวา ตสฺมี สาสเน โอวาทเ รโต อภิรโต หุตฺวา
วิหาสี ยถานฺสูฏฺจํ ปฏิปชฺชี่ ๑ ปฏิปชฺชนฺโต จ สฺมาธิ
ปฏิบัติปาทะสี อุตฺตมตฺตสฺส ปตฺติยาติ (๓) อุตฺตมตฺโต นาม อรหตฺตํ
ตสฺส อธิคฺมาย กสิณฺปริกมฺมวเสน รุปชฺฌานานิ นิพฺพตฺเตตฺวา
ฌานปาทกํ วิปสฺสนํ ปญฺจเปตฺวา มคฺคปฏิบัติปาทิยา อคฺคมคฺค-
สฺมาธิ สฺมปาทะสินฺติ อตฺโต ๑

เอตฺถ หิ สฺมาธิติ อุปจารสฺมาธิโต ปญฺจาย ยาว
จตฺตคฺคสมฺมาธิ ตาว สฺมาธิสฺมาณฺเณน คหิโต อคฺคผลสฺมาธิ
ปน อุตฺตมตฺตคฺคหเณน สาคิสยํ เจวายํ สฺมาธิกฺุสโล ตสฺมา
สฺมาธิ ปฏิปาทะสินฺติ อาท ๑

สฺมาธิกฺุสลตฺาย หิ อยฺมายสฺมา เจโตวิวิฏฺฐกฺุสโล นาม
ชาโต มหาปนฺนคฺคตฺเถโร ปน วิปสฺสนากฺุสลตฺาย สณฺญา-
#๑. สี่. ย. อธิฏฺเฐหิติ ๑ ๒. สี่. ย. ปตฺติยา ๑

เล่มที่ 26 จุฬปนุถกตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 313

วิภูฏกุสโล นาม. เอโก เจตถ สมาริถกขณเณ เณโก เอโก
วิปัสสนาลกขณเณ เอโก สมาริกาโพห เอโก วิปัสสนาคาโพห
เอโก องคสงขิตเต เณโก เอโก อารมมณสงขิตเต เอโก
องควตถานเณ เอโก อารมมณวตถานเณติ วณเณนติ ฯ

อปัจ จุฬปนุถกตุเถโร สาคิสย จตุนนุ รูปาวจรชฎานานัน
ลาภิตาย เจโตวิภูฏกุสโล วุตโต มหาปนุถกตุเถโร สาคิสย
จตุนนุ อรูปาวจรชฎานานัน ลาภิตาย สลยวาวิภูฏกุสโล ฯ
ปจโม วา รูปาวจรชฎานลาภี หุตวา ฆานงเคหิ วุฏจาย
อรหตติ ปตโตติ เจโตวิภูฏกุสโล อิตโร อรูปาวจรชฎานลาภี
หุตวา ฆานงเคหิ วุฏจาย อรหตติ ปตโตติ สลยวาวิ
วิภูฏกุสโล ฯ

มโนมย ปน กาย นิพพตเตนุโต อลยเณ ตโย วา
จตตารโ วา นิพพตเตนุติ น พหุเก เอกสทธิเสเยว จ กตวา
นิพพตเตนุติ เอกวิธเมว กมมัม กุรุมานเ ฯ อย ปน เถโร
เอกาवชชเนน สมณสหสสิ มาเปสิ เทวปี น กาเยน เอกสทธิเส
อกาสิ น เอกวิธ (๑) กมมัม กุรุมานเ ฯ ตสุมมา มโนมย กาย
อภินิมมินนุตานัน อคุโค นาม ชาโต ฯ

อิทานิ อตตโน อธิคตวิเสสิ ทสเสตุ ปุพเพนิวาสิ
ชานามิติอาทิมาห ฯ กามญจาย เถโร ฉพภิญโญ ยา ปน
อภิญญา อาสวภุชชญาณาธิคมสส พหุปรการา ตั ทสสนตุถิ

ปฺพุเพนิวาสฺ ชานามิ ทิพฺพจกฺขุ วิโสชิตฺตุนฺติ วตฺวา ติสฺโส
วิชฺชา อฺนุปฺปตฺตาติ วุตฺตํ ๑ ปฺพุเพนิวาสยถากมฺมุปกอนาคตฺส-
ถาณานิ หิ วิปฺสฺสนาจารสฺส พฺหุปรการานิ น ตถา อิตฺรธาณานิ ๑

สทฺสสฺสทฺตฺตุนฺติ สทฺสฺสํ ๑ สทฺสฺสวารนฺติ เกจิ วทฺตุนฺติ ๑
เอกาวชฺชเนน (๑) ปนฺ เถโร สทฺสฺเส มโนมเย กายเ นิมนฺนิ
น วาเรน ๑ เต จ โข อณฺณมณฺณมสฺสทิสฺเส (๒) วิวิธจฺจ กมฺมํ
กโรนฺเต ๑ ก็ ปนฺ สวากานมฺปิ เอวรूपํ อิทฺธินิมฺมานํ
สมฺภวตฺตีติ น สมฺภวติ สพฺเพสฺส อภินิหารสมฺปตฺติยา ปน
อยเมว เถโร เอวมกาสิ ตถา เส อิมินา องฺเคน เอตทกฺเค
จปีโต ๑

ปนฺถโก นิสฺสีทิตฺติ อตฺตานเมว ปรี วิย วทฺติ ๑
อมฺพวเนติ อมฺพวเน ชิวเคน กตฺวิหาเร ๑
เวหาสาทฺอุปสงฺกมฺนฺติ เวหาสาติ กรณฺเ นิสฺสทฺกวจนํ
เวหาเสนาติ อตฺโถ ทกาโร ปทสนฺธิกโร ๑
อถาติ มม นิสฺชชาย ปจฺจนา ๑
ปฏฺธิกฺคหิตฺติ ทกฺขิโณทกํ ปฏฺธิกฺคณฺหิ ๑
อายาโค สพฺพโลกสฺสาติ สพฺพสฺส สทฺเวกสฺส โลกสฺส
อคฺคทกฺขิณฺเยยตฺยา เทยฺยธมฺมํ อานตฺวา ยชิตฺตพฺพญฺจานญฺโต ๑
#๑. สී. ย. สทฺสฺสธา สทฺสฺสวารนฺติ เอกาวชฺชเนเนว ๑
#๒. สී. ย. อณฺณมณฺณํ วิสทิสฺ ๑

เล่มที่ 26 จุพปนุถกตเถรคาถาวณณนา หน้า 315

อาหุตฺตํ ปฏิกุคโหติ มหาผลภาวกรณน ทกฺขินาหุตฺตํ
ปฏิกุคณฺหโก ฯ

ปฏิกุคณฺหิตฺถ ทกฺขินนฺติ ชีวเกน อุปนีตํ ยาคฺขชฺชชาติเกทํ
ทกฺขินํ ปฏิกุคฺເສີ ฯ

อถโข ภควา กตภคฺตทิกฺโข อายสฺมมฺตํ จุพปนุถกํ
อาณานิเปสิ อนุโมทณํ กโรหิตฺติ ฯ โส สิเนรุ กเหตฺวา มหาสมฺมทํ
มณฺเณนโต วิย ปภินฺนปฏิสมฺภิทาปฺปตฺตตฺตาย เตปิฏกํ พุทฺธวจนํ
สงฺโฆเกนโต สตฺถุ อชฺฌมาสยํ กณฺหนฺโต อนุโมทณํ อกาสิ ฯ ตถา
อุปนฺนิสฺสยสมฺปนฺโนปิ จายมายสฺมา ตถารูปาย กมฺมปีโลติกาย
ปริวาริโต (๑) จตุปฺปทิกํ คาถํ จตฺตฺหิปี มาเสหิ กเหตฺว นาสกฺขิ ฯ
ตํ ปนฺสฺส อุปนฺนิสฺสยสมฺปตฺตี โอลิเกตฺวา สตฺถา ปุพฺพ-
จริยานุรูปํ โยนิสฺมณฺสิกาเร นิโยเชสิ ฯ ตถา หิ ภควา
ตทา ชีวกฺสฺส นิเวสเน นิสินฺโน เอว จุพปนุถกฺสฺส จิตฺตํ
สมาหิตํ วิธิปฺปฺปนา วิปฺสฺสนาติ ฌตฺวา ยถานิสินฺโนว
อตุตฺตํ ทสฺเสตฺวา ปนฺถก ยทิปายํ ปีโลติกา สงฺกิลิฏฺฐา
รชานุกิณฺณา อิตฺ ปน อญฺโฆ เอว อริยสฺส
วินฺเย สงฺกิลเโส รโฆ จาติ ทสฺเสนฺโต

ราโค รโฆ น จ ปน เรณฺ วุจฺจติ

ราคฺสฺเสตํ อธิวจนํ รโฆติ

#๑. สี่. ยู. ปริปนฺนิตฺโต ฯ

ขุททกนิกายกุชกถา เถรคาถาวณฺณนา (ปรมคฺถทีปนี ๒) - หน้าที่ 316
เล่มที่ 26 ทสกนิปาตวณฺณนา หน้า 316

เอตํ รञฺชํ วิปฺปชหิตฺตฺวา ภิกฺขโว
วิหฺรนฺตฺติ เต วิตรชสฺส สาสเน ๑
โทโส รโชน จ ปน เรณฺญ วุจฺจติ
โทสเสตํ อธิวณฺณํ รโชนํ
เอตํ รञฺชํ วิปฺปชหิตฺตฺวา ภิกฺขโว
วิหฺรนฺตฺติ เต วิตรชสฺส สาสเน ๑
โมโห รโชน จ ปน เรณฺญ วุจฺจติ
โมหเสตํ อธิวณฺณํ รโชนํ
เอตํ รञฺชํ วิปฺปชหิตฺตฺวา ภิกฺขโว
วิหฺรนฺตฺติ เต วิตรชสฺส สาสเนติ

อิมํ ทิสฺสโต โอสานคาถา (๑) อภาสี ๑

คาถาปริโยसानํ จูพปนฺถโก อภินฺถาปฏิสมฺภิทาปริวาริ
อรหตฺตํ ปาปฺณิติ ๑

จูพปนฺถกคฺฤตรคาถาวณฺณนา นิฏฺฐิตา ๑

#๑. โปราณ. โอสานคาถา ๑

นนานากุลมลสมฺปนฺโนติอาทิกา อายสฺมโต กปฺปตฺเถรสฺส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจฺฉินฺนโต สิทฺทตฺถสฺส ภควโต กาลे วิภวสมฺปนฺเน
กุเล นิพฺพตฺติตฺวา ปิตุ อจฺเจยน วิญฺญตฺปโต นานาวิราค-
วณฺณวิจิตฺเตหิ วตฺเตหิ อเนกวิเชหิ อภรณฺเนหิ นานาวิเชหิ
มณฺริตฺเนหิ พหุวิเชหิ ปฺปฺพทามมาลาทีหิ จ กปฺปฺรูกํ นาม
อลงฺกริตฺวา เตน สตฺถ ญฺปี ปฺุเชติ ฯ

โส เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนฺสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี
พฺพุทฺธปฺปาเท มคฺชรญฺเจ มณฺฑลิกฺราษกุเล นิพฺพตฺติตฺวา ปิตุ
อจฺเจยน รชฺเช ปตฺติญฺจิตฺโต กามสฺส อตีวีย รตฺโต คิทฺโธ หุตฺวา
วิหฺรติ ฯ

ตํ สตฺถา มหากรฺณาสมาปตฺติโต วุญฺจายโลกํ
โวโลเกนฺโต ฌาณชาเล ปฺลฺลณายมานํ ทิสฺวา กิํ นุ โข
ภวิสฺสตีติ อวชฺเชนฺโต เอส มม สนฺติเก อสฺสกถิํ สุตฺวา
กามสฺส วิรตฺตจิตฺโต หุตฺวา ปฺพพชิตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺสตีติ
ลตฺวา อากาเสน ตตฺถ คนฺตฺวา

นนานากุลมลสมฺปนฺโน มหาอุกฺการสมฺภโว

จฺนุทฺนิกัว ปฺริปฺกั (๑) มหาคณฺโฑ มหาวโณ ฯ

#๑ สฺยา. ม. ปฺริปฺตฺติ ฯ

ปุปพรุหิรสมปฺณโณ	คฺฤตฺถุเปน คาพฺหิโต (๑)
อาโปปคฺฆรณิ (๒) กาโย	สทา สนฺทติ ปฺตีกิ ๑
สภฺจิกณฺทรสมฺพนฺโธ	มฺสเลปนเลปิโต
จมฺมกณฺจุกสนฺนทฺโธ	ปฺตีกาโย นีรตฺถโก ๑
อภฺจิสงฺฆาตมฺภฺจิตฺ	นุหฺารุสฺตฺตนิพนฺธโน
เนเกสิ สงฺคตฺติภาวา	กปฺเปติ อิริยาปถิ ๑
ฐวปฺปยาโต มรณฺสส (๓)	มจฺจฺราษสฺส สนฺติเก
อิเชว ฉทฺทฺยติวฺวาน	เยนกา มงฺกโม นโร ๑
อวิษฺขาย นิวุโต กาโย	จตุคฺคนฺเถน คณฺถิตฺ (๔)
โอฆสฺสํสีทโน กาโย	อนุสยชาลโมคฺถโต (๕) ๑
ปณฺจนิวรณฺณ ยุตฺโต	วิตกฺเกน สมปฺปิโต
ตณฺหามฺมูลานานุกฺโต	โมหจฺฉาปนฉาทิตฺ ๑
เอวายิ วตฺตตี (๖) กาโย	กมฺมยฺนฺเตน ยนฺตฺติโต
สมปฺตติ จ วิปฺตยฺนฺตา	นานาภาโว วิปฺชฺชติ ๑
เยมฺมิ กายิ มมายฺนฺติ	อนฺธพาลา ปฺถุชฺชนา
วทฺทฺแผนฺติ กณฺฐสิ โฆริ	อาทียนฺติ ปฺนฺนพฺภวํ ๑
เยมฺมิ กายิ วิวชฺชยฺนฺติ	คฺฤตฺถิตฺตํว ปนฺนคิ
ภวามฺลํ วมิตฺวาน	ปฺริณิพฺพิสฺสนฺตฺยนาสวาติ (๗)

#๑. สฺยา. คฺฤตฺถุเป นิคาพฺหิโก ๑ ๒. ม. อาโปปคฺฆรณโณ ๑
 #๓. ม. มรณาย ๑ ๔. สฺยา. อนุสยชาล ... ๑ ๕. สฺยา.
 #โมหจฺฉาปนฉาทิตฺ ๑ ๖. ม. วตฺตเต ๑ ๗. จุ. เถร. ๒๖/๓๗๔/๓๕๒ ๑

เล่มที่ 26 กบปตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 319

อิมานิ คาถานิ ตสฺส อสุภกถิ กเถสิ ฯ

โส สตฺถุ สมมุขา อนเนกาการโวการิ ยถาวโต สรีร-
สภาววิภวานิ อสุภกถิ สุตฺวา สเคน กาเยน อภฺญิยามานो
หฺรายนมานิ ชิกฺขณฺณมานิ สํวิคฺคหฺทโย สตฺถาริ วนฺทิตฺวา
ลเกยฺยหานิ ฆนฺเต ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชนฺติ ปพฺพชฺชํ
ยาจิ ฯ สตฺถา สมิเป จิตฺมณฺณตริ ภิกฺขุ อานาเปสิ กจฺจ
ภิกฺขุ อิมํ ปพฺพาชฺเตว อูปสมปาเทตฺวา อานเหติ ฯ

โส ตํ ตจฺปณฺจกมฺมญฺจานํ ทตฺวา ปพฺพาชฺเชสิ ฯ โส
ชฺรคฺเคเยว สห ปฏฺิสมภิทาหิ อรหฺตตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทานे (๑)

สิทฺฐตฺตสฺส ภควโต	ณฺูปเสฏฺฐสฺส สมมุขา
วิจิตฺตทฺสฺเส ลคฺเคตฺวา (๒)	กบฺปรุกฺโข จเปสํ ฯ
ยํ ยํ โยนฺนูปปชฺชามิ	เทวคฺตํ อถ มานุสํ
โสภยนฺโต มม ทวาริ (๓)	กบฺปรุกฺโข ปติญฺจติ (๔) ฯ
อหฺลจฺ ปริสา เจว	เย เกจิ สมวสฺสิกา (๕)
ตมฺหา ทฺสฺสํ กเหตุวาน	นิวาเสม มยํ สทา ฯ (๖)
จตฺนุนฺนฺตฺโต กบฺเป	ยํ รุกฺโข จปยี อหํ
ทฺคฺคตี นาภิชานามิ	กบฺปรุกฺขสฺสิทํ ผลิ (๗) ฯ

#๑. บุ. อ. ๓๒/๑๐๘/๑๒๙ ฯ ๒. สฺยา. ลคฺเคตฺวา ฯ ย. ลจฺเจตฺวา

#๓. สฺยา. ทฺวาริ ฯ ๔. สฺยา. ม. ปติญฺจติ ฯ ๕. สฺยา. สมวสฺสิกา ฯ

#๖. สฺยา. ตทา ฯ

อิโต จ สตุตเม กปเป สุเจลา อฎฐ ขตุติยา
สตุตตรตนสมปยุนา จกุกวตุติ มหพพลา ฯ
ปฏิสมภिता จตสุโส ฯ เป ฯ กติ พุทธสุส สาสนนติ ฯ

อรหตุต ปน ปตุวา ลทฐปสมปโท สตุถาริ อุปสงกมิตวา
วนุทิตวา เอกมนตุต นิสินโน อณณิ พุยากรโนโต ตา เอว
คาถา อภาสิ ฯ เตเนว ตา เทรคาถา นาม ชาตา ฯ

ตตุต นานากุลมตสมปญฺโณติ นานากุเลหิ นานาภาเคหิ
มเลหิ สมปญฺโณ เกสโลมาทินานาวิธอสุจิโกฎฐาสกริโตติ อตุโถ ฯ
มหาอุกการสมภโวติ อุกกาโร วุจจติ วุจจูปิ ฯ ยตุตทวยา (๑)
มาตา ตตุตกั กาลิ การปริเสทิตวจุจอุปสทิสตาย (๒) มาตุ กุจฺฉิ
อิธ มหาอุกกาโรติ อธิปเปโต ฯ โส กุจฺฉิ สมภโว
อุปปตติฎฺฐานัน เอตสุสาติ มหาอุกการสมภโว ฯ

จนุทนิกัวาติ จนุทนิกั นาม อุจฺฉิฎฺฐโฆทกคพุมลาทินัน
นทฺทจนุฎฺฐานัน ยิ ชนฺณมตุตติ อสุจิภริตมุปี โหติ ตาทิสนฺติ
อตุโถ ฯ

ปริปกุกนฺติ ปริณตํ ปุราณัน ฯ เตน ยถา จณฺทาล-
คามทฺวาวเร นิทาขสมเย อุลลสุตติเก เทเว วสุสนฺเต อุตเทน
สมปพฺยุพฺพหตุตกริสอฎฺฐจิมฺนหารุขณฺทเขฬสิขฺมาณิกาทินานา-
กฺุณปกริตํ กทฺทโมทกาลุพิตํ กติปยทิวสาติกุกเมน สลฺยชาต- (๓)
#๑ สี่. ยตุตกั จ ยา ฯ ๒. ยู. อปริโสธิตวจุจอุปสทิสตาย ฯ
#๓. สี่. ยู. สลฺยชาติต ฯ

เล่มที่ 26 กปฺปตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 321

กิมิกุลาภุคฺ (๓) สุริยาคปฺสนฺตฺปาภุคฺติ อฺปฺริ เณนปฺพุพฺพกาณิ
มฺลฺจนฺตํ อภินิถฺวณฺณํ ปรมฺมคฺคฺนฺธํ เชคฺคฺจฺจํ จนฺตฺนิกาวาภู
เนว อฺปฺคนฺตํ น ทฺภฺจฺจํ อรฺหฺรูปํ หุตฺวา ติภฺจฺจติ ตถารูโปยิ
กาโยติ ทสฺเสติ ฯ สทา ทฺภฺจฺจตามฺลโยคโต อสฺสุจิปคฺมรณโต
อฺปฺปาทชฺรามาเรหิ อฺทฺธฺมายนฺปฺริจฺจนภิชฺชนสภาวตฺตา จ
มฺहनฺโต คณฺโฑ วิทยาติ มหาคณฺโฑ ฯ

สพฺพตฺถกเมว ทฺภฺจฺจเวทนานุพฺพตฺตา คณฺฑานํ สหฺนโต
อฺสฺสุจิวิสฺสนฺทฺนโต จ มฺहनฺโต วโณ วิทยาติ มหาวโณ ฯ

คฺฤตฺถุเปณ กาทฺพิโตติ วจฺจคฺฤเปณ วจฺเจเนว วา ภริโต ฯ

คฺฤตฺถุปนิกาทฺพิโตติปิ (๔) ปาติ วจฺจคฺฤปโต นิกฺขนฺโตติ อตฺโต ฯ

อาโปปคฺมรณิ กายो สทา สนฺตฺติ ปฺตฺติกนฺติ อยฺ กายो
อาโปชฺาตุยา สทา ปคฺมรณสิโล ตลฺลจ โข ปิตฺตเสมฺหเสท-
มฺตฺตาทิกํ ปฺตฺติกํ อสฺสุจียฺเว สนฺตฺติ น กทาจิ สฺจฺจินฺติ อตฺโต ฯ

สภฺจฺจิกณฺฑชฺรสมฺพนฺโธติ คีวาย อฺปฺริมภากโต ปภฺจฺจาย สรริ
วินฺทฺชฺรมาณา สรริสฺส ปฺริมปจฺจิมทฺภฺจฺจิมวามปฺสฺเสสฺส ปจฺเจกํ
ปฺลฺลจ ปฺลฺลจ กตฺวา วิสฺติ หตฺถปาทฺเท วินฺทฺชฺรมาณา เตสํ
ปฺริมปจฺจิมปฺสฺเสสฺส ปฺลฺลจ ปฺลฺลจ กตฺวา จตฺตาลีสาติ สภฺจฺจียา
กณฺฑชฺเรหิ มหฺนฺนหารุหิ สพฺพโส พทฺโธ วินฺทฺโธติ สภฺจฺจि-
กณฺฑชฺรสมฺพนฺโธ ฯ

#๑. ส. คฺฤตฺถุเป นิกาทฺพิโตติปิ ฯ

มัสเลปนเลปีโตติ มัสสงขาเตน เลปนเนน ลิตฺโต นวมัส-
เปสิตานุลิตฺโตติ อตุโธ ฯ

จम्मกณฺจุกสนฺนทฺโชติ จम्मสงขาเตน กณฺจุกเนน สพฺพโส
โอนทฺโช ปรีโยนทฺโช ปรีจฺฉินฺโน ฯ

ปฺตีกาโยติ สพฺพโส ปฺตีกนฺธิโก กาโย ฯ

นिरตฺถโกติ นิปฺปโยชนฺโน ฯ อญฺเณสํ หิ ปาณินํ กาโย
จम्मมาทิวินโยเคน ลียา สปฺปโยชนฺโน น ตถา มนุสฺสกาโยติ ฯ

อฏฺฐิจสงฆมาตมฺภีโตติ อติเรกตีสถานํ อฏฺฐิจินํ สงฆมาเตน
มฺภีโต สมฺพนุทฺโช ฯ

นุหารุสฺสุตตนิพนฺธุโนติ สุตตสทิสฺเสหิ นวหิ นุหารุสเตหิ
นิพนฺธุโต ฯ เนเกสํ สงฺกตฺถิภาวาทิ จตฺตุมหาฏฺฐชิวินฺนทฺริยอสฺสาส-
ปฺสฺสาสวิญญาณาทีนํ สมวายสมฺพนุเชน สุตตเมรกกสมวาเยน (๑) ยนฺตุ
วีย จานาทีอิริยาปถํ กปฺเปติ ฯ

ฐวฺปฺปยาโต มรณฺสฺสาติ มรณฺสฺส อตุถาย เอกนฺตคฺมโน
นิพฺพตฺติโต ปฏฺฐจาย มรณฺํ ปติ ปวตฺตา (๒) ตโต เอว มจฺจุราชสฺส
มรณฺสฺส สนฺติเก จิโต ฯ

อิเชว จทฺทชฺยิตฺวานาติ อิมสฺมีเยว โลเก กายํ จทฺทเทตฺวา
ยถารุจิตฺตฺจฺจานคามิ อัย สตุโต ตสฺมา ปหาย คมนิโย อัย

#๑. สี. ยู. สุตตเปรกกสมวาเยน ฯ ๒. สี. ยู. ปวตฺติโต

#ม. ปวตฺติโต ฯ

เล่มที่ 26 กปฺปตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 323

กาโยติ เอวมปิ สงฺโก น กาดพุโพติ ทสฺเสติ ฯ

อวิชฺชาย นินฺวโตติ อวิชฺชานีวเรณ นินฺวโต ปฏิจฺฉาติตา-
ทีนโว (๑) อญฺญถา โก เอตฺถ สงฺกํ ชเนยฺยติ อธิปฺปาโย ฯ

จตุคฺคณฺเณนาติ อภิขุณฺณากายคฺคณฺณาทินา จตุพฺพิเชน คฺคณฺเณ
คฺคณฺโถ คฺคณฺณนิยภาเวน วินฺทฺชิโต ฯ

โอมสํสึทโนติ โอมนิยภาเวน กาโมฆาทีสุ จตุสุ โอมฺเสสุ
สํสึทโนโก ฯ อปฺปหีนภาเวน สนนฺตานิ อนฺนํ อนฺนํ เสนฺตึติ
อนฺนุสยา กามราคาทโย อนฺนุสยา ฯ

เตสํ ชาเลน โอตฺถโต อภิภูโตติ อนฺนุสยชาลโมตฺถโต (๒) ฯ
มกาโร ปทสนฺธิโร คาถาสฺขตฺถิ ทิมฺมํ กตฺวา วุตฺติ (๓) ฯ
กามจฺจนฺทาทีนํ ปญฺจวิเชน นีวเรณ ยุตฺโต อธิมุตฺโตติ
ปญฺจนีวเรณ ยุตฺโต กรณฺตฺเถ ภูมฺมวณฺํ ฯ

กามวิตกฺกาทีนํ มิจฺฉาวิตกฺเกน สมฺปปีโต สมฺสฺสึโตติ
วิตกฺเกน สมฺปปีโต ฯ ตณฺหามฺมุเลนानุคฺคโตติ ตณฺหาสงฺขาเตน
ภวฺมุเลน อนฺนุพฺพุโร ฯ

โมหจฺฉาทนฺนชาติโตติ สมฺโมหสงฺขาเตน อวารเรณ
ปลิคุณฺจึโต ฯ สพฺพเมตฺถิ สฺวิญฺญาณกํ กรชฺกายํ สนฺธาย วทติ ฯ
สฺวิญฺญาณโก หิ อตฺตภาโว อฺจุฉินฺนภวเนตฺติโก ภิกฺขเว
ตถาคตฺตสฺส กาโย ติฏฺฐติ อยฺยเจว กาโย พหิทฺธา จ
#๑. สึ. ย. ปฏิจฺฉาติโต ตโต ฯ ๒. สึ. อนฺนุสยชาลโมตฺถโต ฯ

นามรูปนุติอาทิสู กาโยติ วุจติ เอวาลัย วุตตตี กาโยติ เอว
นนานากุลมลสมปยุโณติอาทินา อวิชชาย นิวุโตติอาทินา จ
วุตตปุปกาเรน อัย กาโย วุตตตี วุตตनुโต จ กมมยนุเตน
สุกตทุกกณณกมมสงฆาเตน ยนุเตน ยนุติโต สงฆปฏิโต ยถา
วา เขมนุตติ คนตุ น สกโกติ ตถา สงโขภิโต (๑) สุกตีกุคตีสู
วุตตตี ปริพุกมตี ฯ

สมปตติ จ วิปตยนุตาติ ยา เอตุถ สมปตติ สา
วิปตติปริโยसानา ฯ สพพิ หิ โยพพนั ชราปริโยसानั สพพิ
อาโรคัย พุยาธิปริโยसानั สพพิ ชีวิตั มรณปริโยसानั สพพิ
มากโม วิโยคปริโยसानโน ฯ เตเนาห นานาภาโว วิปชชตีติ ฯ

นानาภาโวติ วินาภาโว วิปโยโค โส กทาจิ
วิปยุณชกสสุ วเสน กทาจิ วิปยุณชิตพพสสุ วเสนาคี วิวัช
ปชชติ ปาปญยติ ฯ

เขม กายั มมายนุตีติ เข อนรพาลา ปุณฺหุชนา เอว
อสุกั อนิจจัน อรุวั ทุกขัง อสารี อิมิ กายั มม อิทนุติ
คณฺหนุตา มมายนุติ ฉนฺทราคั อุปฺปาเทนุติ เต ชาติอาทีหิ
นิริยาทีหิ จ ไหมริ ภยานกั อปณฺหิตเทหิ อภิรมิตพพโต
กกุสิสงฆาตั สัสารี ปุณฺปุณฺนี ชนฺนมรณาทีหิ (๓) วทฺเตนุติ
เตเนาห อาทียนุติ ปุณฺพุกวนุติ ฯ

#๑. สี่. สงโขจิโต ฯ

เล่มที่ 26 วงคนตปุตตอุปเสนตเถรคาถาวณณา หน้า 325

เขม้ กาย์ วิวชเชนติ กุถลิตตุต้ว ปนุณคนติ ยถา นาม
ปรีโส สุขกาโม ชีวิตุกาโม กุถคต อาสีวิสิ ทิสวา ชิกุจณนียตาย
วา สปปฎิกษตาย วา วิวชเชติ น อลลียติ เอวเมว เย
ปณทิตา กุถปุตตา อสุจิภาเวน เชคจัน อนิจจาทิภาเวน
สปปฎิกษย์ อิม้ กาย์ วิวชเชนติ ฉนุทธราคปพาเนน (๑) ปชหนติ
เต ภวมุถิ อวิชชั ภวตณฺหฬจ วมิตุวา ฉทเทตฺวา อจจนุตเมว
ปหาย ตโต เอว สพฺพโส อนาสวา สอฺปาทิสเสสาย
อนุปาทิสเสสาย จ นิพฺพานชาตฺยา ปรีนิพฺพายิสฺสนฺตฺติ ๑
กปฺปตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ๑

วงคนตปุตตอุปเสนตเถรคาถาวณณา

วิวตฺติ อปฺปนิกฺโขสนฺตฺติอาทิกา आयสฺมโต อุปเสนตเถรสฺส
คาถา ๑ กา อุปฺปตฺติ น

อัย กิร ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กाले หัสวตฺนคเร กุลเคเห
นิพฺพตฺติตุวา วยปฺปตฺโต สตฺถุ สนฺตฺกั กนฺตุวา ชมฺมํ สฺถมาโน
สตฺถาริ เอกั ภิกฺขุ สมนฺตปาสาทิกานั อคฺคภูจฺาเน จเปนฺตํ
ทิสฺวา สตฺถุ (๒) อธิการกมฺมํ กตฺวา ตั จานนฺตรํ ปตฺเถตฺวา
ยาวชีวั กุสลํ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สัสนฺโต อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท
นาลกคามे รูปสาร์พฺราหฺมณฺิยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ อุปเสโนตฺติสฺส
#๑. ม. ฉนุทธราคปพาเนน ๑ ๒. สี่. ยู. เอตฺถนฺตเร สนฺตฺติเกติ ทิสฺสตี ๑

นามิ อโหสิ ๑

โส วยปฺปตฺโต ตโย เวเท อุกฺกเหตุว สตุถุ สนฺตึเก
ธมฺมิ สุตฺวา ปฏฺฐิตุสสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา อุปสมฺปทาย เอกวสุสิโก
อริยคพฺภิ วฑฺฒเมมิตฺติ เอกํ กุลปฺปตฺตํ อตฺตโน สนฺตึเก
อุปสมฺปาเทตฺวา เตน สทฺธิ สตุถุ สนฺตึกํ คโต ๑ สตุถารา
จสฺส ตสฺส อวสฺสึกสฺส ภิกฺขุโน สทฺธิวหริกภาวํ สุตฺวา
อติลหุํ โข ตฺวํ โมฆปฺริส พหุลลาภ อวตฺโตติ ครหิตฺโต
อิทานาหํ ยทึปี ปริสํ นิสฺสาย สตุถารา ครหิตฺโต ปริสํเยว
ปน นิสฺสาย สตุถุ ปาสํโสปี ภวิสฺสามิตฺติ วิปสฺสนาย
กมฺมํ กโรนฺโต น จิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ
อปทาน (๑)

ปทุมุตฺตริ ภควนฺตํ	โลกเชฏฺฐิ นราสภิ
ปพฺพการมฺหิ นิสินฺนํ ตํ (๒)	อุปกจฺณี นรุตฺตมํ ๑
กณิการปฺปฬิ ทิสฺวา	วณฺเฏ เจตฺวานหิ (๓) ตทา
อลงฺกริตฺวา นตฺตมฺหิ	พฺพุทฺสส อภิโรปยิ ๑
ปิณฺฑปาตลฺยจ ปาทาสี	ปรมนฺนํ สุโกชนํ
พฺพุทฺเชน นวเม ตตฺถ	สมณฺเ อฏฺฐ โภชยิ ๑
อนฺุโมทิ มหาวิโร	สยมฺภู อุกฺกปฺกคฺโล
อิมินา นตฺตทานน	ปรมนฺนปเวจฺจนา ๑

#/. พ. อ. ๓๒/๘๖/๘๗๔ ๑ ๒. สฺยา. นิสินฺนํ ตํ ๑

#๓. สฺยา. เจตฺวาน ตํ ๑

เล่มที่ 26 วงคนตปุตตอุปเสนตเถรคาถาพรรณนา หน้า 327

เตน จิตตปฐาเทน	สมปตติมนุโกสสตี
ฉตตีศกขตตุ (๑) เทวินโท	เทวราชชักริสฺสตี ฯ
เอกวีตติกขตตุญจ	จกุกวตตี ภวิสฺสตี
ปเทสราชชักริปลั	คณนาโต อสงฺขิยิ ฯ

[๒]

สตสหสฺสตีโต กปเป (๓)	โอกุกากุกุลสมภโว
โคตโม นาม โคตเตน	เอโส พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ (๔)
สาสเน ทิพฺพมานมฺหิ (๕)	มนุสฺสตตุ คมิสฺสตี
[ตสฺส ชมฺเมสุ ทายาโท	โอรโส ชมฺมนิมฺมิตโต ฯ]
อุปเสนฺติ นามเน	หฺสฺสตี สตฺถุ สาวโก
[สมนฺตปาสาทิกตฺตา	อคฺคฺจฺจเน จเปสฺสตี ฯ]
จริมฺ วตฺเต มยฺหิ	ภวา สพฺเพ สมฺหตา
ชาเรมิ อนฺติมฺ เทหิ	เชตฺวา มาริ สวาหนํ ฯ

ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส ฯ เป ฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สยมฺปี สพฺเพ รุตฺตจฺจชฺมฺเม สมายาย
 วตฺตติ อญฺเฌปี ตทตฺถาย สมายเปตี เตน นํ ภควา
 สมนฺตปาสาทิกานํ อคฺคฺจฺจเน จเปสฺสิ ฯ โส อปเรน สมเยน
 โกสมฺพิยิ กลเห อุปฺปนฺเน ภิกฺขุสงฺฆเ จ ทฺวิธาภูเต เอเกน
 #๑. สฺยา. ตีศกขตตุ จ ฯ ๒. สฺยา. เอตฺถนฺตเร ยิ วทนฺติ สฺเมชฺเชตี
 #ภฺริปฺลยฺ สฺเมชฺสนฺติ ทิสฺสตี ฯ ๓. สฺยา. กปเปโต สตสหสฺเส ฯ
 #๔. ม. สตฺถา โลเก ภวิสฺสตี ฯ ๕. สฺยา. ทิพฺพมานมฺหิ ฯ
 #[] สฺยามโปตฺถเก นตฺถิ ฯ

ภิกขุณา ตัม กลหัม ปริวชชิตุกาเมเน เอตริหิ โข กลโห
อุปปนุโน สงโฆ ทูริชาภูโต กลัม นุ โข มยา ปฏิชชิตพพนติ
ปฏฺฐโจ วิเวกวาสโต ปฏฺฐาย ตสฺส ปฏิปตฺตี กเถนุโต

วิวิตตัม อปฺปนิกุโฆลัม	วาพมิกนิเสวิตัม
เสเว เสนาสนัม ภิกขุ	ปฏิสฺสลุทานการณา ฯ
สงฺการปฺลชชา อาหตฺวา	สุสานา รติยาหิ จ
ตโต สงฺฆาฏิกัม กตฺวา	ลुํ ชาเรยฺย จีวรํ ฯ
นิจํ มนํ กริตฺวาน	สฺปทานํ กุลา กุลัม
ปิณฺฑิกาย จเร ภิกขุ	กุตฺตทฺวารุ สฺสํวฺโต ฯ
ลูเชนปี วา (๑) สนนฺตฺสเส	นาณณํ ปตฺเถ รตฺตี พหุ
รเสสฺส อุนฺนิกิทฺตฺส	ฉานเน น รมติ มโน ฯ
อปฺปิจฺโฆ เจว สนนฺตฺฐโจ	ปวิวิตฺโต วเส มฺนิ
อัสสฺฐโจ คหฺนฺเจหิ	อนาคาเรหิ จุกฺกํ ฯ
ยถา ชโโพ ว มฺโฆ โว	อตุตฺตานํ ทสฺสเย ตถา
นาตีเวลลัม สมนฺภาเสยฺย (๒)	สงฺฆมฺมชฺฉมฺมฺหิ ปิณฺฑิกิโต ฯ
น โส อฺปวเท กณฺจิ	อฺปฆาตัม วิวชฺชเย
สํวฺโต ปาฏิกิโมกฺขสฺมี	มตฺตตฺถญฺญ จสฺส โภชเน ฯ
สฺสคฺคหิตนินิมิตฺตฺส	จิตฺตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สมถัม อุนฺนฺยฺเยยฺย	กาเถเน จ วิปฺสฺสนัม ฯ

#๑. สฺยา. จ ฯ ๒. สฺยา. ปภาเสยฺย ฯ

เล่มที่ 26 วงคนตปุตตอุปเสนตเถรคาถาวณณนา หน้า 329

วิริยสาตจจสมปนโน ยุตตโยโค สทา สียา
น จ อปฺปตฺวา ทุกฺขนฺตํ (๑) วิสฺสาสิ อโยย ปณฺชิโต ฯ
เอวํ วิหฺรมาณสฺส สฺสทฺธิกามสฺส ภิกฺขุโน
จิยุณฺติ อาสวา สพฺเพ นิพฺพุตฺติยจาธิกฺจฺจตีติ (๒)

อิมา คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ วิวิตฺตฺนฺติ ชนวิวิตฺตํ สฺสณฺณํ อรณฺณวาทิ ฯ
อปฺปนิคฺโขสนฺติ นิสฺสทฺทํ สทฺทสงฺฆมฺภฺนฺนรหิตํ ฯ
วาพมิกฺนิเสวิตฺตฺนฺติ สีหพฺยคฺมที่ปฺวาพมิกฺเหหิ จริตํ ฯ อิมินาปี
ชนวิเวกฺเวย ทสฺเสตฺติ ปนฺตเสนาสนภาวที่ปนฺโต ฯ

เสนาสนนฺติ สยิตฺตุ อาสยิตฺตฺตฺจ ยุตตภาเวน วสนมฺภฺจํ
อิธ เสนาสนนฺติ อธิปฺเปตฺติ ฯ

ปฺปฏิสฺสฺสฺลฺลานการณฺนาติ ปฺปฏิสฺสฺสฺลฺลานนิมิคฺตํ นานารมฺมณฺโต
นิวตฺเตตฺตฺวา กมฺมมฺภฺจํเนเวย จิตฺตฺสฺส ปฺปฏิ ปฺปฏิ (๓) สมฺมเทว
ลฺลีสฺยนฺตฺถิ ฯ

เอวํ ภาวนานุรูปี เสนาสนํ นิตฺทิสฺสนฺโต เสนาสนเ
สนฺโตสฺส ทสฺเสตฺตฺวา อิทานิ จิวราที่สุปี ตํ ทสฺเสตฺตุ สงฺการ-
ปฺปฺลฺลชาตฺติอาทิ วุตฺตํ ฯ

ตตฺถ สงฺการปฺปฺลฺลชาตฺติ สงฺการานํ ปฺปฺลฺลชฺ สงฺการปฺปฺลฺลชฺ

#๑. ยุ ทุกฺขสฺสฺนฺตํ ฯ ๒. บฺ.เถร. ๒๖/๓๗๕/๓๕๓ ฯ

#๓. สี. ย. สี. ปฺปฏิสฺสฺสฺลฺลานการณฺนาติ ปฺปฏิสฺสฺสฺลฺลานาติ จิตฺตํ นานารมฺมณา
นิวตฺเตตฺตฺวา กมฺมมฺภฺจํเนเวย จิตฺตฺสฺส ปฺปฏิ ฯ

ตโต กจวรวุจจนา ฯ

อาหตวาติ อาหริตวา ฯ

ตโตติ ตถา อาหฐุโจพุกษณฺเทหิ ฯ กรณฺเ หิ อิทํ

นิสฺสกกวจนํ ฯ

ลฺลขณฺติ สฺตถฺลลขรชนฺลฺลขาทินา ลฺลขํ อวณฺณามภฺจํ ฯ

ชาเรยฺยติ นิวาสนาทิวเสน ปรีหเรยฺย เอเตน จีวร-

สนฺโตลํ วทติ ฯ

นิจํ มนํ กริตฺวานาติ อนฺตมิตํ ภิกฺขเว ชีวิกานนฺติ-

อาทิกํ สฺกโตวาทํ อนฺตฺสฺริตฺวา นิหตฺมานทปฺปํ จิตฺตํ กตฺวา ฯ

สฺปทานนฺติ ฆเรสฺส อวณฺณทฺรหิต (๑) อนฺนรณฺติ อตฺโถ ฯ

เตนาห กฺลา กฺลนฺติ ฯ

กฺลา กฺลนฺติ กฺลโต กฺลํ กฺลानฺนฺปฺพพิยา ฆรปฺปิปฺปายาติ

อตฺโถ ฯ

ปิณฺฑทิกายาติ มิสฺสกกภิกฺขาย อิมินา ปิณฺฑทปฺปตฺสนฺโตลํ

วทติ ฯ

กฺุคฺคทฺวาโรติ สฺปิหิตจกฺขาทิทฺวาโร ฯ

สฺสํวโตติ หตฺถกฺกุกฺจาทินํ อภาเวน สฺฐุจฺจํ สํวโต ฯ

ลฺลขณฺปี วาติ อปีสทฺโท สฺมจฺจยตฺเถ (๒) วาสทฺโท วิกปฺปตฺเถ (๓) ฯ

อฺภยณฺปี ลฺลขณฺปี อปฺเปณฺปี เยน เกนจิ สฺลเกน อิตฺริตฺเรน

#๑. สี. อวณฺณทฺรหิตํ ฯ ย. อวกฺกมฺรหิตํ ฯ ๒. ม. สฺมจฺจเย ฯ

#๓. ม. วิกปฺเป ฯ

เล่มที่ 26 วงคนตปุตตอุปเสนตเถรคาถาวณณา หน้า 331

สนตุสเส สม่ สม่มา ตุสเสยย ๑ เตนหา นานณั ปตเถ
รลั พหุนติ ๑

นานณั ปตเถ รลั พหุนติ อตตนา ยถาลทุโรโต อณณั
มฐราทิลลั พหุ ปณิตลจ น ปตเถยย น ปิเหยย อมินา
กิลานปจเยปี สนุโตโส ทสสิโต โหติ ๑

รเสศู เคะวารณตถั (๖) ปน การณั วทนุโต รเสศู
อนุกิตุสส ฌาเน น รมติ มโนติ อาห ๑ อินุทริยสัวรรมปิ
อปริปุเรตสส กุโต วิกัจจิตตจิตตสมาธานนติ อธิปโปโย ๑

เอว จตุส ปจเยยสุ สลเลขปฎิปตติ ทสเสตวา อิทานิ
อวลัญจกถาวตถุณี ทสเสตตุ อปปัจจโน เจวาติอาทิ วุตติ ๑

ตตถ อปปัจจโนติ อนิจโน จตุส ปจเยยสุ อิจฉารหิโต
เตน จตุพพิชปจเยยสุ ตณหุปโปทวิกขมกนมาห ๑ สนตุญโจติ
จตุส ปจเยยสุ ยถาลาภสนุโตสาทินา สนตุญโจ ๑ โย หิ

อติคั นานุโสเจยย นป্পชปปะยยนาคคั

ปจจุปปนเนน ยาเปยย โส สนตุญโจติ ปวจจติติ ๑

ปวิวิตโตติ คณสงคณิกั ปหาย กาเยน ปวิวิตโต

วูปกญโจ ๑ จิตตวิเวกาทิกเก หิ ปโรโต วกขติ ๑

วเสติ สพพตถ โยเชตพพิ ๑ โมนะยชมมสมนุณาคเมน
มุนิ ๑

#๑. ลี. ยู. เคะธากรณตถั ๑

อัสสุโจติ ทสฺสนสวณสมฺมุตฺตปณสมฺโภคกายนัสสคฺคานํ

อภาเวน อัสสุโจ ชลาตฺตตัสสคฺครหิตฺ ๑

อุภยนฺติ คหฺนุเจหิ อนาคาเรหิ จาติ อุภเยหิปี อัสสุโจ ๑

กรณฺเ หิ อิทํ ปจฺจตฺตวณฺนํ ๑

อตุตฺตานํ ทสฺสเย ตถาติ อชโฬ อมฺโหโคปี สฺมานโน ยถา

ชโฬ วา มฺโหโค วา ตถา อตุตฺตานํ ทสฺสเยยฺย เอเตน

ปากพฺพิยปฺปหานมาห ๑

ชโฬ ว มฺโหโค วาติ จ คธาตฺตตตํ รสฺสตตํ กตํ

สมฺมจฺจยตฺโต จ วาสทฺโท ๑

นาตีเวลํ สมฺภาเสยฺยยาติ อตีเวลํ อติกฺกนตฺปมาณํ น

ภาเสยฺย มตฺตภาณํ อสฺสาติ อตฺโต ๑

สงฺฆมฺมชฺฌมฺหิตี ภิกฺขุสฺสเม ชนสมฺมเห วา ๑

น โส อุปวเท กณฺจิติ โส ชลาตฺตตปฺปฺปตฺติโก ภิกฺขุ

หิณฺ วา มชฺฌิมิ วา อุกฺกณฺจํ วา ยํ กิลฺยจิ น วาจา

อุปวเทยฺย ๑

อุปมาตํ วิวชฺชเยติ กาเยน อุปมาตํ ปรีวิเหณฺนํ วชฺชเยยฺย ๑

สํวโต ปาฏิโมกฺขสฺมินฺติ ปาฏิโมกฺขมฺหิ ปาฏิโมกฺขสํวรสีเต

สํวโต อสฺส ปาฏิโมกฺขสํวเรน ปิหิตกายวาโจ สียาติ อตฺโต ๑

มตฺตตฺตณฺญ จสฺส โภชเนติ ปรีเยสนปฺปฺปคฺคหณปรีโภค-

วิสฺสชฺชเนตฺส โภชเน ปมาณณฺญ สียา ๑

เล่มที่ 26 วงคนตปุตตอุปเสนตเถรคาถาวณณา หน้า 333

สุคคหิตนินิตตสุสชาติ เอว เม มนสิ กโรโต จิตตัม
สมาหิตัม อโหสีติ ตทาการัม สลลทกเขนุโต สกุจฺจ คหิตสมาธินินิตโต
อสุส ฯ สุคคหิตนินิตโต โสติปิ ปาโจ โส โยสีติ (๑) อตุโล ฯ

จิตตสุสุปปาทโกวิโทติ เอว ภาวยโต จิตตัม ลินํ โหติ
เอว อุทฺตตฺตฺตํ ลินสฺส อุทฺตตฺตฺตํ จ จิตตสุส อุปฺปตฺติการณ
กฺุสโล อสุส ฯ ลินํ หิ จิตฺเต ชมฺมวิจยวิริยปีติสมฺโพชฺฌนฺกา
ภาเวตพฺพา อุทฺเต ปสฺสทฺธิสมาธิอุเปกฺขาสมฺโพชฺฌนฺกา ฯ
สตีสมฺโพชฺฌนฺโก ปน สพฺพตฺถ อิจฺฉิตพฺโพ เตนาห ภควา
ยสฺมี จ โข ภิกฺขเว สมเย ลินํ จิตตัม โหติ กาโล ตสฺมี
สมเย ชมฺมวิจยสมฺโพชฺฌนฺคสุส ภาวนาชาติอาทิ ฯ

สมถํ อนุยฺยชฺชเยยฺยติ สมถภาวนํ ภาวเยย อนุปฺปนฺนํ
สมาธิํ อุปฺปาเทยฺย อุปฺปนฺนญจ ยาว วสีภาวปฺปตฺติ ตาว
วทฺเตยฺย พฺยฺเยยฺยติ อตุโล ฯ

กาเลน จ วิปสฺสนนฺติ ยถาลทฺธํ สมาธิํ นิกฺกนฺติยา
อปริยาทาเนน หานภาคิยํ จิตฺติภาคิยํ วา อกตฺวา นิพฺเพช-
ภาคิยํ กตฺวา (๒) กาเลน วิปสฺสนนฺจ อนุยฺยชฺชเยย ฯ

อถ วา กาเลน จ วิปสฺสนนฺติ สมถํ อนุยฺยชฺชนฺโต
ตฺสสฺส ธิริฏฺฐกเถ สจฺโกจํ อนาปชฺชิตฺวา อริยมคฺคาธิกมฺยา
วิปสฺสนํ อนุยฺยชฺชเยย ฯ ยถาห

#๑. ลี. ย. โย โส หีติ ฯ ๒. ลี. ย. นิพฺเพชภาคิยํ วา อกตฺวา ฯ

อถ วา สมาธิลาเภณ วิวิตตสยเนน วา
ภิกขุ วิสสาสมาปาที อปฺปตฺโต อาสวกฺขณฺติ (๑) ฯ

เตน วุตฺตํ วิริยสาตจฺจสมฺปนฺโนติอาที ฯ สตตภาโว
สาตจฺจํ วิริยสฺส สาตจฺจํ เตน สมฺปนฺโน สมฺนฺนาคโต
สตตปวตฺตวิริโย นิจฺจปคฺคหิตวิริโยติ อตฺโต ฯ
ยุตฺตโยโค สทา ลียาตี สพฺพกาลํ ภาวนानุยฺยตฺโต ลียา ฯ
ทุกฺขนฺตฺนติ วฏฺฏทุกฺขสฺส อนฺตํ ปรีโยसानํ นิโรธํ
นิพฺพานํ อปฺปตฺวา วิสสาสํ น เอยฺย น กจฺเจยฺย อหํ
ปรีสุทฺธสีโล ฆานลาภี อภิญฺจลาภี วิปสฺสนํ มตฺถกํ ปาเปตฺวา
จิตฺติ วา วิสสญฺโจ น ภเวยฺยาตี อตฺโต ฯ

เอวํ วิหฺรมาณสฺสาตี เอวํ วิวิตฺตเสนาสนเสวนาทินา
วิปสฺสนาวเสน ยุตฺตโยคตาปรีโยसानเนน (๒) วิธินา วิหฺรนฺตสฺส ฯ
สุทฺธิกามสฺสาตี ฆาณทสฺสนวิสุทฺธี อจฺจนฺตวิสุทฺธี นิพฺพานํ
อรหตฺตญฺจ อิจฺจนฺตสฺส ฯ สํสาเร ภยสฺส อิกฺขโต ภิกฺขุโน
กามาสวาทโย สพฺเพ อาสวา จิยฺยณฺติ ขยํ อพฺภคฺถํ กจฺจนฺติ
เตสํ ขยคมเนเนว (๓) สอฺปาทีเสสอฺปาทีเสสปภทํ ทฺวิธมฺปิ
นิพฺพานํ อธิคจฺจติ ปาปฺณาตี ฯ

เอวํ เถโร ตสฺส ภิกฺขุโน โอวาททานาปเทเสน อตฺตนา
ตถาปฺปฏิปฺนฺนภาวํ ทีเปนฺโต อณฺถํ พฺยาทาสี ฯ

วณฺคณฺตปฺปตฺตอฺปเสนตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. ขุ. ๕. ๒๕/๒๕/๕๑ ฯ ๒. สී. ปรีโนसानเน ฯ

#๓. สී. ย. ๑ สී. ขยวคฺมเนเนว ฯ

วิชาเนยฺย สกั อตฺตุนฺติอาทิกา आयस्मโต अप्रसुส โคตมตฺเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปฺนิสฺสยํ กุสฺสํ อุปฺจินฺติวา อมหากั ภาวโต อุปฺปตฺติโต
ปฺเรตฺรเมว สวตฺถิยํ อุทิจฺจพฺุราหฺมณฺกุเล นิพฺพุตฺติตฺวา
วยฺปตฺโต ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺคฺ หุตฺวา วาทมคฺคํ อุคฺคเหตฺวา
อตฺตโน วาทสฺส อุปฺริ อตฺตริ วทนฺตํ อลภฺนโต เตหิ เตหิ
วิกฺคาหิกกถํ อนฺนุยฺตฺโต วิจฺรติ ฯ

อถ อมหากั ภาวฺว โลกฺ อุปฺปชฺชิตฺวา ปวตฺติตฺว-
รชฺมจฺโก อนฺนุพฺพุเพน ยสาทิกฺ เวเนยฺเย วิเนตฺวา
อนาถปฺนิชฺชิตฺสฺส อภฺยาจนาถ สวตฺถิ อุปฺคจฺฉิฯ ตทา สตฺถ
เชตฺวานปฺนิชฺชิตฺสฺส ปฺฏิทฺทฺสทฺโธ สตฺถารํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ชมฺมํ
สฺสุตฺวา ปพฺพุชฺชํ ยาจิ ฯ

สฺสุตฺวา อถฺยตฺตริ ปฺนิชฺชจฺจาริกํ ภิกฺขุํ อาณาเปสิ ภิกฺขุ
อิมํ ปพฺพุพาเชหิตีฯ โส เตน ปพฺพุพาชฺชิตฺวาโน ชุรคฺเคยฺเว
อรหฺตฺตํ ปาปฺนิตฺวา โกสลชนปฺทํ คนฺตฺวา ตตฺถ จิรํ วสิตฺวา
ปฺนฺ สวตฺถิ ปฺจจาจฺฉิฯ ตํ พฺหู ฌาตกา พฺุราหฺมณ-
มหาสาธา อุปฺสงฺกมิตฺวา ปยฺริปาสิตฺวา นิสินฺนา (๑) อิมสฺมี
โลกฺ พฺหู สมณพฺุราหฺมณา สฺสาเร สฺสุทฺธิวาทา เตสฺส กตฺเมสฺ
#๑. สี่. ย. พฺหู ฌาตกา นิสินฺนํ ฯ

นุ โข วาโท นียยานิโก กถิ ปฎิปชชนุโต สัสารโต

สุชฌตีติ ปุจฉิสฺสุ ฯ เถโร เตสั ตมคถิ ปกาเสนุโต

วิชาเนยฺย สกั อตถิ อวโลเกยฺยาถ ปาวจัน

ยณฺเจตถ อสฺส ปฎิรูปี สามณฺณิ อชฺฌนฺนปคตสฺส ฯ

मितถิ อีเช จ (๑) กลฺยาณิ สิกฺขา วิปฺลั สฺมาทานิ

สุสฺสุตา จ ครุณิ เอตฺติ สมนฺนสฺส ปฎิรูปี ฯ

พฺพเชสฺส สการวตา ฐมฺเม อปฺจิตฺติ ยถากุตฺติ

สงฺเม จ จิตฺตีกาโร เอตฺติ สมนฺนสฺส ปฎิรูปี ฯ

อาจารโกจเร ยุตฺโต อาชีโว โสธิตฺโต อการโยห

จิตฺตสฺส จ สณฺจปนี (๒) เอตฺติ สมนฺนสฺส ปฎิรูปี ฯ

จาริตฺติ อถ วาริตฺติ อิริยาปถิยิ ปสาทนียิ

อริจิตฺเต จ อาโยโค เอตฺติ สมนฺนสฺส ปฎิรูปี ฯ

อารณฺณกานิ เสนาสนานิ ปนฺตานิ อปฺปสทฺทานิ

ภชิตพฺพานิ มุณินา เอตฺติ สมนฺนสฺส ปฎิรูปี ฯ

สีลณฺจ พาสฺสจฺจณฺจ ฐมฺมานิ ปวิจโย ยถากุตฺติ

สจฺจานิ อภิสมโย เอตฺติ สมนฺนสฺส ปฎิรูปี ฯ

ภาเวยฺย จ อนิจฺจนฺติ อนตฺตสณฺณิ อสุภสณฺณณฺจ

โลกมฺหิ จ อนภริตี เอตฺติ สมนฺนสฺส ปฎิรูปี ฯ

ภาเวยฺย จ โพชฌณฺเค อิทฺธิปาทานิ อินฺทฺริยพฺลานิ (๓)

อฏฺฐจฺจคมกฺคฺมริยิ เอตฺติ สมนฺนสฺส ปฎิรูปี ฯ

#๑. สฺยา. มิตถิ อีเชว ฯ ย. มิตถิ อีช ฯ ๒. โปราณ.

#สณฺจทาปนี ฯ ๓. สฺยา. อินฺทฺริยพฺลานิ ฯ

เล่มที่ 26 โคตมตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 337

ตณฺหํ ปชเหยย มฺนิ สมฺมลเก อาสเว ปทาเสยฺย
วิหเรยฺย วิปฺปมฺตฺโต เอตํ สมณสฺส ปฏฺฐิรฺูปนฺติ (๑)

อิมมา คาลา อภาสี ฯ

ตตฺถ วิชานะยฺย สกํ อตฺถนฺติ วิญฺญูชาติโก ปฺริโส อตฺตโน
ยถาวโต วิจาเรตฺวา ชาเนยฺย ฯ วิจาเรนฺโต จ อวโลเกยฺยถ
ปาวจันํ อิธ โลเก ปุถุสมณพฺรหฺมณฺเหหิ สมฺมาสมฺพุทฺธเณ จ
ปวฺตฺตํ ปาวจันํ สมโย ฯ ตตฺถ ยํ นียฺยานิกํ ตํ โอลเกยฺย
ปฺลยฺวาจกฺขุณา ปสฺเสยฺย ฯ

อิม เหิ นานาติตฺถิยา สมณพฺรหฺมณฺณา อนิจฺเจ นิจฺจนฺติ
อนตฺตนิ อตฺตาติ อสุทฺธิมคฺคณฺจ สุทฺธิมคฺคโคติ มิจฺฉาภินเวสีโน
อณฺณมณฺณณฺจ วิรุทฺธวาทา (๒) ตสฺมา เนสํ วาโท อนียฺยานิกो
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา สพฺเพ ฐมฺมา
อนตฺตา สนฺตํ นิพฺพานนฺติ สยฺมภูวณเณน ยถาภูตํ อพฺกณฺณาย
ปเวเทติ ตสฺมา ตสฺส วาโท นียฺยานิกोติ สตฺถุ สาสนฺมหนฺตํ
โอลเกยฺยาติ อตฺถโธ ฯ

ยถเจตฺถ อสฺส ปฏฺฐิรฺูปํ สามณฺณํ อชฺฌปคตฺสฺสาติ สามณฺณํ
สมณภาวํ ปพฺพชฺชํ อุปคตฺสฺส กฺลปฺตฺตสฺส ยํ เอตฺถ สาสเน
ปพฺพชิตฺถาเว वा ปฏฺฐิรฺูปํ ยุตฺตรูปํ สารูปํ อสฺส สียา ตมฺปิ
อปโลเกยฺย ฯ

กึ ปน ตนฺติ อาห มิตฺตํ อิเชว กฺลฺยาณนฺติ-

#๑. บ. เถร. ๒๖/๓๗๖/๓๕๔ ฯ ๒. ส. วิรุทฺธวาทินो ฯ

อาทิจ อิมสมิ สาสเน กลุยามิมิตตํ เสวียมานํ สมณสุต
ปฏิรูปนุติ โยชนาฯ เอส นโย อิตเรสุปีฯ กลุยามิมิตตํ หิ
นิสฺสาย อกุสลํ ปชหติ กุสลํ ภาเวติ สุทฺธมตฺตานํ ปรีหริติฯ

สิกฺขา วิปฺลํ สมาทานนุติ วิปฺลํ สิกฺขาสมาทานํ มหิตฺยา
นิพฺพานาวหาย อธิสฺสลาทิสิกฺขาย อณุจฺจานนุติ อตุโถฯ

สุตฺตฺสา จ ครุณนุติ ครุณํ อจฺริยฺปุชฺฌายาทินํ กลุยาม-
มิตฺตานํ โอวาทสุตฺ โสตุกมฺยตา ปารีจฺริยา จฯ เอตฺนุติ
กลุยามิมิตฺตเสวนาทิจฯ

พฺพุเชสุ สคารวตฺติ สพฺพณฺณพฺพุเชสุ สมฺมาสมฺพฺพุโ
ภควาติ คารวโยโค ครุจิตฺติกาโรฯ

ชฺมเม อปฺจิติ ยถาภูตฺนุติ อริยชฺมเม ยถาวโต อปฺจายนํ
อาทเรน อภิปฺุชนํฯ

สงฺฆเมติ อริยสงฺฆเมฯ

จิตฺติกาโรติ สกฺกาโร สมฺมานนํฯ

เอตฺนุติ รตนตฺตยครุกรณํฯ

อาจฺรโคจเร ยุตฺโตติ กายิกวาชสิทฺวิติกฺกมนสงฺฆาตํ
อนาจฺรํ ปิณฺฑปาตาทินํ อตฺถาย อุปสงฺกมิตฺตํ อยุตฺตจฺจฺจฺจฺจฺจ
เวสียาทิอโคจฺรณฺจ ปหาย กายิกวาชสิทฺวิติกฺกมนสงฺฆาเตน
อาจฺเรน ปิณฺฑปาตาทินํ อตฺถาย อุปสงฺกมิตฺตํ อยุตฺตจฺจฺจ
ภูเตน โคจฺเรน จ ยุตฺโต สมฺปนฺโน สมฺปนฺนอาจฺรโคจโรติ

เล่มที่ 26 โศตมตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 339

อตุโถ ๑

อาชีโว โสธิตติ เวพฺพทานาที พุทฺธปฏิกุญฺจ อนเนสนํ
ปหาย อนวชฺชูปปาเท ปจฺจเย เสวนตฺตสฺส อาชีโว โสธิตโต
โหติ สุวิสุทฺโธ โสธิตตฺตา เอว อการโยห วิญญูหิ ๑

จิตฺตสฺส จ สณฺจปนฺนติ ยถา จกฺขาทิทฺวาเรหิ รุปาที-
อารมฺมณฺเส อภิขฺฌาพโย นปฺปวตฺตฺนติ เอวํ ทิฏฺฐเจ ทิฏฺฐจ-
มตฺตาทิวเสน จิตฺตสฺส สมฺมา จปฺนํ ๑

เอตฺนติ อจารโคจรสมฺปตฺติ อาชีวปาริสฺสุทฺธิ อินฺทฺริเยสุ
คฺคตฺทวารตาทิ เอตํ ตยํ ๑

จาริตฺตฺนติ จริตฺวา ปรีปฺุเรตพฺพสีลํ ๑

วาริตฺตฺนติ วิรติยา อกรณฺน ปรีปฺุเรตพฺพสีลํ ๑

อิริยาปถิยํ ปสาทนิยฺนติ ปเรสํ ปสาทาวหํ อากฺป-
สมฺปตฺติณิมิตฺตํ อิริยาปถนิสฺสีตํ สมฺปชฌณํ ๑

อธิจิตฺเต จ อาโยโคติ สมถวิปฺสฺสนาสฺส อนฺุโยโค

ภาวนา ๑

อารญฺณกานีติ อรญฺเณ ปรียาปนฺนานิ ๑

ปนฺตานิตี วิวิตฺตานิ ๑

สีลนฺติ จตฺุปาริสฺสุทฺธิสีลํ ๑ เหมจฺจา หิ ภินฺทิตฺวา วุตฺตํ

อิธ อภินฺทิตฺวา วทติ ๑

พาสฺสจฺจนฺติ พาสฺสฺสฺสกาโว ๑ โส หิ ภาวนानฺุโยคสฺส

พหุกาโร โภชณงคโกสลตอนนุตตรสีติภาวอริจิตตยุตตาทิสู สมมา
ปวิจยพหุลสส สมถวิปัสสนานูโยโค สมปชชติ ฯ

ธมฺมานํ ปวิจโย ยถาภูตฺตํ รุปารูปธมฺมานํ อวิปริต-
สลกฺขณโต (๑) สามณฺณสลกฺขณโต จ ปริวีรมฺสา อิมินา อธิปณฺญา-
ธมฺมวิปัสสนมาห ฯ

สจฺจจํ อภิสมฺโยติ ทุกฺขาทีนํ อริยสจฺจจํ ปริณฺญาภิ-
สมยาทีวเสน ปฏฺิเวโร ฯ

สฺวายํ สจฺจจภิสมฺโย ยถา โหติ ตํ ทสฺเสตฺถุ ภาเวยฺยาตี-
อาที วุคฺคํ ฯ

ตตฺถ ภาเวยฺย จ อนิจฺจนฺติ สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาตี-
อาทีนา (๑) อวิภาคโต ยํ กิลฺลิจิ รุปํ อตีตนาคตปจฺจุปฺปนฺน-
อาทีนา (๒) วิภาคโต วา สพฺพสงฺขาราเรสุ อนิจฺจสณฺณํ ภาเวยฺย
อุปฺปาเทยฺย เจว วทฺฺฒเยยฺย จาตี อคฺคโธ ฯ

อนตฺตสณฺณนฺติ สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาตี ปวคฺคํ
อนตฺตสณฺณนฺจ ภาเวยฺยาตี โยชนา ฯ เอวํ เสเสสฺสุปี ฯ

อสุภสณฺณนฺติ กรชกาเย สพฺพสฺมิมฺปิ วา เตภูมิกสงฺขารา
กิลฺเลสาสุจิปคฺขมรณโต อสุภาตี ปวคฺคสณฺณํ ฯ ทุกฺขสณฺญา-
ปริวารรา หิ อัยฺย เอเตเนว เจตฺถ ทุกฺขสณฺญาปี คหิตาตี
เวทิตพฺพํ ฯ

#๑ สี่. ๑ สลฺกฺขณโต ฯ

เล่มที่ 26 โคตมตฺเถรคาถาวณณา หน้า 341

โลกมฺหิ จ อนภฺริตฺนฺติ สพฺพโลเก เตภูมิกเสฺว สงฺขารเสฺว
อนภฺริตฺสณฺณํ เอเตน อาทินวานุปฺสฺสนํ นิพฺพิทานุปฺสฺสนณฺจ
วทติ ฯ

เอวํ ปน วิปฺสฺสนาภาวนํ อนฺนฺยตฺโต (๑) ตํ อุตฺตฺกกาเปนฺโต
อิเม ชฺมฺเม (๒) วทฺเตยฺยาติ ทสฺเสนฺโต ภาเวยฺย จ โพชฺฌนฺเกติ
คาถมาห ฯ

ตสฺสฺสโต โพชฺชียา สติอาทิสตฺตฺวิธมฺมสามคฺคิยา โพชฺชิสฺส
วา ตํสมฺภฺกิโน ปุคฺคสฺส องฺกาติ โพชฺฌนฺกา สติอาทโย
ชฺมฺมา ฯ เต สติอาทิกเสฺว สตฺตฺโพชฺฌนฺเก นนฺทอาทินิ จตฺตาริ
อิทฺธิปาทานิ สทฺธาทินิ ปณฺจอินฺทฺริยานิ สทฺธาทินิเยว ปณฺจ
พลานิ สมฺมาทิฏฺฐิอาทินิ วเสน อญฺจงฺกอรियมคฺคณฺจ ฯ จสทฺเทน
สตีปฺญฺจานานิ สมฺมปฺปฺชานานิ จ กหิตานิตี สพฺเพปิ
สตฺตฺตีสฺปฺเภเต โพชฺชิปกฺขियชฺมฺเม ภาเวยฺย อฺปฺปาเทยฺย เจว
วทฺเตยฺย จ ฯ ตตฺถ ยเตเตสํ ปจฺจมคฺคกฺขณฺเ อฺปฺปาทนํ
อฺปริมคฺคกฺขณฺเ จ วทฺถนํ เอตํ สมณฺสฺส ภิกฺขุโน
สารูปฺปนฺติ ฯ

เอวํ โพชฺชิปกฺขियสตฺตฺตีสชฺมฺเม ภาเวนฺโต (๓) ยถา มคฺคสจฺจํ
ภาวนาภิสมยวเสน อภิสเมติ เอวํ สมฺมทฺยสจฺจํ ปหานาภิ-
#๑. สี. อนฺนฺยตฺตฺตา ฯ ๒. สี. อิ ฯ อิทมเว ฯ ๓. สี. ย.
#ชฺมฺเม อฺปฺปาทาย อฺปฺริ มคฺคกฺขณฺเ จ ภาเวนฺโต

สมยวเสน นิโรธสจฺจํ สจฺฉิกิริยาภิสมยวเสน อภิสเมตฺตี

ทสฺเสนฺโต ตณฺหํ ปชฺเหยยฺยาติ โอสานคาถมาห ฯ

ตตฺถ ตณฺหํ ปชฺเหยยฺยาติ กามตณฺหาทีปเกทํ สพฺพํ ตณฺหํ
อริยมคฺเคน อนวเสสโต สมฺมจฺฉินฺนฺเทยฺย โมนํ วุจฺจติ ฌาณํ
เตน สมฺนฺนาคตตฺตา มุนี ฯ

สมฺมุลเก อาสเว ปทาเลยฺยาติ กามราคานุสยาทีสมฺมุลเก
กามาสวาทีเก สพฺเพปิ อาสเว ภินฺนฺเทยฺย สมฺมจฺฉินฺนฺเทยฺย ฯ
วิหเรยฺย ฯ วิปฺปมฺตฺโตติ เอวํ สพฺพโส กิเลสํ ปหีนตฺตา
สพฺพธึ วิมุตฺโต สพฺพปฺธิปฺปฏินิสฺสคฺคํ นิโรธํ นิพฺพานํ สจฺฉนิกคฺวา
วิหเรยฺย ฯ

เอตฺนฺติ ยเทตํ วิหรณฺํ เอตํ สมณฺสฺส สมิตปาปสฺส
ภิกฺขุโน ปฏฺฐูปํ สารูปฺปนฺติ อตฺถโธ ฯ

เอวํ เถโร สมณฺสสารูปฺปปฏิปตฺติกิตฺตณฺมุขเณ สาสนฺสฺส
นินฺยฺยานิกภาวํ ตพฺพิโลมโต พาหิรกสมยฺสฺส อนินฺยฺยานิกตณฺจ
วิภาเวสิ ฯ ตํ สุตฺวา เต พุราหุณฺนมหาสาลา สาสเน
อภิปฺปสนฺนา สรณาทิสฺส ปตฺติฏฺฐหีสฺส ฯ

โคตมตฺถเธรคาถาวณฺณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ทสกนิปาตสฺส นิฏฺฐิตา ฯ

เอกาทสกนิปาตวณณนา

สงกัจจตุเถรคาถาวณณนา

เอกาทสกนิปาเต ที ตวตุโถ วเน ตาตาดิอาทิกา อายสุมโต
สงกัจจตุเถรสสุ คาถา ๗ กา อุปปตติ ๗

อยมปิ ปุริมพุทฺเชสุ กตาทิการิ ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจินิตฺวา อิมสฺมี พุทฺธบุปฺปาเท สวตฺถิยํ
พฺรหฺมณฺณมหาสาถกฺเก ปฏฺฐิสฺนฺธิ กณฺหิ ตสฺมี กุจฺฉิกเตเยว
มาตา พฺยธิตา หุตฺวา กาลมกาสิ ๗ ตสฺสา สุสานํ เนตฺวา
ฉาปิยมานาย กพฺภาสโย น ฉายิ ๗ มนฺุสฺสา สุเลหิ กุจฺฉิ
วิขฺฉนฺตา ทารกสฺส อกฺขิโกฏฺฐิ ปหริสฺสุ ๗ เต ตํ (๑) วิขฺฉิตฺวา
องฺคารเหสิ ปฏฺฐิจฺฉาเทตฺวา ปกุกมฺิสฺสุ ๗ กุจฺฉิปเทโสปิ ฉายิ
องฺการมตฺถเก ปน สุวณฺณพิมฺพสทิสฺโส ทารโก ปทุมคพฺเภ
นิปนฺโน วिय อโหสิ ๗ ปจฺฉิมภวิกสฺตตสฺส หิ สิเนรฺรนา โอตฺถริย-
มานสฺสปี อรหฺตฺตํ อุปฺปตฺวา ชีวิทกฺขโย นาม นตฺถิ ๗

ปฺนทิวเส อาพาหนฺภูจฺจัน คตา มนฺุสฺสา ตถานิปนฺนํ
ทารกํ ทิสฺวา อจฺฉริยพฺภุจฺฉิตฺตชาตา ทารกํ อาทาย คามํ
ปวิสิตฺวา เนมิตฺตเก ปุจฺฉิสฺสุ ๗ เนมิตฺตกา สเจ อัย ทารโก
อकारี อชฺฉาวาสิสฺสตี ยาว สตฺตมา กุลปฺริวภูฏา ทฺคฺคตา
#๑. สี่. เตน ตํ ๗

ภวิสุสนฺติ ฯ สเจ ปพฺพชิสฺสตี ปญฺจหิ สมณสฺเตหิ ปรีวฺโต
วิจฺริสฺสตีติ อหํสุ ฯ ฌาตกา โหตุ วฑฺฒิตกาเถ อมฺหากํ
อญฺยสฺส สาริปฺปุตฺตตฺถเธรสฺส สนฺติเก ตํ ปพฺพาเชสฺสามาติ วตฺวา
สงฺกนา ฉินฺนกุขิกโกฏิตาย สงฺกัจฺจโจิติ วทนฺตา อปรภาเถ
สงฺกัจฺจโจิติ โวหรีสุ ฯ

โส สตฺตวสฺสติกกาเถ อตฺตโน กพฺภกตฺตเสว มาตุ มรณํ
กพฺภเก จ อตฺตโน ปวตฺตี (๑) สุตฺวา สํเวกขาโต ปพฺพชิสฺสามีติ
อาห ฯ ฌาตกา สาธุ ตาตาติ ฌมฺมเสนาปติสฺส สนฺติกํ
เนตฺวา ภนฺเต อิมํ ปพฺพาเชถาติ อหํสุ ฯ เถโร ตํ
ตจฺปญฺจกมฺมญฺจานํ ทตฺวา ปพฺพาเชสิ โส ชุรฺกฺเคเยว สห
ปฏฺธิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา ตีสมตฺเตหิ ภิกฺขุหิ สทฺธี
อรณฺเณ วิหรนฺโต เต โจรหตฺถโต โมเจตฺวา (๒) สยมฺปิ เต โจร
ทเมตฺวา ปพฺพาเชตฺวา (๓) อญฺญตฺตรสฺมี วิหารเ พนฺหุหิ ภิกฺขุหิ
สทฺธี วิหรนฺโต เต วิวาทปฺสุเต ทิสฺวา อญฺญตฺถ คจฺฉามิติ
ภิกฺขุ อาปฺจฺฉิ ฯ อญฺญตฺถ สงฺเขโป วิตฺถาโร ปน ฌมฺมปท-
วตฺถมฺหิ อากตฺนเยเนว เวทิตฺพุโป ฯ

อถ นํ อญฺญตโร อุปาสโก อุปญฺจาทฺตกาโม อาสนนฺนญฺจาน
วาสํ ยาจนฺโต

กีนฺตวตฺถโต วเน ตาต อชฺชหาโนว ปาวเส
เวรมฺภา รณฺณียา เต ปวีเวโก หิ ฌายินฺนติ

#๑. สี่. ยู. อตฺตโน ปวตฺตติญจ ฯ ๒. สี่. ยู. มุญฺจิตฺวา ฯ

#๓. สี่. ยู. โจร ปพฺพาเชตฺวา ฯ

เล่มที่ 26 สงกัจจตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 345

ปจมี คาทมาห ฯ ตั สุตวา เถโร

ยถา อพุทานิ เวมุโภ
สญญา เม อภิกีรนติ
อปณฺฑโร อณฺฑสมฺภโว
อุปฺปาทยเตว เม สตี
ยญจ อญฺเณ น รกฺขนฺติ
ส เว ภิกฺขุ สฺขํ เสติ
อจฺฉโลทิกา ปุณฺณสิลา
อมฺพุเสวาลสญฺจนฺนา
วสิตํ เม อรญฺเณสุ
เสนาสเนสุ ปนฺเตสุ
อิเม หญฺณนฺตฺว วชฺฌนฺตฺว
สงฺกปฺปี นาทิขานามิ
ปริจฺฉินฺโณ มยา สตุถา
โอหิตโต ครุโก ภาโร
ยสฺส จตฺถาย (๑) ปฺพุพฺพิโต
โส เม อตุโถ อนฺุปฺปฺตฺโต
นาภินนฺทามิ มรณฺ
กาลญฺจ ปฺภูทิกฺขามิ

วาโต นฺุทติ ปาวุเส
วิเวกปฺภูทิสญฺญตา ฯ
สีวติกาย นิเกตจาริโก
สนฺุเทหฺสมิ วิราคนิสฺสิตํ ฯ
โย จ อญฺเณ น รกฺขติ
กามสฺส อนเปกฺขวา ฯ
โคณจฺจุลฺมิกายฺตุตา
เต เสลา รมยนฺติ มํ ฯ
กนฺุทราสุ กุหาสุ จ
วาพมิกนิเสวิตฺ ฯ
ทุกฺขํ ปฺปโปนฺตฺว ปาณินฺ
อนริยํ โทสสฺหิตํ ฯ
กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนํ
ภวเนตฺติ สมฺุหตา ฯ
อการสฺमानคาริยํ
สพฺพสฺสโยชนกฺขโย ฯ
นาภินนฺทามิ ชีวิตํ
นิพฺพิสฺสํ ฆตฺโต ยถา ฯ

#๑. สฺยา. สี. ยสฺสจตฺถาย ฯ

นางินนุทามิ มรณั

นางินนุทามิ ชีวิตั

กาลณจ ปฏิกงขามิ

สมปชาโน ปติสสุโตติ (๑)

อิมมา คาลา อภาสี ฯ

ตตถุ กิณฺตวตฺโต วเนติ กิณฺติ ลิงฺควิปฺปลุตาเสน

วุตฺตํ ฯ วเน โโก ตวตฺโต กิ ปโยชนนฺติ อตฺโต ฯ

ตาตาทิ ทหรสามเณรตาย นํ อตฺตโน ปุตฺตญฺจานเณ

จเปตฺวา อาลปติ ฯ

อุชฺชหาโนว ปาวุเสติ อุชฺชหาโน กิร นาม เอโก ปพฺพโต

โส ปน คหนสณฺณโน พหุโสณฺฑิกนฺทโร ตํ ตํ สนฺทมาน-

สลิโล วสุสกาเล อสฺปฺปาโย ตสฺมา อุชฺชหาโน วา (๒) ปพฺพโต

เอตฺรหิ ปาวุสกาเล ตว กิมนฺตฺติโยติ อตฺโต ฯ เกจิ ปเนตฺถ

อุชฺชหาโน นาม เอโก สกุโณ สีตํ น สหติ (๓) วสุสกาเล

วนคฺคุมฺเพ นิลิโน อจฺจตีติ วทนฺติ ฯ เตสํ มเตน อุชฺชหานสฺส

วिय สกฺกนฺสฺส ปาวุสกาเล โโก ตว อตฺโต วเนติ ฯ

เวรมฺภา รณฺณียา เตติ เวรมฺภวตา วายนฺตา กิ เต

रणฺณียาติ โยชฺนา ฯ เกจิ เวรมฺภา นาม เอกา ปพฺพตฺคฺหา

ปพฺภาโรติ จ วทนฺติ ฯ ตณฺจ จานํ คมนาคมนยฺตฺตํ

ชนสมฺพาชรหิตํ ฉายฺตกสมฺปนฺนณฺจ ตสฺมา เวรมฺภา รณฺณียา

วเน วสติตฺตํ ยุตฺตรูปา ฯ กสฺมา ปวิเวโก หิ ฉายินํ ยสฺมา

#๑. ขุ.เถร. ๒๖/๓๗๗/๓๕๖ ฯ ๒. สී. ย. อุชฺชหาโนว ฯ

#๓. สී. สีตํ สหติ ฯ

เล่มที่ 26 สงกัจจตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 347

ตาทิสานัม ฌายีนัม ยตถ กตฺถจิจิ ปวิเวโกเยว อิจฺฉิตฺตพฺโพ ตสฺมา

ทฺฐิ อรณฺญกฺขานัน อคฺคฺนฺตฺวา เวรมฺภายี วส ตาตาทิ วทติ ฯ

อัยฺ เหตุถ อธิปฺปาโย ยสฺมา ฌายีนัม ปวิเวกฺขเม

นิवासพาสฺสเก เสนาสเน ลทฺเชเยว ฌานาทโย สมฺปชฺชนฺติ น

อลทฺเช ตสฺมา น เอวรฺูเป สิตฺกาคเ ยตถ กตฺถจิจิ วเน

วสิตฺตํ สกฺกา คฺุหาปพฺุการาทิสฺส ปน สกฺกาทิ ฯ

เอวํ อุปาสเกน วุตฺเต เตโร วนาทโย เอว มํ รเมนฺตีติ

ทสฺเสนฺโต ยถา อพฺุภานิตฺติอาทิมาย ฯ

ตสฺสสตฺโต ยถา ปาวฺเส กาคเ อพฺุภานิ วลาหกานิ

เวรมฺภวาโต นฺทติ จิปฺติ นิหรติ เอวเมว เม จิตฺตํ วิเวกฺปฏิ-

สยฺญตฺวา สยฺญา อภิกิรฺนฺติ วิเวกฺกฺขานันฺเยว อากทฺตฺนฺติ ฯ

กํ จ อปฺนฺทโร กาทพฺุณฺโณ อณฺฺทสมฺภโว อณฺฺทโช

กาโก สิวฺติกาย สฺุसानกฺฺขานเน นิเกตฺจาริโก ตเมว นิवासนกฺฺขานัน

กตฺวา วิจฺรณฺโก ฯ

อุปฺปาทยเตว เม สตี สนฺเทหสฺมี วิราคนิสฺสิตนฺติ กายสฺมี

วิราคฺุปลํหิตํ กายคตาสตฺติกมฺมกฺฺขานัน มยฺหํ อุปฺปาทยติเยว ฯ

เอกทิวสํ กิร เตโร กากเนน ขชฺชมานัน มนฺุสฺสกฺุณปํ ปสฺสิตฺวา

อสุกฺสยลํ ปฏฺิถิ ตํ สนฺุชาย เอวมาย ฯ เตน กายเ (๑) สพฺุพโส

จฺนฺุทรากสฺส นตฺถิตาย วเนเยว วสิตฺกานิมนฺุหิติ ทสฺเสติ ฯ

#๑ สี. ย. ตน กายน ฯ

เล่มที่ 26 เอกาทศกนิปาตพรรณนา หน้า 348

ยลจาติ จสทุโท สมุจจยตุโธ เตน อณุมปิ มม
อณณวาสการณํ สุณาหิติ ทสฺเสติฯ ยํ ปพฺพชิตํ เมตฺตา-
วิหาริตาย อโถภนียปริกฺขารตาย จ รกฺขิตพฺพสฺส อภาวโต
อณฺเณ เสวกาทโย น รกฺขนฺติฯ โย จ ปพฺพชิตอ อณฺเณ
เกนจิ กิลฺจนปฺลิตฺโพรฏฺเต (๑) น รกฺขติ ตาทิสานํเยว อภาวโตฯ

ส เว ภิกฺขุ สุํ เสตีติ โส ภิกฺขุ สมุจฺฉินฺนํกิเลสกาเมตาย
สพฺพโส วตฺถกามเมสุ อนเปกฺขวา อเปกฺขารหิตอ ยตฺถ กตฺถจิ
สุํ เสติ ตสฺส อนฺนฺสงฺกิตปฺริสงฺกิตาภาวโต (๒) อณฺณมฺหิ กามมฺหิ
สทิสเมวาทิ อตฺโธฯ

อิทานิ ปพฺพตฺวานานินํ รมณียตํ วสิตปฺพตฺตจ ทสฺเสตฺถ
อจฺโฆทิกาทิอาทิ วุตฺตํฯ

ตตฺถ วสิตํ เมติ วุฏฺฐปฺพพฺ มยาฯ

วาพมิกนิเสวิตติ สึหพฺยคฺขมาทึหิ วาพมิกเห อฺปเสวิต
วเนฯ

สงฺกปฺปี นาทิขานามิติ อิมเ ย เกจิ ปาณินอ สตฺตา
อุสฺส
วชณฺนตฺถ พาทิยฺนตฺถ อณฺเณน วา เยน เกนจิ อากาเรน
ทูกฺขํ ปปฺโปนตฺถ ปาปฺพนตฺถติ เอวํ โทสสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
เอว อนริยํ พฺยาปาทวิหีสาทิปปฺเภทํ ปาปสงฺกปฺปี อฺปปาทิตํ (๔)

#๑. สึ. เกจิ วนปฺปิตฺถนฯ ย. กจิ วนกิลฺจนฯ ๒. สึ. ย.

#อนฺนฺสงฺกิตาภาวโตฯ ๓. สึ. ย. มริสฺสนตฺถฯ ๔. สึ. ย. อุทฺธิตํฯ

เล่มที่ 26 สงกัจจตุเถรคาถาวณณา หน้า 349

นาภินานามิ มิจฉาวิตกโก น อุปปนนปฺพุโพติ เมตตาวีหริตํ
ทสฺเสติ ฯ

อิทานิ ปริจฉฺฉโนตฺติอาทินา อตฺตโน กตฺถิจจตํ ทสฺเสติ ฯ
ตตฺถ ปริจฉฺฉโนตฺติ อุปาสิตโต โอวาทานุสาสนีกรณวเสน ฯ
โอหิตฺติ โอโรหิตฺติ ฯ

ครุโก ภาริตฺติ ครุตรโร ขนฺธภาริ ฯ

นาภินนฺทามิ มรณฺนติ กถํ นุ โข เม มรณฺ สฺยชาติ
มรณฺ น อิจฺฉามิ ฯ

นาภินนฺทามิ ชีวิตนฺติ กถํ นุ โข อหํ จิริ ชีเวยฺยนฺติ
ชีวิตมฺปิ น อิจฺฉามิ ฯ เอเตน มรณฺ ชีวितฺ จ สฺमानจิตฺตํ
ทสฺเสติ ฯ

กาลญจ ปฏิกงฺขามิตฺติ ปรีนฺพุพานกาลํว อากเมมิ ฯ
นิพฺพิสนฺติ นิพฺพิสนฺโต ภตฺติยา กมฺมํ กโรนฺโต ฯ
ภตฺติโก ยถาติ ยถา ภตฺติโก ปรีสฺส กมฺมํ กโรนฺโต
กมฺมสฺสทฺธิ อนภินนฺทนฺโตปฺปิ กมฺมํ กโรนฺโตว ทิวสฺกขฺย อุกฺกขติ
เอวํ อหฺมฺปิ ชีวิตํ อนภินนฺทนฺโตปฺปิ อตฺตภาวสฺส ยาปเนน
มรณฺ อนภินนฺทนฺโตปฺปิ ปรีโยสานกาลํ ปฏิกงฺขามิตฺติ ฯ เสสํ
วตฺตฺตนยเมว ฯ

สงกัจจตุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

เอกาทสฺกนฺิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ทวาทสกนิปาตวณณา

สีลวตฺเถรคาถาวณณา

ทวาทสกนิปาเต สีลเมวาทิอาทิกา อายสุมโต สีลวตฺเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุชฺเชสฺส กตาทิกาวโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนีสฺสยฺ กุสลํ อุปฺจินฺตฺวา อิมสฺมี พฺพุชฺชูปฺปาเท ราชคเ
หิมฺพิสารถฺโณ ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ สีลวตฺตีสฺส นามํ
อโหสิ ฯ ตํ วยฺปตฺตํ ราชฯ อชาตสฺตฺตฺตฺมาเรตฺตฺกาโม จณฺทํ
มตฺตหตฺถิ อาริเปตฺวา นานาวิเชหิ อุปฺปาเยหิ อุปฺกมฺมนฺโตปิ
มาเรตฺตํ นาสกฺขิ ปจฺฉิมภวีกสฺส อรหตฺตํ อปฺตฺวา อนฺตรฯ
ชีวิตนฺตฺรฯภาวโต ฯ ตสฺส ปวตฺตี (๑) ทิสฺวา ภควา มหา-
โมคฺคฺคฺลฺลานตฺเถโร อาณฯเปสิ สีลวกฺุมาริ อานเหตี ฯ เถโร
อิทฺธิพฺเลน สทฺธิ หตฺถินา ตํ (๒) อานเหสิ ฯ

กฺุมาริ หตฺถิโต โอรุยฺห ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมฺนฺตํ
นีสิติ ฯ ภควา ตสฺส อชฺฌาสนานูรูปํ ฐมฺมํ เทเสสิ ฯ โส
ฐมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธโร ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ
กโรนฺโต น จิสฺเสว อรหตฺตํ ปตฺวา โกสฺสฺรญฺเจ วสตี ฯ
#๑ สี. ปรีปนฺถํ ฯ ย. ปฏฺฐิตฺติ ฯ ๒. สี. อิทฺธิพฺเลน หตฺถินาคํ ฯ
#ย. อิทฺธิพฺเลน สทฺธิ หตฺถินาคํ ฯ

เล่มที่ 26 สิวตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 351

อถ นํ อชาตสตุตฺ มาเรธาติ ปุริเส อาณาเปสิ ฯ เตะ
 เถรสฺส สนฺตึกํ คนฺตุวา จิตา เถเรน กถิตํ ฃมฺมกถํ สฺตุวา
 สลฺยชาตสํเวกา ปสนฺนจิตฺตวา หุตฺวา ปพฺพชฺสีสุ ฯ เถโร เตสํ
 สิวเมวอิ สิกฺเขถ อสฺมี โลกเ สฺสิกฺกจิตฺติ
 สิวํ หิ สพฺพสมฺปตฺตี อูปนาเมติ เสวิตํ ฯ
 สิวํ รกฺเขยฺย เมธาวิ ปตฺถยาโน ตโย สฺุเข
 ปสฺสํ วิตฺติลาภญจ เปจฺจ สกฺเค (๑) ปโมทนํ ฯ
 สิววา หิ พหุ มิตฺเต สลฺยเมนาธิคฺจฺจติ
 หุสฺสีโล ปน มิตฺเตหิ ธิสฺเต ปาปมาจฺริ ฯ
 อวณฺณญจ อกิตฺติญจ หุสฺสีโล ลภเต นโร
 วณฺณํ กิตฺตี ปสฺสญจ สทา ลภติ สิววา ฯ
 อาทิ สิวํ ปตฺติจฺจา จ กลฺยานานญจ มาคฺกํ
 ปมฺุขํ สพฺพฃมฺมานํ ตสฺมา สิวํ วิโสชเย ฯ
 เวลา จ สํวรํ สิวํ จิตฺตสฺส อภิหาสนํ (๒)
 ติตฺถญจ สพฺพพฺุชานํ ตสฺมา สิวํ วิโสชเย ฯ
 สิวํ พลํ อปฺปฏิมํ สิวํ อาวฺรฆฺมุตฺตมํ (๓)
 สิวमारณํ เสฏฺฐํ สิวํ กวจฺมพฺุทฺตํ ฯ (๔)
 สิวํ เสตฺถุ มเสสฺกโข สิวํ คนฺุโธ อนุตฺตโร
 สิวํ วิเลปนํ เสฏฺฐํ เยน วาติ ทิโสทิสํ (๕) ฯ

#๑. สิว. ย. เอตฺถนฺนฺตเร จาติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ย. อภิหาสนํ ฯ
 #๓. ย. อาวฺรฺ อุตฺตมํ ฯ ๔. ย. กวจํ อพฺุทฺตํ ฯ ๕. ม. ทิโสทิสํ ฯ

เล่มที่ 26 ทวาทสกนิปาตวณณา หน้า 352

สีลํ สมฺพลเมวคฺคํ (๑)	สีลํ ปาเถยฺยมุตฺตมํ
สีลํ เสฏฺโฐ อติวาโ	เยน ยาคี (๒) ทิโสทิสํ (๓) ฯ
อิเชว นินฺทํ ลภติ	เปจฺจาปาเย จ ทุมฺมโน
สพฺพตฺถ ทุมฺมโน พาโล	สีเลสุ (๔) อสมาคีโต ฯ
อิเชว กิตฺติํ ลภติ เปจฺจ	สกุเค จ สุมฺมโน
สพฺพตฺถ สุมฺมโน ธีโร	สีเลสุ สุตฺตมาทิตฺโต ฯ
สีลเมว อิธ อคฺคํ	ปลญฺจวา ปน อุตฺตโม
มนุสฺเสสุ จ เทเวสุ	สีลปลญฺจณโต ชยฺนติ (๕)

อิมานิ คถานิ ชมฺมํ เทเสสิ ฯ

ตตฺถ สีลเมวอิ สิกฺขเขต อสมึ โลเกติ อิธาคี นิปาตมตฺตํ
อิมสมึ สตฺตโลเก อตฺถกาโม กุสฺสปฺตฺโต จาริตฺตวารีตฺตาทิเกทํ
อาทิตฺโต สีลเมว สิกฺขเขยฺย สิกฺขนฺโต จ นํ สฺสสิกฺขิตํ
อขณฺทาทิกาวาปาทเนน สฺสญฺจ สิกฺขิตํ สฺสปริสฺสุทฺธํ ปริปฺญณฺณจ
กตฺวา สิกฺขเขยฺย ฯ

อสมึ โลเกติ วา อิมสมึ สงฺขารโลเก สิกฺขิตพฺพทรมเมสุ
สีลํ อาทิตฺโต สิกฺขเขยฺย ฯ

ทิกฺขิสมฺปตฺติยาปิ สีลสฺส ปติญฺจาทิตฺโต อาห สีลํ
หิตฺติอาทิตฺติ ฯ

#๑. ไปราณ. สพฺพลเมวคฺคํ ฯ ๒. สุยา. วาติ ฯ ๓. ม. ทิโสทิสํ ฯ

#๔. สุยา. สีเลสุ ฯ ๕. บ.เถร. ๒๖/๓๗๘/๓๕๗ ฯ

เล่มที่ 26 สีสวตฺเถรคาถาวณณนา หน้ 353

ตตฺถ หีติ การณวณฺ์ ๑ ยสุมา สีลํ เสวิตํ ปริจิตํ
รกฺขิตํ มนุสฺสสมฺปตฺติ ทิพฺพสมฺปตฺติ นิพฺพานสมฺปตฺติตี (๑) เอตํ
สพฺพสมฺปตฺตี ตํสมํคฺชินฺ สตฺตสฺส อุปฺนามเต อวฺหตี ๑

สีลํ สพฺพสมฺปตฺตี อุปฺนามเตตี สงฺเขปโต วุคฺตมตฺถํ
วิทฺถารโต ทสฺเสนฺโต สีลํ รกฺขเขยฺยาตีอาทิมาห ๑

ตตฺถ รกฺขเขยฺยาตี โคเปยฺย ๑ ปาณฺาตีปาตาทีโต หี
วิรมฺนฺโต วตฺตปฏฺิวตฺตตฺถจ ปุเรนฺโต ปฏฺิปกฺขาภิกฺวานโต ตํ
รกฺขตี นาม. ๑

เมธาวิตี ปณฺณวา อิทํ ตสฺส รกฺขณฺุปายทสฺสนํ
ณพฺเลน หีสฺส สมฺทานํ อวิโกปณฺณจ โหตี ๑

ปตฺถยาโนตี อิจฺฉนฺโต ๑

ตโย สุเขตี ตีณิ สุขานิ ๑ สุขนิมิตฺตํ วา สุขนฺตี
อธิปฺเปตํ ๑

ปัสฺสนฺตี กิตฺตี วิญฺญฺหี วา ปัสฺสนํ ๑

วิทฺติลาภนฺตี ตฺถจฺฉิตาภํ ๑ วิตฺตลาภนฺตี จ ปณฺตี ธน-
ลาภนฺตี อตฺถโต ๑ สีสฺวา หี อปฺปรมตฺตตฺถย มหนฺตํ โภคกฺขนฺธิ
อธิคจฺฉนฺตี ๑

เปจฺจาตี กาลงฺกตฺวา ๑

สคฺเค ปโมทนฺตี เทวโลเก อิจฺฉเจหี กามคฺฉนฺตี โมทนฺณจ

#๑ สี. ย. มนุสฺสสมฺปตฺติ เทวสมฺปตฺติ พุรฺหมสมฺปตฺติ นิพฺพานสมฺปตฺติตี ๑

เล่มที่ 26 ทวาทศกนิปาทวณณนา หน้า 354

ปตฺถยมาโนติ สมฺพนุโ ๑ อิชฺโลเก ปัสฺสํ วิตฺติลาภํ ปฺรโลเก
ทิพฺพสมฺปตฺติยา โมนฺถจฺจ อิจฺฉนฺโต สีสฺลํ รกฺขเยยฺยติ โยชนา ๑

สยฺยเมนาติ กายาทินํ (๑) สยฺเมน ๑ สยฺโต หิ กาย-
ทฺจฺจริตาทีหิ กณฺจฺจ อวิเหเจนฺโต อภยทานํ ททฺนฺโต
ปิยมนฺนาปตฺตาย มิตฺตานิ คณฺถติ ๑

ธฺสฺเตติ อเปติ ๑

ปาปมาจฺรณฺติ ปาณาติปาตาทิปาปกมฺมํ กโรนฺโต ๑
ทฺสฺสีสฺลํ หิ ปุคฺคํ อตฺถกามา สตฺตนา น ภชนฺติ อณฺณทตฺถ
ปฺริวชฺเชนฺติ ๑

อวณฺณนฺติ อคฺฉํ สมฺมุขา กรหํ วา ๑

อกิตฺตินฺติ อยสฺ (๑) อสิโลภํ ๑ วณฺณนฺติ คฺฉํ ๑

กิตฺตินฺติ สิสฺลํ ปตฺถตฺตยสฺตํ ๑

ปัสฺสนฺติ สมฺมุขา โถมนํ ๑

อาทีติ มฺลํ ๑ สีสฺลํ หิ กุสฺลนํ ฃมฺมานํ อาทิ ๑ ยถา
ตฺสฺมาติห ตฺวํ ภิกฺขุ อาทิเมว วิโสเชหิ กุสฺเลสุ ฃมฺเมสุ ๑
โก จาทิ กุสฺลนํ ฃมฺมานํ สีสฺลยฺจ สฺวิสุทฺธนฺติ ๑

ปตฺติจฺจาติ อธิจฺจานํ ๑ สีสฺลยฺหิ สพฺเพสฺส อุตฺตริมฺนุสฺส-
ฃมฺมานํ ปตฺติจฺจา ๑ เตนฺนาห สีสฺล ปตฺติจฺจายาติอาทิ ๑

กฺลฺยาณานณฺจ มาตฺถกนฺติ สมถวิปฺสฺสนาทีนํ กฺลฺยาณ-

#๑. ยฺ. กายาทิหิ ๑ ๒. สฺ. ยฺ. อายสฺกยํ ๑

เล่มที่ 26 สีสวตฺเถรคาถาวณณา หน้า 355

ธมฺมานํ มาตุภูตํ ชนกนฺติ อตุโถ ฯ

ปมฺขํ สพฺพธมฺมานนฺติ สพฺเพสํ ปาโมชฺชาทึนํ อนวชฺช-
ธมฺมานํ ปมฺขํ มุขภูตํ ปวตฺตติทวารนฺติ อตุโถ ฯ

ตสฺมาติ อาทิกาวาทิโต ฯ

วิโสชฺเชติ อุกฺขณฺฑาทิกาวเณ สมฺปาเทยฺย ฯ

เวลาติ ทุจฺจริเตหิ อนตฺติกุมนิยฺภูเจเน เวลา สีมฺาติ
อตุโถ ฯ เวลาติ วา ทุสฺสึลฺยํ จลยฺติ (๑) วิทฺธึเสตีติ เวลา ฯ
ลํวริ สึลํ กายทุจฺจริตาทึนํ อูปฺตติทวารสฺส ปิทหนโต ฯ

อภิหาสนนฺติ โตสนํ อวิปฺปฏิสฺสารเหตุตาย จิตฺตสฺสา-
ภิปฺปโมทหนโต ฯ

ติตฺถลฺลจ สพฺพพฺพุทฺธานนฺติ สวากพฺพุทฺธา ปจฺเจกพฺพุทฺธา
สมฺมาสมฺพฺพุทฺธาติ สพฺเพสํ พฺพุทฺธานํ กิเลสมลปฺปวาทเน (๒) นิพฺพาน-
มหาสมฺพุทฺทวาทาหเณ จ ติตฺถลฺลจ ฯ

สึลํ พลํ อูปฺปฏิมฺนฺติ มารเสนปฺปมทฺทเน อสทิสํ พลํ
เสนาถาโม จ ฯ

อาวฺฐมุตฺตมฺนฺติ สงฺกิลेสธมฺมานํ เจทเน อุตฺตมํ ปหรณฺํ ฯ
คฺุณฺสรีโรปฺโสภณฺภูเจเน อารณฺํ ฯ

เสฏฺฐนฺติ สพฺพกालํ อุตฺตมํ ทพฺพญจ ฯ สฺปาณปฺริตฺตานโต

#๑. สึ. ยฺ เวลาติ ทุสฺสึลฺยํ เวเลติ ฯ ๒. สึ. กิเลสมลปฺปวาทนาห ฯ

#ยฺ. กิเลสมลปฺปวาทนาหเตเน ฯ

เล่มที่ 26 ทวาทสกนิปาตวณณา หน้า 356

กวมพุกต์ ๑ อพุกิหนติ จ ปจันติ อเกชชุนติ อตุโถ ๑

อปายมโหมตักกมเน สัสารมโหมตักกมเน จ กิเลเสหิ

อัสสีทนนุเจน (๑) เสตุ ๑

มhesกุจติ มหพพโล ๑

คนุโธ อนุตฺตโรติ ปฏิวาติ สพพทิสาสู วายนโต

อนุตฺตโร คนุโธ สพพชนมนโนหฺรตฺตา ๑ เตนานหฺ เยน วาติ

ทิสทิสนฺติ เยน สีสคนุเชน ตัสมงฺกิ ทิสทิสํ สพพา ทิส

วายติ ๑ ทิสทิสาดิปี ปาลิ ทส ทิสาดิ (๒) อตุโถ ๑

สมพพลเมวคฺคนฺติ สมพปลํ นาม ปุฏฺกคฺคฺติ ๑ ยถา ปุฏฺกคฺคฺติ

คเหตุวา มคฺคิ คจฺจนฺโต ปุริโส อนุตฺรามคฺเค ชิมจฺฉนาทฺกฺเขน

น กิลมติ เหว สีสสมปฺนโนปี สุทฺธิ สีสสมพปลํ คเหตุวา

สัสารกนฺตาริ ปฏิปฺนโน คตคคฺคฺจฺฉานน น กิลมตีติ สีสํ อคฺคิ

สมพปลํ นาม ตถา สีสํ ปาถะยฺมมฺตฺตมํ โจราทิหิ อสาชารณฺตฺตา

ตฺตถ ตฺตถ อิจฺฉิตฺตพฺพสมปฺตฺตินิปฺผาทนโต จ ๑ อติคฺกามาณฺโต

ตํ ตํ จานํ ยถิจฺฉิตฺตจฺฉานํ วา วาเหตุ สมปฺปาเปตีติ อติวาโ

ยานํ ๑ เกนจि อนุปฺทฺทํ หุคฺวา อิจฺฉิตฺตจฺฉานปฺตฺติเหตุตฺต

สีสํ เสฏฺฐิ อติวาโ ๑

เยนาติ เยน อติวาเหน ยาคิ ทิสทิสนฺติ อคฺตี คคฺคิยฺจาปี

ตํ ตํ ทิสํ สุเขเนว คจฺจติ ๑

#๑. สี. ย. อัสสิทนนุเจน ๑ ๒. สี. ทสปี ทิสาดิปี ๑

เล่มที่ 26 สีสวตฺเถรคาถาวณณา หน้า 357

อิเชว นินฺทํ ลภตฺติ อิธโลเกปี ทุมฺมโน รากาที่หิ
ทฺฐิตจิจฺจโต ทฺฐสฺสิโล ปาปชฺมโมติ นินฺทํ ครหํ ลภติฯ เปจฺจ
ปรโลเกปี อปาเย ปุริสคตฺถลล อวชาตาคิอาทินา ยมปุริสาคิหิ
จ นินฺทํ ลภติฯ น เกวถํ นินฺทเมว ลภติ อถ โข
สพฺพคตฺถ ทุมฺมโน พาโล อิธโลเก ทฺฐจฺริตจฺรณน ทฺฐิตจิจฺจโต
ปรโลเก กมฺมการณาคิเวสเสน ทฺฐขุปฺคตฺติยาคิ (๑) สพฺพคตฺถ พาโล
ทุมฺมโน โหติฯ

กถํ สีเลสุ อสมาคิโต สมฺมา สีเลสุ น จปิตจิจฺจโต
อปฺปติฏฺฐิตจิจฺจโตฯ

อิเชว กิตฺถี ลภตฺติ อิธโลเกปี สุมฺโน สปฺปริโส
สีลวา กลฺยาณชฺมโมติ กิตฺถี ลภติฯ เปจฺจ ปรโลเกปี สกฺเค
อຍ สปฺปริโส สีลวา กลฺยาณชฺมโม. ตถา หิ เทวานํ สหพฺยตํ
อุปฺปนฺโนติอาทินา กิตฺถี ลภติฯ น เกวถํ กิตฺถิเมว ลภติ
อถ โข ธีโร ฐิติสมฺปนฺโน สีเลสุ สฺสุจฺจ สมาคิโต อปฺปิตจิจฺจโต
สฺสปฺติฏฺฐิตจิจฺจโต สพฺพคตฺถ อิธโลเก สฺวจฺริตจฺรณน ปรโลเก
สมฺปคตฺติปฺปฏิลาภน สุมฺโน โสมนสฺสสปฺคตฺติ โหติฯ

สีลเมว อิธ อคฺคนฺติ ทฺวิธํ สีลํ โลกียํ โลกุตฺตรนฺติฯ
ตคฺคตฺถ โลกียํ ตาว กามโลเก ขตฺติยมหาคิสาลาทิสฺสุ เทวโลเก
พฺรหฺมโลเก จ อุปฺคตฺติวิเสสํ (๒) อวาคิ ลาคิภาวาคิทิสฺส จ
#๑. (ทฺฐขุปฺคตฺติ) ๒. สี. ย. อุปฺคตฺติวิเสสํฯ

เล่มที่ 26 ทวาทสกนิปาตวณณา หน้า 358

การณ โหติ ฯ โลกุตตร ปน สกถมปี วญฺญทุกขํ อติกกามตตีติ
สีลํ อคฺคเมว ฯ ตถา หิ วุตฺตํ

หีนน พุรหุมจริเยน ขตฺตียะ อุปฺปชฺชติ
มชฺฌิมเมน จ เทวตฺตํ อุตฺตเมน วิสุชฺฌตตีติ (๑) ฯ

อากงฺเขยฺย เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ลาภี อสฺสํ จีวรปิณฑปาต-
เสนาสนคิถานปจฺจยภสชฺชปริกฺขารานนฺติ (๒) สีเล เสววสฺส
ปริปุรการีติ (๒) อิชฺฌตติ ภิกฺขเว สีลวโต เจโตปณฺธิ วิสุทฺธตฺตาติ (๓)
จ ฯ

โลกุตตรสีลสฺส ปน สพฺพโส ปหีนปฺปฏิปกฺขสฺส สตฺตมภาวโต (๔)
ปญฺจาย ตํสสารทุกขํ วินิวคฺเตนตสฺส อคฺคภาเว วตฺตพฺพเมว
นตฺถิ ฯ

ปญฺญา ปน อุตฺตโมติ ปญฺญา ปน อุกฺคโล อุตฺตโม
ปรโม เสฏฺโฐเยวาคิ ปุคฺคลาธิญฺจาเนน ปญฺญาย เหว เสฏฺฐกาวั
วทติ ฯ อิทานิ สีลปญฺญานํ เสฏฺฐกาวั กิจฺจโต ทสฺเสนฺโต
สีลปญฺญาณโต ชยนฺติ อาท ฯ

ชยนฺติ จ ลิงฺควิปฺปลลาโส ทญฺจพฺโพ อหฺสูติ วา วจน-
เสโส ฯ ตตฺถ ปชานนญฺเจเนน ปญฺญาณํ สีลโต ปญฺญาณโต
จ ปฺปฏิปกฺขชโย ฯ

#๑. ชาตเก ฯ ๒. มชฺฌิมนิกาเย ฯ ๓. องฺคุตฺตรนิกาเย ฯ

#๔. สี. ย. สตฺตํ สมภวโต ฯ

เล่มที่ 26 สุนีตตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 359

น หิ สีเสน วินา ปญญา สมภวติ ปญญา ย จ
วินา สีลํ กิจจกรํ อญญมญฺโปลาการํ (๑) เจตํ ๗ วุตตญฺหิ
สีลปรีชิตา ปญญา ปญญาปรีชิตํ สีลนฺติ ๗

มนุสฺเสสุ จ เทเวสุติ อิทํ เนลํ จานวิเสตทสุสนํ ๗
ตตฺถ หิ ตานิ สวิเสทานิ วุตตนฺติ สมာชิ ปเนตฺถ สีลปฏฺชิโก (๒)
ปญญา ย อธิจฺ्ञานภาวโต ปญญาปฏฺชิโก (๓) วา ภาเวตพฺพโต
สีลาธิจฺ्ञานโต จ ๗

เอวํ เถโร เตลํ กิจฺจุนํ สีลมฺเขน ฌมฺมํ เทเสนโต
อตฺตโน สุวิสุทฺทสีลาทิกุณฺดาทีปเนน อญฺญํ พฺยาภาสิ ๗
สีลวตฺเถรคาถาวรรณนา นิจฺจิตา ๗

สุนีตตฺเถรคาถาวรรณนา

นีเจ กุลมฺหิตีอาทิกา आयสุมโต สุนีตตฺเถรสฺส คาถา ๗ กา
อุปฺปตฺติ ๗

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเรสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺญญานิ อุปจฺฉินฺตฺวา เทวมฺนุสฺเสสุ สํสรนฺโต พุทฺทสุส
สุญฺยกาเล กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต พาลชเนหิ สทฺธิ
กัีฬาปฺสุโต หุตฺวา วิจฺรนฺโต เอกํ ปจฺเจกพฺพุทฺธํ คาเม ปิณฺฑาย
จฺรนฺตํ ทิสฺวา กัี คฺยฺหํ สพฺพโส วมฺิตสรีรสฺส วิย สกถํ

#๑. ย. อญฺญมญฺโปลาการณํ ๗ ๒. ม. สีลปฏฺชิโก ๗

#๓. ม. ปญญาปฏฺชิโก ๗

เล่มที่ 26 ทวาทสกนิปาทวณณนา หน้า 360

กาบิ ปฏิจจนาเทตวา ภิกขาจรณน นนุ นาม กสิวาณิซุชาที่หิ
ซีวีกา กปเปตพพาฯ ตานิ เจ กาคุ น สกุโกสิ ฆเร ฆเร
มุตตกรีสาทินิ นีหรนุโต ปจจนา วตตุโสธเนน ซีวาทิติ (๑)
อกุโกสิฯ

โส เตน กมเมน นิริเย ปจจิตวา ตสเสว กมมสส
วิปากาวเสเสน มนุสสโลเกปี พหุณี ซาติสตานิ ปุผลตทกกุล
นิพพตติตวา ตถา ซีวิกิ กปเปติฯ อิมสมิมุจ พุทฐุปาเท
ปุผลตทกกุล เอว นิพพตโต อุกการโสธนกมเมน ซีวิกิ
กปเปติ ฆาสจจนาทนมตตมปี อลภนุโตฯ

อถ ภควา ปจจิมยาเม พุทธาจิณณิ มหากรุณาสมาปตติ
สมาปซชิตวา ตโต วุฏจาเย พุทธจกขุณา โลกั โวลเณนุโต
สุนีตสส หทยพภนุตเร ฆมฺเฏ ปทีปี วิย ปซชลนุต อรหตตูป-
นิสสยิ ทิสวา วิภาตาย รตติยา ปุพพณุหสมยิ นีวาเสตวา
ปตตจิวรมาทาย ภิกขุสัสมปริวุโต ราชคหิ ปิณฺฑทาย ปวิฏฺโจะ
ยสสั วิถิยิ สุนีโต อุกการโสธนกมมึ กโรติ ตั วิถิ
ปฏิปซชิติฯ

สุนีโตปี ตตถ ตตถ วิฆาสจจจารสงการาทิกิ ราชิ กตวา
ปิฏเกสุ ปกขิปิตวา กาเขนาทาย ปริหรนุโต (๒) ภิกขุสัสมปริวุตติ
สตุถาริ อาคจจณุตติ ทิสวา สารชชมาโน (๓) สมภมากุลททโย
#๑. สี. ย. จมาหิติฯ ๒. สี. ย. นีหรนุโตฯ ๓. สี. ย.
#สารชชชายมาโนฯ

เล่มที่ 26 สุนีตตเถรคาถาวรรณนา หน้า 361

คมนนคัคคิ นิสัยโนกาสณจ อลภนุโต กาชัง ภิตติปสุเส จเปตวา
เอเคน ปสฺเสน อนุปวิสนุโต วีย ภิตฺตี อลฺลโน ปณฺชลิโก
อฏฺฐาสิ ฯ ภิตฺติณิฑฺเทน อปกฺกมิตฺตกาโม อโหสิตีปี วทนฺติ ฯ

สตฺถา ตสฺส สมีปี ปตฺวา อัย อตฺตโน กุสลมฺมุตสฺสจโงทิตฺติ
อุปคตํ มํ สารชฺชมาโน ชาติยา กมฺมสฺส จ นินฺนิตาย
สมมุขีภาวมุปี ลชฺชติ หนฺทสฺส เวสารชฺชํ อุปฺปาเทสฺสามิตฺติ
กรวีกรตฺตมณฺชฺชา สกฺลนฺครนินฺนาทวรคฺคิเรณ (๑) พุรฺหมสฺสเรณ
สุนีตฺตาติ อาลปิตฺวา ก็ อิมาย ทุกฺขชรีวิกาย ปพฺพชิตฺตุ
สภฺขิสฺสตีติ อาท ฯ สุนีโต เตน สตฺถุ วจเนน อมเตน วีย
อภิสิตฺโต อูพาริ ปิตฺติโสมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวทนุโต ภควา สเจ
มาทิสายปี อิช ปพฺพชํ ลภนฺติ กสฺมาหํ น ปพฺพชิสฺสามิ
ปพฺพพาเชถ มํ ภควาติ อาท ฯ

สตฺถา เอหิ ภิกฺขุติ อาท ฯ โส ตาวเทว เอหิภิกฺขุ-
ภาเวณ ปพฺพชํ อุปสมฺมปฺทญฺจ ลภิตฺวา อิทฺธิมยปตฺตจิวรรโ
วสฺสสภฺภูจิกตฺเถโร วีย หุตฺวา สตฺถุ สนฺติเก อฏฺฐาสิ ฯ ภควา
ตํ วิหาริ เนตฺวา กมฺมฏฺฐาณํ อาจิกฺขิ ฯ โส ปจฺมํ อฏฺฐ
สมาปตฺติโย ปณฺจ จ อภิญญาโย นิพฺพตฺเตตฺตวา วิปฺสฺสนํ
วทฺฒเตตฺวา ฉพภิญญาโย อโหสิ ฯ ตํ สภฺกาทโย เทวา พุรฺหฺมาโน
จ อุปสภฺกมิตฺตวา นมสฺสึสฺสุ ฯ เตน วุตฺตํ

#๑. สี่. ยู. สขลชลชรนินฺนาท ฯ

ตา เทวตา สตุตสตา อุพารา
พฺรหฺมา จ อินฺโท อุปสงฺกมิตฺวา
อาชานีโย ชาตฺชราภิกฺขุโต
สุณฺตี นมฺสฺสนฺติ ปสนฺนจิตฺตาทิอาทิ ฯ

ภควา คฺเชว เทวสงฺฆปรกฺขโต ทิสฺวา ลิตฺถ กตฺวา
ปสฺสฺสนฺโต ตปนฺน พฺรหฺมจฺริเยนาติ คาถาย ฌมฺมํ เทเสตี ฯ
อถ นํ สมฺพหฺลลา ภิกฺขุ ลีหนาํ นทาเปตฺตกามา อาวุโส
สุณฺตี กสฺมา กุลา ตวํ ปพฺพชฺชิตฺถ กถํ วา ปพฺพชฺชิตฺถ กถญจ
สจฺจจาณี ปฏฺวิชฺฌิตฺติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ โส คํ สพฺพิ ปกาเสนฺโต

นีเจ กุลมฺหิ ชาโตหํ	ทลิตฺถโท อปฺปโกชโน
หีนกมฺมํ มมฺ อาสี	อโหสี ปุพฺผนฺตฺตโก ฯ
ชฺคฺจฺจิตฺถ มนฺสฺसानํ	ปรีฏฺฐิตฺถ จ วมฺภิตฺถ
นิจํ มนํ กริตฺวาน	วณฺทิสฺสํ พหุํ ชนํ ฯ
อถทฺทสาสี สมฺพทฺธํ	ภิกฺขุสงฺฆปรกฺขโต
ปวิสนฺตํ มหาวีริ	มคฺชานํ ปุรฺตฺตมํ ฯ
นิกฺขิปิตฺวาน พฺยาภงฺคี	วณฺทิตฺถ อุปสงฺกมึ
มเมว อนฺนุกมฺปาย	อฏฺฐาสิ ปุริสฺสุตฺตโม.
วณฺทิตฺวา สตุตฺถโน ปาเท	เอกมฺนฺตํ จิตฺต ตทา
ปพฺพชฺชํ อหฺมายาจึ	สพฺพสตุตฺตานมฺตฺตมํ ฯ
ตโต การุณฺนิโก สตุถา	สพฺพโลกาณฺนุกมฺปโก
เอหิ ภิกฺขุติ มํ อาห	สา เม อาสุปสมฺปทา ฯ

เล่มที่ 26 สุนีตตเถรคาถาวณณา หน้ 363

โศห้ เอโก อรณณสุมี	วิหรนุโต อตุนุทีโต
อกาสี สตุถุ วจนั	ยถา มั โอวที ชีโน ๑
รตุติยา ปจมี ยามั	ปุพพชชาติมนุสสุรี
รตุติยา มชฺฉิมั ยามั	ทิพพจกัฏุ วิโสธยั(๑)
รตุติยา ปจฺฉิเม ยามะ	ตโมกขนุชั ปทาลยั ๑
ตโต รตุยา วิวสานะ (๒)	สุริยสุสุกคมนั ปติ
อินุโท พุรหุมา จ อากนตุวา	มั นมสฺสึสุ ปณชลิ ๑
นโม เต ปุริสาชณณ	นโม เต ปุริสุตตม
ยสฺส เต อาสวา จีณา	ทกขิณเยยโยสิ มาริส ๑
ตโต ทิสฺวาน มั สตุถา	เทวสงฆปุรกขตั
สิตฺถิ ปาตุกริตฺวาน	อิมมตฺถั อภาสธ ๑
ตเปณ พุรหุมาจรีเณ	สณณเมณ ทเมณ จ
เอเตน พุราหุมนุ โหติ	เอตั พุราหุมนมุตตมนนุติ

อิมายี คาคาหิ สีนานาทำ นที ๑

ตตฺถ นีเจติ ลามเก สพุพนิหิเน ๑ อจฺจณิจภาโว หิ
 นาม สตุตฺตานั อูปาทายูปาทาย อัย ปน สพุพนิหิเน
 ปุฏฺฐสฺสกุเล อูปปฺนนตฺถ ทสฺเสนุโต นีเจ กุลมฺหิ ชาโตติ
 อาห ๑ เตน วุตฺตติ นีเจติ ลามเก สพุพนิหิเนติ ๑

ทลิตุโหติ ทุคฺคโต ทลิตุทาปี (๔) เกจิจ กทาจิ ฆาสจ-

#๑. ย. วิโสธิตั ๑ ๒. สฺยา. วิวสานะ ๑ ๓. ข. เถร. ๒๖/๓๗๕/๓๕๘ ๑

#๔. สี. เอตฺถนฺตเร หีติ ทิสฺสติ ๑

เล่มที่ 26 ทวาทสกนิปาตวณณา หน้า 364

ฉาทนสฺส ลาภินอ อกสิรวุตฺติโน โหนฺติ อหํ ปน สพฺพกาลํ
กสิรวุตฺติตาย (๑) หีนอ อุทฺธํ อุปฺภุจฺปิตอฺกฺขลโก ทสฺสนยฺยุตฺตํ (๒)
เถวณมฺปิ อปฺสฺสียฺเววติ ทสฺเสนฺโต อปฺปโกชโนติ อหํ ฯ

นิจฺกุลิกา ทลิตฺทาปิ เกจि อนิจฺกมฺมาชีวา โหนฺติ มยฺหํ
ปน น ตถาติ ทสฺเสนฺโต อหํ หีนกมฺมํ มํม อาสิตฺติ ฯ

กิตฺติสนฺติ เจ อโหสิ ปุปฺผนฺททโก หตฺถวิกฺลสฺส หตฺถวาติ
วีย อุปฺจารวเสนายํ อิมสฺส สมณฺณา อโหสิ ยทิตฺ
ปุปฺผนฺททโกติ ฯ มิลาตปุปฺผนฺตรวณฺณตาย วา อุกฺการณฺมียา
เอวํ วุตฺโต (๓) ฯ

ชิจฺจุจฺฉิตฺติ ชาติยา เจว กมฺมฺนา จ หีฬิตฺโต ฯ
มนุสฺसानนฺติ มนุสฺเสหิ ฯ ปริณฺโตติ อวณฺณาโต ฯ
วณฺณิตฺติ ขขสิโต ฯ

นิจํ มนํ กริตฺวานาติ อณฺเณ มนุสฺเส สินฺนํ วีย
อฺกฺขิปปิตฺวา เตสํ ปาทปฺสฺโตปิ อตฺตํ นินฺนํ กตฺวา ปวตฺติยา
นิจํ นินฺนํ มนํ กตฺวา ฯ

วณฺณิสฺสํ พหุํ ชนฺนฺติ ปุณฺมหาชนํ ทิณฺณทิณฺณกาเล วณฺณิ
สิริสิ อณฺชสิ กโรนฺโต ปณามิ ฯ
อถาติ อธิการณฺตรทึปนํ นิปาโต ฯ

#๑. ย. กสิรวุตฺตินา ฯ ๒. ย. อุทฺธํ อุตฺติณฺจปฺกฺคฺลโก
#อฺกฺขิณฺจอฺกฺขลโก ทสฺสนยฺยุตฺตํ ฯ ๓. สฺ. ...ฯสนฺตรนฺททโก
#วา อุกฺการณฺมียอ เอวํ วุจฺเจเต ฯ

เล่มที่ 26 สุนีตตุเถรคาถาวณณนา หน้า 365

อทุทสาสินฺติ อทุทกฺขี ฯ

มคฺชานนฺติ มคฺชา นาม ชานปฺทีโน ราชกุมารรา เตสํ
นิวาโส เอโกปี ชนปฺโท รุพฺหิยา มคฺชานนฺติ (๑) วุฑฺโตะ มคฺช-
ชนปฺทสุสฺสตี อตุโถ ฯ

ปรุฑฺตมฺนฺติ อุตฺตมํ นครํ ฯ พฺยาภฺงฺคินฺติ กาชํ ฯ

ปพฺพชฺชํ อหฺมายาจฺนฺติ สุนีต ปพฺพชฺชํ สกฺขิสฺสสฺสตี
สตุถารรา โอกาเส กเต อหํ ปพฺพชฺชํ อยาจํ ฯ

อาสุปฺสมปฺทาติ เอหิ ภิกฺขุติ สตุถ วจนมฺตฺเตน อาสิ
อุปฺสมปฺทา ฯ

ยถา มํ โอวทีติ เอวํ สมถปฺพพฺงฺกมํ วิปฺสฺสนํ ภาเวหิตี
ยถา มํ โอวที ตถา สตุถโน วจนํ อกาสิ ปฺปฏิปฺชฺชํ ฯ

รตุตฺติยาติอาทิ ตสุสา ปฺปฏิปฺตฺติยา รสทสุสนํ ฯ ตตุถ
ปฺพเพนิวาสนาณํ อนาคตฺตฺสวานฺนฺจ พฺหุภิจฺจนฺติ ปฺจรมํ ยามํ
มชฺฌิมํ ยามนฺติ อจฺจนฺตสํโยควเสน อุปฺโยควจฺนํ วุฑฺตํ ฯ น
ตถา อาสวภฺชชานํ เอกาภิสฺมยวเสน ปวตฺตนโตติ ปฺจฺฉิม
ยามติ ภูมฺมวเสน วุฑฺตฺนฺติ ทฺฐจฺพฺพิ ฯ

อินฺโทติ สกฺโก เทวราชา ฯ

พฺรหฺมาติ มหาพฺรหฺมา ฯ อินฺทพฺรหฺมคฺคหฺเนน อญฺเฐสิ
กามเทวานํ พฺรหฺมฺนฺนฺจ อากมฺนํ วุฑฺตเมวาติ ทฺฐจฺพฺพิ ฯ

#๑. สี. มาคฺโธติ ฯ ย. มาคฺชานนฺติ ฯ

เล่มที่ 26 ทวาทสกนิปาตวณณา หน้า 366

อุกุกกญฺจนินุเทโส เหส ยถา ราชา อาคโตติ ฯ

นมสฺสึสูติ กาเยน วาจา ย จ นมกุการิ อํกํสุ ฯ

ตตฺถ กาเยน กตํ นมกุการิ ทสฺเสนุโต ปญฺชสิตี วตฺวา

วาจา ย กตํ ทสฺเสตฺถ นโม เตตฺถอิทํ วุตฺตํ ฯ

เทวสฺงฆปรุกฺขตฺนฺติ เทวคฺคหณฺน อุปฺปตฺติเทวภาวโต

พฺรหฺมาโนปี กหิตา ฯ

สิตฺถิ ปาตฺตฺกิริตฺวานาติ อตฺตโน โอิวาทสฺส มหฺปฺผลตฺถิ (๑) เทว-

พฺรหฺมฺนญจ คุณฺสมฺปตฺติ (๒) นิสฺสาย สตฺถา สิตฺถิ ปาตฺตฺวาภาสิ ฯ

ปาตฺตฺกโรนุโต จ น อญฺเณ (๓) วิย ทนฺเต วิทฺเสติ มฺุขาธาณํ

ปน โถกํ วิวฺรติ ตตฺตฺเกน จ อภิภูตฺทิพฺพลิกมฺุตฺตรสฺมิโย

อวสฺสิตตารกาสสิมฺริจโย (๔) สฺสูกุกทาสมฺภาวา ฆนฺรสฺมิโย

นิกฺขมิตฺวา ติกฺขตฺตํ สตฺถุ มฺุขํ ปทกฺขิณํ กโรนฺติ ตํ ทิสฺวา

ปจฺจโต กจฺจนฺตฺวาปี สตฺถา สิตฺถิ ปาตฺตฺวาภาสิตี สลฺขานนฺติ ฯ

ตเปนาติ อินฺทุริยสฺวเรน ฐตฺตรมฺุสมาทานนาติ เกจิ ฯ

สลฺขณฺนาติ สีเลน ฯ ทเมนาติ ปญฺญา ย

พฺรหฺมจฺริเยนาติ อวสิฏฺฐเสฏฺฐจฺริยา ย

เอเตนาติ ยถาวุตฺเตน ตปาทีนา ฯ

พฺรหฺมโณ โหติ พาหิตปาปภาวโต ฯ

#๑. สิ. ทสฺสนมหฺปฺผลตฺถิ ฯ ๒. สิ. ย. คุณฺภตฺติ ฯ ๓. สิ. ย.

#อวสิฏฺฐทวารปติมฺริจโย ฯ

เล่มที่ 26 สุนิตตเถรคาถาวณณา หน้า 367

เอตนตติ ตปาที ยถาวุตตติ ฯ

พฺรหฺมณมุตตมฺนตติ อุตฺตมํ พฺรหฺมณํ พฺรหฺมณฺเสสุ วา
อุตฺตมํ สพฺพเสฏฺฐํ อหุตติ วจนเสโส ฯ

พฺรหฺมณฺนตติ วา พฺรหฺมณฺญมาห เอวํ อุตฺตมํ พฺรหฺมณฺญํ
น ชจฺจาทีติ อธิปฺปาโย ฯ

น หิ ชาตีกุลปเทสโกตตตสมปฺตติอาทโย อริยภาวสฺส
การณํ อธิสึลลิกขาทโย เอว ปน การณํ ฯ เตนนาห

ยถา สงฺการชานสฺมี อุชฺฉิตสฺมี มหาปเถ

ปทุมํ ตตฺถ ชาเยถ สฺวจิคนฺธํ มโนรมํ ฯ

เอวํ สงฺการภูเตสฺ อนฺธภูเต ปฺจฺชชเน

อติโรจติ ปญฺญา ย สมฺมาสมฺพุทฺธสาวโกติ ฯ

เอวํ เถโร เตหิ ภิกฺขุหิ ปฺจฺฉิตตมตฺถํ อิมายิ กาทาหิ
วิสฺสชฺเชนฺโต สีนนาทํ นทีติ ฯ

สฺนิตตเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ทฺวาทสกนิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

เตรสกนิปาตวณณา

โสณโกพิวิสตเตรคาถาวณณา

เตรสกนิปาเต ยามุ รุกฺเจติอาทิกา อายสมโต โสณสฺส
โกพิวิสสฺส คธาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภาเว
ปฺลณฺยานิ อุปฺจินิ ฯ อัย กิร อโนมทสฺสิสฺส ภาควโต กाल
มหาวิภโว เสฏฺฐิ หุตฺวา อุปาสเกหิ สทฺธิ วิหาริ คณฺตุวา
สฺตถฺ สนฺติเก ฆมฺมํ สฺตฺวา ปสนฺนมานโส สฺตถฺ จงฺกมฺนญฺจान
สุชาย ปฺริกมฺมํ กาทฺตฺวา นานาวณฺเณหิ ปฺุเปหิ สนฺถริตฺวา
อุปฺริ นานาวิราควตฺเถหิ วิตานํ พนฺธาเปสิ ตธา สฺตถฺ
ภิกฺขุสํฆสฺส จ ทิฆสาลิํ กาทฺตฺวา นียฺยาเทสิ ฯ

โส เตน ปฺลณฺยกมฺเมน เทวมฺนุสฺเสสฺส สัสนฺนโต
ปทฺมุตฺตรสฺส ภาควโต กาล หัสนฺตินฺนเร เสฏฺฐิภูเต นิพฺพตฺติ
สิริวทฺโฒติสฺส นามิ อโหสิ ฯ โส วยฺยอุปฺตฺโต วิหาริ คณฺตุวา
สฺตถฺ สนฺติเก ฆมฺมํ สฺถนฺนโต สฺตถฺ อเกํ ภิกฺขุ อารทฺธวิริยานํ
อคฺคญฺจान จเปนฺตํ ทิสฺวา สยมฺปิ ตํ จานฺนตฺริ ปตฺถนฺนโต
สฺตธาหิ มหาทานํ ปวตฺเตตฺตฺวา ปณฺิธานมกาสิ สฺตถฺापิ ตสฺส
ปตฺถนาย สมิชฺชนภาวํ ทิสฺวา พฺยากริตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โสปี ยาวชิวั กุสลิํ กตฺวา เทวมฺนุสฺเสสฺส สัสนฺนโต

ปรีนิจุพุเต กสฺสปทสพลเ อนฺนุปฺปนฺเน อมฺหากํ ภควติ
พารานสียํ กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต กงฺกาคีเร
ปณฺณสาลํ กริตฺวา (๑) เอกํ ปจฺเจกพุทฺธํ เตมาสิ จตฺตฺหิ ปจฺเจเยหิ
สกกจจํ อุฏฺฐหิ ฯ ปจฺเจกพุทฺธो วุฏฺฐวสฺโส ปรีปณฺณปรีกฺขารो
คณฺฐมาทนเมว คโต ฯ โสปี กุลปฺตฺโต ยาวชีวํ ตตฺถ ปุณฺณานิ
กตฺวา ตโต จิตฺวา เทวมนุสฺเสสฺสํ ตฺสฺรนฺโต อมฺหากํ ภควโต
กาเล จมฺปानกร อฺสภเสฏฺฐิยสฺสํ เกเห ปฏฺิสนฺธิํ คณฺหิ ฯ
ตสฺส ปฏฺิสนฺธิกฺกหณฺโต ปฏฺุจาย เสฏฺฐิยสฺส มหาโกกฺกขณฺโธ
อภิวทฺธิ ฯ ตสฺส ชาตทิวเส สกถนกร มหาสกฺการสมฺปนฺโน
อโหสิ ตสฺส ปุพฺเพ ปจฺเจกพุทฺธสฺส สตฺสทสฺสคณฺนิกรตฺต-
กมฺพลปรีจฺจาเคน สุวณฺณวณฺโณ สฺขุมาลตโร จ อตฺตภาโว
อโหสิ เตนสฺส โสโณติ นามํ อํกํสุ ฯ มหตา ปรีวารเณ
วทฺธติ ตสฺส หตฺถปาทตลานิ พนฺธุชิวกปฺปฺพวณฺณานิ อหสิ
สทฺวิหตฺกปฺปาสสฺส วิย สมฺผลฺโส ปาทตเลสฺส มณฺิณฺฑทลา-
วณฺฑวณฺณานิ โลมานิ ชายีสุ ฯ วยปฺตตสฺส ตสฺส ตินฺณํ
อุคฺคณํ อนฺนุจฺจวิเก ตโย ปาสาทเ การตฺวา นาฏฺกานิ
อุปฏฺุจายเปสิ ฯ โส ตตฺถ มหตี สมฺปตฺตี อนฺนุทฺตโร เทวณฺมาโร
วिय ปฏฺิวสตี ฯ

อต อมฺหากํ สตฺถริ สพฺพณฺณุตฺตํ (๒) ปตฺวา ปวตฺติตฺว-
#๑. สี่. ย. การตฺวา ฯ ๒. โปราณ. อนฺนุคฺตโร สมฺโพธิ ฯ

เล่มที่ 26 เทรสกนิปาตพรรณนา หน้า 370

ฌมมจกเก ราชคหิ อูปนิสสาย วิหรนเต พิมพิสารรณณา
 ปกุกโกสาปีโต อสีติยา คามิกสหเสหิ สทฐี ราชคหิ อากโต
 สตุถุ สนฺติกั กนฺตฺวา ฌมฺมิ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺฐสทฺฐโ ฆาตาปีโตโร
 อนุชานาเปตฺวา สาสเน ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐุปสมปโท สตุถุ
 สนฺติเก กมฺมฏฺฐานันฺ คเหตฺวา ชนตฺสคฺคปริหรณฺตถฺถิ สีสวเน
 วสนฺโต มม สรีริ สฺขุมาลันฺ น จ สกฺกา สฺขเนว สฺขั
 อธิคนฺตฺ กายั กิลเมตฺวา สมณฌมฺมิ กาคู วฏฺฐิตฺติ จานจกฺกเมว
 อธิฏฺจาย ปชานมนฺนุญฺชนฺโต ปาทตเลสุ โฆฏฺฐุ อฏฺฐหิเตสุปี
 เวทนั อชฺฌนฺเปกฺกจิตฺวา ทพฺหิ วิริยั กโรนฺโต อจฺจารทฺฐวิริยตาย
 วิเสตฺถ นิพฺพตฺเตตฺถุ อสกโกนฺโต เอว วายมนฺโตปี อหิ มกฺกั
 วา ผลั วา นิพฺพตฺเตตฺถุ น สกโกมิ กิ เม ปพฺพชชาย
 หีนายาวตฺติตฺวา โภเค จ ภูณฺชิสฺสามิ ปุณฺณานิ จ กริสฺสามิตี
 จินฺนเตสิ ฯ

สตุถา ตสฺส จิตฺตาจาริ ฌตฺวา ตตฺถ กนฺตฺวา
 วิญฺญปโมวาเทน โอวทิตฺวา วิริยสมตฺตาโยชนวิธี ทสฺเสนฺโต
 กมฺมฏฺฐานันฺ โสเชตฺวา คิชฺฌณฺณํ กโต ฯ โสณฺตเถโรปี สตุถุ
 สมฺมุขา โอวาทิ ลภิตฺวา วิริยสมตฺถิ โยเชตฺวา วิปสฺสนัน
 อุตฺตสฺสกาเปตฺวา อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺถํ อปทาน (๑)

อโนมทสฺสิสฺส มุนิโน โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
 สฺชาย เลปนั กตฺวา จกฺกมฺมิ การยิ อหิ ฯ

#๑. พ. อ. ๓๒/๔๔/๑๓๓ ฯ

เล่มที่ 26 โสณโกพิวิสตุเถรคาถาวณณา หน้า 371

นานาวณเณหิ ปุเปเหหิ	จกมฺ สนฺธรี อหิ
อากาเส วิตานิ กตฺวา	โกชยิ พุทฺธมฺคตฺมํ ฯ
อณฺชตี ปกฺคเหตุวาน	อภิวาเหตุวาน สุพฺพตฺ
ทิมฺสาลํ ภควโต	นินฺยยาเทสิมฺหิ ตทา ฯ
มม สงฺกปฺปมณฺญา	สตฺธา โลเก อนฺตฺตโร
ปฏิกฺคเหตี ภควา	อนฺกมฺปาย จกฺขุมฯ
ปฏิกฺคเหตุวาน สมฺพุทฺโธ	ทกฺขินฺนโย สเทวเก
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิติตฺวา	อิมฯ คธา อภาสธ ฯ
โย โส หญฺเจน จิตฺเตน	ทิมฺสาลํ อทาสิ เม
ตมฺหิ กิตฺตยิสฺสามิ	สุณฺณถ มม ภาสโต ฯ
อิมฺสฺส มจฺจุกาลมฺหิ	ปฺลฺลณฺกมฺมสมฺงฺกิโน
สทฺสฺสยฺยตฺตฺสสรโธ	อุปญฺจิสฺสตี ตาวเท ฯ
เตน ยานนฺนยํ โปโส	เทวโลกํ คมฺิสฺสตี
อนฺโมทิสฺสเร เทวา	สมฺปตฺเต กุสฺเล ภเว (๑) ฯ
มหารหิ พฺยมฺหิ เสฏฺฐิ	รตนมตฺติกเลปนํ
ญฺญาการวรูเปตฺ	พฺยมฺหิ อชฺฌาวสิสฺสตี ฯ
ตีสกปฺปสทฺสฺซานิ	เทวโลเก รมิสฺสตี
ปณฺจวิสตี กปฺปานิ	เทวราชา ภวิสฺสตี ฯ
สตฺตฺสตฺตฺตฺติขตฺตฺตฺตฺจ	จกฺกวตฺตี ภวิสฺสตี
ยโสธรสนามา เต	สพฺเพปิ เอกนามกา ฯ

#๑ สุยา. กุสเล ภเว ฯ

เทว สมปตฺตี อนุโภตฺวา	วฑฺฒเตตฺวา (๑) ปุณฺณสณฺจยํ
อฏฺฐวิสตฺติกปฺปมฺหิ	จกฺกวตฺตํ ภาวิสฺสตี ฯ
ตตฺราปี พุยมฺหํ ปวริ	วิสฺสุกมฺเมน มาปิตํ
ทสสทฺทาวิวิตฺตํ ตํ	ปฺรมชฺฌาวสฺสตี ฯ
อปริเมยฺเย อิตฺโต กปฺเป	ภูมิปาโล มหิตฺธิโก
โอกกาโก นาม นามเนน	ราชา รฏฺฐเจ ภาวิสฺสตี ฯ
โสฬสฺสิตฺติสทฺสฺสานํ	สพฺพทาสํ ปวรา จ สฺวา (๒)
อภิชาติตา ขตฺติยานิ	นว ปุตฺเต ชเนสฺสตี ฯ
นว ปุตฺเต ชเนตฺวาน	ขตฺติยานิ มริสฺสตี
ตฺรณิ จ ปิยา กณฺณา	มहेสฺสิตฺตํ กริสฺสตี ฯ
โอกกาโก โตสยิตฺวาน	วริ กณฺณา ลภิสฺสตี
วริ ลทฺธาน สฺวา กณฺณา	ปุตฺเต ปพฺพาชยิสฺสตี ฯ
ปพฺพาชิตา (๓) จ เต สพฺเพ	คมิสฺสนฺติ นคฺตฺตมํ
ชาติเกทภยา สพฺเพ	ภคินีหิ วสฺสเร (๔) ฯ
เอกา จ กณฺณา พุยาธีหิ	ภาวิสฺสตี ปฺรกุขตา (๕)
มา โน ชาติ ปภิชฺชิติ (๖)	นิขณิสฺสนฺติ ขตฺติยา ฯ
ขตฺติโย นีหริตฺวาน	ตาย สทฺธิ วสฺสตี
ภาวิสฺสตี ตทา เกโท	โอกกาภกฺกสฺสมภโว ฯ

#๑. สฺยา. จินิตฺวา ฯ ยู. วิทิตฺวา ฯ ๒. สฺยา. ปวราวยา ฯ ยู. ปวรา

#มยา ฯ ๓. ยู. ปพฺพชิตฺวา ฯ ๔. ยู. สํวสฺสเร ฯ ๕. สฺยา.

#ปฺรกุขตา ฯ ๖. สฺยา. ปภิชฺชิติ ฯ

เล่มที่ 26 โสณโกพิวิสตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 373

เตสั ปชา ภวิสฺสนฺติ	โกเลีย นาม ชาติยา
ตตฺถ มานุสํโก โภคั	อนุโกสฺสตีนิปฺปกั ฯ
ตมฺหา กายา จวิตฺวาน	เทวโลคั คมิตฺสตี
ตตฺราปี ปวรั พุยมุหิ	ลภิสฺสตี มโนรมั ฯ
เทวโลกา จวิตฺวาน	สุกฺกมุเลน โจตีโต
อาคนฺตฺวาน มนุสฺสตฺตํ	โสณเ นาม ภวิสฺสตี ฯ
อารทฺทวิริโย ปหิตฺตฺโต	ปทหิ สตฺถุ สาสเน
สพฺพาสเว ปริณฺณาย	นิพฺพายิสฺสตฺยนาสโว ฯ
อนนฺตทสฺสี ภควา	โคตโม สกฺยปฺจฺกโว
วิเสสณฺณ มหาวิโร	อภฺคฺกุจฺจาเน จเปสฺสตี ฯ

วฺภูจฺมฺหิ เทเว จตฺรงฺกุลมฺหิ
ตีเณ อนิเลริตองฺกณฺมฺหิ (๑)
จตฺวาน (๒) โยคฺสฺส ปยุตฺตตาทิโน
ตโตตฺตฺรี ปารมตา น วิชฺชตี ฯ

อุตฺตเม ทมเถ ทนฺโต	จิตฺตํ เม สุปฺณิหิตํ
ภาโร เม โอหิตฺโต สพฺโพ	นิพฺพุโตมฺหิ อนาสโว ฯ
องฺคีรโส มหานาโค	อภิชาโตว เกสรี
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสีทิตฺวา	เอตทคฺเค จเปสฺสิ มั ฯ
ปฺปฏิสมฺภิตา จตฺสโส ฯเปฯ	กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฺปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา

#๑. สฺยา. ... องฺกุลมฺหิ ฯ ๒. สฺยา. จเปตฺวาน ฯ

เล่มที่ 26 เทรสกนิปาตวรรณนา หน้า 374

อุทานวเสน อณฺญาพฺยากรณวเสน จ

ยาหุ รฎฺเฐ สมนุกฏฺโโจ	รณฺโโย องฺกสฺส ปทฺชฺช(๑)
สฺวาชฺช ฌมฺเมสฺสุ อุกฺกฏฺโโจ	โสโณ ทุกฺขสฺส ปารฺชฺช ๑
ปฺลยฺจ ฉินฺนฺเต ปฺลยฺจ ชฺเห	ปฺลยฺจ จุคฺคตฺริ ภาวเย
ปฺลยฺจสงฺกาคฺติโค ภิกฺขุ	โอมฺตณฺโณติ วุจฺจติ ๑
อนฺนพสฺส ปมคฺตสฺส	พาหิรฺาสสฺส ภิกฺขุโน
สีลํ สฺมาธิ ปฺลยฺวา จ	ปารีปุรี น กจฺนติ ๑
ยํ หิ กิจฺจํ อปฺวิทฺธํ (๒)	อกิจฺจํ ปน กรียติ
อนฺนพานํ ปมคฺตानํ	เตลฺลํ วทฺตณฺนฺติ อาสฺวา ๑
เยสญฺจ สฺสฺมารทฺธา	นิจฺจํ กายคฺตา สติ
อกิจฺจํ เต น เสวณฺติ	กิจฺเจ สาทจฺจการิโน
สฺตानํ สมนุชานานํ	อคฺคํ กจฺนนฺติ อาสฺวา ๑
อุชฺหมกฺกมฺหิ อกฺขาเต	กจฺนถ มา นีวตฺตถ
อคฺคตนา โจทยคฺคตानํ	นิพฺพานมภิหารเย ๑
อจฺจารทฺฐมฺหิ วิริยมฺหิ	สคฺคา โลเก อนฺนคฺคโร
วีโณปมํ กริตฺวา เม (๓)	ฌมฺมํ เทเสติ จกฺขุมฺา
ตสฺสสฺสํ วจฺนํ สฺคฺวา	วิหาสี สาสเน รโต ๑
สมถํ (๔) ปฏฺิปาเทสี	อุคฺคตมคฺคตสฺส ปคฺคตฺติยา
ติสฺสุโส วิชฺชา อนฺนปฺปคฺตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ๑

#๑. สฺยา. ปคฺคตฺช ๑ ยฺ. ปทฺชฺช ๑ ๒. สฺยา. ตทปฺวิทฺธํ ๑

#๓. สฺยา. กริตฺวาน ๑ ๔. สฺ. ยฺ. สมถํ ๑

เล่มที่ 26 โสณโกพิวิตตเถรคาถาวณณา หน้า 375

เนกขมเม อธิมุตตส	ปวิเวกญจ เจตโส
อพยาพชฌาธิมุตตส	อุปาทานกขยสส จ ๗
ตณหกุขยาธิมุตตส	อสมุโมหญจ เจตโส
ทิสวา आयตनुปปาทำ	สมมา จิตต์ วิมุจติ ๗
ตสส สมมา วิมุตตส	สนนตจิตตสส ภิกขุโน
กตสส ปติจโย นตติ	กรณีย น วิชชติ
เสโล ยตา เอกฆโน	วาเตน น สมිරติ
เอว รุปา รสา สททา	กนธา ผสสา จ เกวลา ๗
อิฏจา ชมมา อนิฏจา จ	นปฺปเวเชนติ ตาทิโน
จิตต์ จิตต์ วิสณญตต์	วณญจสสานุปรสสตีติ (๑)

อิมมา คาถา อภาสี ๗

ตตถ ยาหุ รฎฺเฐ สมุกกญฺโจติ โย อหุ อโหสิ
องครฎฺเฐ อสีติยา कामิกสहस्रेहि โภคสมฺปत्ติยา อिसฺสรिय-
สมฺปत्ติยา จ สมฺมา อติวिय อุกกญฺโจ เสฏฺโฐ ๗

รณฺโณ องคสฺส ปทฺชคฺคฺติ จคฺคฺหิ สงฺคหฺวตฺถุหิ ปริสาย (๒)
รณฺชนญฺเจน รณฺโณ องฺคาธิปฺติโน พิมฺพิสาร์สส ปริวาร์ญฺโต
คหฺปติวิเสโส ตสฺส รฎฺเฐ กุญฺมฺพิโก อหฺนฺติ โยเชตพฺพ ๗

สฺวาชฺช ชมฺเมสฺส อุกกญฺโจติ โส โสโณ อชฺเชตฺรหิ
โลกุตฺตรชฺมเมสฺส อุกกญฺโจ ชาโต คิหิกาลेपि เกหิจิ (๓) อุกกญฺโจเยว
หฺนฺตฺวา อิทานิ ปพฺพชิตกาลेपि อุกกญฺโจเยว โหตีติ (๔) อตฺตานเมว

#๑. ขุ. เถร. ๒๖/๓๘๐/๓๖๐ ๗ ๒. สී. ปชาย ๗ ๓. สී. ย.
#เตหิปี ๗ ๔. สී. ย. อโหสีติ ๗

เล่มที่ 26 เทรสกนิปาตวรรณนา หน้า 378

เยสนติอาทิ วุตต์ ๑

ตตถ สุตมารทฐาติ สฎฐุ ปคคหิตา ๑

กายคตา สตีติ กายานุปัสสนาภาวนา ๑

อกิจจํ เตติ เต เอตํ ปตตมณฺฑนาทอกิจจํ ๑

น เสวนุตตี น กโรนติ ๑

กิจฺเจติ ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย กตตพฺเพ อปริมาณ-
สึลกฺขนฺธโคปนาทิกะ ๑

สาตจฺจการิโนติ สตตการิโน (๑) เตสํ สติยา อวิปฺปวาเสน
สตานํ สาตถกสมฺปชฌณํ สປายสมฺปชฌณํ โคจรสมฺปชฌณํ
อสมฺโมหสมฺปชฌณนฺติ จตฺตฺหิ สมฺปชฌณฺเหหิ สมฺปชานานํ
จตฺตาโรปี อาสวา อตฺถํ กจฺจนฺติ ปริกฺขยฺ อภาวํ กจฺจนฺตีติ
อตุโถ ๑

อิทานิ อตฺตโน สนฺติเก จิตฺทิกฺขุณฺ โอวาทํ เทนฺโต
อุชฺมกฺคฺมฺหีติ กาดมาห ๑

ตตถ อุชฺมกฺคฺมฺหิ อกฺขาเตติ อนฺตทฺวยปฺริวชฺชเนน
กายวฺงกาทิปฺปหาเนน จ อุชฺเเก มชฺฌิมปฏฺิปปาทฺภูเต อริยมกฺเค
สตุถารา ภาสีเต ๑

กจฺจนฺตาติ ปฏฺิปปชฺชถ ๑

มา นีวตฺตถาติ อนฺตรา โวसानํ มาปชฺชถ ๑

#๑. สී. ย. สาตจฺจการิโน อฏฺุจิตการิโน ๑

เล่มที่ 26 โสณโกพิวิสตุเถรคาถาวณณา หน้า 379

อตุตนา โจทยตุตตานนติ อธิ อตุตถกาโม กุลปุตโต
อปายภยปจจเวกขณาทีนา อตุตนาว อตุตตานัง โจเทนโต ฯ
นิพพานมภิกขเรติ อตุตตานัง นิพพานัง อภิหเรยย อุปเนยย
ยถา นัง สจจิกโรติ ตถา ปฏิปชเชยยาติ อตุโต ฯ

อิทานิ มยาปี เอวเมว ปฏิปนุนนติ อตุตโน ปฏิปตตี
ทสเสตุ อจจารทฐมहींติอาทิ วุตตี ฯ

อจจารทฐมहि วิริยมहींติ วิปสสัน ภาวเนเตน มยา
สมาธิना วิริยं สมรสं อกตุวา อติวิย วิริเย ปกคหิตे ฯ
อจจารทฐวิริยตา จสส เญจจา วุตตาเยว ฯ

วิโณปมि กริต्वा मेति आयसुमโต सोनसुस ये जो
เกจิ ภควโต สาวกา อารทฐวิริยา วิหรนติ อหิ เตสั
อณฺณตโร อถ จ ปน เม นานุปาทาย आसवेहि जित्तं
विमुज्जति तसुमाहं विपुग्मिसुसामिति जित्ते उपपनने सत्तथा
อิทธิยา तसुस समुखे อตุตตานัง ทสเสตุวา กสุมมา ตวั
โสณ วิพุग्มिसุसामिति जित्तं उपपातेहि गुसलो त्वं पुपुपे
अकारियणुतो विणाय तनुत्तिसुसरेति पुज्जित्त्वा तेन एव णत्तेति
वुत्ते तं ก็ मणฺณสิ โสณ ยथा ते विणाय तनुत्तियो
अज्जायता โหนत्ति अपि नु ते विणा तसुम्मि समये सรวती
वा होति कमण्णणा वाति सो हेत्तं णत्ते ฯ तं ก็ मणฺณสิ
โสณ यथा ते विणाय तनुत्तियो अत्तिธिता โหนत्ति अपि नุ

เล่มที่ 26 เทรสกนิปาตวรรณนา หน้า 380

เต เวณา ตสุมิ สมเย สรวตี วา โหติ กมฺมณฺญา วาติ โน
เหติ ฆนฺเตฯ ตํ ก็ มณฺยสิ โสณ ยทา ปน เต เวณาย
ตฺนุติโย เนว อจฺจายตา โหนฺติ นาทิสฺสิตฺตา สเม कुณ
ปติฏฺฐิตา อปี นุ เต เวณา ตสุมิ สมเย สรวตี วา โหติ
กมฺมณฺญา วาติ เอว ฆนฺเตฯ เอวเมว โข โสณ อจฺจารทุ-
ชวิริยํ อุตฺตจฺจายํ ตํวตฺตติ อตฺตีสฺนวิริยํ โกสชฺชายํ ตํวตฺตติ
ตสฺมาตีห ตวํ โสณ วิริยสมตํ อธิฏฺฐห อิทฺทริยานญจ
สมตํ ปฏิวิชฺฌมาตี เอวํ วิณฺณํ อุปมํ กตฺวา ปวตฺตติเตน
วีโณปโมวาทน มยฺหํ ฆมฺมํ เทเสตีฯ

ตสฺสาหํ วจฺนํ สุตฺวาตี ตสฺส ภควโต วจฺนํ วีโณปโมวาทํ
สุตฺวา อนฺตรา อุปฺปนฺนํ วิพฺภมิตฺตคามตํ ปหาย สตฺถุ สาสเน
รโต อภีรโต วิหรีฯ

วิหรนโต จ สมถํ ปฏิปาเทสี วิริยสมตํ โยเชนฺโต
สทฺธาปญฺญานํ วิย สมာธिवิริยานํ สมรสตํ อุปฺปาเทนฺโต
ฉานาธิฏฺฐานํ วิปฺสฺสนาสมาริ สมฺปาเทสี วิปฺสฺสนํ
อุสฺสูกกาเปสีฯ ตตฺถ ปโยชนํ อาห อุตฺตมตฺถสฺส ปตฺติยาตีฯ

อุตฺตมตฺถสฺส ปตฺติยาตี อรหตฺตาทิคมายาตี อตฺถโถฯ

อิทานิ ยถา ปฏิปฺนฺนสฺส สมถวิปฺสฺสนา สมฺปชฺชีสุ ตํ

อญฺญาปเทเสน ทสฺเสนฺโต เนกฺขมฺเมตีอาทิมาหฯ

ตตฺถ เนกฺขมฺเมตี ปพฺพชฺชาทิเก กามนีสฺสรณฺฯ

เล่มที่ 26 โสณโกวิทศฤรคาถาวรรณนา หน้า 381

อธิมุตตสฺสชาติ ตตฺถ นินฺนโปณปพฺภการภาเวน ยุตฺตป-
ปยุตฺตสฺส ปจฺมํ ตาว ปพฺพชฺชาภิมฺโข หุตฺวา กามे ปหาย
ปพฺพชิตฺวา จ สีลวิโสธนํ อรณฺญวาโส ฐตฺตฺกปริหรณํ ภาวนา-
ภโยโคติ เอวมาทิสฺส อนวชฺชรมฺเมสฺส ยุตฺตปฺปยุตฺตสฺสชาติ อตุโถ ฯ

ปวิเวกฺขจ เจตโสติ เจตโส ปวิเวกฺขจ อธิมุตฺตสฺส เอว
เนกขมฺมาธิมุตฺตสฺส สโต จตฺตฺกปฺลจกขฺฆานานํ นิพฺพตฺตเนน
วิเวเก ยุตฺตสฺส ปยุตฺตสฺส ฯ

อพฺยาพชฺฌาธิมุตฺตสฺสชาติ อพฺยาพชฺฌเณ นิกฺกขตฺยา (๑)
อธิมุตฺตสฺส ฌานสมาปฺตฺติโย นิพฺพตฺเตตฺวา สมถสฺสฺเช (๒)
ยุตฺตปฺปยุตฺตสฺส ฯ

อุปาทานกฺขยสฺส จาติ จตฺนฺนํปปี อุปาทานานํ ขยฺนฺเต
อรหตฺเต อธิมุตฺตสฺส ฯ ภูมฺมตฺเถ หิ เอตํ สามิวจฺนํ ฯ ตํ
ยถาธคฺคํ ฌานํ ปาทกํ กตฺวา อรหตฺตาธคฺคมา ยิปฺสฺสนํ
อนฺนฺยฺลชฺชนตฺสฺสชาติ อตุโถ ฯ

ตณฺหกฺขยาธิมุตฺตสฺสชาติ ตณฺหา ชียติ เอตฺถาติ ตณฺหกฺขโย
นิพฺพทานํ ตสฺมี อธิมุตฺตสฺส อุปาทิ (๑) ภยโต อนฺนฺปาทิลฺลจฺ เจมโต
ทสฺสเนน นิโรเช นินฺนโปณปพฺภการสฺส ฯ

อสมฺโมหฺลจฺ เจตโสติ อสมฺโมหสมฺปชฺฌณฺวเสน จิตฺตสฺส
อสมฺโมหปวตฺตี สมฺโมหสมฺจฺฉินฺนฺทเนน วา จิตฺตสฺส อสมฺโมหฺภูตํ
#๑. สี. ย. อพฺยาปชฺโช นิกฺกขตฺตา ตํ ฯ ๒. สี. ย. สมถมฺสฺเช ฯ
#๓. สี. อุปาทาทิ วา ฯ

เล่มที่ 26 เทรสกนิปาตวณณา หน้า 382

อริยมคคํ อธิมุตตสฺส ฯ

ทิสฺวา อายตฺนุปฺปาทฺนฺติ จกฺขาทินิ อายตฺนํ ยถา-
สทกฺปจฺเจยฺหิ ขณฺเ ขณฺเ อุปฺปาทํ ตปฺปฏฺฐิปกฺขโต นิโรธณฺจ
วิปฺสฺสนาปฺลยฺสทิตาย มคฺคปฺลยฺส ทิสฺวา ทสฺสนเหตุ ฯ

สมฺมา จิตฺตํ วิมฺจฺจตีติ สมฺมา เหตุนา ฅาเยน
มคฺคปฏฺฐิปาฏฺฐิยา สทฺพฺพาสวโต จิตฺตํ วิมฺจฺจติ ฯ

ตสฺส สมฺมา วิมุตตสฺสชาติอาทิสฺส อัยฺ สงฺเขปตฺโต ตสฺส
วุตฺตนเยน สมฺมเทว สทฺพฺพสงฺกิลฺลโต วิมุตตสฺส ตโต เอว
อจฺจนฺตฺปสฺเมน สนฺตจิตฺตสฺส จินฺนํสวภิกฺขุโน กตสฺส กุสฺลสฺส
อกุสฺลสฺส วา อุปฺจโย นตฺถิ มคฺคเณว สมฺกฺขมาติตตฺตา
ปฺริยฺญาทิจฺเจทํ กรณฺธิยํ น วิชฺชติ กตฺถิจฺจตฺตา ฯ เอวํภูตสฺส
ยถา เอกมฺโน เสโล ปพฺพโต ปกฺติวาเตน น สมิริติ น
สงฺกมฺปติ เอวํ อิกฺกฺขา จ อนิกฺกฺขา จ รูปาทโย อารมฺมณฺชฺมา
ตาทิโน ตาทิภาวปฺปตฺตสฺส จิตฺตํ อเนชํ ปหิณฺสทฺพฺพโสทฺตาย (๑)
วิสฺสยฺจฺจ จิตฺตํ นปฺปเวเชนฺติ น จาเลนฺติ อสฺส จ อารมฺมณ-
ชฺมมฺสฺส กาลเณ กาลิ ผลสฺมาปฺตตี สมฺปาชฺชิตฺวา วิปฺสฺสนโต
วยํ นิโรธํ ขณฺเ ขณฺเ ภิชฺชนสภาวํ อนุปฺสฺสตีติ อณฺณํ
พฺยาทาสี ฯ

โสณโกพิวิสตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

เทรสกนิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สี. ยู. สทฺพฺพโยคตฺตาย ฯ

ขุททสกนิปาตวณณนา

ขทิวรณียเรวตตุเถรคาถาวณณนา

ขุททสกนิปาเต ยทา อหนุตติอาทิกา आयसुमोत्तो ขทิวรณีย-
เรวตตุเถรสสุ คาคา ๗ กา อุปปตฺติ ๗

กามณฺจิมสฺส (๑) เถรสสุ คาคา เหญจจา เอกกนิปาเต (๒) อาคตา
ตตฺถ ปนสฺส อตฺตโน ภากินฺนยฺเยสฺส สติชนนฺมตฺตํ ทสฺสิตนฺนติ
ตสฺสา เอกกนิปาเต สงฺคโห กโตะ อิมมา ปน เถรสสุ
ปพฺพชิตกาลโตะ ปญฺจาย ยาว ปรีนินฺนพฺพานา ปฏฺธิปตฺติปกาสิตา
คาคา อิมสฺมี ขุททสกนิปาเต สงฺคหํ อารโหปีตา ๗

ตตฺถ อญฺจอุปฺตฺติ เหญจจา วุตฺตยาเยว ๗ อัยฺ ปน วิเสโส
เถโร กิร อรหตฺตํ ปตฺวา กาลน กาลํ สตฺถุ ฆมฺม-
เสนาปติปฺปฏฺฐินํ มหาเถรानนฺจ อุปฺนฺจจันํ คนฺตฺวา กติปาหเมว
ตตฺถ วสิตฺวา ขทิวรณเมว ปจฺจาคนฺตฺวา ผลสฺมาปตฺติสฺสฺเสน
พฺรหฺมวิหาเรหิ จ วิดีนฺนเมติ ๗

เอวํ กจฺจนฺเต กาลे ชินฺนโณ วุฑฺฒโธ วโย อนฺนอุปฺตฺโต
อโหสิ ๗ โส เอกทิวสํ พุฑฺฐอุปฺนฺจจันํ กจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค
สวาคฺคิยา อวิทฺฐเร อรณฺญเเว วสิ ๗ เตน จ สมนฺน โจรา
นคเร กตกมฺมา อารกฺขมนฺนสฺเสหิ อนฺนพฺนฺธา ปลาชนฺตา เถรสสุ
#๑. สี่. กาจิมสฺส ๗ ๒ ปรมตฺถทีปนียา เถรคาถาอฏฐกถาย ปจฺเม
#ภาค อาคตา ๗

เล่มที่ 26 จุฑทศกนิภาวณณา หน้า หน้า 384

สมิเป คหิตภณห์ จฑเทตวา ปลายีสุฯ มนุสสา อนุธาวนตา
เถรสส สมิเป ภณห์ ทิสวา เถร์ พนุชิตวา โจโรติ สณฺณาย
คเหตุวา รณฺโณ ทสฺเสสฺสุ อัย เทว โจโรติฯ

ราชา เถร์ มุญจาเปตวา ก็ ภนฺเต ตุมฺเหหิ อิทํ
โจริกกมฺมํ (๑) กตํ วา โน วาติ ปุจฺฉิฯ เถโร กิณฺจาปี ชาติโต
ปฏฺจาย อตฺตนา ตาทิสํ น กตปุพฺพิ ตํ (๒) ปพฺพชิตโต ปฏฺจาย
ปน อกตภาวสฺส สพฺพโส กิเลสานํ สมฺมุจฺฉินฺนตฺตา ตาทิสสฺส
กรณฺเ อภพฺพตาย ปกาสนตฺถํ สมิเป จิตานํ ภิกฺขุณฺ รณฺโณ
จ ฐมฺมํ เทเสนฺโต

ยทา อหิ ปพฺพชิตโต	อการสฺมา อนคาริยิ
นาภิชานามิ สงฺกปฺปี	อนริยิ โทสสํหิตํฯ
อิเม หลฺลนฺตฺ วชฺฉนฺตฺ	ทุกฺขํ ปปฺโปนฺตฺ ปาณินฺ
สงฺกปฺปี นาภิชานามิ	อิมสฺมี ทิฆมนฺตเรฯ
เมตฺตตฺถจ อภิชานามิ	อบฺปมาณํ สุภาวิตํ
อนฺุพฺพพิ ปริจิตํ ยถา	พฺพุเรน เทสิตํฯ
สพฺพมิตฺโต สพฺพสโย	สพฺพภูตานุกมฺปโก
เมตฺตจิตฺตตฺถจ ภาเวมิ	อพฺยาปชฺฉมฺรโต (๓) สทาฯ
อัสสิหิ อสงฺกปฺปี	จิตฺตํ อาโมทยามหิ
พฺรหฺมวิหาริ ภาเวมิ	อกาปฺุริสเสวิตํฯ

#๑. สี. ยู. โจริยิฯ ๒. ม. (ตสฺส?)ฯ ๓. สฺยา. อพฺยาปชฺฉมฺรโตฯ

เล่มที่ 26 ขทิววินยเรวตตุเถรคาถาวณณา 385

อวิตกุกิ สฬาปโน

อรียน ตุนหิภาเวน

ยถาปี ปพพโต เสโล

เอว โมหกขยา ภิกขุ

อนนุคณสส ปสสส

วาลคคตตติ ปาปสส

นคริ ยถา ปจจนตติ

เอว โคเปถ อตตานิ

นาภินนุทามิ มรณ

กาลณจ ปฏิกงขามิ

นาภินนุทามิ มรณ

กาลณจ ปฏิกงขามิ

ปริจิจฺฉโณ มยา สตถา

โอหิตโต ครุโก ภาโร

ยสส จตถาย ปพพชิตโต

โส เม อตฺถโต อนุปตฺตโต

สมุปาเทถปฺปมาเทน

หนุทาหิ ปรีนิพพิสฺส

สมุมาสมพุทฺธสาวโก

อุเปโต โหติ ตาวเท ฯ

อจโล สุปฺปติฏฺฐิตโต

ปพพโตว น เวรติ ฯ

นิจฺจํ สฺวจิกเวสฺสิโน

อพุภมตฺตํว ขายติ ฯ

คฺคตฺตํ สนฺตฺรพาหิริ

ขโณ โว มา อุปจฺจกา ฯ

นาภินนุทามิ ชีวิตํ

นิพพิสฺสํ ภตโก ยถา ฯ

นาภินนุทามิ ชีวิตํ

สมุปฺชาโน ปตฺติสฺสโต ฯ

กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ

ภวเนตฺติ สมุหตา ฯ

อการสฺมา อนคาริย

สพฺพสฺสโยชนกฺขโย ฯ

เอสา เม อนุสาสนํ

วิปฺปมฺตฺโตมฺหิ สพฺพชิตฺติ (๑)

อิมา คาถา อภาสี ฯ

#๑. พุ.เถร. ๒๖/๓๘๑/๓๖๒ ฯ

เล่มที่ 26 จุฑทศกนิปถาวณณนา หน้า หน้า 386

ตตุถยั อนุปฺพุพทวณณนา อิมสฺมี ทีฆมนฺตเรติ ยทา
อหิ ปฺพุพชิตฺมฺหิ ตโต ปฏฺจาย อยญจ เม จริมกาโล เอตสฺมี
ทีฆมนฺตเร กาลเอ อิทํ มยฺหิ โหตุติ อภิษณฺวเสน วา
อิม สตุตา หณฺณนฺตฺติอาทินา พฺยาปาทวเสน วา อนริยํ
โทสสํหิตํ สงฺกปฺปี นากิขานามิตี โยชนา ฯ

เมตฺตตฺตจ อภิขานามิตี มิชฺชติ สีนียฺหติ เอตยาติ
เมตฺตตา อพฺยาปาทอ ฯ เมตฺตตา เอติสฺสา อตฺถิตี เมตฺตตา
เมตฺตตาภาวนา เมตฺตตาพฺรหฺมวิหาโร ตํ เมตฺตํ ฯ จสทฺเทน
กรณํ มุทิตํ อุเปกฺขญฺจาติ อิตฺรพฺรหฺมวิหาเร สงฺกณฺหาติ ฯ

อภิขานามิตี อภิมุขโต ชานามิ ฯ อธิคตํ หิ ฌานํ
ปจฺจเวกฺขโต ปจฺจเวกฺขณณณาสฺส อภิมุขํ โหติ ฯ กิทิสฺนฺติ
อาห อปฺปมาณนฺตฺติอาทิ ฯ ตํ หิ ยถา พุทฺเธน ภควตา
เทสิตํ ตถา อโนทิสฺสทฺทพฺรณฺวเสน อปริมาณสตุตฺตารมฺมณตฺตย
อปฺปมาณํ ฯ

ปคฺคณพฺลภาวาปาทเนน (๑) สฺสุญฺจ ภาวิตตฺตตา สฺสุภาวิตํ ฯ
ปจฺจเมตฺตตา ตโต กรุณฺนา ตโต มุทิตา ปจฺจญา อุเปกฺขชาติ
เอว อนุปฺพุพฺพิ อนุกฺกเมน ปรีจิตํ อาเสวิตํ พหุลิคตํ
อภิขานามิตี โยชนา ฯ สพฺเพสํ สตุตฺตานํ มิตฺโต สพฺเพ วา
เต มยฺหิ มิตฺตาทิ สพฺพมิตฺโต ฯ เมตฺตํ หิ ภาเวนฺโต
#๑ ยู. ปคฺคณพฺลภาวาปาทเนน ฯ

เล่มที่ 26 ขทรวนียเรวตตุเถรคาถาวณณา 387

สตต่าน ปโย โหติ ฯ

สพพสโขติ เอตุถาปี เอเสว นโย ฯ

สพพภูฏานุกมฺปโกติ สพพสตต่าน อนุคฺคณฺหนโก (๑) ฯ

เมตฺตวจิตฺตลฺย ภาเวมิตฺติ เมตฺตตาย สหิตฺตํ สมยฺมุตฺตํ จิตฺตํ
วิเสสโต ภาเวมิ วฑฺฒेमมิ ปกาเสมิ วา อกเถนฺเตปี ภาวนาย
อูกฺกัสมคภาวโต ฯ เมตฺตํ จิตฺตลฺย ภาเวมิตฺติ วา ปาโจ ฯ
ตสฺสสตฺโธ เหฏฺฐา วุคฺตนโยว ฯ

อพฺยาปชฺฉมโรติ อพฺยาปชฺฉเม สตต่าน หิตฺตูปสฺสหาร
อภิริโต ฯ

สทาติ สพพภากํ เตน ตตฺถ สาทจฺจกิริยํ (๒) ทสฺเสติ ฯ

อสฺสิหรนฺติ น สฺสิหิ อาสนฺนปจฺจตฺถิเกน ราเคน

อนากขุณฺณิยํ ฯ

อสงฺกุปฺปนฺติ น กุปฺปี ทูรปจฺจตฺถิเกน พฺยาปาเทน
อโกปิยํ เอวํภูตํ กตฺวา มม เมตฺตจิตฺตํ อามฺโทษามิ อภิปฺปโมโทษามิ
พฺรหฺมวิหารํ ภาเวมิ ฯ

อกาปฺริสเสวิตนฺติ กาปฺริเสหิ นิจฺชนเหหิ อเสวิตํ อกาปฺริเสหิ
วา (๓) อริเยหิ พุทฺธาทีหิ เสวิตํ พฺรหฺมํ เสฏฺฐํ นิตฺุโทสํ
เมตฺตาทิวินารํ ภาเวมิ วฑฺฒेमิตฺติ อตฺถโธ ฯ

เอวํ อตฺตฺตฺตฺเตสวเสน ปณฺจหิ คาถาหิ อตฺตโน ปฏฺธิปตฺตี
#๒ สฺตี. ยฺ. อนุคฺคณฺหนโก ฯ ๒. สฺตี. ยฺ. สพพกิริยํ ฯ
#๓. สฺตี. ยฺ. อยํ สทฺโท นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 26 จุฑทศกนิปาตวณณา หน้า หน้า 388

ทสุเสตฺวา อิทานิ ตํ อญญาปเทเสน ทสุเสนฺโต อวิตกฺกนฺติ-
อาทินา จตฺสฺโส คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ อวิตกฺกํ สฺมาปฺนฺโนติ วิตกฺกวิริหิตํ ทุตฺติยาทิณฺณํ
สฺมาปฺนฺโน เอเตน เถโร พุรหฺมวิหารภาวนาย อญญาปเทเสน
อตุตฺตนา ทุตฺติยาทิณฺณาธิคฺคมาห ฯ ยสุมา ปนํยํ เถโร
ตเมว ฌานํ ปาทกํ กตฺวา วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา เอกาสเนเนว
อรหตฺตํ ฌณฺหิ ตสุมา ตมตฺถํ อญญาปเทเสนเนว ทสุเสนฺโต
อวิตกฺกํ สฺมาปฺนฺโนติ วตฺวา สฺมฺมาสมฺพุทฺธสวโก ฯ อริเยน
ตฺถุณีภาเวน อุเปโต โหติ ตาวเทติ อาห ฯ

ตตฺถ วจีสงฺขาราทวโต อวิตกฺกาวิจारा สฺมาปฺตฺติ อริโย
ตฺถุณีภาโวติ วทนฺติ ฯ สนนฺปติตํ โว ภิกฺขเว ทฺวยํ กรณฺมียํ
ธมฺมี วา กถา อริโย วา ตฺถุณีภาโวติ ปน วจนฺโต ยา
กาจิ สฺมาปฺตฺติ อริโย ตฺถุณีภาโว นาม. อธิ ปน
จตฺตฺถชฺฌานิกา อกฺคผลสฺมาปฺตฺติ อธิปฺเปตา ฯ

อิทานิ ตสฺสชาติตตฺตา โลกธมฺเมหิ อกมฺปนียตํ อุปฺมาย
ปกาเสนฺโต ยถาปี ปพฺพโตติ คาถมาห ฯ

ตตฺถ ยถาปี ปพฺพโต เสโลติ ยถา สิตามโย เอกมฺนเสโล
ปพฺพโต (๑) น ปฺสฺปพฺพโต น มิสฺสกปพฺพโตติ อตุโล ฯ
อจฺโล สฺปฺปติฏฺฐิตฺติ สฺฏฺฐํ ปติฏฺฐิตฺมฺโล ปกตฺวาเตหิ อจฺโล
#๑. สี่. ยู. เอกมฺนสีลาปพฺพโต ฯ

เล่มที่ 26 ขทรวนียเรวตตุเถรคาถาวณณา หน้า 389

อกมฺปนีโย โหติ ตสฺมา อรหตฺตํ นิพฺพานญฺจ เอวํ โมหกฺขยา
ภิกฺขุ ปพฺพโตว น เวชตีติ โมหสฺส อนวเสสฺสปฺหานา
โหมหมฺลคฺคตา จ สพฺพากุสลานํ (๑) ปหีนสพฺพากุสโล ภิกฺขุ
ยถา โส ปพฺพโต ปกตฺวาเตหิ เอวํ โลกธมฺเมหิ น เวชติ
น กมฺปติ โมหกฺขโยติ วา ยสฺมา อรหตฺตํ นิพฺพานญฺจ
วฺจฺจติ ตสฺมา โมหกฺขยาติ โมหกฺขยสฺส เหตุ นิพฺพานสฺส
อรหตฺตสฺส จ อธิคตฺตตา จตฺตํ อริยสจฺเจสฺส สฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อสมานฺนกาเลปี ปพฺพโต วีย น เวชติ ปเคว สมานฺน-
กาเลติ อธิปฺปาโย ฯ

อิทานิ ปาปํ นามตํ อสุจิสฺสโล เอว สมาจฺรติ น
จ สฺวจิสฺสโล สฺวจิสฺสสฺส ปน ตํ อณฺมตฺตมฺปิ ภาริยํ หุตฺวา
อุปฺภูจฺจติติ ทสฺเสนฺโต อนนฺจณฺสฺสาติอาทิกถาถมาห ฯ

ตสฺสฺสฺสฺสฺส รากาทีองฺคณาภาวโต อนนฺจณฺสฺส สพฺพกาถํ
สฺวจิอนวหฺชรมฺเม เอว คเวสนนฺตสฺส สฺสฺสฺสฺสฺส วาลคฺคตฺตํ
เกสคฺคตฺตํ ปาปสฺส เลสมตฺตมฺปิ สกถํ โลกธาตํ ฝริตฺวา
จิตฺตํ อพฺภมตฺตํ หุตฺวา อุปฺภูจฺจติ ตสฺมา น เอวรูเป กมฺเม
มาทิสฺสา อาสฺงกิตพฺพาทิ อธิปฺปาโย ฯ

ยสฺมา นิกฺกิลเสสฺสฺสปี อนฺธพาลา เอวรูเป อปฺวาเท
สมฺภูจฺจาเปนฺติ ตสฺมา อตฺถกาเมหิ สกฺกจฺจํ อตฺตา รกฺขิตพฺโพติ
#๑. ส. ย. เอตฺถนฺตเร ปหีนตฺตาติ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 26 ขทรวนียเรวตตุเถรคาถาวรรณนา 391

สงเขเปเนว เนลั โอวาทำ ทตุวา ปรีนัพพานั ปเวเทนุโต
โอสานคาถมาห ๑ ตตุถ สมุปาเทถปุมมาเทนาติ สมุปาเทตพัพ
ทานสีลาที อปุมมาเทน สมุปาเทถ ทิฏฐิธมมิกสมุปรายิกปเถเท
คหฏฐวตุเต สีลानุรกุขณ สมถอนุโยเค วิปัสสนากาวนาย จ
อปุมมตุตา โหถ ๑

เอสา เม อนุสาสนีติ ทานสีลาทีสุ น ปมชชถาติ เอสา
มม อนุสิฏฐิ โอวาโท ๑

เอว สิทาปตุตั ปรีทิตปฎิปตุตตี ทีเปตุวา อตุตทิต-
ปฎิปตุตติยาปี มตุถกั คณนุโต นนุทาทำ ปรีนัพพิสุลั
วิปุมมตุโตมहि สพพฐิติ อาห ๑

ตตุถ วิปุมมตุโตมहि สพพฐิติ สพพโส กิเลเสหิ ภเวหิ
จ วิปุมมตุโต อมहि ตสุมา เอกัเสน ปรีนัพพายิสุสามิติ ๑

เอว ปน วตุวา อากาเส ปลุลงเกน นิสินุโน เตโชธาตุ
สมาปชชิตุวา ปชชลนุโต อนุปาทิสาย นัพพานธาตุยา
ปรีนัพพายิ ๑

ขทรวนียเรวตตุเถรคาถาวรรณนา นิฏฐิตา ๑

ยถาปี ภทโท อาชฌโธติอาทิกา อายสมโต โศทตตตเถรส
คาถาฯ กา อุปปตติ ฯ

อยมปี ปุริมพุทธเสถ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏปนิสสย กุสล อุปจนิตวา เทวมนุสเสถ สัสรนโต อิมสมมี
พุทธรูปาเท สาวตถิย สตถวาหกุลे निपुत्तโต โศทตโตติ
นามน วยปตโต ปิตริ กาลงกเต กุฏุมพ์ สณจเปนโต ปณจहि
สทกฐเตहि ภณห์ อาทาย อปราปรี สณจริตวา วาณิซเซน
ชีวิกั กปะเปติ ยถาวิภว ปุณณานิปี กโรติ ฯ

โส เอกทิวส์ อนุตรามกเถ ชุเร ยุตโตโคณ วหิตุ
อสกโกนเต ปติเต มนุสเสถ ตั วุฏจาเปตุ อสกโกนเตสุ สยเมว
กนตวา ตั นงกุฏเจ คาพหิ วิชฌิฯ โโคณ อัย อสปุริโส
มม พลาพลี อชานนโต คาพหิ วิชฌิตติ กุฑุโธ มนุสสวาจาย
โก โศทตต อหิ เอตตกั กาลิ อตตโน พลี อนิกุหนโต
ตุยหิ ภาริ วหิ อชช ปน อสมตถภาเวน ปติตัม ม อติวिय
พาธสิ โหตุ อิตอ จวิตวา นิพุตตนิพุตตฏฐาเน ตัม พาธตุ
สมตโต ปฐิสตตถ ภเวยยนติ ปตถนानุรูปน อกโกสิ ฯ

ตัม สุตวา โศทตโต เอว นาม สตเต พาธตวา ก็
อิมาย ชีวิกายาติ สัเวชาโต สพพัม วิภว ปหาย อณตตรส
มหาเถรส สนตเถ ปพพชิตวา วิปัสสนาย กมัม กโรนโต

น จิรสเสว อรหคตํ ปตฺวา สมากปตฺติสฺสฺเชน วิตฺตนาเมนุโต
เอกทิวสํ อตฺตโน สนฺตํ อปคตานิ กหฺนฺจปพฺพชิตานิ อริย-
คณานิ โลกธมฺเม อารพฺภ ชมฺมํ กเถนุโต

ยถาปี ภาทโท อาชฺณโณ	ฐเร ยุตฺโต ฐรสฺสโห
มถิโต อติภารน	สํยุตฺตํ (๑) นาทิวตฺตติ ฯ
เอวํ ปญฺญาเย เต ติตฺตา	สมุทฺโท วารินา ยถา
น ปเร อติมณฺณนฺติ	อริยธมฺโมว ปาณินิ ฯ

#๑ ม. ชีวิตเมว ๒ ม. สํยัคํ

กาเถ กาลวสํ ปตฺตา	ภวาทวสํ คตา
นรา ทุกฺขํ นิกจฺจนฺติ	เตธ (๒) โสจฺนติ มาณวา ฯ
อุนฺนตา สุขธมฺเมน	ทุกฺขธมฺเมน โวนตา (๓)
ทวเยน พาลา หณฺณนฺติ	ยถาญฺตํ อทสฺสโน ฯ
เย จ ทุกฺเข สุขสฺมิญฺจ	มชฺเฒ สิพฺพนิมจฺจฺจ
จิตฺตา เต อินฺทวชิโลว	น เต อุนฺนตโอนตา ฯ
น เหว ลาภ นาลาภ	น ยเส น จ กิตฺติยา
น นินฺทายํ ปสฺสาเย	น เต ทุกฺเข สุขมฺหิ จ ฯ
สพฺพตฺถ เต น ลิมฺปนฺติ	อุทฺพินฺทว โปกฺขเร
สพฺพตฺถ สุขิตา ชีรา	สพฺพตฺถ อปราชิตา ฯ
ธมฺเมน จ อลาโภ โย	โย จ ลาโภ อธมฺมิโก
อลาโภ ธมฺมิโก เสยฺโย	ยญฺเจ ลาโภ อธมฺมิโก ฯ

#๑. สฺยา. สํยุตฺตํ ฯ ๒. สฺยา. เต. จ. ฯ ๓. สฺยา. โวนตา

#๔. สฺยา. สิพฺพนิมจฺจฺจ ฯ ๕. สฺยา. ลิมฺปนฺติ ฯ

เล่มที่ 26 จุฑทศกนิภาตวณณา หน้า หน้า 394

ยโส จ อปฺปพุฑฐินํ	วิญญุนํ อยโส จ โย
อยโสว เสยฺโย วิญญุนํ	น ยโส อปฺปพุฑฐินํ ฯ
ทุมฺเมเชหิ ปัสสา จ	วิญญุหิ ครหา จ ยา
ครหาเว เสยฺโย วิญญุหิ	ยญฺเจ พาลปฺปัสสนา ฯ
สุขญจ กามมยิกํ	ทุกุขญจ ปวิเวกียํ
ปวิเวกทุกุขํ เสยฺโย	ยญฺเจ กามมยํ สุขํ ฯ
ชีวิตญจ อทมฺเมน	ทมฺเมน มรณญจ ยํ
มรณํ ทมฺมิกํ เสยฺโย	ยญฺเจ ชีเว อทมฺมิกํ ฯ
กามโกปฺปพหีนํ เย	สนฺตจิตฺตา ภวาทเว
จรณฺติ โลกํ อสิตา	นตฺถิ เตสํ ปิยาปิยํ ฯ
ภาวยิตฺวาน โฟชฺฌงฺเก	อินฺทุรียานิ พลานิ จ
ปฺปเปยุย ปรมํ สนฺติ	ปรินิพฺพนฺตินาสวาติ

อิมํ คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ อาชญฺโถติ อุตฺตภาชานีโย ฯ (๑)

ฐเร ยุตฺโตติ สกฺกฐเร โยชิโต ฯ

ฐรสฺสโหติ ฐรวาโห ฯ คาถาสฺขตฺถิ เจตฺถ ทฺวิสการโต (๒)

นิทฺเทโส กโต สกฺกการํ วหิตฺถํ สมตฺถโถติ อตฺถโถ ฯ

มถิโต อติภาเรนาติ อติภาเรณ ครุภาเรณ ปิพฺพิโต ฯ

#๑. สุยา. อยโส จ ฯ ๒. โปราณ. ปฺปเปยุย ฯ ๓. ชุ. เถร.

#๒๖/๓๘๒/๓๖๓ ฯ ๔. สී. ยุ. อุตฺตภาชานีโย ฯ

#๕. สී. ทิฆมการโก ฯ

มทฺทีโตติปี ปาลี โส เอวมคฺโถ ฯ

ต้ยฺตฺตฺนฺติ อตฺตโน ขนฺเช จปีตี ยฺกํ นาทิวตฺตติ น
อติกกฺกามเตี สมนฺมา โย อุตฺตริตฺวา (๓) ฐฺริ นทฺเตตฺวา น
ติฏฺจติ ฯ

เอวนฺติ ยถา โส โชรโยห อตฺตโน ภทฺรราชานียตฺย
อตฺตโน ฐฺริวีสตฺย อตฺตโน ภาริ นาทิวตฺตติ น ปริจฺจชติ
เอวํ เย วารินา วีย มหาสมฺมทฺโท โลกียโลกุตฺตราย ปญฺญา
ติตฺตา ธตฺตา ปริปฺภุณฺณา เต ปเร นิหีนปญฺเณ น
อติมณฺณนฺติ น ปริภวนฺติ ตตฺถ การณฺมาห อริยธฺมฺโม
ปาณินฺนฺติ ปาณินิ สตฺเตสฺส อยิ อริยานิ ธฺมฺโม ยทิทํ เตสํ
ปญฺญา ปาริปุริ คตฺตฺตา ลากาทีนา อตฺตานุกฺกัสนิ วีย
อลากาทีนา ปเรสํ อวมฺภนํ ฯ

เอวํ ปญฺญาปาริปุริยา อริยานิ สุขวิหาริ ทสฺเสตฺวา
ตทภาวโต อนริยานิ ทฺกฺขวิหาริ ทสฺเสตฺถุ กาลเตีอาที วุตฺตี ฯ

ตตฺถ กาลเตี ลากาลากาทีนา สมงฺคีฏฺฏกฺกาเล ฯ
กาลวสํ ปตฺตาทิ ลากาทีกาลสฺส จ วสํ อฺปคฺตา
ลากาทีนา โสมนสฺสิตา อลากาทีนา จ โทมนสฺสิตาติ อตฺโถ ฯ

ภวภววสํ คตฺตาทิ ภวสฺส อภวสฺส จ วสํ อฺปคฺตา
วทฺตฺมิหานิโย อนฺวตฺตฺนฺตา เต ฯ

#๑. สี่. ย. อุกฺกามเตวา ฯ

เล่มที่ 26 จุฑทศกนิปาตวณฺณา หน้า หน้า 396

นรา ทุกข์ นิจฺจนฺติ เตช โสจนฺติ มาณวติ เต
นรา มาณวติ ลทฺชนามา สตุตา ลาภาลาภาทิวเสน
วุฑฺฒินานิวเสน อนุโรธปฏิวโรธ อापฺนนา อิธโลเก โสจนฺติ
ปรโลเก จ นิริยาทีทุกฺข์ กฺจนฺติ ปาปฺจนฺตฺติ อตุโธ ฯ

อุณฺนตาตีอาทินาปี โลกธมฺมวเสน สตุตํ อนตุถป-
ปฺตฺติเมว ทสฺเสตี ฯ

ตตุถ อุณฺนตา สุขธมฺเมนาตี สุขเหตุนา สุขปจฺเจยน
โภกสมฺปตฺติอาทินา อุณฺนตี คตา โภกมทาทีนา มตุตาคี
อตุโธ ฯ

ทุกฺขธมฺเมน โวนตาคี ทุกฺขเหตุนา ทุกฺขปจฺเจยน
โภกวิปตฺติอาทินา นินฺนตี คตา ทาลิทุทียาทีนา กาปฺลฺลตฺตํ
ปตฺตา ฯ

ทฺเวนาตี ขถาวุตฺเตน อุณฺนตีโอนตีทฺเวเนน ลาภา-
ลาภาทีทฺเวเนน วา (๒) พาลปฺลฺลชฺชนา หลฺณนฺติ อนุโรธปฏิวโรธ-
วเสน วิพาริยนฺติ ปิพิยนฺติ ฯ

กสฺมา ขถาญฺตี อทฺสฺสิน โขสฺมา เต ธมฺมสกาว่า
ยถาวโต นพฺภณฺณํสุ ปริณฺญาตฺกฺขนฺธา ปหีนกิลฺเสสา จ น
โหนตี ตสฺมาตี อตุโธ ฯ ขถาญฺตี อทฺสฺสนาตีปี ปจฺนฺติ
อทฺสฺสนเหตุตี อตุโธ ฯ

#๑. ลี. ลาภาลาภาทิวเสน วา ฯ ยู. ลาภาลาภทฺเวเนน วา ฯ

เย จ ทุกเข สุขสมิณจ มชฺเฒ สิพพิณิมจจคูติ เย
ปน อริยา ทุกเขเวทนาย สุขเวทนาย มชฺมตตตเวทนาย จ
ตปฺปฏิพทฺธํ ฌนฺทราคภูติํ สิพพิณิํ ตณฺหํ อคฺคฺคคฺคาธิคเมน
อจฺจคู อติคฺคมีสุ เต อินฺทหิโโล วิย วาเตหิ โลกธมฺเมหิ
อสมฺปกมฺปิยา จิตา น เต อุนฺนตโอนตา กทาจิปี อุนฺนตา
วา โอนตา วา น โหนฺติ สพฺพโส อุนฺนยปฺปฏิมาภาวโต ฯ
เอวํ เวทนาธิฏฺฐานํ อรหโต อุนฺปเลปํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ
โลกธมฺเม วิภิชิตฺวา สพฺพตฺถกเมวสฺส อุนฺปเลปํ ทสฺเสนฺโต น
เหวติอาทิมาห ฯ
ตตฺถ ลาเกติ จีวราทินํ ปจฺจยानํ ปฏฺฐิตาเก ฯ
อลาเกติ เตสฺสเยว อปฺปฏิลาเก อปคเม. ฯ
น ยเสติ ปรีวารหานิยํ อกิตฺติยณฺจ ฯ
กิตฺติยชาติ ปรมฺมุขา กิตฺตเน ปตฺถญฺยสตาโย ฯ
นินฺทายนฺติ สมฺมุขา ครหาโย ฯ
ปัสสายนฺติ ปจฺจกฺขโต คฺคณาภิตฺถวเน ฯ
ทุกเขติ ทุกเข อุนฺปนฺเน ฯ
สุเขติ เอตฺถาปี เอเสว นโย ฯ
สพฺพตฺถาติ สพฺพสฺมี ยถาวตฺเต อญฺจวิเชปีโลกธมฺเม
สพฺพตฺถ วา รุปาภิเก วิสเย เต จีณาสวา น ลิมฺปนฺติ
สพฺพโส ปหีนฺกิลเสตฺตา ฯ

เล่มที่ 26 จุฑทสกนิปาตวณณา หน้า หน้า 398

ยถา ก็ อุทพินทฺว โปกฺขเร ยถา กมลทเล ชลพินทฺ
อลุติยิตฺวา จิตมปิ เตน น ลิมปติ ชลพินทฺนา จ (๑) กมลทล
อณฺยทตฺถ วิสฺสภูจเมว เอวเมเตปิ อุปฺภุจिते ลาภาतिके
อาปาถคเต รุปาทีอามมณเ จ วิสฺสภูจา เอว ฯ

ตโต เอว ธีรา ปณฺชิตา สพฺพตฺถ ลาภาทีสุ ฌาณมฺเขน
ปิยนิมิตฺตानํ โสกาทีนญจ อภาวโต สุจิตา ลาภาทีหิ จ
อนภิกฺวานियโต สพฺพตฺถ อปราชิตาว โหนฺติ ฯ

อิทานิ ลาภาลาภาทีสุ เสยฺยํ นิทฺฐารेतฺวา ทสฺเสนฺโต
ชมฺเมนาติ อาทิมาย ฯ

ตตฺถ ชมฺเมน จ อลาโภ โยติ โย ชมฺมํ รกฺขนฺตสฺส
ตํนิมิตฺตํ อลาโภ ลาภาลาโว ลาภานิ โย จ ลาโภ อชมฺมิโก
อชมฺเมน อณฺญาเขน พุทฺธปฺปฏิภูเจน วิธินา อุปฺปนฺโน เตสุ
ทฺวีสุ อลาโภ ชมฺมิโก ชมฺมาวโห เสยฺโย ยาทีสิ ลากํ
ปริวชฺชนฺตสฺส อกุสลา ชมฺมา ปริหายนฺติ กุสลา ชมฺมา
อภิวทฺถนฺติ ตาทีโส อลาโภ ปาสฺสตรโร อตฺถาวโห ฯ

ยถา ลาโภ อชมฺมิโกติ โย ลาโภ อชมฺเมน
อุปฺปนฺโน โส น เสยฺโยติ อธิปฺปาโย ฯ

ยโส จ อปฺปพฺพุธีนํ วิญฺญนํ อยโส จ โยติ โย
อปฺปพฺพุธีนํ ทฺวปฺปญฺณานํ วเสน ปุคฺคตสฺส ยโส ลพฺภติ โย
#๑. สี่. ยู. ชลพินทฺว ฯ

จ วิญญัน ปณฺชิตานัน วเสน อยโส ยสหานิ ฯ อิมสฺส ทวีสุ
อยโสว เสยฺโย วิญญัน ฯ เต หิสฺส ยถา อกฺขลา ฐมา
ปริหาณฺติ กฺขลา ฐมา อภิวทฺถนฺติ เอว ยสหานี อิจฺเจยฺย
ตถา จ สพฺพชาติโก (๑) ตํ อคฺฉํ ปหาย कुณฺเ ปตฺติญฺเจยฺย ฯ
น ยโส อปฺปพฺพุตฺตินนฺติ ทฺปฺปญฺณานัน วเสน ยโส เสยฺโย
น โหติ เต หิ อภฺตคฺคณาภิพฺยาหารวเสนาปี นํ อฺปฺปาเทยฺย
โส จสฺส อีช เจว วิญญฺกรหาทีนา สมฺปฺราเย จ ทฺกคฺคิย
ทฺกขปริกฺกิลเสาทีนา อนตฺถาวโห ฯ เตนาห ภควา ลาโก
ลีโลโก สกฺกาโร มิจฺฉาลทฺโธ จ โย ยโสติ สกฺกาโร
กาปฺริสฺส หนฺตีติ จ ฯ
ทฺมฺเมเชหิตี นิปฺปญฺเเหหิ ฯ
ยญฺเจ พาลปฺปัสฺสนาติ พาลेหิ อวิทฺทฺสูหิ ยา นาม
ปัสฺสนา ฯ
กามมยิกนฺติ วตฺถกามมยํ กามคฺคฺเ ปฏฺิจจ อฺปฺปนฺนํ ฯ
ทฺกขญฺจ ปฺวิเวกียนฺติ ปฺวิเวกโต นิพฺพตฺตํ กายกิลมถวเสน
ปวตฺตํ วิสฺมาสนฺอุปฺตาปาทีเหตุกํ กายิกํ ทฺกขํ ตํ ปน นีรามิส-
วิญญฺญปฺนิสฺสยตฺาย วิญญฺนํ ปาสฺสา ฯ เตน วตฺตํ ปฺวิเวกทฺกขํ
เสยฺโยติ ฯ
ชีวิตญฺจ อชฺมเมนาติ อชฺมเมน ชีวิกกปฺปนํ ชีวิตเหตุ
#๑. สี. ย. ทพฺพชาติโก ฯ ม. ภพฺพชาติโก ฯ

เล่มที่ 26 ขุททสกนิปาตวรรณนา หน้า หน้า 400

อธมมจรณั ๑ ธมฺเมเน มรณั นาม อิมั นาม ปาปั อกโรนุตติ
ตัม มาเรสุสามิตติ เกนจิ วุตฺเต มาเรเนเตปิ ตสฺมี ปาปั อกตฺวา
ธมฺมึ อวิโกเปนุตฺตสฺส ธมฺมเหตุมรณั ธมฺมิกั เสยฺโยติ ตาทิสั
มรณั ธมฺมโต อนเปตตฺตา ธมฺมิกั สกฺคสมฺปาปนโต นิพฺพาน-
ุปนิสฺสยโต จ วิญฺญัน ปาสัตฺตริ ๑ ตถา หิ วุตฺตัม

จเช ธนั องฺกวรฺสฺส เหตุ

องฺกั จเช ชีวิทั รกฺขมาโน

องฺกั ธนั ชีวิทลฺจาปี สพฺพั

จเช นโร ธมฺมมนุสฺสสรฺนโตติ ๑

ยลฺลเจ ชีเว ธมฺมิกนฺติ ปุริโส ยั ธมฺมโต อเปตัม ชีวิทัม
ชีเวยฺย (๑) ตัม น เสยฺโย วิญฺญหิ กรหิตตฺตา อปายสมฺปาปนโต
จาทิ อธิปฺปาโย ๑

อิทานิ ยถาวุตฺตัม ชีณาชวนัน อนุปฺเลปึ การณโต ทสฺเสนฺโต
กามโกปฺปฺพหีนา อาทิกถมาห ๑

ตตฺถ กามโกปฺปฺพหีนาติ อริยมคฺเคน สพฺพโสว ปหีนา
อนฺุโรธปฏิวิโรธา ๑

สนฺตจิตฺตา ภวาทเวติ ขุทฺทเก เจว มหนฺเต จ ภเว
อนวเสสฺปหีนกิลฺสปริพาหตฺาย วุปฺสนฺตจิตฺตา ๑

โลเกติ ขนฺธาทีโลเก ๑

#๑. สี. กปฺเปยฺย ๑

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤที่ปนี ๒) - หน้าที่ 401
เล่มที่ 26 โศทตตฤเถรคาถาวณณา 401

อสิดาติ ตณหาทิกุจนิสฺสยวเสน อนิสฺสิตา ฯ

นคฺฤติ เตสํ ปิยาปิยนฺติ เตสํ ชีณาสวานํ กคฺฤติ ลาภาทิก
รูปาทิวิสเย จ ปิยํ วา อปิยํ วา นคฺฤติ ตํนิมิตฺตानํ กิเลสานํ
สพฺพโส สมฺจฺฉินฺนคฺฤตา ฯ

อิทานิ ยาย ภาวนาย เต เอวรูปา ซาตา ตํ ทสฺเสตฺวา
อนฺรูปาทิสฺเสสาย นิพฺพานชาตฺยา เทสนาย กุญฺญํ คณฺหนฺโต
ภาวยิตฺวานาติ โอสานคาถมาห ฯ

ตคฺฤต ปปฺปยุยาติ ปาปฺพณฺตีวา ฯ เสสํ เหฏฺฐา วุตฺตณฺยเมว ฯ
อิมา เอว จ คาถา เถรสฺส อณฺญาพฺยากรณานิ อเหตุํ ฯ

โศทตตฤเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

จฺทุทสฺกนิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

โศพสกนิปาตวณณา

อณณาโกณทลลตเถรคาถาวณณา (๑)

โศพสกนิปาเต เอส ภียโย ปสีทามิตีอาทิกา आयसुमिโต अणणा-
โกणทลลตเถรส (๑) คาถา ๗ กา อุปปตติ ๗

อยมปี ปทุมุตตรสส ภควโต กाले हंसदिनकरे
कल्पिमहासालकुले निपुपत्तित्त्वा विणुत्तं पत्तुवा ऐकित्वं सत्तु
सन्दिगे चम्मं सुन्नोत्त सत्तारं ऐकं भिक्षुं उत्तन्नो सासने
प्रम्मं प्रवित्रिचम्मरत्तल्लुण्णं अककुञ्जाने जपेत्तं तिसुवा समयपि
त्तं जानन्तरं पत्तेन्नोत्त सत्तसहससगिक्खुप्रिवारसस सत्तुन्नो
सत्तुत्ताहं महत्तानं पत्तेत्तेत्त्वा पच्चिचानं अकालि ७ सत्तुत्तापिसस
अन्नत्तरायत्तं तिसुवा भावित्तिं सम्पत्तित्तिं पयाकालि ७ โส ยาวचित्ति
पुण्णानि कत्त्वा सत्तुत्तरि प्रणिपुत्ते ऐत्ति ये पत्तिञ्जापियमाने
अन्नोत्तेत्ते ये रत्तनम्मं कालेत्ति ऐत्ति ये प्रिवारेत्त्वा सहसस-
रत्तनकुम्मियानि ७ कालेत्ति ७

โศ เอว पुण्णानि कत्त्वा ततो जित्त्वा เทวम्मनुสเสसु
संसन्नोत्त विपससिस्स ภควโต กाले महाकालो नाम कुम्मपिโก
हुत्त्वा अणुत्तरिसम्मत्ते ऐत्तेत्ते सालिकपुग्गि फालेत्त्वा कहित्तसालि-
त्तल्लुण्णेहि असम्मिन्नचित्तपायात्तं सम्पत्तेत्त्वा तत्तुत्त मत्तुत्तपि-
#๑. ม. อณณาสีโกณทลล ๗

เล่มที่ 26 อัญญาโกณฑนยตฺเถรคาถาวรรณนา 403

สกุกราทโย ปกุขิปิตฺวา พุทฺธปฺมุขสฺส สัมมสฺส อทาสี ฯ
สาลิกพุกิ ฆาเลตฺวา คหิตคหิตญฺจํ ปฺน ปฺรติ ปฺนุกกาเล
ปฺนุกุกคิ นาม อทาสี ฯ ลายเน (๑) ลายนคฺคิ เวณิกรเณ เวณคฺคิ
กลาปาทิกเรณ กลาปคฺคิ ขลคฺคิ ฆณฺฑคฺคิ มินคฺคิ โกญฺจคฺคินฺติ
เอวํ เอกสฺสเส นว วาเร อคฺคทานิ นาม อทาสี ตมฺปิ
สสฺสํ อติเรกตฺริ สมฺปนฺนํ อโหสิ ฯ

เอวํ ยาวชีวํ ปฺนุณฺยานิ กตฺวา ตโต จูโต เทวโลเก
นิพฺพุตฺติตฺวา เทเวสุ จ มนุสฺสเสสุ จ สัสนฺนโต อมฺหากิ ภาควโต
อุปฺปตฺติโต ปฺเรตฺรเมว กปิลวตฺตุนครสฺส อวิทุเร โทณวตฺต-
นามเก พฺราหฺมณฺคามे พฺราหฺมณฺมหาสาถฺกุลे นิพฺพุตฺติ ตสฺส
โกณฑนฺยโลเต โคตฺตโต อากตํ นามิ อโหสิ ฯ โส วยปฺปตฺโต
ตโย เวเท อคฺคเหตฺวา ลกฺขณฺมนฺเตสุ จ ปาริ อคฺมาสิ ฯ
เตน สมเยน อมฺหากิ โพธิสฺตฺโต ตฺสิตฺปฺรโต จวิตฺวา
ปิลวตฺตฺปุเร สุทฺโธทนมหาราชสฺส เคเห นิพฺพุตฺติ ตสฺส
นามคฺคหณฺทิวเส อญฺจุตฺตรสฺเตสุ พฺราหฺมณฺเสสุ อุปฺนีเตสุ เย
อญฺจุ พฺราหฺมณา ลกฺขณฺปริคฺคหณฺตํ มหาตลํ อุปฺนีตา ฯ โส
เตสุ สพฺพนวโก หุตฺวา มหาปฺริสฺสสฺส ลกฺขณฺนิปฺผตฺตี ทิสฺวา
เอกัสนเณ อยิ พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ นิญฺจํ คนฺตฺวา มหาสตฺตสฺส
อภินิภฺขมฺนํ อุทิกฺขนฺโต วิจฺรติ ฯ

#๑. ลี. ลายมานะ ฯ

โพธิสตุโตปิ โข มหตา ปริวารเณ วฑฺฒมาโน อนุกฺกเมน
วฑฺฒปิปรโต ฌาณปริปากํ คนฺตฺวา เอกฺกนฺตฺติเม วสุเส
มหาภินิกฺขมนํ นิกฺขมนฺโต อโนมานทีตีเร ปพฺพชิตฺวา อนุกฺกเมน
อรุเวถฺ คนฺตฺวา ปธานํ ปทฺธิฯ ตทา โกณฺทญฺโย มาณโว
มหาสตุตฺสส ปพฺพชิตฺวา สุตฺวา ลกฺขณปริคฺคาหพฺุราหฺมณานํ
ปฺตฺเตหิ วปฺปมาณวาทีหิ สทฺธิ อตฺตปฺลจฺโม ปพฺพชิตฺวา
อนุกฺกเมน โพธิสตุตฺสส สนฺตํ อฺปสงฺกมิตฺวา ฉพฺพสุสานิ
ตํ อฺปฏฺฐหนฺโต ตฺสส โอพาริกาทารปริโกเคน นิพฺพินฺโน
อปกฺกมิตฺวา อิติปฺตํ อคฺมาสิฯ อถ โข โพธิสตุโต
โอพาริกาทารปริโกเคน ลทฺธกายพฺโล วิสาขปฺนฺณมฺมายํ โพธิ-
รฺกฺขมฺมูล อปฺราชิตปฺลตฺสเก นิสินฺโน ตินฺณํ มารานํ มตฺถกํ
มทฺทิตฺวา อภิสมฺพทฺโธ หุตฺวา สตุตฺสตุตฺทาหิ โพธิมณฺเฑเยว
วิตินาเมตฺวา ปญฺจวคฺคิยานํ ฌาณปริปากํ ฌตฺวา อาสาพฺหิ-
ปฺนฺณมฺมายํ อิติปฺตํ คนฺตฺวา เตสํ ฐมฺมจกฺกปวตฺตฺนสฺสตุตฺนตฺติ
เทเสสิฯ เทสฺนาปริโยसानเ โกณฺทญฺยตฺถโร อฏฺฐารสฺหิ
พฺุรหฺมโกฏฺฐิหิ สทฺธิ โสตาปตฺติผล ปตฺติฏฺฐาสฺสิฯ อถ ปญฺจมิยํ
ปกฺขสฺส อนตฺตลกฺขณสฺสตุตฺนตฺเทสฺนาย อรหฺตฺตํ สจฺจกาสิฯ
เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

ปทุมุตฺตรสมฺพทฺธิ

โลกเชฏฺฐํ วินายกํ

พฺุทฺธภูมิมฺนุปรตฺตํ

ปจฺมํ อทฺทสํ อหํฯ

เล่มที่ 26 อัญญาโกณฑนญตฺเถรคาถาวรรณนา 405

ยวตา โพธิยา มูเล	ยภูเขา สพเพ สมากตา
สมพุทฺธิ ปริวารेतฺวา	วณฺทนต์ิ ปญฺชล็กิตา ฯ
สพเพ เทวา ตฺถุจมนนา	อากาเส สยฺจรนต์ิ เต
พุทฺโธ อัย โอนุปรตฺโต	อนุชการตโมนุโท ฯ
เตสํ หาสปรตานิ	มหานาโท อวตฺตถ
กิลเส ฉาปยิสฺสาม	สมฺมาสมพุทฺธสาสเน ฯ
เทวานํ ภิรมญฺฉาย	วาจายสมุทฺธิรํ (๑)
หฺนุจํ หฺนุเจน จิตฺเตน	อาทิกฺกขมทาสํ ฯ
มม สงฺกบฺปมญฺฉาย	สตุถา โลเก อนุตฺตโร
เทวสงฺฆเม นิสํหิตฺวา	อิมา คาถา อภาสถ ฯ
สตุตทาํ อภินิกฺขมฺม	โพธิ อชฺฉกมํ อหํ
อิทํ เม ปจฺมํ ภตฺตํ	พฺรหฺมจาริสฺส ยาปนี ฯ
ตฺถิสิตา หิ อิทาคนฺตฺวา	โย เม ภิกฺขํ อุปานยิ
ตมํ หิ กิตฺตยิสฺสามิ	สณฺถ มม ภาสโต ฯ
ตีสมตฺเต กบฺปสฺสทฺธานิ (๒)	เทวราชํ กริสฺสตี
สพเพ เทเว อภิโกตฺวา	ติทิวํ อาวลิสฺสตี ฯ
เทวโลกา จวิตฺวาน	มนุสฺสตฺตํ คมิสฺสตี
สทฺสสฺสา (๓) จกฺกวตฺตี	ตตฺถ รชฺชํ กริสฺสตี ฯ
กบฺปสฺสทฺสทฺสมฺหิ	โอกฺกาทกฺกุลสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สตุถา โลเก ภวิสฺสตี ฯ

#๑. สฺยา. วาจา สภิมุทฺธิรํ ฯ ๒. สฺยา. ตีสมตฺเต กบฺปสฺสทฺเส ฯ

#๓. ย. สทฺสสฺสํ ฯ

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 406
เล่มที่ 26 โสพสกนิปาตวณณา หน้า 406

ติทสา โส จวิตวาน	มนุสฺสคตฺ คมิสฺสติ
อคารา ปพฺพชิตฺวาน	ฉพฺพสฺตานิ วสิสฺสติ ฯ
ตโต สตฺตมเก วสุเส	พฺพุโธ สจฺจํ กเถสฺสติ
โกณฺฑลฺโย นาม นามเน	ปจฺมํ สจฺจิกาหิติ ฯ
นิกฺขนฺเตนानุปพฺพชี	ปชานํ สุกตํ มยา
กิลเส ฉापนฺตถาย	ปพฺพชี อนคาริยิ ฯ
อภิกนฺตฺวาน (๑) สพฺพญฺญ	พฺพุโธ โลเก สเทวเก
อิสินาเม มิกฺการญฺเ (๒)	อมตเกริมาหนิ ฯ
โส ทานิ ปตฺโต อมตํ	สนฺติปทมนฺตฺตริ (๓)
สพฺพาสเว ปริณฺฌาย	วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสฺโส ฯเปฯ กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ	

อถ นํ สตฺถา อปรภาเค เขตฺวานมหาวิหาเร ภิกฺขุ-

สํมมฺชเ (๓) ปญฺจคตฺตวรพฺพุธาสเน นิสินฺโน ปจฺมํ ปฏฺิวิทฺธ-
ธมฺมภาวํ ทีเปนฺโต เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สวากานํ ภิกฺขุณฺ
รตฺตคฺคญฺญํ ยทิทํ อญฺญาโกณฺฑลฺโยติ เอตทคฺเค จเปสิ ฯ
โส ทฺวิหิ อคฺคสาวเกหิ อตฺตนิ กริยมาณํ ปรมนิปจฺจการิ
คามนฺตเสนาสเน อากิณฺณวิहारญฺจ ปรีหริตฺถกาโม วิเวกาภิริตฺยา
วิหริตฺถกาโม จ อตฺตโน สนฺติกํ อูปคตानํ คหฺญจปพฺพชิตานํ
#๑. สฺยา. อธิคฺนตฺวาน ฯ ๒. สฺยา. อิมินา เม มหารญฺณํ ฯ ยฺ.
#มิกฺรญฺเ ฯ ๓. สฺยา. สนฺตํ ปทมนฺตฺตริ ฯ ๔. สฺ.
#ภิกฺขุสํมสฺส มชฺเ ฯ

เล่มที่ 26 อัญญาโกณฑนตฺเถรคาถาวณณนา 407

ปฏิสนธารกรรมปี ปปลจํ มณฺณมาโน สตุถาริ อานุจฺจิตฺวา
หิมวณฺต์ ปวิสิตฺวา จทฺทนฺเตหิ นาคหิ อฺปฏฺจิชฺยมาโน
จทฺทนฺตทหตีเร ทฺวาทส วสุธานี วสิ ฯ เอวํ ตตฺถ วสนฺต์
เถริ เอกทิวสํ สกฺโก เทวราชา อฺปสงฺกมิตฺวา วณฺทิตฺวา จิตฺ
เอวมาห สาธุ เม ภนฺเต อโย โข รมํ เทเสตฺติ ฯ เถโร
ตสฺส จตฺสจฺจกพฺภิ ติลกฺขณาหตฺ สุลลตฺปฏฺฐิตฺตํ นานานย-
วิจิตฺตํ อมโตคฺธิ พุทฺธลีลา ย รมํ เทเสติ ฯ ตํ สุตฺวา สกฺโก
อตุตฺโน ปสาทํ ปเวเทนฺโต

เอส ภฺโย ปสฺสามิ สุตฺวา รมํ มหารสํ
วิราโค เทสิโต รมฺโม อฺนุปาทาย สพฺพโสติ

ปจฺมํ กถมาห ฯ

ตตฺถ เอส ภฺโย ปสฺสามิ สุตฺวา รมํ มหารสนฺติ ยทิปี
อนกวาริ สตุถฺ สนฺติเก รมํ สุตฺวา ตตฺถ อภิปฺปสนฺโน
อิทานิ ปน คฺมุเหหิ กถิตํ (๑) นานานยวิจิตฺตตาย อเสจนกตาย
จ มหารสํ รมํ สุตฺวา เอโส อหิ ตโต ภฺโย ปสฺสามิ ฯ
วิราโค เทสิโต รมฺโม อฺนุปาทาย สพฺพโสติ สพฺพสงฺกิเลสโต
สพฺพสงฺขารโต จ วิรชฺชนโต วิราคชนนโต วิราโค ฯ ตโต
เอว รุปาทีสุ กยฺจ รมํ อฺนุปาทาย อคฺคเหตฺวา วิมุตฺติ-
สาธนวเสน ปวตฺตตฺตา สพฺพโส อฺนุปาทาย เทสิโต ฯ

#๑. ขุ เถร. ๒๖/๓๘๓/๓๖๕ ฯ ๒. สී. กถิตาย ฯ

เล่มที่ 26 โสฬสกนิปาตพรรณนา หน้า 408

เอวํ สกุโก เทวราชา เถรสฺส เทสนํ โถเมตฺวา

เถโร อภิวัตฺเตตฺวา สกฺกุจฺจํเมว คโต ๑ อเถกทิวสํ เถโร

มิจฺฉาวิตฺตฺเกหิ อภิภุชฺชํมานานํ เอกจฺจํ ปุณฺณชฺชนานํ จิตฺตจากริ

ทิสฺวา ตปฺปปฏิปกฺขภูตญฺจสฺส อนุกฺกมํ อนุสฺสริตฺวา อตฺตโน

จ สพฺพโส คโต วินิวตฺตติมานสํ อวชฺเชตฺวา ตตฺถถํ

ทีเปตฺวา

พฺหุณี โลเก จิตฺรานิ อสฺมี ปจฺวิมฺญฺหาเล (๑)

มเถนฺติ มลฺลเ เว สฺงกปฺปํ สุภํ ราคุปฺสญฺหิตํ ๑

รชฺมฺหตฺตจ วาเตน ยถา เมโฆปฺสฺมมเย (๒)

เอวํ สมฺมฺนฺติ สฺงกปฺปา ยทา ปญฺญา ย ปสฺสตีติ (๓)

เทว คธา อภาสิ ๑

ตตฺถ พฺหุณี โลเก จิตฺรานีติ รูปาทิวเสน ตตฺถาปี

นีลปิตาทิวเสน อิตฺถิปฺริสาทิวเสน จ อนเกานิ โลเก จิตฺต-

วิจิตฺตานิ อารมฺมชฺชาตานิ ๑ อสฺมี ปจฺวิมฺญฺหาเลติ ปจฺจกฺขญฺจํ

มนุสฺสโลกํ สฺนุชฺชาย วทติ ๑ มเถนฺติ มลฺลเ เว สฺงกปฺปนฺติ ตชฺชํ

ปฺริสวายามสฺหิตํ อรณฺิสหิตํ วิย อคฺคิ อโยนิโสมนสิการาภิ-

สฺงขตานิ มิจฺฉาสฺงกปฺปานิ มเถนฺติ มลฺลเ เว มเถนฺตานิ วิย

ติญฺจนฺติ ๑ กิทิสํ สุภํ ราคุปฺสญฺหิตํ กามวิตฺตกฺกนฺติ อตฺถโถ ๑

โส หิ สุภาการคฺคหเณน สุภโถติ โวหริยติ ๑

#๑. ย. ปุณฺณชฺชนานํ ๑ ๒. สฺยา. เมโฆปฺสฺมมเย ๑

#๓. พ.เถร. ๒๖/๓๘๓/๓๖๕ ๑

เล่มที่ 26 อัญญาโกณฑนญตฺเถรคาถาวณณนา 409

รชมฺหตฺถจ วาเตนาติ จอติ นิปาตมคฺคตํ ยถา คิมฺหํ
ปจฺฉิเม มาเส วาเตน อุหตํ อฏฺฐิตํ รชํ มหาเมโฆ วสุสนฺโต
อุปสมฺมเย วุปลเมยฺยฯ เอวํ สมฺมมฺนฺติ สงฺกปฺปา ยทา ปญฺญา
ปสฺสตีติ ยทา อริยสวโก ตานิ โลกจิตฺรานิ สมฺทโยโต
อสฺสาทโต อาทีนฺวโต นิสฺสรณฺโต จ ยถาภูตํ ปญฺญา ปสฺสตี
อถ ยถา ตํ รชํ อุหตํ เมฆนฺ เอวํ สมฺมมฺนฺติ ปญฺญา
สพฺเพปิ มิจฺฉาสงฺกปฺปาฯ น หิ อุปฺปนฺนํ ย สมฺมาทิฏฺฐิยา
มิจฺฉาสงฺกปฺปา ปติฏฺฐิ ลภนฺติฯ ยถา ปน ปญฺญา ปสฺสตี
ตํ ทสฺเสนฺโต

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ	ยทา ปญฺญา ปสฺสตี
ยทา ปญฺญา ปสฺสตี	เอส มคฺโค วิสุทฺธิยาฯ
สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ	ยทา ปญฺญา ปสฺสตี
อถ นิพฺพินฺนฺตติ ทุกฺเข	เอส มคฺโค วิสุทฺธิยาฯ
สพฺเพ ฐมฺมา อนตฺตาติ	ยทา ปญฺญา ปสฺสตี
อถ นิพฺพินฺนฺตติ ทุกฺเข	เอส มคฺโค วิสุทฺธิยาติ

ติสฺโส ภาธา อภาสิ ฯ

ตตฺถ สพฺเพ สงฺขาราติ ฉพารมฺมณฺสงฺกหา สพฺเพ
เตภูมิกา ปญฺจกฺขนฺธาฯ อนิจฺจาติ อาทิมชฺฌอนฺตฺวานฺตโต
อนิจฺจนฺติกโต ตาวกาสิกโต ตตฺถ ตตฺถ ภิชฺชนฺโต น นิจฺจาติ

#๑. พุ.เถร. ๒๖/๓๘๓/๓๖๖ ฯ

ยทา วิปัสสนาปณณาย ปัสสติ ฯ อถ นิพพินุทติ ทุกุเขติ อถ
อิมสุมิ วฏฏทุกุเข นิพพินุทติ นิพพินุทโต ทุกุขปริชานนาทิ-
วิธินา สจฺจანი ปฏิวิษุณฺติ ฯ เอส มคฺโค วิสุทฺธิยาติ เอส
ยถาวุฑฺโธ วิปัสสนาวิธิ ฌานทสฺสนวิสุทฺธิยา อจฺจนฺตวิสุทฺธิยา
จ มคฺโค อธิคมุปาโย ฯ

ทุกุขาติ สปปฎิกฺขโต อุทฺทพฺพสมฺปฎิปปิพนฺโต (๑) ทุกุขมโต
สุขปฎิกฺขเขปโต จ ทุกุขา ฯ เสถิ วุฑฺฒนยเมว ฯ

สพฺเพ ชมฺมา อนตฺตาติ สพฺเพปิ จตฺตุมิกกา ชมฺมา
อนตฺตา ฯ อิธ ปน เตภูมิกชฺมฺมาว กเหตุพฺพา ฯ เต หิ
อसारโต อวสวตฺตนโต สุลฺลโต อตฺตปฎิกฺขเขปโต จ อนตฺตาติ
วิปัสสิตพฺพา ฯ เสถิ ปุริมสทิสเมว ฯ

เอว วิปัสสนาวิธี ทสฺเสตฺวา เตน วิธินา กตฺถิจฺจ
อตฺตानํ อณฺณํ วิย กตฺวา ทสฺเสนฺโต

พฺพุธานุพฺพุโร โย เถโร	โกณฺฑนฺโณ ติพฺพนิกฺกโม (๒)
ปหีนชาติมรโณ	พฺรหฺมจฺริยสฺส เกวลี ฯ
โอมปาโส ทโพห จิโล	ปพฺพโต ทุปฺปทาลโย (๓)
เถตฺวา จีลณฺจ ปาสณฺจ	เสถิ เถตฺวาน (๔) ทฺพุกิถิ
ติณฺโณ ปารจฺจโต ฌายี	มุตฺโต โส มารพฺนชฺนาติ (๕)

#๑. สี. สปปฎิปปิพนฺโต ฯ ๒. ย. ติพฺพนิกฺกโม ฯ ๓. สฺยา.

#ทุปฺปทาลโย ฯ ๔. สฺยา. เถตฺวาน ฯ ๕. พ. เถร. ๒๖/๓๘๓/๓๖๖ ฯ

เล่มที่ 26 อัญญาโกณฑลยตฺเถรคาถาวณณา 411

คาถาทวยมาห ๑

ตตฺถ พุทฺธานุพุทฺโธติ พุทฺธานํ อนุพุทฺโธ สมนฺมาสมพุทฺเธหิ
พุทฺธิตานิ สจฺจานิ เตสํ เทสนานุสारेณ พุทฺธิตีติ อตฺถโ ๑ ถิเรหิ
อเสกฺเขหิ สีสสาราทีหิ สมนฺนาคโตติ เถโร ๑ โกณฑลฺโยติ
โคตฺตกิตฺตํ ๑ ติพุทฺธิกฺกโมติ ทพฺหวิริโย ถิรปรกฺกโม.
ชาติมรณานํ ปหีนการณตฺตา ปหีนชาติมรโณ ๑ พุรหุมจริยสฺส
เกวลีติ มกฺคพุรหุมจริยสฺส อนวเสสํ อนวเสสโต वा มกฺค-
พุรหุมจริยสฺส ปารีปุโรโก อถวา เกวลี นาม กิเลเสหิ
อสมฺมิตฺสตาย มกฺคญาณํ ผลญาณญจ ตํ อิมสฺมี อตฺถิติ
เกวลี ๑ ยสฺมา ปน ตพฺภยมปี มกฺคพุรหุมจริยสฺส วเสน โหติ
น อลฺลถา ๑ ตสฺมา พุรหุมจริยสฺส เกวลีติ วุตฺตํ ๑

โอฆปาโสติ กาโมโฆ ภโวโฆ ทิฏฺฐโฆ อวิชฺโชโฆติ
เอวํ วุตฺตา จตฺตาโร โอฆา อนตฺตลิกฺขจโร ปาโส ยวายนํ
จรติ มานโสติ เอวํ วุตฺโต รากปาโส จ ๑ ทโพห จีโลติ สตฺถริ
กงฺขติ ฐมฺเม กงฺขติ สงฺฆเม กงฺขติ สิกฺขาย กงฺขติ สพุรหุมจริสฺสุ
กุปิตो โหติ อนตฺตมโน อาหตจิตฺโต จีลชาโตติ เอวํ วุตฺโต
ทโพห ถิโร ปญฺจวิโร เจโตจีโล จ ๑ ปจฺจรชเนหิ ปทาเลตฺตํ
อสฺสกฺกญฺเยยตาย พุปฺปทาลโย ๑ ตโต เอว ปพฺพตสฺสทิสตาย
ปพฺพโตติ จ สงฺขํ คโต ๑ ทกฺเข อลฺลถาณนฺตฺตอาทินา वा
นเยน วุตฺโต อลฺลถาณปฺปเกโ ๑

เล่มที่ 26 โสพสกนิปาตวณณา หน้า 412

อิติ เอตํ สพฺพํ เมตฺวา จีลณฺจ ปาสณฺจาทิ เอเตสุ
 จตฺตพฺพิเชสุ สงฺกิลเสธมฺเมสุ โย จีลณฺจ ปาสณฺจ อริ-
 ยมคฺคณณาสีนา ฉินฺนิตฺตฺวาฯ เสถํ เมตฺวาน ทฺวพฺพิทฺนฺติ เยน
 เกนจิ ฌาณน ฉินฺนิตฺตํ อสฺกฺกฺณณฺยํ อณฺณณเสถํ วชิรฺูปม-
 ฌาณน ฉินฺนิตฺตฺวา จตฺตารอฺปี โอเม ตริตฺตฺวา เตสํ ปรตีเร
 นิพฺพานํ จิตฺตฺตา ตินฺนโณ ปารํจฺโคโตฯ อารมฺมณฺูปนฺชฺฌาน-
 ลกฺขณน ลกฺขณฺูปนฺชฺฌาน- ลกฺขณณนํติ ทฺวิเชนปี ฌายีฯ มฺตฺโต
 โส มารพฺนฺชนํติ โส เอวฺรฺูป จีณาสโว สพฺพสฺมาปี กิลเส-
 มารพฺนฺชนา มฺตฺโต วิปฺปมฺตฺโต วิสํยฺตฺโตติ อตฺตทานเมว สนฺชาย
 เถโร วทติฯ

อถกทิวสํ เถโร อตฺตโน สทฺธิวิหํริกํ เอกํ ภิกฺขุํ
 อกลฺยณมิตฺตตสฺสคฺเคน กุสึตํ หีนวิริยํ อุทฺธตํ อุณฺนพํ วิหรนฺตํ
 ทิสฺวา อิทฺธิยา ตตฺถ คนฺตฺวา ตํ มา อาวุโส เอวํ กริ
 อกลฺยณมิตฺเต ปหาย กลฺยณมิตฺเต เสวนฺโต สมณฺชมฺมํ
 กโรหิตฺติ โอวทึฯ โส เถรสฺส วจัน นาทิยึฯ เถโร ตสฺส
 อนาทิยนน ฌมฺมสํเวคปฺปตฺโต ปุคฺคตาทิฏฺฐจํนาย กถาย มิจฺจนา-
 ปฏฺธิปตฺตี ครนฺโต สมฺมาปฏฺธิปตฺตี วิเวกฺวาสนฺจ ปสฺสนฺโต
 อุทฺธโต จปโล ภิกฺขุ มิตฺเต อากมฺม ปาปเก
 สํสึทติ มโหฆสฺมี อุมิยา ปฏฺธิกฺชฺชิตฺโตฯ
 อนฺนฺทฺธโต อจปโล นิปโก สํวตฺตินฺทฺริโย
 กลฺยณมิตฺโต เมธาวิ ทฺกฺขสฺสนฺตฺกโร สึยาฯ

เล่มที่ 26 อัญญาโกณฑณตฺเถรคาถาวณณา 413

กาลปพุงคสงกาโส	กีโส ฌมนิสนุโต (๑)
มตฺตณฺณ อนฺนปานสฺมี	อทีนมนโส นโร ฯ
ผุฏฺโฐ ฌํเสหิ มกเสหิ	อธณฺณสฺมี พุรหาวเน
นาโค สงฺคามสีเสว	สโต ตตฺตราธิวาสเย ฯ
นาภินนฺทามิ มรณฺ ๑ เป ๑	สมฺปชาโน ปติสฺสโต ฯ
ปริจฺฉินฺโณ มยา สตฺถา ๑ เป ๑	ภวเนตฺติ สมฺมุตฺตา ฯ
ยสฺส จตฺถาย ปพฺพชฺชิตฺ	อการสมฺมานการิชฺชิ
โส เม อตฺถโถ อนฺุปรตฺโต	กี เม สทฺธิวิหารินาติ

อิมา คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ อทฺธโตติ อทฺธจฺจยฺตฺโต อสมมาหิตฺ วิกฺขิตฺตจิตฺโต ฯ
 จปโลติ ปตฺตจิวรมณฺฑนาทินา จาปเลยน สมฺนฺนาคโต
 โลลปกติโก ฯ มิตฺเต อาคมม ปาปเกติ อกลฺยาณมิตฺเต นิสฺสาย
 สมณฺชมฺมํ อภิโรนฺุโต ฯ สํสีทติ มโหฆสฺมี อุมิยา ปฏฺิกุชฺชิตฺติ
 ยถา มหาสมฺมทฺเท ปติตฺตฺริโส สมฺมทฺทวิจฺจิ โอตฺถโฏ สีสํ อุกฺขิปิตฺตุ
 อลภนฺุโต ตตฺถเอว สํสีทติ เอวํ สํสารมโหฆสฺมี ปริพฺภมฺนฺุโต
 โกรฺฐปายาสอุมิยา ปฏฺิกุชฺชิตฺ โอตฺถโฏ วิปสฺสนาวเสน ปญฺญาสีสํ
 อุกฺขิปิตฺตุ อลภนฺุโต ตตฺถเอว สํสีทติ ฯ

นิปโกติ นิปฺุณ อตฺตตฺถปรตฺถเสสุ กุสโล ฯ สํวตฺตินฺุทฺริโยติ
 มนจฺจญฺจานํ อินฺุ ทฺริยานํ สํวเรณน ปิหิตฺตินฺุทฺริโย ฯ กลฺยาณ-
 #๑. สุยา. กาลาปพุงค...๑ ๒. สุยา. ฌมนิสณฺุจฺจิตฺโต ฯ
 #๓. ย. สนฺุทฺทวิหารินาติ ฯ ขุ.เถร. ๒๖/๓๘๓/๓๖๖ ฯ

บุพพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 414
เล่มที่ 26 โสพสกนิปาตวณณา หน้า 414

มิตโตติ กลุยาณหิ มิตเตหิ สมนฺนาค โต ฯ เมธาวิตติ ฌมฺโมช-
ปญฺญา ยสมฺภักฺกิตฺโต ฯ ทุกฺขสฺส นฺตฺกโร สียาติ โส ตาทีโส
สกลสฺสาปี วญฺญทุกฺขสฺส อนฺตฺกโร ภเวยฺย ฯ

กาลปพฺพคฺสงฺกาโสติอาที วิเวกาภริตฺติคฺตฺตํ ฯ นาภินนฺทามิตฺติ
อาที ปน กตฺถิจฺจภาวทสฺสํ ฯ ตํ สพฺพํ เหฏฺฐา (๒) วุตฺตตฺถเมว ฯ
โอสานเ ปน ก็ เม สทฺธิวิหารินาติ อตฺตโน สทฺธิวิหาริกํ
สนฺธาย วุตฺตํ ฯ ตสฺมา เอทีเสน ทพฺพเจเน อนาทเรน
สทฺธิวิหารินา ก็ เม ปโยชนํ เอกวิหาโรเยว มยฺหํ รุจฺจตีติ
อตุโถ ฯ

เอวํ ปน วตฺวา ลทฺทนฺตทหเมว กโต ฯ ตตฺถ ทฺวาทส
วสฺसानิ วลิตฺวา อุปกฺกฺเจ ปรีนฺิพฺพานเ สตฺถาริ อุปสงฺกมิตฺวา
ปรีนฺิพฺพานํ อนฺุชานาเปตฺวา ตตฺถเว กนฺุตฺวา ปรีนฺิพฺพายี ฯ
อณฺุณาโกณฺุทลฺลตฺถเรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

เล่มที่ 26 อุทัยตุเถรคาถาวณณา 415

มนุสสุฏคั สมพุทฐนุติอาทิกา आयस्मित อุทัยตุเถรสสุส คาถา ๗
กา อุปปตติ ๗

อยมปี ปุริมพุทฐเสสุ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสสุยึ ปุณณั อุปจันติวา เทวมนุสเสสุ สัสนนุโต อิมสมึ
พุทฐูปปาเท กปิลวตตุสมึ พุราหุณณเก นินพตติตวา อุทัยติ
ลทฐนาโม วยูปปตโต สตถุ ฌาติสมากเม พุทฐานูภาวึ ทิสวา
ปฏิลทฐสทุโธ ปพพชิตวา วิปสสนาย กम्मึ กโรนุโต น
จิสเสว อรหตคั ปาปณิ ๗ ตโย หิ อิเม อุทัยตุเถรา
อมจอุปตโต ปุพเพ อากโต กาพุทหายิ โกวริยอุปตโต ลาลูทหายิ
อัย พุราหุณณอุปตโต มหาอุทัยติ ๗ สุวายึ เอกทิวสั สตถารา
เสตวาร์ณั สพุพาลงการปฏิมณุฑิตั มหาชเนน ปัสสิยมานั
อฏฐูปปตติ กตวา นาโคปมสุตตุนเต เทสิเต เทสนา ปรีโยसानเ
อตุตโน ฌาณพลาณรูปึ สตถุ กุณเ อนุสสริตวา พุทฐา-
รम्मณาย ปีติยา สมุสสาहितมานโส อัย มหาชโน อิมั
ติรจจันคคั นาคั ปัสสติ น พุทฐมหานาคั ๗ หนุทาทิ
พุทฐมหากนุทธถุติโน กุณเ ปากญเ กริสสามิติ สตถารึ
โถเมนุโต

มนุสสุฏคั สมพุทฐั อตุตทนุติ สมหิตั
อิริยมานั พุรหุณณปเถ จิตตสสุปสเม รติ ๗

ยี่ มนุสฺสา นมฺสฺสนฺติ	สพฺพชฺมมาน ปารคฺคิ
เทวาปี ตํ นมฺสฺสนฺติ	อิตฺติ เม อรหฺโต สุตฺตํ ๑
สพฺพสํโยชนาตีตํ	วนา นิพฺพนมากตํ (๑)
กาเมหิ เนกขมฺมรตํ	มุตฺตํ เสถาว กณฺจัน ๑
ส เว อจฺจฺจฺจิ นาโค (๒)	หิมวาวณฺเณ สิจฺจฺเจ
สพฺเพสํ นาคนามานํ	สจฺจนามิ อนฺนุตโร ๑
นาคํ โว กิตฺตยิสฺสามิ	น หิ อาคฺคิ กโรติ โส
โสทรจฺจํ อวิหีสฺสา จ	ปาทา นาคสฺส เต ทฺเว ๑
สตี จ สมฺปชฺฌณฺณจ	จรณา นาคสฺส เตปเร
สทฺธาหฺตฺโต มหานาโค	อุเปกฺขาเสตทฺนฺตฺวา ๑
สตี คีวา สิริโร ปณฺญา	วิมฺสา ชมฺมจินฺตนา
ชฺมฺมกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก (๓)	วิเวโก ตสฺส วาลฺลํ ๑
โส ฌายี อสฺสาสรฺโต	อชฺฌตฺตํ สฺสสมาหิโต
กจฺฉํ สมาหิโต นาโค	จฺโตะ นาโค สมาหิโต ๑
สยํ สมาหิโต นาโค	นินฺนโนปี สมาหิโต
สพฺพตฺถ สํวฺโต นาโค	เอสา นาคสฺส สมฺปทา ๑
ภฺยชฺติ อนวชฺชานิ	สวชฺชานิ น ภฺยชฺติ
ฆาสมจฺจาทนํ ลทฺธา	สนฺนินฺธี ปรีวชฺชยํ ๑
สํโยชนํ อณฺณ ภูลํ	สพฺพํ เจตฺวาน พนฺธนํ
เยน เยเนว กจฺฉติ	อนเปกฺโขว กจฺฉติ ๑

#๑. สฺยา. นิพฺพานมากตํ ๑ ๒. ยฺ. อจฺจนฺตรูจฺจิ ๑ ๓. สฺยา.

#สมมาตโปติปิ ๑

ยถาปี อุทเก ชาตํ	ปฺนุญทริกํ ปวทตฺตติ
โนปฺลปิปฺปติ โตเยน	สุจิกนฺธิ มโนรมํ ฯ
ตเถว จ โลเก ชาโต	พฺพุโธ โลเก วิหฺรติ
โนปฺลปิปฺปติ โลเกน	โตเยน ปทุมํ ยถา ฯ
มหาคฺคินิ (๑) ปชฺชลิโต	อนาหารोปสมฺมติ
องฺการเสสุ จ สนฺเตสุ	นิพฺพุโตติ ปวฺจจติ ฯ
อตุตฺตสฺสายํ วิญญาปนี	อุปมา วิญญฺหิ เทสิตา
วิญฺญิสฺสสนฺติ มหानาคา	นาคํ นาคเณ เทสิตํ ฯ
วितฺตราโค วิตโทโส	วิตโมโห อนาสโว
สรีริ วิชหํ นาคो	ปรินิพฺพิสฺสคฺคยนาสโวติ (๒)

อิมา คาคา อภาสิ ฯ

ตตุตฺต มนุสฺสสฺสฏฺตฺตติ มนุสฺสเสสุ ฏฺตํ นิพฺพตฺตํ มนุสฺสคฺคตฺตภาวํ
วา ปตฺตํ ฯ สตฺถา หิ อาสวกฺขยณณาริคเมณ สพฺพคฺคตฺตวิมุคฺคโตปิ
จริมคฺคตภาเว คหิตปฺปฏิสนฺธิวเสน มนุสฺสโส เตวว โวหริยตีติ ฯ
คฺคณวเสน ปน เทวานํ อติเทโว พุรฺหฺมานํ อติพุรฺหฺมา ฯ

สมฺพุทฺทฺชนฺติ สยเมว พุชฺฉิตฺตพฺพพุทฺทฺชนฺตํ ฯ

อตุตฺตทฺนฺตฺตติ อตุตฺตนาเยว ทนฺตํ ฯ ภควา หิ อตุตฺตนาเยว
อุปฺปาทิตฺเตน อริยมคฺคเณ จกฺขุโตปิ ฯเปฯ มนฺโตปิ อตุตฺตเมณ
ทมเถน ทนฺโต ฯ สสมาหิตฺตติ อฏฺฐจฺวิเชน สสมาธินา มคฺคผล-
สมาธินา จ สสมาหิตํ ฯ

#๑. สฺยา. มหาคฺคินิ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๘๔/๓๖๗ ฯ

เล่มที่ 26 โสพสกนิปาตวณณา หน้า 418

อิริยมานัน พุรหุมลเถติ จตุพพิเชปี พุรหุมวิหารปเถ
พุรหุเม วา เสฏฺเฐ ผลสมาปตฺติปเถ สสมาปชฺชนวเสน
ปวตฺตมานัน ฯ กิณฺจาปี ภควา น สพฺพกาลัน ยถาวุตฺเต
พุรหุมลเถ อิริยติ ตตฺถ อิริยสมาปตฺติยิ ปน ตนฺนินฺนตฺถจ
อุปาทาย อิริยมานนฺติ วุตฺตํ ฯ

จิตฺตสฺสอุปสเม รตฺนติ จิตฺตสฺส อุปสมเหตุญฺเจ สพฺพ-
สงฺขารสมเถ นิพฺพานเ อภีรตฺติ ฯ

ยิ มนฺุสฺสา นมฺสฺสนฺติ สพฺพชฺมมาน ปารคฺนฺติ ยิ
สมฺมาสมฺพุทฺธํ สพฺเพสํ ขนฺธายตฺนาทิจมฺมานัน อภินฺญาปารคฺ
ปริณฺญาปารคฺ ปหฺนปารคฺ ภวานาปารคฺ สจฺฉิกริยปารคฺ
สมาปตฺติปารคฺติ ฉฺธา ปารคฺ ปรมฺภุกํสคตสมฺปตฺติ ขตฺติย-
ปณฺฑิตาทโย มนฺุสฺสา นมฺสฺสนฺติ ชฺมมานุชฺมมฺปฏฺิปตฺติยา
ปฺุเชนฺตา กายเณ วาจา ย มนฺสา จ ตนฺนินฺนา ตปฺโปณฺา
ตปฺปพฺุการา โหนฺติ ฯ

เทวาปี ตํ นมฺสฺสนฺตีติ น เภวลัน มนฺุสฺสา เอว อถ
โฆ อปริมาณาสฺ โลกธาตฺสฺ เทวาปี ตํ นมฺสฺสนฺติ ฯ

อิติ เม อรฺหโต สฺตฺนฺติ เอวํ มยา อารกตฺตาทีหิ
การเณหิ อรฺหโต ภควโต ชฺมมเสนาปติอาทีนญฺจ สตฺถา
เทวมนฺุสฺसानนฺติอาทิกํ วทฺนฺตานัน สฺนฺติเก เอวํ สฺตฺนฺติ
ทสฺเสติ ฯ

สพฺพสัโยชนาตีตฺนฺติ สพฺพานิ ทสปี สัโยชนานิ ยถารหิ
จตุหิ มกุเลหิ สห วาสนาย อติกฺกนฺตํ ฯ

วนา นิพฺพนมาตฺนฺติ กิเลสฺวโนโต ตพฺพิรหิตํ นิพฺพนํ
อุปคตํ ฯ

กาเมหิ เนกฺขมฺมรตฺนฺติ สพฺพโส กาเมหิ นิกฺขมิตฺวา
ปพฺพชฺชาฆานวิปฺสฺสนาทีเกเท เนกฺขมฺเม อภิรตํ ฯ

มุตฺตํ เสลาว กณฺจนฺติ อสารโต นิสฺสฏฺฐาสารสฺภาวตฺตา
เสลโต นิสฺสฏฺฐกณฺจนสทิสํ ฯ เทวาปี ตํ นมฺสฺสนฺตีติ โยชนา ฯ

ส เว อจฺจฺรุจิ นาโคติ โส เอกํสโต อาคฺุ น
กโรติ ปฺนพฺภวํ น กจฺจติ นาโค วีย พลฺวาติ นาโคติ
ลทฺฐนาโม สมฺมาสมฺพฺพุโ อจฺจฺรุจิติ อตฺตโน กายฺรุจียา
ณารฺจียา จ สเทวกํ โลกํ อติกฺกมิตฺวา รุจิ โสภิ ฯ ยถา
กึ หิมวาวณฺเณ สิลฺลจฺเจ ยถา หิ หิมวา ปพฺพตฺราชา
อตฺตโน ธิรฺครุมหาสารภาวาทิหิ กุณฺเหิ อณฺเณ ปพฺพเต
อติโรจติ เอวํ อติโรจตีติ อตฺโต ฯ

สพฺเพสํ นาคนาฆานฺติ อหิ นาคหตฺถินาคปฺริสนาคานํ
เสขาเสขปจฺเจกพฺพุทฺธนาฆานํ วา ฯ

สจฺจนามอติ สจฺเจเนว นาคนาโม. ตํ ปน สจฺจนามตํ
น หิ อาคฺุ กโรตีติอาทินา สยเมว วกฺขติ ฯ

อิทานิ พุทฺธนาคํ อวยวโต จ ทสฺเสนฺโต นามโต ตาว

ทสเสตุ น หึ อาคู กโรติ โสติ อห ๑ ยสุมา อาคู
ปำปึ สพเพน สพพิ น กโรติ ตสุมา นาคอติ อตุโถ ๑
โสรจุนุติ สึลึ ๑
อวิหึสาคิ กรุณา ๑ ตทุภยึ สพพสุสปี कुณราสึส
ปुพพुकมนุติ กตุวา พุทุชนาคสุส ปุริมปาทภาโว ตสุส ยตุโตติ
อห ปาทา นาคสุส เต ทุเวติ ๑
อปรปาทภาเวน วทนุโต สติ จ สมปชณณณจ จรณา
นาคสุส เตปเรติ อห ๑ ตยาปเรติ วา ปาโจ ๑ เต
อปรเตวว ปทวิภาโค ๑ อนวชชรมมานึ อาทาเน สทุชา
หตุโถ เอตสุสาคิ สทุชาหตุโถ ๑ สุปริสุทุชเวทนา ฉาณปูปเกทา
อุเปกขา เสตทनुตา เต เอตสุส อตุถิติ อุเปกขาสेतทनुตา ๑
อุตุตมังกึ ปณณวา ตสุसा อธิฎุจानึ สตีติ อห สติ
คึวา สึโร ปณณวาติ ๑

วิมึสา ฐมมจึนุตนาติ ยถา ขาทิตพพาขาทิตพพสุส
โสณุทาย ปรามสนึ ฉายนณจ หตุถนาคสุส วิมึสา นาม
โหติ เอวึ พุทุชนาคสุส กุสลาธิฐมมจึนุตนา วิมึสา ๑ ส
วสนุติ เอตุถาคิ สभावาสึ ภาชนึ กุจुนิ เอว สभावาสึ
อภึณณาสมถานึ อารานภาวโต สมถวิปสุสนาสงุขาโต ฐมโม
กุจुนิสभावาสึ เอตสุสาคิ ฐมมกุจुนิสभावาสึ ๑
#๑. สึลึ, สัวรรณุติ อตุโถ ๑

เล่มที่ 26 อุทายิตฺเถรคาถาวณณนา 421

วิเวโกติ อุปธิวิเวโก ฯ

ตสฺสาติ พุทฺธนาคสฺส ฯ วาลธิ ปรีโยสานงฺคภาวโต ฯ

ฌายีติ อารมฺมณฺณูปนิชฺฌานเนน จ ฌายนสีโล ฯ

อสฺสาสรโตติ ปรมสฺสาสญฺเจเต นิพฺพานे รโต ฯ

อชฺฌตฺตํ สฺสสมาหิโตติ วิสยชฺฌตฺเตเต ผลสฺมาปตฺติยํ สฺสญฺจ
สมาหิโต ฯ ตทิตฺถํ สฺมาชานํ สฺสญฺจ สพฺพกาลิกนฺติ ทสฺเสตฺถํ
คจฺฉํ สฺมาหิโต นาคโคติอาทิจิ วุตฺตํ ฯ

ภควา หิ สฺวาสนสฺส อุทฺธจฺจสฺส ปหิณฺตฺตา วิกุเขปภา-
วาทโต นิจฺฉํ สฺมาหิโตว ฯ ตสฺมา ยํ ยํ อิริยาปถํ กปฺเปติ
ตํ ตํ สฺมาหิโตว กปฺเปตีติ ฯ

สพฺพตฺถาติ สพฺพสฺมี โคจเร สพฺพสฺมิณฺจ ทฺวาเร สพฺพโส
ปิทฺตวตฺติ ฯ เตนานํ สพฺพํ กายกมฺมํ ฌานปฺพุพฺพกมฺมํ
ฌานานุปริวตฺตฺตฺนฺติอาทิจิ ฯ

เอสา นาคสฺส สมฺปทาติ เอสา น หิ อาคฺฉํ กโรติ
โสติอาทินา สมฺพุทฺธนฺติอาทินา เอว วา ยถาวุตฺตา
วภฺขมานา จ พุทฺธกนฺธหตฺถิโน สมฺปตฺติ คฺุณปรีปฺณณนา ฯ

ภฺญชฺติ อนวชฺชานีติ สมฺมาชีวสฺส อุกฺกํสฺปารมฺปิปตฺติยา
ภฺญชฺติ อครหิตพฺพานิ มิจฺฉาชีวสฺส สพฺพโส สฺวาสนานนฺจ
ปหิณฺตฺตา สฺวาชฺชานิ ครหิตพฺพานิ น ภฺญชฺติ ฯ อนวชฺชานิ
ภฺญชฺนฺโต จ สฺนฺนิธี ปรีวชฺชยํ ภฺญชฺตีติ โยชฺนา ฯ

สัโยชนนุติ วฏฏทุกุเขน สทุธิ สนุตานิ สัโยชนโต วฏฏ
โอสีทาปนสมตถั ทสวิธมปี สัโยชนั ฯ
อณู ญลนุติ ขุทุทกณเจว มหนตณจ ฯ
สพพิ เณตวาน พนุชนนุติ มกุกคาณน อนวเสถี
กิเลสพนุชนั ฉินุทิตวา ฯ
เยน เยนาติ เยน เยน ทิสภาเคน ฯ
ยถา หิ อุกเท ชาตึ ปุณุฑริกั อุกเท ปวทุตติ
โนปलिปปติ โตเยน อนุปเลปสภาวตตะ ตเถว โลเก ชาโต
พุทุโธ โลเก วิหริติ โนปलिปปติ โลกน ตณหาทิฏฐิมาน-
เลปาภาวโตติ โยชนา ฯ
กีนีติ อุกุติ ฯ อนาหาโรติ อนินุชโน ฯ
อตุตถสสาຍိ วิญญาปนีติ สตุถุ กุณสงฆาตสสุ อุปเมยยตุตถส
วิญญาปนี ปกาสนี อัย นาคูปมา ฯ
วิญญูหิตี สตุถุ ปฏิวิฑฐจตุสจฐมมึ ปริชานนุเตหิ
อตุตานิ สนุชราย วทติ ฯ
วิญญิสสนุตีติอาทิ การณวจันุ ยสุมา นาคเนน มยา เทลิตั
นาคั ตถากตคณุหตุถึ มหานาคา ชีณาสวา อตุตโน วิสเย
จตุวา วิชานิสสนุติ ตสุมา อณเณสั ปุณุชชนานันุ ญาปนตถั
อัย อูปมา อเมหหิ ภาสิตาติ อธิปโปโย ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาถาวรรณนา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 423
เล่มที่ 26 อุทายิตฺเถรคาถาวรรณนา 423

สรีร์ วิชหิ นาโค ปรีนัพพิสฺสตุยนาสโวติ โปธิมุเล
สตฺปาติเสสฺปรีนัพพานน อนาสโว สมนาสมฺพุทฺธนาโค อิทานี
สรีร์ อุตฺตภาว วิชหนฺโต ขนฺธปรีนัพพานน ปรีนัพพายิสฺสตีติ ฯ
เอว จุทฺทสฺหิ อุปมาหิ มณฺเฑตฺวา โสพฺสฺหิ คธาหิ
จตุสฺสจฺฉิยา ปาเทหิ สตุถุ คฺเช วณฺณนฺโต อนฺุปาติเสสฺยา
นัพพานธาตุยา เทสนํ นิกฺขจฺาเปสิ ฯ
อุทายิตฺเถรคาถาวรรณนา นิกฺขจฺิตา ฯ
โสพฺสกนิปาตวณฺณนา นิกฺขจฺิตา ฯ

วีสตินิปาตวณณา

อธิมุตตฤรคาถาวณณา

วีสตินิปาเต ยลลตถุถึ วา ธนตถึ วาติอาทिका आयसुमितो अपरसुस
अथिमुत्ततुठेरसुस काठा १ का उप्पत्ति

अयमपी परिमपुठरेसु कटाठिकाโร तत्तुठ तत्तुठ गवे
पुणुणानि उप्पिजननुतो अत्तुठसुसिसुस गकवतो काठे विगवसुमपनुने
कुठे निपुठत्तिठुवा विणुठत्तुठ पत्तुठो सुत्तुठि परिनिपुठते गिक्कुसुगुं
उप्पुठुठनुतो महाठानानि पवत्तेसि १

तो तेन पुणुठगमुमेन तेवमनुसुसेसु सुसुठनुतो अिमसुमी
पुठरुप्पाते आयसुमितो सुगुठिक्कुठेरसुस गठिनिथा कुठुठिमहि
निपुठत्ति अथिमुत्तोठिसुस नामं ओठिसि १ तो वयप्पत्तोठो
मात्तुठत्तुठेरसुस सुनुठिठे पपुठठिठुवा विपुठसुठाय गमुं गठिननुतो
सामठेरठुठिठियेव जितो ठरठत्तुठ पाप्पुठि १ तेन वुत्तुठो अपठाने (॑)

निपुठते लोठनाठमुठि	अत्तुठसुसिसुठुत्तुठमे
उप्पुठुठि (॒) गिक्कुसुगुं	विप्पसुनुनेन जेतठा १
निमनुठेतुठा सुंठरठनुं (॑)	उठुठुठत्तुठ सुमाठित्तुठ
उठुठुठुठाना मठुठपुठे कठुवा	ठोठेसुठि सुंठमुत्तुठुठुठ १
यं यं योनुठपठुठठामि	तेवत्तुठो ठठ मानुठुठ
सठुठे सुत्तुठे अठिठोठि	पुणुठगमुठसुठिठुठ फलं १

#॑. पु. अ. ॑/॒/॑/॒/॑ १ ॒. सुया. निमनुठेतुठा १

#॑. सुया. सुंठरठनुं १

พุทธทศนิกายภูษกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 425
เล่มที่ 26 อธิมุตตฤเทรคาถาวณณนา 425

อฏฐารเส กปฺปสเท ยํ ทานมทธี ตทา
ทฺคคฺคิ นาทิขานามิ อฏฐาทานสฺสทํ ฝลํ ฯ
ปฏฺฐิสฺมภิทา จตสฺโส ฯ เป ฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สฺมาปตฺติสฺสฺเชน วิตฺตินาเมนฺโต
อุปสมปฺชฺชิตฺตูกาโม มาตฺริ อापฺจฺฉิสฺสํสามีติ มาตุ สฺนฺติกํ
คจฺฉนฺโต อนฺตรามคฺเค เทวตาย พฺลิกมฺมกรณตฺถํ มํสฺปริเยสฺนํ
จฺรณฺเตหิ ปญฺจสฺเตหิ โจเรหิ สฺมากจฺฉิ ฯ โจรา จ ตํ อคฺคฺเคหฺลํ
เทวตาย พฺลิ ภวิสฺสตีติ ฯ โส โจเรหิ กหิโตปิ อภิโต อจฺฉมฺภิ
วิปฺปสนฺนํมุโขว อฏฐาสิ ฯ ตํ ทิสฺวา โจรคามณฺนิ อจฺฉริยพฺภุต-
จิตฺตชาโต ปตฺสฺนฺโต

ยลฺลตฺถํ วา ชนตฺถํ วา เย หนาม มยํ ปฺเร
อวเส (๒) ตํ ภยํ โหติ เวชนฺติ วิลปฺนฺติ จ ฯ
ตสฺส เต นตฺถิ ภิตฺตํ ภิชฺชโย วณฺโณ ปสฺสิทฺติ
กสฺมา น ปฺริเทเวสิ เอรูเป มหพฺภเยติ

เทว คธา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ยลฺลตฺถนฺติ ยชนตฺถํ เทวตานิ พฺลิกมฺมกรณตฺถํ
วา ฯ วาสทฺโท วิกปฺปนฺตฺโต ฯ

ชนตฺถนฺติ สฺปาเตยฺยหฺรณตฺถํ ฯ

เย หนาม มยํ ปฺเรติ เย สฺตฺเต มยํ ปฺพุ หนิมฺห ฯ

#๑. สฺยา. ม. อวเสสิ ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๘๕/๓๖๕ ฯ

อติตตเถ หิ อิทํ วตตมานวณํ ฯ

อวเสติ อวเส อเสริเก กตุวา ฯ ตนฺติ เตสํ ฯ อวเสสนฺติปี
ปจฺนฺติ ฯ อเมหฺหิ คหิตฺตํ ตํ เอกํ จเปตุวา อวเสสํ อยเมว
วา ปาโจ ฯ

ภยํ โหตีติ มรณภยํ โหติ เยน เต เวชนฺติ วิลปนฺติ
จิตฺตฺตฺราเสน เวชนฺติ สามิ คฺมฺหํ อิทญฺจิทญฺจ ทสฺสาม
ทาสา ภวิสฺสามาติอาทิกํ วทฺนฺตา วิลปนฺติ ฯ

ตสฺส เตติ โย ตวํ อเมหฺหิ เทวตาย พลิกมฺมตฺถํ
ชีวิตา โวโรเปตุกามาหิ อุกฺขิตฺตาสิเกหิ สนฺตชฺชิตฺโต ตสฺส
เต ฯ กิตตฺตฺนฺติ กิตฺภาโว ภยฺนฺติ อตฺโถ ฯ

ภยฺโย วณฺโณ ปสฺสตีติ ปกตฺวณฺนโต อฺปรีปี เต
มฺขวณฺโณ วิปฺปสฺสตีติ ฯ

เถรตฺส กิร ตทา สเจ อิเม มาเรตฺสสนฺติ อิทานฺนาหํ
อนฺปาทาย ปรีนฺิพฺพายิสฺสามิ ทฺกฺขภาโร วิคฺจฺจิสฺสตีติ อฺพารํ
ปีติโสมนสฺสํ อฺปฺปชฺชิตฺติ ฯ

เอวฺรูเป มหฺพฺภเยติ เอทิสฺเส มหฺติ มรณภเย อฺปฺภฺจฺเจติ ฯ
เหตุอฺตฺเถ วา เอตํ ภูมฺมวณฺํ ฯ อิทานิ เถโร โจรคามณฺิสฺส
ปฺภฺวณฺนทานมฺเขน ฌมฺมํ เทเสนฺโต

นตฺถิ เจตฺสํ ทฺกฺขํ อนเปกฺขตฺส คามณฺิ
อติกฺกนฺตา ภยา สพฺเพ ชีณสฺสโยชนตฺส เว ฯ

จีณาย ภวเนตฺติยา	ทิกฺกุเช ฐมฺเม ยถาคเถ (๑)
น ภยฺม ฆรณ โหติ	ภารนิกฺเขเปเน ยถาฯ
วสุจันฺณํ พุรหุฆจริยฺเม	มคฺโค จาปี สุภาวิโต
ฆรณ เม ภยฺม นตฺติ	โรคานมิว สงฺขเยฯ
สุจันฺณํ พุรหุฆจริยฺเม	มคฺโค จาปี สุภาวิโต
นिरสฺสาทา ภวา ทิกฺกุชา	วิสิํ ปิตฺตวาว ฉทฺทิตํฯ
ปารคฺคู อนุปาทาโน	กตฺทิจฺโจ อนาสโว
ตฺถุโฆ อายุกฺขยา โหติ	มุตฺโต อาฆาตนา ยถาฯ
อตุตฺตมํ ฐมฺมตํ ปตฺโต	สพฺพโลเก อนตฺติโก
อาทิตฺตาว ฆรมา มุตฺโต	มรณสฺมี น โสจติฯ
ยทตฺติ สงฺกตํ (๒) กิณฺจ	ภโว วา ยตฺถ ลพฺภติ
สพฺพํ อนิสฺสรํ เอตํ	อิติ (๓) วุตฺตํ มหเสินาฯ
โย ตํ ตถา ปชานาติ	ยถา พุทฺเธน เทสิตํ
น คณฺหาติ ภวํ กิณฺจ	สุตฺตตฺตว อโยคฺคหํฯ
น เม โหติ อโหสิณฺติ	ภวิสฺสนฺติ น โหติ เม
สงฺขารา วิคมิสฺสนฺติ	ตตฺถ กา ปรีเทวนาฯ
สุทฺธํ ฐมฺมสมฺบุปฺปาทํ	สุทฺธํ สงฺขารสนฺตตี
ปสฺสนฺตสฺส ยถาภูตํ	น ภยฺม โหติ คามณฺิฯ
ติณฺณกฺกุสฺสมํ โลกํ	ยทา ปญฺญา ย ปสฺสตี
มมตฺตํ โส อสิวิเนทํ	นตฺติ เมติ น โสจติฯ

#๑.สุยา. ยถาคถาฯ ๒. สุยา. สงฺกตํฯ ๓. สุยา. อิทิฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 428
เล่มที่ 26 วัสตนิปาตวณณา หน้า 428

อุกุกณจามิ สรีเรน ภเวนมฺหิ อนตุถิโก
ไสย ภิชฺชิสฺสติ กาโย อญฺโฆ จ น ภวิสฺสติ ฯ
ยิ โว กิจฺจํ สรีเรน ตํ กโรถ ยทิจฺจถ
น เม ตปฺปจฺจยา ตตฺถ โทโส เปมณฺจ เหหิตฺติ (๑)
อิมา คาถา อภาสี ฯ
ตสฺส ตํ วณฺํ สุตฺวา อพฺภุตํ โลมหํสนํ
สตฺถานิ นิกฺขิปิตฺวาน มาณฺวา เอตทพฺรฺวณฺติ (๒)
อัยฺ สงฺคีตฺติกาเรหิ วุตฺตคาถา ฯ อิตฺโต อปฺรา ติสฺโส โจรานํ เถรสฺส จ วณ-
ปฏฺิวณคาถา

กึ ภทฺนเต กริตฺวาน	โก วา อจฺริโย ตว
กสฺส สาสนมาคมฺม	ลพฺภเต ตํ อโสถตา ฯ
สพฺพณฺญู สพฺพทสฺสวึ	ชฺโน อจฺริโย มม
มหาการุณฺนิโก สตฺถา	สพฺพโลกตฺติกฺจฺจโก ฯ
เตนאַยํ เทสิโต ชฺมฺโม	ขยคามิ อนฺตุตฺโร
ตสฺส สาสนมาคมฺม	ลพฺภเต ตํ อโสถตา ฯ

สุตฺวาน โจรา อีสฺสิโน สุภาสิตํ
นิกฺขิปฺป สตฺถานิ จ อวฺธาณิ จ
ตมฺหา จ กมฺมา วิรมีสฺสุ เอเก
เอเก จ ปพฺพชฺชมโรจยีสฺสุ ฯ

#๑. พุ.เถร. ๒๖/๓๘๕/๓๖๕ ๒. พุ.เถร. ๒๖/๓๘๕/๓๗๑ ฯ

เต ปพพชิตวา สุกตสฺส สาสเน
ภาเวตฺว (๑) โพชฌงฺกพลาณี ปณฺทิตา
อุทกฺคจิตฺตา สุมนา กตฺตินุทฺริยา
มุสฺสีสุ นีพฺพานปํทํ อสงฺขตฺนฺติ (๒)

อิมปิ สงฺคีตฺติกาเรหิ วุตฺตคาถา ฯ

ตตฺถ นตฺถิ เจตฺตีกํ ทฺกขํ อนเปกฺขสฺส กามณฺีติ กามณฺี
อเปกฺขาย ตณฺฺหาย อภาเวน อนเปกฺขสฺส มาทิสฺสฺส โลหิต
สภาวี ปุพฺโพ วยิ เจตฺตีกํ ทฺกขํ โทมนสฺสํ นตฺถิ
โทมนสฺสาภาวาทฺเพเสน ภายาภาวํ วทตี ฯ เตนาห อตฺถิ กฺกนฺตา
ภยา สพฺเพติ ฯ

อตฺถิ กฺกนฺตา ภยา สพฺเพติ จิณฺสํโยชนสฺส อรหโต
ปญฺจวิสฺติ มหาภยา อญฺเเว จ สพฺเพปิ ภยา เอกํเสน
อตฺถิ กฺกนฺตา อตฺถิตา อปคตฺตตี อตฺถโถ ฯ

ทิกฺกุเจ ชฺมเม ยถาคเถติ จตฺตฺสจฺจชฺมเม ปรีณฺญาปหาน-
สจฺจิกิริยาภาวนาวเสน มกฺคปฺลญฺาย ยถาภูตํ ทิกฺกุเจ ฯ

มรณฺเต มรณฺเหตุ ฯ

ภารนิกฺเขปเน ยถาติ ยถา โกจิ ปุริโส สีสฺเส จิตฺเตน
มหตา ครุภารเณ สํสึทฺนฺโต ตสฺส นิกฺเขปเน อปนยเน น
ภายตี เอวํ สมฺปทมิทฺนฺติ อตฺถโถ ฯ วุตฺตํ เหนฺติ ภควโต
#๑. สฺยา. ภาเวตฺวา ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๘๕/๓๗๑ ฯ

ภารา หเว ปญจกษนุชา ภาราโร จ ปุคฺคโล
ภาราทานํ ทุขํ โลเก ภารนิกุเขปนํ สุขนฺติ ฯ (๑)

สุฉินฺณนฺติ สุฏฺฐุ จริตํ ฯ พุรหฺมจริยนฺติ สิกฺขตฺตยสงฺคหํ
สาสนพุรหฺมจริยํ ฯ ตโต เอว มคฺโค จาปี สุภาวิทอ อฏฺฐจฺจโก
อริยมคฺโคปี สมฺมเทว ภาวิทอ ฯ

โรคานมิว สงฺขเยติ ยถา พหุหิ โรเคหิ อภิกฺขตฺต
อาตุรตฺต โรคานํ สงฺขเย ปีติโสมนตฺตเมว โหติ เอวํ
ขนฺธโรคสงฺขเย มรณฺเ มาทิสตฺต ภยํ นตฺถิ ฯ

นिरตฺสทาธา ภาวา ทิฏฺฐาติ ตีหิ ทุกฺขตาหิ อภิกฺขตา
เอกาทสฺหิ อคฺคิหิ อาทิตฺตา ตโย ภาวา นิตฺสทาธา
อตฺสทาทรหิตา มยา ทิฏฺฐา ฯ

วิสํ ปิตฺวาว ฉทฺทิตฺตํ ปมาทวเสน วิสํ ปิวิตฺวา
ตาทิสเสน ปโยเคน ฉทฺทิตํ วิย มรณฺเ เม ภยํ นตฺถิตฺติ
อตุโล ฯ

มุตฺโต อาฆาตนา ยถาติ ยถา โจเรหิ มารณตฺถํ
อาฆาตนํ นีโต เกนจิ อฺปาเยน ตโต มุตฺโต หฏฺฐตฺตฺต
โหติ เอวํ สํสารปารี นิพฺพานํ คตฺตตา ปารุจฺจหิปี
อฺปาทานหิ อฺนฺปาทานโน ปริณฺญาทีนํ โสพสนนํ
กิจฺจานํ คตฺตตา คตฺตฺจฺจโจ กามาสวาทีหิ อนาสโว อายุกฺขยา
อายุกฺขยเหตุ ตฺตฺจฺจโจ โสมนตฺตฺสโก โหติ ฯ

เล่มที่ 26 อธิมุตตฤรคาถาวณณา 431

อตุตมณฺติ เสฏฺฐิ ๑ ฃมมตฺนฺติ ฃมมสภาวํ อรหตฺเต สิฑฺเธ
สิชฃนเหตุ อิกฺุจาทิสฺ ตาทิกาวํ ๑

สพฺพลอเกติ สพฺพลอสมิมฺปิ ทีฃมายุกสฺขพฺพลตาทิวเสณ
สํยุตฺเตปิ โลเก ๑

อนตฺถิโกติ อนเปกฺโข ๑

อาทิตฺตาว ฃมรา มุตฺโตติ ยถา โกจิ ปฺริโส สมนฺตโต
อาทิตฺตโต ปฺชชิตฺตโต เกหโต นิสฺสโฏ ตโต นิสฺสรณนินิตฺตํ
น โสจติ เอวํ จินาสโว มรณนินิตฺตํ น โสจติ ๑

ยทตฺถิ สงฺกตํ กิลฺยจิติ ยงฺกิลฺยจิ อิมสฺมี โลก อตฺถิ
วิชฺชติ อฺปปทฺถิ สงฺกตํ สตฺเตหิ สงฺขารหิ วา สมากโม
สโมธานํ ๑ สงฺขตฺนฺติปิ ปาโจ ตสฺส ยงฺกิลฺยจิ ปจฺจเยหิ สมจฺจ
สมญฺย กตํ ปฺฏิจฺจสมฺปฺปนฺนฺติ อตฺถิ ๑

ภโว วา ยตฺถ ลพฺภตฺติติ ยสฺมี สตฺตนิกาเย โย
อฺปปตฺติภโว ลพฺภติ ๑

สพฺพิ อนิสฺสรํ เอตฺนฺติ สพฺพเมตํ อิสฺสรหิตํ น เอตฺถ
เกนจิ เอวํ โหตฺตุติ อิสฺสรียํ วตฺเตตฺตํ สกฺกา ๑

อิติ วุตฺต มหเสินาติ สพฺเพ ฃมมา อนตฺตาทิ เอวํ
วุตฺตํ มหเสินา สมฺมาสมฺพฺพุเรน ๑ ตสฺมา อนิสฺสรํ เอตฺนฺติ
ปฺชานนฺโต มรณสฺมี น โสจตฺติ โยชฺนา ๑

น คณฺหาติ ภวํ กิลฺยจิติ โย อริยสาวโก สพฺเพ

สงฺขารรา อนิจฺจาติอาทินา ยถา พุทฺเธน ภควตา เทสิตฺถํ ตถา
ตํ ภวตฺตยํ วิปฺสฺสนาปญฺญาสหิตาย มคฺคปญฺญาय ปชานาติ ฯ
โส ยถา โภจิ ปุริโส สุขกาโม ทิวสํ สนฺตตฺตํ อโยคฺพํ
หตฺถेณ น คณฺหาติ เอวํ กิณฺจิ ขุทฺทกํ วา มหนฺตํ วา
ภวํ น คณฺหาติ น ตตฺถ ตณฺหํ กโรตฺติติ อตฺถโธ ฯ

น เม โหติ อโหสิณฺติ อตีตมทฺธานํ อหํ อีทิสฺโส
อโหสิณฺติ อตฺตทิกฺกุจิวเส น เม จิตฺตปฺปวตฺติ อตฺถิ ทิกฺกุจียา
สมฺมเทว อุกฺขมาภูตฺตตา ชมฺมสภาวสฺส จ สุกฺกิสฺสจฺจตา ฯ

ภวิสฺสนฺติ น โหติ เมติ ตโต เอว อนาคตมทฺธานํ
อหํ เอทิสฺโส กถํ นุ โข ภวิสฺสํ ภเวยฺยนฺติ เอวมฺปิ เม
น โหติ ฯ สงฺขารรา วิภิมิสฺสนฺตฺติติ เอวํ ปน โหติ ยถาปจฺจยํ
ปวตฺตมานา สงฺขาราว น เอตฺถ โภจิ อตฺตตา วา อตฺตนิยํ
วา เต จ โข วิภิมิสฺสนฺติ วินสฺสิสฺสนฺติ ขณฺเณ ขณฺเณ
ภิชฺชิสฺสนฺตฺติติ ฯ

ตตฺถ กา ปรีเทวนาติ เอวํ ปสฺสนฺตฺตสฺส มาทิสฺสสฺส ตตฺถ
สงฺขารคเต กา นาม ปรีเทวนา ฯ

สฺสทฺธฺนฺติ เกวลํ อตฺตสฺสเรณ อสมฺมิสฺสํ ฯ

ชมฺมสมฺปฺปาทฺนฺติ ปจฺจยปจฺจยฺยุปฺปนฺนชมฺมสมฺปฺปตฺตี อวิชฺชาทิ-
ปจฺจเยหิ สงฺขาราทิชมฺมมตฺตปฺปวตฺตี ฯ

สงฺขารสนฺตฺตินฺติ กิเลสกมฺมวิปากปฺปเกทสงฺขารปพฺนุชฺชํ ฯ

ปัสสนุตสส ขถากุตุนติ สห วิปัสสนาย มคคปญญา
ยถาวโต ชานนุตสส ฯ

ติณกฐสม โลกนติ ยถา อรณเณ อปริคคเห ติณกฐเจ
เกนจิ คยหมานอ อปรสส มยหิ สนตกั อัย คณหตีติ น
โหติ เอวั โส อสามิกตาย ติณกฐสม สงขารโลกั ยทา
ปญญา ปสสตี โส ตตถ มมตติ อสิวินุทั อสิวินุทนุโต
อลกนุโต อกโรนุโต ฯ

นตติ เมติ อหุ วต โสหิ ตั เม นตตีติ น โสจติ ฯ

อุกกณจามิ สรีเรนาติ อสารเกน อภินุเทน ทุกุเขน
อกตลณญา อสุจิตุกนุชเชคจณปฏิกกุสสภาวเณ อิมินา กายเณ
อุกกณจามิ อิมิ กายิ นัพพินุทนุโต เอวั ติณจามิ ฯ

ภเวนมุหิ อนตติโกติ สพเพนปี ภเวณ อนตติโก อมุหิ
น กิลจจิ ภวั ปตถेमมิ ฯ

โสัย ภิชชิสสตี กายิตติ อัย มม กายิ อิทานิ ตุมหากั
ปโยเคน อญถถา วา อญตถถ ภิชชิสสตี ฯ

อญโลเ จ น ภวิสสตีติ อญโลเ กายิ มยหิ อายตี
น ภวิสสตี ปุนพุกวาทาโต ฯ

ยั โว กิจจัน สรีเรนาติ ยั ตุมหากั อิมินา สรีเรณ
ปโยชนัน ตั กโรถ ยทิจจถ อิจจถ เจ ฯ น เม ตปปัจจยาดิ
ตัม นิमितตัม อิมสส สรีรสส ตุมเมหิ ยถิจจติกิจจสส กรณเหตุ ฯ

ตตฤทติ เตสุ กโรนุเตสุ จ อกรอนุเตสุ จ ฯ

โทโส เปมณจ เหหิตตีติ ยถากุมม ปฏิกโฆ อนุนโย
น ภวิสสุตติ อตฺตโน ภเว อเปกฺขาย สพฺพโส ปหีนตฺตติ
อธิปฺปาโย ฯ อณฺณปจฺจยา อณฺณตฺถ จ ปฏิกฺขมานุนเยสุ
อสนฺเตสุปปี ตปฺปจฺจยา ตตฺถติ วจัน ยถาธิคตวเสน วุตฺตํ ฯ

ตสฺสชาติ อธิมุตฺตตฺถเรตฺส ฯ ตํ วจันนฺติ นตฺถิ เจตสิกํ
ทฺถุขณฺติอาทิกํ มรณฺเ ภยาภาวาทิกํ ตโต เอว อพฺภุตํ
โลมฺหํสนํ วจันํ สุตฺวา ฯ

มาณวาทิ โจรา ฯ โจรา หิ มาณวาทิ วุจฺจนฺติ
มาณเวหิปี สห กจฺจนฺติ กตกมฺเมหิปี อกตกมฺเมหิปีติอาทิสฺ วีย ฯ

กึ ภทฺนเต กริตฺวานาติ ภนฺเต กึ นาม ตโปกมฺมํ
กตฺวา ฯ โโก วา ตว อจฺริโย กสฺส สาสนํ โอวาทํ นิสฺสาย
อัย อโสกตา มรณฺกาลเ โสกาภาโว ลพฺภตฺตีติ เอตํ อตฺถํ
อพฺรราว ปุจฺฉาวเสน กเถลฺลํ ภาสีสุ ฯ

ตํ สุตฺวา เถโร เตสํ ปฏิวจันํ เทนฺโต สพฺพณฺณฺติ-
อาทิมหา ฯ

ตตฺถ สพฺพณฺณฺติ ปโรปเทเสน วินา สพฺพปกาเรน
สพฺพทฺมมาวโพนสมตฺถสฺส (๑) อากฺฺขาปฏิกฺทฺทวตฺติโน อนาวรณ-
ณานฺตสฺส อธิคเมน อตีตาทิกเกทํ สพฺพํ ชานาตีติ สพฺพณฺณฺติ ฯ

#๑. ขุ. อุ. อากฺฺขมตฺตปฺปฏิกฺทฺทวตฺติ ฯ

เล่มที่ 26 อธิมุตตตฤเธาถาวณณนา 435

เตเนว สมมุตจกขุณา สพุพสุส ทสุสนโต สพุพทสุสาวี ฯ ยมฺหิ
อนาวรณณานํ ตเทว สพุพญญตญญานํ นตฺเถว อสาธาธณ-
ณานปาเลีย วิโรโธ วิสยฺอุปฺตติมุเขน อญฺเฬหิ อสาธาธณ-
ภาวทสุสนตฺถํ เอกสฺเสว ฌานสฺส ทฺวิธา วุตฺตตฺตา ฯ ยํ ปเนตฺถ
วตฺตพฺพํ ตํ อิติวุตฺตกวณณนํ วิตฺถารโต วุตฺตเมวาทิ ตตฺถ
วุตฺตนเยเนว เวทิตพฺ ปรณฺจนนฺมปี มารานํ วิชยโต ชิโน
หีนาทิวิภาคณินเน สพุพสมฺมึ สตฺตนิกาเย อธิ มุตฺตวุตฺตติตฺยา
มหตฺติยา กรุณาย สมมฺนฺนาคตฺตฺตา มหาการุณฺโก ทิฏฺฐ-
ชมฺมิกสมฺปรายิกปรมคตฺเถหิ ยถารหํ เวเนยฺยานํ (๑) อนุสาสนโต
สตุถา ตโต เอว สพุพโลกสฺส กิเลสโรคฺคิกิจฺจนโต สพุพ-
โลกคิกิจฺจนโก สมฺมาสมฺพุทฺโธ อจฺริโย มมาติ โยชนา ฯ
ขยคามิตี นิพฺพานคามิ ฯ

เอวํ เถเรณ สตฺถุ สาสนสฺส จ कुณฺเ ปกาสิเต ปฏฺฐิตทฺธ-
สทฺธา เอกจฺเจ โจรา ปพฺพชฺชีสุ เอกจฺเจ อฺปาสกตฺตํ ปเวเทสุ
ตมคฺถํ ทีเปนฺโต ชมฺมสงฺคาหกา สุตฺวาน โจราติอาทินา เทว
คาถา อภาสิสุ ฯ

ตตฺถ อิติโนติ อธิสึลสิขาทินํ เอสนญฺเจน อิติโน
อธิมุตฺตตฤเธาธสฺส ฯ นิกฺขิปฺปาติ ปหาย ฯ

สตุถานิ จ อาวฺธานิ จาติ อสิอาทิสตุถานิ เจว ธนฺ-
#๑. สึ. วิเนยฺยานํ ฯ

กลาปาทีอาวฐานิ จ ๑ ตมฺหา จ กมฺมาติ ตโต โจรกมฺมโต ๑

เต ปพฺพชิตฺวา สุกตฺสฺส สาสเนติ เต โจรา โสภณ-
คมนตาทีหิ สุกตฺสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชฺชํ อุปฺคนฺตฺวา ๑
ภาวนาวิเสสชาติคตยา โอทกฺยลกฺขณาย ปิตฺยา สมนฺนาคเมน
อุทฺทกฺกจิตฺตา ๑

สุมนฺนาติ โสมนฺสฺสปรตฺตา ๑ กตฺตินฺทฺริยาติ ภาวิตฺตินฺทฺริยา ๑
ผุสฺสีสุติ อคฺคฺมกฺคาชฺคเมน อสงฺขตํ นิพฺพานํ อชฺคจฺฉิสฺสุ ๑

อชฺฉิมฺตฺโต กิร โจรเ นิพฺพเสวเน กตฺวา เต ตตฺถเว
จเปตฺวา มาตุ สนฺติกํ คนฺตฺวา มาตริ อปุจฺฉิตฺวา ปจฺจา-
คนฺตฺวา เตหิ สทฺธิ อฺปชฺฌายสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ปพฺพาเซตฺวา
อุปสมฺปรํ อกาสิ ๑ อถ เตสํ กมฺมญฺจานํ อาจิกฺขิ เต น
จิสฺเสว อรหฺตฺเต ปตฺติญฺจหฺสีสุ ๑ เตน วุตฺตํ ปพฺพชิตฺวา ๑เป ๑
อสงฺขตฺนฺติ ๑

อชฺฉิมฺตฺตฺเถรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ๑

เล่มที่ 26 ปาราปริยตเถรคาถาวณณา 437

สมณสฺส อหุ จินฺตาทิอาทิกา आयस्मโต पाराप्रीयत्तेरसฺस
काठा ५ गा उपपत्ति ५

อยมปี ปุริมพุทฺเธสฺส กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจินฺตฺวา สุกฺคิสุเยว สัสนฺนโต อิมสฺมี
พฺทฺชปฺปาเท สาวตฺถิยํ อณฺเฏตรสฺส พฺราหฺมณฺมหาสาถสฺส ปฺตฺโต
หฺตฺวา นิพฺพตฺติ ตสฺส วยปฺตตสฺส โคตฺตวเสน ปาราปฺริโยเตว
สมณฺญา อโหสิ ५ โส ตโย เวเท อุกฺกเหตุว พฺราหฺมณฺสิปฺเปสฺ
นิปฺพตฺตี คโต เอกทิวถํ สตฺถุ ชฺมมฺเทสนากาเล เขตฺวานวิหารี
กนฺตฺวา ปฺริสฺปฺริยนฺเต นิสีทิ ५

สฺสเถว ตสฺส อชฺฉาสยํ โอลเกตฺวา อินฺทฺริยภาวนาสฺสจฺจ
เทเสสิ โส ตํ สฺตฺวา ปฏฺฐิตพฺทฺชทฺโธ ปพฺพชิ ५ ตํ สฺสจฺจ
อุกฺกเหตุว ตตฺถมฺนุจินฺเตสิ ५ ยถา ปน อนฺนจินฺเตสิ สฺวามตฺโถ
คาถาสฺส เอว อาวิ ภวิสฺสตี ५ โส ตถา อนฺนวิจินฺเตนฺโต
อายตฺนฺมฺเขน วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา น จิรสฺเสว อรหฺตฺตํ
ปฺตฺโต ५ อปรภาเค อตฺตนา จินฺติตาการิ ปกาเสนฺโต

สมณสฺส อหุ จินฺตา ปาราปฺริยสฺส (๑) ภิกฺขุโน

เอกกสฺส นิสินฺนสฺส ปวิวิตฺตสฺส ฌายิโน ५

#๑ สฺยา. ลี. ปาราสฺริยตฺเถร ๫

กิมานุปุพพิ ปุริโส	กี วตุตฺ (๑) กี สมาจาร์ (๒)
อตุตโน กิจจการิสฺส (๓)	น จ กณฺจิ (๔) วิเหจเย ฯ
อินฺทุรียานิ มนุสฺसानิ	หิตาย อหิตาย จ
อรกฺขิตานิ อหิตาย	รกฺขิตานิ หิตาย จ ฯ
อินฺทุรียาเนว สารกฺขิ	อินฺทุรียานิ จ โคปยิ
อตุตโน กิจจการิสฺส	น จ กณฺจิ (๔) วิเหจเย ฯ
จกฺขณฺทุริยิ เจ รุเปสฺสุ	คจฺจนฺตํ อนินฺวารยิ
อนาทีนวทสฺสาวิ	โส ทุกฺขา น หิ มุจฺจติ ฯ
โสติณฺทุริยิ เจ (๕) สทฺทเทสฺสุ	คจฺจนฺตํ อนินฺวารยิ
อนาทีนวทสฺสาวิ	โส ทุกฺขา น หิ มุจฺจติ ฯ
อนิสฺสรณทสฺสาวิ	คนฺเช เจ ปฏฺิเสวติ
น โส มุจฺจติ ทุกฺขมฺหา	คนฺเชสฺสุ อธิมุจฺจติโต ฯ
อมุพิลลํ มธฺรคฺคณฺจ (๑)	ติตฺตคกฺคณฺมณฺสฺสรํ
รสตณฺหยา คธิโต	หทยิ นาวพฺพุชฺชติ ฯ
สุภานุยปฺปฏฺิฏฺานิ	โผฏฺฐพฺพานิ อนุสฺสรํ
รตุโต รากาธิกรณิ	วิวิธิ วินฺทเต (๖) ทฺขิ ฯ
มนิ เจเตหิ ธมฺเมหิ	โย น สกฺโกติ รกฺขิตุ
ตโต นิ ทุกฺขมเนวติ	สพฺเพเหเตหิ ปณฺจหิ ฯ

#๑. สุยา. วตุตฺ ฯ ๒. ย. สมาจาร์ ฯ ๓. สุยา. กิจจการิสฺส ฯ

#๔. สุยา. กณฺจิ ฯ ๕. สุยา. จ ฯ ๖. สุยา. ทฺกขิ ฯ

ปฺพุทโธหิตสมฺปนฺณํ	พหุสฺส กุณฺปสฺส จ
นรวิรคตํ วคฺคํ	สมฺมุคฺคมิว จิตฺติตํ ฯ
กกุฏํ มชฺฐรสฺสาทํ	ปิยนินฺพนฺธนํ ทุขํ
ขุรฺว มชฺฐนา ลิตฺตํ	อุลฺลิตฺตํ (๒) นาวพฺพชฺฌติ ฯ
อิตฺถิรฺูเป อิตฺถีสเร	โผฏฺฐพฺเพปิ จ อิตฺถิยา
อิตฺถิคนฺเชตฺส สारตฺโต	วิวิธํ วินฺทเต ทุขํ ฯ
อิตฺถิสฺตานิ สพฺพานิ	สนฺทนฺติ ปฺลจ ปฺลจสฺสุ
เตสมาวรรณํ กาคุ	โย สกฺโกติ วิริยา ฯ
โส อตฺถวา โส ฌมฺมฏฺโฐ	โส ทกฺโข โส วิจกฺขโณ
กเรยฺย รมฺมาโนปี	กิจฺจํ ฌมฺมตฺถสํหิตํ ฯ
อโธ สิทฺติ สลฺยตฺตํ	วชฺเช กิจฺจํ นีรตฺถกํ
น ตํ กิจฺจนฺติ มลฺลิตฺวา	อปฺปมตฺโต วิจกฺขโณ ฯ
ยํ จ อตฺถน สลฺยตฺตํ	ยา จ ฌมฺมคตา รติ
ตํ สฺมาทาย วตฺเตถ	สา หิ เว อุตฺตมา รติ ฯ

อุจฺจาวเจหุปาเยหิ ปเรสมภิชฺชีสฺติ

หนฺตฺวา วรฺตฺวา อถ โสจยิตฺวา

อาโลปฺติ สาหฺสา โย ปเรสํ ฯ

ตจฺจนฺโต อาณิยา อาณิ นิหนฺติ พฺลวา ยถา |

อินฺทฺริยานินฺทฺริเยเหว นิหนฺติ กุสฺโล ตถา ฯ |

#๑. สฺยา. ทุขํ ฯ ๒. สฺยา. ปฺลจปฺลจสฺสุ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 440
เล่มที่ 26 วิสตินิปาตวณณา หน้า 440

สทฐิ วิริยิ สมาริณจ	สติปณณจ ภาวยิ
ปณจ ปณจหิ หนตุวาน	อนิโฆ ยาทิ พุราหุมโณ ๑
โส อตุถวา โส ฌมมภูโจ	กตุวา วากุยานุสาสนิ
สพเพน สพพพิ พุทฐสส	โส นโร สุขเมธตีติ (๑)

อิมา คาถา อภาสี ๑

ตตุถ สมณสฺสาติ ปพพิชิตสฺส ๑ อหฺสูติ อโหสิ ๑

จินฺดาติ ฌมมจินฺตา ฌมมวิจฺจารณา ๑

ปารายปริยสฺสาติ ปารายปรโคตตสฺส ๑ ปารายจริยสฺสาติปิ

ปจฺจนฺติ ๑

ภิกฺขโนติ สฺสอาร ภยิ อิกฺขนสีลสฺส ๑

เอกกสฺสาติ อสหายสฺส เอเตน กายวิเวกํ ทสฺเสติ ๑

ปวิวิคฺตสฺสาติ ปวิเวกเหตุนา กิเลสํ วิกฺขมฺภเนน วิเวกํ

อารทฺฐสฺส เอเตน จิตฺตวิเวกํ ทสฺเสติ ๑ เตนาน ฌายิโนติ ๑

ฌายิโนติ ฌายนสีลสฺส โยนิโส- มนสิกาเรสุ ยุตฺตสฺสาติ

อตุโถ ๑ สพพเมตฺติ เถโร อตุตฺตานํ ปรี วิย กตุวา วทติ ๑

กิมานุปฺพุพฺพนฺติอาทินา ตํ จินฺตํ ทสฺเสติ ๑ ตตุถ

ปจฺมคาถายิ ตาว กิมานุปฺพุพฺพนฺติ อนุปฺพุพฺพิ อนุกฺกโม

อนุปฺพุพฺเมว วกฺขมานេสุ วตฺตสมาจาเรสุ โโก อนุกฺกโม เกน

อนุกฺกเมน เต ปฏฺธิปชฺชิตพฺพาติ อตุโถ (๒) ๑

#๑. ขุ.เถร. ๒๖/๓๘๖/๓๗๒ ๑ ๒. สී.เยน. อนุกฺกเมน

#ปฏฺธิปชฺชิตพฺพาติ อตุโถ ๑

เล่มที่ 26 ปาราปริยตเถรคาถาวณณา 441

ปุริโส ก็ วุตต์ ก็ समाजरनुदि อดุดกาโม ปุริโส
สมาทียิตพพภูเจน วุตตนุติ ลทุชนามัม กิทิส์ สีสั समाจาร์
สมาजरनुโต อดุดโน กิจจการี กตตพพการี อดุส กณฺจि (๑)
สตุตฺ น จ วิहेจเย น พาเชยยาติ อดุโถ ๗ อดุดโน กิจจ
นาม สมณชมโม สงฺเขปโต สีสสมาธิปลยญา ตัม สมปาเทนตสฺส
ปรวิहेจนาย เลโสปี นตุติ ตาย สติ สมณภาวสฺเสว อภาวโต ๗
ยถาห ภควา น หิ ปพพชิตो ปรูปจมาติ น สมโณ
โหติ ปรि วิहेจยनुโตติ ๗ อดุด จ วุตตคฺคหณฺเนน วาริตตสึลล
คหิตํ समाजरคฺคหณฺเนน समाजरิตพพโต จาริตตสึเลน สทฺธิ
ณฺมานวิปสฺสนาติ ตสฺมา วาริตตสึลล ปชานํ ๗

ตตุถาปี จ ยสฺมา อินฺทฺริยสัวเร สิทฺเท สพฺพิ์ สีสั
สฺรกฺขิตํ สฺวโคปิตเมว โหติ ตสฺมา อินฺทฺริยสัวรสึลล ตาว
ทสฺเสตฺถกาโม อินฺทฺริยานํ อรกฺขณฺเ รกฺขณฺเ จ อาทินวานิสัเส
วิภาเวนฺโต อินฺทฺริยานิ มนุสฺसानนฺติอาทิมาย ๗

ตตุถ อินฺทฺริยานีติ รกฺขิตพพชมฺมนิทสฺสนํ ตสฺมา จกฺขาทีนิ
ณ อินฺทฺริยานีติ วุตต์ โหติ ๗

มนุสฺसानนฺติ รกฺขณโยคฺยปฺกฺคณิทสฺสนํ ๗

หิตายาติ อดุถาย ๗

อหิตายาติ อดุถาย ๗ โหนฺตึติ วจนเสโส ๗ กถํ ปน

#๑. สพฺพตฺถ กิลจิติ ทิสฺสตี ๗

ตานีเยว หิตาย จ อหิตาย จ โหนุตีติ อห รุกขิตานีต-
อาทิ ฯ

ตสฺสตุโถ ยสฺส จกฺขาทินิ อินฺทฺริยานิ สติกวาณฺเณ
อปีหิตานิ ตสฺส รูปาทีสุ อภิชฺฌาทีปาปชฺฌมฺปวตฺตติยา ทวาร-
ภาวโต อนตฺถาย ปีหิตานิ ตทภาวโต อตฺถาย สํวตฺตุนฺตฺติ ฯ

อินฺทฺริยานเว สารกฺขนฺติ ยสฺมา อินฺทฺริยสํวโร ปริปฺปณฺโณ
สีลสมฺปทํ ปริปฺปุเรติ สีลสมฺปทา ปริปฺปณฺณา สมาธิสมฺปทํ
ปริปฺปุเรติ สมาธิสมฺปทา ปริปฺปณฺณา ปญฺญาสมฺปทํ ปริปฺปุเรติ ฯ
ตสฺมา อินฺทฺริยารุกฺขา อตฺตหิตปฺปฏิปตฺติยา ว มฺลนฺติ ทสฺเสนฺโต
อห อินฺทฺริยานเว สารกฺขนฺติ ฯ สติปฺพุพฺพกเมน อารกฺเขน
สํรกฺขนฺโต โยนิโสมนสิกาเรน อินฺทฺริยานิ เอว ตาว สมฺมเทว
รกฺขนฺโต ยถา อกฺุสลโจรา เตหิ เตหิ ทฺวารเอหิ ปวีสิตฺวา
จิตฺตสนฺดานเ กุสลํ ภาณํ น วิลุมฺปนฺติ ตถา ตานิ
ปีทหนฺโตติ อตฺโถ ฯ สารกฺขนฺติ จ สํสทฺทสฺส สาภาวํ กตฺวา
วฺคฺตํ สาราโคตฺติอาทีสุ วีย ฯ สํรกฺขนฺติ จ ปาโจ ฯ
อินฺทฺริยานิ จ โคปยฺนฺติ ตสฺเสว ปรียาวยจฺนํ ปรียาวยจฺเน
ปโยชนํ เนตฺติอญฺจกถายํ วฺคฺตฺนเยเนว เวทิตพฺพํ ฯ

ตฺตโน กิจฺจการีสุสฺสาติ อิมินา อตฺตหิตปฺปฏิปตฺตี ทสฺเสติ
น จ กณฺจ วิเหจฺยติ อิมินา ปรีหิตปฺปฏิปตฺตี อุกฺเขนาปี
วา อตฺตหิตปฺปฏิปตฺติเมว ทสฺเสติ ปรีวิเหจฺนสฺสาปี อตฺตหิต-

เล่มที่ 26 ปาราปริยตเถรคาถาวณณนา 443

ปฏิบัติภาวโต ฯ

อถวา ปททวเณปี อตตหิตปฏิบัติ ทสเสติ ปุชชชนสส
เสกขสส จ ปรหิตปฏิบัติยาปี อตตหิตปฏิบัติภาวโต ฯ

เอว รกขิตานี อินุทริยานี หิตาย โหนตตีติ โวทานปกข์
สงเขเปเนว ทสเสตวา อรกขิตานี อหิตาย โหนตตีติ สงกิเลสปกข์
ปน วิกชิตวา ทสเสนโต จกขุนุทริยิ เจติอาทิมาห ฯ

ตตถ จกขุนุทริยิ เจ รุเปสฺ จจณนตฺ อนินวารยิ ฯ
อนาทินวทสสาวิตติ โย นิลปีตาทิเกเทสฺ อัญจานัญเจสฺ รุบายตเนสฺ
จจณนตฺ ยถารุจิ ปวตตณตฺ จกขุนุทริยิ อนินวารยิ อนินวารยนุโต
อปปฏิบัติพาหนโต ตถापวตตยิ อาทินวทสสาวิ น โหติ เจ
ทัญจธมมิกิ สมปรายิกถจ อาทินว โทส น ปสฺสติ เจ ฯ
จจณนตฺ นินวารเย อนิสฺสรณทสสาวิตติ จ ปาโจ ฯ

ตตถ โย ทัญเจ ทัญจธมตฺ ภาวิสฺสตีติ (๑) วุตตวิธินา
ทัญจธมตเตยเว จตฺวา สติสมฺปชฌณวเสน รุบายตเน ปวตตมาโน
ตตถ นิสฺสรณทสสาวิ นาม วุตตวิปริยาเณ อนิสฺสรณทสสาวิ
ทญฺจทโพ ฯ

โส ทุกฺขา น หิ มุจฺจตีติ โส เอวรูปุ ปุคฺคโล
วญฺญทุกฺขโต น มุจฺจเตว ฯ

เอตถ จ จกขุนุทริยสฺส อนินวารณิ นาม ยถา เตน
ทวารเณ อภิขมทาโย ปาปธมมา อนวาสฺสเวยฺยึ ตถา ปวตตณิ

ตัม ปน อตุโธ สติสมุชฌณสฺส อณุจฺจาปนํ ทกุจพฺพํ ฯ

เสตีนิทฺริเยสุปี เอสฺว นโย ฯ

อธิมุจฺฉิตฺติ อธิมุตฺตตณฺหํ มุจฺฉํ อापฺนโน ฯ

อมฺพิตฺตํ อมฺพิตฺตํ ฯ

มจฺจฺรคฺคณฺติ มจฺจฺรรสโกจฺจฺจํ ฯ

ตถา ติตฺตคคฺคํ อณุสฺสรณฺติ อสฺสทวเสน ตํ ตํ รตํ

อณุวิจฺฉินฺเตนฺโต ฯ

คณฺธิตฺติ รสตณฺหํ ตสฺมี ตสฺมี รเส คณฺธิโต พนฺโห ฯ

คธิโตติ จ ปจฺนติ เคธํ อापฺนโนติ อตุโธ ฯ

หทยํ นาวพฺพชฺฉิตฺติ ทฺกขสฺสนตฺตํ กริสฺสามิตฺติ ปพฺพชฺชา-

ทิกฺขณฺ อูปฺนํ จิตฺตํ น ชานาติ น สลฺลกฺเขตฺติ สาสนสฺส

หทยํ อพฺกนฺตรํ อนวชฺชชฺมมานํ สมฺมทฺทนฺรสตณฺหํ คธิโต

นาวพฺพชฺฉิตฺติ น ชานาติ น ปฏฺิพชฺฉิตฺติ อตุโธ ฯ

สุภานีติ สุนฺทรานี ฯ

อูปฺปฏิคฺคณานีติ มโนรมานี อิกฺุจฺฉานี ฯ

โฆจฺจพฺพชฺฉิตฺติ อูปาทินฺนํ อูปาทินฺนํ ปฺปเกเท สสฺเส ฯ

รตฺโตติ รชฺชนสฺภาเวน ราเคน รตฺโต ฯ

ราคาธิกรณฺนติ รากเหตุ ฯ

วิวิธํ วินฺทเต ทฺขณฺติ รากาปริพาหาทิวเสน ทิกฺุจฺฉมฺมิกณฺจ

นิริยสนฺดาปาทิวเสน อภิสมฺปฺรายนฺจ นานปฺปการํ ทฺกขํ

ปฏิลภติ ฯ

มนั เจเตหีติ (๑) มนญจ เอเตหิ รูปารมมณาทีหิ ชมมา-
รम्मณปปเกเทหิ จ ฯ นนุติ ปุคฺคลั ฯ

สพฺเพหีติ สพฺเพหิ ปญฺจหิปี ฯ อิทั วุคฺคั โหติ โย
ปุคฺคโล มนั มโนทวารั เอเตหิ ยถาวุคฺเตหิ รูปาทีหิ ปญฺจหิ
ชมฺเมหิ ชมฺมารम्मณปปเกทโต จ ฯ ตตฺถ ปวตฺตณกปาป-
กम्मนิवारณน รกฺขิต्तु โภปีตฺตุน สกฺโกติ ตโต ตสฺส
อรกฺขณโต นั ปุคฺคลั ตันนิมิต्तํ ทุกฺขํ อนฺเวติ อนุกฺจณฺติ
อนุกฺจณฺตลฺลจ เอเตหิ ปญฺจหิปี รูปารมมณาทีหิ ฉญฺจารम्मณน
สทฺธี สพฺเพหิปี อารम्मณปปจฺจยญฺเตหิ อนุกฺจณฺตีติ ฯ

เอตฺถ จกฺขุณฺทริยั โสติณฺทริยลฺลจ อสมฺปตฺตคฺคาหิภาวโต
กฺจณฺตํ อนิวารยณฺติ วุคฺคั อิตฺรํ สมฺปตฺตคฺคาหีติ คนฺเช
เจ ปฏิเสวตีติอาทินา วุคฺคั ฯ

ตตฺถาปี จ รสตณฺหา จ โฝฏฺจพฺพตณฺหา จ สตฺตานั
วิเสสโต พลวตีติ รสตณฺหา ย คธิโต โฝฏฺจพฺพานิ อนุสฺสรนฺโตติ
วุคฺคณฺติ ทญฺจพฺพิ ฯ

เอวํ อคฺคตฺทวารสฺส ปุคฺคลสฺส ฉหิ ทวารเหิ ฉสุปี
อารम्मณสฺส อสัวรณนิมิต्तํ อุปฺปชฺชนกทุกฺขํ ทสฺเสตฺวา สุวายน-
สัวโร ยสฺมา สรีรสภาวานวโปเชน โหติ ตสฺมา สรีรสภาวั
#๑. สี่. มนญจ เอเตหีติ ฯ

วิจันนุโต ปุพฺพโลหิตสมฺปนฺณนฺตืออาทินา คาทาทวยมาห ฯ

ตสฺสตุโธ สรีริ นามเต ปุพฺพเพน โลหิตเณ จ สมฺปนฺณํ
ภริตํ อญฺเณน จ ปิตตเสมฺมหาทินา พหุณา กุณฺเปณ ตยิทํ
นรวิเรน นเรสุ เณเณ (๒) สิปฺปาจริเยน กตํ วคฺคฺ มฏฺฐํ
ลาขาปริกฺขมาทินา จิตฺติตํ อนฺโต ปนฺ กุณาทิสฺสจฺจิริตํ สมฺคฺคํ
วีย ฉวิมตฺตมโนหริํ พาลชนสมฺโมหํ ทุกฺขสภาวตาย นิริยาทึ-
ทุกฺขตาปนฺโต จ กฏฺกํ ปริกฺปฺสมฺภเวณ อมฺลเณน อสฺสาท-
มตฺเตน มชฺฐตาย มชฺฐสฺสาทํ ตโต เอว ปิยภาวนิพนฺธเนน
ปิยนิพนฺธนํ ทสฺสทตฺตาย อปฺปติตฺตาย จ ทฺขํ อีทิสฺเส สรีเร
อสฺสาทโลเกณ มหาทฺกขํ ปจฺจนุกฺขยฺมานํ อนวพฺพชฺชนฺโต โลโก
มชฺฐคิทฺโธ ชุรชฺชาราละหกฺปริโส วีย ทฏฺฐพฺโพติ ฯ

อิทานิ เอเต จกฺขวาทีนํ โคจรภูตา รูปาทโย วุคฺตา
เต วิสเสโต ปุริสสฺส อิตฺถิปฺปฏิพฺพทฺธา กมนิยาติ ตตฺถ สํวโร
กาทพฺโพติ ทสฺเสนฺโต อิตฺถิรฺูปเตอาทิมาย ฯ

ตตฺถ อิตฺถิรฺูปเต อิตฺถิยา จตฺตสมฺภูจฺจานิกฺรฺูปายตฺนสงฺขาเต
วณฺเณ ฯ อปีจ โย โกจิ อิตฺถิยา นีวตฺถสฺส อลงฺการสฺส
วา คนฺธวณฺณกาทีนํ วา ปิพนฺธนมาลาณํ วา กายปฺปฏิพฺพทฺโธ
วณฺโณ ปุริสสฺส จกฺขุวิญญาณสฺส อารมฺมณภาวาย อฺปกปฺปติ
สพฺพเมตํ อิตฺถิรฺูปนฺเตว เวทิตพฺพํ ฯ

#๑ สี่. นรวิเรสุ เณเณ ฯ ๒. (จกฺขวาทีนํ ?) ฯ

เล่มที่ 26 ปาราปริยตเถรคาถาวณณา 447

อิติสเรติ อติถียา คีตลปีตหสิตรูทิตสทเท ฯ อปีจ อติถียา
นิวตถวตถสฺสปี อลงฺกตอลงฺการสฺสปี อติถิปโยคฺนิปฺผาติตา
เวณฺวีณาสงฺขปณฺวาทีนฺมฺปี สทฺทา อีธ อติถีสรคหณฺน คหิตาติ
เวทิตพฺพา ฯ สพฺโพเปโส ปุริสสฺส จิตฺตํ อากทฺตตีติ ฯ อติถิ-
รเสติ ปน ปาถียา จตฺตสมฺภูจานิกฺรสายตฺนวเสน วุตฺตํ ฯ อติถียา
กี การปฺภูติสฺวาวิตาทีวเสน อสฺสวโรโส เจว ปรีโกครโรโส จ
อติถิโรโสติ เอเก ฯ

โย ปน อติถียา โยภูจมฺสสมฺมกฺขิตเขพาทีโรโส โย จ
ตาย ปุริสสฺส ทินฺนยาภฺกตฺตาทีนํ โรโส สพฺโพเปโส อติถิ-
โรโสเตว เวทิตพฺโพ ฯ โยภูจพฺเพปี จ อติถียา กายสมฺผลฺโส
อติถีสรีรารุพฺพานํ วตฺถาลงฺการมาลาทีนํ ผลฺโส อติถิ-
โยภูจพฺโพเตว เวทิตพฺโพ ฯ เอตฺถ จ เยสํ อติถิโรเป อติถิสเรติ
ปาลี เตสํ อปีสทฺเทน อติถิโรสสงฺคโห ทภูจพฺโพ ฯ

อติถิกนฺเรสุติ อติถียา จตฺตสมฺภูจานิกนฺชายนฺเสสุ ฯ
อติถียา สรีรคฺนฺโร นาม ทฺกคฺนฺโร ฯ เอกจฺจา หิ อติถิ
อสฺสคฺนฺธินี โหติ เอกจฺจา เมณฺฑคฺนฺธินี เอกจฺจา เสทคฺนฺธินี
เอกจฺจา โสณฺฑคฺนฺธินี ตถาปี ตาสฺ อนฺธพาลो รชฺชเตว ฯ
จกฺกวตฺติโน ปน อติถิโรตฺนสฺส กายโต จนฺทนคฺนฺโร
วายติ มฺขโต อุปฺปลคฺนฺโร อโย น สพฺพาสํ โหตีติ อติถียา
สรีเร อารุพฺโห อากนฺตุโก อนฺลิมฺปนาทิกนฺโร อติถิกนฺโรติ

เวทิตพโพ ฯ

สารตุโตติ สุกฺกุ รตุโต คชิตโต มุจฺฉิตโต อิทํ ปน ปทํ
อิตฺถิรฺรฺเปตฺตอทิสฺสปี โยเชตพฺพํ ฯ

วิวัชฺช วินฺทเต ทฺขนฺนติ อิตฺถิรฺรฺปาทิสฺส สราคนินิมิตฺตํ
ทิกฺกุชฺชมฺมิกํ วรพฺนฺนนาทิวเสน สมฺปรายิกํ ปญฺจวิธพฺนฺนนาทิว-
วเสน นานปฺปการิ ทฺกขํ ปฏฺฐิตฺถิ ฯ

อิตฺถิสฺสทานิ สพฺพานินิ อิตฺถิยา รฺรฺปาทิวอารมฺมณานิ
สพฺพานิ อนวเสทานิ ปญฺจ คณฺหาโสทานิ สนฺทฺนติ ฯ

ปญฺจสุตฺติ ปฺริสสฺส ปญฺจสุ ทฺวารesu ฯ

เตสนฺติ เตสํ ปญฺจนํ โสทานํ ฯ

อวารณฺนติ สํวณฺณํ ยถา อสํวโร น อฺปฺปชฺชติ เอวํ
สตีสมฺปชฺชณฺณํ ปญฺจปฺกุชฺชเปตฺวา สํวาริ ปวตฺเตตฺตุ โย สกฺโกติ โส
วีริยวา อารทฺทวิริโย อกฺุสลานํ ฅมฺมานํ ปหานาย กฺุสลานํ
ฅมฺมานํ อฺปฺสมฺปทายาติ อตฺถโธ ฯ

เอวํ รฺรฺปาทิวโคจเร ปพฺพชิตฺสฺส ปฏฺฐิตฺติ ทฺสฺเสตฺวา อิทานิ
คหฺกุชฺชสฺส ทฺสฺเสตฺตุ โส อตฺถวาตฺติอาทิวุตฺตํ ฯ

ตตฺถ โส อตฺถวา โส ฅมฺมกฺุจ โส ทกฺุโข โส
วิกฺกุชฺชโณติ โส ปุคฺคโล อิมสฺมี โสเก อตฺถวา พุทฺธมา ฅมฺเม
จฺจิตฺ ฅมฺเม ทกฺุโข ฅมฺเม เณโก อนลฺโส วา วิกฺกุชฺชโณ
อิตฺติ กตฺตพฺพตาสฺส กฺุสโล นาม ฯ

เล่มที่ 26 ปาราปริยตเถรคาถาวรรณนา 449

กรเยย รมมาโนปี กิจจัม ชมมตถสัหิตนุติ เกหฺรติยา
รมมาโนปี ชมมตถสัหิตัม ชมมโต อตฺตโต จ อนเปตเมว ตัม
ตัม กตฺตพฺพัม ฯ อนุปฺปนฺนํ โภกานํ อุปฺปาทํ อุปฺปนฺนํ
ปฺริपालนํ ปฺริโภคญจ กรเยย อญฺญมญฺญํ อวิโรเชน อญฺญมญฺญํ
อพาธเนน ติวคฺคตฺถํ อญฺญชฺชเยยติ อธิปฺปาโย ฯ อญฺจ
นโย เยถํ สมมาปฺปฏิปตฺติอวิโรเชน ติวคฺคตฺถสฺส วเสน วตฺตติ
พฺมิตฺตารมหาราชาทึนํ วิย เตถํ วเสน วุตฺโต ฯ น เยถํ
เกสญฺจิ วเสนาติ ทฏฺฐพฺพัม ฯ

อโถ สึทติ สลฺลตฺตนุติ ยทิ อธิโลเก สุปฺสัหิตัม
ทฏฺฐชฺชมฺมิกํ อตฺถํ ปฺริคฺคเหตฺวา จิตฺตํ ฯ

วชฺเช กิจจัม นีรตฺถกนฺติ สมปฺรรายิกตฺถรหิตัม อนตฺถุปฺสัหิตัม
กิจจัม สเจปึ วิสฺสชฺชเยย ปฺริจฺจเยย ฯ

น ตัม กิจฺจนฺติ มญฺญิตฺวา อปฺปมตฺโต วิจฺจขฺโณติ สติ-
อวิปฺปวาเสน อปฺปมตฺโต วิจฺจรณปฺลญาสมภเวเนน วิจฺจขฺโณ
อนตฺถุปฺสัหิตัม ตัม กิจจัม มยา น กาทพฺพนฺติ มญฺญิตฺวา
วิวชฺชเยย ฯ

วิวชฺเชตฺวา ปน ยัม จ อตฺถเนน สลฺลตฺตํ ยา จ
ชฺชมฺมคตา รติ ฯ ตัม สมาทาย วตฺเตถาติ ยงฺกิลฺลิจิ ทฏฺฐชฺชมฺมิก-
สมปฺรรายิกปฺปเกเทน อตฺถเนน หิเตน สัยฺยตฺตํ ตทฺถยหิตาวหํ ยา
จ อธิกฺุสฺสชฺชมฺมคตา สมถวิปฺสฺสนาสหิตา รติ ตทฺถยัม สมมา

อาทียิตวา ปริกคหิ กตฺวา (๑) วตฺเตยฺย ๑ สพฺพพริตี ฐมฺมปริตี
ชินาตีตี วจนโต (๒) สหิ หิ เอกังเสน อุตฺตมตฺตสฺส ปาปนโต
อุตฺตมา รติ นาม ๑

ยิ ปน กามปริตีสิยฺยตฺตํ กิจฺจํ นิริตฺตกนฺติ วุตฺตํ ตสฺสา
อนตฺตปฺลสิหิตทาวํ ทสฺเสตฺตํ อุจฺจาวเจหิตีอาทียิ วุตฺตํ ๑
ตตฺต อุจฺจาวเจหิตี มหนฺเตหิ เจว ชุทฺทเกหิ จ ๑
อุปาเยหิตี นเยหิ ๑

ปเรสมภิชิคีสิตีตี ปเรสิ สนฺตํ อาหริตฺตํ อิจฺฉตี ปเร
วา สพฺพธา หาเปตี ชินาเปตี ปริ หนตฺวา วริตฺวา อถ
โสจยิตฺวา อาโลปตี สหสา โย ปเรสิ ๑ อิทํ วุตฺตํ โหตี
โย ปุคฺคโล กามเหตุ ปเร หนนฺโต ฆาเตนฺโต โสเจนฺโต
สนฺธิจฺเจทสนฺธิรฺรหนปสฺยหาวหาราทิหิ นานูปาเยหิ ปเรสิ สนฺตํ
หริตฺตํ วายมฺนฺโต สหสาการิ กโรตี อาโลปตี ชิคีสิตี
สาปเตยฺยวเสน ปเร หาเปตี ตสฺส ตํ กิจฺจํ กามปริตีสนฺนิสิตีตี
อนตฺตปฺลสิหิตํ เอกนฺตนิหีนฺติ ๑

เอเตน ตปฺปปฏิปกฺขโต ฐมฺมคตฺยา รติยา เอกังสโต
อุตฺตมทาวเวย วิภาเวตี ๑

อิทานิ ยิ เตสมาวรรณํ กาคฺตุ โย สกฺโกตีตี อินฺทริยานํ
อวารณํ วุตฺตํ ตํ อุปาเยน สห วิภาเวนฺโต ตจฺฉนฺโต
อาณิยา อาณิ นินฺนฺติ พลวา ยถาตี อาห ๑

ยถา พลวา กายพเลน ฌาณพเลน จ สมนฺนาคโต
ตจฺจโก รุกฺขทณฺฑคตฺ อานี นีหริตฺกามो ตโต พลวตี
อานี โกณฺเณโต ตโต นีหริติ ตถา กุสโล ภิกฺขุ จกฺขาทินี
อินฺทุริยานิ วิปฺสฺสนาพเลน นินฺหตฺกามो อินฺทุริเยหิ เอว
นินฺหติ ฯ

กตเมหิ ปนาติ อาน สทฺฐนฺตฺอานิ ฯ

ตสฺสโต อธิโมกฺขลกฺขณํ สทฺธํ ปคฺคหฺลลกฺขณํ วิริยํ
อวิกฺเขปฺลลกฺขณํ สมานํ อุปฺภูจฺจานลกฺขณํ สตี ทสฺสนลกฺขณํ
ปฺลยณฺตฺอิ อิมานิปิ วิมฺุตติปฺริปาจกานิ ปฺลยจฺฉินฺทุริยานิ ภาเวนฺโต
วทฺฒนฺโต เอเตหิ ปฺลยจฺหิ อินฺทุริเยหิ จกฺขาทินี อินฺทุริยานิ
อนฺนยปฺภิกฺขมาทิกิเลสุปฺปตฺติยา ทวารภาววิหเนน หนฺตฺวา อริย-
มคฺเคน ตทฺปนฺนสฺสเย กิเลเส สมฺมจฺฉินฺนิตฺตฺวา ตโต เอว อนฺนโฆ
นิตฺทกฺโข พฺราหฺมโณ อนฺนปาทิสฺสปรินิพฺพานเมว ยถา
อุปคจฺจตีติ ฯ

โส อตฺถวาติ โส ยถาวุตฺโต พฺราหฺมโณ อุตฺตมตฺถเณ
สมนฺนาคตฺตฺตา อตฺถวา ตํ สมฺปาปเก ฐมฺเม จิตฺตฺตา
ฐมฺมภูโจ ฯ สพฺเพน สพฺพํ อนฺนเสเสน วิธินา อนฺนเสสํ พุทฺธสฺส
ภควโต วากฺยญฺตํ อนฺนสาสนี กตฺวา ยถานฺนสฺสิญฺจํ ปฺภิปชฺชิตฺวา
จิตฺโต ตโต เอว โส นโร อุตฺตมปฺริโส นินฺพฺพานสุขญฺจ เอชฺติ
พฺรุเหติ วทฺฒนฺตฺติติ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 452
เล่มที่ 26 วัสดุณีปาตวณณา หน้า 452

เอว เถเรน อตฺตโน จินฺติตาการวิภาวนาวเสน ปฏิปตฺติยา
ปกาสิตตฺตา อิทเมว จสฺส อณฺณาพฺยากรณํ ทฏฺฐพฺพิ ฯ
ปารายปริยตฺเตรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

เตลฺลกันฺตฺเตรคาถาวณณา

จิรฺรตฺตํ วตฺตาทิปฺตีอาทิกา आयสฺมโต เตลฺลกันฺตฺเตรสฺส (๑) คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตฺตาธิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนิสฺสยํ กุสฺลํ อุปจฺฉินฺตฺวา อิมสฺมี พฺพุทฺธูปปาเท สตฺถ
อภิชาติโต ปฺเรตฺรเยว สวตฺถิยํ อณฺณตฺรสฺมี พฺราหฺมณฺกุลเ
นิพฺพุตฺติตฺวา เตลฺลกันฺติ ลทฺธนาโม วยฺปตฺโต เหตุสฺมปฺนฺนตฺยา
กาเม ชิกฺขจฺฉนฺโต ฌรราวาสํ ปหาย ปฺริพฺพาชกปฺพพฺพชฺชํ
ปพฺพชิตฺวา วิวญฺญุชฺฉาสาโย โโก โส ปารํจฺกโต โลเกติอาทินา
วิโมกฺขปฺริยเสนํ จรฺมาโน เต เต สมนฺพฺราหฺมणे อุปสํกมิตฺวา
ปญฺหํ ปุจฺฉติ เต น สมนฺปายนฺติ ฯ โส เตน อนารายิตฺติจฺจโต
วิจฺรติ ฯ

อถ อมฺหากํ ภควติ โลเก อุปฺปชฺชิตฺวา ปวตฺติตฺวาร-
ธมฺมจกฺเก โลกหิตํ กโรนฺเต เอกทิวสํ สตฺถารํ อุปสํกมิตฺวา
ธมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนาย กมฺมํ
#๑ ม. เตลฺลกันฺตฺเตร ฯ

กโรนุโต น จิรสเสว อรหตุเต ปติฏฐาติ ฯ โส เอกทิวสํ ภิกขุหิ
สทฺฐี นิสินฺโน อตฺตนา อธิคตวิเสสํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ตทฺนุสาเรน
อตฺตโน ปฏิปตฺตี อนุสฺสริตฺวา ตํ สพฺพํ ภิกขุณฺ อัจฺจขฺนุโต

จิรฺรตฺตํ วดาตาปี	ชฺมมํ อนุวิจฺจินฺตยํ
สํมํ จิตฺตสฺส นาลตฺถํ	ปฺจฺจันํ สมณพฺรามาหุเม ฯ
โก โส ปารคโต โลเก	โก ปตฺโต อมโตคฺคํ
กสฺส ชฺมมํ ปฏิจฺฉามิ	ปรมตฺถวิชานนํ ฯ
อนุโตวํกฺกโต อาสี (๑)	มจฺจฺฉว ฆสมามิตํ
พทฺุโร มหิณฺทปาเสน	เวปฺจิตฺตยาสุโร (๒) ยถา ฯ
อณฺฉามิ นํ น มุณฺฉามิ	อสุมา โสภปริทฺทวา
โก เม พนฺธํ มุณฺฉํ โลเก	สมโพธิ เวทยิสฺสตี ฯ
สมณฺํ พฺรามาหุณฺํ วา กํ	อาทิสนฺตํ ปภฺงฺกุนํ
กสฺส ชฺมมํ ปฏิจฺฉามิ	ชฺรามาจฺจุปฺวาหนํ ฯ
วิจฺจิกฺจฺฉากงฺขาคนฺถิตํ (๓)	สารมภพลสณฺณตฺตํ
โกธปฺปตฺตมฺนตฺถทฺุธิ	อภิชปฺปปฺปทารณํ ฯ
ตณฺหาชนฺสมฺภูจฺฉานํ	เทว จ ปนฺนรสายฺตุตํ
ปสฺส โอรัสสิกํ พาพฺห (๔)	ภตฺตวาน ยถิ ติฏฺฐตี ฯ
อนุทฺธิจฺฉินฺํ อปฺปหานํ	สงฺกปฺปปรเตชิตํ (๕)
เตน วิทฺุโร ปเวชามิ	ปตฺตํว มาลฺุเตริตํ ฯ

#๑. สฺยา. อาสี ฯ ๒. สฺยา. เวปฺจิตฺตยาสุโร ฯ ๓. สฺ. ... กงฺขาคนฺถิตํ ฯ
 #๔. ... กงฺขาคนฺถิตํ ฯ ๔. สฺยา. พาลํ ฯ ๕. สฺยา. สงฺกปฺปปรเตชิตํ ฯ
 #สฺ. ปฺรโต ชิตํ ฯ

บุพทกนิกายกุกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 454
เล่มที่ 26 วิสตินิปาตวณณา หน้า 454

อชฌตต์ เม สมภูจาย	จิปปี ปจจติ มามกั (๑)
ฉผศสายตนิ กาโย	ยคถ สรติ สพพทาฯ
ตัม น ปสฺสามิ เตกัจจัน	โย เมตฺ สลตมฺทฺชเร
นानารชฺเชน สตฺเถน	นาณฺเณน วิจิกิจฺจิตฺฯ
โก เม อสฺโตโ อวโณ	สลตมฺพฺภนฺตรปสฺสยฺ (๒)
อหีสฺ สพฺพคตฺตานิ	สลลฺ เม อฺทฺชริสฺสติฯ
ชฺมมฺปฺปติ หิ โส เสฏฺโฐ	วิสโทสฺปฺปวาหโก
คมฺภีเร ปตฺติสฺส เม	ถลฺ ปาณฺณจ (๓) ทสฺสเยฯ
รหเทหฺมสฺมิ โอลาโโพห	อหาริยรชฺมคฺติเก (๔)
มายาอฺสูยสารมฺภ	ถินมิทฺชมปตฺถณฺเณฯ
อฺทฺชจฺจเมฆณฺนิตฺ	สฺโยชนวลาหกั
วาทา วตฺนฺติ กฺทฺทิกฺกฺจึ	สงฺกปฺปา รากนฺิสฺสิตาฯ
สวณฺติ สพฺพชฺ โสตา	ลตา อฺพฺภิชฺช ติกฺกฺจติ
เต โสเต โก นิวาเรยฺย	ตํ ลตฺ โก หิ เณจฺจติฯ
เวลฺ กโรถ กฺทฺทฺนฺเต	โสตานํ สนฺนิวารณฺ
มา เต มโนมโย โสโต	รฺกฺขว สหสา ลฺเวฯ
เอว เม ภยชาตฺสฺส	อปารา ปารเมสฺโต
ตาโณ ปญฺญาวุโ	สฺตถา อฺสิสฺงฺมนิเสวิโตฯ

#๑. สฺยา. ปจฺเจติ ปาปกัฯ ๒. สฺยา. สลตมฺพฺภนฺตราปสฺสยฺฯ

#๓. สฺยา. ปาณฺณวฯ ๔. สฺยา. อหาริยรชฺมคฺติเกฯ

โสปานํ สุกคํ (๑) สุกุธิ	ธมมสารมยํ ทพุหํ
ปาทาสี วุขุหมานสุส	มา ภายิตี จ มพุรวี ๑
สติปญฺจานปาสาทํ	อารุยุห ปจฺจเวกฺขิตํ
ยํ ตํ ปุพฺเพ อมณฺณิสฺสํ	สกุทายาภิตํ ปชํ ๑
ยทา จ มคฺคมททกฺขี	นาวาย อภีรुหนํ
อนธิญฺจาย อตฺตानํ	ติตฺถมททกฺขิมุตฺตมํ ๑
สลฺลํ อตฺตสมญฺจานํ	ภวเนตฺติปฺภาวิทํ
เอเตสํ อปฺปวตฺตาย	เทเสสํ มคฺคมุตฺตมํ ๑
ทีฆรตฺตานุสยิตํ	จिरฺรตฺตปติญฺจิตํ
พุทฺโธ เมปानุที คนฺถํ	วิสทิสปฺปวาทโนติ (๒)

อิมมา คาถา อภาสี ๑

ตตฺถ วิรฺรตฺตํ วตาคี จิรกาลํ วต ๑

อาตาศิปิตี วิริยวา วิโมกฺขธมฺมปริเยสเน อารทฺธวิริโย ๑

ธมฺมํ อนฺุวิจฺจนฺตยฺนฺติ กิทีโส นฺุ โข วิโมกฺขธมฺโม กถํ

วา อธิคนฺตพฺุโพติ วิมุตฺติธมฺมํ อนฺุวิจฺจนฺโต คเวสนฺุโต ๑

สํมํ จิตฺตสุส นาลตฺถํ ปุจฺฉํ สมณพฺุราหฺมณฺเต เต เต

นानาติตฺติเย สมณพฺุราหฺมณฺ วิมุตฺติธมฺมํ ปุจฺฉนฺุโต ปกตฺติยา

อนฺุปลนฺุตสทาวสุส จิตฺตสุส สํมํ วุปลสมญฺุตํ วญฺุญทฺุกฺขนิสฺสรณํ

อริยธมฺมํ นาลตฺถํ นาธิคจฺจนฺติ อตฺุโล ๑

#๑. สุยา สุกคํ ๑ ๒. บ. เถร. ๒๖/๓๘๗/๓๗๔ ๑

โก โส ปารคโตติอาทิ ปุจฺฉิตาการทสฺสนํ ฯ

ตตฺถ โก โส ปารคโต โลกฺเกติ อิมสฺมี โลกฺเก ติตฺถการ-
ปฏฺธิญฺญเณสฺสุ สมณพฺราหฺมณฺเณสฺสุ โก นฺนุ โข โส สํสารสฺส ปารี
นิพฺพานํ อูปคโต ฯ

โก ปตฺโต อมโตคฺชนฺติ นิพฺพานปตฺติจฺจํ วิโมกฺขมคฺคํ โก
ปตฺโต อธิคโตติ อตฺโต ฯ

กสฺส ชมมํ ปฏฺิจฺฉามิตฺติ กสฺส สมณสฺส วา พฺราหฺมณสฺส
วา โอวาทชมมํ ปฏฺิจฺฉกณฺหามิ ปฏฺิจฺฉชฺชามิ ฯ

ปรมตฺถวิชานนฺนฺติ ปรมตฺถสฺส วิชานนํ อวิปริตฺตปฺปวตฺติ-
นิวตฺติโย ปเวทนตฺนฺติ อตฺโต ฯ

อนฺโตวํกฺกโต อาสีติ วํกํ วุจฺจติ ทิฏฺฐิจิตฺตํ มโนวํก-
ภาวโต สพฺเพปิ วา กิเลสฺสา อนฺโตติ ปน หทยวํกฺกสฺส อนฺโต
หทยพฺภนฺตรคคฺกิเลสวํโก วา อโหสีติ อตฺโต ฯ

มจฺจฺฉวสมมามิสฺสนฺติ อามิสฺสํ ชฺสนฺโต ขาทฺนฺโต มจฺจฺฉ
วีย คิลพฺพิโส มจฺจฺฉ วียาติ อธิปฺปาโย ฯ

พทุโธ มหิณฺทปาสฺเสน เวปฺจิตฺตยสุโร ยถาติ มหิณฺทสฺส
สทฺถสฺส ปาสฺเสน พทุโธ ยถา เวปฺจิตฺติ อสุรินฺโท อเสริวิหารี
มหาทฺถกฺขปฺปตฺโต เอวมฺหํ ปุพฺเพ (๑) กิเลสฺปาสฺเสน พทุโธ อาสี
อเสริวิหารี มหาทฺถกฺขปฺปตฺโตติ อธิปฺปาโย ฯ

#๑. สี่. เอวํ ปุพฺเพ ฯ

อญจามีติ อากขุฒามี ฯ นนฺติ กิเลสปาส์ ฯ น มุญจามีติ
น โมเจมิ ฯ

อสุมา โสภปริททวาทิ อิมสุมา โสภปริเทววภูฏโต ฯ อิทธิ
วุตฺติ โหติ

ยถา ปาเสน พทฺโธ มิโค สุกโร วา โมจนุปายั
อชานนฺโต ปริปฺพนฺทมาโน ตํ อวิณฺณฺโต (๑) พนฺธนํ ทพฺหํ
กโรติ เอวํ อหํ ปุพฺเพ กิเลสปาเสน ปฏิมุกฺโก โมจนุปายั
อชานนฺโต กายสญฺเจตนาทิวเสน ปริปฺพนฺทมาโน ตํ น โมเจสิ
อญฺณทตฺถ ตํ ทพฺหํ กโรนฺโต โสกาทินา ปรี กิเลสํ เอว
ปาปฺณินฺติ ฯ

โก เม พนฺธํ มุญฺจํ โลเก สมฺโพธิ เวทยิสฺสตีติ
อิมสฺมี โลเก เอตํ กิเลสพนฺธเนน พนฺธํ มุญฺจนฺโต สมฺพุชฺชติ
เอเตนาติ สมฺโพธิตี ลทฺธนามํ วิโมกฺขมคฺคํ โก เม เวทยิสฺสตี
อากฺขิยิสฺสตีติ อตฺถโถ ฯ พนฺธมฺมุญฺจนฺตีปิ ปจฺนฺติ พนฺธา พนฺธสฺส
วา โมจกํ สมฺโพธิณฺติ โยชนา ฯ

อาทิสนฺตฺนฺติ เทเสนฺตํ ฯ ปภงฺกุนฺนฺติ ปภยฺชนํ กิเลสานํ
วิทฺธฺสนํ ปภงฺกุนํ วา ฐมฺมปฺปวตฺตี อาทิสนฺตํ กถณฺตํ ชราย
มจฺจุโน จ ปวาหนํ กสฺส ฐมฺมํ ปฏิจฺจามิ ฯ ปฏฺธิปชฺชามิติ
วา ปาโธ โส เอวตฺถโถ ฯ

#๑. สี่. อญฺณนฺโต ฯ

วิจิจิกญาคนุถิตนุติ อโหสี นุ โข อหมีตมทธานนุติ-
อาทินยปวตตยา วิจิจิกญา อาสปฺปนปริสฺปนนาการวุตติยา
กงฺขาย จ คนุถิตํ ฯ

สารมภพลสณฺณตฺนุติ กรณฺตุตริยกรณฺลกฺขณฺน พลปฺตฺเตน
สารมฺเกน ยุตฺตํ ฯ

โกธปฺตฺตมฺนตฺตทฺชนุติ สพฺพตฺถ โโกเชน ยุตฺตมฺนสา
ถทฺธภาวํ คตฺ อภิขปฺปปฺปทฺธารณฺ ฯ อิจฺฉิตาลาภาทิวเสน หิ
ตณฺหา สตฺตानํ จิตฺตํ ปทาเลนฺติ วีย ปวตฺตติ ฯ ทูเร จิตฺตฺสาปี
วิษณฺนุปายตฺตย ตณฺหาว ธนุ สมฺปติภูจฺติ อฺปฺปชฺชติ เอตฺตฺมาติ
ตณฺหาธนุสมฺภูจฺจันํ ทิภูจฺจิสลฺลํ ฯ

ตํ ปน ยสฺมา วิสตีวตฺตฺตกา สกฺกายทิภูจฺติ ทสวตฺตฺตกา
มิจฺฉาทิภูจฺจิติ ตีสปฺปเกทํ ตสฺมา วุตฺตํ เทว จ ปนฺนรสา-
ยุตฺนุติ ทฺวิกฺขตฺตํ ปนฺนรสเกทวณฺตฺนุติ อตฺโต ฯ

ปสฺส โอรสิกํ พาพฺหํ เกตฺวาน ยทิ ติภูจฺจิตฺติ ยํ
อฺรสมฺพนฺธนียตฺตย โอรสิกํ พาพฺหํ พลวตฺตรํ เกตฺวาน หทฺยํ
วินิวิษณฺตีวา ตสฺมีเยว หทฺเย ติภูจฺจติ ตํ ปสฺสชาติ อตฺตฺตานเมว
อาลปฺติ ฯ

อนฺุทิภูจฺจันํ อปฺปหานนุติ อนฺุทิภูจฺจิทฺตํ เสสทิภูจฺจันํ
อปฺปหานการณฺ ฯ ยาว หิ สกฺกายทิภูจฺติ สนฺตฺตานโต น วิจฺจติ
ตาว สสฺสตฺติภูจฺจิทฺตํ อปฺปหานเมวาทิ ฯ สกฺกปฺปปรเตชิตฺนุติ

สงกปฺเปน มิจฺฉาวิตกฺเคน ปเร ปฺรชเน นิสฺสยลฺกขณฺ์ ปติปฺติเต
เตชิตฺ์ อุตฺสาหิตฺ์ ฯ

เตน วิหุโ ปรเวรามีติ เตน ทิฏฺฐิสฺสฺเลน ยถา หทย
อาหจฺจ ติฏฺฐติ เหว วิหุโ ปรเวรามี สงกปฺปามี สฺสฺสฺตฺจฺเจทาที-
วเสน อิตฺ อิจิตฺ จ ปรีวฏฺฐามิ (๑) ฯ

ปฺตฺตฺว มาลฺเตริตฺนฺติ มาลฺเตน วายฺนา เอริตฺ วรรณฺโต
มฺตฺตฺ ทุมปฺตฺตฺ วิย ฯ

อชฺฉตฺตฺ เม สมฺภูจฺยาติ ยถา โลเก สลฺลํ นาม
พาหิรฺโต อฏฺฐาย อชฺฉตฺตฺ นิมฺมเถตฺวา พารฺติ น เหวมีทฺ์ ฯ
อิทฺ ปน อชฺฉตฺตฺ เม มม อตฺตภาเว สมฺภูจฺยา โส
อตฺตภาวสณฺณิโต ฉสฺสฺสายตฺนกาโย ยถา จิปปิ สีมฺ ปจฺจติ
ทฺยฺหติ ยถา ที อคฺคิ วิย สนิสฺสยทาหโก ตฺยเว มามกํ
มม สนฺตกํ อตฺตภาวํ ทฺหนฺโต ยตฺถ อฺปฺปนฺโน ตตฺถเว สรฺติ
ปวตฺตติ ฯ

ตํ น ปสฺสามิ เตกฺิจฺฉนฺติ ตาทิสาย ติกฺิจฺฉาย นียุตฺตตฺาย
เตกฺิจฺฉํ สลฺลกตฺตฺ ภิสฺกุกํ ตํ น ปสฺสามิ ฯ

โย เมตฺ สลฺลมฺุทฺเรติ โย ภิสฺกโก เอตํ ทิฏฺฐิสฺสฺลํ

กิลฺสสฺลลฺยจฺ อฺุทฺเรยฺย อฺุทฺรฺนฺโต จ นานารชฺเชน รชฺช-
สทิสฺสงฺขาตฺย เอสฺนิสฺลากาย ปเวเสตฺวาน สตฺเถน กนฺตฺติว
#๑ สี. ปรีวตฺตามิ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมตฺที่ปนี ๒) - หน้าที่ 460
เล่มที่ 26 วัสตนิปาตวณณา หน้า 460

นาณณน มนุตาทปโยเคน วิจิจฺจิตฺ สลฺลํ ติจิจฺจิตฺ สกุกาติ
อาหริตฺวา โยเชตพฺพํ ฯ วิจิจฺจิตฺนฺติ จ นิสฺสนมตฺตเมตฺ ฯ
สพฺพสฺสปี กิเลสสลฺลสฺส วเสน อตุโธ เวทิตพฺโพ ฯ

อสตุโถติ สตุถฺรหิโต ฯ อวโณติ วณณ วินา ฯ

อพฺพนฺตรปฺสฺสนฺติ อพฺพนฺตรสงฺขาตํ หทฺยํ นิสฺสาย จิตฺ ฯ

อหีสฺนฺติ อปีเพฺนฺโต ฯ อหีสฺาติ จ ปาโจ อหีสฺาย

อปีเพฺนนาติ อตุโธ ฯ

อัยฺ เหตุถ สงฺเขปฺตฺโธ โโก นฺุ โข กิณฺจิ สตุถฺ อุกฺกเหตุวา
วณฺญจ อฺกโรนฺฺโต ตโต เอว สพฺพกตฺตานิ อพาเชนฺฺโต มม
हतฺยพฺพนฺตรกตฺ ปีพาชนฺโต อนฺฺโต ตฺวนฺโต อนฺฺโต รุทฺชนฺโต
จ ปรมตฺเถเนว สลฺลญฺุตํ กิเลสสลฺลํ อฺทฺทฺริสฺสตีติ ฯ

เอวํ ทสฺหิ คาถาหิ ปฺพฺเพ อตฺตนา จินฺติตกาการ์
ทสฺเสตฺวา ปฺนปี ตํ ปการนฺตเรณ ทสฺเสตฺตุ ฆมฺมปฺปติ หิ
โส เสฏฺโฐจติอาทิมานฺ ฯ

ตตฺถ ฆมฺมปฺปตีติ ฆมฺมนิมิตฺตํ ฆมฺมเหตุ ฯ หีติ นิปาต-
มตฺตํ ฯ โส เสฏฺโฐจติ โส ปฺกุกฺโธ อตฺตโม. ฯ

วิสฺทอสฺปฺปวาหโกติ โย มยฺหํ ราคาทิกิเลสสฺส ปฺวาหโก
อฺจฺฉินฺนโก ฯ

คมฺภีเร ปตฺตสฺส เม ถลํ ปาณฺญจ ทสฺสเยติ โโก นฺุ โข
อตฺติคมฺภีเร สํสارมโหเม ปตฺตสฺส มยฺหํ มา ภายฺติ อสฺสาเสนฺฺโต

เล่มที่ 26 เถลुकานิตุเถรคาถาวณณา 461

นิพพานถลั ตัสมป้าปัก อริยมคคหตุถญจ ทสุเสยย ๑

รหเทหสมมิ โอค้าโพหติ มหติ สัสารรหเท อหสมมิ
สสิสั นิมุขชนวเสน (๑) โอคิตนุโณ อนุปวิภูโจ ๑

อหาริยรชมตุติเกติ อปเนตุ อสกุญญโย รากาทริโซ
มตุติกา กททโม เอตสสุตติ อหาริยรชมตุติโก รหโท ๑ ตสมมิ
รหทสมมิ ๑ อหาริยรชมนตุติเกติ วา ป้าโจ อนุติเก จิตรากาทีสุ
ทุนุหนีรณิยรากาทริเชติ อตุโถ ๑ สนตุโทสปฎิจจนาทนลกขณา
มายา ปรสมปตุติอสहनลกขณา อสุยา กรณตุตริยกรณลกขโณ
सारमुโก จิตตาลลियลกขณั ถินั กายาลลियลกขณั มิทุรณติ
อิเม ป้าปชมมา ปตุถญา ยั รหทั ตสมมิ มายาอสุย-
सारमुถินมิทุชมปตุถญ มกาโร เจตุถ ปทสนุธิโกโร วตุโต ๑
ยถาวตุเตหิ อิเมหิ ป้าปชมเมหิ ปตุถญุติ อตุโถ ๑

อุทุชจจเมฆณิตั สัโยชนวลาहनตุติ วจนวิปลุลาเสน วตุตตั
ภนตุสกาวั อุทุชจจั เมฆณิตั เมชคชชิตั เอเตสนตุติ อุทุชจจ-
เมฆณิตา ๑ ทสวิธา สัโยचना เอว วลาหกา เอเตสนตุติ
สัโยชนวลาหกา ๑

วaha มหาอุทกกวาสทิส้า รากนิตุสสิตา มิจจนาสุงป้า
อสุภาทีสุ จิต้า กุทุทิกุสิ มั วहनติ อป้ายสมุททเมว อุทุทิสุส
กทุฒนตุติ (๒) อตุโถ ๑

#๑ สิ. สนุณิมุขชนวเสน ๑ ๒. สิ. อากทุฒนตุติ ๑

เล่มที่ 26 วัสตนิปาตวณณา หน้า 462

สวณฺติ สพฺพธิ โสตาติ ตณฺหาโสโต ทิฏฺฐิโสโต
มานโสโต อวิชฺชาโสโต กิเลสโสโตติ อิเม ปญฺจปี โสตา
จกฺขุทวาราทินํ วเสน สพฺเพสุ รูปาทีสุ อารมฺมณฺเสสุ สวณฺโต
รูปตณฺหาฯเปฯ ฌมฺมตณฺหาติอาทินา สพฺพภาเคหิ วา สวณฺโต
สพฺพธิ สวณฺติฯ ลตาติ ปฺลิวณฺนญฺเณน สํสิพฺพนญฺเณน ลตา
วียาติ ลตา ตณฺหาฯ

อุพฺภิชฺช ติฏฺฐตีติ ฉหิ ทวารเอหิ อุพฺภิชฺชิตฺวา รูปาทีสุ
อารมฺมณฺเสสุ ติฏฺฐติฯ

เต โสเตติ ตณฺหาทิกเก โสเต มม สนฺตานเณ สนฺทนฺเต
มกฺกเสตฺตุนฺนเนน โก ปฺริสฺวิเสโส นิวาเรยฺย ตํ ลตฺนติ
ตณฺหาเลตํ มกฺกเสตฺตเณน โก ฉฺเชจฺจติ ฉินฺทิสฺสตีฯ

เวลํ กโรธาติ เตสํ โสตานํ เวลํ เสตฺถํ กโรถ
สนฺนิวาร์ณํฯ ภาทฺทนฺเตติ อาลปฺนาการทสฺสนํฯ
มา เต มโนมโย โสโตติ อุทกโสโต โอปาริโก ตสฺส
พาลมฺหาชเนนปี เสตฺถํ กตฺวา นิวาร์ณํ สกฺกาฯ อัยฺ ปน
มโนมโย โสโต สุขุโม ทฺนฺนิวาร์โณ โส ยถา อุทกโสโต
วทฺตฺนฺโต กุเล จิตํ รุกฺขํ ปาเตตฺวา นาสเตติ เอวํ คฺมุเห
อปายตีเร จิตเต ตตฺถ สหสา ปาเตตฺวา อปายสมฺมุทฺทํ ปาเปนฺโต
มา ลูเว มา วินาเสยฺย มา อนฺยพฺยสนํ ปาเปยฺยาติ อตุโลฯ

เอวํ อัยฺ เถโร ปฺริมคฺตภาเว ปฺริมทฺทิตสฺงฺขารตฺตา

เล่มที่ 26 เถลुकานิตฺเถรคาถาวรรณนา 463

ฉาณปริปากํ คตคฺคตา ปวตฺติทุกฺขํ อุปชาเรนฺโต ยถา
วิจิกิจฺฉาทิกเถ สงฺกิลเสชฺชเม ปริคฺคณฺหิ ตมาการํ ทสฺเสตฺวา
อิทานิ ชาตสํเวโค ก็ กุสลคเวสี สตฺถุ สนฺติกํ คโต ยํ
วิเสสํ อธิมุจฺจि ตํ ทสฺเสนฺโต เอวํ เม ภยชาตสฺสาติ-
อาทิมาห ฯ

ตคฺคตฺ เอวํ เม ภยชาตสฺสาติ เอวํ วุตฺตปฺปกาเรณ สํสาเร
ชาตภยสฺส อปารวา โอริมตีโรโต สปฺปฏฺธิภยโต สํसारวฏฺฏโต
กถํ นฺุ โข มุญฺเจยฺยณฺติ ปารี นิพฺพานํ เอสโต คเวสโต
ตาโณ สเทวกสฺส โลกสฺส ตาณฺภูโต กิลเสชฺชมุจฺเจทนี ปญฺญา
อาวุโร เอตสฺสาติ ปญฺญาวุโร ทิฏฺฐชฺชมฺมิกาทิอคฺคเณน สตฺตณํ
ยถารหํ อนุสาสนโต สตฺถวา อิติสงฺฆเณน อคฺคสวาगतอิริย-
ปฺปคฺคผลสมฺมุเหเนน นิเสวิตโต ปยิริปาสีโต อิติสงฺฆนิเสวิตโต โสปานนฺติ
เทสนาณาณเณน สฺสฏฺฐุ กตคฺคตา อภิสงฺขตคฺคตา สุกคํ อุปกฺกิลเส-
วิริหิตโต สฺสทฺธํ สทฺธาปญฺญาทิสารภูตํ ชฺชมฺมसारมยํ ปฏฺธิปฺกฺเขหิ
อจฺฉณียโต ทพฺพหํ วิปฺสุสนาสงฺฆาตํ โสปานํ มโหเมเน
วฺยฺยหฺมานสฺส มยฺหํ สตฺถวา ปาทาสี ททฺนฺโต จ อิมินา
เต โสตฺถติ ภวิสฺสตีติ สมสฺสาเสนฺโต มา ภายีติ จ อพฺุริวิ
กเถสิ ฯ

สตฺติปฺภูจฺฉานปาสาทนฺติ เตน วิปฺสุสนาโสปาเนน กายานฺ-
ปฺสุสนาทินา ลทฺทพฺพจตฺพพิชสามณฺณผลวิเสเสน จคฺคภูมิตสมฺปนฺนํ

สติปฏฺจานปาสาทํ อารุหิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺสํ จตฺตจฺจธมฺมํ
มกฺคณาณน ปตฺติเวกฺขี ปฏฺวิวิษณฺีฯ ยํ ตํ ปุพฺเพ อมฺลณฺิสฺสํ
สกฺกาเยทฺริตํ ปชฺนติ เอวํ ปฏฺวิทฺฐสจฺโจ ยํ สกฺกาเย อหํ
มมาติ อทฺริตํ ปชฺ ติตฺถิยชฺนํ เตน ปริกปฺปิตอตฺตทานญจ ปุพฺเพ
สารโธ อมฺลณฺิสฺสํ ฯ

ยทา จ มกฺคมทฺทกฺขี นาวาย อทฺริหฺนฺนติ อริยมกฺค-
นาวาย อทฺริหฺนฺนปายญฺตํ ยทา วิปฺสฺสนามกฺคํ ยถาวโธ
อทฺทกฺขีฯ ตโต ปฏฺจาย ตํ ติตฺถิยชฺนํ อตฺตทานญจ อนฺธิญฺจาย
จิตฺเต อฏฺจเปตฺวา อกฺกเหตุวา ติตฺถํ นิพฺพานสงฺฆาตสฺส
อมตฺมหาปารสฺส ติตฺถญฺตํ อริยมกฺคทสฺสนํ สพฺเพหิ มกฺเคหิ
สพฺเพหิ กุสฺลธมฺเมหิ อุกฺกฏฺจํ อทฺทกฺขีฯ ยถาวโธ อปฺสฺสินฺติ
อตุโธ ฯ

เอวํ อตฺตโน อนฺตฺตรํ มกฺคาธิคฺมํ ปกาเสตฺวา อิทานิ
ตสฺส เทสํ สมนฺมาสมฺพุทฺธํ โธเมนฺโธ สลฺลํ อตฺตสมฺมญฺจานนฺติ-
อาทิมหา ฯ

ตตฺถ สลฺลนฺติ ทิฏฺฐิมาณาทิกิเลสสลฺลํ ฯ

อตฺตสมฺมญฺจานนฺติ อหฺนฺติ มาณญฺจานตฺยา (๑) อตฺตาทิ จ
ลทฺธนาเม อตฺตภาเว สมนฺตํ ฯ

ภวเนตฺติปฺปภาวิตนฺติ ภวตฺตมหาสมฺมญฺจิตํ ภวตฺตมหา-
#๑ สี. อหฺนฺติ มาณญฺจตฺยา ฯ

สนุนิสฺสยฺ ๑ สฺวา หิ ทิฏฺฐิมานาทีนํ สมฺภโว ๑

เอเตสํ อปฺปวตฺตยาติ ยถาวตฺตानํ ปาปชฺมมานํ

อปฺปวตฺตติยา อนฺุปฺปาทาย ๑

เทเสตี มคฺคมุตฺตมนฺติ อุตฺตมํ เสฏฺฐํ อริยํ อญฺฺจํคิกํ

มคฺคํ ตทฺุปายญจ วิปฺสฺสนามคฺคํ กเถตี ๑

ทีฆรตฺตานุสยิตฺตุนฺติ อนมตฺตคฺเค สํสारे จิรกาลํ สนฺตानเ

อนฺุ อนฺุ สยิตํ การณฺลาเภน อฺุปฺปชฺชนารหฺภาเวน ทามคตํ ตโต

จ จิรฺรตฺตํ ปติฏฺฐิจิตํ สนฺตानํ ปจฺจอารุหฺห จิตํ ๑

คนฺุถนฺติ อภิขฺฌากายคนฺุถาที มม สนฺตानเ คนฺุถญฺติ

กิเลสฺวิสฺสโตสํ ปวาทโน พุทฺุโธ ภควา อตฺตโน เทสนานฺุภาเวน

อปานฺุที ปริชหาเปตี คนฺุถสุ หิ อนนฺวเสสโต ปหิเนสุ อปฺปหิโน

นาม กิเลโส นตฺุถิตี ๑

เตตุกานิตุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ๑

เล่มที่ 26 ฐฎปาลตุเถรคาถาวณณนา 466

ปัสส จิตตคถํ พิมพนตืออาทิกา (๑) อายสุมโต ฐฎปาลตุเถรสส
คาถาฯ กา อุปปตติ ฯ

อัย กิร ปทุมุตตรสส ภควโต อุปปตติโต ปุเรตรเมว
หังสวตึนคเร คหปติมหาสาถกุเล นิพพตติตฺวา วยปฺตโต ปิตุ
อจฺเจน ฆรราวาเส ปตฺธิจฺจโต รตนโกฏฺฐา คารกมฺมิเกน ทสฺสิตี
อปริมาณํ กุลวํसानุคตํ ฐนํ ทิสฺวา อิมํ เอตตํ ฐนราสี
มยฺหํ ปิตุอฺยยกปฺยยกาทโย อตตนา สทฺธิ คเหตุวา คนฺตุ
นาสกุขิสฺส มยา ปน คเหตุวา คนฺตุ วฏฺฐิตฺติ จินฺเตตฺวา
กปณทฺธิกาทึนํ มหาทานํ อทาสี ฯ

โส อภิญฺจาลาภี (๑) เอกํ ตาปสํ อฺปฏฺฐหนฺโต เตน
เทวโลกาธิปฺเจ (๒) นิโยจฺจโต ยาวชิวํ ปุณฺณานิ กตฺวา ตโต
จฺจโต เทวโลเก นิพพตติตฺวา ทิพพสมฺปตฺตี อนฺภวโนโต ตตฺถ
ยาวตายุํ จตฺวา ตโต จฺจโต มนุสฺสโลเก ภินฺนํ ฐฎจํ สนฺชาเรตุ
สมตฺถสฺส กุลสฺส เอกปฺตฺตโก หุตฺวา นิพพตติ ฯ

เตน จ สมเขน ปทุมุตฺตโร ภควา โลเกฯ อฺปฺชฺชิตฺวา
ปวตฺติตฺวธมฺมจกฺโก เวเนยฺยสฺสเต นิพพานมฺหานครสงฺขาตํ
เขมฺนตฺถุมิ สมฺปาเปสี ฯ อถ โส กุลปฺตโต อนฺภุกฺเมน วิญฺญตํ
ปฺตโต เอกทิวสํ อฺปาสเกหิ สทฺธิ วิหารํ คนฺตฺวา สตฺถาริ

#๑ สี. อภิญฺจาดํ ฯ ๒. สี. เทวโลกาธิคฺมมฺกฺเต ฯ

เล่มที่ 26 ภูจปาลตฺเถรคาถาวณณา 467

ธมมံ เทเสนตํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต ปรีตปรียนฺเต นิสีทึ ฯ

เดณ โข ปน สมเยน สตฺธา เอกํ ภิกฺขุํ สทฺธา-
ปพฺพชิตานํ อคฺคภูจฺจเน จเปสึ ตํ ทิสฺวา โส ปสนฺนมานโส
ตทตฺถาย จิตฺตํ จเปตฺวา สตฺสทฺสภิกฺขุปริวฺตสฺส ภควฺโต มหตา
สทฺถาเรณ สตฺตาทํ มหาทานํ ปวตฺเตตฺวา ปณฺชานํ อกาสิ ฯ

สตฺธา ตสฺส อนนฺตราเยน อิฉณนภาวํ ทิสฺวา อนาคเต
โคตมสฺส นาม สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สาสเน สทฺธาปพฺพชิตานํ
อคุโธ ภวิสฺสตีติ พุยาภาสิ ฯ โส สตฺถาริ ภิกฺขุสํมณฺจ
วณฺทิตฺวา อุภูจฺจาสนา ปกฺกามิ ฯ โส ตตฺถ ยาวตายุกํ
ปฺลฺยณานิ กตฺวา ตโต จวิตฺวา เทวมนฺุเสสฺส สัสนฺโต อิโต
เทวนวฺเต กปฺเป สฺสสฺส ภควฺโต กาเล สตฺถุ เวมาติกาติเกสฺ
ตีสุ ราชปฺตฺเตสฺส สตฺถาริ อุปฺภูจฺหนฺเตสฺส เตสึ ปฺลฺยณกิริยาย
กิจฺจํ อกาสิ ฯ

เอวํ ตตฺถ ตตฺถ ภเว ตํ ตํ พหุํ กุสลํ อุปฺจินฺตฺวา
สุคตีสฺสเยว สัสนฺโต อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท กุรฺรภูเจ ฤลฺลโกฏฺฐิก-
นิกเม (๑) ภูจปาลเสฏฺฐิโน เกเห นิพฺพตฺติ ตสฺส ภินฺนํ ภูจํ
สนฺธาเรตฺถํ สมตฺถे กุเล นิพฺพตฺตตฺตา ภูจปาลิตฺติ วัสานุคตเมว
นามํ อโหสิ ฯ โส มหตา ปรีวาเรณ วทฺธเมนฺโต อนุกฺกเมน
โยพฺพนปฺตฺโต มาตาปิตฺุหิ ปฏฺฐิเปณ ทาเรน สัโยชิตฺโต มหนฺเต
#๑ สึ. ฤลฺลโกฏฺฐิตนิกเม ฯ

จ ยเส ปติฏฐาปีโต ทิพพสมปตติสทิสํ สมปตตี ปจฺจนุโกติ ฯ

 อถ ภควา กุรฺรภูเจ ชนปทจาริกํ จรฺนุโต อุตฺตโกฏฺฐิกํ

 อนฺุปาปฺณิ ฯ ตํ สุตฺวา รฺภูจปาโล กุลปฺตุโต สตฺถาริ

 อุปสงฺกมิตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ฌมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ

 ปพฺพชิตฺถกาโม สตฺถาหํ ภตฺตจฺเจทํ กตฺวา กิจฺเฌน กสิเรน

 มาตาปิตโร อนฺุชานาเปตฺวา สตฺถาริ อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ

 ยาจิตฺวา สตฺถุ อาณตฺติยา อณฺฺตตรสฺส เถรสฺส สนฺติเก

 ปพฺพชิตฺวา โยนิโสมนสิการเณ กมฺมํ กโรนฺุโต วิปสฺสนํ

 วทฺฺฒตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานเณ (๑)

 ปทุมตฺตรสฺส ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน

 วรนาโค มยา ทินฺุโน อีสาทนฺุโต อูรฺุพฺหโว (๒) ฯ

 เสตจฺจตฺโต ปโสภิต (๓) สาถพฺพโณ (๔) สหตฺถิโป

 อคฺุมาเปตฺวาน ตํ สพฺพิ สัมมารามํ อการยิ ฯ

 จตฺุปลฺณาสสทฺสฺสานิ ปาสาทเณ การยิ อหิ

 มโหฆทานํ กริตฺวาน นิยฺยาเทสิ มหสิโน ฯ

 อนฺุโมทิ มหาวิโร สยมฺภู อคฺุคปฺคคฺุโล

 สพฺเพ ชเน หาสยฺนฺุโต เทเสสิ อมตํ ปทํ ฯ

 ตํ เม พฺุทฺโธ วิทยาสิ ชลชุตฺตมนามโก (๕)

 ภิกฺุขสงฺฆเณ นิสิทิตฺวา อีมา คาถา อภาสถ ฯ

#๑. ขุ. อ. ๓๒/๒๐/๘๕ ฯ ๒. สุยา. อูรฺุพฺหวา ฯ ๓. สุยา.

#เสตจฺจตฺโตปเสธิโต ฯ ๔. ย. เสตจฺจตฺโตปเสวโต ฯ ๕. สุยา.

#สาถพฺพโณ ฯ ๕. สุยา. ชลชุตฺตมนามโก

เล่มที่ 26 ภูจปาลตฺเถรคาถาวณณา 469

จตุปณณาสทสฺถานิ	ปาสาทะ การยี่ อัย
กถยิสฺสามิ วิปากัง	สุโณถ มม ภาสโต ฯ
อฏฺฐารสทสฺถานิ	ภูฏาคารา ภวิสฺสเร
พุมฺหุตฺตมฺมฺหิ นิพฺพตฺตา	สพฺพโสณฺณมยา จ เต ฯ
ปณณาสกฺขตฺตํ เทวินฺโท	เทวราชํ กริสฺสตี
อฏฺฐปณณาสกฺขตฺตํ จ	จกฺกวตฺตี ภวิสฺสตี ฯ
กปฺปสทสทสฺสมฺหิ	โอกฺกาทกฺกสฺสมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สตุถา โลเก ภวิสฺสตี ฯ
เทวโลกา จวิตฺวาน	สฺกมฺมุเลน โจทิตฺโต
พีเต (๑) กุเล มหาโกเก	นิพฺพตฺตีสฺสตี ตาวเท ฯ
โส ปจฺจมา ปพฺพชิตฺวาน	สฺกมฺมุเลน โจทิตฺโต
รฏฺฐปาโลติ นามเน	हेสฺสตี สตุถุ สาวโก ฯ
ปธานปฺหิตตฺโต โส	อุปสนฺโต นิรุปริ
สพฺพทาสเว ปริณฺญา	นิพฺพายิสฺสตฺยนาสโว ฯ
อุฏฺฐาย อภินิฏฺขมฺม	ชหิตา โภคสฺมปทา
เขปฺปิณฺฑเทว โภคมฺหิ	เปมฺมิ มยฺหํ น วิชฺชตี ฯ
วิริยํ เม ชฺรุโรชฺรยฺหํ	โยคกฺเขมาธิวาทนํ
ธารมิ อนฺติมํ เทหํ	สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสานเน ฯ
ปฏฺฐิสฺสมภิทา จตฺสฺโส	วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺญา สจฺฉนิกฺตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตี ฯ

#๑. สฺยา. ม.อฏฺฐปณณาสกฺขตฺตํ จ ฯ ๒. สฺยา. ชหิตฺวา ฯ

อรหตุตํ ปน ปตุวา สตุถาริ อนูชานาเปตุวา มาตาปิตโร
ปสุสิตุํ อุลลโกภุจิกํ คนตุวา ตตุถ สปทานํ ปิณฺทาย จรฺนโต
ปีตุํ นิเวสเน อาภิโทสิกํ กุมฺมาสิ ลภิตฺวา ตํ อมตํ วิย
ปริภุชฺชนโต ปิตรา นิมนฺตโต สุวตฺตนาถ อธิวาเสตุวา
ทุคฺยทิวเส ปีตุํ นิเวสเน ปิณฺทปาตํ ปริภุชฺชิตฺวา อลงฺกต-
ปฺภุชฺชเต อิตฺถาคารชเน (๑) อุปฺคนตุวา กิทิสานาม ตา
ออยฺยปฺตุต อจฺจราโย ยาสิํ ตฺวํ เหตุ พุรฺหมจฺริยํ จรฺสีติ-
อาทีนํ วตุวา ปโลภนฺกมฺมํ กาคู อารทฺเช ตสฺส อธิปฺปายํ
ปรีวตฺเตตุวา อนิจฺจตาทิปฺภุชฺชิตฺตํ ชมฺมํ กเถนโต

ปสุส จิตฺตกตํ พิมฺพํ	อรุกายํ สมฺสฺสิตํ
อาตุริ พุทฺสงฺกปฺปี	ยสุส นตฺถิ ชฺวํ จิตฺติ ฯ
ปสุส จิตฺตกตํ รุปี	มณฺเฑนา กุณฺฑาเลน จ
อภุจิจิ ตเจเน (๒) โอนทฺธิ	สท วตฺเตหิ โสภติ ฯ
อุลลตฺตกกตา ปาทา	มุขํ จุณฺณกมฺกขิตํ
อลิํ พาลสฺส โมหาย	โน จ ปารคเวสิโน ฯ
อภุจปทกตา เกสา	เนตฺตา อญฺชนมฺกขิตา
อลิํ พาลสฺส โมหาย	โน จ ปารคเวสิโน ฯ
อญฺชนิว นวา จิตฺตา	ปฺปุตฺติกายอ อลงฺกโต
อลิํ พาลสฺส โมหาย	โน จ ปารคเวสิโน ฯ

#๑. อิตฺถิชนเน ฯ ๒. สฺยา. อภุจิตเจเน ฯ ๓. สฺยา. อภุจปทกตา ฯ

พุทธทศกัณฐกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมตฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 471
เล่มที่ 26 รัชกาลสุเถรคาถาวรรณนา 471

โทยหิ มิคโว ปาสั	นาสทา วาคุริ (๑) มิโค
ภตุวา นิวาปี คจฉาม	กนุทนุเต มิคพนุชเก ๑
ฉินุโน ปาโส มิควสุส	นาสทา วาคุริ (๑) มิโค
ภตุวา นิวาปี คจฉาม	โสจนุเต มิคลุทเทติ

อิม่า คاتا อภาสิ ๑

ตตุต จิตตกตनुติ จิตตัม กตัม จิตตกตัม วตุถาภรณมาลาทีหิ
วิจิตตัม กตनुติ อตุโถ ๑

พิมพนุติ ทีฆาทีภาเวน ยุตตภูจันเสสุ ทีฆาทีหิ
องคปจจุงเกหิ มณุชิตัม อตุตภาวัม ๑

อรุกายนุติ นวนุณัน วณมุขานัน โลมกุปานลจ วเสน
วิสุสนุทมานอสูจี สพพโส จ อรุญตัม วณญตัม อรุณัน วา กายัม ๑
สมุสสุติตนุติ ตีหิ อญุจิสเตหิ สมุสสุติตัม ๑

อาตุรณุติ สพพกาลัม อิริยาปถนุตราทีหิ ปรีหริตพพตาย
นิจจัม คิลานัม ๑

พหุสงกปป์นุติ พาลชเนน อญุตัม อาโรเปตุวา พหุชา
สงกปป์ตพพัม ๑

ยสุส นตุถิ ชูว์ จิตตีติ ยสุส กายสุส ชูว์ภาโว จิตติสภาโว
นตุถิ เอกัสโต เกทนวิกรณวิทุชฺสนนุชโมเยว ๑

ตัม ปสุสาติ สมิเป จิตตัม ชนัม อตุตทานเมว วา สนุชาย
วทตี ๑

#๑. สุยา. นาสทา วาคุริ ๑ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๘๘/๓๗๖ ๑

รูปนติ สรีรี ฯ สรีรมปี หิ อฏฺจิจฺจ ปฏฺจิจฺจ นุหารุณฺจ
ปฏฺจิจฺจ มํสณฺจ ปฏฺจิจฺจ จมฺมณฺจ ปฏฺจิจฺจ อากาโส ปรีวาริโต
รูปนฺเตวว สงฺขํ กจฺจตฺติอาทิสฺสุ รูปนติ วุจฺจติ ฯ

มณฺเณนา กุณฺฑนเลน จาติ สีสฺสุปคาทิอากรณคเตน มณฺเณนา
กุณฺฑนเลน จิตฺตกตฺติ ฯ

อฏฺฐี ตเณ โอนทฺชนฺติ อลฺลจมฺเมเนน ปรีโยนทฺธํ อติเรก-
ติสฺสปเกทํ อฏฺฐี ปสฺวาติ โยชนา ฯ กุณฺฑนเลน จาติ จสทฺเทเน
เสสากรณาลงฺกาเร สงฺกณฺหาติ ฯ

สท วตฺเตหิ โสภตฺติ ตยิทํ รูปํ มณฺเณนา จิตฺตกตฺตมฺปิ
วตฺเตหิ ปฏฺจิจฺจาทิตเมว โสภติ น อปฏฺจิจฺจาทิตนฺติ อตฺโถ ฯ
เย ปน อฏฺฐิตเณนาติ ปจฺนติ เตสํ อฏฺฐิตเณน โอนทฺธํ
โสภติ โอนทฺธตฺตา อฏฺฐิตเณนาติ อตฺโถ ฯ

อลฺลตฺตกคทาติ อลฺลตฺตเกเน กตฺตรณฺชนา ลาขาย สํรณฺชิตา ฯ
ปาทาติ จรณา ฯ

มุขํ จุณฺณกมกฺขิตนฺติ มุขํ จุณฺณเกเน มกฺขิตํ ยํ
มณฺฑนมนฺนุชฺตฺตา สาสปคกฺเกเน มุขปิปกาทีนํ หริตฺวา
โลณมตฺติกาย ทุฏฺฐโลหิตํ หริตฺวา มุขจุณฺณกวิเลปนํ กโรนฺติ
ตํ สนฺธาย วุตฺตํ ฯ

อลนฺติ พาลสฺส อนฺธปฺลฺลชนสฺส โน จ ปารคเวสีโน
วฏฺฐาภีรตฺสส โมหาเย สมฺโมหนาย สมตฺถํ ตสฺส จิตฺตํ โมเหตฺตุ

เล่มที่ 26 รุกฺษปาลตฺเถรคาถาวณณา 473

ปรียตฺตํ ปารคเวสีโน ปน วิวุกฺขณฺณกริตฺตสฺส โน อลํ น
ปรียตฺตํ ฯ

อฏฺฐาปทกตาคิ อฏฺฐปทากาเรน กตฺตา สลฺยจิตฺตา ปุริมภาเค
เกเส กปฺเปตฺวา นลาฏฺฐสฺส ปฏฺิจฺจนาทนวเสน กตฺตา เกสรจนา
อฏฺฐปทํ นาม ยํ อลกนฺตปิ วุจฺจติ ฯ

เนตฺตา อลฺยชนมกฺขิตาคิ อุโภปี นยนาณิ อนฺโต ทฺวิสุ
อนฺเตสุ จ ยถา อลฺยชนจฺฉายา ทิสฺสติ เอวํ อลฺยชิตลฺยชนาณิ ฯ

อลฺยชนีว นวา จิตฺตา ปฺปติกาโย อลงฺกโตติ ยถา อลฺยชนิ
อลฺยชนนาฬิกา นวา อภินวา มาลากมฺมมกรทนฺตาทิวเสน
จิตฺตา พหิ มฏฺฐา อุชฺชลา ทสฺสนียา อนฺโต ปน น
ทสฺสนียา โหติ เอวเมว ตาสํ กาโย นฺหानพุกฺลยชนวตฺถา-
ลงฺการเหติ อลงฺกโต พหิ อุชฺชโล อนฺโต ปน ปฺปติ นานปฺปการ-
อสุจฺหิ ภริโต ติฏฺฐตฺตีติ อตฺถโธ ฯ

โอทหิติ โอทฺเทสิ ฯ

มิกโวติ มิกลฺลทฺทโก ฯ

ปาสนฺติ ทณฺทวาคูริ ฯ

นาสทาติ น สัมมฏฺเฐสิ ฯ วาคูรนฺติ ปาสํ ฯ

นิวาปนฺติ มิคานํ ขาทนตฺถาย จิตฺตํ ติณาทิฆาสิ ฯ

อุปฺมา โข อยํ เถเรน กตฺตา อตฺถสฺส วิญญาปนาย ฯ

อยเยหตฺถ อตฺถโธ ยถา มิคานํ มารณตฺถาย ทณฺทวาคูริ

โอทเทตตวา ตตถ นีวาปี วิกิริย มิคลุตเทเก นิสีนะ จิตะ (๑)
ตตถเอโก ชวปรกุกมสมปโนน เณโก มิโค ปาส์ อหุสนุโต เอว
ยถาสุขัม นีวาปี ขาทิตฺวา วณฺเจสิ วัต มิโคติ มิคลุตเทเก
วิรวนฺเต เอว กจฺจติ ฯ อปโร มิโค พลวา เณโก ชวสมปโนน
ตตถ คนฺตฺวา นีวาปี ขาทิตฺวา ตตถ ตตถ ปาส์ ฉินฺทิตฺวา
วณฺเจสิ วัต มิโค ปาส์ ฉินฺทิตฺวา มิคลุตเทเก (๒) โสจฺนเต เอว
กจฺจติ เอว มยฺมปี ปุพฺเพ ปุณฺชชนกาเล มาตาปีตฺติ
อสาชฺชนตฺถาย นียฺยาทิตฺเต โภเก ภูณฺชิตฺวา ตตถ ตตถ
อสชฺชมานา นิกฺขนฺตา อิทานิ ปน สพฺพโส ฉินฺนิกิเลสา
อปาสา หุตฺวา จิตา เตหิ ทินฺนโกชนํ ภูณฺชิตฺวา เตสุ
โสจฺนเตสุ เอว กจฺจมาตฺติ ฯ

เอว เถโร มิคลุตฺทกั วิย มาตาปีตโร หิรณฺยสุวณฺณ
อิตฺถาคารณจ วาคุรชาลั วิย อตฺตนา ปุพฺเพ ภูตฺตโภเก จ
อิทานิ ภูตฺตโภชนณฺจ นีวาปีตฺถั วิย อตฺตนา มหามิกั วิย
จ กตฺวา ทสฺเสตฺติ ฯ อีมา คาถา วตฺวา เวหาสั อพฺภุคฺคณฺตฺวา
รณฺโถ โกรพฺยสฺส มิกาชินฺนุชฺชานเณ มงฺคลลิตาปญฺญเณ นิสีทฺติ ฯ

เถรสฺส กิร ปีตา สตฺตสฺส ทฺวารโกฏฺฐเกสฺส อคฺคพั
ทาเปตฺวา มลฺลเณ อาณาเปสิ นิกฺขิปีตฺตุ มา เทถ กาสายานิ
อปเนตฺวา เสตถานิ นีวาเสถาติ ตสฺมา เถโร อากาเสน
#๑. สี. มิคลุตฺทโก นิสีนะ จิตะ ฯ ๒. สี. มิคพนฺธเก ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 475
เล่มที่ 26 ภูจปาลตุเถรคาถาวณณา 475

อคมาสี ฯ อถ ราชา โกรโพย เถรสส ตตุถ นิสินนภาว
สุตฺวา ตํ อุปสงกมิตฺวา สมฺโมทนียํ กถํ สารณียํ วิตฺติสเรตฺวา
อิธ โภ ภูจปาล ปพฺพชนฺโต พฺยาริปาริษฺณณํ วา ชรา-
โภคณาติปาริษฺณณํ วา ปตฺโต ปพฺพชติ ฯ ตฺวํ ปน กิณฺจิปิ
ปาริษฺณณํ อนฺุปกโต เอว กสฺมา ปพฺพชิตฺติ ปุจฺฉิ ฯ

อถสฺส เถโร อุปนียยติ โลโก อทฺฐโว อตาโณ โลโก
อนภิสฺสโร อสฺสโก โลโก สพฺพิ ปหาย กมนียํ อุโน โลโก
อติตฺโต ตณฺหาทาโสติ อิมํ จตฺนํ ฆมฺมุทเทสํ อตฺตานํ
วิวิตฺตภาวํ กถตฺวา ตสฺสา เทสนาย อนฺุคิตฺติ กถนฺโต

ปสฺสามิ โลเก สชน มนฺุสเส
ลทฺธาน วิตฺติ น ททฺนติ โมห
ลทฺธา (๑) ฐนํ สนนฺิจยํ กโรนฺุติ
ภิชฺโยว กาม อภิปตฺถยณฺุติ ฯ
ราชา ปสฺยหฺปฺจวี วิเชตฺวา
สสาครนฺุติ มหิมาวสนฺุโต
โอรํ สมฺมุทสฺส อติตฺตรูโป
ปาริ สมฺมุทสฺสปี ปตฺถเยถ ฯ
ราชา จ อณฺเณ จ พหุ มนฺุสสา
อวิทตฺตณฺหา มรณฺํ อุเปนฺุติ

#๑. สฺยา. ลทฺธา ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 476
เล่มที่ 26 วัสดุณีปาตวณณา หน้า 476

อุณาว หุตฺวาน ชนฺติ เทหิ
กาเมหิ โลกมฺหิ น หตฺถิ ติตฺติ ฯ
กนฺทนต์ นึ ฌาตี ปกิริย เกเส
อโห วตา โน อมราติ จาหุ
วตฺถน นึ ปารุตฺถึ นึหริตฺวา
จิตฺ สโมชาย ตโต ทนฺติ ฯ
โส ทยฺหติ สฺวเลหิ ตฺชชฺมาโน
เอเกน วตฺถน ปหาย โภเก
น มียฺยมานสฺส กวณฺติ ตาณา
ฌาตี จ มิตฺตา อถวา สหaya ฯ
ทayaทกา ตสฺส ฐนึ หรณฺติ
สตุโต ปน กจฺจติ เยนกมฺมึ
น มียฺยมานึ ฐนฺมเนวติ กิณฺจ
ปฺตุตฺตา จ ทารา จ ฐนญจ รกฺขจึ ฯ
น ทิมมายุํ ลกเต ฐเนน
น จาปี วิตฺเตน ชฺริ วิหนฺติ
อปฺปญฺหิ นึ (๑) ชีวิทมาหุ ชีรา
อสสฺสตุํ วิปฺปริณามฐมฺมึ ฯ
อจฺจตฺตา ทลิตฺทา จ สฺสนฺติ ผสฺสึ
พาโล จ ชีโร จ ตเถว สฺมุจฺโ

#๑. สฺยา. เยน กมฺมึ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคถทีปนี ๒) - หน้าที่ 477
เล่มที่ 26 ภูจปาลตถุเถรคาถาวณณนา 477

พาโล หิ พาสุยา วชิโตว เสติ
ชโร จ โน เวชติ ผสุตสุญฺโจ ฯ
ตสุมา หิ ปญฺญาว ชเนน เสยฺยา
ยาย โวसानมิธาริศจฺจติ
อโทยสิตตฺตา หิ ภาวภเวสุ
ปาปานิ กมฺมานิ กโรติ โมหา ฯ
อุเปติ คพฺภณฺจ ปรณฺจ โลกํ
สํสารมาปชช ปรมฺปราย
ตสุสปปปญฺโโล อภิสททหนฺโต
อุเปติ คพฺภณฺจ ปรณฺจ โลกํ ฯ
โจโร ยถา สนฺธิมุเข กหิโต
สทมฺมฺนา หลณฺติ ปาปชฺมฺโม
เอวํ ปชา เปจฺจ ปรมฺหิ โลก
สทมฺมฺนา หลณฺติ ปาปชฺมฺโม.
กามา หิ จิตฺรา มฐฺรา มโนรมา
วิรูปรูเปน มถนฺติ จิตฺตํ
อาทีนํว กามคฺเชสุ ทิสฺวา
ตสุมา อหํ ปพฺพชิตฺมฺหิ ราช ฯ
ทุมฺปฺผลานีว ปตฺนฺติ มาณวา
ทหฺรา จ วุฑฺฒา จ สรีรเกทา

#๑. สฺยา. เสยฺโย ฯ ๒. สฺยา. กโรนฺติ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 478
เล่มที่ 26 วิสตีนิปาทวณณา หน้า 478

เอตมปี ทิสฺวา ปพฺพชิตฺมฺหิ ราช

อปณฺณกํ สามณฺณเมว เสยฺโย ฯ

สทฺธายาหํ ปพฺพชิตฺ	อุเปโต ชินสาสเน
อวณฺณา มยฺหํ ปพฺพชฺชา	อนโณ ภูณฺชามิ โภชนํ ฯ
กามे อาทิตฺตโต ทิสฺวา	ชาตฺรฺพานิ สตฺถโต
คพฺภวักกนฺตฺโต ทฺกขํ	นฺรเยสุ มหพฺภยํ ฯ
เอตมาทินฺวํ ทิสฺวา (๑)	ถํเวถํ อลภี ตทา
โสหํ วิทฺโธ ตทา สนฺโต	สมปฺตฺโต อาสวกฺขยํ ฯ
ปริจฺฉินฺโณ มยา สตฺถา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ
โอหิตฺโต กรฺโก ภาโร	ภวเนตฺติ สมฺมุตฺตา ฯ
ยสฺส จตฺถาย ปพฺพชิตฺ	อการสฺมา อนการียํ
โส เม อตฺถโต อนุปฺตฺโต	สพฺพสํโยชนกฺขโยติ

อิมมา คาคา อโวจ ฯ

ตตฺถ ปสฺสามิ โลเกติ อหํ มหาราช อิมสฺมี โลเก
สธเน ธนสมฺปนฺเน อทฺธเม มนฺุสฺเส ปสฺสามิ เต ปน ลทฺธาน
วิตฺตํ ธนํ ลภิตฺวา โภกสมฺปตฺตฺติยํ จิตฺตา สมณพฺรานุมนฺนาทิสฺสุ
กสฺสจฺจิ กิณฺจิปิ น ททฺนติ ฯ กสฺมา โมหา กมฺมสฺสกตา-
ปณฺณาย อภาวโต ฯ

ลฺลทฺธา โลภาภิกฺกตา ยถาลทฺธํ ธนํ สนฺนิจยํ สพฺพโส

#๑. สฺยา. อวชฺชา ฯ ๒. สฺยา. ทิสฺวา ฯ

#๓. พุ.เถร. ๒๖/๓๘๘/๓๗๗ ฯ

เล่มที่ 26 รฎจปาลคฤทเธาถาวณณา 479

นิเจตพพํ นิเชตพพํ กโรนคฺติ ฯ

ภิกฺโขว ยถาธคคกามโต อุปริ กามเม กามคฺุณเ ตถาหํ
เอทิสเ จ โภเค ปฎิลเกยฺยนคฺติ อภิปคฺตยฺยนคฺติ ปจฺจาสิสฺยนคฺติ
คชฺชณฺจ วายามํ กโรนคฺติ ฯ

ภิกฺโข กามปคฺตณาย อุทาหรณํ ทสฺเสนฺโต ราชาคิ-
อาทิมาย ฯ

คคฺคต ปสยฺหปฺปจฺวี วิเชคฺวาติ อคฺคตโน วัศานคฺคตํ ปจฺวี
พลกฺกาเรน อภิวิชฺย ฯ

อาวสนฺโตติ ปสาเสนฺโต (๑) ฯ

โอริ สมฺมทสฺสาติ อนวเสสํ สมฺมทสฺส โอธากํ ลภิตฺวาปิ
เตน อคฺคิตฺรูโป ปาริ สมฺมทสฺส ทีปนคฺตรมฺปิ ปคฺตยฺเยยฺย ฯ

อวิตคฺคณฺหาติ อวิกคคฺคณฺหา ฯ

อูนาวาคิ อปริปุณฺณมโนธาว ฯ

กามหิ โลกมฺหิ น หคฺคติ คคฺคตฺตีติ คคฺคทาวิปนฺนํ

อิมสฺมี โลเก วคฺคกามหิ คคฺคติ นาม นคฺคติ ฯ

กนฺทนคฺติ นนคฺติ มคฺคปฺริสํ อุทฺทิสฺส คคฺคสฺส คฺุณเ กิตฺเตนคฺตา
กนฺทนํ กโรนคฺติ ฯ

อโห วตา โน อมราคิ จานุคฺติ อโห วต อมฺหากํ
ณาคิ อมรา สियฺนคฺติ จ กเถนคฺติ คาคาสฺซคฺคตํ เหตุถ วตา

#๑. อชฺฌาวสนฺโต ฯ

อิติ ทีฆัม กตฺวา วุตฺตํ ฯ

โส ทฺยฺหติ สฺวเลหิ ตฺชชฺมาโนติ โส มตฺสตุโต ฉวทาหเกหิ
สมฺมา ฉาเปตฺตุ สฺวเลหิ ตฺชชฺมาโน ฯ ตาฉาติ ปริตฺตาณกราท ฯ

เยนกมฺมนฺติ ยถากมฺมํ ฯ ฌนฺนฺติ ฌนายิตพฺพํ ยงฺกิลฺลิจิ
วตฺถุ ฯ ปฺน ฌนฺนฺติ หิริลฺลสฺวณฺณํ สนฺชาย วทติ ฯ

น ทีฆมายฺนฺติอาทินา กามคฺคณฺสฺส ชฺราย จ ปฏฺฐิการาท-
ภาวํ วตฺวา ปฺน ตสฺส เอกนฺติกภาวํ ทสฺเสตฺตุ อปฺปยุหิตีอาทิ
วุตฺตํ ฯ

มุสฺสนฺตฺติ อนิฏฺฐสฺสฺสํ มุสฺสนฺติ ปาปฺณนฺติ ตตฺถ
อทฺตมทลิตฺตาทา อการณฺนฺติ ทสฺเสตฺติ ฯ

สฺสฺสํ พาโล จ ธีโร จ ตเถว มฺมุจฺโจติ ยถา พาโล
อิฏฺฐานิฏฺฐสมฺสฺสํ มฺมุจฺโจ ตเถว ธีโร อิฏฺฐานิฏฺฐสฺสํ มฺมุจฺโจ
โหติ น เอตฺถ พาลปฺณฺชิตานํ โภจิจิ วิเสโส ฯ อโย ปน
วิเสโส พาโล หิ พาลฺยา วชิโรว เสตฺติ พาลปฺกุกฺกโล เกนจि
ทฺกฺขชฺมเมน มฺมุจฺโจ โสจฺนฺโต กิลมฺนฺโต อฺรตฺตาพี กนฺทนฺโต
พาลภาเวน วชิโร ปิพฺพิโตว หุตฺวา เสตฺติ สยติ ฯ อิตฺโต จิตฺโต
จ อวฏฺฏเณนฺโต วิวฏฺฏเณนฺโต วิโรเชนฺโต เวชฺติ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ธีโร ปน ปณฺชิตฺโต ทฺกฺขสมฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
กมฺปนฺมตฺตมฺปิ ตสฺส น โหตฺติติ ฯ

ตสฺมาติ ยสฺมา พาลปณฺชิตานํ โลกชฺมเม เอทิสฺสิ ปวตฺติ

เล่มที่ 26 รุฎฐปาลตุเถรคาถาวรรณนา 481

ตสุมา หี ปญญาว ธเนน เสยยา ยาย โวสานมิธาคจจตีติ
ปญญาว ธนโต ปาสัตรา ยาย ปญญาโย โวสานัน ภาวสุส
ปริโยสานภูตัง นิพพานัน อธิคจจตี ฯ

อโทยสิตตตตทา หีติ อนธิคตนิฏฐตตทา ฯ

ภวากเวสุตี มหนตามหนเตสุ ภวสุ ฯ

อุเปตี คพุกญจ ปรณจ โลกั สัสารมาปชช ปรมปรายาติ
โย ปาปานี กตวา อปราปริ สัสรณมาปชชิตวา อุเปตี
คพุกญจ ปรณจ โลกั คพุกเสยยาย ปรโลกุปรตติยา จ น
มจจตี ตสุส ปาปกมมการิโน ปุคคตสุส กิริยั อภิสททหนโต
อตตทา จ เม โหตีตี ปตติยายนโต อลโยปิ อปปปญโย
พาโล ยถา ปฎิปชชิตวา อุเปตี คพุกญจ ปรณจ โลกั น
โต ปริมจจตี ฯ

โจโร ยถาติ ยถา โจโร ปาปชโม ฆรสนธิ์ ฉินุทนโต
สนธิมิเช อารกชกปริเสหิ คหิโต สกมมุนา เตน อตตโน
สนธิจเจทกมมุนา การณญเตน กสาทีหิ ตาพนาทิวเสน
หญตติ ราชปริเสหิ พาริยติ พชตติ จ ฯ

เอวั ปชชาติ เอวมยั สตตโลโก (๑) อธิ ปาปานี กริตวา
เปจจ ปตวา เตน กมมุนา ปรมहि โลเก นิรยาทีสุ หญตติ
ปญจวิชพนุชนกมมการณาทิวเสน พาริยติ ฯ

#๑. สี่. เอวั มหาสตตโลโก ฯ

เอวมเมตถาหิ เอกาทสหิ คถาหิ ยถารหิ จตฺตาโร
ธมฺมุทเทเส ปกาเสตฺวา อิทานิ กามเสฺ สํสारे จ อาทินวํ
ทิสฺวา สทฺชทาย อคฺคฺตโน ปพฺพชิตถาวํ ปพฺพชิตกิจฺจสฺส จ
มคฺคกปฺปคฺคฺตี วิภาเวนฺโต กามา หีตฺติอาทิมายห ๑

ตคฺคก กามาติ วตฺตुकามา มนาปิยา รุปาทโย ธมฺมา
กิลเสกามา สพฺเพปิ รากปฺปเกทา ๑ อิธ ปน วตฺตुकามา
เวทิตพฺพา ๑ เต หิ รุปาทิวเสน อนกปฺปการตาย จิตฺรา ๑

โลกสฺสาทวเสน อิฏฺฐจากรตาย มธฺรา ๑ พาลปฺปญฺชชานนํ
มนํ รเมนฺตฺติ มโนรมา ๑

วิรูปรูเปนาติ วิวัชรูเปน อนกวิธสภาวนาติ อคฺคฺโต ๑
เต หิ รุปาทิวเสน จิตฺรา นีลาทิวเสน วิวัชรูปา ๑
เอวํ เตน วิรูปรูเปน ตถา ตถา อสฺสาทํ ทสฺเสตฺวา มเถนฺติ
จิตฺตํ ปพฺพชชทาย อภิริมิตฺตํ น เทนฺตฺติ อิมินา อปฺปสฺสาท-
พหุทฺทกฺขตาทินา อาทินวํ กามคฺคฺเชสฺส ทิสฺวา ตสฺมา ตํนิมิตฺตํ
อหํ ปพฺพชิตโต อมฺหิ ๑

ทุมปฺพลานิ ปกุกกาเล อปฺริปกุกกาเล จ ยคฺคก กคฺคกจิ
ปรูปกุกมโต สรสโต วา ปตฺนฺติ เอวํ สคฺคตา (๒) ทหฺรา จ
วฺทพฺพา จ สรฺริสฺส เกทา ปตฺนฺติเยว ๑

เอตมฺปิ ทิสฺวาติ เอวํ อนิจฺจตมฺปิ ปญฺญาจกฺขุณา ทิสฺวา
#๒. สี. ปากฺกฺสคฺคตา ๑

เล่มที่ 26 ฐฎฐปาลตุเถรคาถาวณณา 483

น เกวลั อปฺปสุสาทตาทิตาย อาทึนวมเววติ อธิปฺปาโย ฯ

อปฺปนณณนฺติ อวิรทฺชนกั สามณฺณเมว สมณภาโว เสยฺโย
อุตฺตริตโร ฯ

สทฺธาชาติ กมฺมึ กมฺมผลั พุทฺธสุพุทฺธตั ฐมฺมสุฐมฺมตั
ลัสมฺมสุปฺปฏิปตฺตติยจ สทฺทหิตฺวา (๓) ฯ

อุเปโต ชินสาสเนติ สตฺถุ สาสเน สมฺมาปฺปฏิปตฺตี
อุปลโต ฯ

อวณฺณา มยฺหึ ปพฺพชฺชา อรหตฺตสฺส อธิคตฺตตา ฯ ตโต
เอว อนโณ ภูณฺชามิ โภชนั นิกฺกิลเสวเสน สามิภาวโต
สามิปริโภเคน ปริภุณฺชนโต ฯ

กามे อาทิตฺตโต ทิสฺวาติ วตฺถุกาเม กิเลสกาเม จ
เอกาทสฺหิ อकुสิหิ อาทิตฺตภาวต ทิสฺวา ฯ

ชาตฺรฺรูปานิ สตฺถโตติ กตาคตฺปฺเปทา สพฺพสุวณฺณวิกฺติโย
อนตฺถาวหตฺาย นิสิตฺตฺถโต ฯ

คพฺภโวกฺกนฺติโต ทฺกฺกนฺติ คพฺภโวกฺกนฺติโต ปญฺจาย
สพฺพสัสารปวตฺตติทฺกฺกั ฯ

นิริเยสุ มหพฺภยฺนฺติ สอฺสฺสเทสุ อญฺจสุ มหานิริเยสุ
ลพฺภมานั มหาภยญจ สพฺพตฺถ ทิสฺวาติ โยชนา ฯ

เอตมาทึนวั ทิสฺวาติ เอตํ กามานั อาทิตฺตตาทึ สัสาเร
อาทึนวั โทสั ญตฺวา ฯ

สัเวคั อลลเกี ตทาติ ตสุมิ สตุถุ สนฺติเก ชมฺมสฺส สุตกาเล
ภวาทิเก สัเวคั อลตถั ฯ

วิทุโธ ตทา สนฺโตติ ตสุมิ คหฺนฺจกาเล รากสตุลาทีหิ
วิทุโธ สมนโน อิทานิ สตุถุ สาสนั อากมฺม สมฺปโต
อาสวกุขยั วิทุโธ วา จตฺตารี สจฺจานิ ปฏฺวิวิทุโธติ อตฺโถ ฯ
เสถั อนฺตรนฺตราทีสุ วุตฺตตฺตา สุวิญญฺเยยฺยเมว ฯ

เอว เถโร รลฺโย โกรพฺยสฺส ชมฺมึ เทเสตฺวา สตุถุ
สนฺติกเมว คโต สตุถา จ อปรภาเค อริยคณฺมชฺเฒ นิสินฺโน
เถริ สทฺธาปพฺพิชิตานั อคฺคกฺุจฺจเน จเปตีติ ฯ

รฺกฺุจฺจปาลตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺุจิตา ฯ

มาลฺูกุยฺปฺตฺตฺเถรคาถาวณณนา

รูปุ ทิสฺวา สติ มฺกฺุจฺจติอาทิกา อายสฺมโต มาลฺูกุยฺปฺตฺตฺสฺส (๑)
กาถา ฯ อิมสฺส อายสฺมโต วตฺถุ เหฏฺุจฺจา ฉกฺุณิปาเต
วุตฺตเมว ฯ ตา ปน กาถา เถเรน อรหตฺเต ปติฏฺุจิตฺน ฅาตีนั
ชฺมฺมเทสนาวเสน ภาสิตา ฯ

อิช ปน ปุณฺุชฺชนกาเล สาธฺุ เม ภนฺุเต ภควา
สฺงฺจิตฺเตน ชมฺมึ เทเสตฺติ ยาจิตฺน สตุถารา ตั กิ มณฺุยสิ
มาลฺูกุยฺปฺตฺตฺ เย เต จกฺุขุวิญญฺเยยฺยา รุปา อทิฏฺุจฺจา อทิฏฺุจ-
#๑ ม. มาลูกุยฯ

เล่มที่ 26 มาลุงกยปุตตตเถรคาถาวณณา 485

ปุพพา น จ ปสฺสสี น จ เต โหติ ปสฺเสยฺยนฺติ อตฺถิ
 เต ตตฺถ ฉนฺโท วา ราโค วา เปมฺมิ วาติ ฯ โน เหติ
 ฆนฺเต ฯ ยะ เต โสตวิญญะยยา สทฺทา ฯ เป ฯ ฆานชิวหา-
 กายมโนวิญญะยยา ฆมฺมา อวิญญาตา อวิญญาตปุพฺพา น
 จ วิชานาสี น จ เต โหติ วิชานะยฺยนฺติ อตฺถิ เต ตตฺถ
 ฉนฺโท วา ราโค วา เปมฺมิ วาติ ฯ โน เหติ ฆนฺเต ฯ
 เอตฺถ จ เต มาลุงกยปุตฺต ทิฏฺฐสฺสุมตฺตวิญญาตพฺเพสฺสุ ฆมฺเมสฺสุ
 ทิฏฺฐะเจ ทิฏฺฐมตฺตํ ภาวีสฺสตี สฺเต สฺตมตฺต มฺเต มฺตมตฺตํ วิญญาเต
 วิญญาตมตฺตํ ภาวีสฺสตี ฯ ยโต โข เต มาลุงกยปุตฺต ทิฏฺฐ-
 สฺสุมตฺตวิญญาตพฺเพสฺสุ ฆมฺเมสฺสุ ทิฏฺฐะเจ ทิฏฺฐมตฺตํ สฺเต สฺตมตฺตํ
 มฺเต มฺตมตฺตํ วิญญาเต วิญญาตมตฺตํ ภาวีสฺสตี ตโต ตฺวํ
 มาลุงกยปุตฺต น เตน ฯ ยโต ตฺวํ มาลุงกยปุตฺต น เตน
 ตโต ตฺวํ มาลุงกยปุตฺต น ตตฺถ ฯ ยโต ตฺวํ มาลุงกย-
 ปุตฺต น ตตฺถ ตโต ตฺวํ มาลุงกยปุตฺต เนวึช น หุริ
 น อุภยมนฺตเรน เอเสวนฺโต ทุกฺขสฺสาตี สงฺขิตฺเตน ฆมฺเม
 เทสิเต ตสฺส ฆมฺมสฺส สาธุกํ อุกฺกหิตภาวํ ปกาเสนฺเตน

รูปํ ทิสฺวา สติ มุฏฺฐา ปิยํ นิमितฺตํ มนสิกรโธโต
 สารตฺตจิตฺโต เวเทติ ตณฺจ อชฺโฆสฺ ติฏฺฐจฺติ ฯ
 ตสฺส วทฺฒนฺติ เวทนา อนเภา รูปสมฺภวา
 อภิชฺฌา จ วิหเสา จ จิตฺตมสฺสุปฺพลยฺยติ ฯ

เล่มที่ 26 มาลुकฤษปุตตตเถรคาถาวณณา 486

เอวมัจฉินโต ทุกข์	อารา นิพพาน วุจติ ฯ
สททำ สุตวา สติ มุจจา	ปิย นิमितต์ มนสิกรโโต
สารตตจิตโต เวเทติ	ตณจ อชโฆส ตัญจติ ฯ
ตสส วทณนติ เวทนา	อนเกา สททสมภวา
อภิขมา จ วิหเสา จ	จิตตมสสุปหณนติ
เอวมัจฉินโต ทุกข์ อารา	นิพพาน วุจติ ฯ
กนัร ฆตวา สติ มุจจา	ปิย นิमितต์ มนสิกรโโต
สารตตจิตโต เวเทติ	ตณจ อชโฆส ตัญจติ ฯ
ตสส วทณนติ เวทนา	อนเกา กนุชสมภวา
อภิขมา จ วิหเสา จ	จิตตมสสุปหณนติ
เอวมัจฉินโต ทุกข์ อารา	นิพพาน วุจติ ฯ
รลั โภตวา สติ มุจจา	ปิย นิमितต์ มนสิกรโโต
สารตตจิตโต เวเทติ	ตณจ อชโฆส ตัญจติ ฯ
ตสส วทณนติ เวทนา	อนเกา รสสมภวา
อภิขมา จ วิหเสา จ	จิตตมสสุปหณนติ
เอวมัจฉินโต ทุกข์	อารา นิพพาน วุจติ ฯ
ผลลั ผลส สติ มุจจา	ปิย นิमितต์ มนสิกรโโต
สารตตจิตโต เวเทติ	ตณจ อชโฆส ตัญจติ ฯ
ตสส วทณนติ เวทนา	อนเกา ผลสสมภวา
อภิขมา จ วิหเสา จ	จิตตมสสุปหณนติ

เล่มที่ 26 มาลुकฤษปะตุตตะเถรคาถาวรรณนา 487

เอวมัจฉินโต ทุกข์	อารา นิพพาน วุจติ ฯ
ชมมํ ฌตฺวา สติ มุฏฺฐา	ปิยํ นิमितฺตํ มนสิกโรโต
สารถฺตจิตฺโต เวเทติ	ตณฺจ อชฺโฆส ติฏฺฐติ ฯ
ตสฺส วฑฺฒนฺติ เวทนา	อนเภา ฌมฺมสมฺภวา
อภิขฺมา จ วิหเสา จ	จิตฺตมสฺสุปฺพลฺลติ
เอวมัจฉินโต ทุกข์	อารา นิพพาน วุจติ ฯ
น โส รชฺชติ รุเปสฺ	รูปํ ทิสฺวา ปฏฺิสุสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ	ตณฺจ นาชฺโฆส (๑) ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส ปสฺสโต รูปํ	เสวโต จาปี เวทนํ
จิยติ โนปจियฺยติ	เอวํ โส จรตี สโต
เอวํ อปจฉินโต ทุกข์	สนฺติเก นิพพาน วุจติ ฯ
น โส รชฺชติ สทฺเทศฺ	สทฺทํ สุตฺวา ปฏฺิสุสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ	ตณฺจ นาชฺโฆส ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส สฺสนโต	สทฺทํ เสวโต จาปี เวทนํ
จิยติ โนปจियฺยติ	เอวํ โส จรตี สโต

#๑. ย. นชฺโฆส ฯ อวมุปรีปี ฯ

เล่มที่ 26 วิตตินิปาตพรรณนา หน้า 488

เอวํ อปจันโต ทุกุํ	สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
น โส รัชฺชติ คนฺเชสุ	กนฺธํ ฆตฺวา ปฏฺิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ	ตณฺจ นาชฺโฆส ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส ฆายโต คนฺธํ	เสวโต จาปี เวทนํ
จิยุยฺติ โนปจิยุยฺติ	เอวํ โส จรฺตี สโต
เอวํ อปจันโต ทุกุํ	สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
น โส รัชฺชติ ผสฺเสสุ	ผสฺสํ ผสฺส ปฏฺิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ	ตณฺจ นาชฺโฆส ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส สายโต รลํ	เสวโต จาปี เวทนํ
จิยุยฺติ โนปจิยุยฺติ	เอวํ โส จรฺตี สโต
เอวํ อปจันโต ทุกุํ	สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
น โส รัชฺชติ ผสฺเสสุ	ผสฺสํ ผสฺส ปฏฺิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ	ตณฺจ นาชฺโฆส ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส ผสฺสโต ฌมฺมํ	เสวโต จาปี เวทนํ
จิยุยฺติ โนปจิยุยฺติ	เอวํ โส จรฺตี สโต
เอวํ อปจันโต ทุกุํ	สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจติ ฯ
น โส รัชฺชติ ฌมฺเมสุ	ฌมฺมํ ฆตฺวา ปฏฺิสฺสโต
วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ	ตณฺจ นาชฺโฆส ติฏฺฐติ ฯ
ยถาสฺส วิชานโต ฌมฺมํ	เสวโต จาปี เวทนํ
จิยุยฺติ โนปจิยุยฺติ	เอวํ โส จรฺตี สโต
เอวํ อปจันโต ทุกุํ	สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจตีติ (๑)

อิมา คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ รูปํ ทิสฺวาติ จกฺขุวิญญฺเญยฺยํ รูปํ จกฺขุทฺวาเรน

ອຸປະກອນຕຸວາ ຯ ສຕິ

#໑. ພູ. ເຖີ. ໒໒/໓໒໕/໓໒໐ ຯ

เล่มที่ 26 มาลुकฤษปุตตตเถรคาถาวณณนา 489

สตี มุกฺกา ปิย นิมิตฺตํ มนสิกรโธตี ตสฺมี รูเป
ทิกฺขมตฺเต เอว อุกฺกตฺวา สุกฺกนิมิตฺตํ มนสิกรโธตี สุกฺกาการค-
คหณวเสน อโยนิโส มนสิกรโธตี สตี มุกฺกา โหตี ฯ

ตถา จ สตี สารตฺตจิจฺจโธ เวเทตี ตํ รูปรามมณฺ
รตฺโธ คิทฺโธ คธิโธ หุตฺวา อนุกฺวตี อสุธาเทตี อภินนฺทตี ฯ

ตถากฺวโธ จ ตลฺลจ อชฺโณส ติกฺกจฺจตีตี ตลฺลจ รูปรามมณฺ
อชฺโณสหาย สฺขํ สฺขนฺตี อภินวิสุส คิลิตฺวา ปรีนิมุกฺกาเปตฺวา
ติกฺกจฺจตี ฯ

ตสฺส วทฺฒนฺตี เวทนา อนนฺกา รูปรสมฺภวตี ตสฺส
เอวรूपสฺส ปุคฺคตสฺส รูปรสมฺภวา รูปรามมณฺนา สุขาทิเกเทน
อนนฺกา เวทนา กิเลสฺปฺปติเหตุภูตฺตา วทฺฒนฺตี ฯ

อภิขฺมา จ วิหเสา จ จิตฺตมสฺสูปฺพลฺลยตีตี ปิยรูเป
สารชฺชนวเสน อุปฺปชฺชमानาย อภิขฺมายน อปิยรูเป พยาปชฺชน-
วเสน ปิยรูปรสฺเสว วิปริณามลฺลยถาภาวาย (๑) อุปฺปชฺชमानาย
โสกาทิลกฺขณาย วิหเสาย จ อสฺส ปุคฺคตสฺส จิตฺตํ อุปฺพลฺลยตี
พาธิยตี ฯ

เอวมาจฺฉินฺโต ทุกฺขนฺตี วุตฺตกาเรน (๒) ตํ ตํ เวทนฺตฺสาท-
วเสน ภวาทิสฺขารํ อจฺฉินฺโต วฏฺฏทุกฺข์ ปวตฺตตี ฯ เตนาน
ภควา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ฯเป ฯ ทุกฺกชฺชชฺชสฺส สมฺทโย
#๑. สี่. วิปริณามลฺลยถาภาวา ฯ (วิปริณามลฺลยถาภาเวน ?)
๒. สี่. วุตฺตปฺปกาเรน ฯ

โหตีติ ๑ ตถาภูตสฺส อารา อารกา ทูเร นิพพานํ วุจฺจติ
ตสฺส ตํ ทูลลภนฺติ อตุโถ ๑

สทฺทํ สฺตฺวาติอาทิกถาสฺสปี วุตฺตนเยเนว อตุโถ เวทิตฺตฺโพ ๑
ตตฺถ ฆตฺวาติ ฆายิตฺวา ๑ โภตฺวาติ สายิตฺวา ๑ ผุสฺสชาติ
ผุสฺสิตฺวา ๑

ธมฺมํ ฌตฺวาติ ธมฺมารมฺมณํ วิชานิตฺวา ๑

เอวํ ฉทฺวารโคงฺเร สารชฺชนตสฺส วฏฺฏํ ทสฺเสตฺวา
อิทานิ ตตฺถ วิรชฺชนตสฺส วิวฏฺฏํ ทสฺเสนฺโต น โส รชฺชติ
รฺูเปสฺสตีอาทิมาย ๑

ตตฺถ น โส รชฺชติ รฺูเปสฺส รฺูปี ทิสฺวา ปฏิสฺสโตติ โย
ปฺุคฺคโล รฺูปี ทิสฺวา อาปาถคตฺ รฺูปรามฺมณํ จกฺขุทฺวาริเกน
วิญฺญาณสนฺตฺตานน กเหตุวา จตฺสมฺปชฺญณฺวเสน สมฺปชาน-
การิตาย ปฏิสฺสโต โหติ โส รฺูปรามฺมณฺสฺ น รชฺชติ รากํ
น ชเนติ อญฺญทตฺถ วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ รฺูปรามฺมณฺมฺหิ
สมฺภฺยาทิโต ยถาภูตํ ปชานนฺโต นิพฺพินฺนฺติ นิพฺพินฺนฺโต ตํ
ตตฺถปฺปนฺนเวทณญจ วิรตฺตจิตฺโต เวเทติ ตถาภูโต จ ตลฺลจ
นาชฺโณส ติฏฺฐตีติ ตํ รฺูปรามฺมณํ สมฺมเทว วิรตฺตจิตฺตตาย
อชฺโณสายน ติฏฺฐติ เอตํ มม เอโสหฺมสมฺมิ เอโส เม
อตุตฺตาติ ตณฺหามานทิจฺฉิวเสน นานินิวิสตี ๑

ยถาสฺส ปสฺสโต รฺูปนฺติ อสฺส โยคิโน ยถา ตตฺถ

เล่มที่ 26 มารู้กฤษณ์คฤทศรคาถาวรรณนา 491

อภิษณาทโย นปฺปวตฺตุนฺติ เอวํ อนิจฺจาติโต รูปํ ปสฺสนตฺตสฺส ฯ

เสวโต จาปี เวทนนฺติ ตํ อารพฺภ อูปฺปนฺนํ เวทนํ

ตํสมฺปยุตฺตทรมเม จ โคจรเสวนาย เสวโต จาปี ฯ จิยฺยตีติ สพฺพํ

กิลเสวภูมฺมํ ปริกฺขยฺมํ ปรียาทานํ คจฺจนฺติ ฯ

โนปจิยฺยตีติ น อูปจิยฺยติ น อายมฺ คจฺจนฺติ ฯ

เอวํ โส จรตี สโตติ เอวํ กิลเสวาปนยฺนปฏฺิปปตฺติยา

สโต สมฺปชาโน หุตฺวา จรตี วิหริตี ฯ

เอวํ อปจฺฉินโต ทฺกฺขณฺติ วุตฺตนยฺน อปจยคามินิยา

มคฺคปณฺณาย สกถํ วฏฺฏทฺกฺขมฺ อปจฺฉินตฺตสฺส ฯ

สนฺติเก นิพฺพาน วุจฺจตีติ สอฺปาทิสฺเสสนฺนฺปาทิสฺเสสนิพฺพาน-

ชาตฺตสมิเป เอวาติ วุจฺจติ อสงฺขตฺตย ชาตฺตยา สจฺฉนิกตฺตตฺตา ฯ

น โส รชฺชตี สทฺทเทสฺสตฺวาทีสุปี อิมินาว นยฺน อตฺโถ

เวทิตพฺโพ ฯ

เอวํ เถโร อิมานิ คธาหิ สตฺถ โอวาทสฺส อตฺตนา

อูปชาริตถาวํ ปเวเตตฺวา อฏฺฐายาสนา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา คโต

น จิรฺสเสว วิปสฺสนํ วทฺเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณีตี ฯ

มารู้กฤษณ์คฤทศรคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปริปุณณกาโย สุรจิติอาทิกา อายสมโต เสดตเถรสส คาถา ฯ
กา อุปฺปตฺติ

อัย กิร ปทุมุตตรภควโต กาลเ กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา
วิญญตฺ ปตฺโต คณปาโมกฺโข หุตฺวา ตีณิ ปรุสฺสทานิ
สมาทเปตฺวา (๑) เตหิ สทฺธิ สตฺถุ คนฺธกฺขี การตฺวา
กตปริโยสิตาย คนฺธกฺขียา สกิกฺขุสํมสฺส ภควโต มหาทานํ
ปวตฺเตตฺวา สตฺถาริ ภิกฺขุ จ ติจีวเรน อจฺฉาทลฺสิ ฯ

โส เตน ปุณฺณกมฺเมน เอกํ พุทฺธนฺตรํ เทวโลเก เอว
วสิตฺวา ตโต จโต เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท
องฺคตฺตราเปสฺส อापฺเณ นาม พุราหฺมณคามเ พุราหฺมณกุล
นิพฺพตฺติตฺวา เสโลติ ลทฺธนาโม อโหสิ ฯ โส วยฺปตฺโต ติสฺสุ
เวทฺสฺส พุราหฺมณสิปฺเปสฺส จ นิปฺพตฺตี คนฺตฺวา ตีณิ มาณวก-
สทานิ มนฺเต วาเจนฺโต อापฺเณ ปฏิวสฺติ ฯ

เตน จ สมเขน สตฺถา สาวคฺถิตโต นิกฺขมิตฺวา
อฑฺฒเตรสฺหิ ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ องฺคตฺตราเปสฺส จาริกํ จรนฺโต
เสลสฺส อนฺเตวาสิกานญจ ฅาณปริปากํ ทิสฺวา อญฺจตรสฺมี
วนสณฺฑเ เวหฺรติ ฯ อถ เกณิโย นาม ชฺฎีโล สตฺถุ อากมฺนํ
สฺตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา สทฺธิ ภิกฺขุสงฺเขน สตฺถาริ สุวตฺนายน
#๑. สี. สมทาเปตฺวา ฯ

นิมนเตตฺวา สเก อสุสม ปหุตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏฺยทาเทติ ฯ
ตสฺมี จ สมเย เสโล พุราหุมนโณ สทฺธิ ตีหิ มาณวทสเทหิ
ชงฺฆาวิหารี อนุจฺจโรโต เกณียสฺส อสุสมํ ปวิสิตฺวา ชฎฺฐิเล
กฏฺฐผลานุทฺชนสมฺปาทนาทินา ทานุปกรณํ สชฺเชนฺเต ทิสฺวา
กึ นฺุ โจ เต เกณีย มหายลฺโย ปจฺจุปฏฺฐิจิตฺตอาทิ ปุจฺฉิตฺวา
เตน พุทฺโธ ภควา มยา สุวตฺตนาถ นิมนตฺติโตติ วุตฺเต
พุทฺโธติ วจฺฉํ สุตฺตวาว หฎฺฐโธ อุตฺกฺโข ปิตฺติโสมนสฺสชาโต
ตาวเทว มาณวเกหิ สทฺธิ สตฺถาริ อุปสงฺกมิตฺวา กตปฏฺฐิ-
สนฺถาโร เอกมนฺตํ นิสินฺโน ภควโต กายเ พาดตฺตีส
มหาปฺริสทกฺขณานิ ทิสฺวา อิเมหิ ลกฺขणेหิ สมฺนฺนาคโต
ราชา วา โหติ จกฺกวตฺตติ พุทฺโธ วา โลเก วิวฏฺฐจฺฉโท
อัย ปน ปพฺพชฺชิตฺโต โน จ โจ นํ ชานามิ พุทฺโธ
วา โน วา สุตฺโต โจ ปน เมตฺตํ พุราหุมนานํ วุตฺตมานํ
มหลฺลทกานํ อจฺจริยปาจฺจริยานํ ภาสฺमानานํ เย เต ภวฺนฺติ
อรหฺนฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธา เต สเก วณฺเณ ภณฺณมานเ
อตุตฺตานํ ปาตุกโรนฺตฺติติ อสมฺมาสมฺพุทฺโธ หิ สมฺมุเข จตฺวา
พุทฺธคฺคเณหิ อภิตฺถวียมาโน สารชฺชติ มงฺกุภาวํ อาปชฺชติ
อเวสารชฺชปฺตตฺตตาย อนนฺุโยคกฺขมตฺตา ยนฺุณฺนาหํ สมณฺ์
โคตมํ สมฺมุขา สารูปฺปาหิ คาทาหิ อภิตฺถเวยฺยนฺุติ เอวํ ปน
จินฺเตตฺวา

ปริปฺณกาโย สุรฺจ	สุชาโต จารุทสุสโน
สุวรรณวณฺโณสิ ภควา	สุสุกุกทาโจสิ วีริยา ฯ
นรสุสฺ หิ สุชาตสุส	เย ภวนฺติ วิยญฺณา
สพฺเพ เต ทว กายสุมี	มหาปุริสลกฺขณา ฯ
ปสนฺนเนตฺโต สุมฺโ	พฺรหา อฺชฺช ปตาปวา
มชฺเฒ สมณสฺมฺสฺส	อาทิจฺโจว วิโรจสิ ฯ
กลฺยาณทสุสโน ภิกฺขุ	กณฺจนสนฺนิกตฺตโจ
กึ เต สมณภาวเณ	เอวํ อุตฺตมวณฺณิโน ฯ
ราชา อรหฺสิ ภวิคฺ	จกฺกวตฺตี รเถสโก
จาตฺรนฺโต วิชิตาวิ	ชมฺพุสณฺทสุส อิศฺสโร ฯ
ขตฺติยา โภที ราชานो (๑)	อนฺยนฺตา ภวนฺติ เต
ราชาภิราชา มนฺชินฺโท	รชฺชํ การเหหิ โคตมาติ (๒)

ณฺหิ คาถาหิ ภควนฺตํ อภิตฺถวิ ฯ

ตตฺถ ปริปฺณกาโยติ อภิปฺยตฺตรูปานํ ทวตฺตีสาย
มหาปุริสลกฺขณานํ ปริปฺณณตฺตาย อหีนฺจคปจจฺจคตฺตาย จ
ปริปฺณณสรีโร ฯ

สุรฺจิติ สุนฺทรสรีรปฺปโก ฯ

สุชาโตติ อาโรหปรีณาหสมปตฺติยา สณฺจานสมปตฺติยา จ
สุนิพฺพตฺโต (๓) ฯ

#๑. สุยา. โภชราชานो ฯ ม. โภคิราชานो ฯ ๒. พุ. เถร.

#๒๖/๓๕๐/๓๘๓ ฯ ๓. สพฺพตฺถ อภิชาตฺรโปติ ทิสฺสติ ฯ

จารุทศโนติ สุจรมปี ปสสนนทาน อติคตชนก อปปฏิกฤ
รมณีย จารุ เอว ทศสน อสสาติ จารุทศโน ๑ เกจิ ปนาห
จารุทศโนติ สุนทรเนคโตติ ๑

สุวรรณวณโณติ สุวณณสทิสวณโณ (๑) ๑

อสีติ ภวสิ อิท ปท ปริปณณกาโย อสีติอาทินา

สพพเพเทหิ โยเขตพพิ ๑

สุสุกุกทาโจติ สุกุสุ สุกุกทาโจ ๑ ภควโต หิ ทาจาหิ

จนุทกัรณา วิย ชวลรสุมิโย นิจจรรนติ ๑

วิริยวาติ วิริยปารมีปาริปุริยา จตุรงคสมนุณาต-

วิริยาธิญจानโต (๒) จตุพพิทศส สมมปปรานสส สมปคตียา จ

อติสยยุคโต ๑

นรสส หิ สุชาตสสาติ สมตีสาย ปารมิน อริยสส

วา จกกวคติวคตสส ปริปริตคตา สุกุสุ สมมเทว ชาตสส

นรสส มหาปฐิสสสาติ อคโต ๑

สพเพ เตติ เข มหาปฐิสภาว โลก อคคปคคภาว

พยุชชนตติ พยุชชนาติ ลทฐโวหารสุปติญจิตปาททาหิ-

พาตตีสมหาปฐิสลคกขณสงขาตา ตมพนขคungskนขตาหิอสีติอนุ-

พยุชชนสงขาตา จ รูปคณา เต อนวเสสา ตว กายสมิ

#๑. สี่. สุวณณสส ชาตรูปสส สทิสวณโณ ๑

#๒. สี่. วิริยญจानโต ๑ ๑. สี่. สนตติ เสโส ๑

มหาปริสตกษณาติ ปุพเพ วุตตพยุชชานาเนว วจันนุตเรน
นิกเมนุโต อาห ฯ

อิทานิ เตสุ ลกษणेสุ อุตตนา อภิรุจิตะหิ ลกษणेหิ
ภควนุตติ โถเมนุโต ปสนุนเนตฺโตติอาทิมหา ฯ

ภควา หิ ปญจวณฺณปสาทสมฺปตฺติยา ปสนุนเนตฺโต ฯ

ปริญฺณณจฺนทมนฺทลสทิสฺมุขตายนํ สุมุโข ฯ

อาโรหปรีณาสมฺปตฺติยา พุรหา ฯ

พุรหุมุชฺชุตตายนํ อชฺช ฯ ชฺชติมนฺตายนํ ปตาปวา ฯ

อิทานิ ตเมว ปตาปวณฺตติ อาทิจฺจุปมายนํ วิภาเวณฺโต
มชฺชเณ สมนฺตํสสาติอาทิมหา ฯ

ตตฺถ อาทิจฺโจว วิโรจสีติ ยถา อาทิจฺโจ อุกฺกจฺฉนฺโต
สพฺพิ ตมคตํ วิชเมตฺวา อาโลกํ กโรณฺโต วิโรจติ เอวํ ตุมปิ
อนฺโต เจว พหิ จ สพฺพิ อวิชฺชาตมํ วิทฺธเสตฺวา ฅาณาโลกํ
กโรณฺโต วิโรจสี ฯ

ทสฺสนิยฺรูปตายนํ อํกคฺคิตานํ ทสฺสนสมฺปตฺตินํ อวหนฺโต
กลฺยาणेหิ ปญฺจหิ ทสฺสเนหิ สมนฺนาคตตฺตา จ กลฺยาณ-
ทสฺสโน ฯ

อฺตุตมวณฺณโนติ อฺตุตมวณฺณสมฺปนฺนสฺส ฯ

จกฺกวตฺตีติ จกฺกรตํ วตฺเตติ จตฺตฺหิ สมฺปตฺติจกฺเกหิ

วตุเตติ เตหิ จ ปเร วตุเตติ ปรีหิตาย อิริยาปลจกุกานัน
วตุโต เอตสุมี อตุถิติ จกุกวตุติ อถวา จตุหิ อจุนริยชมเมหิ
จ สจกหวตุถุหิ จ สมนุนาคเมน ปเรหิ อนภิกวนียสุส
อาณาจกุกสุส วตุโต เอตสุมี อตุถิติปี จกุกวตุติ ฯ
รเถสโกติ รติเกสุ อาชานียอุสภปริโส มหารติโกติ อตุโถ ฯ
จาทูรनुโตติ จตุสมุททนต์าย ปจวิยา อิสฺสโร ฯ
วิชิตาวิติ วิชิตวิชโย ฯ
ชมพุสณทสุสชาติ ชมพูทีปสุส ปากเณน หิ อิสฺสรियานิ
ทสุเสนโต เอวมาน ฯ จกุกวตุติ ปน สปริตฺตทีปานัน จตุนนมปิ
มหาทีปานัน อิสฺสโรว ฯ
ขตุติยาติ ชาติขตุติยา ฯ โภคิติ โภคิยา ฯ
ราชาโนติ เย เกจิ รชฺช การนุตา ฯ
อนุยนฺตาติ อนุกามิโน เสวกา ฯ
ราชาภिरาชาติ ราชนัน ปุชนิโย ราชา หตุวา จกุกวตุติติ
อธิปฺปาโย ฯ
มนุชินฺโทติ มนุสฺสาธิปติ มนุสฺसानัน ปรมิสฺสโรติ อตุโถ ฯ
เอวํ เสเลน วตุเต ภควา เย เต ภวานฺติ อรหนฺโต
สมมาสมพุทฺธา เต สเก วณเณ ภณฺณมานเอ อตุตानัน
ปาตุกโรนฺตฺติ อิมํ เสดสุส มโนรํ ปุเรนฺโต

ราชาหมสมิ เสดลติ ฌมมราชา (๑) อนุตฺตโร
ฌมเมน จกุกั วัตฺเตมิ จกุกั อปฺปฏิวตฺตียนฺติ (๒)

อิมิ คาลมาห ๑

ตฺตฺรายิ อธิปฺปาโย ยิ มํ ตฺวํ เสดล ยาจสิ ราชา
อรหสิ ภวิตฺถุ จกุกวตฺติตฺติ เอตฺถ อปฺโปสฺสฺสูกโก โหหิ ราชาหมสมิ
สฺติ จ ราชตฺเต ยถา อญฺโณ ราชา สฺมานปี โยชนสฺตํ
วา อนุสาสฺติ เทว ตินิ จตฺตาริ ปณฺจ โยชนสฺตานิ วา
โยชนสฺสสฺตํ วา จกุกวตฺตํ หุตฺวาปี จตฺตํปฺปฺริยฺนตฺมตฺตํ วา
นาหเมวํ ปฺริจฺฉินฺนวิสโย ๑

อหํ หิ ฌมมราชา อนุตฺตโร ภวคฺคโต อวิจิปฺริยฺนตฺ
กตฺวา ติริยิ อปฺริเมยฺยโลกธาคฺโช อนุสาสามิ ๑ ยาวตา หิ
อปฺทาภิเกทา สฺตฺตา อหํ เตสํ อคฺโค ๑ น หิ เม โภจ
สิเลน วา ๑เป ๑ วิมุตฺตนิฆนทสฺสเนน วา สฺทิสฺโส นตฺถิ กฺุโต
ภิชฺโช ๑ สฺวหํ เอวํ ฌมมราชา อนุตฺตโร อนุตฺตเรเนว
จตฺสฺติปฺญฺจานาภิเกทโพรธิภฺกฺชิสฺสงฺขาเตน ฌมเมน จกุกั วัตฺเตมิ
อิทํ ปชฺหถ อิทํ อฺุปฺสมฺปชฺช วิหฺรธาติอาทินา อาณาจกุกั
อิทํ โข ปน ภิกฺขเว ทฺกฺขํ อริยสจฺจนฺตฺติอาทินา ปฺริยตฺตฺติฌมเมน
#๑. ปฺปฺราณ. (ภควา) ๑

#๒. ม. ราชาหมสมิ เสดล (เสดลติ ภควา)

#ฌมมราชา อนุตฺตโร ๑

#ฌมเมน จกุกั วัตฺเตมิ จกุกั อปฺปฏิวตฺตียนฺติ ๑ ชฺ. เถร

ธมมจกุกเมว วา ๑

จกุกั อปฺปฏิวตฺติยฺนฺติ ยั จกุกั อปฺปฏิวตฺติยั โหติ สมณเณ
วา ๑เป ๑ เกณจิ วา โลกสุมนฺติ ๑

เอว อตฺตทานมาวิกโรนฺตึ ภควนฺตึ ทิสฺวา ปิตฺติโสมนสฺส-
ชาโต เสโล ปุณ ทพฺพิกรณตฺถั

สมพฺพุโร ปฏฺิขานาสี (๑)	ธมฺมราชา อนฺตฺตโร
ธมฺเมน จกุกั วตฺเตมิ	อิติ ภาสธ โคตม.
โก นฺุ เสนาปติ โโกโต	สาวโก สตฺตฺรณฺวโย
โก อิมิ อนฺวตฺเตติ (๓)	ธมฺมจกุกั ปวตฺติตฺนฺติ (๔)

กาถาทูยมาห ๑

ตฺตฺถ โโก นฺุ เสนาปิตฺติ ธมฺมรณฺโโย โโกโต ธมฺเมน
ปวตฺติตฺสฺส จกุกสฺส อนฺุปวตฺตนโก เสนาปติ โโก นฺฺติ ปุจฺฉิ ๑

เตน จ สมเณน ภควโต ทกฺขินปฺสฺเส อายสุมา
สาริปฺตฺโต นิสินฺโน โหติ สุวณฺณปฺญฺโซ วย สิริยา โสภมาโน
ตึ ทสฺเสนฺโต ภควา

มยา ปวตฺติตึ จกุกั (๕)	ธมฺมจกุกมฺนฺตฺตรึ
สาริปฺตฺโตอนฺวตฺเตติ	อนฺุชาโต ตถาคตฺนฺติ (๖)

#๑. สฺยา. ม. สมพฺพุโร ปฏฺิขานาสี (อิติ เสโล พุราหฺมโณ) ๑

#๒. ม. ภาสธ ๑ ๓. ม. โโก เต ตมฺนฺวตฺเตติ ๑ ๔. พุ. เถร.

#๒๖/๓๕๐/๓๘๔ ๑ ๕. สฺยา. ม. มยา ปวตฺติตึ จกุกั (เสลาติ ภควา)

#๖. ม. ธมฺมจกุกั อนฺตฺตรึ ๑

สาริปฺตฺโต อนฺวตฺเตติ อนฺุชาโต ตถาคตฺนฺติ ๑

พุ. เถร. ๒๖/๓๕๐/๓๘๔ ๑

บุพพทกนิภายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 500
เล่มที่ 26 วิสตีนิปาตวณณา หน้า 500

คาถมาห ฯ

ตตุถ อนุชาโต ตถาคตฺนฺติ ตถาคตฺ อนุชาโต ตถาคเตน
เหตุนา อริยาย ชาตียา ชาโตติ อตุโล ฯ

เอว โก นฺ เสนาปติ โภโตติ เสเลน วุตตปญฺหิ
พฺยากริตฺวา ยํ เสโล อาห สมฺพุทฺโธ ปฏฺิชานาสตี ตตุถ
นํ นิกฺกงฺขํ กาคูกาโม นานํ ปฏฺิณฺณามตฺเตเนว ปฏฺิชานามิ
อปี จาหํ อิมินา การเณน พุทฺโธติ ณาเปตุ

อภิณฺเณยฺยํ อภิณฺณาดํ ภาเวตพฺพญจ ภาวิตํ
ปฺหาตพฺพํ ปหีนํ เม ตสฺมา พุทฺโธสฺมิ พฺราหฺมณฺณาติ (๑)

คาถมาห ฯ

ตตุถ อภิณฺเณยฺยนฺติ จตฺตารี สจฺจานิ จตฺตารี อริย-
สจฺจานิ ฯ จตฺนฺนํ หิ สจฺจานํ อริยสจฺจานญจ สามญฺญค-
คหณเมตํ ยทิตํ อภิณฺเณยฺยนฺติ ฯ

ตตุถ อริยสจฺจเจสุ ยํ ภาเวตพฺพํ มกฺคสจฺจํ ยญจ ปฺหาตพฺพํ
สมฺมทฺยสจฺจํ ตพฺพยคฺคหเณน เตสํ ผลญฺจทานิ นิโรธสจฺจทฺกข-
สจฺจานิปี คหิตาเนว โหนฺติ เหตุคฺคหเณเนว ผลสฺตีทฺธิโต เตน
ตตุถ สจฺจนิกาตพฺพํ สจฺจนิกตํ ปรีณฺเณยฺยํ ปรีณฺณตฺนฺติ อิทฺมปี
วุตตเมว โหติ ฯ อภิณฺเณยฺยํ อภิณฺณตฺนฺติ วา อิมินา จ
สพฺพสฺสปี เณยฺยสฺส อภิณฺณตฺนฺตสมฺพุทฺธภาวํ อุตฺเทสวเสน
#๑. พุ. เถร. ๒๖/๓๕๐/๓๘๔ ฯ

พุทธกนิทายกฏกถา เถรคาถาพรรณนา (ปรมคฤที่ปนี ๒) - หน้าที่ 501
เล่มที่ 26 เสตฺเถรคาถาพรรณนา 501

ปกาสเตตฺวา ตเทกเทสํ นินฺทเทสวเสน ทสฺเสนฺโต ภาเวตฺพฺพญจ
ภาวิตฺตฺนฺตฺติอาทิมานํ ฯ

อถวา ภาเวตฺพฺพํ ภาวิทํ ปฺหฺตฺพฺพํ ปฺหฺนฺนฺตฺติ
อิมินา อตฺตโน ฌาณปฺหฺนสมฺปทาภิตฺตฺนฺมฺเขน ตํมฺลกตฺตฺตา
สพฺเพปี พุทฺธคฺคฺมา กิตฺตฺตฺตา โหนฺตฺตฺติ อาห ตสฺมา พุทฺธโชนฺมฺ
พฺรหฺมณฺตฺติ ฯ

อภิณฺเวยฺยอภิณฺเวยฺยวาทคฺคฺกฺเขน หิ สพฺพโส วิชฺชาวิมฺตฺตฺนํ
คหิตฺตฺตา สพลํ จตฺตฺจฺจฺภาวํ สทฺธิ์ เหตุสมฺปตฺตฺติยา ทสฺเสนฺโต
พฺชฺฉิตฺตฺพํ สพฺพํ พฺชฺฉิตฺตฺวา พุทฺธ ชฺาโตสนฺมฺิตฺติ ฌาเยน เหตุนา
ตฺตโน พุทฺธภาวํ วิภาเวตฺติ ฯ

เอวํ นินฺทปฺริยาเยน อตฺตํ ปาตฺตฺกริตฺตฺวา อตฺตนิ กงฺขา
วิตฺตฺตฺตฺติ พฺรหฺมณฺ อสฺสาเหฺนฺโต

วินยสฺส มยิ กงฺขํ	อริมฺจฺจสฺส พฺรหฺมณ
ทฺลลภํ ทสฺสนํ โหติ	สมฺพุทฺธานํ อภิณฺหโส ฯ
เยสํ เว ทฺลลภ โลก	ปาตฺตฺกาโว อภิณฺหโส
โสหํ พฺรหฺมณ พุทฺธโชนฺมฺ	สทฺลลกตฺโต อนุตฺตโร ฯ
พฺรหฺมณฺโต อตฺตฺโต	มารเสนปฺมทฺทโน
สพฺพามิตฺเต วเส กตฺวา (๑)	โมทามิ อฏฺโตภโยติ (๒)

คาถตฺตฺตฺยมาห ฯ

#๑. สฺยา. วสิทฺตฺวา ฯ ๒. บ.เถร. ๒๖/๓๕๐/๓๕๕ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 502
เล่มที่ 26 วัสดุณีปาตวณณา หน้า 502

ตตถ วินยสุตติ วินเนหิ ฉินฺท ๑ กงฺขนฺติ วิจิกิจฺฉิ ๑
อธิมฺจุจฺสุตติ อธิโมกฺขํ กร สมฺมาสมฺพุทฺโธติ สทฺทห ๑
ทูลลภํ ทสฺสนํ โหติ สมฺพุทฺธานนฺติ ยโต กปฺปานิ
อสงฺเขยฺยมฺปิ พุทฺธสฺส
สฺส
พฺรหฺมณฺญโตติ เสฏฺฐณฺญโต ๑
อติคฺค
มารเสนปฺปมทฺทโนติ กามา เต ปจฺจมา เสนาติ เอว
อาคตฺตาย มารเสนาย ปมทฺทโน ๑
สพฺพามิตฺเตติ ขนฺธกิลเสสภิสงฺขารมจฺจุเทวปฺคตฺมารสงฺขาเต
สพฺพปจฺจจฺจ
วเส กตฺวาติ อตฺตโน วเส กตฺวา ๑
โมทามิ อฏฺโฏภโยติ กฺุโตจิ นิพฺภโย สมาริสฺสุเขน
ผลนิพฺพานสฺสุเขน จ โมทามิ ๑
เอว วุตฺเต เสโล พฺรหฺมณฺโณ ตาวเทว ภควติ สยฺชชาต-
ปสาโท ปพฺพชฺชาเปกฺโข หุตฺวา
อิทํ โภณฺโต นิสามถ ยถา ภาสติ จกฺขุมา
สฺส
พฺรหฺมณฺญตํ อติคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
โก ทิสฺวา นปฺปสีเทยฺย อปี กณฺหาภิชฺชาติโก ๑

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 503
เล่มที่ 26 เสตตุเถรคาถาวณณา 503

โย มํ อิจฺจติ อเนวตุ โย วา นิจฺจติ คจฺจตุ
อิธานํ ปพฺพชิสฺสามิ วรปญฺญสฺส สนฺติเกติ (๑)

คาถตฺตยมาห ยถา ตํ ปริปากคตาย อุปนิสฺสยสมฺปตฺติยา
โจทียมาโน ฯ

ตตฺถ กณฺหาภิชชาติโกติ นิจฺจติโก ตโมตมปรายณฺภาเว
จิโต ฯ

ตโต เตปิ มาณวกา เหตุสมฺปนฺนตาย ตตฺถเว ปพฺพชฺชา-
เปกฺขา หุตฺวา

เอตํ เจ รุจฺจตี โภโต สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนํ
มยมฺปิ ปพฺพชิสฺสามิ วรปญฺญสฺส สนฺติเกติ (๑)

คาถมาหํสฺสุ ยถา ตํ เตน สทฺธี กตาริการา กุลปฺตฺตา ฯ

อถ เสโล เตสฺสุ มาณวเกสฺสุ ตฺถจฺจิตฺโต เต ทสฺเสนฺโต
ปพฺพชฺชยจ ยาจมาโน

พฺรหฺมณา คิสฺตา อิเม ยาจนฺติ ปญฺชลิคตา
พฺรหฺมจริยํ จริสฺสามิ ภควา ตว สนฺติเกติ (๑)

คาถมาห ฯ

ตโต ภควา ยสฺมา เสโล เหฏฺฐา วุตฺตนเยน ปทฺมตฺตรสฺส
ภควโต กาลे เตสฺสเยว ตินฺณํ ปุริสฺสตันนํ กณฺเชฏฺโฐ หุตฺวา
โรปีตฺถสฺสโมโล อิทานิ ปจฺฉิมภเวปิ เตสฺสเยว อจฺริโย หุตฺวา

#๑. พุ. เถร. ๒๖/๓๕๐/๓๘๕ ฯ

นิพพุโต ฌาณญสฺส เตสญจ ปรีปกุกํ เอหิกุกุภาวสฺส จ
อุปนิสฺสโย อตฺถิ ตสฺมา เต สพุเพว เอหิกุกุภาเวน ปพพชฺชาย
ปพพาเชนฺโต

สุวาขาคํ พุรหุมจริยํ (๑) สนนฺทิกุกุจกมกาทิกํ
ยตฺถ อโมฆา ปพพชฺชา อปฺปมคฺตสฺส ลิกฺขโตติ (๒)

คาถมาห ฯ

ตตฺถ สนนฺทิกุกุจกนฺติ ปจฺจกุกํ ฯ
อกาลิกนฺติ มกฺคานนฺตรผลุปรตฺติโต น กาลนฺตเร

ปรตฺตพพผลํ ฯ

ยตฺถาติ ยนิมิตฺตา ฯ มกฺคพุรหุมจริยนิมิตฺตา หิ ปพพชฺชา
อโมฆา อนิปรุผลา ยตฺถาติ วา ยสฺมี สาสเน อปฺปมคฺตสฺส
สตีวิปรุวาสรหิตสฺส ติสฺสุ ลิกฺขาสฺสุ ลิกฺขโต ฯ

เอวญจ วตุวา เอถ กิกฺขโวติ ภควา อโวจ ฯ ตาวเทว
เต สพุเพ อิทฺธิมยปรตฺตจิวรรธา หุตฺวา สญฺจิวสฺสติกฺคเธรว วिय
ภควนฺตํ อภิวาเทตุวา ปรีวาเรสุ ฯ

โส เอว ปพพชิตฺวา วิปรุสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต สตฺตเม
ทิวเส สปริโส อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๓)

นคเร หํสวตฺติยา วิถิสามี อโหสํ

มม ฌาตี สมานेतฺวา อิทํ วจนมพุรวี ฯ

#๑. สุยา. ม. สุวาขาคํ พุรหุมจริยํ (เสลาติ ภควา)

#๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๕๐/๓๘๕ ฯ ๓. พุ. อ. ๓๒/๓๕๔/๔๕๓ ฯ

พุทธทศนิกายภูษกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 505
เล่มที่ 26 เสดศุเถรคาถาวณณา 505

พุทโธ โลเก สมุปโปโน	ปญญกเขตโต อนุตตโร
อาสี โส สพุพโลกสุส	อาหุตินัน ปฏิกุคโห ๑
ขตติยา เนคมา เจว	มหาสาธา จ พุราหุมน
ปสนุนจิตตา สุมนา	ปุกชมมัม อกัมสุ เต ๑
หตถาโรหา อนิกกุชา	รติกา ปตติการกา
ปสนุนจิตตา สุมนา	ปุกชมมัม อกัมสุ เต ๑
อุคคา จ ราชปุตตา จ	เวสียานา จ พุราหุมน
ปสนุนจิตตา สุมนา	ปุกชมมัม อกัมสุ เต ๑
อาพาริกา จ สุทา จ (๒)	นุหาปกา มาลการกา
ปสนุนจิตตา สุมนา	ปุกชมมัม อกัมสุ เต ๑
รชกา เปสการา จ	จมมการา จ นุหาปกา ๑ (๓)
ปสนุนจิตตา สุมนา	ปุกชมมัม อกัมสุ เต ๑
อุสุการา ฆมการา	จมมการา จ ตจจกา
ปสนุนจิตตา สุมนา	ปุกชมมัม อกัมสุ เต ๑
กมุวารา โสณนการา จ	ติปโปลหกรา ตถา
ปสนุนจิตตา สุมนา	ปุกชมมัม อกัมสุ เต ๑
ภตกา เจฏกา เจว	ทาสกมุมกรา พหุ
ยถาสเกน ถาเมน	ปุกชมมัม อกัมสุ เต ๑

#๑. ยู. อาธาโร ๑ ๒. สุธา. อาพาริกา จ สุทา จ ๑

#๓. สุธา. ตุนนวาชา จ นุหาปกา ๑ ๔. สุธา. เจลกา ๑ ยู. กิตกา ๑

พุทธทศนิกายกฎกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 506
เล่มที่ 26 วัสดุนิปาตวรรณนา หน้า 506

อุททารา กฏุททารา	กสิกา (๑) คินหารกา
ยถาสเคน ถาเมน	ปุคธมมํ อํกํสุ เต ๑
ปุปุพิกา มาลิกา เจว	ปณณิกา ผลหารกา
ยถาสเคน ถาเมน	ปุคธมมํ อํกํสุ เต ๑
คณิกา กุมภทาสี จ	ปุวิกา มจฺจนิกาปี จ (๒)
ยถาสเคน ถาเมน	ปุคธมมํ อํกํสุ เต ๑
เอธ (๓) สพุเพ สมากนตุวา	คณํ พนฺชาม (๔) เอกโต
อธิการิ กริสฺสาม	ปุณฺณกฺเขตฺเต อนฺตุตฺเร ๑
เต เม สุตฺวาน วจัน	คณํ พนฺธิสฺส ตาวเท
อุปฺฏฺจานสาถิ สุกถิ	ภิกฺขุสํฆสฺส การยฺม ๑
นิฏฺจาเปตฺวาน ตํ สาถิ	อุทกฺโก ตฺถจฺจมานโส
ปรโต เตหิ สพุเพหิ	สมฺพุทฺธมฺปสฺจกฺมํ ๑
อุปฺสงฺกมฺม สมฺพุทฺธิ	โลกนาถิ นราสภิ
วณฺทิตฺวา สตุถฺโน ปาเท	อิทํ วจนมพฺรวิ ๑
อิเม ตินฺนิ สตา วิร	ปุริสา เอกโต คณา
อุปฺฏฺจานสาถิ สุกถิ	นียฺยาเทนฺติ ตฺวํ (๕) มุนิ ๑
ภิกฺขุสํฆสฺส ปฺรโต	สมฺปฺฏิจฺจตฺว (๖)จกฺขุมา
ติณฺณํ สตานํ ปฺรโต	อิมา คาถา อภาสถ ๑

#๑. สฺยา. กสิกา ๑ ๒. ย. มจฺจนิกายิกา ๑ ๓. สฺยา. เอเต ๑

#๔. สฺยา. คณพนฺชาม ๑ ๕. สฺยา. ตว ๑ ๖. สฺยา. สมฺปฺฏิจฺจตฺ ๑

ติสตาปี จ เขญฺโจ จ	อนฺวตฺตีสฺส เอกโต
สมฺปตฺตีสฺส (๑) หิ กริตฺวาน	สพฺเพ อนฺภวิสฺสท ๑
ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต	สีตฺถาวมนฺตฺตรํ
อชฺรํ อมฺรํ สนฺตํ	นิพฺพานํ ปสฺสยิสฺสท ๑ (๒)
เอวํ พุทฺโธ วียากาสี	สพฺพพญฺญ สมณฺตฺตโร (๓)
พุทฺธสฺส วจฺนํ สุตฺวา	โสมนสฺสํ ปเวทยี ๑
ตีสกปฺปสทฺสทานิ	เทวโลเก รมี อหํ
เทวาทิปโป ปญฺจสตี	เทวราชฺชมการยี ๑
สทฺสทกฺขตฺตํ ราชา จ	จกฺกวตฺตีสฺส อโหสํ
เทวราชฺชํ กโรนฺตสฺส	มหาเทวา อวณฺทิสฺสํ (๒)
อิทฺ มานุสเส รชฺชํ (๕)	ปริสา โหนฺติ พนฺธวา
ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต	วาเสญฺโจ นาม พฺราหฺมโณ ๑
อสีตฺติโกฏฺฐิ นิจโย	ตสฺส ปฺตฺโต อโหสํ
เสโล อิตฺติ มมํ นามํ	ฉพฺงเค ปารมี คโต ๑
ชงฺฆาวิหารํ วิจฺรํ	สตีเสหิ ปฺรกฺขโต
ชญาการิกกริตํ (๖)	เกณฺธิยํ นาม ตาปสํ ๑
ปฏฺยตฺตาทุตี ทิสฺวา	อิทํ วจฺนมนฺพรวี
อาวาโห วา วิวาโห วา	ราชา วา เต นิมนฺตีโต ๑

#๑. สฺยา. สมฺปตฺตีสฺส ๑ ๒. สฺยา. ปสฺสยิสฺสท ๑ ย. สฺยสฺยิสฺสท ๑

#๓. สฺยา. สพฺพพญฺญตฺมมนฺตฺตโร ๑ ม. สมณฺตฺตโร ๑ ๔. สฺยา.

#ปเทสราชฺชํ วิปฺลํ คณฺนาโต อสงฺขยํ ๑ ๕. สฺยา. รชฺเช ๑

#๖. สฺยา. ชญาการิกกริตํปี ๑

อาหุตี ยัญจกาโมหิ	พฺราหฺมณ เทวสมมเต
น นิมนฺเตมิ ราชนํ	อาหุตี เม น วิชฺชติ ฯ
น จตฺถิ มยฺหมาวาโห	วิวาโห เม น วิชฺชติ
สกุยนํ นนฺทิจนโน	เสฏฺโฐ โลเก สเทวเก ฯ
สพฺพโลกहितตฺถาย (๑)	สพฺพสตุตฺตฺสขาวโห
โส เม นิมนฺติโต อชฺช	ตสฺเสตํ ปฏฺิยาทณํ ฯ
ติมฺพรุสทวณฺณาโก	อปฺปเมยฺโย อนฺนูปโม
รฺูปเนนาสทิสฺโส พุทฺโธ	สฺวาทนาย นิมนฺติโต ฯ
อูกฺกามุขปหฺภูโจว (๒)	ขทฺิรฺงการสนฺนํโก
วิชฺชูปโม มหาวิโร	โส เม พุทฺโธ (๓) นิมนฺติโต ฯ
ปพฺพตฺตฺเค ยถา อจฺฉิ	ปฺนฺณมาเยว จนฺทิมมา
นพฺกคิวนฺณสงฺกาโส	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
อสมภฺิโต ภยาตีโต	ภวนฺตกรโณ มฺุณี
สีหฺอุปโม มหาวิโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
กฺุสโล พุทฺธมฺเมหิ (๔)	อปฺสยฺโห ปเรหิ โส
นาคูปโม มหาวิโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
สทฺธมฺมปารกฺุสโล (๕)	พุทฺธนาโค อสาทิสฺโส
อฺุสทฺอุปโม มหาวิโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ

#๑. สฺยา. ...हितตฺถาสฺติ ฯ ๒. ยฺ. อูกฺกามุขปหฺโต ว ฯ ๓. สฺยา. นาโถ ฯ

#๔. สฺยา. พุทฺธมฺเมหฺสุ ฯ ๕. สฺยา. สทฺธมฺมาจารกฺุสโล ฯ

อนนตวณฺโณ อมิตยโส	วิจิตตสพฺพลกฺขโณ
สกุฏปโม มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
วสี คณิ ปดาปี จ เตชสี	จ ทูราสโท
พฺรหฺมุปโม มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
มหคฺคธฺมโม (๑) ทสพโล	พลาตีพลาปารโค (๒)
ชฺรณฺอุปโม มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
สีลวีจ (๓) สมากิณฺโณ	ธมฺมวិณฺยานโฆภิตโต
อุทฺธูปโม มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
ทูราสโท ทุปฺปสโท	อจโล อุกฺคโต พฺรหา (๔)
เนรฺอุปโม มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
อนนตฺตวณฺโณ อสโม (๕)	อตุโล อุกฺคตํ คโต
กคฺนูปโม มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
ปติฏฺฐา ภยภิตานํ	ตาโณ สรณคามินํ
อสุสาสโก มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
อาสโย พุทฺธิมนฺตานํ	ปฺลฺลณฺกเขตฺตํ สุเขสินํ
รตนากโร มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ
อสุสาสโก เวทกโร (๖)	สามณฺณผลทายโก
เมฆูปโม มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต ฯ

#๑. สุยา. มหคฺคธฺมโม ฯ ยู. มหนฺตธฺมโม ฯ ๒. สุยา.ปารคฺคู ฯ

#๓. สุยา. สีลธิตฺติ ฯ ๔. สุยา. พฺรหฺมา ฯ ๕. สุยา. อสโม

#๖. สุยา. เทวทโร ฯ

โลก สมุสฺสึโต วีโร (๑)	สพฺพตมวโนทโน
สุริยูปโม มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺตฺโต ฯ
อารมฺมณวิมุตฺตีสฺสุ	สภาวทสฺสโก (๒) มุนิ
จหนฺอุปโม มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺตฺโต ฯ
พุทฺโธ สมุสฺสึโต โลก	ลกฺขณฺเหหิ อลงฺกโต
อปปเมยฺโย มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺตฺโต ฯ
ยสฺส ฌาณํ อปปเมยฺยํ	สีลํ ยสฺส อญฺปนํ
วิมุตฺติ อสทิสฺสา ยสฺส	โส เม พุทฺโธ นิมนฺตฺโต ฯ
ยสฺส ธีติ อสทิสฺสา	ถาโม ยสฺส อจินฺตฺติโย
ยสฺส ปรกฺกโม เชฏฺโฐ	โส เม พุทฺโธ นิมนฺตฺโต ฯ
ราโก โทโส จ โมโห จ	วิสฺสา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
อครูปโม (๓) มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺตฺโต ฯ
เกฺลสพฺยาริพฺพหฺกฺข-	สพฺพตมวโนทโน (๔)
เวชฺฐูปโม (๕) มหาวีโร	โส เม พุทฺโธ นิมนฺตฺโต ฯ
พุทฺโธติ โภ ยํ (๖) วเทสิ	โฆสฺสเปโส (๗) สฺสทฺถลโก
พุทฺโธ พุทฺโธติ สฺสควาน (๘)	ปีติ เม อฺทปชฺชถ ฯ
อพฺกนฺตรํ อคณฺหนตฺตํ	ปีติ เม พหิ นิจฺจเร
โสหํ ปีติมโน สฺนฺโต	อิทํ วจฺนมพฺุรวิ ฯ

#๑. สฺยา. โลก สมุสฺสึโต วีโร ฯ ๒. สฺยา. สภาวทสฺสโก ฯ
 #๓. ย. อครูปโม ฯ ๔. สฺยา. เกฺลสพฺยาริ พฺพหฺกฺขา โอสถิว
 #วโนทโก ฯ ๕. สฺยา. วิชฺฐูปโม ฯ ๖. สฺยา. พุทฺโธติ โฆสฺสิ ฯ
 #๗. สฺยา. โฆสฺส เปโส โส ฯ ๘. สฺยา. พุทฺโธติ โฆสฺนํ สฺสควา ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 511
เล่มที่ 26 เสตตุเถรคาถาวณณา 511

กหิ นุ โข โส ภควา	โลกเชฏฺโง นราสโก
ตตฺถ คนฺตุวา นมสฺสิสฺสํ	สามณฺณผลทายกํ ฯ
ปคฺคยฺห ทกฺขิณฺน์ พานฺหุ	เวทชาโต กตถฺขลฺลํ
อาจิกฺขิ (๑) เม ฐมฺมราชํ	โสภสฺสลุวิโนทฺนํ ฯ
อุเทนฺตุว มหาเมฆํ	นีลํ อณฺชนสนฺนํ
สาครํ วยิ ทิสฺสนฺตํ	ปสฺสเสตฺตํ มหาวนฺํ ฯ
เอตฺถ โส วสเต พุทฺโธ	อทนฺตทมโก มุนิ
วินยฺนโต จ เวเนยฺเย	โพเชนฺโต โพธิปฺกฺขิเย ฯ
ปิปาสิโตว อุทกํ	โกชนวํ ชิมฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ (๒)
กาวิ ยถา วจฺจกิทฺฐา	เอวาทํ วิจฺจिณี ชินฺํ ฯ
อาจารอุปจารณฺณ	ฐมฺมานุจฺจวิสํวริ
สิกฺขาเปมิ สเก สิสฺเส	กจฺจนฺเต (๓) ชินฺสนฺตํ
ทฺฐาสทา ภควนฺโต	สีหาว เอกจาริโน
ปเท ปทํ นิกฺขิปนฺตา	อาจฺจเยยฺยถ มาณวา ฯ
อาสิวิโส ยถา โฆโร	มิกฺรราชาว เกสริ
มตฺโตว กุณฺชโร ทนฺตี (๔)	เอวํ พุทฺฐา ทฺฐาสทา ฯ
อุกฺกาสิตถฺจ จิปีตํ	อชฺฉนฺเปกฺขิย (๕) มาณวา
ปเท ปทํ นิกฺขิปนฺตา	อุเปถ พุทฺฐสนฺตํ

#๑. สฺยา. อาจิกฺข ๑ ๒ สฺยา. ชิกจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ ๑ ๓. ย. กจฺจนฺโต ๑

#๔. สฺยา. ทนฺโต ๑ ๕. สฺยา. อชฺฉนฺเปกฺขาย ๑

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 512
เล่มที่ 26 วัสดุนิปาตวณณา หน้า 512

ปฏิสถลานครกา	อปปสททา ทูราสทา
ทुरुปสงกมา พุทธา	ครุ โหนติ สเทเว ๑
ยทาหิ (๑) ปญหิ ปุจณามิ	ปฏิสมฺโมทยามิ (๒) วา
อปปสททา ตทา โหถ	มุณีภูตาว ติฏฺฐถ ๑
ยิ โส เทเสติ สทฺทมมฺ (๑)	เขมฺ นิพฺพานปตฺติยา
ตเมวตถํ นิสาเมถ	สทฺทมมฺสฺสวนํ สุขํ (๔) ๑
อูปสงกมฺม สมฺพุทฺธ	สมฺโมทึ มุณินา อหิ
ตํ กถํ วิตฺติสาเรตฺวา	ลกฺขณฺ อูปฺচারยิ ๑
ลกฺขณฺ เทว จ กงฺขามิ (๕)	ปสฺสามิ ตีสลลกฺขณ
โกโสหิตวตฺตคฺคฺยหิ	อิทฺธิยา ทสฺสยิ มุณี ๑
ชิวหิ นินฺนามยิตฺวาน	กณฺณโสเต จ นาสิเก
ปฏิมฺสิ (๖) นลาฏฺณตํ	เกวถิ ฉาพฺยิ ชิโน ๑
ตสฺสาหิ ลกฺขณฺ ทิสฺวา	ปฺริปฺณฺณฺ สพฺยลฺลชเน
พุทฺโธติ นิฏฺฐิ คณฺตุวาน	สทฺ สิสฺเสหิ ปพฺพชฺ ๑
สเทหิ ตีหิ สหิโต	ปพฺพชฺ อนุคารยิ
อทฺตมาเส อสมฺปตฺเต	สพฺเพ ปตฺตตามฺห นิพฺพุตฺตี ๑น
เอกโต กมฺมํ กตฺวาน	ปฺญฺญกฺเขตฺเต อนุตฺตเร
เอกโต สํสริตฺวาน	เอกโต วินิวดตฺตยฺ ๑

#๑. สฺยา. ยมฺหิ ๑ ยฺ. ยาวาหิ ๑ ๒. ยฺ. ปฏิสมฺโมทยามิ ๑ ๓. สฺยา.

#สทฺทมมฺ ๑ ๔. สฺยา. สฺกํ ๑ ๕. สฺยา. น ทกฺขามิ ๑ ยฺ. ว กงฺขามิ ๑

#๖. สฺยา. ปฏิมฺสฺส ๑

โคปานสิโย ทตฺวาน	ปุคฺชมฺเม วสี อหิ
เตน กมฺเมน สุกเตน	อฏฺฐ เหตุ ลภามหิ ๑
ทิสาสฺ ปุชิตฺโต โหมิ	โกคา จ อมิตา มม
ปติฏฺฐา โหมิ สพฺเพสํ	ตาโส มม น วิชฺชติ ๑
พฺยาธโย (๑) เม น วิชฺชนฺติ	ทิจฺชาญํ ปาลยามิ จ
สุขุมจฺจวิโก โหมิ	อวาเส ปตฺติเต วเส (๒) ๑
อฏฺฐ โคปานสิ ทตฺวา	ปุคฺชมฺเม วสี อหิ
ปฏฺิสมฺภิตารหตฺตลฺยจ	เอตํ เม อปรฏฺฐมํ ๑
สพฺพโวสิตโวसान	กตฺทิจฺโจ อนาสโว
อฏฺฐ โคปานสิ นาม	ตว ปฺตฺโต มหามุณี ๑
ปณฺจ ฅมฺภานิ ทตฺวาน	ปุคฺชมฺเม วสี อหิ
เตน กมฺเมน สุกเตน	ปณฺจ เหตุ ลภามหิ ๑
อจโล โหมิ เมตฺตตาย	อนฺนงฺโก ภวามหิ (๓)
อาทฺยยวจน โหมิ	น ชฺิเมมิ ยถา อหิ ๑
อภนฺตํ โหติ เม จิตฺตํ	อจฺจโล (๔) โหมิ กสฺสจฺจิ
เตน กมฺเมน สุกเตน	วิมโล โหมิ สาสเน ๑
สคารโว สปฺปติสฺโส	กตฺทิจฺโจ อนาสโว
สาวโก เต มหาวีร	ภิกฺขุ ตํ วนฺทเต มุนิ ๑
กตฺวา สุกตฺพลฺลงฺก	สาลาญํ ปณฺชเปสหิ
เตน กมฺเมน สุกเตน	ปณฺจ เหตุ ลภามหิ ๑

#๑. ย. พฺยาธโย ๑ ๒. สฺยา. ปตฺติเต วเส ๑ ๓. สฺยา.

#อนฺนงฺโกภวามหิ ๑ ๔. ย. อจโล ๑

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 514
เล่มที่ 26 วิสตินิปาตวณณา หน้า 514

อุจเจ กุเล ปชายิตฺวา (๑)	มหาโกโค ภวามหิ
สพฺพสมฺปตฺติโก โหมิ	มจฺเจรี เม น วิชฺชติ ฯ
คมเน ปตฺติเต มยฺหิ	ปลฺลงฺโก อุปฺติภูจติ
สท ปลฺลงฺกเสฏฺฐเณ	คจฺฉามิ มม ปตฺติติ ฯ
เตน ปลฺลงฺกทานเนน	ตมฺ สพฺพิ วิโนทียิ
สพฺพาทิณฺญาพลปฺตฺโต	เถโร วนฺทติ ตํ มุนิ (๒) ฯ
ปรกิจฺจตฺตกิจฺจานิ	สพฺพกิจฺจานิ สาธยิ
เตน กมฺเมเน สุกเตน	ปาวิสฺสี อภยิ ปุริ ฯ
ปรีนฺนิภูจิตฺตาสลฺมฺหิ	ปรีโกคมทาสหิ
เตน กมฺเมเน สุกเตน	เสฏฺฐตฺตํ อชฺฉุปากโต ฯ
เย เกจิ ทมกา โลเก	หตฺถิอสุเส ทเมนฺติ เย (๓)
กริตฺวา (๔) การณา นานา	ทารุเณน ทเมนฺติ เต ฯ
น เหว (๕) ตฺวํ มหาวีร	ทเมสิ นรนาโร
อทณฺฑเนน อสฺตฺเถน	ทเมสิ อุตฺตเม ทเม.
ทานสฺส วณฺเณ กิตฺเตนฺโต	เทสนากุสโล มุนิ
เอกปฺลยฺหิ กเถนฺโตว	โพเชสิ ติสเต มุนิ ฯ
ทนฺตา มยฺ สारถินา	สุวิมฺตฺตา อนาสวา
สพฺพาทิณฺญาพลปฺตฺตา	นิพฺพุตา อุปฺธิกฺขเย ฯ

#๑. สฺยา. ปชายามิ ฯ ๒. สฺยา. มเน ฯ ๓. สฺยา. เต ฯ ยฺ. เม ฯ

#๔. สฺยา. การตฺวา ฯ ยฺ. กรตฺวา ฯ ๕. สฺยา. นเหว ฯ

พุทธทศนิกายกฎกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 515
เล่มที่ 26 เสดศุเถรคาถาวณณา 515

สศสหสฺสลิโต กปเป ยํ ทานมทที ตทา
อติกกนฺดา ภาฯ สพฺเพ สาธาทานสฺสลิทํ ผลํ ฯ
กิลเสฯ ฌาปีตา มยฺหํ ฯ เป ฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา สตฺถาริ อฺปสงฺกมิตฺวา อณฺณํ
พฺยากรโรรุโต

ยํ ตํ สรรณมคฺคมาห (๑) อิติ อฏฺฐมิ (๒) จกฺขุม
สศตฺตรตฺเตน ภควา ทนฺตามุห ตว สาสนเนติ □

คาถมาห ฯ

ตสฺสสโต ปญฺจหิ จกฺขุหิ จกฺขุม ภควา ยสฺมา มยํ
อิติ อตีเต อฏฺฐเม ทิวเส ตํ สรรณํ อคฺคิมุห ฯ ตสฺมา
สศตฺตรตฺเตน ตว สาสนे ทมเกน (๔) ทนฺตา อมุห อโห เต
สรรณคฺคมนสฺส อานฺุภาโวติ ฯ ตโต ปริ

ตฺวํ พุทฺโธ ตฺวํ สตฺถา ตฺวํ มาราภิฏฺฐ มฺนิ
ตฺวํ อนฺุสเย เจตฺวา ตินฺุณเ ตาเรสิมํ ปชํ ฯ
อฺปรี เต สมตฺติกกนฺดา อาสวา เต ปทาติตา
สิโหฺว อฺนุปาทาโน ปหิณฺุภยเถรโวติ (๕)

อิมายํ ทฺวียํ คาถายํ อภิตฺถวิตฺวา โอสานคาถาย สตฺถาริ
วณฺุทนํ ยาจติ

#๑. สฺยา. สรรณมคฺคมาห ฯ ๒. สฺยา. อฏฺฐมิ ฯ ๓. พุ.

#เถร. ๒๖/๓๕๐/๓๘๕ ฯ ๔. สฺ. อยํ ปาโฐ นตฺติ ฯ

#๕. พุ. เถร. ๒๖/๓๕๐/๓๘๖ ฯ

เล่มที่ 26 กาลีโคธาปุตตภททียตเถรคาถาวรรณนา 517

ยาดิ เม หตฺถิตีวยาติอาทิกา आयस्मत्तो ภทฺทียตเถรสฺส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเรสุ กตาทิกาโร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต
กาเล มหาโภกกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺติ ปตฺโต เอกทิวสํ
สตฺถุ สนฺติเก ฌมฺมํ สฺสนฺโต สตฺถารา เอกํ ภิกขุํ อุจฺจา-
กฺุติกานํ อคฺคกฺุจฺจาเน จปิยมาณํ ทิสฺวา สยมฺปิ ตํ จานนฺตรํ
ปตฺเตตฺวา สตฺตาหํ พฺพุชฺชปฺมุขสฺส ภิกขุสฺสํสฺส มหาทานํ
ทตฺวา ปณฺธิชานํ อกาสิ ฯ

สตฺถาปีสฺส อนนฺตราเยน สมฺมิชฺชนภาวํ ทิสฺวา พฺยากาสิ
โสปี ตํ พฺยากรณํ สฺตฺวา อุจฺจาทฺถิกสํวตฺตนิกํ กมฺมํ ปุจฺฉิตฺวา
ฌมฺมสฺสวณสฺส การาปนํ ฌมฺมมณฺฑเป อาสนทานํ พีชนิทานํ (๑)
ฌมฺมกติกานํ ปุชฺชาสทฺถการกรณํ อุโปสธาคาเร ปฏฺฐิสฺสยทานนฺติ
เอวมาที ยาวชีวํ พฺพุปฺพลฺลํ กตฺวา ตโต จโต เทวมนุสฺเสสุ
สํสรนฺโต กสฺสปสฺส ภควโต อปรภาเค อมฺหากํ ภควโต
อุปฺปตฺติยา ปุเรตรํ พาราณสียํ กุณฺุมพิกมฺเว นิพฺพตฺโต สมฺพฺพุเล
ปจฺเจกพฺพุเช ปิณฺฑทาย จริตฺวา เอกสฺมีเยว จาเน สมากนฺตฺวา
ภตฺตวิสฺสคฺคํ กโรนฺเต ทิสฺวา ตตฺถ ปาสาณผลกานิ อตฺถริตฺวา
ปาโททกาที อุปฺภูจฺเปนฺโต ยาวชีวํ อุปฺภูจฺหิ ฯ
#๑ สී. พีชนิทานํ ฯ

โส เอกั พุทฺชนฺตรึ เทวมนุสฺเสสฺส สัตฺริตฺวา อิมสฺมี
พุทฺฐปฺปาเท กปิลวตฺตุนฺนเร สากิยราชกฺุเล นิพฺพตฺติ ภาทฺธิโยติสฺส
นามั อโหสิ ฯ โส วยฺปตฺโต อนุรฺรทฺธาทีหิ ปญฺจหิ ขตฺติเยหิ
สทฺฐี สตฺถริ อนุปฺปิยมฺพวเน วิหรนฺเต สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ

ตํ สตฺถา อปรภาเก เขตฺวเน อริยคณฺมชฺเฒ นิสิฺนุโน
อุจฺจากุสิกาณั กิฏฺขณั อคฺคณฺจฺจเน จเปสิ ฯ โส ผลสฺุเขน
นิพฺพานสฺุเขน จ วิตฺตินาเมนฺโต อรณฺณคโตปี รุกฺขมฺมูลคโตปี
สฺุณฺณการคโตปี อโห สฺุขั อโห สฺุขนฺติ อภิกฺขณั อุทานั
อุทานสิ ฯ ตํ สฺุตฺวา กิฏฺขุ สตฺถุ อาโรเจตฺถุ อายสฺุมา
ภาทฺธิโย กาลิโคธาย ปฺตฺโต อภิกฺขณั อโห สฺุขั อโห สฺุขนฺติ
วทฺติ อนภฺิรโต มณฺเฒ พฺุรหฺมจฺริยั จรตฺติ ฯ

สตฺถา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร ตฺวํ ภาทฺธิย
อภิกฺขณั อโห สฺุขั อโห สฺุขนฺติ วทฺสีติ ปฺุจฺฉิ ฯ โส
สจฺจํ ภควาติ ปฺุชฺชานิตฺวา ปฺุพฺเพ เม ภนฺเต รชฺชั การณฺตสฺุส
สฺุสัวิหิตารกฺุโข อโหสิ ตถาปี ภีโต อุพฺพิคฺโค อสฺุสงฺกิโต
วิหาสิ ฯ อิทานิ ปน ปพฺพชิตฺวา อภีโต อนุพฺพิคฺโค อนุสฺุสงฺกิโต
วิหรามิตี วตฺวา

ยาคั เม หตฺถิสีวาย สฺุขฺมา วตฺถา ปชาริตา
สาลีณั โอทโน ภฺุตฺโต สฺุจิมฺสฺุปเสจโน ฯ

เล่มที่ 26 กาลีโคธาปุตตภททียตเธรคาถาวณณนา 519

โศชช ภทโท สาคติโก	อุณณปตตาคเต รโต
ณายติ อนุปาทาน	ปุตโต โคธาย ภททโย
ปัสสุถี สาคติโก	อุณณปตตาคเต รโต
ณายติ อนุปาทาน	ปุตโต โคธาย ภททโย
ปณทปาคี สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
เตจวีรี สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
สพทานจารี สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
เอกาสนี สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
ปตตปณทที สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
ขลุปจณากตตี สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
อารณณโก สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
รูกขมูถโก สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
อพโกกาสิ สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
โศสานโก สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
ยถาสนถติโก สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
เนสชชโก สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
อปปัจจโน สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
สนถฏโจ สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
ปวีวิตโต สาคติโก	เป โคธาย ภททโย
อัสถุโจ สาคติโก	เป โคธาย ภททโย

บุพทกนิกายกุชกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 520
เล่มที่ 26 วิสตินิปาตวณณา หน้า 520

อารทฐวีริโย สาคติโก	อุณณาปตตาคเต รโต
ฌายติ อนุปาทานโน	ปุตโต โคราย ภททธิโย ฯ
หิตฺวา สตปลิํ กัสมิ	โสวณฺณํ สตราชิกิ
อคุทธี มตฺตติกาปตฺตํ	อิทํ ทุตฺติยาภิเสจฺนํ ฯ
อุจฺเจ มณฺฑลฺลิปาการเ	ทพฺพหมฺมฐฺฐาถโกกุจฺเจ
รกฺขิตฺโต ขกฺกหตฺตเถหิ	อุตฺตสํ วิหริ ปุเร ฯ
โสชฺช ภทฺโท อนุตฺตราสี	ปหิณฺนภยเถรว
ฌายติ วนโมคฺขห	ปุตโต โคราย ภททธิโย ฯ
สีลกฺขณฺเช ปตฺติกุจฺจาย	สตี ปณฺณณจ ภาวยิ
ปาปฺณิ อนุปฺพุเพน	สพฺพสํโยชนกฺขยฺนฺติ

อิมานิ คาถานิ สตฺถุ ปุรโต สีหนาทํ นทิ ฯ

ตตฺถ ยาคิ เม หตฺถิตฺติวายติ ฆนฺเต ปุพฺเพ มยา
คจฺจนฺเตนาปี หตฺถิตฺติวาย หตฺถิกฺกขณฺเช นิสิตฺติวาทิ ยาคิ จริตํ ฯ
วตฺถานิ ปรีทรนฺเตนาปี สุขุมา สุขสมฺพสุสา กาสิกวตฺถวิเสสา
ธาริตา ฯ โอนัน ฆณฺขณฺเตนาปี ติวสฺสติกานัน ปุราณกนฺธสาสินัน
โอทโน ติตฺตฺติรกปฺปญฺชราทินา สฺวจินา มํเสน อุปฺปิตฺตตฺตาย
สฺวจิมฺสฺสูปเสจโน ฆตฺตโต ตถาปี ตํ สฺขํ น มยฺหิ จิตฺตปรีโตสกริ
อโหสิ ยถา เอตฺรหิ วิเวกสฺสขณฺติ ทสฺเสนฺโต อาห โสชฺช
ภทฺโทตฺติอาทิ ฯ เอตฺถ จ หตฺถิกฺกคฺคหณฺเนว อสฺสรถยานานิ
#๑. พุ.เถร. ๒๖/๓๕๑/๓๕๖ ฯ

เล่มที่ 26 กาลิโคธาปุตตภททิยตเถรคาถาวณณนา 521

วตถคคหณน สพพราชาลงการา โอทนคคหณน สพพ-
โกชนวิกติ คหิตาติ เวทิตพพํ ฯ

โศชชาติ โส อชช เอตระหิ ปพพชชชัย จิโต ฯ

ภทโทติ สีลาทิกุณเหิ สมนนาคตตตทา ภทโท ฯ

สาตติโกติ สมนนชเม ทิกุชชมมสุขวิหาเร สาตจยุตโต ฯ

อญญาปตตาคเต รโตติ อญญาจரியาย ปตเต อากเต

ปตตปริยาปนเน อภิรโต เตเนว สนตฺตฺจโติ อธิปปาโย ฯ

ณายตีติ ผลสมาปตติณณน ณาติ ฯ

ปุตโต โคธายาติ กาลิโคธาย นาม ขตฺติยาย ปุตโต ฯ

ภทฺทิโยติ เอვნาโม อตฺตานเมว เถโร อญญํ วิย กตฺวา

วทติ ฯ

คหปติจิวริ ปฏิกฺขิปิตฺวา ปัสสูติกฺกสมมาทาเนน ปัสสูติโก ฯ

สังฆภตฺติ ปฏิกฺขิปิตฺวา ปิณฺฑปาติกฺกสมมาทาเนน ปิณฺฑปาติโก ฯ

อติเรกจิวริ ปฏิกฺขิปิตฺวา เตจิวริกฺกสมมาทาเนน เตจิวริโก ฯ

โลลุปฺปจาร์ ปฏิกฺขิปิตฺวา สปทานจาริกฺกสมมาทาเนน

สปทานจาร์ ฯ

นानาสนโกชนํ ปฏิกฺขิปิตฺวา เอกาสนิกฺกสมมาทาเนน

เอกาสนิกโก ฯ ทุตฺติยภากชนํ ปฏิกฺขิปิตฺวา ปตฺตปิณฺฑิกฺก-

สมมาทาเนน ปตฺตปิณฺฑิกโก ฯ อติริตฺตโกชนํ ปฏิกฺขิปิตฺวา ขล-

ปจฺจภากตฺติกฺกสมมาทาเนน ขลปจฺจภากตฺติโก ฯ คามนุตเสนาสนํ

ปฏิกุขิปิตฺวา อารณฺณิกงฺคสมาทาเนน อารณฺณิกโก ฯ ฉนฺนฺวาลํ
ปฏิกุขิปิตฺวา รุกฺขมฺลิกงฺคสมาทาเนน รุกฺขมฺลิกโก ฯ ฉนฺนฺรุกฺข-
มฺลานํ ปฏิกุขิปิตฺวา อพฺุโภกาสิกงฺคสมาทาเนน อพฺุโภกาสิกโก ฯ
นสฺसानํ ปฏิกุขิปิตฺวา โสสานิกงฺคสมาทาเนน โสสานิกโก ฯ
เสนาสนโลลุปฺปํ ปฏิกุขิปิตฺวา ยถาสนฺถติกงฺคสมาทาเนน ยถา-
สนฺถติกโก ฯ สยํ ปฏิกุขิปิตฺวา เนสชฺชิกงฺคสมาทาเนน เนสชฺชิกโก ฯ
อยเมตฺถ สงฺเขโป วิตฺถารโถ ปน ชฺตงฺกถา วิสฺสุทฺธิมคฺเค
วฺตุตฺตนเยเนว คเหตุพฺพา ฯ

อฺุจฺเจติ อฺุจฺจาทีฏฺจฺจาเน อฺุปฺริปาสาทตฺตาย วา อฺุจฺเจ ฯ
มณฺฑลปิกาทเรติ มณฺฑลทากาเรน ปาการปฺริกฺขิตฺเต ฯ
พฺุหมณฺฑฺฎาลโกฏฺจฺเจติ ติเรหิ อณฺุฎฺฎาเลหิ ทฺุวารโกฏฺจฺเจติ จ
สมนฺนํนาคเต นคเรติ อตฺุโถ ฯ

สตี ปฺลยฺณญฺจาติ เอตฺถ สติสฺสีเสน สมาริ วทติ ผล-
สมापตฺตินิโรธสมापตฺติโย สนฺธาย สตี ปฺลยฺณญฺจ ภาวยนฺติ
วฺตุโถ ฯ เสถํ ตตฺถ ตตฺถ วฺตุตฺตนยตฺตา อตฺุตฺตานเมว ฯ

เอวํ เถโร สตฺถุ สมฺมุขา สีนฺนาทํ นทํ ฯ ตํ สฺตุวา
ภิกฺขุ อภิปฺปสฺสนฺนา อเหตุํ ฯ

กาลิโกธาปฺตุตฺตภทฺทิตฺตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

เล่มที่ 26 องค์กริมลตฤรคถาวณณา 523

คจัน วเทสิ สมณ จิตมเหตีอาทิกา आयसुमโต องค์กริมลตฤรค
คถาฯ กา อุปปตติ ฯ

อยมปี ปุริมพุทธเสถ กตาทิกาโร ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏปนีสสย กุสล อุปจันตวา อิมสมी พุทธูปปาเท สวตถिय
โกสตรณโย ปุโรहितสส ภคควสส นาม พุราหุณสส ปุตโต
หุตวา นิพพตติ ตสส ชาตทิวเส สกลนคเร อาวธานี ปชชลีสุ
รณโย จ มงกลาวุช สยनปีजे จปีต ปชชลิ ตं ทิสวา
ราชา กิโต สวิคุโค นิตุทำ น ลภี ฯ

ปุโรहित ตาย เวลาย นกขตตโยค อุลโลเกนโต
โจรนกขตเตน ชาโตติ สนนิภูจानมกาสิ ฯ โส วิภตตาย รตติยา
รณโย สนตีก คโต สุขเสยยัง ปุจัน ฯ ราชา กุโต อจริย
สุขเสยยัง รตติย มยหิ มงกลาวุช ปชชลิ ตสส โก นุ โข
วิปาโก ภวิสสตีติ ฯ มา ภายี महाराज मयहि अरे तारको
ชาโต ตสส อานุกาเวน สกลนคเรปี อาวธานี ปชชลีสุติ ฯ
กี ภวิสสตีติ อจริยาติ ฯ तारको जोरो भविससतीति ฯ की
एकजारी जोरो उताहु कण्णखोति ฯ एकजारीको तेषु
की नं मारमाति ฯ एकजारीको जे प्रखिक्कल तव ननुति
आह । तसस नामं किरुता यस्मा चायमानो रणयो
जित्तं विहेसुतो चातो तस्मा हीसोति कत्वा पञ्जा तिग्गी

อทิฏจนฺติ วีย อหีสโกติ โวหรีสุ ฯ

โส วยปฺตโต ปุพฺพกมฺพเลน สตฺตุนฺนํ หตฺถินฺนํ พลํ
ชาเรติ ตสฺสิทํ ปุพฺพกมฺมํ

พุทฺธสฺสญฺเฒ โลกํ กสฺสโก หุตฺวา นิพฺพตฺโต เอกํ
ปจฺเจกพุทฺธํ วัสฺโสทเกน ตินฺนํ อลฺลจิวรี สีสฺปีพิตํ อตฺตโน
เขตฺตภูมึ อุปคตํ ทิสฺวา ปุณฺณกฺเขตฺตํ เม อุปฺภูจิตฺนฺติ
โสมนสฺสชาโต อคฺคิ กตฺวา อทาสี ฯ โส ตสฺส กมฺมสฺส
พฺเลน นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺ्ञาเน ฅามชวพลสมฺปนฺโน จ หุตฺวา
อิมสฺมึ ปจฺฉิมตฺตภาเว สตฺตุนฺนํ หตฺถินฺนํ พลํ ชาเรติ ฯ

โส ตกฺกสิลํ คนฺตฺวา ทิสฺวาปาโมกฺขสฺส อจฺริยสฺส สนฺติเก
ชมนฺนเตวาสี หุตฺวา สิปปํ อุกฺกณฺหนฺโต อจฺริยพฺราหฺมณฺ
ตสฺส ภริยญจ สกฺกจฺจํ ปฏฺิษคฺคตฺติ ฯ เตนสฺส สา พฺราหฺมณฺ
เลเห ลพฺภมาเนน ภตฺตาทินา สงฺคหํ กโรติ ฯ ตํ อสฺหมานา
อญฺเฒ มาณฺวา อจฺริเยน สทฺธิ ภาทํ อํสุ ฯ พฺราหฺมโณ
เตลํ วจฺนํ เทวํ ตโย วาเร อสทฺทหนฺโต หุตฺวา ปจฺฉา
สทฺทหิตฺวา มหาพโล มาณโว น สกฺกา เกนจิ มาราเปตฺ
อุปาเยน น มาเรสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา นิฏฺจิตฺติสิปปํ อตฺตโน
นคฺริ คนฺตฺวํ อปุจฺจนฺตํ มาณวํ อาห ตาต อหีสก
นิฏฺจิตฺติสิปฺเปน นาม อนฺนเตวาสินา อจฺริยสฺส ครุทฺทจฺฉินา
ทาตพฺพา ตํ มยฺหํ เทหิตฺติ ฯ สาธุ อจฺริย กิ ทสฺสามิตฺติ ฯ

เล่มที่ 26 องคุลิมาตฺเถรคาถาวรรณนา 525

มนุสฺसानันฺ สหสฺสทกฺขินฺหตฺถงฺคุลฺโย อานนฺหิตฺติ ฯ พุราหุมนฺสฺส
กิริ อยมฺสฺส อธิปฺปาโย พหุสฺ มารียมาเนสฺ เอกนฺตโต เอโก
นินฺ มาเรยฺยาติ ฯ

ตํ สุตฺวา อหีสโก อตฺตโน จิรปริจิตฺตํ นิกฺกรณตํ
ปรุกฺขตฺวา สนนฺทฺรปญฺจาวัชโร โกสฺสรณฺโณ วิชิตฺเต ชาลนินฺ วนฺ
ปวิสิตฺวา มหามกฺคสมิเป ปพฺพตฺนฺตเร วสนฺโต ปพฺพตฺตฺธิขเร
จตฺวา มกฺเคน (๑) กจฺจนฺเต มนุสฺเส โอลฺลเกตฺวา เวเคน คนฺตฺวา
องฺคุลฺโย คเหตุวา รุกฺขกฺเค โอลฺลเมตฺติ ฯ ตา กิขฺฌาปี กากาปี
ขาทีสุ ภูมิมิ นิกฺขิตฺตา ปุติภาวํ อคมฺสฺ ฯ เอวํ คณฺนาย
อปริปรุमानาย ลทฺธา ลทฺธา องฺคุลฺโย สุตฺเตน คนฺถิตฺวา
มาลํ กตฺวา ยลฺโณปจิตฺตํ วิย องฺเส โอลฺลเมตฺติ ตโต ปญฺจาย
องฺคุลฺมาโลเตววสฺส สมณฺญา อโหสิ ฯ

เอวํ ตสฺมี มนุสฺเส มาเรเนเต มกฺโค อวพฺยฺโซ อโหสิ ฯ
โส มกฺเค มนุสฺเส อลภฺนฺโต คามฺปจาร์ คนฺตฺวา นิลิยิตฺวา
อาคตาคเต มนุสฺเส มาเรตฺวา องฺคุลฺโย คเหตุวา กจฺจติ ฯ
ตํ ฌตฺวา มนุสฺสา คามโต อปฺกมฺมีสุ คามา สฺลณฺญา อหฺลฺ
ตถา นิคฺมา ชนฺปทา จ ฯ เอวํ เตน โส ปเทโส อพฺพาสิตโต
อโหสิ ฯ องฺคุลฺมาตฺสฺส จ เอกาย อุนา สหสฺสองฺคุลฺโย สจฺจหา
อหฺลฺ ฯ อถ มนุสฺสา ตํ โจรฺปทฺทวํ โกสฺสรณฺโณ อาโรเจสฺสุ ฯ
#๑ สฺ. มกฺเค ฯ

ราชา ปาโตว นคร เกร็ จราเปลิ สีมั องคูลิมาลโจริ
คณหาม พลกาโย อากจณตุติ ฯ

ตํ สุตวา องคูลิมาลสุส มาตา มนุตานี นาม พุราหุมณิ
ตสุส ปิตริ อห ปตุโต กิร เต โจโร หุตวา อิทลจิทลจ
กโรติ ตํ อีทิส มา กรีติ สลญาเปตวา อานะหิ อณลถา
นํ ราชา ฆาเตยยาติ ฯ พุราหุมโณ น มยหํ ตาทิสะหิ
ปตุเตหิ อตุโธ ราชา ยํ วา ตํ วา กโรตุติ อห ฯ
อถ พุราหุมณิ ปตุตติเนเหน (๒) ปาเถยยํ คเหตุวา มม ปตุตติ
สลญาเปตวา อานะสสามิติ มคคํ ปฎิปชช ฯ

ภควา อัย องคูลิมาล อานะสสามิติ คจณติ สเจ
สา คมิสสุติ องคูลิมาโล องคูลิสหสุตํ ปุเรสสามิติ มาตรมปิ
มาเรสสุติ โส จ ปจณิมภวิโก สจาทํ น คมิสสุตํ มหาชานิ
ภวิสสุตติ ฆตวา ปจณภคตํ ปิณฆปาตปฎิกกนุโต สยเมว
ปตุตจิวัร คเหตุวา องคูลิมาล อุกุทิสสุตํ ตีสโยชนิกํ มคคํ ปทสาว
ปฎิปชชมาโน อนุตรามคเค โคปาลกาทีหิ วาริยมาโนปี ชาลิน
วนํ อุปคจณิ ฯ

ตสมิ จ ฆณ ตสุส มาตา เตน ทิฎฐา โส มาตริ
ทुरโตว ทิสวา มาตรมปิ มาเรตวา อชช อุนงคูลิ ปุเรสสามิติ
อสี อุกุขิปิตวา อุปชาวิ เตส อุกินนํ อนุตเร ภควา อตุตานํ
ทสเสสิ องคูลิมาโล ภควนุตํ ทิสวา ที เม มาตริ วริตวา
#๑. ส. ปตุตติเนหสุส พลวภาเวน ฯ

เล่มที่ 26 องคุลิมาตฺเถรคาถาวณณนา 527

องคุลิตยา คหิเตน ชีวตุ เม มาตา ยนฺนุนาหิ อิมํ สมณํ
ชีวิตา โวโรเปตฺวา องคุลี คณฺเหยยฺนติ อุกฺขิตฺตาสีโก ภควนฺตํ
ปิฎฺจิติ ปิฎฺจิติ อนุพนฺธิ ฯ

อถ โข ภควา ตถารูปํ อิทฺธาภิสงฺขารํ อภิสงฺขาสี (๑)
ยถา ปกตอิริยาปถเนน กจฺจนฺตมฺปิ อตฺตानํ องคุลิมาโล
สพฺพถาเมน ชาวนฺโตปิ น สกโกติ สมปาปฺณิตฺตํ โส
ปริหีนชโว ฆฺรฺฆฺรฺรูปสฺสาสี กจฺเจहि เสทํ มฺลจฺจนฺโต ปทํ (๒)
อุทฺทฺธิตฺตมฺปิ อสกโกนฺโต ขาณฺ วีย จิโต ภควนฺตํ ติฎฺฐ
ติฎฺฐ สมณฺาติ อาห ฯ ภควา กจฺจนฺโตว จิโต อหํ
องคุลิมาล ตฺวณฺจ ติฎฺฐาติ อาห ฯ โส อิเม โข สมณ
สทฺยปฺตฺติยา สจฺจวาทีโน อัยฺ สมโณ กจฺจนฺโตเยว จิโต อหํ
องคุลิมาล ตฺวณฺจ ติฎฺฐาติ อาห อหณฺจมฺหิ จิโต โก น
โข อิมสฺส อธิปฺปาโย ปุจฺฉิตฺวา นํ ชานิสฺสามิติ ภควนฺตํ
กาถาย อชฺฌภาสิ

กจฺฉํ วเทสิ สมณ จิโตมฺหิ
มมณฺจ พฺรุสิ จิตฺมภูจิติติ
ปุจฺฉามิ ตํ สมณ เอตฺมคฺถํ

กถํ (๓) จิโต ตฺวํ อหฺมภูจิติโตมฺหิติ (๔) ฯ

ตตฺถ สมณฺาติ ภควนฺตํ อาลปฺติ ฯ มมนฺติ มํ ฯ
กถนฺติ เกนากาเรน ฯ อยฺเยหตฺถ อตฺโต ฯ

#๑. สี. อภิสงฺขริ ฯ ๒. สี. ปาทํ ฯ ๓. สฺยา. กสฺมา ฯ

#๔. พุ.เถร. ๒๖/๓๕๒/๓๘๘ ฯ

เล่มที่ 26 วัสตนิปาทวณณา หน้า 528

สมณ ตฺวํ กจฺจนฺโตว สมนโน จิตฺมฺหิตี วเทสิ ฯ
 มมณฺจ จิตฺเยว อญฺจิตฺติ พุรุสิ วเทสิ การณฺเนตฺถ ภาวิตฺพุพฺ
 ตสฺมา ตํ สมณํ อหํ เอตมตฺถํ ปุจฺจามิ ฯ กถํ เกนากาเรน
 ตฺวํ จิตฺ อโหสิ อหณฺจ อญฺจิตฺมฺหิตี ฯ เอวํ วุตฺเต ภควา
 จิตฺ อหํ อญฺจฺลิมาล สพฺพทา
 สพฺเพสุ ญฺเตสุ นิธาย ทณฺท์
 ตฺวณฺจ ปาณฺสุ อสณฺณโตสิ
 ตสฺมา จิตฺหํ ตฺวมญฺจิตฺตีสฺติ (๑)

กาถาย ตํ อชฺฌภาสิ ฯ

ตตฺถ จิตฺ อหํ อญฺจฺลิมาล สพฺพทา สพฺเพสุ ญฺเตสุ นิธาย
 ทณฺฑนฺติ อญฺจฺลิมาล อหํ สพฺพทา สพฺพกาเล อาทิมชฺฌ-
 ปริโยसानฺสุ ตสถาวรเกเทสุ สพฺเพสุ สตฺเตสุ ทณฺท์ นิธาย
 นิหิตทณฺโฑ นิหิตสตฺโถ ลชฺชี ทยาปนฺโน ตโต อณฺณถา
 อวตฺตนโต เอวรฺูเปเนว จิตฺ ฯ

ตฺวํ จ ปาณฺสุ อสณฺณโตสิตฺติ ตฺวํ ปน สตฺเตสุ
 สณฺณมรฺหิตอสิ ลุทฺโธ โลหิตปาณิ หตฺปหเต นิวิญฺโจอ
 อทยาปนฺโน ตสฺมา อสณฺณโต วิรติวเสน อญฺจิตฺ ตโต เอว
 ตาสฺ ตาสฺ คตฺสิสิ ปรีพฺภมฺนโตปี ตฺวํ อิทานิ อิริยาปเถน
 จิตฺปี อญฺจิตฺ อสิ อหํ ปน วุตฺตปฺปกาเรน จิตฺติ ฯ ตโต

#๑. พุ.เถร. ๒๖/๓๕๒/๓๘๘ ฯ

เล่มที่ 26 องคฤมิตถุเถรคาถาวณณา 529

องคฤมิตาโล ยถาภูจกถาปรภาวิตสส ชลตเต เตลสส วีย
สกลล โลกั อภิปุยาเปตวาท จิตสส ภควโต กิตติสททส
สตุปพพตวาท เหตุสมปตติยา ถาณสส จ ปริปากคตตวาท อัย
โส ภควาติ สลชชาติปิติสมนสโส มหา อัย สีนนาโท
มหนต คชชิต นยิท อถลสส ภวิสสตี สมณสส มถลเ
โคตมสส เอต คชชิต ทิฏฐโ จ วมหิ มहेสินา สมมาสมพทเชน
มยห สงคททกรณตถ ภควา อีธาโคตติ จินเตตวาท

จิสสั วต เม มหิตอ มहेสี
มหาวนั สมโน ปจจปาที (๑)
โสห จชิสสามี สหสสปาปี
สตุวาน คาลถิ ทว ฐมมยตุตตุนตี (๒)

อิมิ คาลถิ อภาสี ๑

ตตุถ จิสสั วตาทิ จิสกาเลน วต ๑

เมตี มยหิ อนุคฤคหตถาย ๑

มหิตอติ สเทวเคน โลเคน มหัตติยา ปุชชาย ปุชชิตอ ๑

มหนเต สีสกขนฐาทิกูเเน เอสี คเวสีตี มहेสี ๑

มหาวนั สมโน ปจจปาทีตี อิมิ มหารถลณั สมิตสพพปาโป

ภควา ปฐิปชชิ ๑

โสห จชิสสามี สหสสปาปี สตุวาน คาลถิ ทว ฐมมยตุตตุนตี

#๑. สยา. ปจจปาที ๑ ๒. พ.เถร. ๒๖/๓๕๒/๓๘๘ ๑

โศหิ ฐมมยุดติ ฐมมุปสัหิติ ตว คาคิ สุนิ ๑ โศหิ ติ
สุตฺวาน จิรสฺสมปิ จิรกาเลนปิ สงฺกตฺ ปริจิตฺ ปาปสฺหสฺสิ
ปชฺหิสฺสนฺติ จินฺนฺเตตฺวา อิทานิ นํ อญฺญทตฺถฺติ ปริจฺจชฺชิสฺสามิตี
อตุโล ๑ เอวํ ปน วตฺวา ยถา ปฏิปชฺชชฺชิตฺวา จ ภควโต
อนุกฺคหิตฺโต ตํ ทสฺเสตฺถุ

อิจฺเจว โจโร อสิมาวฺชณฺจ
โศพฺเพทฺ ปปาเต นรเก อนฺวกาสิ
อวฺนฺติ โจโร สุกตฺสฺส ปาเท
ตตฺถฺเวว ปพฺพชฺชมยาจฺจ พุทฺธ ๑
พุทฺธโร จ โข การุณฺนิโก มฺเหสิ
โย สตฺถา โลกสฺส สเทวกสฺส
ตเมหิ ภิกฺขุติ ตทา อโวจ
เอเสว ตสฺส อหุ ภิกฺขุภาโวติ (๑)

สงฺคีติการา อีมา เทว คาคา จเปสฺสุ ๑

ตตฺถฺ อิจฺเจวาคิ อิติ เอว เอวํ วตฺวา อนนฺตรเมว ๑
โจโรติ อญฺญคฺคิมาโล ๑ อสินฺติ ขคฺคิ ๑ อาวฺรณฺติ เสสาวฺร ๑
โศพฺเพทฺติ สมนฺตโต ฉินฺนตฺถฺเน ๑
ปปาเตติ เอกโต ฉินฺนตฺถฺเน ๑
นรเกติ ภูมฺิยา ผลิตฺวิเว ๑ อธิ ปน ตีหิปี ปเทหิ ยตฺถ

#๑. พุ.เถร. ๒๖/๓๕๒/๓๘๘ ๑

เล่มที่ 26 อังคฤมาตตุเถรคาถาวณณา 531

ปตต์ (๑) อณเณน คเหตุ น สกกา ตาทิส ปพพตบุตรเมว วทติ ฯ

อนนวกาสีติ อนุ อกาสิ ปณจวิธมปี อตตโน อวรุธิ์ อนุจิปี
ฉนุเทสิ ตานี ฉนุเทตวา ภควโต ปาเทสุ สิริสา นิปติตวา
ปพพาเชถ มั ฆนเต ตี อห ฯ เตน วุตต อวนุที โจโร
สुकตสส ปาเท ตตเถว ปพพชชมยaji พุทชนติ ฯ เอวั เตน
ปพพชชชาย ยajiตาย สตถา ตสส ปุริมกมมัม โอลเกนุโต
เอหิภิกขุภาวาย เหตุสมปตตี ทิสวา ทกจิณหตุถึ ปसारตวา
เอหิ ภิกขุ สุวากขาโต ชมโม จร พุรหุมจริยิ สมมา ทุกขสส
อนตกิริยาชาติ อห ฯ

สา เอว ตสส ปพพชชช อุปสมปทา จ อโหสิ ฯ
เตนาห ตเมหิ ภิกขุติ ตทา อโวจ เอเสว ตสส อหุ
ภิกขุภาโวติ ฯ

เอวั เถโร สตถุ สนติเก เอหิภิกขุภาเวน ปพพชช
อุปสมปทญจ ลภิตวา วิปสสนาย กมมัม กโรนุโต อรหตุถึ
ปตวา วิมุตติสุขัง ปฏิสเวเทนุโต ปิติโสมนสสชาโต อุตานวเสน

โย จ ปุพเพ ปมชชิตวา ปจจนา โส นปมชชติ

โสम्म โลกั ปภาเสติ อพภา มุตโตว จนนีมา ฯ

ยสส ปาปี กตัม กมมัม กุสเลน ปิธียติ

โสम्म โลกั ปภาเสติ อพภา มุตโตว จนนีมา ฯ

#๑. สยา. ปิธียติ ฯ

โย หเว ทหโร ภิกขุ ยถุชตี พุทธสาสนเน
โสมัง โลกั ปภาเสติ อพุภา มตุโตว จनुทิมати (๑)

คาถาคตยั (๒) อภาสี ฯ

ตสฺสตุโถ โย ปุคฺคโถ คหฺนุโโจ วา ปพฺพชฺชิตฺโต วา
กฺลฺยาณมิตฺตตํสฺสคฺคโถ ปุพฺเพ ปาปมิตฺตตํสฺสคฺเคน วา อตฺตโน วา
ปฏฺธิสงฺฆานาภาเวน ปมชฺชิตฺวา สมฺมาปฏฺธิปตฺตยิ ปมาทํ
อาปชฺชิตฺวา ปจฺจนา กฺลฺยาณมิตฺตตํสฺสคฺเคน โยนิสฺส อุมฺมุชฺชนฺโต
นปฺปมชฺชติ สมฺมา ปฏฺธิปชฺชติ สมถวิปฺสฺสนํ อนฺนุยฺยชฺชนฺโต ติสฺสโธ
วิชฺชา ฉ อภิญฺญา ปาปุณาติ โส อพฺภาทีหิ มตุโต จनुโท
วिय โอกาสโลกั อตฺตนา อธิคฺคาหิ วิชฺชาภิญฺญาหิ อิมํ
ชนฺธาทีโลกั (๓) โอภาเสตีติ ฯ

ยสฺส ปุคฺคลสฺส กตฺติ อฺปจฺจิตฺติ ปาปกมฺมํ กมฺมกฺขยกเรน
โลกฺคตฺตรกฺสเลน อวิปาการหฺภาวสฺส อหริตฺตฺตา วิปากฺุปฺปาทเน
ทฺวารปฺริชานเน ปิธียติ ถกฺยติ ฯ เสถํ วุตฺตนยเมว ฯ

ทหโรติ ตฺรฺโณ เตนสฺส โยคกฺขมสรีรตํ ทสฺเสติ ฯ
โส หิ อฺปฺปนฺนํ วาตาตปฺริสฺสยํ อภิกฺกวิตฺวา โยคํ กาคฺตุ
สฺสโกติ ฯ ยถุชตี พุทธสาสนเน สิกฺขตฺตเย ยุตฺตปฺปยุตฺโต โหติ
สฺสกฺกจฺจํ สมฺปาเทตีติ อตฺโต ฯ

เอวํ ปิตฺติโสมนสฺสชาโต วิมุตฺติสฺสฺเสน วิหรนฺโต (๔) ยทา
#๑. ๒๖/๒๕๒/๒๘๕ ฯ ๒. ม. คาถาคตยั ฯ ๓. ส. เอตฺถนฺตเร ฯ
#๔. ส. วิมุตฺติสฺสฺสฺวิหาเรณ ฯ

เล่มที่ 26 อังคฤมาตตุเถรคาถาวณณา 533

นกริ ปิณฺฑาย ปวิสติ ตทา อญฺเณนปี จิตฺโต เลทฺท
เถรสฺส กายเ นิปฺตติ อญฺเณนปี จิตฺโต ทณฺโฑ ตสฺเสว
กายเ นิปฺตติ ฯ โส ภินฺเนน ปตฺเตน วิหาริ ปวิสิตฺวา สตฺถ
สนฺตีกิ คจฺฉติ ฯ สตฺถา ตํ โอวทิ อธิวเสหิ ตฺวํ พฺราหฺมณ
อธิวเสหิ ตฺวํ พฺราหฺมณ ยสฺส โข ตฺวํ พฺราหฺมณ กมฺมสฺส
วิปาเกน พฺหุณี วสฺสสทฺสทานิ นิริเย ปจฺเจยฺยาสิ ตสฺส ตฺวํ
พฺราหฺมณ กมฺมสฺส วิปากิ ทิฏฺฐเจว รมฺเม ปฏฺฐิสฺเวเทสฺสิตฺติ ฯ
อถ เถโร อโนธิโส สพฺพสฺสทฺเสสุ เมตฺตจิตฺตํ อฺปฏฺฐเปตฺวา

ทิสาปี เม รมฺมกถิ สฺถนฺตฺ

ทิสาปี เม ยฺลฺชนฺตฺ พุทฺธสฺสเน

ทิสาปี เม เต มนฺเช (๑) ภชนฺตฺ

เย รมฺมเมวาทปยฺนฺติ สนฺโต ฯ

ทิสา หิ เม ขนฺตฺวาทานํ อวิโรธปฺปัสฺสินิ

สฺถนฺตฺ รมฺมํ กालเณ ตลฺยจ อญฺวิธียฺนฺตฺ ฯ

น หิ ชาตฺ โส มมฺ หีเส อญฺถํ วา ปน กญฺจิ นํ (๒)

ปฺปฺปฺยฺย ปรมฺ สนฺตี รกฺเขยฺย ตสฺถาวเร ฯ

อุทกํ หิ นยฺนฺติ เนตฺติกา

อุสฺสการา ทมยฺนฺติ (๓) เตชนิ

ทารุ ทมยฺนฺติ ตจฺฉกา

อตฺตทานิ ทมยฺนฺติ (๓) ปญฺจทิตา ฯ

#๑. สฺยา. มนฺสฺเส ฯ ๒. ม. กญฺจิ นํ ฯ ๓. สฺยา. นมยฺนฺติ ฯ

ทณฺฑเนเนเก ทมยฺนฺติ	องฺกุเสภิ กสฺสahi จ
อทณฺฑเนน อสฺตฺเถน	อหิ ทนฺโตมฺหิ ตาทินา ฯ
อหีสโกติ เม นามิ	หีสกสฺส ปฺเร สโต
อชฺชหาหิ สจฺจนาโมมฺหิ	น นํ หีสามิ กณฺจि นํ ฯ
โจโร อหิ ปฺเร อาสี	องฺกุลิมาโลติ วิสฺสุโต
วฺยฺหมาโน มโหเนน	พฺพุธิ สรณฺมามํ ฯ
โลहितปาณิ ปฺเร อาสี	องฺกุลิมาโลติ วิสฺสุโต
สรณฺคมนํ ปสฺส	ภวเนตฺติ สมฺมุตฺตา ฯ
ตาทิสฺส กมฺมํ กตฺวาน	พหุํ ทุคฺคตฺติคามินํ
ศฺกุญฺโจ กมฺมวิปาเกน	อนโณ ญฺญชามิ โภชนํ ฯ
ปมาทมนฺนุญฺจชฺนฺติ	พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา
อปฺปมาทญฺจ เมธาวิ	ธนํ เสฏฺฐจิว รกฺขติ ฯ
มา ปมาทมนฺนุญฺจเชถ	มา กามรตฺติสนฺถวิ
อปฺปมตฺโต หิ ฉายนฺโต	ปปฺโปติ ปรมํ สุขํ ฯ
สฺวาคตฺติ นาปคตฺติ	เนตฺติ ทุมฺมนฺตฺติตฺติ มม
สฺวิกตฺเตสฺส ฐมฺเมสฺส	ยิ เสฏฺฐจิ ตทฺฐปาคมํ ฯ
สฺวาคตฺติ นาปคตฺติ	เนตฺติ ทุมฺมนฺตฺติตฺติ มม
ติสฺโส วิชฺชา อนฺนปฺปตฺตา	กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
อรรณฺเณ รุกฺขมฺูเล วา	ปพฺพเตสฺส คุหาสุ วา
ตตฺถ ตตฺถเว อญฺฺจาสี	อุพฺพิคฺคมนฺโส ตทา ฯ

บุพทกนิกายกุกกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 535
เล่มที่ 26 องคุลิมาตตุเถรคาถาวณณา 535

สุขั สยามิ จายามิ	สุขั กปเปมิ ชีวิตั
อหตุตปาโส มารุตส	อโห สตุถานุกมปิโต ฯ
พุรหุมชจโจ ปุเร อาสี	อุทิจุโจ อุภโต อหุ
โสชช ปตุโต สุกตสส	ธมมราชสส สตุถโน ฯ
วีตตโณห อนาทาโน	คตุตทวาโร สุตสูโต
อหมมถั วชิตวาน	ปตุโต เม อาสวกุชโย ฯ
ปริจิจโน มยา สตุถา	กตัม พุทฐสส สาสัน
โอหิตโต กรุโก ภาโร	ภวเนตติ สมุหตาคิ

อิมมา คาคา อภาสี ฯ

ตตุถ ทิสापิติ มยหัม ทิสापि อमितตา ปจจตุติกาปิ เย
มัม เอว อูปวทนุติ ยถา มยัม องคุลิมาตสส วเสน
ถาคิวิโยคทุกุชปเรตา ทุกุชัม ปาปฺณาม เอว องคุลิมาโลปิ ทุกุชัม
ปาปฺณาตฺติ ฯ

เม ธมมกถัม สุนนตุติ มยา สตุถ สนฺติเก สุตัม
จตุสจจธมมปฏิต्तฺยุตตัม กถัม สุนนตุ ฯ
ยฺลชนฺตุติ สุตวา จ ตทตถาย ปฏิปชชนฺตุ ฯ
เต มนุเช ภชนฺตุติ ตาทิเส สปฺปริเส กลยาณमितเต
ภชนฺตุ เสวณฺตุ ฯ

เย ธมมเมวาทปยฺนฺติ สนฺโตติ เย สปฺปริสา กุสลธมมเมว
อตุตฺตริมนุสฺสธมมเมว นินฺพุตตติตโลกุตฺตรธมมเมว จ อาทเปนฺติ

#๑. สฺยา. อหุ ฯ ๒. ย. วมิตวาน ฯ ๓. ช. เถร. ๒๖/๓๕๒/๓๕๕ ฯ

สมาทเพนฺติ (๑) คณฺหาเพนฺติ ฯ

ขณฺติวาทานนฺติ อธิวาทนขณฺติเมว วทนฺตานํ ตโต เอว
อวิโรธปฺปัสสันนฺติ เกนจิ อวิโรธภูตํ เมตฺตํ เอว
ปัสสันตีสํ ฯ

สุณฺนตฺ ฌมฺมํ กาลเณนํติ ยุตฺตปฺปยุตฺตกาเล เตสํ สนฺติเก
ฌมฺมํ สุณฺนตฺ ฯ

ตลฺลจ อญฺวิธียนฺตฺติ ตลฺลจ ยถาสฺตํ ฌมฺมํ สมฺมเทว
อญฺคหิตฺวา อญฺกโรนฺตฺ ฌมฺมานุฌมฺมํ ปฏฺธิปชฺชนฺตฺติ อตฺถโ ฯ

น หิ ชาตฺ โส มํมํ หีเสตฺติ โส มยฺหํ ทิโส ปจฺจคฺคฺติโก
ชาตฺ เอกํเสเนว มํ น หีเส น พาเชยฺย ฯ

อญฺณํ วา ปน กญฺจิ นนฺติ น เกวถํ มํเยว อญฺณํ
วาปี กญฺจิ สคฺคํ น หีเสยฺย ปปฺปยุยฺย ปรมํ สนฺตินฺติ
ปรมํ อุตฺตมํ สนฺตี นินฺนุจฺจํ ปาปฺญเยยฺย ปาปฺญิตฺวา จ
รทฺเชยฺย ตสฺสวเรตฺติ สพฺเพ จ สคฺคเต ปรมาย รทฺชาย รทฺเชยฺย
สิสฺสํ ปุคฺคํ วิย ปรีปาเลยฺยาติ อตฺถโ ฯ

เอวํ เถโร อิมํหิ คาทาหิ ปเร ปาปโต ปรีโมเจนฺโต
ปรีตฺตกิริยํ นาม กตฺวา อตฺตโน ปฏฺธิปคฺคฺติ ปกาเสนฺโต อุกถํ
หีติ คาทมาห ฯ

ตคฺคตฺ ปจฺวิยา ถลฺลจฺจํ ขณฺติวา นินฺนุจฺจํ ปุเรตฺวา
#๑ สี. อาทาเพนฺติ สมาทาเพนฺติ ฯ

เล่มที่ 26 อังคฤทธีมาตฤเอรคาถาวณณา 537

มาตีกั วา กตุวา รุกขโทณั วา จเปตุวา อตุตนา

อิจฉิติจฉิตฤฐานัน อุกั เนนุตีติ เนตุติกา อุกหารโน ๑

เตชนนุติ กณนั ๑ อิหิ วุตุต โหติ เนตุติกา อตุตโน

รุจिया อุกั นยनुติ อตุการาปี ตาเปตุวา วุงกาภาวิ หรनुตา

เตชนัน อตุสู ทมยनुติ อตุชุกั กโรनुติ ตจุนกาปี เนมิอาทินัน

อตุถาย ตจุนनुตา ทารุ ทมยनुติ อตุตโน รุจिया อตุสู วา

วงกั วา กโรनुติ ๑ เอวิ เอตุตักั อารมมณั กตุวา ปณนัชิตา

สปลปณณา อริยมคักั อูปลาทนุตา อตุตानัน ทเมนุติ อรहतตุปล-

ปตุตา ปน เอกนตุตทनुตา นาม โหนตุตีติ ๑

อิทานิ ปุริสทมมसारธินา สตุถารา อตุตโน ทมิตาการั

กตุลลนุตลลจ ปกาเสนุโต ทณฺเฑเนเกติอาทิกา ปณจ คาถา

อภาสิ ๑

ตตุถ ทณฺเฑเนเก ทมยनुตีติ ราชราชมหามตุตาทโย

ทณฺเฑเน หตุถิอตุสสาทินา พลกาเยน จ ปจจุตุถิกาทิกเก ทเมนุติ

โคปาลาทโย จ คาวาทิกเก ทณฺเฑเน ยญุจिया ทเมนุติ ๑

หตุถาจริยา หตุถี อุงกุเสหิ อตุสจจริยา อตุเส กสาหิ จ

ทเมนุติ ๑

อทณฺเฑเน อสตุเถน อหิ ทนุโตมहि ตาทินาติ อหิ ปน

อิญุจาทิสู (๑) ตาทิกาวปตุเตน สมมาสมพุทฺเฐน วินา เอว

#๑ สี่. อิญุจาทิสู อารมมณฺเณสุ ๑

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 538
เล่มที่ 26 วัสตินิกปตวณณนา หน้า 538

ทณฺฑน วนา สตุเถน นินิตทณฺฑนินิตสตุถภาเวน ทนฺโต
ทมิโต นินุพิเสวโน คโต อมฺหิ ฯ

อหีสโกติ เม นามํ หีสกสฺส ปุเร สโตติ สตุถารา
สมากมโต ปุพฺเพ หีสกสฺส เม สมานสฺส อหีสโกติ นามมตฺตํ
อโหสิ ฯ

อชฺชานนฺติ อิทานิ ปนาคํ อหีสโกติ สจฺจนาโม
อวิตถนาโม อมฺหิ ตสฺมา น นํ หีสามิ กณฺจิปิ สตุตํ น
หีสามิ น พาเชมิ นนฺติ นินฺปาตมตฺตํ ฯ

วิสสุโตติ ปาณาติปาตี ลุทฺโธ โลหิตปาณิตีอาทินา
ปญฺญาโต ฯ

มโหฆณาติ กาโมฆาทินา มหตา โอฆน ตสฺส โอฆสฺส
วิจฺเจทกริ พุทฺธิ สรณิ พุทฺธสงฺขาตํ สรณิ อคมิ อูปกจฺฉิ ฯ

โลหิตปาณิตี ปาณมตีปาตเนน ปเรสํ โลหิตเนน รุหิเรน
มกฺขิตปาณิ ฯ

สรณกมฺนํ ปสฺสาติ มหปฺพลํ นาม สรณกมฺนํ ปสฺสาติ
อตุตฺตานเมวาลปตี ฯ

ตาทิสํ กมฺมุนฺติ อนนฺตปฺริสวริ ทารุณิ ตถารูปี
ปาปกมฺมํ ฯ

สุญฺโจิ กมฺมวิปาเกนาติ ปุพฺเพ กตสฺส ปาปกมฺมสฺส วิปาเกน
#๑. ม. นนฺติ ฯ ๒. ม. ลุทฺโธ ฯ

เล่มที่ 26 องคุลิมาตตเถรคาถาวณณา 539

ผุญโจ สพุพโส ปหีนกมุโม วิปากมตต์ ปจจนุโกนุโต ฯ
อถวา ผุญโจ กมุมิวิปาเกนาติ อุปนิสฺสยภูตสฺส กุสลกมุสมสฺส
ผลภูเตน โลกุตตรมคฺเคน โลกุตตรกมุสมสฺเสว วา เพลน วิมุติ-
สุเขน ผุญโจ ฯ

สพุพโส กิเลสานํ (๑) ชีณตฺตา อนโณ ภูญชามิ โภชนํ
โภชนาปเทเสน จตฺตาโรปี ปจฺเจเย วทติ ฯ

อิทานิ ปุพฺเพ อตฺตโน ปมาทวิหาริ ครอบามุเขน ปจฺจมา
อปฺปมาทปฏฺธิปตฺตี ปลัสนุโต ตตฺถ จ ปเรสํ อุตฺสาหิ ชเนนุโต
ปมาทมนุญฺชชฺนตีติอาทิกา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ พาลาติ พาเลเขน สมฺนุนาคตา อิธโลกปรโลกตฺถิ
อชานนฺตา ฯ

ทุมฺเมธิโนติ นิปฺปลญฺญา เต ปมาเท อาทินวํ อปฺสฺสนฺตา
ปมาทํ อญฺญชฺนติ ปวตฺเตนฺติ ปมาเทเนว (๒) กาลิ วิดีนาเมนฺติ ฯ

เมธาวิติ ฐมฺโฆชปญฺญาเย สมฺนุนาคโต ปน ปญฺหิโต
กุลวํสาตฺถิ เสฏฺฐิ อุตฺตมํ สตฺตฺรตนธฺนํ วิย อปฺปมาทํ
รกฺขติ ฯ ยถา หิ อุตฺตมํ ธฺนํ นิสฺสาย โภคสมฺปตฺตี
ปาปฺปนิสฺสาม ปุตฺตทวาริ โปเสสฺสาม สุกตฺติมคฺคิ (๓) โสเชสฺสามาติ
ธเน อนิสฺสํ ปฺสฺสนฺตา ธฺนํ รกฺขนฺติ เอวํ ปญฺหิโตปี
อปฺปมาทํ นิสฺสาย ปจฺมชฺฌานาทีนิ ปฏฺธิลภิสฺสามิ มคฺคผลานิ
#๑. สี. สพุพกิเลสานํ ฯ ๒. สี. ปมาเทน ฯ ๓. สี. สุกตฺติคมนมคฺคิ ฯ

ปาปณิสสามิ ติสโส วิชชา ฉ อภินญา สมปาเทสุสามิติ
อปปมาเท อานิสสิ ปสฺสนโต ธนํ เสฏฺจิว อปปมาทํ รกฺขตีติ
อตุโถ ฯ

มา ปมาทนฺติ ปมาทํ มา อนุยฺยเชถ ปมาเทน กาลิ
มา วิตีนามยิตฺถ ฯ

กามรตีสนฺถวณฺติ วตฺถุกาเมสุ กิเลสกาเมสุ จ รตีสงฺขาติ
ตณฺหาสนฺถวณฺปิ มา อนุยฺยเชถ มา วินฺทิตฺถ มา ปฏฺธิกิตฺถ ฯ

อปปมตฺโต หีติ อุปฺภูจิตฺตตีตย อปปมตฺโต ปุคฺคโล
ฌายนฺโต ฌายนปฺปสฺโต ปรมํ อุตฺตมํ นิพฺพานสฺขํ ปาปฺณาติ ฯ

สฺวาคตํ นาปคตฺนติ ยํ ตทา มม สตฺถุ สนฺติเก อาคตํ
อากมฺนํ สตฺถุ วา ตสฺมี มหาเวเน อากมฺนํ ตํ สฺวาคตํ
สฺวาคมฺนํ นาปคตํ อตฺถโต อเปตํ วิคตํ น โหติ ฯ

เนตํ ทุมฺมนฺติตํ มมาติ ยํ ตทา มยา สตฺถุ
สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิติ มนฺติตํ อิทมฺปิ มม น ทุมฺมนฺติตํ
สุมฺนิติตเมว ฯ กสฺมา สวิกฺตเตสฺส ฐมฺเมสฺสุติ สาวชฺชานวชฺชาทิ-
วเสน ปการโต วิกฺตเตสฺส ฐมฺเมสฺส ยํ เสฏฺจํ อุตฺตมํ (๑) ปวริ
นิพฺพานํ ฯ ตทูปาคมํ ตเทว อุปฺกจฺฉินฺติ อตุโถ ฯ

ยทา ปุณฺณชฺชนกาเล ปโยคาสยวิปฺนฺนตย อรณฺญาทีสุ
ทุกฺขํ วิหาสี อิทานิ ปโยคาสยสมฺปนฺนตย ตตฺถ สฺขํ วิหรามิติ
#๑. สี่. เอตฺถนฺตเร ปสฺสจฺฉนฺติ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 26 อังคุลิมาตตเถรคาถาวณณา 541

สุขวิหารภาวญเจว ปุพเพ ชาติมตเตน พุราหุมนอ อิทานิ
สตถุ ออสปุตตตาย พุราหุมนตติ ปรมคถพุราหุมนภาวญจ
ทสเสนุโต อรญเขตติอาทิมาห ๑

ตตถ สุขํ สยามิตติ สยนุโตปี สุขํ สุขเนน นิตุกุเขน
จิตตตุตราสาทินํ อภาเวน เจโตทุกุขรหิต (๑) สยามิ ๑

จายามิตติ ตัญญามิ ๑ (๒)

อหตฺถปาสो มารสฺสาติ กิเลสมาราทินํ อโศจโร ๑
อโห สตถานุกมปิโตติ สตถารานุกมปิโต อโห ๑
พุรหุมชฺชุจฺจติ พุราหุมนชาติโก ๑

อุทิจฺจโ อุกโตติ มาติโต จ ปิตฺติโต จ อุกโต อุทิตฺโต
ลํสฺสฺสฺสฺสฺสคหณฺนิโก ๑ เสลฺลํ ตตฺถ ตตฺถ วุตฺตนยเมว ๑

อังคุลิมาตตเถรคาถาวณณา นิฎฐิตา ๑

#๑. ลี. ทุกุขรหโต หุคฺวา ๑ ๒. ม. จามิ ๑

เล่มที่ 26 อนุรทตเถรคาถาวณณา 542

ปหาย มาตาปีตโรตโธทิกา आयसुमโต อนุรทตเถรสस काठा ५
का उप्पत्ति ५

อยมปี ปุริมพทุเชสु กตาทิกาโร ปทุมุตตรสस ภควโต
กาเล วิภวสมปโน गुणुमपिโก हुत्वा निपुत्तति सो ऐकत्वसं
विहारं कनुत्वा सत्तु सन्दिगे चम्मं सुन्नโต सत्तारं ऐकं
गिक्खुं तिपुपज्जुकानं अककुञ्जाने जपेत्तं तिसुवा समयी तं
जानन्तरी पत्तेत्तुवा सत्तसहससगिक्खुपरिवारसस भक्वतो सत्तताहं
महातानं पवत्तेत्तुवा सत्तमे तिवसे भक्वतो गिक्खुसंसस
ज अत्तमानि वत्तानि तत्तुवा पत्तिचानमกาति ५ सत्ततापीसस
อนन्तरायेन समिच्चनणावं तिसुवा अनाकते कोत्तमसस नाम
सममासमपुत्तसस सासने तिपुपज्जुकानं अकुलो गविससत्ति
पुयाกาति ५ सोपी तत्तुत्त पुत्तानि कโรन्तो सत्तुरि परिनिपुत्ते
निग्गिते सत्तयोच्चनिके सुवण्णजेत्थिये अनेकसहससेहि तिपरुग्गेहि
तिपक्कलिगाहि ज तिपुपज्जुकानसस उपनिस्सयपज्जयो होत्तु
उपरि तिपप्पुञ्ज अกาति ५

ऐवं यवच्चिं पुत्तानि कत्वा तवम्मनुस्सेसु संसरन्तो
कसससस भक्वतो काเล पाराणसियं गुणुमपिकेहे निपुत्तत्तुवा
विण्णुत्तं पत्तो सत्तुरि परिनिपुत्ते निग्गिते योच्चनिके कनक्कणे
पहु कंसपात्तिये कारेतुवा सप्पिमणुत्तसस पुत्तेत्तुवा मच्च

เล่มที่ 26 อนุรุทธศเถรคาถาวรรณนา 543

เอเกกั คุพปีณห์ จเปตวา มุขวภูฏิยา มุขวภูฏิ ฝุสาเปนุโต
เจตยิ ปริกขิปาเปตวา อตตนา เอกั มหตี กัสปาคี การตวา
สปปิมณทสส ปุเรตวา สหสสวภูฏิโย ซาลาเปตวา สีเส
จเปตวา สพพรตตี เจตยิ อนุปริยายิ ฯ

เอวั ตสมิมปิ อตตภาเว ยาวชีวั กุสลั กตวา ตโต
จुโต เทวโลเก นิพพตติตวา ตตถ ยาวตายุกั จตวา ตโต
จुโต อนุปปนเน พุทเธ พาราณสियเยว ทุกคตกุลเ นิพพตติ
อนุนภาริติสส นามิ อโหสิ ฯ โส สุมนเสฏฺฐิสส นาม เกเห
กम्मั กโรนุโต ชีวติ ฯ โส เอกทิวสั อุปริฏฺฐิ นาม ปจฺเจกพุทฺธั
นิโรธสมาปตติโต วุฏฺฐาย คนฺธมาทนปพพตโต อากาเสนา-
คนฺตวา พาราณสีนครทวารเ โอตริตวา จีวรึ ปารุปีตวา
นคเร ปิณฺฑาย ปวิสนตฺติ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต ปตตํ คเหตุวา
อตตโน อตถาย จปีตํ เอกั ภากภตตํ ปตเต ปกฺขิปิตวา
ปจฺเจกพุทฺธสฺส ทาตุกาโม อารภิ ฯ ภริยาปีสฺส อตตโน
ภากภตตํ ตตถเว ปกฺขิปิ ฯ โส ตํ เนตวา ปจฺเจกพุทฺธสฺส
หตฺถे จเปสิ ฯ

ปจฺเจกพุทฺธั ตํ คเหตุวา อนุโมทณิ กตวา ปกฺกามิ
ตํ ทิสฺวา รตตี สุมนเสฏฺฐิสฺส นตเต อธิวตฺถา เทวตา อโห
ทานิ ปรมทานิ อุปริฏฺฐเ สุปฺปติฏฺฐิตนฺติ มหาสทฺเทน อนุโมทิ ฯ
ตํ สุตฺวา สุมนเสฏฺฐิ เอวั เทวตาย อนุโมทิตํ อิทเมว

อุตตมทานนติ จินเตตฺวา ตตฺถ ปตฺตี ยาจิฯ อนฺนภาโร ปน
ตสฺส ปตฺตี อทาสี เตน ปสนฺนจิตฺโต สุมฺนเสฏฺฐิ ตสฺส สหสฺสํ
ทตฺวา อิตฺโต ปฏฺจาย ตฺยหิ สหตฺถเณน กมฺมกรณกิจฺจํ นตฺถิ
ปฏฺฐิรูปิ เคนฺหิ กตฺวา นิจฺจํ วสาหิตี อาห ฯ

ยสฺมา นิโรธโต วุฏฺฐิตสฺส ปจฺเจกพฺพุทฺทสฺส ทินฺนปิณฺฑปาโต
ตํทิวสเมว อุพารตฺตริปาโก โหติ ตสฺมา ตํทิวสํ สุมฺนเสฏฺฐิ
รณฺโณ สนฺตํกํ กจฺจนฺโต ตํ กเหตุวา อคฺมาสิฯ ราชา
ปน ตํ อาทรวเสน โอลิเกติฯ เสฏฺฐิ มหาราช อຍ
โอลิเกตพฺพตฺโตยฺเววติ วตฺวา ตทา เตน กตฺปฺลณฺณํ อตฺตนาปีสฺส
สหสฺสํ ทินฺนภาวํ กเถสิฯ ตํ สุตฺวา ราชา ตฺสฺสิตฺวา สหสฺสํ
ทตฺวา อสฺกสฺมี นาม จาเน เคนฺหิ กตฺวา วสาตี เคนฺหฺจฺจานมสฺส
อาณาเปสิฯ ตสฺส ตํ จานํ โสธาปนฺตสฺส มหฺนติโย นิธิกฺมฺภิโย
อุฏฺฐหิํสุ ตา ทิสฺวา โส รณฺโณ อาโรเจสิฯ ราชา สพฺพํ
ชนํ อุทฺทราเปตฺวา ราสิกตํ ทิสฺวา เอตฺตํกํ ชนํ อิมสฺมี
นคเร กสฺส เคนฺหิ อตฺถิติฯ น กสฺสจฺจิ เทวติฯ เตน
หิ อຍ อนฺนภาโร อิมสฺมี นคเร มหฺาชนเสฏฺฐิ นาม โหตฺติ
ตํทิวสเมว ตสฺส เสฏฺฐิฉตฺตํ อุตฺสาเปสิ ฯ

โส ตโต ปฏฺจาย ยาวชีวํ กุสฺลกมฺมํ กตฺวา ตโต จโต
เทวมนฺุสฺเสสฺสํ สํสริตฺวา อิมสฺมี พฺพุทฺธปฺปาเท กปีสฺวตฺถนคเร
สฺกฺโกทนสฺกกสฺส เคนฺหิ ปฏฺฐิสฺนฺธิ คณฺหิ อนฺุรทฺุชฺเชติสฺส นาม

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 546
เล่มที่ 26 วิตตินิปาตวณณา หน้า 546

อธิวาเสสิ โส ธีโร	สยมภู วทตฺ วโร
ทุเมสุ วินิวิษณิตฺวา	ยนต์ โยเชตฺวหนุตทา (๑) ๑
สหสฺสวภูฏี ปาทาสี	พุทฺธสฺส โลกพนฺธุโน
สตฺตาทํ ปชฺชตฺตฺวาน	ทีปา วุปลมฺมิตฺ เม. (๒)
เตน จิตฺตปฺปสาเทน	เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหํ	วิมานมฺุปชฺชหํ ๑
อุปฺปนฺนสฺส เทวตฺตํ	พฺยมฺหํ (๓) อาสิ สฺนนิมฺมิตฺ (๔)
สมนฺตโต ปชฺชลติ	ทีปทานสฺสึทํ ผลํ ๑
สมนฺตา โยชนสฺสํ (๕)	วิโรเจสิมฺหํ ตทา
สพฺเพ เทเว อภิโกมิ	ทีปทานสฺสึทํ ผลํ ๑
ตีสกปฺปานิ เทวินฺโท	เทวราชฺชมการยํ
น มํ เกจฺติมณฺณนฺติ	ทีปทานสฺสึทํ ผลํ ๑
อภฺจวิสตฺติกฺขตฺตฺยจ	จกฺกวตฺตี อโหสฺหํ
ทิวา รตฺตี จ ปสฺสามิ	สมนฺตา โยชนํ ตทา ๑
สหสฺสโลกํ ฅาณน	ปสฺสามิ สตฺถุ สาสเน
ทิวพฺพจกฺขมฺนุปฺปตฺโต	ทีปทานสฺสึทํ ผลํ ๑
สุเมโธ นาม สมฺพุทฺโธ	ตีสกปฺปสฺสฺสึโต (๖)
ตสฺส ทีโป มยา ทินฺโน	วิปฺปสนฺเนน เจตฺตา ๑
ปฏฺฐิสฺมภิตา จตฺสฺโส ๑ เป ๑	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

#๑. สฺยา. โยเชตฺวหนุตทา ๑ ๒. สฺยา. ปทีปา วุปลมฺมิตฺ ๑

#๓. ยฺ. ฅมโก ๑ ๔. สฺยา. พฺยมฺโห อาสิ สฺนนิมฺมิตฺ ๑ ๕. สฺยา.

#โยชนํ สพฺพํ ๑ ๖. สฺยา. ตีสกปฺปสฺสฺสึโก ๑

เล่มที่ 26 อนุรุตตเถรคาถาวณณา 547

อด นั สตถา อปรภาเค เขตวณมหาวิหาร อริยคณมชฺเฌ
นินฺโน ทิพฺพจกฺขุกัน อคฺคกฺขุจฺเณ จเปสิ เอตทคฺคํ ภิกฺขเว
มม สาวกานํ ภิกฺขุณํ ทิพฺพจกฺขุกัน ยทิทํ อนุรุตฺโตติ ฯ

โส วิมุตฺติสฺสํ ปฏิสฺสเวทึ วิหรนฺโต เอกทิวสํ อตฺตโน
ปฏฺธิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปิตฺติโสมนสฺสชาโต อุทานวเสน ปหาย
มาตาปิตโรติอาทิกา คาถา อภาสิ ฯ เกจิ ปน เถรสฺส
ปพฺพชฺชํ อรหตฺตปฺปตฺตติญฺจ ปกาเสนฺเตหิ สงฺกิตฺติกาเรหิ อาทิตฺโต
จตฺสฺโส คาถา ภาสิตา ตโต ปรา เถรสฺส อริยวสฺสปฏฺธิปตฺติยา
อาราธิตจิตฺเตน ภควตา ภาสิตา ฯ อิตฺรา สพฺพปาปี เตน เตน
การณฺเนน เถเรเนว ภาสิตาติ วทนฺติ ฯ อิติ สพฺพถาปี
อิมา คาถา เถเรน ภาสิตาปี เถริ อุทฺทิสฺส ภาสิตาปี เถรสฺส
เจตา คาถาติ เวทิตพฺพา ฯ เสยฺยถิทํ

ปหาย มาตาปิตโร	ภคินี ฌาติภาทโร
ปญฺจ กามคฺเชน หิตฺวา	อนุรุตฺโตว ฌายติ ฯ
สเมโต นจฺจกิตฺเตหิ	สมฺมตฺวาปโปทฺธโน
น เตน สฺสทฺธิมชฺฌคํ (๑)	มารสฺส วิสเย รโต ฯ
เอตตฺถจ สมตฺติกฺกมฺม	รโต พุทฺธสฺส สาสเน
สพฺพโพณํ สมตฺติกฺกมฺม	อนุรุตฺโตว ฌายติ ฯ
รูปา สทฺธา รสา คนฺธา	โผฏฺฐพฺพา จ มโนรมา
เอเต จ สมตฺติกฺกมฺม	อนุรุตฺโตว ฌายติ ฯ

#๑. สฺยา. สฺสทฺธิมชฺฌคมา ฯ

เล่มที่ 26 วิสตินิปาตวณณนา หน้า 548

ปิณฑปาตมตีกุกนุโต (๑)	เอโก อหุติโย มุณี
เอสติ ปัสสุถานี	อนรุทุโธ อนาสโว ฯ
วิจินี (๒) อคฺคหี โหวิ	รชยீ ธารยீ มุณี
ปัสสุถานี มติมา	อนรุทุโธ อนาสโว ฯ
มหิจฺโฆ จ อสนฺตฺตฺตฺตฺตฺ	สฺสฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ
ตสฺส รมฺมา อิเม โหนฺติ	ปาปกา สงฺกิลลิตฺตา ฯ
สโต จ โหติ อปฺปิจฺโฆ	สนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ
ปวิเวกรโต วิตุโต	นิจฺจมารทฺทวิริโย ฯ
ตสฺส รมฺมา อิเม โหนฺติ	กฺุสลา โปธิปฺกฺุจิกา
อนาสโว จ โส โหติ	อิติ วุตฺตํ มहेสิณา ฯ
มม สงฺกปฺปมฺมณฺยา	สตุถา โลเก อนฺตฺตฺตฺ
มโนมเยน กาเยน	อิทฺธิยา อฺุปฺสงฺกมิ ฯ
ยทา เม อหฺุ สงฺกปฺโป	ตโต อฺุตฺตรี (๓) เทสยิ
นิปฺปปฺลยจฺรโต พุทฺโธ	นิปฺปปฺลยจฺมเทสยิ ฯ
ตสฺสสํ รมฺมมณฺยา	วิหาสี สาสเน รโต
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา	กตํ พุทฺทสฺส สาสนํ ฯ
ปฺลยจฺปฺลยาสวสฺसानิ	ยโต เนสชฺชโก อหํ
ปฺลยจฺวิสฺตฺตฺตฺตฺ	ยโต มิทฺธํ สมฺมุตฺตํ ฯ
นาหฺุ อสฺสสฺสสฺสสฺส (๔)	จิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ
อเนชฺ โสนฺติมารพฺภ	จกฺขุมา ปรีนิพฺพุโต ฯ

#๑. ปิณฑปาตปฏิกุกนุโต ฯ ๒. สฺยา. วิจินี ฯ ๓. สฺยา. อฺุตฺตรี ฯ

#๔. สฺยา ...ปฺลยาสฺ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 549
เล่มที่ 26 อนุรุทธเถรคาถาวณณา 549

อสลตีเนน จิตฺเตน	เวทนํ อชฺฌวาสยิ
ปชฺโชตสฺเสว นิพฺพานํ	วิโมกฺโข เจตฺโต อหุ ๑
เอเต ปจฺฉิมกา ทานิ	มฺุณิโน ผสฺสปลยฺจมา
นาณฺเณ ฆมฺมา ภวิสฺสนฺติ	สมฺพุทฺเธ ปรีนิพฺพุเต ๑
นตฺถิ ทานิ ปฺุณาวาโส	เทวกายสฺมิ ชาลินิ
วิกฺขิโณ ชาติสฺสโร	นตฺถิ ทานิ ปฺุณพฺภโว ๑

ยสฺส มฺุหุตฺเตน สหสฺสธา
โลโก ลํวิทิตฺโต สพฺรหฺมกปโป
วสี อิทฺธิคุณฺเณ จุตฺตปฺปาเต
กาลे ปสฺสตี เทวตา ส ภิกฺขุ.

อนฺนภาโร ปฺุเร อาสี	ทลิตฺโต ฆาสหารโก
สมณํ ปฏฺิปปาเทสี	อุปริณฺุจํ ยสฺสสินํ ๑
โสเมหิ สกฺยกฺกุเล ชาโต	อนฺรุทฺโชติ มํ วิทฺุ
อุเปโต นจฺจกิตฺเทหิ	สมฺมตฺตาพปโปทฺโชน ๑
อถทฺทสาสี สมฺพุทฺธํ	สคฺถารํ อกฺุโตภยํ
ตสฺมิ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา	ปพฺพชฺี อนคฺารยิ ๑
ปฺุพฺเพนิวาสํ ชานามิ	ยตฺถ เม วุสฺสิตํ ปฺุเร
ตาวตฺีเสสฺสุ เทเวสฺสุ	อฏฺุจาสี สกฺกชาตฺิยา ๑
สคฺตฺกฺขตฺตํ มนฺุสฺสินฺโท	อหํ รชฺชมคฺารยิ
จาทฺุรฺนฺโต วิชิตฺวา	ชมฺพุสณฺุทสฺส อิตฺสโร
อทณฺุแทน อสคฺุเถน	ฆมฺเมน อนฺุสาสยิ ๑

ขุททกนิกายกุกกเถรคาถาวรรณนา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 550
เล่มที่ 26 วัสดุนิปาตวรรณนา หน้า 550

อิโต สตุต ตโต สตุต	สัสารานิ จตุททส
นิวาสภิกขานิสฺสั	เทวโลเก จิโต ตทา ฯ
ปญฺจกิกเก สมาริมฺหิ	สนฺเต เอโกทิกาวิต
ปฏฺิปปสฺสทฺธิทฺธมฺหิ	ทิจฺพจกฺขุ วิสุขฺมิ เม.
จตุปปาตํ ชานามิ	สตุตํ อากตฺ คตฺ
อิตฺถภาวณฺณภาวํ	ฉานเน ปญฺจกิกเก จิโต ฯ
ปริจฺฉินฺน มยา สตุตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ
โอหิตํ กรุโก ภาโร	ภวเนตฺติ สมฺมุตตา ฯ
วชฺชินํ เวพฺพกาเม	อหํ ชีวิทสงฺขยา
เหฏฺจโต เวพฺพกฺมฺพสฺมี	นิพฺพายิสฺสั อนาสโวติ ฯ

ตตุต ปหายติ ปชหิตฺวา ฯ มาตาปิตโรติ มาตฺรณฺจ

ปีตฺรณฺจ ฯ

อัยฺ เหตุถ อธิปฺปาโย ขลา อณฺเณ เกจิ ภาติ-
ปาริหฺยุณฺเนน วา โภคปาริหฺยุณฺเนน วา อภิภูตา ปพฺพชนฺติ
ปพฺพชิตา จ กิจฺจนฺตรปฺสฺตา วิหรนฺติ น เอวํ มยฺ มยฺ
ปน มหนฺตํ ภาติปริวฏฺฏํ มหนฺตณฺจ โภคกฺขนฺธํ ปหาย
กาเมสฺสู นีรเปกฺขา ปพฺพชิตาติ ฯ

ฉายตฺติ อารมฺมณฺูปนิชฺฌานํ ลกฺขณฺูปนิชฺฌานณฺจติ
ทฺวิธมฺปิ ฉานํ อนฺนฺยตุโต วิหฺรติ ฯ

#๑. สฺยา. อิโต ฯ ๒. สฺยา. ทิจฺพจกฺขุ ฯ ๓. พุ. เถร. ๒๖/๓๕๓/๓๕๑ ฯ

เล่มที่ 26 อนุรุทธตเถรคาถาวรรณนา 551

สเมโต นจจคีเตหีติ นจเจหิ จ กิเตหิ จ สมงคีภูโต
นจจานิ ปสฺสนโต คีตานิ สฺจนโตติ อตุโธ ฯ สมมโตติ จ
ปจฺนติ นจจคีเตหิ ปุชฺชิตติ อตุโธ ฯ

สมมตาทปโปชโนติ สมมตาทสทเทหิ ปจฺจูกกาล
ปโปเชตพุโป ฯ

น เตน สฺทุชฺชิมชฺฉนฺตติ เตน กามโกเคน สํสارสฺทุชฺช
นาริศจฺฉี ฯ

มารสฺส วิสเย รโตติ กิเลสมารสฺส วิสยญฺเต กามญฺเณ
รโต กิเลสมารสฺส วิสยญฺเตน กามญฺจโกเคน สํสارสฺทุชฺช
โหตีติ เอวํทิจฺจโก อหุตฺวาติ อตุโธ ฯ เตนาท เอตญจ
สมติกฺกมฺมาติอาทิ ฯ

ตตฺถ เตนนฺติ เอตํ ปญจวิธมฺปิ กามญฺจํ ฯ สมติกฺกมฺมาติ
สมติกฺกมิตฺวา อนเปกฺโข จจฺจเทตฺวาติ อตุโธ ฯ

สพฺโพพนฺติ กาโมฆาทิกํ สพฺพมฺปิ โอฆํ ฯ

ปญจ กามญฺเณ สรฺูปโต ทสฺเสตฺถ รฺูปา สทฺทาทิอาทิ
วฺุตฺตํ ฯ

ตตฺถ มโนรมาติ โลกนียญฺเจน มนํ รมยฺนตีติ มโนรมา
มฺนาปียาติ วฺุตฺตํ โหติ ฯ ยถาห กตเม ปญจ มฺนาปียา
รฺูปา มฺนาปียา สทฺทาทิอาทิ ฯ

ปิณฺฑปาตมตฺติกฺกนฺโตติ ปิณฺฑปาตคฺคหณฺ อตฺติกฺกนฺโต

เล่มที่ 26 อนุรุทธคเระคาถาวณณา 553

สัฏฐุโจติ คิหิหิ เจว ปพพชิตะหิ จ อนนุโลมิเกน สัฏฐุเคน
สัฏฐุโจ ๗ อุทฐโตติ อุกุขิตุโต ๗ (๑)

ตสฺสาติ มหิจฺฉิตฺตอาทินา วุตฺตปุกฺกตสฺส ๗

ชฺมมาติ มหิจฺฉตา อสนฺโตโส สัฏฐุจฺจตา วิกุเขโปติ
อิทิสฺสา ๗ ลามกฺกุเจเน ปาปกฺกา ๗

ตฺสฺกิลลิตฺกาทิ ตสฺส จิตฺตสฺส มลีนภาวกรณโต ตฺสฺกิลลิตฺกา
ชฺมมา โหนฺติ ๗

สโต จ โหติ อปฺปิจฺฉิตฺตอ ยทา ปนํยํ ปุกฺกโล
กลฺยาณมิตฺเตเต เสวนฺโต ภาชนฺโต ปยิริปาสนฺโต สทฺธมฺมํ สฺสนฺโต
โยนิโส มนสิ กโรนฺโต สติมา จ มหิจฺฉิตฺตํ ปหาย อปฺปิจฺฉิตฺตอ
จ โหติ ๗ อสนฺโตสํ ปหาย สนฺตฺตฺตฺตฺตฺต จิตฺตสฺส วิฆาตกริ
วิกุเขปํ ปหาย อวิฆาตวา อวิกุขิตฺตอ สฺมาหิตอ กณตฺสฺกณิกํ
ปหาย ปวิเวกรโต วิเวกากริตฺติยา นิพฺพิทาย ชฺมมปิตฺติยา วิตฺตอ
สุมโน ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สพฺพโส โกสชฺชปหานเนน อารทฺธวิริโย ๗

ตสฺส เอวํ อปฺปิจฺฉิตฺตาทิ กุณสมนฺนาคตสฺส อิมํ สติ-
ปฏฺฐานาทโย สตฺตตี สปฺปเกทา ติวริวิปฺสฺสนาสงฺคหา โกสลฺล-
สมฺภูตฺตฺตฺตฺต กุสลา มคฺคปฺริยาปนฺนา โพธิปฺกฺกิกา ชฺมมา
โหนฺติ ๗

โส เตหิ สมนฺนาคโต สพฺพโส อาสวานํ เขปนเนน
#๑. สี่. อุกุขิตฺตจิตฺตอ ๗

อศุคมกุกุณโตะ ปฏุจาย อนาสโว จ โหติฯ อิติ เอวั
วุดตัม มहेสิณา สมุมาสมพุทฺธเรน ปาจิณวัสทาเย มหาปุริส-
วิตกฺเก มตฺถกัม ปาปนวเสนาติ อธิปฺปาโยฯ

มม สงฺกปฺปมณฺญาชาติ อปิจฺจสฺสายั กิกฺขเว ฌมฺโม
นายั ฌมฺโม มหิจฺจสฺสชาติอาทินา (๑) มหาปุริสวิตกฺกวเสณ อารทฺธั
เต จ มตฺถกัม ปาเปตฺตุ อสมตฺถภาเวน จิตฺตัม มม สงฺกปฺปปี
ชานิตฺวาฯ

มโนมเยนาติ มโนมเยน วิย มนสา นิมนิตสทิสเณ
ปริณามิตเณนาติ อตฺถโถฯ

อิทฺธิยาติ อัย กายิ อิทํ จิตฺตัม วิย โหตุติ เอวั
ปวตฺตอธิกฺขจานิทฺธิยาฯ

ยทา เม อหุ สงฺกปฺปโปกฺติ ยสฺมี กาลเ มยฺหํ กิทฺติโส
นุ โข อฏฺฐโม มหาปุริสวิตกฺโกติ ปรีวิตกฺโก อโหสิฯ ตโต
มม สงฺกปฺปมณฺญา อิทฺธิยา อฺปสงฺกมิตฺติ โยชนาฯ

อฺตุตฺถี เทสยิตฺติ นิปฺปปฺปญฺจารามสฺสายั กิกฺขเว ฌมฺโม
นิปฺปปฺปญฺจเรติโน นายั ฌมฺโม ปฺปญฺจารามสฺส ปฺปญฺจเรติโนติ
อิมมฏฺฐมฺม มหาปุริสวิตกฺกัม ปุเรนฺโต อฺปรี เทสยิฯ ตํ ปน
เทสิตฺตัม ฌมฺมํ เทเสนฺโต อาห นิปฺปปฺปญฺจเรติ พุทฺโธ นิปฺปปฺปญฺจ-
มเทสยิตฺติฯ

ปฺปญฺจา นาม ราคาทโย กิเลสสา เตสํ วุปฺสมตฺตาย
ตทภาวโต จ โลกุตฺตรฌมฺมา นิปฺปปฺปญฺจา นาม ตสฺมี

เล่มที่ 26 อนุรทชตเถรคาถาวณณา 555

นึปป์ปญเจ รโต อภิรโต สมมาสมพุทโธ ยถา ตํ ปาปญามิ
ตถา ตาทิสํ ชมมํ อเทสยิ สามุกกํสีกํ จตุสจจชมมเทสนํ
ปกาสยิตี อตุโถ ฯ

ตสสาหํ ชมมมณญาชาติ ตสสา สตุถุ เทสนาย ชมมํ
ชานิตฺวา ยถานุสิญฺจํ ปฏฺฐิพชชนฺโต วิหาสี สิกฺขตฺตยสงฺกเห
สาสเน รโต อภิรโต หุตฺวาตี อตุโถ ฯ

สตุถารา อตฺตโน สมากมํ เตน สาริตมตฺถํ ทสเสตฺวา
อิทานิ อตฺตโน ปพฺพชิตกาลโต ปญฺจาย อารทฺธวิริยตํ กายเ
อนเปกฺขตฺยา เสยฺยสุขปสฺสสุขานํ (๑) ปรึจจกํ อปฺปมิทฺธกาลโต
ปญฺจาย อารทฺธวิริยตฺถจ ทสฺเสนฺโต ปญฺจปญฺญาสวสฺสานีตี
คาถมาห ฯ

ตตุถ ยโต เนสชฺชโก อหนฺติ ยโต ปญฺจาย โยคานุกฺกตฺตา
กมฺมญฺจานปรึญฺจิตสปรึสจริยา สลฺเลขวฺตุตฺตีติ เอวมาทิกฺุณเ
ทิสฺวา เนสชฺชโก อโหสี ตานิ ปญฺจปญฺญาส วสฺสานิ ฯ

ยโต มิทฺธํ สมฺมทหนฺติ ยโต ปญฺจาย มยา นิตฺทา
ปรึจจตฺตา ตานิ ปญฺจวิสฺติวสฺสานิ ฯ เถรสฺส ปญฺจปญฺญาสาย
วสฺเสสฺส เนสชฺชกิสฺส สโต อาทิโต ปญฺจวิสฺติวสฺสานิ นิตฺทา
นาโหสี ตโต ปรึ สรริกิลมเถน ปจฺฉิมยามเ นิตฺทา อโหสีตี
วทหนฺติ ฯ

นาหุ อสฺสาสปสฺสาสชาติอาทิกา ติสฺโส คาถา สตุถุ
#๑. สี. ผสฺสสุขานํ ฯ

ปรนึพพานกาลล ฎกขุหึ กึ ภควา ปรนึพพุตตี ปุฎโฐ

ปรนึพพานภาวึ ปเวเทนุโตะ อห ๑

ตคฤท นหุ อสุสาสปสุสาสา จิตจิตตสุส ตาทินนตี อนุโลม-
ปฎิโลมโต อนุการวโการา (๑) สพพา สมาเป็นตตีโย สมาเป็นชชิตวา
วฎจาย สพพจจา จตคฤทขมานล จิตจิตตสุส ตาทินน พุทฐสุส
ภควโตะ อสุสาสปสุสาสา นหุ นหะสุนตี อดุโธ ๑

เอเตน ยสุมา จตคฤทขมานึ สมาเป็นนสุส กายสงขารา
นึรขณนตี กายสงขาราคี จ อสุสาสปสุสาสา วุจจนตี ตสุมา
จตคฤทขมานกขณโต ปฎจาย อสุสาสปสุสาสา นหะสุนตี
ทสุเสตี ๑

ตณหะสงขาคาย เอชาย อภาวโต อนุโซ สมาริสุมึ
จิตตคฤทา วา อนุโซ ๑

สนตีมารพุกาคี อนุปาทีเสสั นึพพานึ อารพภ ปฎิจจ
สนธาย ๑

จกขุมาตี ปณจหึ จกขุหึ จกขุมา ๑ ปรนึพพุตตี
ปรนึพพายี ๑

อัย เหตุถ อดุโธ นึพพานารมมณจตคฤทขมานลสมปตตี
สแม่นชชิตวา ตทนนตรเมว อนุปาทีเสสาย นึพพานธาคูยา
ปรนึพพุตตี ๑

#๑. สึ. อนุการวโกณณา ๑

เล่มที่ 26 อนุรุทธศรคาถาวณณา 557

อสลตีเนนาติ อลีเนน อสงกุฎิเตน (๑) สุวิกสิเตเนว จิตเตน ฯ
เวทน์ อชฌวาสยิตี สโต สมุปชาโน หุตฺวา มารณนุติกั
เวทน์ อธิวาเสสิ น เวทนานุวตฺตี หุตฺวา อิตฺ จิตฺ จ
สมปรีวตฺติ ฯ

ปชฺโชตสฺเสว นิพฺพานํ วิโมกฺโข เจตโส อหฺมุติ ยถา เตลลจ
ปฏิจฺจ วฏฺฐิลลจ ปฏิจฺจ ปชฺชลนฺโต ปชฺโชโต ปทีโป เตลล
ปริกฺขเย นิพฺพายติ นิพฺพุโต จ กตฺถจิ คนฺตฺวา น ติฏฺฐติ
อณฺณทตฺถ อนุตฺรชยติ อทสฺสนเมว คจฺฉติ เอวํ กิเลสากิ-
สงฺขารे นิสฺสาย ปวตฺตมาโน ขนฺธสนฺตฺวาโน เตลล ปริกฺขเย
นิพฺพายติ นิพฺพุโต จ กตฺถจิ คนฺตฺวา น ติฏฺฐติ อณฺณทตฺถ
อนุตฺรชยติ อทสฺสนเมว คจฺฉตีติ ทสฺเสติ ฯ เตน วุตฺตํ
นิพฺพนฺติ ธีรา ยถายํ ปทีโปติ อจฺจิ ยถา วาตเวเคน
จิตฺตฺวาติ จ อาทิ ฯ

เอเตติ ปรีนิพฺพานกฺขณฺเ สตฺถุ สนฺตฺวานे ปวตฺตมานานํ
ธมฺมานํ อตฺตโน ปจฺจกฺขตฺยา วุตฺตํ ฯ ปจฺจิมกา ตโต ปรี
จิตฺตฺวปฺปาทภาวโต ฯ ทานีติ เอตฺรหิ ฯ

ผสฺสปลญฺจมาติ ผสฺสปลญฺจกานํ ธมฺมานํ ปากฺกภาวโต
วุตฺตํ ฯ ตถา หิ จิตฺตฺวปฺปาทกถายมฺปิ ผสฺสปลญฺจกาว อาทิตฺ
วุตฺตา ฯ

อณฺเณ ฌมฺมาติ สห นิสฺสเยน อณฺเณ จิตฺตเจตฺติกา ฌมฺมา
น ปรีนินฺพพานจิตฺตเจตฺติกาฯ นนฺ เตปี น ภวิสฺสนฺเตวาทิ ฯ
สจฺจํ น ภวิสฺสนฺติ อาสงฺกาภาวโต ปน เต สนฺธาย น
ภวิสฺสนฺตฺติ นฺ วตฺตพฺพเมว ฯ อิตเร ปน เสกฺขปฺถุชฺชนานํ
วีย ภวิสฺสนฺติ นฺ โขติ สียา อาสงฺกาติ ตทาสงฺกานิวตฺตนตฺถํ
นาณฺเณ ฌมฺมา ภวิสฺสนฺตฺติ วุตฺตํ ฯ

นตฺถิ ทานิ ปฺนาวาโส เทวกายสฺมี ชาลินีติ เอตฺถ ชาลินีติ
เทวตํ อาลปฺติ เทวเต เทวกายสฺมี เทวสมฺมุเห อุปฺปชฺชนวเสน
ปฺน อาวาโส อาวสนํ อิทานิ มยฺหํ นตฺถิติ อตฺถโธ ฯ ตตฺถ
การณฺมาห วิภฺจฺจโณติอาทินา ฯ

สา กิร เทวตา ปฺริมตฺตภาเว เถรสฺส ปาทปริจาริกา
ตสฺมา อิทานิ เถรํ ฌินฺณํ วุชฺฌมํ ทิสฺวา ปฺริมสิเนเห
อาคนตฺวา ตตฺถ จิตฺตํ ปณฺิเชหิ ยตฺถ เต วุสฺสิตํ ปฺเรติ เทวูปฺตฺติ
ยาจิ ฯ อถ ทานิ นตฺถิติอาทินา เถโร ตสฺสา ปฏฺิวจฺจํ
อทาสิ ฯ ตํ สุตฺวา เทวตา วิหตาสา ตตฺถเอวณฺตรชายิ ฯ

อถ เถโร เวหาสํ อพฺภุคฺคนตฺวา อตฺตโน อานฺุภาวํ
สพฺรหฺมจารีณํ ปกาเสนฺโต ยสฺส มฺหุตฺเตนาติ คากฺมาห ฯ

ตสฺสตฺถโธ ยสฺส ฌินฺนํสวภิกฺขุโน มฺหุตฺตมตฺเตน เอว
สทฺสสฺสา สทฺสสฺสปกาโร ติสทฺสสิมฺหสทฺสสิปเกโท โลโก
สพฺรหฺมกปฺโป สทฺสพฺรหฺมโลโก สํวิทิตฺโต สมฺมเทว วิทิตฺโต ภาโต

เล่มที่ 26 อนุรุทธศุเถรคาถาวณณา 559

ปจจกัฆิ กโต เอวั อิทธิคุเณ อิทธิสมปทาย จตุปปาเต จ
วสีภาวปุตโต โส ภิกขุ อุปคตกาเถ เทวตา ปสฺสตี น
ตสฺส เทวตานํ ทสฺสเน ปรีหานีติ ฯ เถเรน กิร ชาลีนียา
เทวตาย ปฎิวจนทานวเสน นตฺถิ ทานีติ คากาย วุตฺตตาย
ภิกขุ ชาลีนี อปสฺสนุตฺตา กิ นฺุ โข เถโร ฌมฺมมาลปนวเสน
กิลฺลิจิ อาลปตีติ จินฺเตตฺถุ ฯ เตตฺถิ จิตฺตอาจารย์ ฌตฺวา เถโร
ยสฺส มฺหุตฺเตนาคี อิมิ คากมาห ฯ

อนุนภาโร ปุเรติ เอวนุนาโม ปุริมตตภาเว ฯ ฌาสหารโกติ
ฌาสมตตสฺส อตฺถาย ภตี กตฺวา ฌีวนโก ฯ

สมณฺณติ สมิตปาปี ฯ

ปฎิปาเทสิญฺติ ปฎิมุโข หุตฺวา ปาทาสี ปสาเทน อภิมุโข
หุตฺวา อาหารทานํ อทาสินฺติ อธิปปาโย ฯ

อุปริญฺจนฺติ เอวันามกํ ปจฺเจกพุทฺธํ ฯ ยสฺสสิญฺติ กิตฺติมนฺตํ
ปตฺถกฺขยสํ ฯ อิมาย คากาย ยาว จริมตตภาวา อุพาร-
สมปตฺติเหตุกฺกตํ อตฺตโน ปุพฺพกมฺมํ ทสฺเสตี ฯ เตนาห โสภฺหิ
สภฺยกุลฺล ชาโตตฺติอาทิ ฯ

อิโต สตฺตาคี อิโต มนุสฺสโลกโต จวิตฺวา เทวโลเก
ทิพฺเพน อาริปปจฺเจน สตฺต ฯ

ตโต สตฺตาคี ตโต เทวโลกโต จวิตฺวา มนุสฺสโลก
จกฺกวตฺติภาเวน สตฺต ฯ

สัสารานี จตุททสาติ จตุททส ภวนุตรัสสรณานี ฯ
นิวาสมภิกขานิสฺสนฺติ ปุพฺเพนิวาสึ อญฺญาสี ฯ
เทวโลเก จิโต ตทาติ ตถจ โข น อิมสฺมีเยว อตฺตภาเว
อปัจ โข (๑) ยทา อิโต อนนฺตราตีเต อตฺตภาเว เทวโลเก จิโต
ตทา อญฺญาสินฺติ อตฺโถ ฯ

อิทานิ อตฺตนา ทิพฺพจกฺขุณาณจฺจุปปาตณาณัน อธิ-
คตการี ทสฺเสนฺโต ปญฺจกฺกิตฺติอาทินา เทว คาถา อภาสี ฯ
ตตฺถ ปญฺจกฺกิกะ สมาธิมฺหิตี อภิญญาปาทกจฺจตุตฺถชฺฌาน-
สมาธิมฺหิ โส หิ ปิตฺติพฺรณตา สุขพฺรณตา เจโตพฺรณตา
อาโลกพฺรณตา ปจฺจเวกฺขณนิมิตฺตฺตฺนฺติ อิมหิ ปญฺจหิ อญฺเษหิ
สมนฺนาคตฺตฺตา ปญฺจกฺกิกะ สมาธิตี วุจฺจตี ฯ

สนฺเตติ ปฏฺธิปฺกฺขวฺอุปสเมน อญฺกสนฺตฺตาย จ สนฺเต ฯ
เอโกทิกาวิตฺติ เอโกทิกาวคเต สฺวจินฺณเณ วสฺสีภาวปฺปตฺเตติ
อตฺโถ ฯ

ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิลทฺธมฺหิตี กิเลสานัน ปฏฺธิปฺปสฺสทฺธิยา ลทฺธเ ฯ
ทิพฺพจกฺขุ วิสฺสุชฺฌิ เมติ เอวฺวิเช สมาธิมฺหิ สมฺปาทิตะ
มยฺหึ ทิพฺพจกฺขุณาณัน วิสฺสุชฺฌิ เอกาทสฺหิ อฺอุปฺกิกิเลสฺหิ
วิมฺุตติยา วิสฺสุทฺธึ อโหสิ ฯ

จฺจุปปาตํ ชานามิตี สตฺตฺตานัน จุตฺติญฺจ อฺอุปฺตฺติญฺจ ชานามิ
#๑. สี่. อถ โข ฯ

เล่มที่ 26 อนุรทศตเถรคาถาวณณนา 561

ชานนุโต จ อิมะ สตุตา อมมมหา โลกมหา อาคนุตวา
อิฐปปนา อิมมหา จ โลกา คนุตวา อมมहि โลก
ปพชิสฺสสนฺตีติ สตุตานิ อาคตี คติญจ ชานามิ ชานนุโต
เอว จ เนสิ อิตฺถภาวิ มนุสฺสภาวิ ตโต อณฺณถาภาวิ
อณฺณถาตริจฺจนภาวญจ อุปตฺตติโต ปุเรตรเมว ชานามิ ฯ ตยิทํ
สพฺพมปิ ปญฺจกิกเก สมาริมฺหิ สมปาทิตเอ เอวาติ ทสฺเสนุโต
อาห ฌานะ ปญฺจกิกเก จิตฺติ ฯ ตตฺถ ปญฺจกิกเก ฌานะ
จิตฺติ ปตฺติจฺจิตฺติ หุตฺวา เอว ชานามิติ อตฺถโ ๑

เอว วิชชาตฺตยํ ทสฺเสตฺวา ตปฺปสงฺเคน ปุพฺเพ ทสฺสิตมปิ
ตติยวิชฺชํ สห กิจฺจนิปตฺตติยา ทสฺเสนุโต ปริจฺจโน มยา
สตุถาตฺถาทีนทา คาทาทวยมาห ๑

ตตฺถ วชฺชินํ เวพฺพคามะติ วชฺชिरุจฺจสฺส เวพฺพคามะ
วชฺชिरุจฺเจ ยตฺถ ปจฺฉิมวสฺสํ อุปคจฺฉิ เวพฺพคามะ. เหฏฺฐโต
เวพฺพคฺคฺมพฺพสมินฺติ ตตฺถ อณฺณตฺรสฺส เวพฺพคฺคฺมพฺพสฺส เหฏฺฐา ๑
นิพฺพายิสฺสนฺติ นิพฺพายิสฺสามี อนุปาทิสฺเสสาย นิพฺพานธาตฺยา
ปรินิพฺพายิสฺสามีติ อตฺถโ ๑

อนุรทศตเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

เล่มที่ 26 ปาราปริยตเถรคาถาวณณา 562

สมณสฺส อหุ จินฺตาคีอาทิกา อายสฺมโต ปาราปริยตเถรสฺส (๑)

คาคาฯ อิมสฺส วตฺถุ เหฏฺฐา อาคตเมว ตา จ คาคา
สตุถริ ฐรณเต อตฺตโน ปุชฺชนกาเถ มนจฺจกฺขณํ อินฺทฺริยานํ
นิกฺคณฺหนจฺินฺตตาย ปกาสนวเสน ภาสิตาฯ อีมา ปน อปรภาเค
สตุถริ ปรีนินฺทฺพฺเต อตฺตโน จ ปรีนินฺทฺพานเ อุปฺภุจฺเจเต ตทา
อายตฺติจ ภิกฺขุณฺ อุทฺธมฺมปฺปฏิปตฺติยา ปกาสนวเสน ภาสิตาฯ
ตตฺถ

สมณสฺส อหุ จินฺตา ปุปฺพิตมฺหิ มหาวเน
เอกกฺคสฺส นิสินฺนสฺส ปวีวิตฺตสฺส ฌายีโนติ (๒)

อัย คาคา สจฺจคีตฺติการเหิ จปีตาฯ

ตสฺสสตฺโถ เหฏฺฐา วุคฺตฺนโยวฯ

อัย ปน สมฺพนฺโช สตุถริ อกฺคสาวเกสฺ อเอกฺจเจสฺ

มหาเถเรสฺ จ ปรีนินฺทฺพฺเตสฺ อตฺตีสตฺถุเก ปาวจเน สฺพพฺเจสฺ
สิกฺขากาเมสฺ ภิกฺขุสฺ ทฺลลเกสฺ ทฺพพฺเจสฺ มิจฺฉาปฺปฏิปตฺติพฺหุเลสฺ
ภิกฺขุสฺ จ ชาเตสฺ สฺพปฺพิเต มหนฺเต สาลวเน นิสินฺนสฺส
ปวีวิตฺตสฺส เอกกฺคสฺส ฌายนสีลสฺส สมิตปาปตฺตาย สมณสฺส
ปาราปริยตเถรสฺส ปฺปฏิปตฺตี นิสฺสาย จินฺตา วีมฺสา อโหสีติฯ
อิตรา

#๑. ม. ย. ปาราปริยตเถร ฯ ๒. บ. เถร. ๒๖/๓๕๔/๓๕๔ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 564
 เล่มที่ 26 วิสตินิปาตวณณา หน้า 564

เต กิเลส ปวตฺตมนฺตา	อาวิสนฺติ พหุ ชนํ
กีพนฺติ มลฺลเย พาเลหิ	อุมฺมตฺเตหิว รกฺขสา ฯ
กิเลสหาภิภูตา เต	เตน เตน วิธาวิตา
นรา กิเลสวตฺตฺตฺ	สสงฺคาเมว (๑) โฆสิตฺเต ฯ
ปริจฺจชิตฺวา สทฺธมฺมํ	อณฺณมลฺลเยหิ ภณฺฑเร
ทิกฺขจิกตานิ อเนวนฺตา	อิทํ เสยฺโยติ มลฺลเร ฯ
ชนนฺจ ปฺตฺตํ ภริยณฺจ	นทฺทฺทิตฺวาน นิกฺคตา
กฏฺฏนฺนิกฺขเหตุปี	อกิจฺฉานิ นิเสวเร ฯ
อุทราวเททกํ ภูตฺวา	สยฺนตฺตฺตฺตานเสยฺยกา
กถา วทฺตฺตฺตฺ (๒) ปฏฺิพฺพทฺธา	ยา กถา สตฺตฺตฺครหิตา ฯ
สพฺพการุกสิปฺปานิ	จิตฺตี กตฺวาน (๓) สิกฺขเร
อวฺปสนฺตา อชฺฉตฺตํ	สามณฺณตฺโตติ อจฺฉติ (๔) ฯ
มตฺตํ เตลจฺฉณฺณณฺจ	อุทกาสนโภชนํ
กีหิณํ อฺปนาเมนฺติ	อากงฺขนฺตา พหุตฺตรํ ฯ
ทนฺตโปณฺํ กปฺปฺจฺฉณฺจ (๕)	ปฺปฺฝิ ขาทนฺยานิ จ (๖)
ปีณฺทปาเต จ สมฺปนฺเน	อมฺเพ อามลฺกานิ จ ฯ
ภสฺซเชสฺสุ ยถา เวชฺชา	กิจฺจากิจฺเจ ยถา คิหิ
คณฺิกาว วิภูสายํ	อิสฺสเร ขตฺติยา ยถา ฯ

#๑. สฺยา. สยฺคาเหว ฯ ๒. สฺยา. กถํ วตฺตฺตฺตฺติ ฯ ม. วทฺตฺตฺตฺตฺติ ฯ
 #๓. วทฺตฺตฺตฺติ ฯ ปฺราณ. กถํ วทฺตฺตฺตฺตฺติ ฯ ๓. ม. จิตฺตี กตฺวาน ฯ ย.
 #จิตฺตีกตฺวาน ฯ ๔. ม. สามณฺณตฺโตติอจฺฉติ ฯ ๕. สฺยา. ทนฺตโปณฺํ
 #กปฺปฺจฺฉณฺจ ฯ ๖. สฺยา. ปฺปฺฝิขาทนฺยานิ จ ฯ

เล่มที่ 26 ปาราสรียตเถรคาถาวณณา 565

เนกตिका वलजनिगा	กุกกา อปาฐกา (๑)
พหุหิ ปริกปเปหิ	อามิสฺ ปริกฤษเร ฯ
เลสกปเป ปรียาเย	ปริกปเปฐาวิตา
ชีวิกตถา อุปาเยน	สงกตฺตมฺนฺติ พหุ ฐนํ ฯ
อุปฐจาเปนฺติ ปรีสฺ (๒)	กมฺมโต โน จ ฐมฺมโต
ฐมฺมํ ปเรสฺ เทเสนฺติ	ลาภโต โน จ อตฺถโต ฯ
ลํฆลาภสฺส ฆณฺฑนฺติ	ลํฆโต ปรีพาหิรา
ปรลาโภปชีวนฺตา	อหิรีกา น ลชฺชเร ฯ
นानุยฺตฺตา ตถา เอเก	มฺมฺฐา สงฺฆาฏีปารฺฐา
สมฺภวานฺนเยวิจฺฉนฺติ	ลาภสฺสการมฺจฺฉิตา ฯ
เอวํ นานปฺปยาตมฺหิ	น ทานี สฺกฺรํ ตถา
อสุลิตํ วา สฺลิตํ	สุลิตํ วานุรฺกฺขิตํ ฯ
ยถา กณฺฏกฺกฺจฺฉานมฺหิ	จเรยฺย อนุปาหโน
สตี อุปฐฺเจตฺวาน	เอวํ คาเม มฺนี จเร ฯ
สริตฺวา ปุพฺพเก โยคี	เตสํ วตฺตมฺนฺสฺสรํ
กิลฺยจาปี ปจฺฉิมโ กาลโ	สุเสยฺย อมตํ ปทํ ฯ
อิทํ วตฺวา สาลวเน	สมโณ ภาวิตินฺทฺริโย
พฺราหฺมโณ ปรีนิพฺพายี	อิตี ชีณปฺนพฺภโวติ (๓)

อิมา คธา เถเรเนว ภาสิตา ฯ

ตตฺถ อิริยํ อาสี ฆิกฺขุณฺนฺติ ปฺริสฺตฺตเม โลกนาถมฺหิ

#๑. สฺยา. อวาฐกา ฯ ๒. สฺยา. อุปฐฺเจนฺติ ปฺริสฺ ฯ

#๓. พุ. เถร. ๒๖/๓๕๔/๓๕๔ ฯ

สมฺมาสมพุทฺเฐ ตีฏฺจนฺเต ฌรณฺเต เอตฺรหิ ปฏฺิปปตฺติภาวโต
อณฺณตา อณฺณเณน ปกาเรณ ภิกฺขุณฺ อิริยํ จริตฺ อโหสี
ยถานุสฺสึจํ ปฏฺิปปตฺติภาวโต ฯ

อณฺณตา ทานิ ทิสฺสตีตี อิทานิ ปน ตโต อณฺณตา
ภิกฺขุณฺ อิริยํ ทิสฺสตี อยถาวปฏฺิปปตฺติภาวโตติ อธิปฺปาโย (๑) ฯ

อิทานิ สตฺถริ ฌรณฺเต เยนากาเรณ ภิกฺขุณฺ ปฏฺิปปตฺติ
อโหสี ตํ ตาว ทสฺเสตฺตํ สีตฺวาตปริตฺตตามณฺโณติอาทิ วุตฺตํ ฯ

ตตฺถ มตฺตฏฺิจิยฺนตี ตํ มตฺตํ ปโยชนํ ฯ ยาวเทว

สีตฺวาตปริตฺตตามฺ ยาวเทว หิริโกปินปฏฺิจฺฉาทนํ กตฺวา จีวรํ

ปริฏฺฐชึสุ ฯ กถํ สนฺตฺตฺตฺจฺจา อิตฺริตเร ยสฺมี ตสฺมี หิเน

ปณฺิเต วา ยถาลทฺเฐ ปจฺจเย สนฺโตสฺสํ อापฺนฺนา ฯ

ปณฺิตนฺติ อุพาริ สปฺปิอาทินา สํสฺสฺจํ ตทภาเวณ ลฺลํ ฯ

อปฺปนฺติ จตฺตฺตฺตฺจฺจาโลปมตฺตมฺปิ ฯ

พหุํ ยापฺนตฺถํ อภฺยชึสุตี ปณฺิเต พหุํ ภูณฺชนฺตฺตาปี

ยาปฺนมตฺตเมว อาหาริ ภูณฺชึสุ ฯ ตโต เอว อภฺิทุธา เคธํ

อนापฺนฺนา ฯ นาธิมฺุจฺจิตา น อชฺโฆสิตา อภฺขพฺภณฺชนํ วิย

สาภฺกฺกิกา (๒) วณฺเลปนํ วิย วณฺโน อภฺยชึสุ ฯ

ชีวิตานํ ปริกฺขารเ เกสฺชฺเช อถ ปจฺจเยตี ชีวิตานํ

ปวตฺติยา ปริกฺขารภูเต เกสฺชฺชฺสงฺขาเต ปจฺจเย กิตฺถานปจฺจเย ฯ

#๑. สี่. อัยฺ ตาว ปฏฺิปปตฺติภาวโต วิเสโส ฯ ๒. สี่. สาภฺกฺกิกานํ ฯ

เล่มที่ 26 ปาราสรียตเถรคาถาวณณา 567

ยถา เตติ ยถา เต ปุริมกา ภิกขุ อาสวกขเย อุตฺตกา
ยุตฺตา อาสิ ตถา เต โรคาภิกขุตาปี คีตานปจฺเจ พาทุหิ
อติวีย อุตฺตกา นานาเสฺนฺติ อตฺโต ๑

ตปฺปฺรายนาติ วิเวกปฺรายนา วิเวกโปณา ๑ เอวิ จตฺตฺหิ
กาถาหิ จตฺตฺปจฺเจสนฺโตสฺ (๑) ภาวนาภิริตฺตฺยจ ทสฺเสฺนฺเตน เตสฺ
อริยวสฺสปฏิบัติทา ทสฺสีตา ๑

นีจาทิ มยฺ ปัสฺสูกฺกิกา ปิณฺฑปาตีกาทิ อตฺตฺกุกฺกิสฺน-
ปฺรเวมนฺนานิ อกตฺวา นิจฺจตฺตฺติโน นีวาตฺตฺตฺติโนติ อตฺโต ๑

นิวิจฺจาทิ สาสเน นีวิจฺจสฺสทฺธา ๑

สฺกฺรธาติ อปฺปิจฺจตาทิกาวเณ สฺโปสฺตา (๒) ๑

มฺหฺตฺติ วตฺตฺตฺปฏิบัติยฺ สกฺเล จ พฺรหฺมจฺริเย มฺหฺ
สฺปริกมฺมกตฺสฺวณฺณํ วีย วินิโยคกฺขมา ๑

มฺหฺตฺติ วา อภากฺกฺกิกา อุตฺตฺตานมฺขา ปุํพิตฺตฺมฺเขน ปฏิ-
สนฺถารวตฺตฺติโน สฺตฺติตฺถํ วีย (๓) สฺขาวหาติ วุตฺตํ โหติ ๑

อถทฺรมาสนาติ อกฺกฺกนิจิตฺตา เตน สฺพพฺพจภาวมาห ๑

อพฺยาเสกาทิ สฺตฺติวิปฺปวาสาภาวโต กิเลสพฺยาเสกฺรหิตา
อนฺตรนฺตรา ตณฺหาทิกฺกฺกิมานาทีหิ อโวกฺกณฺณาติ อตฺโต ๑

อมฺขราติ น มฺขรา น มฺเขน ขรา วจฺปิปกฺกพิยฺรหิตาติ
วา อตฺโต ๑

#๓. สฺ. ปจฺเจสนฺโตสฺ ๑ ๒. สฺ. สฺโปสฺตา ๑

#๓. สฺ. สฺหิตํ ๑

ตถารูปา เถรา ปริตฺตา อปฺปกา กติปยา เอวาติ (๑) วุตฺตํ
โหติ ฯ

กุสฺสานนฺจ ชฺมฺมานนฺติ วิวญฺญสฺส อุปนิสฺสยญฺจทานัน
วิโมกฺขสมฺภารานัน อนวชฺชชฺมฺมานัน ฯ

ปฺลฺลวย จาติ ตถารูปาย ปฺลฺลวย จ ฯ

ปริกฺขยาติ อภาวโต อนฺุปรฺตติโต ฯ กามนฺเจตฺถ ปฺลฺลวาปี
สียา อนวชฺชชฺมฺมา (๒) พหุการภาวทสฺสนตฺถํ ปนสฺสา วิสฺสุ คหณัน
ยถา ปฺลฺลวณณสมฺภาราติ ฯ

สพฺพการารวฺรูเปตฺนติ อาทิกลฺยาณตาทีหิ สพฺพเพหิ อการ-
วเรหิ ปการวิเสเสหิ อุเปตฺติ ยุตฺตํ ชินสฺส ภควโต สาสนัน
ลฺลชฺชติ วินสฺสตีติ อตฺถโธ ฯ

ปาปกาณนฺจ ชฺมฺมานัน กิเลसानนฺจ โย อุตฺตติ กาย-
ทฺวจฺจริตาทีนํ ปาปชฺมฺมานัน โลภาทีนนฺจ กิเลसानัน โย อุตฺต โย
กาโล โส อัย วตฺตตีติ วจนเสโส ฯ

อุปฺภูจिता วิเวกาย เย จ สทฺชชฺมฺเสสกาติ เย ปน
เอวฺรูเป กाले กายจิตฺตอุปรฺวิเวกตฺถาย อุปฺภูจिता อารทฺชวิริยา
เต จ เสสปฏิปตฺติสทฺชชฺมฺมา โหนฺติ ฯ อัย เหตุถ อธิปฺปาโย

สฺวิสฺสทฺชสีลาจาราปี สมานา อิทานิ เอกจฺเจ ภิกฺขุ
อิริยาปถสณฺจราปนํ สมถวิปฺสฺสนากาวนาวิธานัน มหาปฺลิโพฐปฺจ-
#๑. สී. อปฺปกา เอวาติ ฯ ๒. สී. อนวชฺชชฺมฺเมสฺสุ ฯ

เฉโท ขุททกปถิโพฐปจเฉโทติ เอวมาทิปุพุกิจจัม สมปาเทตวา
ภาวนมนุญญชุนติ ฯ เต เสสปฏิปัตตติสทฐมมกา (๑) ปฏิปัตตี มตุถกัม
ปาเปตุ น สกโกนตตีติ

เต กิเลสา ปวทตฺตนาตติ เย ภควโต โอรสปุตฺเตหิ จ
ตทา ปริกขยัม ปรียาทานัน คมิตา กิเลสา เต เอตฺรหิ
ลทฺโธกาสา ภิกขุสุ วุฑฺฒี วิรุฬฺหี เวปุลลัม อาปชชุนตา ฯ

อาวิสนฺติ พหุ ชนฺนติ กลฺยาณมิตฺตฺรหิตัม อโยนิโสมนสิ-
การพหุลัม อนุชพาลชนัม อภิภวิตฺวา อวสั กโรนฺตา อาวิสนฺติ
สนฺตानัน อนุปวิสนฺติ ฯ เอวัญฺตา จ เต กิพฺนฺติ มณฺเณ พาเลหิ
อุมฺมตฺเตหิว รกฺขสา ยถา นาม เกฬิสีลา รกฺขสาภิสกฺกรหิตเ
อุมฺมตฺเต อาวิสิตฺวา เต อนพฺยสนัน อาปาเทนฺตา เตหิ กิพฺนฺติ
เอว เต กิเลสา สมฺมาสมฺพุทฺธภิสกฺกรหิตเ อนุชพาลे ภิกขุ
อาวิสิตฺวา เตสั ทิฏฺฐชฺรมฺมิกาทิเกทัม อนตฺถัม อุปฺปาเทนฺตา เตหิ
สทฺฐี กิพฺนฺติ มณฺเณ กิพฺนฺตา วิย โหนฺตตีติ อตุโล ฯ

เตน เตนาติ เตน เตน อารมฺมณภาเคน ฯ

วิธาวิตาติ วิรูปุ ธาวิตา อสารุปฺปวเสน ปฏิปชชุนตา ฯ

กิเลสวตฺตฺตฺตฺติ ปจฺมัม อุปฺปนฺนัม กิเลสา ปจฺจนา อุปฺปชชุน-
กานัน การณภาวโต กิเลสว กิเลสวตฺตฺตฺตฺติ เตสุ กิเลสวตฺตฺตฺตฺตฺ
สมฺมุหิตेषु ฯ

#๑. สี่. ภาวนมนุญญชุนตา เสสปฏิปัตตติกา สทฐมมกตา ฯ

เล่มที่ 26 ปาราสรียศุเถรคาถาวณณา 571

สสงคามเว โฆสึเตติ หิรณยสุวณณมณิมุตตาทิกั ฐนั
วิปปริริตวา ยั ยั หิรณยสุวณณาหิ ยสุส ยสุส หตุคคตั
ตั ตั ตสุส ตสุเสว โหตุติ เอวั กามโฆสนา สสงคามโฆสนา
นาม. ตตุถายมตุโถ

กิลเสวตตุสุ โย โย กิลโส ยั ยั สตุตั คณหาติ
อภิวาติ โส โส ตสุส ตสุส โหตุติ กิลเสเสนาปตินา มาเรน
สสงคามเว โฆสึเต วิย ๑ เตหิ เตหิ กิลเสหิ อภิวาเต เต
พาลปุกุชชนา เตน เตน อารมมณภาเคน วิชาวิตา โวสีตาติ
เต เอวั วิชาวิตา กิ กโรนุตีติ อาห ปริจจชิตวา
สทุชรมมึ อณณมณเเวหิ ภาณชเรติ ๑

ตสุสตุโถ ปฏิปตติสทุชรมมึ ฉทเทตวา อามิสกิลชกชเหตุ
อณณมณเเวหิ ภาณชเร กลหึ กโรนุตีติ ๑

ทิกุจิกทานิตี วิญญาณมตตเมว อตุถิ นตุเถว รูปชรมมาติ
ยถา ปุกุคโล นาม ปรมคุดโต นตุถิ เอวั สภาวชรมมาปี
ปรมคุดโต นตุถิ โวหารมตตเมวาติ จ เอวมาทีนิ ทิกุจิกทานิ
มิจจกาเห อเนวนุตตา อนุคจจนุตตา อิทั เสยโย อิทเมว เสฎุจึ
อณณั มิจจชาติ มณณนุตติ ๑

นิกุคตาติ เลหโต นิกุชนุตตา ๑

กกุจจุกิกชเหตุปีติ กกุจจุมตตทิกุชานิมิตตมปี ๑ ตั ททนุตสุส
คกุจจสุส อนนุโลมิกัสสกุควเสน อิกิจจานิ ปพพชิตน

บุพพทกนิภายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 572
เล่มที่ 26 วัสดุณีปาตวณณนา หน้า 572

อกคตพพานิ กมmani นิเสวเร กโรนติ ฯ

อุทราวเทหัง ภูควาติ อุภูทโร มิตาหาโรติ วุตตวงนัง
อจินเตตฺวา อุทราปฺริ ภูณชิตฺวา ฯ

สยนุตฺตทานเสยฺยกาติ ทกฺขิณฺน ปสฺเสน สีหเสยฺย
กปฺเปติ ปาเท ปาทำ อจฺจาชาย สโต สมฺปชาโนติ วุตฺตวิธานัง
อนนฺตฺสรีตฺวา อุตฺตทานเสยฺยกา สยนฺติ ฯ

ยา กถา สตฺถุครหิตาติ ราชกถาทิติรจฺฉานกถัง สนฺชายน
วาทิ ฯ

สพฺพการุกลิปฺปานีติ สพฺเพหิ เวสฺสาทีหิ การุเกหิ
กคตพพานิ ภูตตตาลวณฺณกรณาทีหิ หตฺถลิปฺปานิ ฯ

จิตฺตี กตฺวานาติ สกฺกจฺจํ สาทริ กตฺวา ฯ

อวฺอุปสนฺตา อชฺฉตฺตฺนติ กิเลสวฺอุปสมภาวโต กทฺทฺทฺหน-
มคฺตมฺปิ สมารานาภาวโต จ อชฺฉตฺตํ อวฺอุปสนฺตา อวฺอุปสนฺต-
จิตฺตาติ อตฺถโถ ฯ

สามณฺยตฺถโถติ สมณฺชมฺโม. ฯ

อติอจฺฉตฺตีติ เตสํ อาชีวกิจฺจปสฺสฺตตาย เอกเทสมฺปิ อมุสนโต
วิสสเยว นิสีหติ อนลฺลียตฺตีติ วุตฺตํ โหติ ฯ

มตฺติกนฺติ ปากตฺกั วา ปญฺจวณฺณํ วา กิหีนํ

วินิโยคกฺขมํ มตฺติกํ ฯ

เตลจฺฉณณฺญาติ ปากตฺกั อภิสงฺขตํ วา เตลญฺจ

ขุททกนิกายกุชกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมตถทีปนี ๒) - หน้าที่ 573
เล่มที่ 26 ปาราสิริยตเถรคาถาวรรณนา 573

จตุตถจ (๑) ฯ

อุทกาสนโกชนนุติ อุทกณจ อาสนณจ โภชนณจ ฯ
อากงฺขนฺตา พหุตฺตรนฺติ พหุ ปิณฺฑปาตาทิอุตฺตรตฺตฺร
อากงฺขนฺตา อเมหฺหิ มตฺตีกาทิสฺสุ ทินฺเนสฺสุ มนุสฺสา ทพฺห-
ภตฺตีกา หุตฺวา พหุ อุตฺตรตฺตฺร จตฺตฺรจฺจยชาตฺตํ ทสฺสนฺตฺตฺติ
อธิปฺปาเยน คิหิณฺโณ อุปฺนํมาเมนฺตฺตฺติ อตฺตฺโต ฯ
ทนฺเต ปุณฺนุติ โสเชนฺติ เอเตนํติ ทนฺตโปณฺโณ ทนฺตกฺกฺจํ ฯ
กปิฏฺจนฺติ กปิฏฺจผลํ ฯ ปุปฺปณฺติ สุมฺนจมฺปกาทิปุปฺปํ ฯ
ขาทนียานีติ อฏฺฐารสฺวิเชปี ขชฺชกฺวิเสเส ฯ
ปิณฺฑปาเต จ สมฺปนฺเนติ พยฺยชฺชนาทิสมฺปยุตฺเต (๒) โอทน-
วิเสเส ฯ
อมฺเพ อามลฺกานิ จาติ จสทฺเทน มาคฺคฺลฺงฺกตฺตาล-
นาพิเกราทิสฺลานิ อวฺคฺตฺตานิ สงฺกมฺหาติ ฯ สพฺพคฺคฺล คิหิณฺโณ
อุปฺนํมาเมนฺติ อากงฺขนฺตา พหุตฺตรนฺติ โยชฺณา ฯ
เกสฺชเชสฺสุ ยถา เวชฺชาติ คิหิณฺโณ เกสฺชชฺชปฺปโยคฺสฺสุ ยถา
เวชฺชา ตถา ภิกฺขุ ปฏฺธิปฺชฺชนฺตฺตฺติ อธิปฺปาโย ฯ
กิจฺจจกฺิจเจ ยถา คิหิณฺโณ คหฺนฺจจํ ขุทฺทเก เจว มหฺนฺเต
จ กิจฺจเจ กตฺตฺตฺตฺเพ คิหิณฺโณ วีย ฯ
คณฺนิกาเว วิฏฺฐายนฺติ อตฺตฺตโน สรฺริสฺส วิฏฺฐเน รุปฺป-
#๑. สี่. นหฺนํนิยจตุตถจ ฯ ๒. ม. วรรณาทิสมฺปยุตฺเต ฯ

ชีวินโย วีย ฯ

อิสฺสเร ขตฺติยา ยถาติ อิสฺสเร อิสฺสรียปวตฺตเน ยถา
ขตฺติยา เอวํ กุลปฺตี หุตฺวา วตฺตนฺตฺติ อตฺโถ ฯ

เนกตฺกาทิ นิกตฺยํ นียุตฺตา อมณฺีเยว มณฺี อสุวณฺฺณเยว
สุวณฺฺณํ กตฺวา ปฏฺฐิปสาจโยคนิรตา ฯ

วณฺฺจนิกาทิ กุฎฺฆมานาทีหิ วิปฺปลมฺพกา ฯ

กุฎฺฆสฺกฺขิตฺติ อยถาวสฺกฺขิโน ฯ

อปาฏฺฐกาติ วามกา อสฺยตฺวตฺตฺติ อตฺโถ ฯ

พหุหิ ปริกปฺเปหิตฺติ ยถาวตฺเตหิ อณฺฺณเยหิ จ พหุหิ

มิจฺฉาชีวปฺปกาเรหิ ฯ

เลสกปฺเปติ กปฺปียเลเส กปฺปียปฏฺฐิปเป ฯ

ปริยาเยติ ปจฺจเยสุ ปริยายสฺส โยเก ฯ

ปริกปฺเปติ วทฺธฺธิอาทิวิกปฺปนเน สพฺพคฺฤต วิสเย ภูมฺมํ ฯ

อนฺฺธราวิตาติ มหิจฺฉตาทีหิ ปาปชฺชมเมหิ อนฺฺธราวิตา

โวสิตา ฯ

ชีวิกคฺฤตา ชีวิกปฺปโยชฺณา อาชีวเหตุกา ฯ

อุปาเยนาติ ปริกถาทินา อุปาเยน ปจฺจยฺยุปฺปาทนนเยน ฯ

สงฺกทฺตฺตฺตฺติ สฺหฺรณฺฺติ ฯ

อุปฺภูจฺจาเปนฺติ ปรีสนฺฺติ ปรีสาย อตฺตํ อปฺภูจฺจาเปนฺติ

ยถา ปรีสา อตฺตํ อปฺภูจฺจาเปนฺติ เอวํ ปรีสํ สงฺกณฺฺหนฺตฺติ

พุทธทศนิกายกุชกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 575
เล่มที่ 26 ปาราสริยตุเถรคาถาวณณา 575

อตุโถ ๑

กมฺมโตติ กมฺมเหตุ ๑ เต หิ อตุตโน กตฺตพฺพเวยฺยา-
วจฺจนิมิตฺตํ อุปฺภุจฺเปนฺติ ๑

โน จ ฌมฺมโตติ ฌมฺมนิมิตฺตํ โน จ อุปฺภุจฺเปนฺติ ๑
โย สตุถารา อุลลุมฺปนสกาवสนฺจิตาย ปฺริสาย สงฺคโห (๑)
อนฺนุถวาโต เตน น สงฺคณฺหนฺตฺติ อตุโถ ๑

ลาภโตติ ลาภเหตุ อโย พหุสฺสุโต ภาณโก ฌมฺมกถิโกติ
เอวํ สมฺภาเวนฺโต มหาชน มยฺหํ ลาภสฺสกาเร อุปนยิสฺสตีติ
อิจฺฉาจาระ จตุวา ลาภนิมิตฺตํ ปเรสํ ฌมฺมํ เทเสนฺติ ๑

โน จ อตุถโตติ โย โส วิมุตฺตายนฺตีสเส จตุวา สทฺทฌมฺมํ
กถฺนฺเตน ปตฺตพฺโพ อตุโถ น ตํทิกฺกุชฌมฺมิกาภิเกทฺทิตฺตนิมิตฺตํ
ฌมฺมํ เทเสนฺตีติ (๒) อตุโถ ๑

สํฆลาภสฺส ภาณฺทิตฺติ สํฆลาภเหตุ ภาณฺทิตฺติ (๑) มยฺหํ
ปาปฺณาติ น ตฺยฺหนฺตฺติอาทินา กลหํ กโรนฺติ ๑

สํฆโต ปฺริพาหิราติ อริยสํฆโต พหิภูตา อริยสงฺฆ
ตทภาวโต ๑

ปรลาภปชีวันตฺติ สาสเน ลาภสฺส อนฺธพาลปฺภุชฺชเนหิ
ปเร สีลาทิกฺกณฺสมฺปนฺเน เสกฺเข อุตฺทิสฺส อุปฺปนฺนตฺตา ตํ
#๑. สี. ปฺริสฺลฺงฺคโห ๑ ๒. สี. อตุโถ น เตน อตุถน
ทิกฺกุชฌมฺมิกาภิเกทฺทิตฺตนิมิตฺตํ ฌมฺมํ น เทเสนฺติ ๑ ๓. สี. ภาณฺทิตฺติ ๑

เล่มที่ 26 ปาราสรียตเถรคาถาวณณา 577

น ทานี สุกริ ตถาติ อิทานี อิมสุมี ทุลลภกถยามิตเต
ทุลลภสปรายสทุมมสุสวเน จ กาลเ ยถา สตุถริ ฐรณเต
อสุตี อสุจัน อนชิตัน ฆานวิปัสสัน สุตตี อชิตนุตฺต สุตตี
วา หานภากิย จิตภากิยเมว วา อหุตฺวา ยถา วิเสสภากิย
โหติ ตถา อนุรูกขิตฺต ปาเลตฺต สุกริ ตถา น สุกริ ตถา
สมุปาเทตฺต น สกกาติ อตุโถ ฯ

อิทานี อตฺตโน ปรีนึพพานกาลสฺส อาสนนตฺตา สงฺขิตฺเตน
โอวาทน สพฺรหฺมจารี โอวทนฺโต ยถา กณฺณกฏฺฐานมฺหิตี-
อาทิมาย ฯ

ตสฺสตุโถ ยถา ปรีโส เกนจิตฺเว ปโยชเนน กณฺณกนิจิต
ปเทเส อนุปาหโน วิจรฺนฺโต มา มํ กณฺณโก วิษฺมิตี
สตี อุปฺภูจเปตฺตวาว วิจรฺติ เอวํ กิเลสกณฺณกนิจิต โคจรคาม
ปโยชเนน จรฺนฺโต มฺนิ สตี อุปฺภูจเปตฺตวาน สติสมฺปชฌณ-
ยฺตุโถ อปฺปมตฺตว จเรยฺย กมฺมฏฺฐานํ อวิชฺนฺโตติ วุตฺตํ
โหติ ฯ

สริตฺวา ปุพฺพเก โยคี เตสํ วตฺตมฺนุสฺสรนฺติ ปรีมเก
โยเล ภาวนาย ยุตฺตตาย โยคี อารทฺธวิปัสสเก สริตฺวา เตสํ
วตฺตํ อากมานุสาเรน สมฺมาปฏฺิพตฺติภาวนาวิธี อนุสฺสรนฺโต
ฐรฺนิกฺเขปํ อกตฺวา ยถาปฏฺิพชฺชนฺโต ฯ

กิญฺจาปี ปจฺฉิม กาลิตฺติ ยทิปายํ อตฺตสตุโถ จริโม กาลิ

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 578
เล่มที่ 26 วิตินิปาตวณณา หน้า 578

ตถาปี ยถาธมมเมว ปฏิปชชนุโต วิปสฺสนํ อุตฺตูกกาเปนุโต
มุเสยฺย อมตํ ปทํ นิพฺพานํ อธิคฺจฺเจยฺย ฯ

อิทํ วตฺวาติ ยถาทสฺสิตํ สงฺกิลเสโวทาเนสฺสู อิมํ ปฏิ-
ปตฺตติวธี กเถตฺวา ฯ

อยญจ โอสานคาถา สงฺคีติกาเรหิ เถรสฺส ปรีนิพฺพานํ
ปกาสเสตฺถุ วุตฺตาติ เวทิตพฺพา ฯ

ปารายปริยตฺถเระคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

วิตินิปาตสฺส นิฏฺฐิตา ฯ

ศีสนิปาตวณณา

ปุตฺตตฺเถรคาถาวณณา

ศีสนิปาเต ปาสาทิกเก พหู ทิสฺวาติอาทิกา อายสุมโต ปุตฺตตฺเถรสฺส (๑)

กาถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมปี ปุริมพุกุเชสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว

วิภูฏูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจินฺตฺวา เทวมนุสฺเสสุ สัสนฺโต อิมสฺมี

พุกุชฺชูปาเท เอกสฺส มณฑลิกกรณฺโณ ปตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ

ปุตฺโตติ นามํ อโหสิ ฯ โส วิณฺณตํ ปตฺโต ขตฺติยกุมารเห

ลิกฺขิตพฺพลีปฺเปสุ นิปฺพตฺตี กโต อุปนิสฺสยสมฺปนฺนตฺตา กามสฺ

อลกฺกจิตฺโต อลฺลตฺรสฺส มหาเถรสฺส สนฺติเก ฌมฺมํ สุตฺวา

ปฏฺฐิตทฺชสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา จรียานุกุลํ กมฺมฏฺฐานํ กเหตุวา

ภาวนํ อนฺนุญฺชนฺโต ฉานานิ นิพฺพตฺเตตฺตา ฉานปาทกํ

วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา น จิสฺเสว นพฺภิกฺขโณ อโหสิ ฯ

อเถกทิวสํ ปณฺฑรโคตฺโต (๒) นาม เอโก ตาปโส ตสฺส สนฺติเก

ฌมฺมํ สุตฺวา นิสินฺโน สมฺพหุเล ภิกฺขุ สีลาจารสมฺปนฺเน

สุสัฏฺฐินฺทฺริเย ภาวิตกาเย ภาวิตจิตฺเต ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต

สาธฺว วดายํ ปฏิปตฺติ โลกเก จิรํ ติกฺขุเจยฺยาติ จินฺเตตฺตา กถํ

นุ โข ภนฺเต อนาคตมทฺธานํ ภิกฺขุณํ ปฏิปตฺติ ภวิสฺสตีติ

#๑. ม. ย. ผุสฺส.... ฯ ๒. สී. ปณฺฑรโคตฺโต ฯ

เถร ปุจฺฉิ ฯ ตมตถํ ทสฺเสนุโต สงฺคีติการา

ปาสาทิกเก พหุ ทิสฺวา ภาวิตตฺเตตฺเต สฺสํวเต

อิสฺสิ ปณฺฑรสโกตฺโต อปุจฺฉิ ปุสฺสสฺวหฺยนฺติ (๑)

คากํ อาทิตฺโต จเปสฺสุ ฯ

ตตฺถ ปาสาทิกเกติ อตฺตโน ปฏิปตฺติยา ปสาทารเห ฯ

พหุติ สมพหุเล ฯ ภาวิตตฺเตติ สมถวิปฺสฺสนาภาวนาหิ ภาวิต-

จิตฺเต ฯ สฺสํวเตติ สฺสฺสุ ตํวฺดินฺทฺริเย ฯ อิสฺสิติ ตาปโส ฯ

ปณฺฑรสโกตฺโตติ ปณฺฑรสฺส นาม อิสฺสิโน วัเส ชาตตฺตา

เตน สมานโกตฺโต ฯ ปุสฺสสฺวหฺยนฺติ ปุสฺสสทฺเทน อวฺหาตพฺพิ

ปุสฺสนามกนฺติ อตฺโต ฯ

กิ นฺนทา กิมีปฺปายา กิมากปฺปา ภวิสฺสเร

อนาคตฺมฺหิ กาลมฺหิ ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิตฺติ (๒)

อัยฺย ตสฺส อิสฺสิโน ปุจฺฉาคาธา ฯ

ตตฺถ กิ นฺนทาติ อิมสฺมี สาสเน อนาคเต ภิกฺขุ

กิตฺติสจฺจนฺทา กิตฺติสาธิมฺตฺติกา กิ หินาธิมฺตฺติกา อฺทาหุ

ปณฺธิตาธิมฺตฺติกาติ อตฺโต ฯ กิมีปฺปายาติ กิตฺติสาธิปฺปายา

กิตฺติสชฺฆาสาธา กิ สงฺกิลเสชฺฆาสาธา อฺทาหุ วัทานชฺฆาสาธาติ

อตฺโต ฯ อถวา นฺนทา นาม กตฺตฺกมฺยตา ตสฺมา กิตฺติสิ (ภ)

#๑. ม. พุสฺสสฺวหฺยนฺติ ฯ พุ. ๒๖/๓๕๕/๓๕๗ ฯ ๒. พุ. เถร.

#๒๖/๓๕๕/๓๕๘ ฯ ๓. สี. ตสฺมา กิตฺติสจฺจนฺทา กิตฺติสิ ฯ

เล่มที่ 26 ปุสฺสตุเถรคาถาวรรณนา 581

เตสํ กตฺตคมฺยตาติ อตุโถ ฯ อธิปฺปาโย อชฺฌาสิโนเยว ฯ
กิมากปฺปาติ กิทิสากปฺปา ฯ อากปฺปาติ จ เวสคหฺณาที-
วาริตฺตจาริตฺตวนฺโตติ อตุโถ ฯ ภวิสฺสเรติ ภวิสฺสฺนฺติ ฯ ตํ เมติ
ตํ อนาคต ภิภฺขุนํ ฌนฺทาธิปฺปายากปฺปเกทํ ปุจฺฉิตฺโต มยฺหํ
อกุขาหิ กเถหิตฺติ เถรํ อชฺฌเมสฺติ ฯ ตสฺส เถโร ตมตฺถํ
อาจิกฺขนฺโต สกฺกจฺจสวเน ตาว นีโยเชตฺถุ

สุโณหิ วจฺนํ มยฺหํ อิติ ปณฺฑิตฺตสวฺหย
สกฺกจฺจํ อุปฺชารเอหิ อาจิกฺขิสฺสํมยฺนาคตฺนฺติ (๑)

คาถมาห ฯ

ตสฺสตุโถ โภ ปณฺฑิตฺตนาม อิติ ชํ ตวํ มํ ปุจฺฉสิ ตํ
ต อนาคตํ อาจิกฺขิสฺสํมิ อาจิกฺขโต ปน มม วจฺนํ สุณาหิ
อนาคตตฺถทีปนโต สํเวควาหโต จ สกฺกจฺจํ อุปฺชารเอหิตฺติ ฯ
อถ เถโร อนาคตํสวาณน ภิภฺขุนํ ภิภฺขุนินฺนจ ภาวินิ (๒)
ปวตฺตี ยถาภูตํ ทิสฺวา ตสฺส อาจิกฺขนฺโต

โกธนา อุปฺนาหิ จ มกฺขิ ฌมฺถิ สธา พหู
อิสฺสุกฺกิ นานาวาทา จ ภวิสฺสฺนฺติ อนาคต ฯ
อณฺฎาตมานิโน ฌมฺเม คมฺภีเร ตีรโคจฺรา
ลหุกา อกรู ฌมฺเม อณฺฎมณฺฎมคารวา ฯ
พหู อาทินฺวา โลเก อุปฺปชฺชิสฺสฺนฺตฺยนาคเต
สุเทสิตํ อิมํ ฌมฺมํ กิเลสิสฺสฺนฺติ (๓) ทุมฺมตี ฯ

#๑. พุ.เถร. ๒๖/๓๕๕/๓๕๘ ฯ ๒. ที. ภาวิตํ ฯ ๓. สุยา.

#กิลิสฺสฺนฺติ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 582
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 582

คุณหีนานปี สัมมุหิ	โวหรนตา วิสารทา
พลวนุโต ภวิสฺสนฺติ	มุขรา อสฺสุตาวิโน ๑
คุณวนุโตปี สัมมุหิ	โวหรนตา ยถาคฺคโต (๑)
ทพฺพลา เต ภวิสฺสนฺติ	หิริมฺนา อนตฺติกา ๑
รชตํ ชาตฺรูปญจ	เขตฺตํ วตฺถุมเชพฺกํ
ทาสีทาสนญจ ทุมฺเมธา	สาทิยิสฺสนฺตฺยนาคเต ๑
อชฺฌมานสณฺณิโน พาลา	สีเลสุ อสมาหิตา
อนฺนพา วิจฺริสฺสนฺติ	กลหาภิรตา มคา ๑
อทุรตา จ ภวิสฺสนฺติ	นึลจิวรปารุตา
กฺหา ถทฺธา ลปา สิงฺคี	จฺริสฺสนฺตฺยริยา วิย ๑
เตลสณฺเจะหิ (๒) เกเสหิ	จปลา อณฺชนกฺจิกา
รติยาย คมิสฺสนฺติ	ทนฺตวณฺณกปารุตา ๑
อเชกฺขจฺณํ วิมฺตเตหิ	สุรคฺตํ อรหฺทฺธชฺ
ชฺคฺจฺจิสฺสนฺติ กาสาวํ	โอทาเตสุ สมฺจฺจนิตา ๑
ลาภกามา ภวิสฺสนฺติ	กฺสีตา หีนวีริยา
กิจฺจนฺตา วนปฺตถานิ	คามนฺเตสุ วสิสฺสเร ๑
เย เย ลาภํ ลภิสฺสนฺติ	มิจฺฉาชีวรตา สทา
เต เตว อนฺตฺสิกฺขนฺตา	ภมิสฺสนฺติ อสณฺณตา ๑ (๔)
เย เย อลาภิโน ลาภํ	น เต ปุชฺชา ภวิสฺสเร
สุเปสเลปี เต ชีเร	เสวิสฺสนฺติ น เต ตทา ๑

#๑. สฺยา. เตลสณฺเจะหิ ๑ ๒. สฺยา. ทนฺตวณฺณกปารุตา ๑

#๓. สฺยา. คมิสฺสนฺติ อสณฺณตา ๑

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 583
 เล่มที่ 26 ปุสตุตเถรคาถาวณณา 583

มิลกขุรชนันรตุต	ครหนตา สกั ฐชั
ติตุถียานั ฐชั เกจิ	ฐาริสฺสนตุยวทาทกั (๑)๑
อคารโว จ กาสาว	ตทา เตสั ภวิสฺสติ
ปฏิสงฺขา จ กาสาว	ภิกขุณั น ภวิสฺสติ ๑
อภิกุตสฺส ทุกุเขน	สลุวิทฺฐสฺส รุปรโปโต
ปฏิสงฺขา มหาโฆรา	นาคสฺสาสิ อจินฺตียา ๑
จททฺนุโต หิ ตทา ทิสฺวา	สุรตุต อรทฺฐชั
ดาวเทว ภณิ (๒) กธา	คโฆ อตุโถปสัหิตา ๑
อนิกุกสาโว กาสาว	โย วตุถั ปริทเหตุสฺสติ (๓)
อเปโต ทมสจฺเจน	น โส กาสาวมรหติ ๑
โย จ วนฺตกสาวสฺส	สิเลสุ สฺสมหาหิโต
อเปโต ทมสจฺเจน	ส เว กาสาวมรหติ ๑
วิปฺนุนสิโต ทุมเมโธ	ปากโฏ กามการิโย
วิพฺภนฺตจิตฺโต นิสฺสุกโก	น โส กาสาวมรหติ ๑
โย จ สีเลน สมฺปนฺโน	วิตฺราโค สฺมาหิโต
โอทาทมนสฺงกปโป	ส เว กาสาวมรหติ ๑
อุทฺธโต อุณฺนโป พาโล	สิลั ยสฺส น วิชฺชติ
โอทาทกั อรหติ	กาสาว กิ กริสฺสติ ๑

#สุยา. ฐาริสฺสนตุยวทาทกั ๑ ๒. ม. ดาวเทวภณิ ๑

#๒. สุยา. ปริทเหตุสฺสติ ๑ ย. ปริทหิสฺสติ ๑

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาพรรณนา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 584
เล่มที่ 26 คีสนิปาตพรรณนา หน้า 584

ภิกขุ จ ภิกขุณิโย จ	ทภูจจิตตา อนาถรา
ตาทิน เมตตจิตตานัน	นิกคณหิสฺสนุตฺยนาถเต ฯ
สิกขาเปนนตาปี เถเรหิ	พาลา จีวรธารณัน
น สุณิสฺสนติ ทุมเมธา	ปากฎา กามการिया ฯ
เต ตถา สิกขิตา พาลา	อณฺณมณฺณ อคารวา
นาทियิสฺสนตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	ขลฺงโก วिय สารถี ฯ
เอว อนาถตฺตฺตฺตฺต	ปฏฺธิปตฺติ ภวิสฺสติ
ภิกขุณัน ภิกขุณินนจ	ปตฺเต กาลมฺหิ ปจฺจิมเ.
ปฺรรา อากจฺจเต เอตฺ	อนาถตฺ มหพฺภย
สุพฺพจา โหถ สขิลา	อณฺณมณฺณ สคารวา ฯ
เมตตจิตตา การุณิกา	โหถ สีเลสุ สํวฺตา
อารทฺทวิริยา ปหิตตฺตา	นิจจํ ทพฺพปรกฺกมา ฯ
ปมาทํ ภยโต ทิสฺวา	อปฺปมาทญฺจ เขมโต
ภาเวถภูจฺจกิกิ มกฺก	มุสนฺตา (๑) อมตฺ ปทฺนฺติ (๒)

อิมา คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ โภชนาติ กุชฺฉนสีลา ฯ

ภวิสฺสนติ อนาถเตติ สมฺพนฺโธ ฯ ก็ เถรสฺส กาลเ

ตถา นานาเสฺนฺติ น นานาเสฺนฺ ตทา ปน กฺลฺยาณมิตฺตพฺพหฺลตฺต

โหวาทเกสุ วิญญาปเกสุ สพฺรหฺมจาริสฺส พหฺสุ วิชฺชมาเนสุ

#๑. สุยา. มุสนฺติ ฯ ๒. บ. เถร. ๒๖/๓๕๕/๓๕๘ ฯ

กิลเสสฺส พลวนฺเตสฺส ปฏิสงฺขานพหุลตฺาย จ เขภฺยฺเยน ภิกฺขุ
อกุโธรนา อเหตุ (๑) อายตี ตพฺพิปริยาเย อติโธรนาท ภวิสฺสนฺติ
ตสฺมา อนาคเตติ วุตฺติ ฯ เสสฺสเปทฺสฺปิ เอเสว นโย ฯ

อุปฺนาหิติ อฆาตวตฺตฺุสฺส อฆาตสฺส อุปฺนยหนสีลา
อุปฺนาหสมฺภวโต วา อุปฺนาหิ ฯ ตตฺถ ปุริมกาลีโก พฺยาปาโท
โกโร อปรกาลีโก อุปฺนาโห ฯ สกึ ปวตฺโต วา โทโส โกโร
อนกกฺขตฺตํ ปวตฺโต อุปฺนาโห ฯ ปเรถํ วิชฺชมาเน कुณฺเ มกฺขนฺติ
ปฺลฺลชนฺติ เตถํ วา อุกทปฺลฺลชนิยา วิย อุกทสฺส มกฺโข มกฺขณํ
ปฺลฺลชนํ เอเตถํ อตฺถิติ มกฺขี ฯ

อติมานลกฺขโณ ฌมฺโภ เอเตถํ อตฺถิติ ฌมฺภี ฯ
สจฺจติ อสนฺตคฺคณฺวิภาวนลกฺขณฺเณ สฺวาเจยฺเยน สมนฺนาคตา ฯ
อิสฺสุกฺกิตฺติ ปรสมฺปคฺคตฺติขิยฺยนลกฺขณฺยา ยอิสฺสาย สมนฺนาคตา ฯ
นानาวาทฺติ อณฺณมณฺณํ วิรุทฺฐวาทา วิรุทฺฐทฺธิฏฺฐจิกา
กฺลหการกา จาติ อตฺถโธ ฯ

อณฺณตมานิโน ฌมฺเม คมฺภีเร ตีรโคจฺราติ คมฺภีเร ทฺุโรภาเส
สทฺฐมฺเม อณฺณตฺเต เอว ฌาโตติ ทฺิฏฺฐจฺติ เอวฺ มานิโน
ตโต เอว ตสฺส โอรภาเค ปวตฺติตฺตาย โอริมตีรโคจฺรา ฯ
ลหฺกาทิ ลหฺสภาวา จปลา ฯ
อครุ ฌมฺเมติ สทฺฐมฺเม คารวฺรหิตา ฯ

#๑. สี่. โธรนา นาเหตุ ฯ

อณณมณณมการวาที อณณมณณสมี อปฺปติสฺสา สงฺฆ
สพฺรหฺมจารีสุ จ ครุการววิรหา ฯ
พหู อาทีนวาที วุตฺตปฺปการา วกฺขมานา จ พหู
อเนกโทสา อนฺตรายา ฯ โลเกติ สตฺตโลเก ฯ
อุปฺปชฺชิสฺสนฺตฺยนาเคเตติ อนาคเต ปาตุ ภวิสฺสนฺติ ฯ
สุเทสิตฺติ อิมํ ชมฺมนฺติ (๑) สมนฺมาสมฺพฺพุทฺเธน สฺกุจฺจ อวิปริตฺติ
อาทิกฺลยาณาทีปฺปการเณ เทสิตฺติ อิมํ อากมสทฺทฺชมฺมํ ฯ
กิลีสฺสนฺตฺติ กิลิฏฺจ กิลีสทฺตฺติ กริสฺสนฺติ อาปฺตฺติ อนาปฺตฺติ
ครุกาปฺตฺติ ลหุกาปฺตฺติอาทีนา พุจฺจริตฺตฺตฺกิลีสเณ อสทฺทฺชมฺเมน
สณฺหสฺซมฺมํ รูปารุปรชฺมมํ ปฏิกฺขิปีสฺสนฺติ ทิฏฺฐิสงฺกิลีสเณ อุกฺยตฺราปี
ตณฺหาสงฺกิลีสเณ สงฺกิลีสฺสนฺติ มลีนํ กริสฺสนฺติ ฯ
ทุมฺมตีติ นิปฺปณฺณา ฯ วุตฺติ เหนฺติ ภควตา ภวิสฺสนฺติ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนาคตมฺพุทฺธานํ ฯเปฯ อภิรชฺมมกถํ เวทลลกถํ
กถเณตฺตา กถฺทชฺมมํ โอกฺกมมานา น พุชฺฌิสฺสนฺตฺติ ฯ
คณฺหีนาติ สีลาทีคณฺหวิริตา ทฺตฺสีลา อลชฺชโน จ ฯ
อถ วา คณฺหีนาติ วินยวริตฺตฺตาทีคณฺเณน หีนา ชมฺมวินย
อปฺปกตฺตฺตฺตฺโน ฯ
สํมฺมहींติ สํมฺมชฺเณ ฯ โวหรนฺตฺตาติ กถเณตฺตา สงฺฆ
วินิจฺจยกถาย วตฺตมานาย ยงฺกิลฺยจि ภณฺนตฺตา ฯ
วิสารทาทิ นิพฺภยา ปกพฺภยา ฯ

เล่มที่ 26 ปุสศตเถรคาถาวณณา 587

พลวนุโตติ ปกขพเลน พลวนุโต ฯ

มุขราติ มุขขรา ขรวาทีโน ฯ อสสุตาวิโนติ น สุตวนุโต
เกวลั ลากสกุการสีโลกสนุสิสเยน คุณชรา หุตวา ชมมัม
อชฺโมติ อชฺมมฺยจ ชฺโมติ วินยั อวินโยติ อวินยฺยจ วินโยติ
เอวํ อตตนา ยถิจนิตมตถั ถัมมชฺเณ ปติฏฺฐเปนฺตา พลวนุโต
ภวิสฺสนฺติ ฯ

คุณวนุโตติ สีลาทิกุณสมฺปนฺนา ฯ

โวหรนฺตา ยถาตถโตติ อตถานุรูปี อวิปริตตถั ชมมัม
ชฺโมติ อชฺมมัม อชฺโมติ วินยั วินโยติ อวินยั อวินโยติ
เอวํ ทีเปนฺตา ฯ

ทพฺพลา เต ภวิสฺสนฺตฺติติ ปรีสายั อลชฺชฺสฺสนฺนตฺาย
พลวิริทตา เต ภวิสฺสนฺติ เตสํ วจันํ น ติฏฺฐิสฺสฺติ ฯ

หิริมฺนา อนตฺถิกาทิ หิริมฺนุโต เกนจิ อนตฺถิกา ฯ เต
หิ ชมฺเมน วตฺถุํ สมตฺถาปี ปาปชฺิจฺจฺจตฺาย อปฺปกิจฺจตฺาย
จ เกหิจิ วิโรธั อกโรนฺตา อตฺตโน วาทำ ปติฏฺฐาเปตฺถุ น
วายนฺนฺตา ทิฏฺฐาวิกมมัม วา อธิฏฺฐานันํ วา อกตฺวา ตฺถุหิ
โหนฺติ ฯ

รชตฺนฺติ รูปิยั เตน กหาปณโลหมาสกาทีนฺมปี สงฺคโห
ทฏฺฐพฺโพ ฯ

ชาตฺรูปนฺติ สุวณฺณํ เตน มณฺนิมตฺตาทีนฺมปี สงฺคโห

ทภูจพุโพ ฯ วาสทโท สมุจยตุโธ อปทา วาติอาทิสู วिय ฯ
รชตชาตรูปญจาติ วา ปาโจ ฯ

เขตตุนติ ยตุถ ปุพพณฺณาปรณฺณิ (๑) รุหติ ตํ เขตตํ ฯ
ตทตถํ อกตภูมิภาโค วตุถ ฯ

อเชพกนฺติ เอพกา นาม อชาเยว เต จเปตฺวา อวเสสา
ปสุชาติ อชา นาม. อเชพกคฺคหณฺเนว เหตุถ โคมหีสาทินมฺปิ
สงฺกโห กโต ฯ

ทาสีทาสญจาติ ทาสโย จ ทาเส จ ฯ

ทุมฺเมชาติ อวิทฺทสุโน กปฺปิยาภปฺปิยํ สารูปฺปาสารูปฺป
อชานนฺตา อตุตโน อตุถาย สาทิยิสฺสนฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิสฺสนฺติ ฯ

อุชฺฌมานสยฺฉินฺติ ปเร เหฏฺฐโต กตฺวา โอลอกนจิตฺตา
อนุชฺฌมายิตพฺพญานเปปี วา อุชฺฌมานสีลา ฯ

พาลาติ ทฺวจินฺติตจินฺตนาทินา พาลลกฺขณฺน สมฺนฺนาคตา
ตโต เอว สีเลสุ อสมานิตา จตุปาริสฺสุทฺธิสีเลสุ น สมานิต-
จิตฺตา ฯ

อุณฺนพาทิ สมฺสุตฺตจฺจ
อุกฺขิปิตฺวา วิจฺริสฺสนฺติ ฯ

กลหากริตา มคาติ สารมฺภพฺพหุลตฺยา กรณฺตุตฺตริยปฺสุตา
กลहे เอว อกริตา มคสฺทิสฺสา มิกา วिय อตุตฺทิตาเปกฺขา
มาเสสนากริตา ทฺพพฺพลวิหเสปฺราติ อตุโธ ฯ

#๑. สี่. ปุพพณฺณาปรณฺณิ ฯ

เล่มที่ 26 ปุสฺสตุเถรคาถาวรรณนา 589

อุทฺธตาดิ อุทฺธจฺเจน สมฺนุํนาคตา จิตฺเตกคฺคตารหิตา ฯ

นึลจิวรปารุตาติ อกฺปฺปิยรชฺนรตฺเตน นึลวณฺณเณน จิวเรน
ปารุตา ตาทิสึ จิวริ นึวาเสตฺวา เจว ปารุปีตฺวา จ
วิจรรณกา ฯ

กุหาติ สามนฺตชปฺปนาทึนา กุหนวตฺถุณา กุหกา
อสนฺตคฺคณสมฺภวานิจฺฉาย โโกหณฺณํ กตฺวา ปเรสึ วิมฺหาปยา ฯ
ถทฺธาติ โโกเชน มาเนน จ ถทฺธมานสา กกฺขพหฺทยา ฯ
ลปาติ ลปนกา กุหนวตฺติกา ปสนฺนมานเสหิ มนฺตฺเสหิ
เกน ฆนฺเต อยฺยสฺส อตฺโถติ ปจฺจยทายกานํ วทาปนกา
ปยฺตฺตวาจาวเสน นึปฺเปลิกตาวเสน จ ปจฺจยตฺถึ ลปกาติ วา
อตฺโถ ฯ

สิงฺคีติ ตตฺถ กตมึ สิงฺคิํ ยํ สิงฺคิํ สิงฺการตา จาตุรตา
จาตุริยํ ปริกฺขตตา ปาริกฺขตฺติยนฺติ เอวํ วุตฺเตหิ สิงฺกสฺสทึเสหิ
ปากกฺกึเลเสหิ สมฺนุํนาคตา สิงฺการจริตาติ อตฺโถ ฯ อริยา
วียาติ อิทํ กุหาติ เอตฺสฺเสว อตฺถทสฺสนํ ฯ กุหกานณฺหิ
อริยานมึว จิตฺทาวํ ทสฺเสนฺโต อริยา วีย วิจรรนฺตีติ อาห ฯ

เตลสณฺเจหึตี สึตฺถกเตเลน วา อุทกเตเลน วา
โอสณฺจึเตหิ ฯ

จปฺลาติ กายมณฺฑนปริกฺขารมณฺฑนนาทึนา จาปฺลฺเลน
ยฺตฺตา ฯ

อณฺชนกฺขิกาทิ อลงฺการณฺชนเนน อณฺชิตเนตฺตา ฯ

บุพพทกนิภายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤททีปนี ๒) - หน้าที่ 590
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณนา หน้า 590

รติยาย คมิสฺสนุตฺติ ภิภูขาจริยาย กุลุปสงฺกมฺนาปเทเสหิ
มหารจฺญา ย อิตฺ จิตฺ จ ปริพฺภมิตฺสนฺติ ฯ

ทนต์วณฺณกปารุตาติ ทนต์วณฺณรตฺเตน จิวเรน ปารุต-
สรีรา ฯ

อเชคฺฉณฺติ อชฺฉิคุจฺฉิตฺพุทฺ ฯ วิมุตฺเตหิตฺติ อริเยหิ ฯ

สฺรตฺตณฺติ กปฺปิยรชเนน สฺกฺกฺจฺ รตฺตํ อรหนฺตํ
พฺพุธาทีนํ จินฺณตฺยา อรหฺตฺชฺชํ ชฺฉิคุจฺฉิตฺสนฺติ กาสาวํ ฯ
กสฺมา โอทาทสฺส สฺมฺจฺฉิตฺตา เกธํ อาปฺนฺนา ฯ ทนต์วณฺณ-
ปารุปฺนสฺส หิ อิทํ การณวจฺนํ ฯ เต หิ เสตกํ สฺมฺภาเวนฺตา
สพฺเพน สพฺพํ เสตเก กหิตฺเต ลิงฺคปริจฺจาโก เอว วิทยาติ
ทนต์วณฺณํ ปารุปฺนฺติ ฯ

ลาภกามาติ ลาภกิทฺธา ฯ ภิภูขาจริยาสุปี โกสชฺชโยคโต
กุสึตา ฯ

สฺมณฺชมฺมํ กาคฺคํ จิตฺตสฺส อฺสุสาหาภาเวน หีนวีริยา ฯ

ภิจฺฉนฺตาติ กิลมฺนฺตา วนฺปตฺเตสฺส วสิตฺตํ ภิจฺฉนฺตา
กิลนฺตจิตฺตาติ อตฺถโถ ฯ

คามนฺเตสฺสูติ คามนฺตเสนาสเนสฺส คามสฺมีเปสฺส เสนาสเนสฺส
คามทฺวาเรสฺส วา เสนาสเนสฺส ฯ วสิตฺตเรติ วสิตฺตสนฺติ ฯ

เต เตว อนฺุสฺสิกฺขนฺตาติ เย เย (๑) มิจฺฉาชีวปฺโปเคน
#๑. สี่. เยเยว ฯ

ปฏิสงขา จ กาสาเวติ ปฏิสงขา โยนิโส จีวร ปฏิ-
เสวามีติอาทินา นเยน ปจฺจเวกฺขณมตฺตมปี กาสาวปริโกเค น
ภวิสฺสตี ฯ

กาสาวิ ชาเรนฺเตน กาสาวิ พหุมาเนน ทฺวจฺจริตโต
โอรमितพฺพนฺติ กาสาวสฺส ครุกาตพฺพภาเว ฉทฺทนฺตชาตก-
มฺทาหรนฺโต อภิภูตสฺส ทฺกฺเขนาติอาทิม่าห ฯ

ตตฺถ สลฺลวิทฺทสฺสตี ปุณฺนา สวิเสน สลฺเลน วิทฺทสฺส
ตโต เอว มหฺตา ทฺกฺเขน อภิภูตสฺส ฯ รุปรโปตฺติ สรีรวิการี
อาปชฺชโต ฯ

มหาโฆร่าติ สรีรชีวิเตสุ นีรเปกฺขต่าย ภิม่า (๑) ครุตรา
ปฏิสงขา อณฺเณหิ อจินฺติยา จินฺตํตามตฺเตน ปวตฺเตตฺถ
อสกฺกณฺเณยฺยา ฉทฺทนฺตมห่านาคสฺส อาสิ อโหสิ ฯ

ฉทฺทนฺตนาคร่าชกาลเอ หิ โโพธิสฺสโต โสณฺตฺตเรน นาม
เนสาเทน ปฏิจฺจนฺนญฺจานเ จตฺวา วิสปีเตน สลฺเลน วิทฺโ
มหฺตา ทฺกฺเขน อภิภูโต ตํ คเหตฺวา ปรีทหิตํ กาสาวิ ทิสฺวา
อัย อริยทฺชเชน ปฏิจฺจนฺโน น มยา หีสิตพฺโพติ ตตฺถ
เมตฺตจิตฺตเมว ปจฺจุปฺภุสเปตฺวา อุปริธมฺมํ เทเสสิ ฯ ยถ่าห
สมปฺปิโต ปุณฺสลฺเลน นาค
อทฺฐจฺจิตฺโต ลุทฺทกมชฺฌภ่าสิ

#๑. ม. ภิม่า ฯ

กิมตฺถิยฺ (๑) กิสฺส วา สมฺม เหตุ

มมฺ วธิ กสฺส วายฺ ปโยโคติอาทิ (๒) ฯ

อิมมตฺถํ ทสฺเสนฺโต เถโร ฉทฺทฺนฺโต หีตฺติอาทิมาห ฯ

ตตฺถ สฺรตฺถํ อรหฺทฺชชฺนฺติ โสณฺตฺตฺเรน ปฺริทฺทิตกาสาํ
สนฺธายาห ฯ อภณฺตี อภาสิ ฯ คาถาติ คาถาโย ฯ

กโชติ ฉทฺทฺนฺโต นาคราชา ฯ อตุโถปสฺสฺหิตาติ อตุถ-
สนฺนิสฺสฺสิตา หิตา หิตยฺตฺตฺตาติ อตุโถ ฯ

ฉทฺทฺนฺตฺนาคราชาชน วุตฺตคาถาสฺ อณิกฺกสาโวติ รากาทีหิ
กสาเวหิ กสาโว ฯ ปฺริทฺทเสสฺสฺตีติ นิवासนปารุปนอตุถธมฺวเสน
ปฺริภฺภูชิสฺสฺตีติ ฯ ปฺริชฺสฺสฺตีติ วา ปาโจ ฯ

อเปโต ทมฺสจฺเจนาติ อินฺทฺริยทเมน เจว ปฺรมตฺถ-
สจฺจปภฺภิเกน วจิสฺสจฺเจน จ อเปโต วิยฺตฺโต ปฺริจฺจตฺโตติ
อตุโถ ฯ

น โสติ โส เอวฺรุโป ปุคฺคโล กาสาํ ปฺริทฺทิตฺตุ
นารหฺติ ฯ

วณฺตกสาวาสฺสาติ จตฺถิ มกฺเคหิ วณฺตกสาโว ฉทฺทฺทิตกสาโว
ปหฺนิกสาโว อสฺส ภเวยฺยาติ อตุโถ ฯ

สีเลสุติ จตฺปาริสฺสุทฺธิสีเลสุ ฯ สฺสฺมาหิโตติ สฺสุจฺจ สฺมาหิโต ฯ

อูเปโตติ อินฺทฺริยทเมน เจว วุตฺตปฺปกาเรน สจฺเจน จ

#๑. สฺยา. กมตฺถิยฺ ฯ ๒. ฉทฺทฺนฺตฺชาตฺก ฯ

#๒. ชา. ตี. ๒๓/๒๓๔๓/๔๕๖ ฯ

อุปคโต สมนุภาคโต ฯ

ส เวติ โส เอวรูปุ ปุคฺคโล ตํ คนฺธกาสาवตฺถิ

เอกนฺเตน อรหตีติ อตุโถ ฯ

วิปฺนฺนสีโลติ กิณฺนสีโล ฯ ทุมฺเมโรติ นิปฺปญฺโย สีล-
วิโสชนปฺลญา ย วิรหิตो ฯ

ปากโฏติ ทุสฺสีโล อยฺนฺติ ปากโฏ ปกาโส วิกฺขิตฺตินฺทฺริย-
ตาย วา ปากโฏ ปากฺกฺนฺทฺริโยติ อตุโถ ฯ

กามการโยติ กิณฺนสํวรตาย ยถิจฺฉิตการโก กามสฺส วา
มารสฺส ยถากามกรณฺโโย ฯ

วิพฺกนฺตจิตฺโตติ รูปาทีสุ วิสเยสุ วิกฺขิตฺตจิตฺโต ฯ

นิสฺสุกโกติ อสุกโก สุกฺกมฺมรหิตो หิโรตฺตปฺปวิวฺชิตो
กฺสลมฺมสมฺปาทนอฺสฺสุกฺกรหิตो วา ฯ

วิตฺราโคติ วิคตฺจณฺนฺทฺราโก ฯ โอทาทมนสฺงกปฺโปติ สฺจ-
สุทฺธมโนวิตฺกโก อนาวิตสฺงกปฺโป วา ฯ

กาสาवं ก็ กริสฺสตีติ ยสฺส สีลํ นคฺฉิ ตสฺส กาสาवं
ก็ นาม ปโยชนํ สาเชสฺสตี จิตฺตกตสทิสํ ตสฺส ปพฺพชิตฺลึงฺกนฺตี
อตุโถ ฯ

ทฺฐจฺจิตฺตาติ รากาทีโทเสหิ ทฺฐิตฺจิตฺตา ฯ อนาทฺราติ สตุถริ
มฺเม อญฺณมญฺญญจ อาทฺรรหิตา อการวา ฯ

ดาทีนํ เมตฺตจิตฺตานนฺตี เมตฺตาภาวนาย สมฺปยุตฺตททเย

เล่มที่ 26 ปุสฺสศฤรคาถาอรรถนิพนธ์ 595

เตเนว อรหตฺตาริคมเนน (๑) อิกฺุจาทิสฺ (๒) ตาทิภาวปฺปตฺเต อุพารคฺเณ ๑
อุปโยคตฺเต หิ อิทํ สามิวจัน ๑

นิกฺคณฺหิสฺสนฺตฺติ สึลาทิสฺมปฺนเน ทิสฺวา เต สมฺภาเวนฺตา
วิปฺนฺนสึเล อเมห น พหุ มณฺฉิสฺสนฺตฺติ อตฺตนิ อการวภเยน
ยถา เต อุพฺพาพฺพา ปกฺกมิสฺสนฺติ ตถา พาริสนฺตฺติ (๑) อตฺโถ ๑

สิกฺขาเปฺนฺตฺตํ สิกฺขาปิยฺมานาปี ๑ กมฺมตฺเต หิ อัย
กตฺตฺตฺนิตฺเตโส ๑ เถเรหิตฺติ อตฺตโน อจฺริยฺพชฺฉายฺเห ๑

จิรชฺรณฺณตฺติ อิทํ สมณฺปฏฺิพฺตฺติยา นิสฺสนมฺมตฺตํ ตสฺมา
เอวํ เต อธิกฺกมิตฺตํ เอวํ เต ปฏฺิกฺกมิตฺตํ พฺนฺตฺติอาทินา
สิกฺขาปิยฺมานาปีติ อตฺโถ ๑

น สฺฉนฺตฺตฺติ โยวาทํ น คณฺหิสฺสนฺติ ๑

เต ตถา สิกฺขิตา พาลาติ เต อนฺธพาลา อจฺริยฺ-
พชฺฉายฺเห สิกฺขาปิยฺมานาปี อนาทฺรตฺตํ อธิกฺขิตาติ ๑

นาทียิสฺสนฺตฺตฺตฺตฺตํ อฺพชฺฉายฺเห อจฺริเย จ อาทฺร
น กโรนฺติ เตสํ อนฺตฺตฺตฺตฺตฺตํ น ตฺถฺจฺจนฺติ ๑ ยถา กิ ๑
ขลฺงฺโก วิย สารถึ ยถา ขลฺงฺโก ทฺถฺจฺจสฺส อสฺสทมฺกํ นาทียติ
น ตสฺส อฺพเทสฺส ตฺถฺจฺจติ เอวํ เตปฺิ อฺพชฺฉายฺจฺริเย น
ภายนฺติ น สารชฺชนฺตฺติ อตฺโถ ๑

เอวณฺตฺติอาทิ วุตฺตสฺสเวตฺตสฺส นิกมฺนํ ๑

#๑. สพฺพตฺเต อรหตฺตาริคมเนน วาติ ทิสฺตฺติ ๑

#๒. สึ. อิกฺุจาทิสฺ ๑. สึ. พาริสนฺตฺติ ๑

ตตถ เวนฺตฺติ วุตฺตปฺปการเณ ฯ อนาคตทฺธานนฺติ อนาคต3
มทฺธานํ อนาคเต กาเลติ อตุโถ ฯ

ตํเยว สรฺูปโต ทสฺเสนฺโต ปตฺเต กาลมฺหิ ปจฺฉิเมติ
อาห ฯ ตตถ กตโม ปจฺฉิมกาโล ตตฺยสงฺคีติโต ปฏฺจาย
ปจฺฉิมกาโลติ เกจิ ตํ เอเก นานฺุชานนฺติ ฯ สาสนสฺส หิ
ปณฺจยฺกานํ วิมุตฺตियฺกํ สมาริยฺกํ สีลยฺกํ สุตฺตยฺกํ ทานยฺกนฺติ ฯ
เตสุ ปจฺฉํ วิมุตฺตियฺกํ ตสฺมี อนฺตรหิเต สมาริยฺกํ วตฺตติ
ตสฺมีมฺปิ อนฺตรหิเต สีลยฺกํ วตฺตติ ตสฺมีมฺปิ อนฺตรหิเต สุตฺตยฺกํ
วตฺตเตว ฯ อปริสฺทุทฺสีโล หิ เอกเทเสน ปรียตฺติพาหุสจฺจํ ปคฺคยฺห
ติฏฺฐติ ลาภาทิกามตาย ฯ ยถา ปน มาติกาปรีโยसानา ปรียตฺติ
สพฺพโส อนฺตรชยติ ตโต ปฏฺจาย ลิงฺคมตฺตเมว อวสีสฺสติ
ตทา ยถา ตถา ฐนํ สํหริตฺวา ทานมฺุเข (๑) วิสฺสชฺเชนฺติ ส
กิริ เนสํ จริมา สมฺมาปฺปฏิปตฺติ ฯ ตตถ สุตฺตยฺกโต ปฏฺจาย
ปจฺฉิมกาโล สีลยฺกโต ปฏฺจายาติ อปเร ฯ

ตตถ ปฺุรา อากจฺฉเต เอตฺนฺติ เอตํ มยา คฺมุหํ
วุตฺตํ ปฺฏิปตฺติอนฺตรายกัรํ อนาคตํ มหาภยํ อากจฺฉติ ปฺุรา
ยว อากมิสฺสติ ตาวเทวติ อตุโถ ฯ

สุพฺพจาติ วจนฺกขมา โสวจฺสสการเกหิ ฐมฺเมหิ
สมนฺนาคตา ครุณํ อนุสาสนิโย ปทกฺขิณฺคฺคาหิโน โหถาติ
#๑. ม. ทานมฺุเขน ฯ

อตุโถ ๑ สขิตาติ มุทหทยา ๑

เมตตจิตตาคี สพพสตุเตสุ หิตุปัสสหารลภขณาย เมตตตาย
สมปยุตฺตจิตตาคี ๑

การุณิกาคี กรุณาย นียุตฺตา ปเรสฺสํ ทุกขาปนยนาการ-
วุตฺตียา กรุณาย สมนฺนาคตา ๑

อารทหวิริยาคี อกุสลานํ ปหานาย กุสลานํ อุปสมฺปทาย
ปกฺคหิตวิริยา ๑

ปหิตตฺตาคี นิพพานํ ปฏิเปตฺตจิตตาคี ๑

นิจฺจนฺติ สพพกาลํ ๑ ทพฺหปรกฺกมาติ ธิริวิริยา ๑

ปมาทนฺติ ปมชฺชนํ กุสลานํ ฃมฺมานํ อนนฺนุจฺจานํ อกุสเลสุ
จ ฃมฺเมสุ จิตฺตโวสฺสกุโ ๑ วุตฺตํ หิ

ตตฺถ กตโม ปมาโท กายทฺวจฺจเรเต วา วจิตฺตวจฺจเรเต

วา มโนทฺวจฺจเรเต วา ปญฺจสุ วา กามคฺเชสุ จิตฺตสฺส

โวสฺสกุโ โวสฺสกุคานุปฺปทาน กุสลานํ ฃมฺมานํ ภาวนาย

อสกฺกจฺจกิริยตาคีอาที ๑

อุปฺปมาทนฺติ อุปฺปมชฺชนํ โส ปมาทสฺส ปฏิปกฺขโต

เวทิตฺตพฺโพ ๑ อตฺถโต หิ อุปฺปมาโท นาม สติยา อวิปฺปวาโส

อุปฺปญฺจิตาย สติยา เอว เจตฺตํ นามํ ๑ อัยฺ เหตุถ อตุโถ

ยสุมา ปมาทมฺลกา สพฺเพ อนตฺถา อุปฺปมาทมฺลกา จ

สพฺเพ อตฺถา ตสุมา ปมาทํ ภยโต อุปฺปทฺวโต ทิสฺวา

อปปมาทญจ เขมโต อนุปททวโต ทิสฺวา อปปมาทปฏิปัตติยา
สิขาภุตฺตํ สีลาทิกุขนุชตตยสงฺคหํ สมมาทิกฺกุจฺจิทินํ อฏฺฐนฺนํ
องฺคานํ วเสน อฏฺฐจฺจกิกํ อริยมคฺคํ ภาเวถ อมตํ นิพฺพานํ
มุสนฺตา สจฺฉิกโรนฺตา อตฺตโน สนฺตानเณ อูปฺปาเทถ ทสฺสน-
มคฺคมตฺเต อฏฺฐตฺวา อูปริ ตินฺณํ มคฺคานํ อูปฺปาทนวเสน
วทฺธเมถ เอวํ โว อปปมาทภาวนา สีขาปตฺตา ภวิสฺสตีติ ฯ
เอวํ เถโร สมปฺตตปฺริสํ โอวทติ ฯ อีมา เอว จิมสฺส
เถรสฺส อณฺเณวพฺยากรณคาถา อหฺสนฺติ ฯ
ปฺุสฺสตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สาริปฺุตตฺเถรคาถาวณณนา

ยถาจารี ยถาสโตติอาทิกา आयस्मโต สาริปฺุตตฺเถรสฺส คาถา ฯ
ตสฺส आयस्मโต มหาโมคฺคัลลानตฺเถรสฺส จ วตฺถุ เอวํ
เวทิตพฺพิ ฯ
อตีเต อิตฺ สตสฺสทสฺสทปฺปาธิเก อสงฺเขยฺยมคฺคเก आयस्มา
สาริปฺุตโต พุราหุณฺนมหาสาถกฺุเล นิพฺพตฺติ นามเนน สรทมาณโว
นาม อโหสิ ฯ มหา- โมคฺคัลลาโน กหปฺติมมหาสาถกฺุเล นิพฺพตฺติ
นามเนน สิริวฑฺฒกฺุณฺมพิโก นาม อโหสิ ฯ เต อูโกปี สห-
ปฺุสฺสกีพกสหายา อหฺลํ ฯ

เตสุ สรทมาณโว ปิตุ อจฺเจน กุสสนฺตกํ ฐนํ

เล่มที่ 26 สาริปุตตตุเถรคาถาวณณา 599

ปฏิปชชิตวา เอกทิวส์ รโหคโต จินเตสิ อิมสิ สตุต่าน
มรณั นาม เอกนุติกั ตสฺมา มยา เอกั ปพฺพชฺชั อุปคฺนตุวา
โมกฺขมคฺโค คเวสิตพฺโพติ สหายั อุปสงฺกมิตฺวา สมฺม อหิ
ปพฺพชิตฺกามา กิ ตฺวํ ปพฺพชิตฺตุ สกฺขิสฺสสีติ วตุวา เตน
น สกฺขิสฺสสีติ วุตเต โหตุ อหเมว ปพฺพชิตฺสสีติ
รตนโกฏฺฐาคารานิ วิวราเปตุวา กปณฺทฺธิกาทีนั มหาทานั
ทตุวา ปพฺพตปาทำ คฺนตุวา อิติปพฺพชฺชั ปพฺพชิตฺ ๗ ตสฺส
ปพฺพชฺชั อนุปพฺพชิตา จตุสตุตติสฺสสฺสมคฺตา พฺราหฺมณปฺตุตา
อเหตุสิ ๗ โส ปณฺจ อภิณฺดาโย อฏฺฐ จ สฺมาปฺตติโย
นิพฺพตเตตุวา เตสมฺปิ ชฎิลานั กสิณฺปริกมฺมึ อัจจิกฺขิ ๗ เตปิ
สพฺเพ ปณฺจาภิณฺดา อฏฺฐ สฺมาปฺตติโย นิพฺพตเตสิ ๗

เตน สมฺเขน อโนมทฺสสี นาม สมฺมาสมฺพุทฺโธ โลก
อุปฺปชชิตฺวา ปวตฺติตวธฺมมจฺโก สตุเต สัสมารมโหมโต
ตาเรตุวา (๒) เอกทิวส์ สรทตาปสฺส จ อนุเตวาสิگانณฺจ
สงฺคหิ กริสฺสสีติ เอโก อเหตุโย ปตฺตจิวรมาทาย อากาเสน
คฺนตุวา พุทฺธภาวึ เม ชานาตุติ ตาปสฺส ปสฺสนตฺสเสว
อากาสโต โอตริตุวา ปจฺวิยิ ปติฏฺฐาสิ ๗

สรทตาปโส สตุถุ สรีเร มหาปุริสฺสทฺถกฺขณานิ อุปฺชาเรตุวา
สพฺพณฺณพุทฺโธเยวายนฺติ นิฏฺฐัง คฺนตุวา ปจฺจุคฺคมนั กตุวา
อาสนั ปณฺดาเปตุวา อทาสิ ๗ นิสีทิ ภควา ปณฺดตเต

อาสเน ฯ สรทตปาโส สตุถุ สนฺตึเก เอกมนฺตํ นิสีทึ ฯ

ตสฺมี สมเย ตสฺส อนฺเตวาทิกา จตุสตุตติสทสฺสมตฺตา
ชฎิลลา ปณฺธิปณฺธิตานิ โอชวณฺตานิ ผลาผลานิ คเหตุวา อากตา
สตุถาริ ทิสฺวา สยฺชาตปฺปสาทา อตุตโน อจาริยสฺส จ สตุถุ
จ นิสินฺนาการิ โอลเกตุวา อจาริย มยฺ ปุพฺเพ ตฺเมหฺหิ
มหนฺตโร โกจิ นตฺถิติ วิจราม (๑) อยฺ ปน ปุริโส ตฺเมหฺหิ
มหนฺตโร มณฺเฑติ อหํสุ ฯ กิ วเทถ ตาตา สาสเปน
สทฺธิ อฏฺฐสฏฺฐิจโยชนสทสทสฺสุพฺเพธฺ สินฺนุํ สมํ กาคฺตุ อิจฺฉถ
สพฺพณฺณพฺพทฺเชน มํ ตฺลยฺ มา กริตฺถาติ ฯ

อถ เต ตาปสา อจาริยสฺส วจฺนํ สฺตุวา ยาว
มหา วตายฺ ปุริสฺสุตฺตโมติ สพฺเพว ปาเทสุ นิปตฺติวา สตุถาริ
วณฺทิสฺสุ ฯ

อถ เต อจาริโย อาห ตาตา สตุถุ อนฺจฺฉวิโก
โน เทยฺยชฺชมโม นตฺถิ สตุถา จ ภิกฺขุจาจารเวลาย อิชาคโต
หนฺท มยฺ เทยฺยชฺชมมํ ยถาพลํ ทสฺสาม. ตฺเมหฺหิ ยํ ยํ
ปณฺธิตํ ผลาผลํ อากตํ ตํ ตํ อหฺรธาติ อหฺรธาเปตุวา หตฺถ
โรวิทฺวา สยฺ ตถาคตสฺส ปตฺเต ปตฺติจฺจาเปสิ ฯ สตุถารา จ
ผลาผลเ ปฏิกฺคณฺหิตมตฺเต เทวตา ทิพฺโพชฺชํ ปกฺขิปีสฺสุ ฯ

ตาปโส อุทกมฺปิ สยเมว ปุริสฺสาเวตุวา อทาสิ ฯ ตโต
#๑. สี. วิจริมหา ฯ

เล่มที่ 26 สารีปุตตตฤเถรคาถาวณณา 601

โกชนกัจจํ นิฏฐาเปตฺวา สตฺถริ นิสินฺเน สพฺเพ อนฺเตวาทิเก
ปฏฺโกสิตฺวา สตฺถุ สนนฺติเก สารณียํ กถํ กเถนฺโต นิสีทึ ๑
สตฺถธา เทว อคฺคสาวกา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธี อากฺขณฺตฺติ
จินฺเตสิ ๑ เต สตฺถุ จิตฺตํ ฅตฺวา ตาวเทว สตฺสทฺส-
ชีณาสวปริวารา อคฺคสาวกา อากฺขนฺตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา
เอกมฺนตฺ อฏฺฐิจฺสุ ๑

ตโต สรททาปโส อนฺเตวาทิเก อามนฺเตสิ ตาตา สตฺถุ
ภิกฺขุสงฺฆสฺส จ ปฺุปฺผาสเนน ปฺุชา กาทพฺพา ตสฺมา ปฺุปฺผานิ
อาหฺรธาติ ๑ เต ตาวเทว อิทฺธิยา วนฺณคฺนฺธสมฺปนฺนานิ
ปฺุปฺผานิ อาหฺริตฺวา พุทฺธสฺส โยชนปฺปมาณํ ปฺุปฺผาสนํ
ปญฺญาเปสฺสุ อุกฺกนฺนํ อคฺคสาวกานํ ติกาวตฺติ เสสภิกฺขุณํ
อทฺธโยชนิกาทิเกทํ สํฆนวกสฺส อุตฺถมคฺตํ ปญฺญาเปสฺสุ ๑ เอวํ
เตสํ ปญฺญตฺเตสฺส อาสเนสฺส สรททาปโส ตถาคตฺสฺส ปฺุรโต
อณฺชสิ ปคฺคยฺห จิตฺโต (๑) ภาเนเต มยฺหํ อนฺนคฺคหตฺถาย อิมํ
ปฺุปฺผาสนํ อภิริทฺธาติ อาห ๑

นีสิตฺติ ภาวา ปฺุปฺผาสเน ๑ สตฺถริ นิสินฺเน เทว
อคฺคสาวกา เสสภิกฺขุ จ อตฺตโน อตฺตโน ปตฺตาสเน
นีสิตฺตํ ๑ สตฺถธา เตสํ มหปฺพลํ โหตฺติ นิโรธํ สฺมาปชฺชิตฺติ ๑
สตฺถุ สฺมาปนฺนภาวํ ฅตฺวา เทว อคฺคสาวกาปิ เสสภิกฺขุปิ
นิโรธํ สฺมาปชฺชิตฺตํ ๑ ตาปโส สตฺตทาหํ นีรฺนฺตรํ ปฺุปฺผจฺจคฺตํ

ธารนุโต อฏฐาสี ฯ อิตเร ปน วนมุตผลาผลั ปริกฤษิตวา
เสสกาเล อญชลี ปคคห อฏฐัสสุ ฯ

สตถา สตฺตาหสฺส อจฺเจน นิโรธโต วุฏฺจาย อคฺคสาวกั
นิสฺสกฺเตโร อามนฺเตสิ ตาปฺตานั ปุปฺผาสนาณฺโมทนั กโรหิตี ฯ
เถโร สาวกปารมีณาณฺ จตฺวา เตลั ปุปฺผาสนาณฺโมทนั
อกาสิ ฯ ตสฺส เทสนาวसानฺ สตฺตา พุติยฺ อคฺคสาวกั
อโนมตฺเตโร อามนฺเตสิ ตฺวมปิ อิมลั ชมมํ เทเสหิตี (๑) ฯ

โสปี เตปิฏฺกั พุทฺธวณฺณํ สมฺมตฺตวา เตลั ชมมํ กเถสิ ฯ
ทฺวินนฺมปิ เทสนาย เอกสฺสปี ชมฺมาภิสฺมโย นาโหสิ ฯ อถ
สตฺตา พุทฺธวิเสย จตฺวา ชมฺมเทสนั อารภี ฯ เทสนาวसानฺ
จเปตฺวา สรทตาปลั อวเสสา สพุเพปี จตฺสจฺจตฺติสฺสทฺสสมตฺตา
ชฎิลา อรหตฺตํ ปาปฺณีสฺสุ ฯ สตฺตา เอถ ภิกฺขโวติ หตฺถั
ปสาเรสิ ฯ เต ตาวเทว อนฺตรหิตตาปสเวสา อฏฺฐปริกฺขาร-
วรรชรา สฏฺฐิวสฺสติกฺคฺเตรา วิย อहेลฺลั ฯ

สรทตาปโส ปน อโห วตฺตามฺปิ อัย นิสฺสกฺเตโร
วิย อนาคเต เอกสฺส พุทฺธสฺส อคฺคสาวโก ภเวยฺยนฺติ สตฺถุ
เทสนากาเล อูปฺปนฺนปริวิตกฺกตฺตาย อญฺญวิหิตฺโต หุตฺวา มคฺคผลานิ
ปฏฺฐิชฺฉิตฺตํ นาสกฺขิ ฯ อถ ตถาคตฺตํ วนฺทิตฺวา ตถา ปณิธานั
#๑. ลี. ตมฺปิ ภิกฺขุ ฯ ชมฺมปทฺ ตฺวมปิ ภิกฺขุณฺณํ ชมมํ เทเสหิตี ฯ
#องคฺคตฺตร. ตฺวมปิ ชมมํ เทเสหิตี ฯ

เล่มที่ 26 สารีปุตตฤทธะคาถาพรรณนา 603

อกาสีฯ สตุถาปีสุส อนนุตราเยน สมัชฌนภาวํ ทิสฺวา
อิโต ตฺวํ กปฺปสฺตตสฺสทสฺสทิสฺสํ เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกฺกมิตฺวา
โคตมสุส นาม สมฺมาสมฺพุทฺธสุส อคฺคสวโก สารีปุตฺโต นาม
ภวิสฺสตีติ พฺยากริตฺวา ฌมฺมกถํ วตฺวา ภิกฺขุสํฆปริวฺโต
อากาลํ ปกฺขนฺนุที ฯ

สรทตฺวาปโสปี สหายกสุส สิริวฑฺฒสุส สนนฺตีกํ คนฺตฺวา
สมฺม มยา อนนฺมทสฺสตีสุส ภควฺโต ปาทมฺมูเล อนาคเต
อุปฺปชฺชนกสุส โคตมสุส นาม สมฺมาสมฺพุทฺธสุส อคฺค-
สวากฺกฺจฺจํ ปตฺถิติ ตฺวम्ปิ ตสฺส ทฺติยสวากฺกฺจฺจํ ปตฺถเอหิตี ฯ
สิริวฑฺฒโต ตํ อุปเทสํ สุตฺวา อตฺตโน นินฺเวสนทฺวาเร
อภฺจกรีสมคฺคํ จํญํ สมตลํ กಾರೆตฺวา ลาขปฺลยจฺมานิ ปุปฺผานิ
วิกิริตฺวา นีลุปฺปลจฺจทฺถนํ มณฺฑปํ กಾರೆตฺวา พุทฺธาสนํ
ปฺลยฺวาเปตฺวา ภิกฺขุณฺนมฺปิ อาสนานิ ปฺลยฺวาเปตฺวา มหนฺตํ
สกฺกการสมฺมานํ สชฺเชตฺวา สรทตฺวาปเสน สตุถารํ นินฺนฺตฺวาเปตฺวา
สตุถาหิ มหาทํ ปวตฺเตตฺวา พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ มหารเหหิ
วตฺถเอหิ อจฺจาทฺเตตฺวา ทฺติยสวากฺกฺวาย ปณฺธิจํญํ อกาสี ฯ

สตุถาปีสุส อนนุตราเยน สมัชฌนภาวํ ทิสฺวา วุตฺตนเยน
พฺยากริตฺวา ภตฺตฺวานุโมทฺถนํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ สิริวฑฺฒโต
หฺนฺจฺจปฺปหฺนฺจฺจ ฆวชฺชิวํ กุสฺลกมฺมํ กตฺวา ทฺติยจิตฺตฺวาเร กามา-
วจรเทวโลเก นินฺนฺตฺวาติ ฯ สรทตฺวาปโส จตฺตฺวาโร พุทฺธมฺมิหาร

ภาเวตวา พุรหุมโลเก นีพพตติ ฯ

ตโต ปฏฺจาช เนลฺล อุกินนฺมปิ อนฺตรากมมํ น กถิตํ ฯ
อมุหํ ปน ภควโต อูปฺตติโต ปุเรตรเมว สรทตปาโส
ราชคหสฺส อวิทฺเฐ อูปฺติสฺสคามา รูปรสํริยา พุราหุมนิยา
กฺจฺฉิมฺหิ ปฏฺิสนฺธิ คณฺหิ ฯ ตํทิวสเมวสฺส สหาโยปี ราชคหสฺสเสว
อวิทฺเฐ โกลิตคามา โมคฺคคฺลฺลिया พุราหุมนิยา กฺจฺฉิมฺหิ ปฏฺิสนฺธิ
คณฺหิ ฯ

ตานิ กิร เทวปี กฺลานิ ยาว สตตมา กฺลปฺริวณฺเณ
อาพทฺชปฏฺิพทฺชสหายกานเว ฯ เตลฺล ทฺวินฺนํ เอกทิวสเมว
คพฺภปริหารมํทฺสฺ ฯ ทสมาสจฺเจเนน ชาตานิมนฺปิ เตลฺล คสฺสฺสจฺฉิ
ชาติโย อฺปฏฺฺจาเปลฺลํ นามกฺคหณทิวเส รูปรสํริพุราหุมนิยา
ปฺตตตสฺส อูปฺติสฺสคามา เชฏฺจกฺลสฺส ปฺตตตตฺตา อูปฺติสฺสโตติ นามํ
อํกํสฺ อิตฺรสฺส โกลิตคามา เชฏฺจกฺลสฺส ปฺตตตตฺตา โกลิตโตติ
นามํ อํกํสฺ ฯ เต อฺโกปี มหตา ปฺริวารเณ วทฺฒนฺตา
วทฺฒิมินฺวาย สพฺพสิปฺปานํ ปาริ อคฺมํสฺ ฯ

อเถกทิวลฺ เต ราชคเห กิรคฺคสมชฺชํ ปสฺสนฺตา มหาชนํ
สนฺนิปติตํ ทิสฺวา ฌาณสฺส ปฺริปากคตตฺตา โยนิโส อุมฺมุชฺชนฺตา
สพฺเพปิเม โอรํ วสฺสสตันํ มจฺจุมฺเข ปตฺติสฺสนฺตฺติตี สํเวคํ
ปฏฺิลกิตฺวา อเมหฺหิ โมกฺขธมฺโม ปฺริเยสฺสิตพฺโพ ตถจ
ปฺริเยสนฺเตหิ เอกํ ปพฺพชฺชํ ลทฺฐํ วณฺเณตฺติตี นิจฺฉยํ กตฺวา

พุทธทศกัณฐกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 605
เล่มที่ 26 สารีปุตตตฤเถรคาถาวณณา 605

ปลยหิ มาณวกลเตหิ สหุธี สลยชยสส ปรีพพาชกสส สนนติเก
ปพพชชีสุ ๆ เตลั ปพพชิตกาลโต ปญฺจาย สลยชโย ลากคค-
ยสคคปปลโต อโหสิ ๆ

เต กติปาเหเนว สพพิ สลยชยสส สมยั ปรีคคณหิตฺวา (๑)
ตตถ สารี อทิสฺวา ตโต นิกขमितฺวา ตตถ ตตถ เต เต
ปณฺทิตสมมเต สมณพฺราหฺมणे ปณฺหิ ปุจฺจนฺติ เต เตหิ ปญฺจา
เนว สมฺปายนฺติ อลฺลทตฺถ เตเยว เตลั ปณฺหิ วิสฺสชฺเชนฺติ ๆ
เอว เต โมกขั ปรีเยสนฺตา กตฺถิ อํกฺสุ อเมหฺสุ โย
ปจฺมํ อมตํ อธิคจฺจนฺติ โส อิตฺรสฺส อารโจะตฺติ ๆ

เตน จ สมเยน อมฺหากิ สตฺถริ ปจฺมาภิสฺมโโพธิ ปตฺวา
ปวตฺติตวธมฺมจกฺเก อนฺุพฺพเพน อฺุรเวลกสฺสปาทิกเก สหสฺสชฺฎฺฐิเ
ทเมตฺวา ราชคเเห วิหรนฺเต เอกทิวสั อฺุปตฺติสฺโส ปรีพพาชโก
ปรีพพาชการามิ คจฺจนฺโต อายสฺมนตํ อสฺสชิตฺเถริ ราชคเเห
ปิณฺฑาย จรนฺตํ ทิสฺวา น มยา เอวฺรูโป อากปฺปสมฺปนฺโน
ปพพชิตอ ทิฏฺฐปฺพุโป สนนตฺตมฺเมน นาม เอตฺถ ภาวิตพฺพนฺติ
สลยชตปฺปสาโท ปณฺหิ ปุจฺจิตฺตุ อายสฺมนตํ อฺุทิกขนฺโต ปิฏฺฐิตอ
ปิฏฺฐิตอ อนฺุพฺพนฺธิ ๆ

เถโรปี ลทฺฐปิณฺฑปาโต ปรีภฺลยชิตฺตุ ปฏฺฐิรูปิ ออกาสิ คโต
ปรีพพาชโก อตฺตโน ปรีพพาชกปีจึ ปญฺญาเปตฺวา อทาสิ ๆ
#๑. สี่. ปฏฺฐิมชฺชิตฺวา ๆ

ภคตคิจจปรีโยสเน จสฺส อตฺตโน กุณฺฑิกาย อุทกั อทาสี ฯ

เอว โส อาจริยวตฺตํ กตฺวา กตภคตคิจฺเจน เถเรน
สทฺฐี ปฏิสนฺธารํ กตฺวา โโก วา เต สตฺถา กสฺส วา
ตฺวํ ฆมฺมํ โรเจสฺสตี ปุจฺฉิ ฯ เถโร สมฺมาสมฺพุทฺธํ อปทิสี ฯ
ปฺนฺ เตน กิ วาทิ ปนายสมฺโตะ สตฺถาติ ปุญฺโจ อิมสฺส
สาสนสฺส คมฺภีรตํ ทสฺเสตฺถสํมิตฺติ อตฺตโน นวกภาวํ ปเวเทตฺวา
สงฺเขปวเสน จสฺส สาสนฆมฺมํ กเถนฺโตะ เย ฆมฺมา
เหตุปฺปภาวติ (๑) คาถมาห ฯ ปรีพฺพาชโก ปจฺมปททฺวยเมว สุตฺวา
สทฺสสนนยสมฺปนฺเน โสตาปตฺตคิผล ปตฺติญฺจาสี อิตฺริ ปททฺวยํ
โสตาปนฺนกาเถ นิญฺจาสี ฯ

คาถาปรีโยसानเน ปน โสตาปนฺโน หุตฺวา อุปรี วิเสเส
อปฺปวตฺเตนฺเต ภวิสฺสตี เอตฺถ การณฺนติ สลฺลกฺเขตฺวา เถริ
อาห มา ภนฺเต อุปรี ฆมฺมเทสนํ วฑฺฒยิตฺถ เอตฺตคกเมว
โหตุ กหํ อมฺหากํ สตฺถา วสตีติ ฯ เวพฺพวเนติ ฯ ภนฺเต ตฺวเมห
ปฺโรโต คจฺฉนฺถ อหํ มยฺหิ สหายกสฺส กตปฏฺธิญฺญํ โมเจตฺวา
ตํ คเหตุวา อากมฺิสฺสํมิตฺติ ปญฺจปตฺติญฺจิตฺเตน วนฺทิตฺวา ติกฺขตฺตํ
ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา เถริ อุยฺโยเชตฺวา ปรีพฺพาชการามํ อคมาสิ ฯ

โกลิตปรีพฺพาชโก ตํ ทฺวารโถว อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา
มุขวณฺโณ น อญฺญทิวเสสฺสุ วิย อทฺธาเนน อมตํ อธิคตํ
ภวิสฺสตีติ เตเนวสฺส วิเสสํ อธิคํ สมฺภาเวตฺวา อมตํ อธิคํ

เล่มที่ 26 สารีปุตตตฤเถรคาถาวณณา 607

ปจฺจลิ ฯ โสปีสฺส อามาวุโส อมตํ อธิคตฺตุนฺติ ปฏฺิจานิตฺตวา
ตเมว คาคํ อภาสิ ฯ คาทาปริโยसानเ โกลิตโต โสตาปตฺติ-
ผลเ ปตฺติฏฺฐหิตฺตวา อห กหํ โน สตฺถาติ ฯ เวพฺพเนติ ฯ
เตนหิ อาวุโส อายม สตฺถารํ ปสฺสิสฺสสามาติ ฯ อุปตฺติสฺสโ
สพฺพกาลมฺปิ อจฺริยปฺชโกว ตสฺมา สลฺยชยสฺส สนฺตํกํ คนฺตฺวา
สตฺถุ คฺุณเ ปกาเสตฺตวา ตมฺปิ สตฺถุ สนฺตํกํ เนตฺตกาโม
อโหสิ ฯ

โส ลาภาสาปโกโต อนฺเตวาสิกภาวํ อนิจฺจนฺโต น
สโกโกมิ จาฏฺิ หุตฺตวา อุกทสิณฺจณํ โหตฺตุนฺติ ปฏฺิกฺขิปปิ ฯ เต
อนเเกหิ การเเนหิ ตํ สลฺยณาเปตฺตุ อสโกโกนฺตา อตฺตโน โอวาเท
วตฺตมาเนหิ อทฺตเตยฺยสเตหิ อนฺเตวาสิกเกหิ สทฺธิ เวพฺพนํ
อคมํสุ ฯ สตฺถา เต พุโรโตว อากจฺจนฺเต ทิสฺวา เอตํ
เม สวากยฺกํ ภวิสฺสตี มคฺคํ ภทฺทฺยคฺคนฺติ วตฺตวา เตสํ ปรีสาย
จริยวเสน ชมฺมํ เทเสตฺตวา อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐาเปตฺตวา เอหิภิกฺขุ-
ภาเวน อุปสมฺปทํ อทาสิ ฯ ยถา เตสํ เอวํ อคฺคสาวกานมฺปิ
อิทฺธิมยปตฺตจิวํ อากตเมว ฯ อุปริมคฺคตฺตย- กิจฺจํ ปน น
นิจฺจชาติ ฯ กสฺมา สวากปารมีธานสฺส มหนฺตตาย ฯ

เตสุ อายสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน ปพฺพชิตทิวสโต สตฺตเม
ทิวเส มคฺชรฺกฺุเจ กลฺลวาลคาเม สมณชมฺมํ กโรนฺโต ถีนมิทฺเท
โอกฺกนฺเต สตฺถารรา สํเวชิตถิ ถีนมิทฺธิ วิโนเทตฺตวา ธาตุ-

กมมฏจัน สุนนุโต เอว อูปริมคคตตย อธิคนตุวา สวาก-
ปารมี ฌาณสุส มตถกัม ปาปฺณิ ฯ

อายุสุม่า ปน (๒) สาริปฺตุโต ปพฺพชิตทิวสโต อพฺพมมาถั
อติกกมิตฺวา สตุถาร่า สทฺธิ ราชคเห สุกรขาตเลเณ วิหรนฺโต อตฺตโน
ภากิเนยฺยสุส ทีฆนขปริพฺพาชกสุส เวทนาปริคฺคหสุตฺตนฺเต
เทสียมาเน เทสนานุสारेณ ฌาณั เปเสตฺวา ปรสุส วทฺธิตั
ภตฺตํ ภูยฺชนฺโต วิย สวากปารมีฌาณสุส มตถกัม ปาปฺณิ ฯ

อิติ ทฺวินนฺมปี อคฺคสาวกานั สตุถุสมิเป เอว สวาก-
ปารมีฌาณั มตถกัม ปตฺตํ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

หิมวณตสุส อวิทฺุเร	ลมฺพโก นาม ปพฺพโต
อสุสโม สุกโต มยฺหิ	ปณฺณสาลา สุม่าปิตา ฯ
อตุตฺตานกุลา นทิกา	สุปฺติตฺถา มโนรมา
สุสุทฺทปฺลีนากิณฺณา	อวิทฺุเร มมสุสมิ ฯ
อสกฺขร่า อปพฺุการ่า	สาทฺุ อปฺปฏิกฺคนฺธิกา
สนฺทนฺติ (๒) นทิกา ตตุถ	โสภยฺนฺตา มมสุสมิ ฯ
กฺุมภีลา มกร่า เจตฺถ	สุสุมาร่า (๓) จ กจฺจปา
จรฺนฺติ นทียา ตตุถ	โสภยฺนฺตา มมสุสมิ ฯ
ปาจีนา ปาวุสา มจฺจา	พลชา มฺุชโรหิตา
วคฺคฺุพา (๔) ปปตฺายนฺติ (๕)	โสภยฺนฺติ (๖) มมสุสมิ ฯ

#๑. บ. อ. ๓๒/๓/๒๒ ฯ ๒. สฺยา. สนฺทนฺติ ฯ ๓. สฺยา. สุสุมาร่า ฯ

#๔. สฺยา. วคฺคฺุพา ฯ ๕. สฺยา. ปปตฺายนฺติ ฯ ๖. สฺยา. โสภยฺนฺตา ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมตฺถทีปนี ๒) - หน้าที่ 609
 เล่มที่ 26 สารีปุตตฺถเธรคาถาวณณา 609

อุโภ ภูเลสุ นทียา (๑)	ปุปฺพิโน ผลิตโน ทูมา
อุภโต อภิลมฺพนฺดา (๒)	โสภยฺนฺติ (๓) มมฺสฺสํ ๑
อมฺพา สาลา จ ติลกา	ปาณฺตี สินฺทฺวาริกา (๔)
ทิพฺพคฺนฺธา สมฺปวฺนฺติ	ปุปฺพิตา มม อสฺสเม.
จมฺมกา (๕) สฺพลา นีปา	นาคปฺนฺนาคเกตฺตา
ทิพฺพคฺนฺธา สมฺปวฺนฺติ	ปุปฺพิตา มม อสฺสเม
อติมฺตฺตา อโสกา จ	ภคินีมาลา จ ปุปฺพิตา
องฺโกลา พิมฺพิซาลา จ	ปุปฺพิตา มม อสฺสเม.
เกตฺตา กทฺลี (๖) เจว	โคธฺฐกา (๗) ตินฺนฺสูติกา
ทิพฺพคฺนฺธฺ สมฺปวฺนฺตา	โสภยฺนฺติ มมฺสฺสํ (๘) ๑
กณฺนิการา กณฺณิกา จ (๙)	อสนา อชฺชฺนา (๑๐) พหุ
ทิพฺพคฺนฺธฺ สมฺปวฺนฺตา	โสภยฺนฺติ มมฺสฺสํ (๘) ๑
ปฺนฺนาคา คิริปฺนฺนาคา (๑๑)	โกวิพารา จ ปุปฺพิตา
ทิพฺพคฺนฺธฺ สมฺปวฺนฺตา	โสภยฺนฺติ มมฺสฺสํ (๘) ๑
อุทฺทาลกา จ กุณฺธา	กทฺมฺพา วกฺุลา พหุ
ทิพฺพคฺนฺธฺ สมฺปวฺนฺตา	โสภยฺนฺติ มมฺสฺสํ (๘) ๑

- #๑. สฺยา. อุโภภูเลสุ ๑ ๒. สฺยา. อติลมฺพนฺติ ๑ ๓. สฺยา. โสภยฺนฺตา ๑
 #๔. สฺยา. สินฺทฺวาริตา ๑ ๕. สฺยา. จมฺปกา ๑ ๖. สฺยา. กทฺลี ๑
 #๗. สฺยา. เกพฺฐกา ๑ ๘. สฺยา. ทิพฺพา คฺนฺธา สมฺปวฺนฺติ โสภยฺนฺตา
 #มมฺสฺสํ ๑ ๙. สฺยา. กณฺนิกา กณฺณิการา จ ๑ ๑๐. สฺยา. อณฺชฺนา ๑
 #๑๑. สฺยา. ปุณฺณาวา คิริปฺณฺณาวา ๑

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมตถทีปนี ๒) - หน้าที่ 610
เล่มที่ 26 ตีสนิปาตวณณา หน้า 610

อาพกา อีสิมุคคา จ	กทลิมาคูลุงคิโย
คนุโรทเคน ลั้วทุฒา	ผลทานิ ธารยนุติ เต ๑
อญเณ ปุ่ปพนุติ ปทุมมา	อญเณ ชายนุติ เกสรี
อญเณ โอปุ่ปผา ปทุมมา	ปุ่ปผิตา ตพาเก ตทา ๑
คพุกั กณฺหนุติ ปทุมมา	นิทุธาวนุติ มุพาลีโย
สิงฆาฏี (๑) ปตฺตมาภินฺณา	โสภนุติ (๒) ตพาเก ตทา ๑
นียตา อมพคณฺที จ	อุตฺตรา (๓) หิ พนฺธูชีวกา
ทิพพคณฺธา สมฺปวนฺตา	ปุ่ปผิตา ตาพเก ตทา ๑
ปาจีนา ปาวุสา มจฺฉา	พลชา มุณฺชโรหิตา
สงฺกฺลา (๔) มคฺคฺรา เจว	วสนฺติ ตพาเก ตทา ๑
กมุภีลา สสฺสูมารา จ	ตฺนฺตিকাหา จ รกฺขสา
โอคาหา (๕) อชฺครา จ	วสนฺติ ตพาเก ตทา ๑
ปาเรวตา รวิหฺสา	จกฺกวากา นทีจฺรา
โกกิลลา สุกฺสาพิกา	อุปชีวนฺติ ตํ สฺริ ๑
กุกฺกฺตฺถกา กุพฺีรกา	วเน โปกฺขรสาตฺถกา
ทินฺทิกา สุวโปตา จ	อุปชีวนฺติ ตํ สฺริ ๑
หฺสา โทณฺจา มยฺรา จ	โกกิลลา ตมฺพจฺพกา (๖)
ปมฺปกา ชีวชีวา (๗) จ	อุปชีวนฺติ ตํ สฺริ ๑

#๑. สยา. สิงฆาฏ... ๑ ๒. สยา. โสภยนุติ ๑ ๓. สยา. อุตฺตรา หิ ๑

#๔. สยา. สงฺกฺลา ๑ ๕. สยา. โอคาหา ๑ ๖. สยา. ตมฺพจฺพกา ๑

#๗. สยา. จมฺปกา ๑ ชีวชีวา จ ๑

เล่มที่ 26 สาริปุตตตุเถรคาถาวณณา 611

โกสิกา ไปภูจสิสา จ	กัรรรา เสนกา พหู
มหากาพา จ สกัณา	อุปชีวนุติ ตั สรั ฯ
ปสทา จ วราหา จ	จมรา คณุทกา พหู (๑)
โรหิจจา สุตตโปตา (๒) จ	อุปชีวนุติ ตั สรั ฯ
สีหพยุคัมา จ ทีปี จ	อจุลโกกตรจุลกา (๓)
ติธา ปกัณนมาตงกา	อุปชีวนุติ ตั สรั ฯ
กัณนรา วานรา เจว	อโถปี วนคมมิกา
เจตา จ ลุททกา เจว	อุปชีวนุติ ตั สรั ฯ
ทินุทกานิ ปิยาลานิ	มรุเก กาสมาริโย (๔)
ฐวั ผลานิ ธารนุติ	อวิทุเร มมสุสมั ฯ
โกสมุพา สลพา นีปา	สาทุผลสมายูตา (๕)
ฐวั ผลานิ ธารนุติ	อวิทุเร มมสุสมั ฯ
หริตกา อามลกา	อมุพขมุพวิกิตกา (๖)
โกลา ภลลุตกา พิลูลา	ผลานิ ธารนุติ เต ฯ
อาลुวา จ กพมุพา จ	พิพาสิตกุกพานิ จ
ชีวกา สมุพกา (๗) เจว	พหุกา มม อสุสม.
อสุสมสุสาวิทุรมหิ	ตพากาสู (๘) สุนิมมิตา
อจุโณทกา สีตชลา	สุปติตุลา มโนรมา ฯ

#๑. สุธา. ปสทา มิกา วราหา จ วกา เถรณิทกา พหู ฯ ๒. สุธา.

#สุตตโปตา ฯ ๔. สุธา. มรุกา กาสมาริโย ฯ ๕. สุธา. โกสมุภา

#สลพา นีปา สารผลสมายูตา ๖. สุธา.วิเกทกา ฯ ๘. สุธา.

#ตพากาสี ฯ ๑ ม. สุกโปตา

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 612
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 612

ปทุมปปลสยจณนา	ปุณฺทริกสมายตา
มนุทาลเกหิ สยจณนา	ทิพฺโพคฺคฺนุโร ปวายติ ฯ
เอวํ สพฺพวงฺกสมฺปนฺเน	ปฺปฺพิเต ผลิเต วเน
สฺกเต อสฺสเม รมฺเม	วิหฺรามิ อหํ ตทา ฯ
สีลวา วตฺตสมฺปนฺโน	ฌายี ฌานโรโต สทา
ปฺลจฺจาภิณฺณาพลปฺตฺโต	สุรฺจฺจิ นาม ตาปโส ฯ
จตุวิสสทฺสฺตานิ	สิสฺสา มยฺหํ อฺปฺภูจฺหุ
สพฺเพ มํ (๑) พุราหฺมณา เอเต ชาตฺมินฺโต ยสฺสฺสินो ฯ	
ลกฺขณฺเ อติหาเส จ	สนิณฺณํ (๒) สเกฏฺเ
ปทกา เวยฺยากรณา	สทฺมเม (๓) ปารมี คตา ฯ
อฺปฺปาเตสฺสู นิมิตฺเตสฺสุ	ลกฺขณฺเสฺสุ จ โกวินฺทา
ปจฺพฺยา ภูมฺมนตฺติกฺเข	มม สิสฺสา สฺสุสิกฺขิตา ฯ
อฺปฺปิจฺฉา นิปกา เอเต	อฺปฺปาหารา อโลลฺปา
ลาภาลาเกน สนฺตฺตฺจฺจา	ปริวาเรณฺติ มํ สทา ฯ
ฌายี ฌานรตา ธีรา	สนฺตฺจิตฺตา สมหิตา
อากิณฺจณฺณํ ปตฺถยฺนฺตา	ปริวาเรณฺติ มํ สทา ฯ
อภิณฺญาปารมฺปิปฺตฺตา	เปตฺติเก โคจเร รตา
อนฺตฺติกฺขจฺรา ธีรา	ปริวาเรณฺติ มํ สทา ฯ
สํวฺตา ฉสฺสุ ทฺวารฺเส	อเนลฺยา รกฺขิตินฺทฺริยา
อสฺสฺจฺจา จ เต ธีรา	มม สิสฺสา ทฺุราสทา ฯ

#๑. สฺยา. สพฺเพว ฯ ๒. สฺยา. สนิณฺณํ ฯ ๓. สฺยา. สทฺมเม ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 613
 เล่มที่ 26 สารีปุตตตุเถรคาถาวณณา 613

ปลุลงเคน นิสชชาย	จานา จงกมเนน จ
ว็ดินาเมนุติ เต รตติ	มม สีสสา ทูราสทา ฯ
รชนีเย น รชชนุติ	โทสนีเย น ทุสฺสเร
โมหนีเย น มุยฺหฺนุติ	มม สีสสา ทูราสทา ฯ
อิทฺฐี วิมฺสมานา เต	วตฺตฺนุติ นิจฺจกาลิกํ
ปจฺวี เต ปกมฺเปนุติ	สارมฺเภน (๑) ทูราสทา ฯ
กีพมานาว เต สีสสา	กีพนุติ ฌานกัพิตํ
ชมฺพุโต ผลมาเนนุติ	มม สีสสา ทูราสทา ฯ
อณฺเณ กจฺจนุติ โคยานํ	อณฺเณ ปุพฺพวิทฺเทหนํ
อณฺเณ จ อุตฺตรกฺุรํ	เอสนาย (๒) ทูราสทา ฯ
ปุโรโต เปเสนุติ (๓) ขาริ	ปจฺจโต จ วชนุติ เต
จตุวิสสหฺสเสหิ	ฉาทิตํ โหติ อมฺพฺรํ ฯ
อคฺคิปาگی (๔) อนคฺคิ จ	ทนฺโตทฺทกฺขลิกาปี จ
อมฺพนา โกฏิกา (๕)	เกจิ ปวตฺตผลโกชฺนา ฯ
อุทโกโรหกา เกจิ	สายํ ปาโต สฺฐีรตา
โตยาภิเสจฺนกรรา (๖)	มม สีสสา ทูราสทา ฯ
ปรุพฺพหจฺจนขโลมา	ปงฺกทฺนฺตา รชสฺสิรา
คณฺธิตา สีสคณฺเชน	มม สีสสา ทูราสทา ฯ

#๑. สฺยา. สารมฺเภน ฯ ๒. สฺยา. มม สีสสา ฯ ๓. สฺยา. เอตฺถนฺเร
 #เตติ ทิสฺสตี ฯ ๔. สฺยา. อคฺคิปาگی อนคฺคิ จ ฯ ๕. สฺยา. อมฺพนา
 #โกฏิกา ฯ ๖. สฺยา. โตยาภิเสกจฺรณา ฯ

พุทธทศนิกายกุกกา เถรคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 614
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 614

ปาโต ว สนนิปาเตตวา (๑)	ชฎิลลา อุกคตาปนา
ลาภาลาภํ ปกิตเตตวา	คจจุนตี อมพเร ตทาฯ
เอเตสํ ปกุกมนุตานํ	มหาสทุโท ปวตตติ
อชินจุมสทุเทส	มูทิตา (๒) โหนตี เทวตาฯ
ทีโสทีสํ (๓) ปกุกมนุตติ	อนตลิกขจรา อีสี
สกพเลนุปลตตทุธา	เต คจจุนตี ยถิจจกํ (๔) ฯ
ปจวีกมฺปกา เอเต	สพฺเพว นภจาร์โน
อुकคเตชา ทุปลสหา	สาครโรว อโฆภียาฯ
จानจงุมิโน (๕) เกจิ	เกจิ เนสชชิกา อีสี
ปวตตโกชนา เกจิ มม	สิสฺสา ทุราสทา ฯ
เมตฺตาวินาริโน เอเต	หิตีสี สพฺพปาณิน
อนตตูกกิสกา สพฺเพ	น เต วมฺเภนตี กสฺสจิจิ ฯ
สีหราชาวสมฺภิตา	คชราชาว ถามวา
ทุราสทา พุยกุมาริว	อาคจจุนตี มมนุตติเก ฯ
วิชฺชาชฺธา เทวตา จ	นาคคณฺฐพฺพรุกุสสา
กุมฺภณฺฐา ทานวา ครุพา	อุปชีวนุตติ ตํ สรํ ฯ
เต ชฎาจาริภริตา	อชินตฺตรวาสิโน (๖)
อนตลิกขจรา สพฺเพ	อุปชีวนุตติ ตํ สรํ ฯ

#๑. สฺยา. สนนิปาเตตวา ฯ ๒. สฺยา. โมทิตา ฯ ๓. สฺยา. ทีโสทีสา ฯ

#๔. สฺยา. ยถิจจกํ ฯ ๕. สฺยา. จานจงุมิยา ฯ ๖. สฺยา. วาสีโน ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 615
เล่มที่ 26 สาริปุตตตุเถรคาถาวณณา 615

ตทานุจณวิกา (๑) เอเต	อณณมณณิ สคารวา
จตุพพิสสหัสสานิ	จิตตสทโท น วิชชติ ฯ
ปาเท ปาทำ นิกชิปนตา	อปปสททา สุตฺวา
อุปสงกมม สพเพ เต (๒)	สิรสา วนุทเร มมี ฯ
เตหิ สิสฺเสหิ ปริวโต	สนฺเตหิ จ ตปสฺสิภิ
วสามิ อสฺสเม ตตฺถ	ฌายี ฌานรโต อหิ ฯ
อิสินิ สิลกนฺเรน	ปุปฺผกนฺเรน จุกฺขิ
ผลินิ ผลกนฺเรน	กนฺธิโต โหติ อสฺสโม. ฯ
รตฺตินฺทิวํ น ชานามิ	อรติ เม น วิชชติ
สเก สิสฺเส โอวทฺนโต	ภิกฺโข หาสฺ ลภามหิ ฯ
ปุปฺผานํ ปุปฺผมานานํ	ผลานญจ วิปจฺจติ
ทิพฺพกนฺธา ปวายนฺติ	โสภยนฺตา มมสฺสมิ ฯ
สมาธิมา วุฏฺฐหิตฺวา	อาตาปี นิปโก อหิ
ขาริภาริ คเหตุวาน	วนํ อชฺโฆคฺหิ อหิ ฯ
อุปฺปาเต สฺปิเน จาปี	ลกฺขณฺสฺสุ สฺสิภฺขิโต
ปวตฺตมานํ มนฺตปทํ	ธารยามิ อหิ ตทา ฯ
อนมทสฺสี ภควา	โลกเชฏฺโฐ นราสโก
วิเวกกาโม สมฺพุทฺโธ	หิมวณฺตมฺปาคมิ ฯ
อชฺโฆคาเหตุวา หิมวณฺตํ	อคุโธ การุณฺนิโก มุนิ
ปลลฺงกํ อาภฺชิตฺวาน	นิตฺติ ปุริสฺสุตฺตโม.

#๑. สฺยา. ตทานุจณวิกา ฯ ๒. สฺยา. สพเพ เต ฯ

ตมททสาหิ สมพุทธี	สปปภาลั มโนรมิ
อินทิวรัว ชลิตั	อาทิตตวั หุตาสนั ฯ
ชลนตุ้ ทีปรุกขั	วิษชชว (๑) คคเน ยถา
สุสุลลั สาลราชั	อททลั โลกนายกั ฯ
อัย นาโค มหาวิโร	ทุกขสสนนตกรो मुनि
อิมิ ทสสนมคมม	สพพทุกขา ปมจเจอร์ ฯ
ทิสวานาหิ เทวเทวั	ลกขณั อุปธารयी
พุทโธ นุ โข น วา พุทโธ	หนท ปสสามิ จกขุมิ ฯ
สทสสารานิ จกทานิ	ทิสสนนติ จรณตตเม
ลกขณานิสุส ทิสวาน	นิฏฐั คณฐิ ตถาคเต ฯ
สมมชชณี คเหตุวาน	สมมชชิตุวานหิ ตทา
อภูจ ปุเป สมานตวา	พุทชเสฏฐั อปุชयी ฯ
ปุชยิตวาน ตั พุทธี	โอฆตถินณมนาสวั
เอกัลลั อชินิ กตวา	นมสสิ โลกนายกั ฯ
เยน ณาณน สมพุทโธ	วิหริ อนาสโว
ตั ณาณั กิตตยิสสามิ	สุณาท มม ภาสโต ฯ
สมทุทธริมิ โลกั	สยมภู อมิโตทย
ตว ทสสนมคมม	กขวาโสตั ตรนนติ เต ฯ
ตุวั สตุถา จ เกตุ จ	ธโซ ยูโป จ ปาณินั
ปรายโน ปตติฏฐา จ	ทีโป จ ทวิปทตโตโม.

#๑. สยา. วิษชตุ้ ฯ

พุทธทศกัณฐกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคฤทนี ๒) - หน้าที่ 617
 เล่มที่ 26 สารีปุตตฤทธะคาถาวรรณนา 617

สกุทา สมุทเท อุกกั	ปเมตฺ อพฺหเกน วา
น เตวว ตว สพฺพณฺณ	ณานิ สกุทา ฐเรตเว ๑
ฐาเรตฺ ปจฺวี สกุทา	จเปตฺวา ตฺลมนฺนทเล
น เตวว ตว สพฺพณฺณ	ณานิ สกุทา ปเมตเว ๑
อากาสํ มินิตฺ สกุทา	รชชฺญา องฺกุเลน วา
น เตวว ตว สพฺพณฺณ	ณานิ สกุทา ปเมตเว ๑
มหาสมุทเท อุกกั	ปจฺวิญจาชิลนฺชเห
พฺพุทฺธณานิ อุปาทาย	อุปมาโต น ยฺชชฺเร ๑
สเทวกสฺส โลกสฺส	จิตฺตํ เยถํ ปวตฺตติ
อนฺโตชาลิกคตา (๑) เอเต	ตว ญาณมฺหิ จกฺขุม.
เยน ญาณน ปตฺโตติ	เกวลํ โภชิมนฺตมํ
เตน ญาณน สพฺพณฺณ	มทฺทสี ปฺรติตฺถิเย ๑
อิมา คธา ปเจตฺวา	สุรฺรจิ นาม ตาปโส
อชินํ ปตฺถริตฺวาน	ปจฺวิยํ นิสฺสีทิ โส ๑
จฺลลลลลลลลลลลลลลลลลล	อชฺโณคาโพห มหณฺณเว
อจฺจुकฺคโต ตาวเทว	กิริราชา ปวฺจจฺติ ๑
ตาว อจฺจुकฺคโต เนรฺ	อายโต วิตฺถโต จ โส
จฺณณฺโถ สงฺขเกเทน	โกฏฺฐิตสฺสสฺสสฺสสฺส (๒) ๑

#๑. สฺยา. คตา ๑ เอวมฺปฺริปี ๑ ๒. สฺยา.สฺสสฺสสฺสสฺส ๑

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 618
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณนา หน้า 618

ลกเข จปียมานมฺหิ	ปริกขยมคจฺจก
น เตวว ตว สพฺพญญ	ณณํ สกฺกา ปเมตเว ๑
สุขุมจฺฉิเกน ชาเลน	อุทกํ โย ปริกฺขิเป
เย เกจि อุทเก ปาณา	อนฺโตชาลิกฺกตา สियฺ ๑
ตเถว หิ มหาวีร	เย เกจि ปุตุตฺติตฺติยา
ทิกฺกจฺฉิหณปฺกฺขนฺตา	ปรามาเสน โมหิตา ๑
ตว สุทฺเธน ณาณน	อนาวรณทสฺสีนา
อนฺโตชาลิกฺกตา เอเต	ณณํ เต นาดิวตฺตเร ๑
ภควา ตมฺหิ สมเย	อโนมทสฺสี มหาโยส
วฺจฺจหิตฺวา สมาธิมา	ทิสฺส โอโลกยิ ชิโน ๑
อโนมทสฺสีมฺนิโน	นิสฺสโก นาม สาวโก
ปริวฺโต สตสฺสทสฺเสหิ	สนฺตจิตฺเตหิ ตาทิภิ ๑
จิณฺสาสเวหิ สุทฺเธหิ	จพฺภิณฺญเวหิ ตาทิหิ
จิตฺตมณฺญาเย พุทฺธสฺส	อุเปสฺสิ โลกนายกํ ๑
อนฺตลิกฺเข จิตฺตา ตตฺถ	ปทกฺขิณฺนมกํสุ เต
นมสฺสนฺตา ปญฺชลิกกา	โอรุหุํ พุทฺธสนฺติเก ๑
อโนมทสฺสี ภควา	โลกเชฏฺโฐ นราสโก
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสฺสิตฺวา	สิตฺตํ ปาตุํ กริ ชิโน ๑
วรุโณ นามฺปฏฺฐาโก	อโนมทสฺสีสฺส สตฺถุโน
เอกํสํ จีวรํ กตฺวา	อาปฺจูณิ โลกนายกํ ๑

โก นุ โข ภควา เหตุ	สติกมมสุส สตุถโน
น หิ พุทธา อเหตุหิ	สิดิ ปาตุ กโรนติ เต ๑
อนอมทสุสิ ภควา	โลกเชฎุโจ นราสโก
ภิกขุมชฺเฒ นิสิติตฺวา	อิมิ คาลิ อภาสถ ๑
โย มํ ปุปุเณน ปุเชติ	ณานณจาปี อนุตถวิ
ตมहि กิตฺตยิสฺสามิ	สุณาท มม ภาสโต ๑
พุทธสุส คิริมณฺเวย	สพฺเพ เทวา สมาคตา (๑)
สทฺธมมํ โสตุกามา เต	สมพุทฺธมฺปสงฺกมม.
ทสฺสุ โลกธาตฺตฺสุ	เทวกายา มหิตฺธิกา
สทฺธมมํ โสตุกามา เต	สมพุทฺธมฺปสงฺกมม.
หตุถิ อสฺสา รธา ปตุติ	เสนา จ จตุรงฺคินิ
ปริวารสฺสนฺติ มํ นิจฺจํ	พุทฺธปุชฺชายิทํ ผลํ ๑
สญฺจิสฺสํ ตรียสฺสฺสานิ	เถริโย สมลฺงกตา
อุปญฺจิสฺสฺสนฺติ มํ นิจฺจํ	พุทฺธปุชฺชายิทํ ผลํ ๑
โสฬสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส	นาริโย สมลฺงกตา
วิจิตฺตวตฺตฺถาภรณา	อามุตฺตมณฺนิญฺญาลา ๑
อาพารมฺฆา (๒) หสฺสลา	สุสณฺณา ตนฺนุชฺฉมิมา
ปริวารสฺสนฺติ มํ	นิจฺจํ พุทฺธปุชฺชายิทํ ผลํ ๑
กปฺปสฺตสฺสฺสฺสฺสฺสฺส	เทวโลเก รมิสฺสฺสตี
สทฺธสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส	ราชา รญฺเฐ ภวิสฺสฺสตี ๑

#๑. สฺยา. สมานฺสา ๑ ๒. สฺยา. อาพารมฺฆา ๑

พุทธกนิยายฎุจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 620
เล่มที่ 26 ตีสนิปาตวณณา หน้า 620

สหสฺสกุขตฺตํ เทวินฺโท	เทวราชฺชํ กริสฺสติ
ปเทสราชฺชํ วิปฺลํ	คณนาโต อสงฺขยํ (๑) ฯ
ปจฺฉิเม ภวสมฺปตฺเต	มนุสฺสตฺตํ คมิสฺสติ
พฺรหฺมณํ สารียา นาม	ชารยิสฺสติ กุจฺฉินา ฯ
มาตุยา นาม โคตฺเตน	ปญฺญา ยิสฺสติ ยํ นโร
สาริปฺพุตฺตํ นามเนน	ติกุขปฺลฺโย ภวิสฺสติ ฯ
อสีติโกฏฺฐิ ฉพฺพเทตฺวา	ปพฺพชิสฺสติ กิณฺจโน
กเวสนฺโต สนฺติปทํ	จริสฺสติ มหิ อิมํ ฯ
อปฺปริเมยฺเย อิตฺโต กปฺเป	โอกกา กกุสสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สตุตา โลเก ภวิสฺสติ ฯ
ตสฺส ชมฺเมสฺสุ ทายาโท	โอรสฺส ชมฺมนิมฺมิโต
สาริปฺพุตฺตํ นามเนน	हेสฺสติ อคฺคสาวโก ฯ
อัย ภาศิรฺสี (๒) กงฺกา	หิมวณฺดา ปภาวิตา
มหาสมฺพุทธมฺปเปติ	ตปฺปยณฺตี มโหทธิ ฯ
ตเถวายํ สาริปฺพุตฺโต	สกุโก (๓) ตีสฺ วิสารโท
ปญฺญา ยํ ปารมี คณฺฐวา	ตปฺปยิสฺสติ ปาณินฺโน ฯ (๔)
หิมวณฺตมฺปาทาย	สาครณฺจ มโหทธิ
เอตฺถนฺตเร ยํ ปุพฺพินํ	คณนาโต อสงฺขยํ ฯ

#๑. สฺยา. อสงฺขยํ ฯ เอวมฺปรีปี ฯ ๒. สฺยา. ภาศิรฺสี ฯ ๓. สฺยา.
#สกุโก ฯ ๔. สฺยา. ปาณินฺโน ฯ

พุทธทศกัณฐกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคฤทนี ๒) - หน้าที่ 621
เล่มที่ 26 สารีปุตตฤทธเระคาถาวรรณนา 621

ตมปี สกกา อเสเสน	สงขยาตุ้ (๑) คณนา ยถา
น เศวว สารีปุตตสฺส	ปญญาชนุโต ภวิสฺสตี ฯ
ลกฺเข จปียมานมฺหิ	จีเย กงฺกาย วาลูกา
น เศวว สารีปุตตสฺส	ปญญาชนุโต ภวิสฺสตี ฯ
มหาสมฺพุเท อุมิโย	คณนาโต อสงฺขยา
ตเถว สารีปุตตสฺส	ปญญาชนุโต น เหสฺสตี ฯ
อาราชยิตฺวา สมฺพุทฺธ	โคตมํ สกฺยปฺงฺคว
ปญญา ย ปารมี กนฺตฺวา	เหสฺสตี อคฺคสาวโก ฯ
ปวตฺติตฺติ ฌมฺมจกฺก	สกฺยปฺตฺเตน ตาทินา
อนฺวตฺเตสฺสตี (๒) สมฺมา	วสฺสนฺโต (๓) ฌมฺมวฺภูจฺจโย ฯ
สพฺพเมตฺติ อภิญญา	โคตโม สกฺยปฺงฺกโว
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิตฺตฺวา	อคฺคภูจฺจาเน จเปสฺสตี ฯ
อโห เม สุกตํ กมฺม	อโนมทสฺสตีสฺส สตฺถโน
ยสฺสาธิการิ (๔) กตฺวาน	สพฺพตฺถ ปารมี คโต ฯ
อปริเมยฺเย กตํ กมฺม	ผลํ ทสฺเสสิ เม อิธ
สมฺมุโต สรวโคว	กิลเส ฌาปยิ อหํ ฯ
อสงฺขตํ กเวสนฺโต	นิพฺพานํ อจลํ ปทํ
วิจันํ ติตฺถิเย สพฺเพ	เอสาหํ สิสฺรี ภเว ฯ

#๑. สฺยา. สงฺขยาตุ้ ฯ ๒. สฺยา. อนฺวตฺตีสฺสตี ฯ ๓. สฺยา

#วสฺสนฺโต ฯ ๔. สฺยา. ยสฺสาธิการิ ฯ

พุทธกนิยายฎกเถรคาถาวรรณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 622
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวรรณนา หน้า 622

ยถาปี พุยาธิโก (๑) โปโส	ปริเยเสยย โอสถิ
วิจิเนยย ฐนั (๒) สพุพิ	พุยาธิโต ปริมุตติยา ฯ
อสงขตํ กเวสนุโต	นิพพานํ อมตํ ปทํ
อพุโพกัณณํ ปญจสตํ	ปพพชี่ อิติปพพชี่ ฯ
ชฎาภาเรน ภิโรโต	อชินุตตรนิวาสนโน (๓)
อภิณฺวาปารมี กนฺตฺวา	พฺรหฺมโลกํ อคณฺนิหํ ฯ
นตฺถิ พาหิรเก สฺสูทฺธิ	จเปตฺวา ชินสาสนํ
เย เกจิ พุทฺธิมา สตฺตา	สุชฺฌนฺติ ชินสาสนเณ ฯ
อตุตการมยํ เอตํ (๔)	นยิทํ อิติหิตีหํ
อสงขตํ กเวสนุโต	กฺุติตฺเถ (๕) สจฺจวี อหํ ฯ
ยถา สารตฺถิโก โปโส	กทลీ เจตฺวาน ฆาลเย
น ตตฺถ สารํ วิญฺเษย	สาเรน ริดฺตโก หิ โส ฯ
ตเถว ติตฺถิยา โลกเ	นानาทิฏฺฐี พหุชฺชนา
อสงขเตน ริดฺตตา เต	สาเรน กทลీ ยถา ฯ
ปจฺจิมเ ภวสมฺปตฺเต	พฺรหฺมพฺนฺธฺ อโอสหํ
มหาโลกํ จทฺทฺยิตฺวาน	ปพพชี่ อนคาริยํ ฯ
อชฺฌายโก มนฺตฺโร	ติณฺณํ เวทาน ปารคฺค
พฺรหฺมโณ สญฺชโย นาม	ตสฺส มฺลเ วสามหํ ฯ

#๑ สฺยา.. พุยาธิโก ฯ ๒. สฺยา. ฐนั ฯ ๓. สฺยา. อชินุตตรนิวาสนํ ฯ

#๔ สฺยา. อตุตการมมมเมตํ น หิ นิสี อหํ อิติ ฯ ๕. สฺยา. กฺุติตฺถิ ฯ

#๖. สฺยา. ริดฺตตา เต ฯ

เล่มที่ 26 สาริปุตุตตุเถรคาถาวณณา 623

สาวโก เต มหาวีร	อสุลชี นาม พุราหุมโณ
ทุราสโท อุกุคเตโซ	ปีณทาย จรตี ตทา ฯ
ตมทุทสาตี สປປณ	มูนี โมนะ สมหิต
สนุดจิตต มหานาค	สุสุลล ปทุม ยถา ฯ
ทิสวา เม จิตตมุปชช	สุทนต์ สุทฐมานตี
อสุภี ปวรี วีร	อรหาย ภวิสสุติ ฯ
ปาสาทิโก อิริยติ	อภีรูโป สุลลวโต
อตุตเม ทมเถ ทนุโต	อมตทสุตี ภวิสสุติ ฯ
ยณฺณนาห อตุตมตุถ	ปฺจเฉยย ตฺจฐมานตี
โส เม (๑) ปุณฺโจ กเถสุลล	ปฺจิปฺจณามห ตทา ฯ
ปีณทปาด (๒) จรนุตสุล	ปฺจณโต อคมาสห
โอกาตี ปฺจิมานนุโต	ปฺจณิตฺ อมตี ปท ฯ
วีถินตเร อนุปปตตี	อุปคนตฺวาน ปฺจณห
กถ โคตุโตลลิตฺ คุว วีร	กสุลล ลลิตฺโสลลิตฺ มาริส ฯ
โส เม ปุณฺโจ วียากาล	อสมภีโตว เกลล
พุทฺโธ โลเก สมนุปฺนโน	ตลล ลลิตฺโสมฺหิ อวฺโส (๓) ฯ
กิตฺลิตฺ เต มหาวีร	อนุชาต มหายล (๔)
พุทฺธลล สาสนํ ฐมฺม	สาธฺม เม กถยลลล โภ ฯ

#สุยา. เจ ฯ ๒. สุยา. ปีณทจารี ฯ ๓. ยฺ สาวโก ฯ ๔. ยฺ. มหายล ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 624
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 624

โส เม ปุญฺโจ กถิ สพฺพํ	คมฺภีริ นิปฺถํ ปทํ
ตณฺหาสลลสฺส หนฺตาริ	สพฺพทุกฺขาปฺนุทฺนํ ๑
เย ชมฺมา เหตุปฺปภา	เตสํ เหตุํ ตถาคโต อาท
เตสญฺจ โย นิโรธ	เอวํวาทิ มหาสมโณ ๑
โสหิ วิสฺสชฺชิตฺเต ปญฺเฬ	ปจฺมํ ผลมชฺฌกํ
วิโรช วิมฺโล อาสิ	สุตฺวาน ชินฺสาสนํ ๑
สุตฺวาน มุณีโน วากุญฺ	ปสฺสิตฺวา ชมฺมมุตฺตมํ
ปรีโยคาพฺุทฺทชฺมโม	อิมํ กถมภาสํ ๑
เอเสว ชมฺโม ยถิ ดาวเทว	ปจฺจพฺยุถ ปทมโสกํ
อทิกฺกุจฺจ อพฺุทฺตีตํ	พหุเกหิ กปฺปนฺนุเตหิ ๑
ยฺวาทิ ชมฺมํ กเวสนฺโต	กฺุติตฺเถ สญฺจริ อหํ
โส เม อตฺถโต อนุปฺปตฺโต	กาโล เม นปฺปมชฺชิตฺตุ ๑
โตสิโตหิ อสฺสชฺชينا	ปตฺวาน อจลํ ปทํ
สหายกํ กเวสนฺโต	อสฺสมํ อคฺมาสํ ๑
ทฺุรโตว มมํ ทิสฺวา	สหาโย เม สฺสิกฺขิตฺโต
อิริยาปถสมฺปนฺโน	อิทํ วจนมพฺุรวิ ๑
ปสนฺน मुखเนตฺโตสิ	มุณีภาโวว ทิสฺสติ
อมตาทิโต กจฺจ	นิพฺพานมจฺจุตํ ปทํ ๑
สุภานูรูปฺโ อายาสิ	อานนฺยชการิตฺโต วิย
ทฺุนฺโตว ทฺุนฺตทมฺโถ (๑)	อุปสนฺโตสิ พฺุราหฺมณ ๑

#๑. สฺยา. ทฺุนฺตทมฺเถ ๑ ยฺ. ทฺุนฺโต จ อุตฺตทมฺเถ ๑

บุพทกนิกายกุกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 625
เล่มที่ 26 สาริปุตตตฤเถรคาถาวณณา 625

อมตํ มยาริक्तํ	โศกสตุลาปนูหนํ
ตวุมปี ตํ อธิคจเจสิ	คจจาม พุทฺธสนฺติกํ ๑
สาคฺฐติ โส ปฏิสฺสุตฺวา	สหาโย เม สฺสูสิกฺขิโต
หตฺถเณน หตฺถํ คณฺหิตฺวา	อุปกมฺม ตวณฺติกํ ๑
อุโภปี ปพฺพชิสฺสาม	สกุยฺปุตฺต ตวณฺติเก
ตว สาสนมาคมฺม	วิหฺรाम อนาสว ๑
โกลิโต อิทฺธิยา เสฏฺโฐ	อหํ ปญฺญา ย ปารโค
อุโฆว เอกโต หุตฺวา	สาคฺชนํ โสภยามเส ๑
อปริโยสิตสจฺกปโป	กฺุติคฺเต สลฺลจรี อหํ
ตว ทสฺสนมาคมฺม	สจฺกปโป ปฺุริโต มม.
ปจฺวิยํ ปติฏฺจาย	ปฺุปฺพนฺติ สมเย ทฺูมา
ทิพฺพคณฺธา สมฺปวณฺติ	โตเสนฺติ สพฺพปาณินํ ๑
ตเถวาทิ มหาวีร	สกุยฺปุตฺต มหายส
สาคฺชนเ เต ปติฏฺจาย	สมเยสาคมิ ปฺุปฺพิคฺคํ ๑
วิมฺุตฺติปฺุฝิ เอสนฺโต	ภวสฺสสารโมจัน
วิมฺุตฺติปฺุฝลาเกน	โตเสมิ สพฺพปาณินํ ๑
ยวตฺตา พุทฺธเขตฺตมปี	จเปตฺวาน มหาภูนํ
ปญฺญา ย สทิสํ นตฺถิ	ตว ปฺุตฺตสฺส จกฺขุม.

#๑. สฺยา. โศกสตุลวิโนหนํ ๑ ๒. สฺยา. อธิคจเจสิ ๑ ๓. ย. ย.

#อุปากมิ สตุถฺ สนฺติกํ ๑ ๔. สฺยา. โสภยาม เส ๑ ๕. สฺยา. โว ๑

สุวินิตา จ เต สีสสา	ปริสา จ สุตสิกขิตา
อุตุตเม ทมเถ ทนุตา	ปริวารเณติ ตั สทา ฯ
ฌายี ฌานรตา ชีรา	สนตจิตุตา สมาหิตา
มุนี โมนุยุสมุปนุนา	ปริวารเณติ ตั สทา ฯ
อปปิจจนา นิปกา ชีรา	อปปาหารา อโลลุปา
ลาภาลาเกณ สนตสุจจา	ปริวารเณติ ตั สทา ฯ
อารณณิกา ชุตรตา	ฌายีโน ลุขจีวรา
วิเวกาภิตา ชีรา	ปริวารเณติ ตั สทา ฯ
ปฏูปนุนา ผลสุจจา จ	เสขา ผลสมงกิโน
อาสีสกา (๑) อุตุตมตถิ	ปริวารเณติ ตั สทา ฯ
โสตาปนุนา จ วิมลา	สกทาคามิโน จ เย
อนาคามี จ อรหา	ปริวารเณติ ตั สทา ฯ
สติปฏุจจนกุสลา	โพชฌงกภาวนารตา
สาวกา โว พหุ สพเพ	ปริวารเณติ ตั สทา ฯ
อิทธิปาเทสุ กุสลา	สมาธิภาวนารตา
สมมุปปุชานานุยุตุตา (๒)	ปริวารเณติ ตั สทา ฯ
เตวิชชา ฉพภิญญา จ	อิทธิยา ปารมี คตา
ปญญา ย ปารมี ปตุตา	ปริวารเณติ ตั สทา ฯ
เอทิสา (๓) โว มหาวีร	ตว สีสสา สุตสิกขิตา
ทุราสทา อุคคเตชา	ปริวารเณติ ตั สทา ฯ

#๑. สุธา. อาสีสกา ฯ ๒. สุธา. สมมุปปุชานานุยุตุตา ฯ

#๓. สุธา. อีทิสา ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 627
เล่มที่ 26 สาริปุตตตฤเถรคาถาวณณา 627

เตหิ สีสเสหิ ปริวโต	สณฺณเตหิ ตปฺสฺสสิภิ
มิกฺรชวสมภิโต	อุพฺพชว โสภสิ ฯ
ปจฺวิยิ ปตฺติฏฺจาย	รฺหฺนฺติ ชฺรณฺนิรฺหฺ
เวปฺพลฺลตฺตํ (๒) ปาปฺพนฺติ	ผลฺลจ ทสฺสยฺนฺติ เต ฯ
ปจฺวิสฺสทิสฺสํ ตฺวํสิ	สฺกยฺปุตฺต มหฺยส
สทฺสเน เต ปตฺติฏฺจาย	ลภฺนฺติ อมตํ ผลํ ฯ
สินฺธุ สฺรสฺสตี เจว	นฺนฺทียอ จนฺทภคิกง
กงฺคา จ ยมฺนา เจว	สฺรณฺ จ อโถ มหิ ฯ
เอตาสํ สนฺทมนานํ	สทฺคโรว สมฺปฏฺิจฺจติ
ชฺหฺนฺติ ปฺริมํ นามํ	สทฺคโรเตว ฉายติ ฯ
ตเถวิเม จตฺตพฺพณฺณา	ปพฺพชิตฺวา ตวณฺติเก
ชฺหฺนฺติ ปฺริมํ นามํ	พฺพชิตฺวา ตวณฺติเก
ยถาปี จนฺโท วิมฺโล	คจฺฉํ อทฺทชฺชชฺย
สพฺเพ ตารคณฺเ โลเก	อทฺทชฺชชฺย
ตเถว ตฺวํ มหฺวีส	ปฺริวโต เทวมนุเส
เอเต สพฺเพ อตฺติกมฺม	ชฺลสิ สพฺพทท ตฺวํ ฯ
กมฺภิเร อฏฺฐจิตฺตา อุมิ	น เวลมตฺตวตฺตเร
สพฺพา เวลฺลํ สฺสนฺติ	สณฺจณฺณา วิกิริณฺติ ตา ฯ

#๑. สฺยา. นทฺทียอ ฯ ๒. ย. นทฺทียา จนฺทภคิโย ฯ ๓. สฺยา.

#สทฺคโรเตว ฯ ๔. สฺยา. พพฺพชิตฺวา ฯ ๕. ย. สพฺพเวลฺลํ ปสฺสยฺนฺติ ฯ

พุทธทศนิกายภูษกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรหมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 628
 เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 628

ตเถว ติตฺตฺติยา โลก	นนานาทิกฺุจี้ พหุชชนา
ธมฺมํ วาทิตฺตฺกามา (๑) เต	นาติวตฺตฺนฺตฺติ ตํ มฺนี ๑
สเจ จ ตํ ปาปฺพนฺตฺติ	ปฏฺฐิวาเรหิ (๒) จกฺขุม
ตวณฺตฺติกํ อฺปนฺนฺตฺวา	สญฺจณฺณาว ภวณฺตฺติ เต ๑
ยถาปี อฺทเก ชาตา	กฺมฺทา มนฺทาลกา (๓) พหุ
อฺปลิมฺปนฺตฺติ โตเยน	กทฺทมกฺลเลน จ ๑
ตเถว พหฺกา สตฺตา	โลก ชาตา วิรุหเร
อฺกฺกฺกฺกฺตา (๔) รากโทเสน	กทฺทเม กฺมฺทํ ยถา ๑
ยถาปี ปทฺมํ ชลชฺ	ชลมชฺเฒ วิรุหฺติ (๕)
น โส ลิมฺปฺติ โตเยน	ปฺริสฺสุทฺโธ หิ เกสรี ๑
ตเถว ตฺวํ มหาวีร	โลก ชาโต มหามฺนิ
โนปฺลิมฺปฺสิ โลกน	โตเยน ปทฺมํ ยถา ๑
ยถาปี (๖) รมฺมเก มาเส	พหุ ปฺปนฺตฺติ วาริชา
นาตฺติกฺกมฺนฺตฺติ ตํ มาสํ	สมโย ปฺปนฺนายน โส ๑
ตเถว ตฺวํ มหาวีร (๗)	ปฺปนฺตฺติโต เต วิมฺตฺติยา
สาสนํ นาตฺตฺตฺตฺนฺตฺติ	ปทฺมํ วาริชฺ (๘) ยถา ๑
สฺปนฺตฺติโต สาตราชา	ทิตฺพฺคณฺธิ ปวายนฺติ
อณฺณสาเลหิ ปฺริวฺโต	สาตราชาว โสภฺติ (๙) ๑

- #๑. สฺยา. ตฺริตฺตฺกามา ๑ ๒. สฺยา. ปฏฺฐิวาเรหิ ๑ ๓. ย. มนฺทาลกา ๑
 #๔. สฺยา. อทฺทฺกิตฺตา ๑ ๕. สฺยา. วิโรจฺติ ๑ ๖. สฺยา. ยถา หิ ๑
 #๗. สฺยา. สกฺยปฺตฺต ๑ ๘. สฺยา. วารินา ๑ ๙. สฺยา. สาตราชาตฺติโสภฺติ ๑

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 629
เล่มที่ 26 สารีปุตตฤเทรคาถาวณณา 629

ตเถว ตฺว มหาวีร	พุทฺธวณณ ปุปฺพิโต
ภิกฺขุสัสมปริวฺโต	สาลราชว โสภสิ ฯ
ยถาปี เสโต หิมว	โอสโถ สพุพปาณิน
นาคานํ อสุรานนฺจ	เทวตानนฺจ อาลโย (๑) ฯ
ตเถว ตฺว มหาวีร	โอสโถ วิย ปาณิน
เตวิชฺชา นพภิกฺขุณา จ	อิทธิยา ปารมี คตา ฯ
อนฺุสติฏฺฐา มหาวีร	ตยา การุณิเกน เต
รมนฺติ รมฺมรติยา	วสนฺติ ตว สาสเน ฯ
มิกราชา ยถา สีโห	อภินิกฺขมฺม อาสยา
จตุทฺทิสานูวิโลเกตฺวา (๒)	ติกฺขตฺตํ อภินาทิ ฯ
สพฺเพ มิกา อุตฺตสนฺติ	มิกราชสฺส กชฺชโต
ตถา หิ ชาติมา เอโส	ปสุ (๓) ตาเสติ สพุพทา ฯ
กชฺชโต เต มหาวีร	วสุธา สมฺปกมฺปติ (๔)
โพชนฺเยยวพุชฺฌนฺติ (๕)	ตสนฺติ มารกาธิกา ฯ
ตสนฺติ ติตฺถิยา สพฺเพ	นทโต เต มหามุณี
กากา เสนาว วิพฺกนฺตา	มิกรณฺณา ยถา มิกา ฯ
เย เกจิ คณฺโณ โลเก	สตุถาโรติ ปวฺจจเร
ปรมฺปรากตํ (๖) รมฺม	เทเสนฺติ ปรีสาย เต ฯ

#๑. สฺยา. เทวานํ อาลโยปิจ ฯ ๒. สฺยา. จตุทฺทิสานู วิโลเกตฺวา ฯ

#๓. สฺยา. ปสุ ฯ ๔. สฺยา. พสุธายํ ปกมฺปติ ฯ ๕. สฺยา. โพชนฺเยยว

#ปพุชฺฌนฺติ ฯ ๖. สฺยา. ปรมฺปรากตํ ฯ

บุพพทกนิภายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤททีปนี ๒) - หน้าที่ 630
 เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณนา หน้า 630

น เหว่ คุ่ว (๑) มหาวีร	ชมมัม เทเสตี ปาณิน
สามัม สจฺจจانی พุชฺฌิตฺตฺวา	เกวลัม โโพธิปฺกฺขิยิ (๒) ฯ
อาสยานุสฺสยํ ฌตฺตฺวา	อินฺทุริยานันํ พลาพลัม
ภพฺพาทภพฺเพ วิทิตฺตฺวาน	มหาเมโฆว คชฺชตี ฯ
จกฺกวาพฺปริยฺนฺตา	นินฺสิณฺนา ปฺริสตา ภเว
นानาทีฏฺฐี วิจฺฉินฺนํ (๓)	วิมตฺติจฺเจทนาย ตัม ฯ
สพฺเพถึ จิตฺตมฺลฺลฺยา	โอปมฺมกฺกุสโล มฺุณิ
เอกัม ปฺลฺลหํ กเถนฺนฺโตว	วิมตี ฉินฺนตี ปาณิน ฯ
อุปฺติสฺสสตีเสเหว (๔)	วสุธา ปฺริตฺตา ภเว
สพฺเพว เต ปฺลฺลชฺลิกา	กิตฺตยฺมฺ โลกนายกัม ฯ
กปฺปํ วา เต กิตฺตยฺนฺตา	นानาวณฺณเฑหิ กิตฺตยฺมฺ
ปฺริเมตฺตํ น สกฺเกยฺมฺ (๕)	อปฺปเมยฺโย ตถาคโต ฯ
ยถา (๖) สกฺเณ ธาเมน	กิตฺติโต หิ มยา ชิโน (๗)
กปฺปโกฏฺฐี ปกิตฺเตนฺตา (๑)	เอวเมว (๘) ปกิตฺตยฺมฺ ฯ
สเจ หิ โกจฺจิ เทโว วา	มนฺุสฺโส วา สฺุสฺสิกฺขิโต
ปเมตฺตํ ปฺริกปฺเปยฺย (๘)	วิฆาตฺว ลเกยฺย โส ฯ
สาสเน เต ปตฺติฏฺจาย	สภฺยปฺุตฺต มหายส
ปฺลฺลฺยา ปารมี คณฺตฺวา	วิหฺรามิ อนาสโว ฯ

- #๑. สฺยา. เหว่ ฯ ๒. สฺยา. โโพธิปฺกฺขิกัม ฯ ๓. สฺยา. วิจฺฉินฺเตนฺติ ฯ
 #๔. สฺยา. อุปฺติสฺสสตีเสเหว ฯ ๕. สฺยา. กปฺปเปยฺมฺ ฯ ๖. ปฺปเปยฺมฺ ฯ
 #๖. สฺยา. ตถา ฯ ๗. สฺยา. มหาชิโน ฯ ๘. สฺยา. เอวเมว ฯ
 #๘. ยฺ. ปฺริตฺตํ ปฺริกทฺเตยฺย ฯ

เล่มที่ 26 สารีปุตตฤรคาถาวรรณนา 631

ติตฺถิเย สมฺปมทุทามิ	วตฺเตมิ ชินฺสาสนํ
ชมฺมเสนาปติ อชฺช	สฺกยปุตฺตสฺส สาสเน ฯ
อปริเมยฺเย กตํ กมฺมํ	ผลํ ทสฺเสสิ เม อิธ
สุจิตฺโต (๑) สรวเวโคว (๒)	กิลฺลเส ฉาปยิ มม. (๓) ฯ
โย โกจิ มนุโช ภาริ	ธาเรยฺย มตฺถเก สทา
ภารณ ทุกฺขิตฺโต อสฺส	ภารหิ (๔) ภริโต ตถา ฯ
ทฺยหฺมาโน ตีหคฺคิหิ	ภเวสุ สํสริ อหํ
ภริโต ภวภารณ กิริ	อุจฺจาริโต (๕) ยถา ฯ
โอโรปิตฺโต จ เม ภาริ	ภวา อุคฺฆาฏิตา มยา
กรณียิ กตํ สพฺพิ	สฺกยปุตฺตสฺส สาสเน ฯ
ยวตา พุทฺธเขตฺตมฺหิ	จเปตฺวา สฺกยปฺจฺกวั
อหํ อคฺโคมฺหิ ปญฺญา	สทิสฺโส เม น วิชฺชติ ฯ
สมาธิมฺหิ สุกฺสโล	อิทฺธิยา ปารมี คโต
อิจฺจมาโน จหํ อชฺช	สทสฺสํ อภินิมฺมิเน ฯ
อนฺุพฺพุพฺพิหารสฺส	วสิฏฺฐโต มหามฺุณิ
กเถสิ สาสนํ มยฺหิ	นิโรธฺโธ สยนํ มม.
ทิพฺพจกฺขุ วิสุทฺธิ เม	สมาธิกฺุสโล อหํ
สมฺมปฺปชานานฺุยฺตุโต (๖)	โพชฌนฺคภาวนารโต ฯ

#๑. สฺยา. สฺมุตฺโต ฯ ๒. สฺยา. ม. สรวเวโคว ฯ

#๓. สฺยา. ฉาปยิ มมฺ ฯ ๔. สฺยา. ภาริ หิ ฯ ๕. สฺยา. เนรฺ

#อุทฺธริโต ฯ ๖. สฺยา. สมฺมปฺปชานานฺุยฺตุโต ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 632
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 632

สาวเกน หี ปตตพพ	สพพเมว กตัม มยา (๑)
โลกนาลัม จเปตวาน	สทธิโส เม น วิชชติ ฯ
สมาปตตีณัม กุสลโ (๒)	ฉานวิโมกขาน จิปปปฏิลาถิ
โพชฌนุภาวนารโต	สาวกคุณปารมิกโตสมิ ฯ
สาวกคุณณปี สุตเสน (๓)	พุทธิยา ปริสตุตมการวา (๔)
ยัม (๕) สทฐาสงคหิตัม จิตตัม	สทา สพพหุมจารีสุ ฯ
อุทฐตวิโสว (๖) สปปโป	ฉินฺนวิสาลเณว อุสโส
นิกจิตตมานทปโป	อุเปมิ กรุการเวณ คณัม ฯ
ยถิ รุปินี ภเวยฺย	ปณฺญา เม วสุมตีปปี น สเมยฺย (๗)
อนมทสฺสิสฺส ภควโต	ผลเมตัม ฉานฉนวนาย ฯ
ปวตตติตัม ชมฺมจกัม	สกุยปฺตเตน ตาทินา
อนฺวตเตมทัม สมนฺมา	ฉานฉนวนายิทัม ผลัม ฯ
มา เม กทาจิ ปาปิจฺโจ	กุสฺสโ (๘) หินฺนวิโร
อปฺปสฺสฺสโต อนาจาโร	สเมโต อุหุ กตฺถจิจิ ฯ
พหุสฺสฺสโต จ เมธาวิ	สีเลสุ สุตมาหิโต
เจโตสมณานฺยุตฺโต อปี	มฺพฺพชฺฉินิ ตินฺนจฺจตุ ฯ
ตัม โว วทามิ ภทฺทนฺเต (๙)	ยวณฺเตตฺถ สมากตา

#๑. สฺยา. มม ฯ มมฺ ฯ ๒. ย. สมาปตตีวินยกุสลโ ฯ ๓. สฺยา.

#สาวกคุณสุตเสน ฯ ๔. สฺยา. ปฺริสตุตมการวา ฯ ๕. สฺยา. อยัม

#ปาโจ นตฺถิ ฯ ๖. สฺยา. อุทฐตฺททาโณว ฯ ๗. สฺยา. วสุ ปตีณัม สเมยฺย ฯ

#๘. สฺยา. สเมโต ฯ ๙. สฺยา. ภทฺทํ โว ฯ

พุทธทศนิกายกุกกาเถรคาถาวรรณนา (ปรมคตที่ปณี ๒) - หน้าที่ 633
เล่มที่ 26 สาริปุตตตเถรคาถาวรรณนา 633

อปปัจจนา โหถ สนตุฎฐา	ฌายี ฌานรตา สทา (๑) ๗
ยมหํ ปจมํ ทิสฺวา	วิโรช วิมโล อหุํ (๒)
โส เม อจฺริโย ธีโร	อสุสฺสชิ นาม สวโก ๗
ตสฺสาคํ วาหฺสา (๓) อชฺช	ชฺมมเสนาปตี อหุํ (๒)
สพฺพตฺถ ปารมี ปตฺวา	วิหฺรามิ อนาสโว ๗
โย เม อจฺริโย อาสิ	อสุสฺสชิ นาม สวโก
ยสฺสํ ทิสฺยาญ วสฺติ	อุสฺสสิสมฺหิ กโรมฺหํ ๗
มม กมฺมํ สฺริตฺวาน	โคตโม สกฺยปฺจฺจโก
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสฺสิทฺวา	อคฺคกฺกุจฺจาเน จเปสฺสิ มํ ๗

กิลฺลสา ฌาปีตา มยฺหํ ๗ เป ๗ กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๗
อปรภาเค ปน สคฺคา เชตวนมฺหาวิหारे อริยคณฺมชฺเฌ
นินฺนุโน อคฺคตโน สวเก เตน เตน คุณฺวิเสเสน เอตทฺทฺเค
จเปนฺโต เอตทฺทฺคํ ภิกฺขเว มม สวากานํ ภิกฺขุณํ มหาปญฺญานํ
ยทิตฺถํ สาริปุตฺโตติ (๔) เถโร มหาปญฺญภาเวน เอตทฺทฺเค จเปสฺสิ ๗

โส เอวํ สวากปารมีฌาณสฺส มตฺถกํ ปตฺวา ชฺมม-
เสนาปตฺติกฺกุจฺจาเน ปตฺติกฺกุจฺหิตฺวา สคฺคตฺติคฺคํ กโรนฺโต เอกทิวสํ
สพฺรหฺมจฺจารินํ อคฺคตโน จริยวิภาวนมฺมุขเณ อญฺญํ พุยากรอนฺโต
ยถาจารี ยถาสโต สตีมา

ยตฺสงฺกปฺปชฺฌายี (๕) อปฺปมตฺโต

#๑. สฺยา. ทานํ ทตฺวา สทา อหุ ๗ ๒. สฺยา. อหุ ๗ ๓. สฺยา.

#สวโก ๗ ๔. อญฺ เอก. ๒๐/๑๔๖/๓๑ ๗ ๕. สฺยา. ยถา

#ตฺสงฺกปฺปจฺริยาเย ๗

อชมตฺตรโต สุตมาหิตตโต

เอโก สนฺตฺสโต ตมาหุ ภิกฺขุ ๗

อลฺลํ สุกฺขํ วา ภูณฺชนฺโต	น พาพฺหิ สฺหิตโต สฺยา
อฺนฺนฺทโร มิตาหาโร	สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเช ๗
จตฺตารो ปฺลจ อาโลเป	อภฺตฺวา อฺทกํ ปิเว
อลฺลํ ฝาสฺวิหาราย	ปฺหิตตฺตฺสฺส ภิกฺขุโน ๗
กปฺปิยํ ตลฺยเจ ฉาเทติ (๑)	จิวรํ อิทมตฺถิกํ
อลฺลํ ฝาสฺวิหาราย	ปฺหิตตฺตฺสฺส ภิกฺขุโน ๗
ปฺลฺลจฺเกน นิสฺนฺนฺสฺส	ชนฺณฺเก นาภิวสฺสติ
อลฺลํ ฝาสฺวิหาราย	ปฺหิตตฺตฺสฺส ภิกฺขุโน ๗
โย สฺกํ ทฺกฺชโต อทฺท (๒)	ทฺกฺชมทฺทกฺชि สลฺลโต
อฺกฺชนฺตเรน นาโหสิ	เกน โลกสฺมิ กิ สฺยา ๗
มา เม กทาจิ ปาปิจฺโฆ	กฺสิโต หินฺวิโร
อปฺปสฺสฺสโต อนาทรอ	เกน โลกสฺมิ กิ สฺยา ๗
พฺหุสฺสฺสโต จ เมธาวิ	สิเลสฺส สุตมาหิตโต
เจโตสมถมนฺนฺยฺตฺโต	อปี มฺทฺชฺนิ ติฏฺฐตฺ ๗
โย ปฺปฺลจฺมฺนฺยฺตฺโต	ปฺปฺลจฺจาทรโต มโค (๓)
วิราชยิ โส นิพฺพานํ	โยคกฺเขมํ อฺนฺตฺตรํ ๗
โย จ ปฺปฺลจํ หิตฺวาน	นิปฺปฺลจฺปเถ รโต
อาราชยิ โส นิพฺพานํ	โยคกฺเขมํ อฺนฺตฺตรํ ๗

#๑. สฺยา. กปฺปิยตลฺยจ อาเทติ ๗ ๒. สฺยา. อทฺททฺกฺช ๗

#๓. สฺยา. มโน ๗

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 635
เล่มที่ 26 สารีปุตตตฤเถรคาถาวณณา 635

คามา วา ยถิ วารณเณ	นินเน วา ยถิ วา ถเล
ยตุถ อรหนุโต วิหรนุติ	ตํ ภูมिरามเณยยกํ ๑
รมณีนานิ อรณณานิ	ยตุถ น รมติ ชโน
วีตราคา รमितฺสนุติ	น เต กามคเวสีโน ๑
นินีนว ปวตุตาริ	ยํ ปสฺเส วชชทสฺสินิ
นิกุคฺยหฺวาถิ เมธาวิ	ตาทิสํ ปณฺฑิตํ ภเว
ตาทิสํ ภขมานสฺส	เสยฺโย โหติ น ปาปิโย ๑
โอวเทยฺยานุสาเสยฺย	อสพฺภา จ นีवारเย
สत्ตํ หิ โส ปิโย โหติ	อสत्ตํ โหติ อปฺปิโย ๑
อณฺณสฺส ภควา พุทฺโธ	ธมฺมํ เทเสสิ จกฺขุมา
ธมฺเม เทสียมานมฺหิ	โสตโมเรสิมคฺคิโก
ตํ เม อโมฆํ สวณฺ	วิมฺตุโตมฺหิ อนาสโว ๑
เนว ปุพฺเพนิวาสาย	นปี ทิพฺพสฺส จกฺขุโน
เจโตปริยาย อิทฺธิยา	จฺจฺติยา อุปฺปตฺติยา
โสตราคฺควิสฺสุทฺธิยา	ปณฺธิเม น วิชฺชติ ๑
รฺกฺขมฺมูลว นิสฺสาย	มฺนุโธ สงฺฆาภูปารุโต
ปณฺณาย อุตฺตโม เถโร	อุปฺติสฺสโสว ฌายติ ๑
อวิตกฺกํ สมากฺปนฺโน	สมฺมาสมฺพุทฺธสาวโก
อริเยน ตฺถุณีภาเวน	อูเปโต โหติ ตาวเท ๑
ยถาปี ปพฺพโต เสโล	อจโล สุปฺปติภูจฺจฺโต
เอวํ โมหกฺขยา ภิกฺขุ	ปพฺพโตว น เวรติ ๑

พุทธทศนิกายภูษกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 636
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 636

อนนุณสสุส โปสสุส	นิจจํ สุจิกเวสิโน
วาลคฺคฺมคฺคํ ปาปสฺส	อพฺภมคฺคํ (๑) เวชฺติ ฯ
นาภินนุทามิ มรณํ	นาภินนุทามิ ชีวิตํ
นิกฺขิปิสฺสํ อิมํ กายํ	สมฺปชาโน ปตฺติสฺสโต ฯ
นาภินนุทามิ มรณํ	นาภินนุทามิ ชีวิตํ
กาลณฺจ ปฏิกงฺขามิ	นิพฺพิสฺสํ ภตฺโต ยถา ฯ
อุภเยน มิทํ มรณเมว	นามรณํ ปจฺจมา วา ปุเร วา
ปฏฺธิปชฺชต มา วินสฺสต	ขโณ โว มา อุปจฺจกา ฯ
นคฺริ ยถา ปจฺจนตํ	คฺคตํ สนฺตฺรพาหิรี
เอวํ โคเปถ อตฺตานิ	ขโณ โว มา อุปจฺจกา
ขณาตีตา หิ โสจฺนติ	นिरยฺมฺหิ สมปฺปิตา ฯ
อุปฺสนฺโต อุปรโต	มนฺตภาณิ อนฺนุทฺธโต
ธฺนาติ ปาปเก ธมฺเม	ทุมปฺคตํว มาลฺลโต ฯ
อุปฺสนฺโต อุปรโต	มนฺตภาณิ อนฺนุทฺธโต
อฺปฺปาสี (๒) ปาปเก ธมฺเม	ทุมปฺคตํว มาลฺลโต ฯ
อุปฺสนฺโต อนาयाโส	วิปฺปสนฺโน อนาวิโล (๓)
กฺลฺยาณสึโล เมธาวิ	ทฺกฺขสฺสฺสนฺตฺกโร สฺยา ฯ

น วิสฺสเส เอกตีเยสฺส เอวํ

อคาริสฺสํ ปพฺพชิตฺสํ จาปี

#๑. สฺยา. อพฺภมคฺคํ ฯ ๒. สฺยา. อพฺพหิ ฯ ๓. สฺยา.

#วิปฺปสนฺนมนนาวิโล ฯ

บุพพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 637
เล่มที่ 26 สาริปุตตตุเถรคาถาวณณา 637

สาธูปิ หุตฺวาน อสาธฺ โหนฺติ

อสาธฺ หุตฺวา ปฺน สาธฺ โหนฺติ ฯ

กามจฺจนฺโท จ พฺยาปาโท	ถีนมิทฺชณฺจ ภิกฺขุโน
อุทฺธจฺจํ วิจิกฺขณา จ	ปณฺเจเต จิตฺตเกลิสฺสา ฯ
ยสฺส สกฺกริยามานสฺส	อสกฺกาเรน จูภยํ
สมาธิ น วิกรมฺปติ	อปฺปมาทวิหารีโน ฯ
ตํ ฌายินํ สาทติกํ	สุขุมทิกฺขุจิปสฺสํ
อุปาทานกฺขยารามํ	อาหุ สปฺปริโส อิติ ฯ
มหาสมฺพุโท ปจฺวี	ปพฺพโต อนิลोปี จ
อุปฺมาย น ยฺยชฺชนฺติ (๑)	สตุถฺ วรวิมุตฺติยา ฯ
จกฺกานฺวตฺตโก เถโร	มหาธณฺเฑี สมหิโต
ปจฺวาปคฺคิสฺมาโน	น รชฺชติ น ทฺสฺสติ ฯ
ปณฺญาปารมิตํ ปตฺโต	มหาพุทฺธิ มหามติ (๒)
อชฺโपो ชพฺสมาโน	สทา จรติ นิพฺพุโต ฯ
ปริจฺฉินฺโณ มยา สตุถา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ
โอหิโต ครุโก ภาโร	ภวเนตฺติ สมฺมุตฺตา ฯ
สมฺปาเทถปฺปมาเทน	เอสา เม อนฺุสาสนํ
หนฺนทาหํ ปรีนิพฺพิสฺสํ	วิปฺปมุตฺโตมฺหิ สพฺพธีติ (๓)

อิมา คาถา อภาสี ฯ อิมา หิ กาจิ คาถา เถเรน ภาสิตา

#๑. สุยา. ยฺยชฺชนฺติ ฯ ๒. สุยา. มหามฺนิ ฯ ๓. จุ.เถร. ๒๖/๓๕๖/๔๐๑ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 638
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 638

กาจิ เถรี อารพุก ภควตา ภาสิตา สพพา ปจญา อตุตโน
ริยปเวทนวเสน เถเรน ภาสิตตุดตา เถรสเสว คาถา อเหตุ ๗

ตตุถ ยถาจารีติ ยถา กายาทีหิ สัยโต สัฎโต หุตวา
จรติ วิหริติ ยถา จรณสีโลติ วา ยถาจารี สีตสมปนุโนติ
อตุโถ ๗

ยถาสโตติ ยถาสนุโต ๗ คาถา สุขตถิ หิ อนุนาสิกโลปี
กตุวา นิพเทโส กโต สนุโต วีย อริเยหิ นิพพิเสโสติ
อตุโถ ๗

สตีมาติ ปรมาเย ๗ สติยา สมมุนาคโต ๗

ยตสงกปปชฌายีติ สพพโส มิจญาสงกปปี ปหาย เนกขมม-
สงกปปาทิวเสน สัยตสงกปโป หุตวา อารมมณูปนิชฌาเนน
ลกขณูปนิชฌาเนน จ ฉายนสีโล ๗

อปปมตุโตติ ตสมีเยว ยถาจาริภาเว ยตสงกปโป หุตวา
ฉายเนน จ ปมาทรหิโต สพพตถ สุปปติฏฐิตสตีสมปชฌโย ๗

อชฌตตรโตติ โคจรชฌตเต กมมฏฐานภาวนาย อภริโต ๗

สมาหิตตุโตติ ตาย เอว ภาวนาย เอกกุกจิตโต ๗

เอโกติ อสหาโย คณสัสคัค กิเลสสัสคกณจ ปหาย
กายวิเวกั จิตตวิเวกณจ ปริพรุหยनुโต ๗

สนตุสโตติ ปจยสนุโตเสน จ ภาวนารามสนุโตเสน จ
สมมเทว ตุสโต ตฎุโจ ๗ ภาวนาย หิ อุปรูปริ วิเสสั

เล่มที่ 26 สารีปุตตฤรคาถาพรรณนา 639

อวหนุตียา อุพารี ปิตีปาโมชฐ์ อุปปชชติ มตถกั ปตตตาย
ปน วตตพพเมว นตฺถิ ฯ

ตมาหุ ภิกขุณฺติ ตั เอวรूपิ ปุคฺคัลลํ สิกฺขตฺตยปารีปฺริยา
ภยิ อิกฺขนตาย ภินฺนภิกเสตตาย จ ภิกขุติ วทนติ ฯ

อิทานิ ยถาวุตตสนฺโตสทฺเวย ปจฺจยสนฺโตสํ ตาว ทสฺเสนฺโต
อลลํ สุกฺขิ วาติ อาทิมาห ฯ

ตตฺถ อลฺลนฺติ สปปีอาทิสฺเสเกน ตินฺตํ สินฺนิทฺธิ ฯ
สูกฺขนฺติ ตทภาเวน (๑) ลฺลํ ฯ วาสทฺโท อนิยมตฺโต อลลํ
วา สุกฺขิ วาติ ฯ

พาพฺพหนฺติ อตีวีย ฯ สุหิตฺติ ธาโต น สียาติ อตฺโต ฯ
กถิ ปน สียาติ อาห อฺนุทโร มิตาหารโรติ ปณฺตี ลฺลํ
วาปี โภชนํ ภุญฺชนฺโต ภิกขุ ยาวตถถิ อภุญฺชิตฺวา อฺนุทโร
สลลฺลหฺกฺทโร ตโต เอว มิตาหารโร ปรีमितโภชนํ อภุญฺจ-
สมนฺนาคคิ อหาริ อหารนฺโต ตตฺถ มตฺตตฺถนฺตตาย
ปจฺจเวกฺขณฺสตียา จ สโต หุคฺวา ปรีพฺพเช วิหเรยฺย ฯ

ยถา ปน อฺนุทโร มิตาหารโร จ นาม โหติ ตั
ทสฺเสตฺถุ จตฺตารโรติอาทิสฺส ตตฺถ ฯ

ตตฺถ อภุคฺวาติ จตฺตารโร วา ปญฺจ วา อาโลเป กพเพ
อภุญฺชิตฺวา ตตฺตกสฺส อหารสฺส โอกาสํ จเปตฺวา ปานีย
#๑. สึ. ตจภาเวน ฯ

ปีเวยฺย ๑ อัยฺ หิ อหारे สลลหุกวุตฺติ ๑ นิพพานํ หิ เปสฺติ-
จิตฺตสฺส ภิกฺขุโน ผาสฺสูวิหาราย ฌานาทีนํ อธิคมโยคฺยตาย
สุขวิหาราย อลํ ปรียตฺตนฺตฺติ อตฺถโถ ๑ อิมินา กุจฺฉิปริหาริยํ
ปีณฺทปาตํ วทฺนฺโต ปีณฺทปาเต อิตฺริตรสนฺโตสฺสํ ทสฺเสตฺติ ๑
ภุทฺวานาติ วา ปาโจ โส จคฺคฺพญจาโลปมตฺเตนาปี อหारेณ
สรีริ ยาเปตฺถ สมตฺตสฺส อตฺติว ยิรปคตฺติสฺส ปุคฺคตฺตสฺส วเสน
วตฺโต สียา อุตฺตรคาถาหิปี สฺสนฺทติ เอว อปฺปกสฺเสว จีวรสฺส
เสนาสนสฺส จ วกฺขมานตฺตา ๑

กบฺปิยนฺตฺติ ยํ กบฺปิยกบฺปิยานุโลเมสุ โขมาทีสุ อณฺณตฺรณฺตฺติ
อตฺถโถ ๑ ตยฺเจ ฉาเทตฺติติ กบฺปิยํ จีวรํ สมานํ ฉาเทตฺตพฺพิ จานํ
ฉาเทตฺติ เจ สตฺถารา อนฺนุณฺณตฺตาชาติยํ สนฺตํ เหฏฺฐิมฺนฺเตน
อนฺนุณฺณตฺตปมาณฺยตฺตํ เจ โหตฺติติ อตฺถโถ ๑

อิทฺมตฺตฺติกนฺตฺติ อิทํ ปโยชนตฺถํ สตฺถารา วุตฺตปโยชนตฺถํ
ยาวเทว สิตาทีปฏฺฐิมาตฺนตฺตฺถยฺเจว (๑) หิริโกปีนปฏฺฐิญาทฺนตฺตฺถยฺจาติ
อตฺถโถ ๑ เอเตน กายปริหาริยํ จีวรํ ตตฺถ อิตฺริตรสนฺโตสฺสยฺจ
วทฺติ ๑

ปลฺลงฺเกน นิสฺนฺนสฺสาติ ปลฺลงฺกํ วุจฺจติ สมนฺตโต
อูรฺพทฺธาสนํ เตน นิสฺนฺนสฺส ติสฺนฺธิปลฺลงฺกํ อากฺขชิตฺวา
นิสฺนฺนสฺสาติ อตฺถโถ ๑

ชณฺณเก นาภิวสฺสตีติ ยสฺสํ กุญฺชํ ตถา นิสฺนฺนสฺส

เล่มที่ 26 สาริปุตตตุเถรคาถาวณณา 641

เทเว วสุสนเต ชณณุกทวยั วสุโสทเคน น เตมียติ เอตตกมปิ
สพพปริยนุตเสนาสนั สกกา หิ ตตถ นิสีทิตวา อตถกามรูเปน
กุลปุตเตน สทตถั นิปฺพาเทตฺ ๑ เตนาห อลั ฬาสูวิหาราย
ปหิตตตสฺส ภิกฺขุโนติ ๑

เอว เถโร อิมายิ จตฺตฺหิ คากาหิ เย เต ภิกฺขุ
มหิจฺจมา อสนตฺตฺจฺจา เตสั ปรมุกกัสมคตัสส เลขโอะวาทํ ปกาเสตฺวา
อิทานิ เวทนามุเขน ภาวนารามสนฺโตสสั ทสฺเสนฺโต โย สุขนฺติ-
อาทิมาย ๑

ตตถ สุขนฺติ สุขเวทนั ๑ ทฺกฺขโตติ วิปริณามทฺกฺขโต ๑
อทฺทาทิ อทฺทส วิปฺสฺสนาปณฺณาสหิตาย มกฺคปณฺณาย
ยถากฺกตํ โย อปฺสฺสึตติ อตฺโถ ๑ สุขเวทนา หิ ปรีโภคกาล
อสุสาทียมานายิ วิสมิสฺสั วีย โภชนั วิปริณามกาล (๑) ทฺกฺขาเยว
โหติ ๑ เตเนตฺถ ทฺกฺขานุปฺสฺสนั ทสฺเสติ ๑

ทฺกฺขมทฺกฺขิ สลฺลโตติ ทฺกฺขเวทนั โย สลฺลนฺติ ปฺสฺสิ ๑
ทฺกฺขเวทนา หิ ยถา สลฺลั สรริ อฺนุปฺวิสฺนตฺมปิ อฺนุปฺวิสิตฺวา
จิตฺมปิ อฺทฺทริยมานมปิ ปิพนเมว ชเนติ เอว อฺปฺปชฺชมานายิ
จิตฺิปตฺตปิ ภิชฺชมานายิ วิพาทฺติเยวติ ๑ เอเตเนตฺถ ทฺกฺขานุ-
ปฺสฺสนัเยว อุกกัเสตฺวา วทติ เตน จ ยั ทฺกฺกั ตทนตฺตาทิ
วจนโต (๒) เวทนายเว อตฺตตฺตฺตนิยคากั ๑ วินิเวเจติ ๑

#๑. ปริณมณกาล ๑ ๒. สั. ขนฺธ. ๑๗/๔๒/๒๘ ๑

#๑๗/๑๕๒/๑๐๑ ๑

อุภยบุตรนาติ อุภยส์ อนุตเร สุขทุกขเวทนนานัน มชฌภูเต
อทุกขมสุขเขติ อตุโถ ๑

นาโหสีติ ยถาภูดาวโพชนเ อตตตตนิยาภินิเวสนัน อโหสิ ๑

เกน โลกสุมิ ก็ สียาติ เอว เวทนามุเขน ปญจปี

อุปาทานกขนุเช ปริชานิตฺวา ตปปฏิพัทฺธ สกลกิลเสชาล

สมุจฺฉินฺทิตฺวา จิตฺ เกน นาม กิลเสน โลกสุมี พทฺโธ

เทวตาทีสุ ก็ วา आयติ สียา อญฺญตตฺถ ฉินฺนพนฺธโน

อปญฺญตฺติโกว สียาติ อธิปฺปาโย ๑

อิทานิ มิจฺฉาปฺปฏิปนฺเน ปุคฺคเ ครหนฺโต สมฺมาปฺปฏิปนฺเน
ปัสสนฺโต มา เมตฺติอาทิกา จตฺสุโส คาถา อภาสิ ๑

ตตฺถ มา เม กทาจิ ปาปิจุโณติ โย อสนฺตคฺคณ-

สมฺภาวนิจฺฉาย ปาปิจุโณ สมณฺชมฺเม อสุสาหาภาเวน กุสีโต

ตโตเยว หินฺวีริโย สจฺจปฺปฏิจฺจสมฺบุปาทาทีปฺปฏิสฺยตฺตสฺส สุตฺส

อภาเวน อปฺปสุสุโต โอวาทานุสาสนีสุ อาทราภาเวน อนาทร

ตาทีโส อติหิณฺปุคฺคโล (๑) มม สนฺติเก กทาจิปี มา โหตุ ๑

กสฺมา เกน โลกสุมิ ก็ สียาติ โลกสุมี สตฺตนิกาเย

ตสฺส ตาทีสฺส ปุคฺคตสฺส เกน โอวาเทน ก็ ภวิตพฺพิ เกน

วา กเตน ก็ สียา นิรตฺถกเมวาติ อตุโถ ๑

พหุสุสุโต จาติ โย ปุคฺคโล สีลาทีปฺปฏิสฺยตฺตสฺส

#๑. สี. หินฺปุคฺคโล ๑

เล่มที่ 26 สาริปุตตฤเถรคาถาวณณา 643

สุตตเคยยาทีเกทสฺส พหุโน สุตสฺส สมภเวณ พหุสุสุโต
ชมฺโมชปณฺณาย ปาริหาริยปณฺณาย ปฏิวะชปณฺณาย จ วเสน
เมธาวิ สีเลสุ จ สุญฺญ ปตฺติจิตตฺตา สุสฺมาหิโต เจโตสมถํ
โลกิยโลกุตฺตรเกทํ จิตฺตสมฺมาชานํ อนุยฺยุโต ตาทิโส ปุคฺคโล
มยฺหํ มตฺถเกปี ติฏฺฐตฺถ ปเคว สหฺวาโส ฯ

โย ปปณฺณจมนุยฺยุโตติ โย ปน ปุคฺคโล กมฺมารามตาทิ-
วเสน รุปาภิสงฺกาทิวเสน จ ปวตฺติยา ปปณฺณจณฺเฐน
ตณฺหาทีเกทํ ปปณฺจํ อนุยฺยุโต ตตฺถ จ อนาทินวทสฺสเนน
อภิรโต มกสฺทิสฺโส โส นิพฺพานํ วิราชยิ โส นิพฺพานา
สุวิฑูรวิฑูเร จิโต ฯ

โย จ ปปณฺจํ หิตฺวานาติ โย ปน ปุคฺคโล ตณฺหาปปณฺจํ
ปหาย ตทภาวโต นิปฺปปณฺจสฺส นิพฺพานสฺส ปเถ อธิคมฺปาเย
อริยมกฺเค รโต ภาวนาภิสมฺเย อภิรโต โส นิพฺพานํ อารายิ
สาเรตี (๒) อธิจฺฉินฺตี อตุโถ ฯ

อเถกทิวสํ เถโร อตฺตโน กนิฏฺฐภาติกสฺส เรวตตฺถเรสฺส
กณฺฐกนิจิตฺขทิสฺรุกฺขสณฺจณฺเณ นิรุทกกนฺตาเร วาสํ ทิสฺวา ตํ
ปลฺสสนฺโต คามเ วาติอาทิกา เทว คธา อภาสี ฯ

ตตฺถ คามเ วาติ กิณฺจาปี อรหนฺโต คามนฺเต กายวิเวกํ
น ลภนฺติ จิตฺตวิเวกํ ปน ลภนฺเตว ฯ เตสํ หิ ทิพฺพ-

#๑. ม. (ตณฺหาทีปปณฺจํ ?) ฯ ๒. สී. สารยิ ฯ

ปฏิภาคานิปิ อารมมณานิ จิตตํ จาเลตฺตํ น สกโกณฺหิติ ตสฺมา
คามา วา โหตุ อรณฺณาทิสฺส อณฺณตรํ วา ยตฺถ อรหนฺโต
วิหรนฺหิติ ตํ ภูมिरามณฺเษยฺกนฺหิติ โส ภูมิปฺปเทโส รณฺณิโย
เอวาติ อตฺโถ ฯ

อรณฺณานีติ สุปฺปฬิตตรุสณฺฑมณฺฑิตานิ วิมลสลิลาสย-
สมฺปนฺนानิ อรณฺณานิ รณฺณิยานีติ สมฺปนฺนุโห ฯ

ยตฺถาติ เษฺส อรณฺณเษฺส วิกสิเตสฺส วิย รณฺมาเนสฺส
กามปฺกฺขิโก กามคเวสโก ชโน น รณฺหิติ ฯ

วิตราคาคิ วิคตฺราคา ปน ชีณาสวา ฆมรณฺธกรรา วิย
ปทุมวเนสฺส ตถารุเปสฺส อรณฺณเษฺส รณฺหิตฺสณฺหิติติ ฯ

น เต กามคเวสสินฺหิติ ยสฺมา เต วิตราคา กามคเวสสิน
น โหนฺหิติติ อตฺโถ ฯ

ปฺน เถโร ราธึ นาม ทฺกคตฺพฺราหฺมณฺณํ อณฺกมฺปาย
ปพฺพาเชตฺวา อุปสมฺปาเทตฺวา ตเมว ปจฺจาสมณฺณํ กตฺวา
วิจรนฺโต เอกทิวสํ ตสฺส จ สฺพพฺจภาเวน คฺสิตฺวา โอวาทํ
เทนฺโต นิธินฺวาติอาทิมหา ฯ

ตตฺถ นิธินฺวาติ ตตฺถ ตตฺถ นิตฺ หิตฺวา จปิตานํ หิรณฺย-
สฺวณฺณาทีปฺรณํ นิธิกุมภินํ ฯ

ปวตฺตารนฺหิติ กิจฺจชวีเก ทฺกคตฺมนฺุสฺเส อณฺกมฺปี กตฺวา
เอหิ เต สฺวเขน ชีวิทํ อุปายํ ทสฺเสสฺสสามิติ นิธิกฺุจณํ เนตฺวา

พุทธทศกัณฐกถา เถรคาถาพรรณนา (ปรมคฤที่ปนี ๒) - หน้าที่ 645
เล่มที่ 26 สารีปุตตตฤเธาถาพรรณนา 645

หตุถึ ปสาเรตุวา อิมิ คเหตุวา สุขิ ชีวาหิติ อากิขิตาริ
วีย ฯ

วชชทสฺสินนฺติ เทว วชชทสฺสินโน อิมินา นํ อสารูปเป
วา ขลิตน วา สัมมชฺเฒ นิคฺคณฺหิสฺสามิติ รนฺชคเวสโก จ
อณฺณตํ ณาเปตุกาโม ณาตํ อสฺสาเทนฺโต สีลาทิวุทฺธิกามตาย
ตํ ตํ วชฺชํ โอลเณนฺโต อุลลุมฺปนสภาวสณฺจิติ จาติ อัย
อิธ อธิปเปโต ฯ

ยถา หิ ทุคฺคตมฺนุสฺโส อิมิ นิธิ คณฺหาหิติ
นิคฺคยฺหมานปิ นิทิสฺสเน โกปี น กโรติ ปมุทิตัว โหติ
เอวํ เอวรฺุเปสฺ ปุคฺคเลสฺ อสารูปิ วา ขลิตํ วา ทิสฺวา
อากิขนฺเต โกโป น กาทพฺโพ ตฺถุจฺจิตฺเตเนว ภวิตพฺพิ
ภนฺเต ปฺนปิ มํ เอวรฺุปี วเทยฺยาถาติ ปวาเรตพฺพเมว ฯ

นิคฺคยฺหวาทินฺติ โย วชฺชํ ทิสฺวา อัย เม สทฺธิวิหาริโก
อนฺเตวาสิโก อุปการโกติ อจินฺเตตุวา วชฺชานฺรูปี ตชฺเชนฺโต
ปณฺนาเมนฺโต ทณฺฑกมฺมํ กโรนฺโต สิกฺขาเปติ อัย นิคฺคยฺหวาที
นาม สมฺมาสมฺพุทฺโธ วีย ฯ วุตฺตํ เหนฺตํ นิคฺคยฺห นิคฺคยฺหาหิ
อานนฺท วกฺขามิ ปวฺยฺห ปวฺยฺหาหิ (๑) อานนฺท วกฺขามิ โย สारโ
โส จสฺสตีติ (๒) ฯ

เมธาวิินฺติ ฐมฺโฆชฺปณฺณาย สมฺนฺนาคตํ ฯ

#๑. สฺยา. ปวฺยฺหาหิ ฯ ๒. ม. อุปริ ๑๔/๓๕๖/๒๔๕ ฯ

ตาทิสนติ เอวรूपิ ปรณत्तिं ५

ภเชติ ปรियูपाเสय ५ ตาทิสं हि आचरियि गचमानसुस
अनुत्वासिगसुस सेयुयो होदि न पापियो वृत्तुमेव होदि नो
प्रिहानीति अत्तो ५

अथेका असुखिपुनपुसुगेहि किण्णकिरिसुमि आवसे तुसिदे
सत्तारा आणत्तो अत्तनो प्रिसाय महामोककुलानेन ज
सत्थिं तत्तु कत्तो चम्मसेनापति असुखिपुनपुसुगेसु ओवात्
अनाथिनत्तेसु अिमि काठमाह ५

त्तत्तु ओवत्थयाति ओवात् अनुत्तिग्गी तत्थय ५

अनुसासेययाति तत्तुसेव प्रियायजनिं ५ अठवा अुपुनने
वत्तुसुमि वत्तुत्तो ओवत्ति नाम अनुपुनने अयोसिपि (॑) ते
सियातीआत्ति अनात्तं अुत्तिसुस वत्तुत्तो अनुसासत्ति नाम. ५
सम्मखा वत्तुत्तो वा ओवत्ति नाम प्रम्मखा तुत्तं सासनं
वा पेसेत्तुवा वत्तुत्तो अनुसासत्ति नाम. สกั वत्तुत्तो वा
ओवत्ति (॒) नाम पुनपुनं वत्तुत्तो अनुसासत्ति नाम ५

असफुणा जात्ति अकुसला चम्मा ज निवारये कुसले चम्म
ज पत्तिग्जापेययाति अत्तो ५

सत्तं हि सोत्ति एवरूपि पुक्कलो สารुणं पिโย होदि ५
ये पन असनुत्ता असपुริसा वित्तिण्णप्रलोका आमिस्सजग्गुका
#॑. सी. अयि तोसिपि ५ ॒. सी. สกั वा वत्तुत्तो ओवत्ति ५

เล่มที่ 26 สารีปุตฺตฺตฺเถรคาถาวณฺณนา 647

ชีวิกตฺถาย ปพฺพชิตา เตสํ โส โอวาทโก อนุสาสโก
น ตฺวํ อมฺหากํ อุปชฺฌาโย น อจฺริโย กสฺมา อเมห วทสีติ
เอวํ มุขสฺตฺตีหิ วิชฺฌนฺตํ อปฺปิโย โหตีติ ฯ

ยํ อารพฺก สฺตฺธา ฌมฺมํ เทเสติ โส เอว อุปนึสฺสย-
สมฺปนฺโนติ ภิกฺขุสฺส กถาย สมฺภูจิตฺตํ นยิตฺตํ นุตฺตํ ทสฺเสนฺโต
อณฺุสฺสาตี คาถมาห ฯ

ตฺตฺถ อณฺุสฺสาตี อตฺตโน ภาถินฺนํ ทัณฺนขปริพฺพชกํ
สนฺธายาห ฯ (๑) ตสฺส หิ สฺตฺถารา เวทนาปริกฺคหฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อํ มหาเถโร ภาวนามกฺเค อธิคฺนฺตฺวา สวากปารมีวณฺณสฺส
มตฺถกํ ปตฺโต ฯ

โสโตโมเชสิมตฺถโกตี สฺตฺถารํ พิชฺยมาโน จิตฺโต อตฺถโก
หฺตฺวา สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส โสโต โอทหิ ฯ

ตํ เม อโมฆํ สวณฺนํ ตํ ตถา สฺตํ สวณฺนํ มยฺหํ
อโมฆํ อวณฺณํ อโหสิ อคฺคสวเกน ปตฺตพฺพํ สมฺปตฺตีนํ
อวสฺสโย อโหสิ ฯ เตนหา วิมฺตฺโตมฺหิตฺตฺวาติ ฯ

ตฺตฺถ เนว ปุพฺเพนิวาสาติ อตฺตโน ปรสฺสจฺจ ปุพฺเพ-
นิวาสชานนณฺณตฺถาย ปณฺธิ เม เนว วิชฺชตีติ โยชนา ฯ
ปริกมฺมกรณฺวเสน ตตฺถกํ จิตฺตปณฺธิชานมตฺตมฺปิ เนวตฺถิ เนว
อโหสีติ (๒) อตฺถโก ฯ

#๑. สී. สนฺธาย วทติ ฯ ๒. สී. น วิชฺชตีติ ฯ

เจโตปริยาชาติ เจโตปริยญาณสูตร ฯ
อิทธิยาติ อิทธิวิธญาณสูตร ฯ
จุกติยา อุปปตฺติยาติ สุตฺตานิ จุกติยา อุปปตฺติยา จ
ชานนญาณสูตร จุตฺตปปาทญาณตฺถาย ฯ
โสตธาตฺตวิสุทฺธิยาติ ทิพฺพโสตญาณสูตร ฯ
ปณฺธิ เม น วิชฺชตีติ อิมํ อภินฺถวาวิเสสํ อตฺถาย
ปริกมฺมวเสน จิตฺตสูตร ปณฺธิ จิตฺตาทินิหาริ เม นตฺถิ นาโหสีติ
อตฺถโ ๑ สพฺพผลฺลคุณา วิย หิ พุทฺธานํ อคฺคมคฺคชาธิกเมเนว
สาวกานํ สพฺเพ สาวกคฺคณา หตฺถคคฺคา โหนฺติ น เตสํ
อธิคฺมาย วิสฺสุ ปริกมฺมกรณกิจฺจํ อตฺถีติ ฯ
รฺกขมฺมฺลนฺตฺตอิทิกาทิสฺสโ สกาถา กโปตฺกนฺทรายํ
วิหรนฺตฺตสูตร ยกฺเขน ปหตฺกาเล สฺมาปตฺติพฺเลน อตฺตโน
นิพฺพิการตาทิปนฺวเสน วุตฺตา ฯ
ตตฺถ มฺณโฑติ นโวโรปิตเกโส ฯ
สงฺฆาฎิปารุโฑติ สงฺฆาฎี ปารุปีตฺวา นิสินฺโน ฯ
สงฺฆาฎิยา สฺปารุโฑติ จ ปจฺนติ ฯ
ปญฺญา อุตฺตโม เถโรติ เถโร หุตฺวา ปญฺญา
อุตฺตโม สาวเกสุ ปญฺญา เสฏฺโฐติ อตฺถโ ๑
ณายตีติ อารมฺมณฺูปนฺชฺฌานน ลกฺขณฺูปนฺชฺฌานน จ
#๑. ส. โวโรปิตเกโส ฯ

เล่มที่ 26 สารีปุตตตฤเถรคาถาวณณา 649

ฅมายติ พหุฬั สฆาปตติวิหารเณ วิหระตีติ อตฺโถ ๑

อุเปโต โหติ ตาวเทติ ยทา ยกฺเขน สีเส มหโต
ตาวเทว อวิตกุกั จตฺตฤชฆานิกผลสฆาปตติ สฆาปนฺโน อริเณ
ตฺตฤหิภาวเณ อุเปโต สฆนฺนาคโต อโหสิ ๑ อตีตตฤเถ หิ โหตีติ
อิทํ วตฺตฆานวณฺณํ ๑

ปพฺพโตว น เวระตีติ โฆหฺกฺขยา ภินฺนสพฺพกิลเโส ภิกฺขุ
โส เสลฆยปพฺพโต วิย อจโถ สฺสปตฺติฏฺจติ อฏฺฐาทีนทา (๑) เณจ
น เวระติ สพฺพตฺถ นีพฺพิกาโร โหตีติ อตฺโถ ๑

อเถกทิวสั เถรสฺส อสตียา นีวาสนกณฺเณ (๒) โอลฆพฺพนเต
อณฺเณโร สฆเณโร กนฺเต ปรีมณฺฑลั นีวาสตพฺพนติ
อาห ๑ ตั สุตฺวา ภทฺทํ ตยา สฺสุฏฺฐ วตฺตนฺติ สิริสา
วีย สฆปฏฺิจฺจนฺโต ตาวเทว โถกั อปฺกุกมิตฺวา ปรีมณฺฑลั
นีวาสตฺวา มาทีसानํ อฆมฺปี โทโสเยวติ ทสฺเสนฺโต
อนฺจกณฺสฺสาตี คากฆาห ๑

ปฺน มรเณ ชีวีเต จ อตฺตโน สฆจิตฺตตฺตํ ทสฺเสนฺโต
นากินฺนทามีตฺอาทีนทา เทว คากฆา วตฺวา ปเรสั ฆมฺมึ กเถนฺโต
อฺกฺเขน มิตฺนฺติอาทีนทา คากฆาทฺวฆาห ๑

ตตฺถ อฺกฺเขนาตี อฺกฺเขสฺสุ อฺโกสฺสุ กาลสฺสุตี อตฺโถ ๑

มิตฺนฺติ มกาโร ปทสฺนฺธิกโร ๑ อิทํ มรณฆเว มรณฺ

#๑. สี. อฏฺฐานีฏฺฐาทีนทา ๑ ๒. สี. จีวรโกเณ ๑

บุพพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 650
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 650

อดุเถว นาม อมรณํ นาม นตฺถิ ฯ เกสุ อุโภสุ กาเลสุติ อาห
ปจฺจนา วา ปุเร วาติ มชฺฌิมวยสฺส ปจฺจนา วา ชราชินฺณกาเล
ปุเร วา ทหฺรกาเล มรณเมว มรณํ เอกนตฺถิกเมว ฯ ตสฺมา
ปฏฺธิปชฺชตฺถ สมนฺมาปฏฺธิปตฺถี ปุเรถ วิปฺปฏฺธิปชฺชิตฺวา มา วินสฺสถ
อปาเยสุ มหาทุกุขํ มานุกวถ ฯ

ขโณ โว มา อุปจฺจคาติ อฏฺฐหิ อกฺขณฺเหหิ วิวชฺชิตฺโต
อโย นวโม ขโณ มา ตฺเมห อตฺถิกมิตฺติ อตุโถ ฯ

อถกทิวสํ आयสฺมนตํ มหาโกฏฺฐจิกํ ทิสฺวา ตสฺส กุณฺ
ปกาสเนฺนโต อุปสนฺโตติอาทินา ติสฺโส คาถา อภาสิ ฯ
ตตฺถ อนฺนทฺเทสิทวเสน ฐนาตีติ วุตฺตเมวตฺถํ ปฺน
เถรสนฺนิตฺสตีตํ กตฺวา วทฺนโต อปฺปาสีติอาทิมหา ฯ

ตตฺถ อปฺปาสีติ อธฺนา ปหาสีติ อตุโถ ฯ
อนายาโสติ อปริสฺสโม กิเลสทฺกฺขรหิโตติ อตุโถ ฯ

วิปฺปสนฺโน อนาวิโลติ วิปฺปสนฺโน อสทฺธิยาทินํ อภาเวน
สฺสฏฺฐ ปสนฺนจิตฺโต อนาวิลสงฺกปฺปตฺาย อนาวิโล ฯ

น วิสฺสเสติ คาถา เทวทตฺตํ สทฺทหิตฺวา ตสฺส ทิฏฺฐี
โรเจตฺวา จิตฺเต วชฺชิตฺตฺถเก อารพฺภ วุตฺตา ฯ

ตตฺถ น วิสฺสเสติ วิสฺสฏฺฐโจ น ภเวยฺย น สทฺทเหยฺยติ
อตุโถ ฯ

เอกตฺยีสฺสุติ เอกจฺเจสุ อนวฏฺฐิตฺสภาเวสุ ปุณฺณชฺเชนฺสุ ฯ

เล่มที่ 26 สาริปุตตตฤเถรคาถาวณณา 651

เอวนติ ยถา ตุมเห เทวทตโต สมนมา ปฏิปนโนติ

วิสุสาสิ อปาชชิตถ เอว ๑

อการิสฺสูติ กหฺภูเจสุ ๑

สาธฺปิ หุตฺวานติ ยสมมา ปุชฺชนภาโว นาม อสฺสปิฏฺเฐ
จปีตกฺกมฺภณฺท์ วิย ถฺสราสิมฺหิ นิชาตชาณฺกํ วิย จ (๑) อนวฺภูจฺโติ
ตสมมา เอกจฺเจ อาทิโต สาธฺ หุตฺวา จิตาปี ปจฺญา อสาธฺ
โหนติ ๑

ยถา เทวทตโต ปุพฺเพ สีลสมฺปนฺโน อภินฺญา-
สมาปตฺติลาภิ หุตฺวา ลากสฺกการปกโต อิทานิ ปริหีนวิเสโส
ฉินฺนปกฺชกาโก วิย อปายิโก ชาโต ตสมมา ตาทีโส
ทิฏฺฐมตฺเตน สาธฺติ น วิสุสาสิตพฺโพ ๑ เอกจฺเจ ปน กฺลฺยาณ-
मितฺตลํสฺสกาภาเวน อาทิโต อสาธฺ หุตฺวาปี ปจฺญา กฺลฺยาณ-
ลํสฺสเกน สาธฺ โหนติเยว ตสมมา เทวทตฺตสฺทิสเส สาธฺปฏิรูเป
สาธฺติ น วิสุสาเสยฺยาติ อตฺโถ ๑

เยสิ กามจฺจนฺทาทโย จิตฺตฺปกฺกิลเสสา อวิกตา เต
อสาธฺ ๑ เยสิ เต วิกตา เต สาธฺติ ทสฺเสตฺถํ กามจฺจนฺโทติ
คาถํ วตฺวา อสาธฺารณโต อุกกํสคตํ สาธฺลฺกฺขณฺํ ทสฺเสตฺถํ
ยสฺส สกฺกริยมาณสฺสาตีอาทินา คาถาทุวยํ วุตฺตํ ๑

อสาธฺารณโต ปน อุกกํสคตํ ตํ ทสฺเสตฺถํ สตฺถาริ

#๑ สี. ขาณฺ วิย จ ๑

อตุตตานณจ อุทาหรนุโต มหาสมุทโทติอาทิกา คาถา อภาสี ฯ

ตตุต มหาสมุทโทติ อัย มหาสมุทโท มหาปจวี เสโล
ปพุพโต ปุรตติมาทิกาทโต อนิโล จ อตุตโต นอเจตนาภาเวน
อิฏฐานิฏฐัง สหนุติ น ปฏิสงฆานพเลน สตุธา ปน ยสุธา
อรหตตุ ปุตติยา วเสน อุตตเม ตาทิกาวะ จิโต อิฏฐาที่สุ
สพพตถ สโม นิพพิกาโร ตสุธา สตุถุ วรวิมุตติยา อคฺคผล-
วิมุตติยา เต มหาสมุททาทโย อุปมาย อุปมาภาเวน น
ยฺยชนฺติ กถากมฺปิ น อุปเนตฺติ อตุโต ฯ

จกฺกานวตฺตโกติ สตุถารา วตฺติตฺตสฺส ชมฺมจกฺกสฺส
อนวตฺตโก ฯ

เถโรติ อเสกฺเขหิ สิลกฺขนฺธาทีหิ สมฺนฺนาคเมน เถโร ฯ
มหาถาณฺตี มหาปฺลโย ฯ

สมาหิโตติ อุปจารปฺปนาสมาธินา อนตุตฺตรสมาธินา จ
สมาหิโต ฯ

ปจฺวาปคฺคิสมาโนติ อิฏฐาทิอารมฺมณสนฺนิปาเต นิพพิการ-
ตาย ปจฺวียา อาเปน อคฺคินา จ สทิสวตฺตโก ฯ เตนาห
น รชฺชติ น ทุสฺสตีติ ฯ

ปฺลยาปารมิตฺ ปตุโตติ สวากถาณฺสฺส ปารมี ปารโกฏฺฐิ
ปตุโต ฯ

มหาพุทฺธิติ มหาปฺปฺลฺหาสชวณฺติกฺขนิพฺเพธิกภาวปฺปตฺตาย
มหตฺติยา พุทฺธิยา ปฺลยาเย สมฺนฺนาคโต ฯ

เล่มที่ 26 สาริปุตตฺเถรคาถาวณณา 653

มหามตฺตี ฐมนนวยเวทิตสงฺฆาตาย มหติยา นยคฺคาห-
มติยา สมฺนุนาคโต ฯ เย หิ เต จตฺตพฺพิธา โสฬสฺวิธา
จตฺตจตฺตาทิสฺวิธา เตสฺสจตฺตติวิธา จ ปญฺญปฺปเกทา เตสฺส สพฺพโส
อนวเสสํ อธิคตฺตฺตา มหาปญฺญตาทิวิสเสโยคฺโต จ อัย
มหาเถโร สาคิสฺสํ มหาพฺพุตฺติ วตฺตพฺพตฺ อรหฺติ ฯ ยถาห
ภควา

ปญฺจทฺโต ภิกฺขเว สาริปุตฺโต มหาปญฺโถ ภิกฺขเว
สาริปุตฺโต ปุณฺณปญฺโถ ภิกฺขเว สาริปุตฺโต หาสปญฺโถ
ภิกฺขเว สาริปุตฺโต ชวนปญฺโถ ภิกฺขเว สาริปุตฺต
ติภฺขปญฺโถ ภิกฺขเว สาริปุตฺโต นิพฺเพธิภฺขปญฺโถ ภิกฺขเว
สาริปุตฺโตติอาทิ (๑) ฯ

ตตฺถายํ ปญฺจทิตถาวาทินํ วิภาควิภาวนา ฯ ชาติกุสฺลตา
อายตฺนกุสฺลตา ปฏฺิจจสมฺบุปฺปาตกุสฺลตา จานาญฺจานกุสฺลตาติ
อิมหิ จตฺตฺติ การณฺหิ ปญฺจทฺโต ฯ

มหาปญฺญตาทินํ วิภาคทสฺสเน อัย ปาลี

กตฺมา มหาปญฺญา มหนฺเต อตฺเถ ปรีคฺคณฺหาตฺติ
มหาปญฺญา มหนฺเต ฐมฺเม ปรีคฺคณฺหาตฺติ มหาปญฺญา มหนฺตา
นินฺรุตฺติโย ปรีคฺคณฺหาตฺติ มหาปญฺญา มหนฺตานิ ปฏฺิจาณานิ
ปรีคฺคณฺหาตฺติ มหาปญฺญา มหนฺเต สีสฺกฺขนฺเช ปรีคฺคณฺหาตฺติ
มหาปญฺญา มหนฺเต สฺมาธิกฺขนฺเช ปรีคฺคณฺหาตฺติ มหาปญฺญา

#๑. ม. อุปริ ๑๔/๑๕๔/๑๖๖ ฯ

มหนฺเต ปญฺญาภุชฺเช ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺเต
วิมุตฺติภุชฺเช ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺเต วิมุตฺติ-
ฉาณทสฺสนภุชฺเช ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺตานิ
จนาภุชฺชานานิ ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺตา วิหาร-
สมาปตฺติโย ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺตานิ อริยสจฺจานิ
ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺเต สติปญฺ्ञาเน ปริกฺขณฺหาตีติ
มหาปญฺญา มหนฺเต สมฺมปฺปชานเน ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา
มหนฺเต อิทธิปาเท ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺตานิ
อินุทฺริยานิปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺตานิ พลานิ
ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺเต โพชฺฌนฺเก ปริกฺขณฺหาตีติ
มหาปญฺญา มหนฺเต อริยมกฺเข ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา
มหนฺตานิ สามณฺณผลานิ ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺตา
อภิณฺดาโย ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา มหนฺตํ ปรมตฺถํ
นิพฺพานํ ปริกฺขณฺหาตีติ มหาปญฺญา (๑) ฯ

กตมา ปุณฺณปญฺญา ปุณฺณานาขนฺธेषุ ฉานํ ปวตฺตตีติ
ปุณฺณปญฺญา ปุณฺณานาธาตฺตฺส ฉานํ ปวตฺตตีติ ปุณฺณปญฺญา ปุณฺ-
ณานาอายุตเนสุ ฉานํ ปวตฺตตีติ ปุณฺณปญฺญา ปุณฺณานา-
ปฏิจฺจสมุปฺปาเทสุ ฉานํ ปวตฺตตีติ ปุณฺณปญฺญา ปุณฺณานา-
สุณฺณตมฺนุปลพฺเภสุ ฉานํ ปวตฺตตีติ ปุณฺณปญฺญา ปุณฺณานา-
#๑. ขุ. ปฏฺิ ๓๑/๖๖๕/๕๗๐ ฯ

เล่มที่ 26 สารีปุตตฤเถรคาถาพรรณนา 655

อตฺถสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติปฺปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณามฺเมสฺส ฉาณํ
ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณานิรุตฺตฺตฺติสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ
ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณาปฺปฺภิกฺกาณฺเสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา
ปฺนุณฺนาณาสีลกฺขนฺนฺเสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุ-
ณฺนาณาสมาธิกฺขนฺนฺเสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนา-
ณฺนปฺนุณฺนากฺขนฺนฺเสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนา-
ณฺนวิมุตฺตฺติกฺขนฺนฺเสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณาวิมุตฺตฺติ-
ณฺนทสฺสณกฺขนฺนฺเสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนา-
ณฺนจฺานาภฺจฺานเสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณาวិหาร-
ณฺนสมาปตฺตฺติสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณอรฺิย-
ณฺนสจฺเจสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณาสติปฺปฺภฺจฺานเสฺส
ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณาสมฺมปฺปฺชานเสฺส ฉาณํ
ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณาอิทฺธิปาทเสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ
ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณาอินฺทฺริเยสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา
ปฺนุณฺนาณาพลเสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนา-
ณฺนโพชฺฌงฺเกสฺส ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณาอรฺิยมกฺเกสฺส
ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณาสามณฺณพลเสฺส ฉาณํ
ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุณฺนาณาอภิณฺณวาสุ ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ
ปฺนุปลฺลวฺวา ปฺนุชฺชนสาธาเรณ ฃมฺเม อติกฺกมฺม ปรมตฺถ
ณฺนินิพฺพาน ฉาณํ ปวตฺตตฺตฺติ ปฺนุปลฺลวฺวา (๑)ฯ

#๑. บ. ปฏฺิฯ ๓๑/๖๖๖/๕๗๑ ฯ

กตมา หาสปณณา อีเชกจโจ หาสพหุโล เวทพหุโล
คฤจิปหุโล ปาโมชชพหุโล สีลانی ปรีปุเรตีติ หาสปณณา
หาสพหุโล ๔เป ๔ ปาโมชชพหุโล อินุทริยสัวรึ ปรีปุเรตีติ หาส-
ปณณา หาสพหุโล ๔เป ๔ ปาโมชชพหุโล โภชเน มตตณณุตติ
ปรีปุเรตีติ หาสปณณา หาสพหุโล ๔เป ๔ ปาโมชชพหุโล
ซารคิยา นุโยคึ ปรีปุเรตีติ หาสปณณา หาสพหุโล ๔ เป ๔
ปาโมชชพหุโล สีลกขนุชึ ๔เป ๔ สมาธิกขนุชึ ๔ ปณณากขนุชึ ๔
วิมุตติกขนุชึ ๔ วิมุตติถาณทสสนกขนุชึ ปรีปุเรตีติ ๔ เป ๔ ปฎิ-
วิชฌตีติ ๔ วิหารสมาปตติโย ปรีปุเรตีติ ๔ อริยสจจانی ปฎิ-
วิชฌตีติ ๔ สติปฎุจानเน ภาเวตีติ ๔ สมมปปะชานเน ภาเวตีติ ๔
อิทธิปาเท ภาเวตีติ ๔ อินุทริยานิ ภาเวตีติ ๔ พลานิ ภาเวตีติ ๔
โพชฌงุเก ภาเวตีติ ๔ อริยมคुकึ ภาเวตีติ ๔เป ๔ สามณณผลานิ
สจจิกโรตีติ หาสปณณา หาสพหุโล เวทพหุโล คฤจิปหุโล
ปาโมชชพหุโล อภินณณาโย ปฎิวิชฌตีติ หาสปณณา หาสพหุโล
เวทพหุโล คฤจิปหุโล ปาโมชชพหุโล ปรมคถึ นิพพานั
สจจิกโรตีติ หาสปณณา (๑) ๔

กตมา ชวนปณณา ยงกิลจจิ รูปึ อตีตานาคต-
ปจจุปปนินั ๔เป ๔ ยั ทูเร สนุติเก วา สพพิ รูปึ อนิจจโต
จิปปี ชวตีติ ชวนปณณา ทุกขโต จิปปี ชวตีติ ชวนปณณา
#๑. ขุ. ปฎิ. ๓๑/๖๗๔/๕๘๒ ๔

เล่มที่ 26 สาริปุตตฤเถรคาถาวณณา 657

อนตฺโต จิปปิ ชวตีติ ชวนปฺลฺลา ยา กาจิ เวทนาฯ เปฯ
ยงฺกิลฺลิจิ วิลฺลณณํ อตีตนาถตปจฺจูปฺปนํฯ เปฯ สพฺพํ
วิลฺลณณํ อนิจฺจโต จิปปิ ชวตีติ ชวนปฺลฺลา ทฺกฺขโต จิปปิ
ชวตีติ ชวนปฺลฺลา อนตฺโต จิปปิ ชวตีติ ชวนปฺลฺลาฯ
จกฺขุ. เปฯ ชรามรณํ อตีตนาถตปจฺจูปฺปนํฯ อนิจฺจโต
จิปปิ ชวตีติ ชวนปฺลฺลา ทฺกฺขโต จิปปิ ชวตีติ ชวนปฺลฺลา
อนตฺโต จิปปิ ชวตีติ ชวนปฺลฺลาฯ

รูปํ อตีตนาถตปจฺจูปฺปนํ อนิจฺจํ ขยฺญฺเจน ทฺกฺขํ
ภยฺญฺเจน อนตฺตา อสารภยฺญฺเจนาติ ตฺลยิตฺวา ตีรยิตฺวา
วิภาวยิตฺวา กตฺวา รูปนโรเช นิพฺพานे จิปปิ ชวตีติ
ชวนปฺลฺลาฯ เปฯ เวทนาฯ เปฯ สลฺลาฯ สงฺขาราฯ
วิลฺลณณํฯ จกฺขุ. เปฯ ชรามรณํ อตีตนาถตปจฺจูปฺปนํ
อนิจฺจํ ขยฺญฺเจน ทฺกฺขํ ภยฺญฺเจน อนตฺตา อสารภยฺญฺเจนาติ
ตฺลยิตฺวา ตีรยิตฺวา วิภาวยิตฺวา วิภูตํ กตฺวา ชรามรณนโรเช
นิพฺพานे จิปปิ ชวตีติ ชวนปฺลฺลาฯ

รูปํ อตีตนาถตปจฺจูปฺปนํ อนิจฺจํ สงฺขตํ ปฏิจฺจ-
สมุปฺปนํ ขยฺมมํ วยมมํ วิจารณ์ํ นโรชมฺมมฺมตติ ตฺลยิตฺวา
วิภาวยิตฺวา วิภูตํ กตฺวา รูปนโรเช นิพฺพานे จิปปิ ชวตีติ
ชวนปฺลฺลาฯ เวทนาฯ เปฯ สลฺลาฯ สงฺขาราฯ
วิลฺลณณํฯ จกฺขุ. เปฯ ชรามรณํ อตีตนาถตปจฺจูปฺปนํ
อนิจฺจํ ขยฺญฺเจน ทฺกฺขํ ภยฺญฺเจน อนตฺตา อสารภยฺญฺเจนาติ
ตฺลยิตฺวา ตีรยิตฺวา วิภาวยิตฺวา วิภูตํ กตฺวา ชรามรณนโรเช
นิพฺพานे จิปปิ ชวตีติ ชวนปฺลฺลาฯ

รูป อตีตนาถปจจุปฺปนํ อนิจฺจํ สงฺขตํ ปฏิจ-
สมุปฺปนํ ขยธมฺมํ วยธมฺมํ วิจารณ์มฺมํ นิโรธธมฺมํ ตฺลยิตฺวา
วิภาวอิธิว วิภูตํ กตฺวา รูปนิโรธะ จิปปํ ชวตีติ ชวน-
ปญฺญา ฯ เวทนา ฯ เป ฯ สลฺยา ฯ สงฺขารา ฯ วิญฺญาณํ ฯ
จกฺขุ ฯ เป ฯ ชรามรณํ อตีตนาถปจจุปฺปนํ อนิจฺจํ สงฺขตํ

ปฏิจตุสมุปฺปนฺนํ ขยธมฺมํ วยธมฺมํ วิวาธมฺมํ นิโรธธมฺมนฺติ
ตุลยิตฺวา ตีรยิตฺวา วิกาวยิตฺวา วิกฺฤตฺตํ กตฺวา ชรามรณนิโร
นิพฺพุทฺตานํ ขิปฺปํ ชวตีติ ชวนปลฺลวํ (๑) ฯ

กตฺมา ติกฺขปลฺลวํ ขิปฺปํ กิเลสํ ฆินฺนตีติ (๒) ติกฺขปลฺลวํ
อุปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ นาธิวาเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ
อนภาวํ คเมตีติ ติกฺขปลฺลวํ อุปฺปนฺนํ พฺยาปาทวิตกฺกํ
นาธิวาเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมตีติ
ติกฺขปลฺลวํ อุปฺปนฺนํ วิหีสาวิตกฺกํ นาธิวาเสติ ฯ เป ฯ
อุปฺปนฺนุปฺปนฺเน ปาปเก อกฺุสเล ธมฺเม นาธิวาเสติ ปชฺหติ
วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมตีติ ติกฺขปลฺลวํ อุปฺปนฺนํ
รําคํ นาธิวาเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ
คเมตีติ ติกฺขปลฺลวํ อุปฺปนฺนํ โทสํ ฯ เป ฯ อุปฺปนฺนํ โมหํ ฯ
อุปฺปนฺนํ โกรธํ ฯ อุปฺปนฺนํ อุปฺนํ ฯ มกฺขํ ฯ ปลาสิ ฯ
อิสฺสิ ฯ มจฺจริยํ ฯ มายํ ฯ สาเจยฺยํ ฯ ฌมฺภํ ฯ สารมฺภํ ฯ
มานํ ฯ อติมานํ ฯ มทํ ฯ ปมํ ฯ สพฺเพ กิเลสํ ฯ สพฺเพ
ทฺุจฺจริเต ฯ สพฺเพ อภิสฺสงฺขารํ ฯ เป ฯ สพฺเพ ภวคามิกมฺเม
นาธิวาเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมตีติ
ติกฺขปลฺลวํ เอกสฺมี อาสเน จตฺตาริ จ อริยมคฺคา จตฺตาริ
สามณฺณผลานิ จตฺตสฺสํ ปฏิสมฺภิทาโย ฌ อภิญฺญาโย อธิคฺตา
#๑. ขุ. ปฏิ ๓๑/๖๗๕/๕๘๓ ฯ ๒. สฺยา ภินฺนตีติ ฯ

โหนติ สจจิกถา ผสุสิตา ปญญาชาติ ติกขปญญา (๑) ฯ

กตมา นิพเพธิกปญญา อิเชจโจ สพพสงขารesu
อุพเพทพหุโล (๒) โหติ อุตตาสพหุโล อุกกณจนพหุโล อรติพหุโล
อนภริติพหุโล พหิมุโข น รมติ สพพสงขารesu อนิพพิทฐปพพ
อปทาลิตปพพ โลภกขนุธิ นิพพิชฌติ ปทาเลตติ นิพเพธิก-
ปญญา อนิพพิทฐปพพ อปทาลิตปพพ โทสกขนุธิ นิพพิชฌติ
ปทาเลตติ นิพเพธิกปญญา อนิพพิทฐปพพ อปทาลิตปพพ
โมภกขนุธิ นิพพิชฌติ ปทาเลตติ นิพเพธิกปญญา อนิพพิทฐ-
ปพพ อปทาลิตปพพ โภธิ ฯเปฯ อุปนาหิ ฯเปฯ สพเพ
ภวคามิกมเม นิพพิชฌติ ปทาเลตติ นิพเพธิกปญญาติ (๓) ฯ

เอว ยถาวุตตวิภากาย มหติยา ปญญา สมนนาคตตดา
มหาพุทธิติ วุตติ ฯ

อปิจ อนุปทรมมวิปสุสนาวเสนาปี อิมสุส เถรสสุ
มหาปญญาตา เวทิตพพาฯ วุตติ เหติ

สาริปุคโต ภิกขเว อจจตมาสิ อนุปทรมมวิปสุสน
วิปสุสติฯ ตตุริหิ ภิกขเว สาริปุคตสุส อนุปทรมมวิปสุสนาย
โหติ ฯ

อิธ ภิกขเว สาริปุคโต วิวิจเจว กามะหิ ฯเปฯ ปจมี
ฉานัน อุปสมปชช วิหริติฯ เย จ ปจเม ฉานะ ชมมา วิตถโก

#๑. บ. ปฎิ ๓๑/๖๗๖/๕๕๔ ฯ ๒. สุธา. อุพเพทพหุโล ฯ

#๓. บ. ปฎิ ๓๑/๖๗๗/๕๕๕ ฯ

จ ๗เปฯ จิตฺเตกคฺคตา จ ผสฺโส เวทนา สณฺญา เจตนา
จิตฺตํ ฌนฺโท อธิโมกฺโข วิริยํ สติ อุเปกฺขา มนสิกาโร ๗
ตุยาสุส ฌมฺมา อนุปทวตฺถิตา โหนฺติ ตฺยาสุส ฌมฺมา วิทิตา
อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา อุปฺภุจฺจนฺติ วิทิตา อพฺภตฺถํ กจฺจนฺติ ๗
โส เอวํ ปชานาติ เอวํ กิร เม ฌมฺมา อหุตฺวา สมฺโภจนฺติ
หุตฺวา ปฏฺิเวณฺตีติ ๗ โส เตสุ ฌมฺเมสุ อนุปาโย อนฺปาโย
อนิสฺสํโต อปฺปฏฺิพฺพฺุโร วิปฺปมฺตฺโต วิสฺยฺตฺโต วิมฺริยาทิกฺเตน
เจตฺสา วิหฺรติ โส อตฺถิ อนฺตฺตฺริ (๑) นิสฺสรณฺนฺติ ปชานาติ ๗
ตพฺพหฺลิกฺการา อตฺถิเตวฺวสุส (๒) โหติ ๗

ปฺนุ จ ปฺริ ภิกฺขเว สาริปฺตฺโต วิตกฺกวิจฺจารานํ
วฺปสมฺมา ๗เปฯ ทฺถิยํ ฌานํ ๗ ตฺถิยํ ฌานํ ๗ จตฺตฺถํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ๗ อากาसानญฺจายตฺนํ ๗ วิญฺญาณญฺจายตฺนํ ๗
อากิณฺจญฺจายตฺนํ ๗ สพฺพโส อากิณฺจญฺจายตฺนํ สมตฺติกฺกมฺม
เนวสณฺยานาสณฺจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ๗ โส ตาย
สมฺมาปฺตฺติยา สโต วุฏฺฐหฺติ โส ตาย สมฺมาปฺตฺติยา สโต
วุฏฺฐหฺติวฺวา เย ฌมฺมา อตีตา นฺริทฺธา วิปฺริณฺตา เต ฌมฺเม
สมนฺุสฺสตี เอวํ กิร เม ฌมฺมา อหุตฺวา สมฺโภจนฺติ หุตฺวา
ปฏฺิเวณฺตีติ ๗ โส เตสุ ฌมฺเมสุ อนุปาโย อนฺปาโย อนิสฺสํโต
อปฺปฏฺิพฺพฺุโร วิปฺปมฺตฺโต วิสฺยฺตฺโต วิมฺริยาทิกฺเตน เจตฺสา วิหฺรติ
#๑. สฺยา. อตฺตฺริ ๗ ๒. สฺยา. อตฺถิ เตวฺวสุส ๗

เล่มที่ 26 สาริปุตตฤเถรคาถาวณณา 661

โส อคฤติ อคฤตริ นิสฺสรณนฺติ ปชานาติ ฯ ตพฺพหุสิการา

อคฤติเตววสุส (๑) โหติ ฯ

ปฺน จ ปรี ภิกฺขเว สาริปุตฺโต สพฺพโส เนวสณฺณานา-
สณฺณายตฺนํ สมตฺติกมฺม สณฺณาวะทยิตนโรรํ อุปสมฺบฺชช วิหริติ
ปฺลณฺณาย จสุส ทิสฺวา อาสวา ปรีกฺขีณา โหนติ ฯ โส
ตายนฺ สมายตฺติยา สโต วุจฺจหติ โส ตายนฺ สมายตฺติยา สโต
วุจฺจหิตฺวา เย ชมฺมา อตีตา นโรรํชา วิปริณฺตา เต ชมฺเม
สมนฺนุสฺสตี เหวํ กิร เม ชมฺมา อหุตฺวา สมฺโภณฺติ หุตฺวา
ปฺฏิเวณฺตีติ ฯ โส เตสุ ชมฺเมสุ อนฺปาโย อนฺปาโย อนิสฺสตีโต
อปฺปฏิพฺพทฺโร วิปฺปมฺคฺโต วิสฺขุตฺโต วิมฺริยาทิกเตน เจตฺสา วิหริติ
โส นคฤติ (๒) อคฤตริ นิสฺสรณนฺติ ปชานาติ ฯ ตพฺพหุสิการา
นคฤติเตววสุส โหติ ฯ

ยํ โข ตํ ภิกฺขเว สมฺมา วทฺมานโน วเทยฺย วสิปฺปตฺโต
ปารมิปฺปตฺโต อริยสฺมี สีสฺสมี วสิปฺปตฺโต ปารมิปฺปตฺโต
อริยสฺมี สมานิสฺสมี วสิปฺปตฺโต ปารมิปฺปตฺโต อริยาย ปฺลณฺณาย
วสิปฺปตฺโต ปารมิปฺปตฺโต อริยาย วิมุตฺติยาติ ฯ สาริปุตฺตเมวต
° สมฺมา วทฺมานโน วเทยฺยาติ (๓) ฯ

เอวํ มหาปฺปฺลฺหาสชวณฺติกฺขนิพฺเพชฺชิกภาวปฺปตฺตายนฺ มหตฺติยา
พฺพุทธิยา สมนฺนาคตฺตตา เถโร มหาพฺพุทธิตี อคฺฤโต ฯ ชมฺมนฺนวย-
#๑. สฺยา. อคฤติ เตววสุส ฯ ๒. สฺยา. อคฤติ ฯ ๓. ม. อุปรี.

#๑๔/๑๕๕-๑๖๔/๑๑๖-๑๒๑ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 662
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณนา หน้า 662

เวทิตา ปนสฺส สมฺปสาทนียสฺสฺสฺสฺสฺสฺส (๑) ทีเปตพฺพาฯ ตตฺถ หิ
สพฺพญฺญตฺตวณฺสทิสฺส เถรสฺส นยฺกคาโห วุฑฺโฒฯ

อชฺโผ ชพสมานฺติ สวเกสฺส ปญฺญา ยุกฺกิสฺสคตฺตฺตา
สพฺพถาปี อชฺโผ สมานิ ปรมปฺปิจฺจตฺตย อตฺตานิ อชานนฺตํ
วีย กตฺวา ทสฺสเนน ชพสทิสฺส มนฺทสฺสริกฺโข กิเลส-
ปริพาหาภาเวน นิพฺพุโต สิตฺติภูโต สทา จรติ นิจฺจํ วิหฺรตีติ
อตุโถฯ

ปริจฺฉินฺโณติ กถา เถเรน อตฺตโน กตฺกิจฺจํ ปกาเสนฺเตน
ภาสิตา สวปี วุฑฺตฺตฺถาเยวฯ

สมฺปาเทถปฺปมาเทนาคี อยฺ ปน อตฺตโน ปรินิพฺพาน-
กาเล สนฺนิปตฺตานิ ภิกฺขุณฺโณ โอิวาททานวเสน ภาสิตา สวปี
วุฑฺตฺตฺถาเยวตีฯ

สาริปฺพุตฺตฺถเระคาถาวณณนา นิฏฺฐิตาฯ

#๑. ที. ปา. ๑๑/๗๓/๑๐๘ ฯ

ปีสุณน จ โภชนนาติ อาทิกา आयस्मित อานนุทศเถรส
คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมฺปี ปุริมพุทฺเธสุ กตาทิกาวโร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต
กาเล หังสวดีนคเร สตฺถุ เวมาตีกภาตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ
สุมนฺตีสฺส นามํ อโหสิ ฯ ปีตา ปนฺสฺส อานนุทราชา
นาม ฯ โส อตฺตโน ปุตฺตสฺส สุมณฺกุมารสฺส วยฺปตฺตสฺส
หังสวดีโต วิสโยชนสฺเต จานเ โภคนคฺริ อทาสี ฯ โส กทาจิ
กทาจิ อาคนฺตฺวา สตฺถารณฺจ ปีตรณฺจ ปสฺสตี ฯ ตทา
ราชา สตฺถารณฺจ สตฺสหสฺสปริมาณํ ภิกฺขุสํมณฺจ สยเมว
สทกฺกจํ อุปฺภูจฺหิ อณฺเณถํ อุปฺภูจฺาคุ น เทติ ฯ

เตน สมเยน ปจฺจนฺโต กุปีโต อโหสิ ฯ กุมารो ตสฺส
กุปีตภาวํ รณฺโณ อนาโรเจตฺวา สยเมว ตํ วุปรสเมติ ฯ ตํ
สุตฺวา ราชา ตฺถุจฺมานโส ปุตฺตํ ปกฺโกสาเปตฺวา วริ เต
ตาท ทมฺมิ วริ คณฺหาหีติ อาห ฯ กุมารो สตฺถารํ
ภิกฺขุสจฺมณฺจ เตมาสํ อุปฺภูจฺหนฺโต ชีวิตํ อวณฺจ กาคุ อิจฺฉามิตี
อาห ฯ เอตํ น สกฺกา อณฺถํ วเทหีติ ฯ เทว ขตฺติยานํ
เทวกถา นาม นตฺถิ เอตเทว เม เทหิ น มยฺหํ อณฺเณน
อตุโถติ ฯ สเจ สตฺถา อานุชานาติ ทินฺนเมวาติ ฯ โส สตฺถุ
จิตฺตํ ชานิสฺสामीติ วิหารํ คโต ฯ เตน จ สมเยน ภควา

ภคตทิจจํ นิภูจาเปตฺวา คนฺธกฺขี ปวิญฺโจ โหติ โส ภิกฺขุ
อุปสงฺกมิตฺวา อหํ ภนฺเต ภควนฺตํ ทสฺสนาย อากโต ทสฺเสถ
เม ภควนฺตนฺติ อหํ ๑ ภิกฺขุ สุมนฺโน นาม เถโร สตฺถุ
อุปฏฺฐาโก ตสฺส สนฺติกํ กจฺฉาหีติ อหํสุ ๑ โส เถรสฺส
สนฺติกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา สตฺถารํ ภนฺเต เม ทสฺเสถาติ
อหํ ๑ อถ เถโร ตสฺส ปสฺสนตฺสเสว ปจฺวิยํ นิมุขฺชิตฺวา
สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา ภนฺเต ราชปฺตฺโต ตุมฺหากํ ทสฺสนาย
อากโต ติ อหํ ๑ เตนฺหิ ภิกฺขุ พหิ อาสนํ ปญฺญาเปหีติ ๑
เถโร ปุณฺปี ตสฺส ปสฺสนตฺสเสว พุทฺธาสนํ กเหตุวา
อนฺโตคฺนฺธกฺขี นิมุขฺชิตฺวา พหิปริเวณฺเ ปาตุภวิตฺวา คนฺธกฺขี-
ปริเวณฺเ อาสนํ ปญฺญาเปสิ ๑ กุมารो ตํ ทิสฺวา มหนฺโต
วตฺถํ ภิกฺขุติ จิตฺตํ อุปฺปาเทสิ ๑

ภควาปี คนฺธกฺขีโต นิภฺขมิตฺวา ปญฺจตฺตาสเน นิสีทิ ๑
ราชปฺตฺโต สตฺถารํ วนฺทิตฺวา ปฏฺิสนฺธารํ กตฺวา อยํ ภนฺเต
เถโร ตุมฺหากํ สาสเน วลฺลโภ มณฺเฑติ ๑ อาม กุมาร
वलฺลโภติ ๑ ที กตฺวา ภนฺเต เอส วลฺลโภ โหตีติ ๑ ทานาทินิ
ปฺญฺญานํ กตฺวาติ ๑ ภควา อหฺมปี อยํ เถโร วิย อนาคเต
พุทฺธสาสเน วลฺลโภ โหตุกาโมติ สตฺตาหํ ขนฺธาวารภคฺตํ
นาม ทตฺวาปี สตฺตเม ทิวเส ภนฺเต มยา ปิตุ สนฺติกา
เตมาสํ ตุมฺหากํ ปฏฺิชคฺคนวโร ลทฺโธ เตมาสํ เม วสุสวาสํ

เล่มที่ 26 อานนทศฤรคาถาวรรณนา 665

อริวเสถาติ ๑ ภควา อตุถิ นุ โข ตตุถ คเตน อตุถิตติ
โอโลเกตุวา อตุถิตติ ทิสฺวา สุตฺตสฺสเสน โข กุมาร ตถาคตา
อภิมนฺตฺตติ อห ๑ กุมารโ อญฺญาตํ ภควา อญฺญาตํ สุตฺตาทิ
วตุวา อหํ ภนฺเต ปุริมตฺรํ คนฺตุวา วิหารํ การมมิ มยา
เปสฺสิตเต ภิกฺขุสฺตสฺสเสน สทฺธิ อากจฺจถาติ ปฏฺิณฺณํ คเหตุวา
ปิตุ สนฺตํกํ คนฺตุวา ทินฺนา เม เทว ภควตา ปฏฺิณฺณา
มยา ปหิตเต ภควนฺตํ เปเสยฺยาถาติ ปิตฺรํ วนฺทิตฺวา นิภฺขมิตุวา
โยชเน โยชเน วิหารํ กโรนฺโต วิสโยชนสฺตํ อทฺธานํ คโต ๑
คนฺตุวา จ อตุตโน นคเร วิหารภฺจฺจํ วิจฺจินฺโต โสภนสฺส
นาม กุญฺมํพิทสฺส อญฺยานํ ทิสฺวา สตสฺสเสน กิณฺติวา
สตสฺสเสสํ วิสฺสชเชตุวา วิหารํ การเสสิ ๑ ตตุถ ภควโต คนฺธกุญฺธิ
เสสภิกฺขุณญจ รตฺตติภฺจฺจํทิวาภฺจฺจํตถาย กุญฺธิเลณมณฺฑาเป
การตุวา ปาการปฺริภฺเจปํ ทวารโกภฺจฺจกณฺญจ นิภฺจฺจาเปตุวา ปิตุ
สนฺตํกํ เปเสสิ นิภฺจฺจิตํ มยฺหํ กิจฺจํ สตุถารํ ปหิณฺถาติ ๑
ราชา ภควนฺตํ โภเชตุวา ภควา สุมนฺสฺส กิจฺจํ
นิภฺจฺจิตํ ตุมฺหากํ कमํ ปจฺจาสิสฺตติติ อห ๑ ภควา สตสฺสเสส-
ภิกฺขุปฺริวโต โยชเน โยชเน วิหารสฺสุ วสฺมาโน อคฺมาสิ ๑
กุมารโ สตุถา อากจฺจตฺตติ สตุถวา โยชนํ ปจฺจुकคนฺตุวา
คนฺธมาลาทีหิ ปุชฺชมาโน (๒) สตสฺสเสน กิเต โสภเน นาม
#๑. มโนรธ. ภควนฺตํ ปฏฺิณฺณํ คาทาเปตตุวา ๑ ๒. สี. เอตุถนฺตเร
#ภควนฺตํ อานนฺตุวาติ ทิสฺสติ ๑

อุยยาน สดสหัสเสน การิต วิหารี ปเวเสตุวา

สดสหัสเสน เม กิต สดสหัสเสน มาปิต

โสภน นาม อุยยาน ปฏิกุณห มหามุนีติ

ต นียยาเทสิ ฯ โส วสุปปนายิกทิวเส มหาทาน ปวตเตตุวา
อิมินาว นีหารเน ทาน ทเทยยาถาติ ปุตตทาเร อมจเจ จ
กัจจกรณียesu จ นियोเซตุวา สย สุมนตเถรสส วสนภูจาน-
สมิเปยเว วสนโต เตมาสิ สดถาริ อุปภูจหนโต อุปภุจาย
ปวารณาย กาม ปวิสิตุวา สดดาห มหาทาน ปวตเตตุวา
สดตเม ทิวเส สดถุ ภิกขุสดสหัสสสุ จ ปาทุมเล ติจีวรานิ
จเปตุวา วนุทิตวา ภนเต ยเทติ มยา สดดาห ขนธา-
วารทานโต ปภุจาย (๑) ปุณณิ กต น ตี สกคสมปตติอาทิน
อตุถาย อถ โข อหิ อย สุมนตเถโร วีย อนาคเต เอกสุส
พุททสุส อุปภุจโก ภเวยุนนติ ปณิธาน อกาสิ ฯ สดถาปิสส
อนนตรายตี ทิสวา พุยากริตวา ปภุคามิ ฯ

โสปี ตสมิ พุทฐุปปาเท วสุสสดสหัสสิ ปุณณานิ กตุวา
ตโต ปรมปิ ตตถ ตตถ ภเว อุพารานิ ปุณณกมฺมานิ
อุปจันติวา เทวมนุสเสสุ สัสนโต กสุสปิสส ภควโต กाल
ปิณฑาย จรโต เอกสุส เถรสส ปตตคคหณตถิ อุตตรสาฎก
ทตุวา ปุัง อกาสิ ฯ ปุณ สกเค นีพพตติตุวา ตโต จโต
#๑. ส. ยเทติ มหาทานโต ปภุจาย ฯ

เล่มที่ 26 อานนทตเถรคาถาวณณา 667

พาราณสีราชา หุตวา อฏฺฐ ปจฺเจกพุทฺธเท ทิสฺวา เต โภเชตฺวา
อตุตฺโน มงฺคฺลยฺยานเ อฏฺฐ ปณฺณสาธาโย กาเรตฺวา เตสํ
นีสิตฺนตฺถาย อฏฺฐ สพุทฺธนมยปีเ เจว มณฺเิอาธารเก จ
ปฏฺฐียาเทตฺวา ทสวสฺสสทฺสทานิ อูปฏฺฐานํ อกาสิ ฯ เอตานิ
ปากฏฺฐจฺานานิ ฯ

กปฺปสฺตสทฺสสฺสํ ปน ตตฺถ ตตฺถ ภาเว ปุณฺณานิ กโรนฺโิตว
อมฺหากํ โพิธสฺตฺเตน สทฺธิํ ตฺสิตฺปุเร นิพฺพตฺติตฺวา ตโต จูโต
อมฺโิตนสฺกทฺสฺส เกเห นิพฺพตฺติ ตสฺส สพุเพ ฌาตเก
อานนฺทิตเ กโรนฺโิต ชาติติ อานนฺโทเทวว นามํ อโหสิ ฯ
โส อนุกฺกเมน วยปฺปฺตฺโต กตาภินิกฺขมเน สมฺมาสมฺโพธิํ
ปตฺวา ปวตฺติตฺวารมฺมจฺกเก ปจฺมํ กปฺลวตฺถุํ คนฺตฺวา ตโต
นิกฺขนฺเต ภาวติ ตสฺส ปรีวารตฺถุํ ปพฺพชิตฺตุํ นิกฺขนฺเตหิ
ภทฺทียาทีหิ สทฺธิํ นิกฺขมิตฺวา ภาวโต สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา
น จิสฺเสว आयสฺมโต ปุณฺณสฺส มนฺตานิปฺตฺตสฺส สนฺติเก
ธมฺมกถํ สุตฺวา โสตาปตฺติผลเ ปตฺติฏฺฐหิ ฯ

เตน จ สมเยน ภาวโต ปจฺมโพธิยํ วิสฺตฺิวสฺสานิ
อนิพฺพทฺธอูปฏฺฐาจา อเหตุํ ฯ เอกทา นาคสมาโิต ปตฺตจิวริ
คเหตุวา วิจริ เอกทา นาคโิต เอกทา อูปวาโน เอกทา
สุนกฺขตฺโต เอกทา จุนฺโท สมณฺฑเทโส เอกทา สาคโิต
เอกทา เมฆมิโย เต เขภฺยเยน สตฺถุ จิตฺตํ นาราชยีสฺสุ ฯ

อถกทิวสั ภควา คณฐกฐิปรีเวณ ปณตตวรพุทธาสนเ
ภิกขุสัสมปริวโต นิสินโน ภิกขุ อามนเตสิ อหิ ภิกขเว
อิทานิมหิ มหุลโลก เอกจเจ ภิกขุ อิมินา มกุเคน คจจมาติ
วุตเต อณเณน คจจนติ เอกจเจ มยหิ ปตตจิวริ ภูมียิ
นิกขิปนติ มยหิ นินพทฐปฏจากั ภิกขุ ชานาถาติฯ ตั สุตวา
ภิกขุณั ชมมสัเวโค อุทปาติฯ อถายสุมมา สาริปุตโต อุฏจาย
ภควนตั วนุทิตวา อหิ ภนเต ตุมเมห อุปฏจหิสสามีติ
อาหฯ ตั ภควา ปฏิกขิปิฯ เอเตนุปาเยน มหาโมคคัลลัน
อาที กตวา สพเพ มหาสาวกา อหิ อุปฏจหิสสามี อหิ
อุปฏจหิสสามีติ อุฏจหิส จเปตวา อายสมนตั อานนุหิ เตปี
ภควา ปฏิกขิปิฯ โส ปน ตุณหิเยว นิสิทิฯ อถ นั ภิกขุ
อาหิสั อาวุโส ตวมปิ สตถุ อุปฏจจากฎจัน ยาจหิติฯ
ยาจิตวา ลทฐจจัน นาม กิทิสั โหติ สเจ รุจจติ สตถา
สยเมว วกขตีติฯ อถ ภควา น ภิกขเว อานนุโท อณเณหิ
อุสสาเหตุพโพ สยเมว ชานิตวา มั อุปฏจหิสสตีติ อาหฯ
ตโต ภิกขุ อุฏเจหิ อาวุโส อานนุท สตถาริ อุปฏจจากฎจัน
ยาจหิติ อาหิสัฯ

เถโร อุฏจหิตวา สเจ เม ภนเต ภควา อตตนา
ลทฐิ ปณตจิวริ น ทสสติ ปณตปิณทปาต น ทสสติ
เอกคณฐกฐियิ วสิดุ น ทสสติ นิมนตุนั กเหตุวา น คมิตสสติ

เล่มที่ 26 อานนตฺเถรคาถาพรรณนา 669

เอวาทิ ภควนฺตํ อุปฺภูจฺหิสฺสามิตฺติ อห ๑ เอตฺตเก (๑) คุณฺ
ลภโต สตฺถุ อุปฺภูจฺานเ โโก ภาโรติ อุปฺวาทโมจฺนตฺถํ อิม
จตฺตารโ ปฏิกฺุเขปา จ สเจ ภนฺเต ภควา มยา คหิต-
นิมนฺตํ คมิตฺสฺติ สจาทิ เทสนฺตรโต อากตาคเต ตาวเทว
ทสฺเสตฺถํ ลจฺนามิ ๑ ยทา เม กงฺขา อุปฺปชฺชติ ตาวเทว
ภควนฺตํ อุปฺสงฺกมิตฺถํ ลจฺนามิ สเจ ภควา ปรมฺมุขา เทสิตฺถํ
ชฺมมํ ปฺน มยฺหิ กเถสฺสฺติ เอวาทิ ภควนฺตํ อุปฺภูจฺหิสฺสามิตฺติ
เอตฺตกมฺปิ สตฺถุ สนฺติเก อนฺนุคฺคหิ น ลภติติ อุปฺวาท-
โมจฺนตฺถญฺเจว ชฺมมฺภณฺฑาทคาริกภาวปารมฺปิปรณตฺถญฺจ อิม
จตฺสฺโส อายาจฺนา จาติ อญฺจ วาเร คเหตุวา นิพฺพุตฺตฺถจฺโก
อโหสิ ๑ ตสฺเสว จานนฺตรสฺส อตฺถาย กปฺปสฺตสฺสฺสํ ปฺริตานิ
ปารมฺนิ ผลํ ปาปฺนิ โส อุปฺภูจฺากญฺจานํ ลทฺททิวสโต ปฏฺจาย
ทสฺพลํ ทฺวิเชน อฺทเกน ตฺวิเชน ทนฺตกญฺเจน หตฺถปาทปฺริกมฺเมน
ปฺริจฺิปฺริกมฺเมน คนฺธกฺุปฺริเวณสมฺมุชฺชเนนาติ เอวมาทฺิหิ กิจฺเจหิ
อุปฺภูจฺหนฺโต อิมาย นาม เวลาย สตฺถุ อิทํ นาม ลทฺฐํ
วญฺญฺติ อิทํ นาม กาคํ วญฺญฺติติ ทิวสภาคํ สนฺติกาจโร
หุตฺวา รตฺติภาเถ มหนฺตํ ทณฺฑทฺิปีกํ คเหตุวา คนฺธกฺุปฺริเวณํ
นว วาเร อนฺนฺปฺริยชาติ สตฺถุริ ปกฺโกสนฺเต ปฏฺิวจฺนทานาย
ถินมิทฺทวิโนทนฺตํ ๑

#๑ ส. น อุปฺภูจฺหิสฺสามิตฺติ เอตฺตกเมว ๑

บุพทกนิกายกุกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 670
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 670

อด นั สตฺถา เขตวเน อริยคณมชฺเฒ นิสินฺโน อนน-
ก-
ปริยาเยน ปัสสีตฺวา พหุสฺสุตฺตานิ สติมนฺตานิ คติมนฺตานิ
ชิตฺติมนฺตานิ อุปกฺกจากานนฺจ ภิกฺขุณฺโณ อคฺคกฺกฺจฺจเน จเปตี ฯ
เอวํ สตฺถารา ปณฺจสุ จาเนสุ เอตทกฺเค จปีโต จตฺถิ
อจฺฉริยพฺกฺตชฺมเมหิ สมนฺนาคโต สตฺถุ ชฺมมโกสารถฺโข อโย
มหาเถโร เสโขว สมานิ สตฺถริ ปรินิพฺพุเต เหฏฺฐา วุตฺตนเยน
ภิกฺขุหิ สมุตฺเตชิตฺโต เทวตฺยา จ สํเวชิตฺโต เสวเยว จ ทานิ
ชฺมมสงฺคีติ กาทพฺพา น โข ปน เมตฺติ ปฏฺฐิรूपิ ยวายิ เสโข
สกรณฺนิโย หุตฺวา อเสเขหิ เถเรหิ สทฺธิ ชฺมมํ สงฺคายิตฺตุ
สนฺนิปาตํ คนฺตุนฺติ สลฺยชาตฺตฺสาโห วิปสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา
พหุเทวเรตฺติ วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺโต จงฺกเม วิริยสมตฺ
อลภิตฺวา วิหาริ ปวิสิตฺวา สยเน นิสิตฺติตฺวา สยิตฺกามา กายิ
อวฏฺฏเฐสิ ฯ อปฺปตฺตลฺยจ สีสํ พิมฺโพหนํ ปาทา จ ภูมิตฺ
มุตฺตมตฺตา เอตฺตฺมึ อนฺตเร อนฺนปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมฺจฺจ
ฉพฺภิตฺถโย อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

อารามทวารานิกขมม	ปทุมุตโตโร มหามุนิ
วสุเสนโต อมตํ วุฏฺฐิ	นิพฺพาเปสิ มหาชนํ ฯ
สตฺตสฺสสา (๒) เต ชีรา	ฉพฺภิตฺถยา มหิตฺธิกา
ปริวารเนตฺติ สมพฺพุตฺติ	ฉายาว อนฺนปายินิ (๓) ฯ

#๑. พุ. อ. ๓๒/๑๒/๓๕ ฯ ๒. สฺยา. สตฺตสฺสสิ ฯ ๓. สฺยา. อนฺนปายินิ O

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 671
เล่มที่ 26 อานนทตเถรคาถาวณณา 671

หตถิกขนุชคโต อาสี	เสตจจตต์ วรุตตมัม
สุจารูรูป (๑) ทิสวาน	ปีติ เม อุทปชชถ ๗
โอรุยห หตถิกขนุชมหา	อุปคจณี นราสภัม
รตนามยจตต์ เม	พุทฐเสฏฐสส ธารयी ๗
มม สงกปปมณณาย	ปทุมุตตโร มหาอิสิ
ตัม กถัม จปยิตวาน	อิมา คาถา อภาสถ ๗
โย โส จตตมธารเอติ (๒)	โสณณาลงการภูติตัม
ตมหม์ กิตตยิสสามิ	สุณณถ มม ภาสโต ๗
อิโต คนตฺวา อัย โปโส	ตฺลิต्तัม อาวสิสฺสตี
อนุกุสฺสตี สมปตตี	อจฺจราหิ ปุรฺกขโต ๗
จตฺตีสตีกขตฺตัม จ	เทวราชัน กวิสฺสตี
นราธิโป อภูจสตี	วสุธัม อาวสิสฺสตี ๗
อภูจปณณาสกขตฺตัม จ	จกฺกวตฺตี ภาวิสฺสตี
ปเทสราชัน วิปฺลัม	มหิยา การยิสฺสตี ๗
กปฺปสตสทสฺสมหิ	โอกุทากกฺลสมภโว
โคตโม นาม โคตเตน	สตฺถา โลเก ภาวิสฺสตี ๗
สกุยานัน กุลเกตฺสส	ถาติพนธู ภาวิสฺสตี
อานนฺโท นาม นามเนน	อุปภูจจาโก มहेสิโน ๗

#๑. สฺยา. สุตานูรูป ๗ ๒. สฺยา. จตตัม อธารयी ๗

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 672
เล่มที่ 26 คีสนิปาตวณณา หน้า 672

อาตาลี นีปโก จาปี	พาหุส เจสุ โกวิท
นิวาตวคฺติ อตฺถทฺโร	สพฺพปาลี ภวิสฺสติ ฯ
ปธานปหิตตฺโต โส	อุปสนฺโต นิรุปริ
สพฺพาสเว ปริณฺญา	นิพฺพายิสฺสตุยนาสโว ฯ
สนฺติ อารณฺยกา นาคา	กฺุณฺชรา สญฺุจิชายนา
ติชฺปฺภินฺนา มาตงฺกา	อีสาทนฺตา อรุพฺพหฺวา ฯ
อนกสฺตสทฺสธา	ปณฺฑิตาปี มหิตฺธิกา
สพฺเพ เต พุทฺธนาถสฺส	น โหนฺตุ ปณฺธิมฺหิ เต (๑) ฯ
อาทียา เม (๒) นมฺสฺสามิ	มชฺฉิเม อถ ปจฺฉิเม
ปสนฺนจิตฺโต สุมโน	พุทฺธเสญฺุจि อฺุปญฺุจฺหิ ฯ
อาตาลี นีปโก จาปี	สมฺปชาโน ปญฺิสฺสโต
โสตาปตฺติผลิ ปตฺโต	เสขญฺิมิสฺสุ โกวิท ฯ
สทฺสทฺสสิโต กปฺเป	ยิ กมฺมมฺภินิหริ
ตาหิ ญฺุมิมนฺุปตฺโต	จิตา สทฺธมฺมาจลา (๓) ฯ
สุวาคคิ วต เม อาสิ ฯ เป ฯ	กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

ฉพฺภิลโย ปน หุตฺวา สจฺจติมณฺุทปฺ ปวิ สิตฺวา ฃมฺมํ
สงฺคายนฺุโต ตตฺถ ตตฺถ ภิกฺขุณฺโณ โอวาททานวเสน อตฺตโน
ปฏฺิพตฺติทปฺนาทิวเสน จ ภาสิตคาถา เอกชฺฉํ กตฺวา อนุกฺกเมน
#๑. สฺยา. น โหนฺติ ปรีวิมฺภิตา ฯ ม. น โหนฺตฺปณฺธิมฺหิ ฯ
#๒. สฺยา. อาทียาเม ฯ ๑. สฺยา. สทฺธา มหฺปฺผลา ฯ

ขุททกนิกายสงคายนกาเถ เถรคาถาสู สงคีตี อารโเปนโต

ปีสุณน จ โภชนน จ

มจฺจรีนา จ วิภูตินิกฺขินา (๑)

สจฺจิตฺ น กเรยฺย ปณฺชติโต

ปาโป กาปุริเสน สงฺคโม.

สทฺเชน จ เปสเลน จ

ปณฺณวตา พหุสฺสฺเตน จ

สจฺจิตฺ (๒) ทิ กเรยฺย ปณฺชติโต

ภทฺโท สปุริเสน สงฺคโม.

ปสฺส จิตฺตกตฺ พิมฺพํ อรฺกายํ สมฺมสฺสิตฺ

อาตุริ พหุสงฺกปฺปี ยสฺส นตฺถิ ฐวํ จิตฺติ ฯ

[ปสฺส จิตฺตกตฺ รูปี มณฺธินา กุณฺฑาเลน จ

อภฺจิตฺเตน โอนทฺธิ สห วตฺเตหิ โสภติ ฯ

อลตฺตกกตา ปาทา มุขํ จุณฺณกมฺภจฺจิตฺ

อลํ พาลสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสิโน ฯ

อภฺจปทกตา เกสา เนตฺตา อณฺชนมฺภจฺจิตา

อลํ พาลสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสิโน ฯ

อณฺชนิว นวา จิตฺตา ปุตฺติกาโย อลงฺกโต

อลํ พาลสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสิโน ฯ

#๑. สฺยา. วิภูตินิกฺขินา ฯ ๒. สฺยา. เอตฺถนตฺเร หีติ ทิสฺสติ ฯ

โอทหิ มิคโว ปาสั	นาสทา วาคูร์ มิโค
ภตุวา นิวาปี คจณาม	กนฺทนฺเต มิคพนฺธเก ฯ
ฉินฺโน ปาโส มิควสฺส	นาสทา วาคูร์ มิโค
ภตุวา นิวาปี คจณาม	โสจฺนฺเต มิคลุทฺทเก ฯ]
พหุสฺสุโต จิตฺตกถิ	พุทฺธสฺส ปรึจารโก
ปนฺนภาโร วิสณฺณตุโต	เ สยฺยํ กปฺเปติ โคตโม.
จีณาสโว วิสณฺณตุโต	สงฺกาตีโต สุนิพฺพุโต
ชาเรติ อนฺติมิ เทหิ	ชาติมรณปรารุ ฯ
ยสฺมี ปติฏฺฐิตา ชมฺมา	พุทฺธสฺสชาติจพฺพนฺธโน
นิพฺพานกมเน มกฺเค	โสยฺยํ ติฏฺฐติ โคตโม.
ทฺวาสิตี พุทฺธโต คณฺหิ (๑)	เทว สหสฺसानิ ภิกฺขุโต
จตุราสิตีสหสฺसानิ	เย เม ชมฺมา ปวตฺติโน ฯ
อปฺปสฺสุตํ ปุริโส	พลีพฺพโทว จีรติ
มฺसानิ ตสฺส วฑฺฒเนติ	ปฺลยฺวา ตสฺส น วฑฺฒเต ฯ
พหุสฺสุโต อปฺปสฺสุตํ	โย สฺเตนาติมณฺณติ
อนฺโร ปทีปฺชาโรว	ตเถว ปฏฺฐิภาติ มํ ฯ
พหุสฺสุตํ อฺปาเสยฺย	สุตฺถจฺ น วินาสเย
ตํ มฺลํ พุทฺหมจฺริยสฺส	ตสฺมา ชมฺมชโร สียา ฯ
ปฺพพฺพาปรณฺณฺญ อตฺถณฺณฺญ	นिरุตฺติปทโกวิโท
สุคฺคหิตฺถจฺ คณฺหาติ	อตฺถณฺญโจปปริกฺขติ ฯ

#[] สยามโปตฺถเก นตฺถิ ฯ ๑. สฺยา. คณฺหิตีปปี ทิสฺสตี ฯ

ขนุดยา ฉนุทิกโต โหติ	อุสุสहितวา तुเลติ ตं
สมเย โส ปทหติ	อชฌตตं सुसमाहितो ५
พหุสุสุตं चम्मच्चरि	สปปल्पณิ พุททสาวกั
चम्मविल्लण्णमागुञ्छि	त्तं गच्छेत्त ताविञ्चि ५
พหุสุสุโต चम्मच्चโร	โกसारกโข มहेสิโน
จกขุ สพพสุส โลกสุส	ปฺชเนยโย พหุสุสุโต ५
चम्ममारामो चम्मच्चโต	चम्मं अनुविजिन्दयि
चम्मं अनुसुसरी गिक्खु	सत्तम्ममा न परिहायति ५
กายमज्जेरกรุโน	หियยमाने अनुञ्जहे
सरिरसुขकिทุชสุส	कुतो सम्मणासुता ५
น ปกขนุติ ทิสสา สพพา	चम्ममा न पक्खिणुति मं
กเต กลุยาณमितตมฺหิ	अनुत्तการिव चायति ५
अपुत्तित्तसहायसुस	अत्तित्तत्तत्तुโน
นตุถิ เอตาทิสั มิตตตं	यथा कायकता सति ५
ये ปุราणा अत्ติตา เต	नवेहि न समेति मे
सुवुช एโกव णायामि	वसुस्पेतोव पक्खिमा ५
ทสุสนาย อติกกนฺเต (๑)	नानावเรच्चเก พหุ
มา วารยิตถ โสตาโร	पसुसनुत्तु สมโย मं ५
ทสุสนาย อติกกนฺเต (๑)	नानावरेच्चเก ปุถु (๒)
กโรติ สตุถา โอกาสิ	न निवारेति जक्खुमा ५

#๑. สฺยา. อติกกนฺเต ๕ ๒. สฺยา. ปุถุ ๕

พุทธกนิกาชฎกถา เถรคาถาพรรณนา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 676
เล่มที่ 26 คีสนิปาตพรรณนา หน้า 676

ปณณวีสติ วสุธานี	เสขภูตสุส เม สโต
น กามสญญา อุปปชชช	ปสุส ฐมมสุฐมมตํ ๑
ปณณวีสติ วสุธานี	เสขภูตสุส เม สโต
น โทสสญญา อุปปชชช	ปสุส ฐมมสุฐมมตํ ๑
ปณณวีสติ วสุธานี	ภควนตํ อุปญจหี
เมตเตน กายกมเมน	ฉายาว อนุปายินี (๑)๑
ปณณวีสติ วสุธานี	ภควนตํ อุปญจหี
เมตเตน วจีกมเมน	ฉายาว อนุปายินี (๑)๑
ปณณวีสติ วสุธานี	ภควนตํ อุปญจหี
เมตเตน มโนกมเมน	ฉายาว อนุปายินี (๑)๑
พุทธสุส จงกมนตสุส	ปิญจโต อนุจงกม
ฐมเม เทลียมานมหิ	ฉานํ เม อุทปชชช ๑
อหํ สกรณียมหิ	เสโข อุปตตมานโส
สตถุ จ ปรีนิพพาน	โย อมหํ อนุกมปโก ๑
ตทาสี ยํ ภีสนํ	ตทาสี โลมหंस
สพพ (๒) การารูเปเต	สมพพชช ปรีนิพพเต ๑
พหุสุโต ฐมมชโร	โกสสารกุโข มหสิโน
จกขุ สพพสุส โลกสุส	อานนุโท ปรีนิพพุโต ๑
พหุสุโต ฐมมชโร	โกสสารกุโข มหสิโน
จกขุ สพพสุส โลกสุส	อนุชการเร ตโมนุโท ๑

#๑. สญา. อนุปายินี ๑ ๒. สญา. สพพวา... ๑

เล่มที่ 26 อานนุทศเถรคาถาวรรณนา 677

คติมฺนุโต สติมฺนุโต ธิติมฺนุโต จ โย อิติ
สทฺฐมฺมารโก (๑) เถโร อานนุโท รตนากโร ฯ
ปริจฺฉินฺโณ มยา สตุถา กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนํ
โอหิตฺโต ครุโก ภาโร นตฺถิ ทานิ ปุณฺณพฺภโวติ (๒)

อิมมา คาลา อภาสี ฯ

ตตฺถ ปิสุณฺเนน จาติ อาทิตฺโต เทว คาลา ฉพฺพคฺลียะ
ภิกฺขุ เทวตตฺตปฺภิกฺขียะหิ ภิกฺขุหิ สทฺฐี สํสคฺคํ กโรนฺเต ทิสฺวา
เตสํ โอวาททานวเสน วุตฺตา ฯ ตตฺถ ปิสุณฺณาติ ปิสุณฺยา
วาจาย ฯ ตาย หิ ยุตฺโต ปุคฺคโล ปิสุณฺณติ วุตฺโต ยถา
นิตฺถนฺนยุตฺโต ปญฺเญ นีโลติ ฯ โภชนฺนาติ กุชฺฌนฺตีเลน ฯ
อตฺตสมฺปตฺตินิคฺคหณฺนลกฺขณฺสฺส มจฺเจรสฺส สมฺภวโต มจฺจริณา ฯ
วิภูติณฺนุทินาติ สตุตฺตานํ วิภูติํ วิภวนํ วินาสํ อิจฺฉนฺเตน
วิภูติํ วา วิสฺสุ ภาโว เภโท ตํ นนฺทเนน สพฺพเมตํ
เทวตตฺตปฺภิกฺขียะ สนฺธาย วุตฺตํ ฯ เต หิ ปญฺจวตฺถุทีปนาย
พฺหุ ชเน สมฺมาปฺปฏิปฺปนฺเน ภินฺทนฺตา สตุถริ พหิทฺธตฺตาย (๑)
ถทฺฐมจฺจริยาทิมจฺจริยปฺกตามหาชนฺสฺส มหโต อนตฺถาย
ปฺปฏิปฺชฺชิสฺสุ ฯ สचितฺตฺตติ สหายภาวํ สํสคฺคํ น กรยฺย กิ
การณา ปาโป กاپฺปรีเสน สจฺจโม กاپฺปรีเสน ปาป-
ปุคฺคเลน สมาคโม นีหิโน ลามโก ฯ เย หิสฺส ทิฏฺฐานฺนคฺคตี
#๑. สฺยา. สทฺฐมฺมารโก ฯ ๒. พุ. เถร. ๒๖/๓๕๓/๔๐๕ ฯ
#๓. สී. อวหิตฺถตฺตาย ฯ

อาปชชนฺติ ฯ เตสํ ทูจินฺติตาภิเกทํ พาลลกุชณเมว อาวหติ ปเคว
วจนกรสฺส ฯ เตนาห ภควา ยานิ กานิจิ ภิกฺขเว ภยานิ
อุปฺปชชนฺติ สพฺพานิ ตานิพาลโต อุปฺปชชนฺติ โน
ปณฺทิตโตติอาทิ ฯ

เยน ปน สํสกุโล กาทพฺโพ ตํ ทสฺเสตฺถุ สทฺเธน
จาติอาทิ วุตฺตํ ฯ

ตตฺถ สทฺเธนาติ กมฺมกมฺมผลสทฺธาย เจว รตนตฺตยสทฺธาย
จ สมฺนฺนาคเตน ฯ เปสเลนฺติ ปิยสีเลน สีสสมฺปนฺเนน ฯ
ปณฺณวตฺติ อุทฺยตฺถคามินิยา (๓) นิพฺเพชฺชีกาย ปณฺณาย วเสน
ปณฺณาสมฺปนฺเนน ฯ พหุสฺสฺเตนาติ ปรียตฺติปฏฺวิเวชฺชปาหุสจฺจํ
ปารีปฺฐริยา พหุสฺสฺเตน ฯ ภทฺโทติ เตน ตาภิเสน สารุณา
สงฺกโม ภทฺโท สุนฺทโร กลฺยาโณ ทิฏฺฐธมฺมิกาภิเกทํ อตฺถํ
อาวหตีติ อธิปฺปาโย ฯ

ปสฺส จิตฺตกตฺตฺติอาทิกา สตฺต คธา อตฺตโน รูป-
สมฺปตฺตี ทิสฺวา กามสฺลณฺํ อุปฺปาเทนฺติยา อุตฺตราย นาม
อุปาสิกาย กายวิจฺจนฺทชนฺตถํ ภาสิตา ฯ อมฺพปาลี คณิกํ
ทิสฺวา วิภฺจิตฺตจิตฺตํ โอวาททานตฺตฺตฺติปี วทฺนฺติ ฯ ตา เหฏฺฐา
วุตฺตตฺถาเอว ฯ

พหุสฺสฺสโต จิตฺตกตฺติอาทิกา เทว ฯ คธา เถเรน อรหตฺตํ
#๑. สี. อุทฺยพฺพคคามินิยา ฯ

เล่มที่ 26 อานนทตเถรคาถาวณณา 679

ปตฺวา อุทานวเสน ภาสิตาฯ ตตฺถ ปรีจารโกติ อุปฏฺจาโกฯ
เสยฺยํ กปเปตีติ อรหตฺตปฺปตฺติสมนฺนตฺรํ สยิตตฺตา วุตฺตํฯ เถโร
หิ พหุเทว รตฺตี จงฺกเมน วิตฺตินาเมตฺวา สรีริ อุตฺถุ คาทาเปตฺถุ
โอรรกํ (๑) ปวีสิตฺวา สยิตฺถุ มลฺลจเก นิสินฺโน ปาทา จ ภูมิตฺ
มุตฺตา อปฺปตฺตตฺถจ สีสํ พิมฺโพหนํ เอตฺถนฺตเร (๒) อรหตฺตํ ปตฺวา
สยิฯ

ชีณาสวโติ ปรีกขีณจตฺราสวโ ตโต เอว จตฺถุหิปี โยเกหิ
วิลฺลยฺตุโต รากสงฺกาทินํ อตฺถิกนตฺตตฺตา สงฺกาทีโต สพฺพโส
กิลเสสปรีพาสฺส วุปสนตฺตตฺตา สุนิพฺพุโต สีดฺธิภูโตติ อตฺถโ
ฯ

ยสฺมี ปตฺธิภูจิตฺตา ฌมฺมาติ เถริ อุทฺทิสฺส ชีณาสวมหา-
พฺรหฺมณา ภาสิตา คาทาฯ อุปฏฺจิตฺตาย หิ ฌมฺมสงฺกิตฺติยา
เถริ อุทฺทิสฺส เยหิ ภิกฺขุหิ เอโก ภิกฺขุ วิสฺสคนฺธํ วายตีติ
วุตฺตํฯ อถ เถโร อธิคเต อรหตฺเต สตฺตปณฺณิกุหาทฺวารํ
สํฆสฺส สามกฺกึ ทานตฺถิ อากโต ตสฺส ชีณาสวภาวปฺปกาสนน
สฺสทฺธาवासมหาพฺรหฺมา เต ภิกฺขุ ลชฺชาเปนฺโต ยสฺมี ปตฺธิภูจิตฺตา
ฌมฺมาติ คาทมาหฯ ตสฺสตฺถโ พุทฺธสฺส ภควโต ฌมฺมา
เตเนว อธิคตา ปเวทิตา จ ปฏฺฐิเวธปรียตฺติฌมฺมา ยสฺมี
ปฺริสวีสเส ปตฺธิภูจิตฺตา โสยํ โคตฺตโต โคตโม ฌมฺมภณฺฑาทาคาริโก
สอุปาทิสเสสนิพฺพานสฺส อธิคตฺตตฺตา อิทานิ อฺนุปาทิสเสส-
#๑. สี. โอรณํฯ ๒. สี. น เอตฺถนฺตเรฯ

นิพพานคมนเน มกุเค ปติฏฐหิ ตสฺส เอกังสภาคีติ ฯ

อถกทิวสํ โคปกโมคฺคคฺคฺคาโน นาม พุราหุมนเณ เถโร
ปฺจฺจึ ตฺวํ พหุสฺสโตติ พุทฺธสฺส สาสเน ปากโฏ กิตฺตกา
ธมฺมา เต สตุถารว ภาสิตา ตยา ฐาริตาติ ตสฺส เถโร
ปฏฺวิจัน เตนุโต ทฺวาสีตีติ คากมาห ฯ ตตฺถ ทฺวาสีติ
สทฺสฺसानีติ โยชนา พุทฺธโต คณฺหิณฺตี สมฺมาสมฺพุทฺธโต
อูกคณฺหี ทฺวิสทฺสฺสาธิกานิ อสีติธมฺมกฺขนฺธสทฺสฺसानิ สตุถ
สนฺติกา อธิคณฺหิณฺตี อตุโถ ฯ เทว สทฺสฺसानิ ภิกฺขุโตติ เทว
ธมฺมกฺขนฺธสทฺสฺसानิ ภิกฺขุโต คณฺหี ธมฺมเสนาปติอาทินํ ภิกฺขุณํ
สนฺติกา อธิคจฺฉี ฯ จตุราสีติสทฺสฺसानีติ ตทฺภยํ สโมชานตฺวา
จตุสทฺสฺสาธิกานิ อสีติสทฺสฺसानิ ฯ เย เม ธมฺมา ปวตฺติโนติ
เย ยถาวุตฺตปริมาณา ธมฺมกฺขนฺธา มยฺหํ ปคฺคณา วาจुकฺคตา
ชีวฺหคฺเค ปรีวตฺตนฺตีติ ฯ

อถกทา เถโร สาสเน ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาฐเรปี
คณฺธฐเรปี อนนฺยุตฺตํ เอกํ ปุคฺคํ ทิสฺวา พาหุสจฺจาภาเวน
อาทินํ ปกาเสนุโต อปฺปสฺสุตฺยาขฺนฺติ คากมาห ฯ

ตตฺถ อปฺปสฺสุตฺยาขฺนฺติ เอกสฺส ทฺวินนํ วา ปณฺณาสานํ
อถวา ปน วคฺคานํ อนตฺมโส เอกสฺส ทฺวินนํ วา
สตุตฺตนฺตานมฺปิ อูกคหิตานํ อภาเวน อปฺปสฺสุโต อยํ กมฺมฏฺฐานํ
ปน อูกคเหตุวา (๑) อนนฺยุตฺตนุโต พหุสฺสโต ว ฯ พลิตฺทโทว
#๑ สี. คเหตุวา ฯ

เล่มที่ 26 อานนุทตเถรคาถาวณณา 681

ซีรตีติ ยถา พลิตุโท ซีรมาโน วฑฒมาโน เนว มาตุ น
ปีตุ น เสสชาติกานํ อตุถาย วฑฒติ อถโฆ นีรตุถกเมว
ซีรติ เอวเมวํ อยมปี น อุปชฌายวคตํ กโรติ น อจริยวคตํ
น อคณตุกวตตาทินี น ภาวนํ อนุญญชติ นีรตุถกเมว
ซีรติ ฯ มंसานิ ตสฺส วฑฒนตีติ ยถา พลิตุทสฺส กสน-
การวหนาทิสฺส อสมตฺโต เอโสติ อรณฺเณ วิสฺสภูจสฺส ยถา
ตถา วิจรณตสฺส ขาพณตสฺส ปิวนตสฺส มंसานิ ตสฺส วฑฒนตี
เอวเมวํ อิมสฺสาปี อุปชฌายาทิหิ วิสฺสภูจสฺส สงฺฆํ นิสฺสาย
จตุตทาโร ปจฺจเย ลกิตฺวา อุทฺธวีเรจนาทีนึ กตฺวา กายํ
โปเสนตสฺส มंसานิ วฑฒนตี ฉฺฉลสรีโร หุตฺวา วิจรติ ฯ
ปญฺญาติ โลกียโลกุคฺตฺรา ปนสฺส ปญฺญา เอกงฺกุลิมตฺตาปี น
วฑฒติ อรณฺเณ กจฺฉลตาทินี วิย อสฺส นทฺวารานึ (๑) นิสฺสาย
ตณฺหา เจว นววิธมาโน จ วฑฒตีติ อธิปฺปาโย ฯ

พหุสฺสุโตติ คาถา อตุตโน พหุสจฺจํ นิสฺสาย อนฺถํ
อติมณฺญนฺตํ เอกํ ภิกขุํ อุทฺธิสฺส วุคฺตา ฯ ตตฺถ สฺสเตนาคี
สฺสเหตุ อตุตโน พหุสจฺจนิมิตฺตํ ฯ อติมณฺญตีติ อติภกฺมิตฺวา
มณฺญตี อตุตตานํ อุภกฺเสนฺโต ปรี ปริภวติ ฯ ตเถวาคี ยถา
อนฺโร อนฺธการเ เตลปชฺโชตํ ธาเรนฺโต อาโลกทาเนน
ปเรสฺสเยว อตุถาวโห น อตุตโน ตเถว ปริยคฺติพหุสจฺเจน
#๑. สี่. เอตถนฺตเร ปนาติ ทิสฺสตี ฯ

สุตวา ปุคฺคโถ สุตฺเตน อนุปฺปนฺโน อตฺตโน อตฺถิ อปริปฺเรนฺโต
อนุโร ฌานาโลกทานน ปเรตฺติเยว อตฺถาวโห น อตฺตโน
ทีปธโร อนุโร วีย มยฺหิ อุปฺภูจาทิตฺติ ฯ

อิทานิ พาหุสจฺเจ อานิสฺสํ ทสฺเสนฺโต พหุสฺสุตฺตุนฺติ
กาถมาห ฯ ตตฺถ อุปาเสยฺยติ ปิยฺรูปาเสยฺย ฯ สุตฺตจฺจ น
วินาสเยติ พหุสฺสุตฺติ ปิยฺรูปาเสยฺยวา ลทฺธํ สุตฺตจฺจ น วินาสเยยฺย
น สุตฺตเสยฺย ฌารณฺปริจยฺปริจฺจามนฺตีกาเรหิ วทฺเตยฺย ฯ คํ
มฺถิ พุรฺหมจฺริยสฺสาคิ ยสฺมา พหุสฺสุตฺติ ปิยฺรูปาเสยฺยวา ลทฺธํ คํ
สุตฺติ ปรียตฺติพาหุสจฺจ มคฺคพุรฺหมจฺริยสฺส มฺถิ ปธานการณฺ ฯ
ตสฺมา ฌมฺมธโร ลียา วิมุตฺตตายตฺนสฺเส จตฺวา ยถาสุตฺตสฺ
ฌมฺมสฺส ฌารณ (๑) ปจฺมํ ปรียตฺติฌมฺมธโร ภเวยฺย ฯ

อิทานิ ปรียตฺติพาหุสจฺเจน สาเชตพฺพมตฺถิ ทสฺเสตฺถุ
ปฺพุพฺพาปรณฺญตฺติอาทิ วุตฺติ ฯ ตตฺถ ปฺพุพฺพญจ อปรณฺจ ฌานาตฺติ
ปฺพุพฺพาปรณฺญ ฯ เอกิสฺสา หิ กาถาย ปฺพุพฺพภาเค อปฺลณฺย
มานเป ปฺพุพฺพภาเค วา ปฺลณฺยมานเน อปรภาเค อปฺลณฺย
มานเป อิมสฺส อปรภาคสฺส อิมินา ปฺพุพฺพภาเคน อิมสฺส
วา ปฺพุพฺพภาคสฺส อิมินา อปรภาเคน ภวิตพฺพนฺติ ฌานนฺโต
ปฺพุพฺพาปรณฺญ นาม ฯ อตฺตตฺถาเทภํ ตสฺส ตสฺส ภาสิตสฺส
อตฺถิ ฌานาตฺติ อตฺถณฺญ ฯ นีรุตฺติปทโกวิทฺติ นีรุตฺติย
เสสฺสเปทฺสปี จาติ จตฺตสฺสปี ปฺฐิสฺสมภิทาสฺส เณโก ฯ สุกฺคหิตฺตจ
#๑ ลี. กรณน ฯ

เล่มที่ 26 อานนทตเถรคาถาวณณา 683

คณหาคีติ เตเนว โกวิทภาเวน อตฺถโต พุชฺชนโต จ ฌมมํ
สุคหิตเมว กตฺวา คณฺหาคี ๗ อตฺถลฺลโฆปปริกฺขตีติ ยถาสุตฺตส
ยถาปริยตฺตส ฌมฺมสฺส อตฺถํ อุปปริกฺขติ อิติ สीलํ อิติ
สมาธิ อิติ ปญฺญา อิเม รุปารูปฌมฺมาติ มนฺสา อนฺุเปกฺขติ ๗
ขณฺตุยา ฉนฺทิกโต โหตีติ เตสุ มนฺสา อนฺุเปกฺขิตฺเตสุ
ฌมฺเมสุ ทิฏฺฐินิขฺฌานกขณฺตุยา นิขฺฌานํ ขมาเปตฺวา รุป-
ปริกฺคหาทิมฺเขน วิปฺสฺสนาภินิเวเส ฉนฺทิกโต ฉนฺทชาโต โหติ ๗
ตถาภูโต จ วิปฺสฺสนาย กมฺมํ (๑) กโรนฺโต อุตฺตสฺสทิวา ตฺลฺลติ
ตํปจฺจยนากรูปทฺสฺสนวเสน อุตฺตสฺสํ กตฺวา ตโต ปรี ติลกฺขณํ
อาโรเปตฺวา ตฺลฺลติ อนิจฺจนฺติปี ทฺกขณฺติปี อนตฺตาคิปี
ตํ นามรูปํ ตีเรตี วิปฺสฺสตี ๗ สมเย โส ปทฺหตี อชฺฌตฺตํ
สุสฺมาหิตตี โส เอวํ ปฺสฺสนโต ปคฺคเหตุพฺพาทิสฺมเย จิตฺตสฺส
ปคฺคณฺนาทินา ปทฺหตี ปทฺหนฺโต จ อชฺฌตฺตํ โคจรชฺฌตฺเต
วิปฺสฺสนาสฺมาธินา มคฺคสฺมาธินา จ สฺกฺขุ สฺมาหิต ภาเวย
อสมฺมาธานเหตุญฺเต กิเลสํ ปชฺเหยย ๗ สุวํ คฺุณ สพฺโพปี
ยสฺมา พหุสฺสฺสํ ฌมฺมธฺรํ สปฺปญฺญํ พุทฺธสวากํ ปยิริปาสนตฺตส
โหตี ตสฺมา อสงฺขตํ ฌมฺมํ อารพฺภ ทฺกขาทิสฺส ปรีญฺญาทิ-
วิสิฏฺฐกิจฺจตฺยา ฌมฺมวิญฺญาณสงฺขาตํ ฌมฺมณฺณํ อากงฺขนฺโต
ตถาวีรํ วุตฺตปฺปการํ กลฺยาณมิตฺตํ ภาเชถ เสเวยฺย ปยิริปา-
เสยฺยาตี อตฺถโต ๗

#๑ สี่. วิปฺสฺสนากมฺมํ ๗

เอว พหุปรการตายน ตสฺส ปุชฌนียตํ ทสฺเสนุโต พหุสฺสุโตติ
คาถมาห ฯ ตสฺสตุโถ สุตฺตเคยฺยาที พหุ สุตฺต เอตสฺสชาติ
พหุสฺสุโต ตเมว เทสฺนาธมฺมํ สุวณฺณภาชเน ปกฺขิตฺตสีหฺวสา
วีย อวินสฺสนตํ ชาเรตีติ ธมฺมธโร ตโต เอว มहेสิโน
ภควโต ธมฺมโกสํ ธมฺมรตนํ อารกฺขตีติ โกสฺสารกฺโข ยสฺมา
สเทวกสฺส โลกสฺส สมทสฺสเนน จกฺขุภูโต ตสฺมา จกฺขุ สพฺพสฺส
โลกสฺส ปุชฺเณยโย มานนีโยติ พหุสฺสุตฺตภาเวน พหุชนสฺส ปุชฺฌนีย-
ภาวทสฺสสนตํ นิคมนวเสน ปุณฺปี พหุสฺสุโตติ วุตฺตํ ฯ

เอวรूपํ กลฺยาณมิตฺตํ ลภิตฺวาปี การกสฺเสว อปริหานิ
น อการกสฺสชาติ ฯ ทสฺเสนุโต ธมฺมาราโมติ คาถมาห ฯ ตตฺถ
นิวาสนญฺเจน สมถวิปสฺสนาธมฺโม อาราโม ตสฺมี เอว ธมฺเม
รโต อภिरโตติ ธมฺมรโต ตสฺเสว ธมฺมสฺส ปุณฺปุณฺนํ วิจฺฉินฺตเนน
ธมฺมํ อนุวิจฺฉินฺตยํ ธมฺมํ อวชฺเชนุโต มนสิ กโรตีติ อตุโถ ฯ
อนุสฺสรนฺติ ตเมว ธมฺมํ อนุสฺสรนุโต ฯ สทฺธธมฺมาติ เอวรूपो
ภิกฺขุ สตฺตคสีสฺสเปทา โพธิปฺกฺขิ ยธมฺมา นววิธโลกุตฺตรธมฺมา
จ น ปริหายติ น กทาจิ ตสฺส ตโต ปริหานิ โหตีติ
อตุโถ ฯ

อถกทิวสํ กายเอ อวิตฺราคํ กุสึตํ หีนวิริยํ โกสฺสลาชาติ-
นามํ (๑) ภิกฺขุ สิวเชนุโต กายมจฺเจรครุโนติ คาถมาห ฯ

เล่มที่ 26 อานนทเถรคาถาวรรณนา 685

ตตถ กายมจฺเจรฺครุโนติ กายทพฺพีพหุสฺส กาย
มมตตสฺส อาริยุปชฺฌายานมฺปี กายเนน กตฺตพฺพํ กิณฺจ
อกฺตฺวา วิจฺรณฺตสฺส ฯ หิยฺยมาเนติ อตฺตโน กาย ธีวเต จ ขณ
ขณ ปริหิยฺยมาเน ฯ อนุญฺสเหติ สีลาทีนํ ปริปุรณวเสน
อุญฺจฺจานวิริยํ น กรเยยฺย ฯ สรีรฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สฺส
สฺส
สฺส
สฺส
สฺส
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สฺสฺสฺสฺส
สฺส
ส

น ปกฺขนฺตฺติอาทิกา อายสฺมโต สาริปฺตตสฺส ฌมฺม-
เสนาปติโน ปรินิพฺพุตภาวํ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
น ปกฺขนฺตฺติ ทิสฺสา สพฺพาทิ ปุรฺตฺติมาทิกเกทา สพฺพาทิ ทิสฺสา
น ปกฺขนฺตฺติ ทิสฺสมุโฬหติ อตฺโต ฯ ฌมฺมา น ปฏิกฺขนฺติ
มนฺติ ปุพฺเพ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สมนฺนาหริยมานาปี มยฺหํ น อุปญฺจฺจหนฺติ ฯ คเต กลฺยาณ-
मितฺตมฺหิตี สเทวกสฺส โลกสฺส กลฺยาณमितฺตญฺเจเต ฌมฺมเสนาปติมฺหิ
อนฺนปาทิสฺเสนนิพฺพานํ คเต ฯ อนฺนการิว ขายตีติ สพฺพโปกฺข
โลโก อนฺนการิว วิย อุปญฺจฺจติ ฯ

อพฺกตฺติสฺสหายสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
รหิตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อตฺโต ฯ อตฺติคตสฺสฺสฺสฺส
อตฺโต หุตฺวา
#๑ ม. ภาสิตา ฯ

นิพพานคตตถุคสุส สตุถริ ปรีนิพพุเตติ อตุโถ ฯ ยถา กายคตา
สตีติ กายคตาสตีภาวณา ตถุคสุส ยถา เอกนุตหิตาวหา
เอวํ เอตาทิสํ อนาถสุส ปุคฺคสุส เอกนุตหิตาวหํ อญญํ
मितฺตํ นาม นตุถิ สนาถสุส อญญาปี ภาวณา หิตาวหา
เอวาติ อธิปฺปาโย ฯ

ปฺรารณาติ ปฺรารณา สาริปฺตุตฺตาทีเก กลฺยาณमितฺเต สนุชฺชา
วทตี ฯ นเวหีติ นวเกหิ ฯ น สเมติ เมติ มยฺหํ จิตฺตํ น
สมาจฺจฺจติ น เต มม จิตฺตํ อาราเชนตีติ อตุโถ ฯ สุวชฺช
เอโกว ฉายามีติ โสหํ อชฺช วุฑฺฒเตเรหิ วิรหิตฺโต เอโกว
หุตุวา ฉายามี ฉานปฺสุโต โหมิ ฯ วสุสฺสเปโตติ วสุสกาเถ
กุลาวกํ อฺเปโต ปกฺขี วีย ฯ วาสฺสเปโตติปี ปาลี วาสฺ อฺปกโตติ
อตุโถ ฯ

ทสุสนาย อติกฺกนฺเตติ คาถา สตุถารา ภาสีตา ฯ
ตสุสตุโถ มม ทสุสนาย อติกฺกนฺเต นานาวิธวิทฺสปฺวาสิก-
พหุชฺเช อานนฺท มม อฺปฺสจฺจมนํ มา วาเรสิ ฯ กสุมา ฯ เต
สตาโร ฐมฺมสุส มํ ปฺสฺสนฺตุ อยเมว ทสุสนาย สมโยติ ฯ

ตํ สุตฺวา เถโร ทสุสนาย อติกฺกนฺเตติ อปฺริ
คาถมาห ฯ อิมาย หิ คาถาย สมฺพนฺนฺตถํ ปฺริมคาถา อธิ
นิกฺขิตฺตา ฯ เตเนว สจฺาหํ เทสนฺตรโต อากตาคเต ตาวเทว
ทสุเสตุํ ลจฺจนามีติ เอตสุส ปทสุส อตุถสิทฺธี ทสุเสติ ฯ

ปณณวีสติ วสุธานีติ ปณจ คาถา อตตโน อकु-
ปฏฐากภาวํ ทีเปตุ วุตตาฯ อารทฐกมมฏฐานภาเวน หิ
สตถุ อุปฏฐานปสฺตภเวณ จ เถรสฺส มกุเคน อสมฺมจฺฉินฺนาปี
กามสฺสณาทโย น อุปฺปชฺชิสฺสุ กายวจิมโนกมฺมานิ จ สพฺพ-
กาคํ สตฺถริ เมตฺตปาปฺพพฺงกฺมานิ เมตฺตานุปริวตฺตานิ อเหตุฯ
ตตฺถ ปณณวีสติ วสุธานีติ ปณจวีสติ สํวจฺจรานิฯ เสขภูตฺสฺส
เม สโตติ เสขภูมิมิ โสตาปตฺติผล จิตฺสฺส เม สโตฯ กาม-
สฺสณชาติ กามสฺสทคฺตา สฺสณฺนา น อุปฺปชฺชิ เอตฺถ จ
กามสฺสณชาติอนุปฺตติวจฺเณน (๑) อตตโน อาสยสฺสุทฺธิ ทสฺเสติ
เมตฺเตน กายกมฺเมนาติอาทินา ปโยคสฺสุทฺธิฯ ตตฺถ กนฺธกฺกุญฺยี
ปริภณฺฑทกรณาทินา สตฺถุ วตฺตปฏฺิวตฺตกรเณน จ เมตฺตํ
กายกมฺมํ เวทิตฺตพฺพิ ฐมฺมเทสนากาลาโรจนาทินา เมตฺตํ วจิกมฺมํ
รโหคตฺสฺส สตฺถารํ อุทฺทิสฺส หิตฺตปสฺสํหารมนสิกาเรณ เมตฺตํ
มโนกมฺมํฯ ฌาณํ เม อุทฺทชฺชธชาติ อตตโน เสกฺขภูมि-
ปตฺติมาหฯ

อหํ สกรณฺนิโยมฺหิติ สตฺถุ ปรีนินฺพุพานเณ อุปฺภูจฺฉิเต
มณฺฑลมาพฺพิ ปวีสิตฺวา กปิสฺสํ อาลมฺพิตฺวา โสกาภิกฺกุเตน
วุตฺตคาถาฯ ตตฺถ สกรณฺนิโยมฺหิติ ทฺกฺขปริชานนาทินา กรณฺนิเยน
สกรณฺนิโย อมฺหิฯ อุปฺปตฺตมานโสติ อนธิคตารหฺตโตฯ สตฺถุ
จ ปรีนินฺพุพานนฺติ มยฺหํ สตฺถุ ปรีนินฺพุพานณจ อุปฺภูจฺฉิตํฯ

#๑. ส. อนุปตฺติวเสณฯ

โย อมฺหิ อฺนุกมฺปโกติ โย สตุถา มยฺหิ อฺนุกคาหโก ฯ
ตทาสี ยํ ภีสนกนฺติ คธา สตุถุ ปรีนึพพานกาเล ปจวี-
กมฺปนเทวทฺนุทฺทิกผลนาทิกเก ทิสฺวา สลฺยชาตสฺสเวเคน วุตฺตคธา ฯ
พหุสฺสุโตติอาทิกา ติสฺโส คธา เถริ ปัสฺสนเตหิ
สงฺกิตฺติกาเรหิ จปีตา ฯ ตตุถ คตฺติมฺนุโตติ อสทิสาย ฌาณคฺติยา
สมนฺนาคโต ฯ สตฺติมฺนุโตติปรเมน สตฺติเนปกฺเคน สมนฺนาคโต ฯ
ชิตฺติมฺนุโตติ อสธารณาย พยฺยชนตฺถาวธารณสมตฺถาย ชิตฺติ-
สมฺปตฺติยา สมนฺนาคโต ฯ อยฺหิ เถโร เอกปเทเยว
จตุวา สฏฺฐิปทสสฺสทานิ สตุถารา กถิตนียาเมเนว คณฺหาติ
กหิตฺตยจ สฺวณฺณภาชเน ปกฺขิตฺตสฺสึหฺวสา วีย สพฺพกาลํ น
วินสฺสติ อวิปรีตพฺยฺยชนาวธารณสมตฺถาย สติปฺพพฺงคฺมาย
ปฺลยฺยช อตฺถาวธารณสมตฺถาย ปฺลยฺยชปฺพพฺงคฺมาย สติยา
จ สมนฺนาคโต ฯ เตนาห ภควา เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม
สวากานํ ภิกฺขุณฺํ พหุสฺสุตฺตานนฺติอาทึ ฯ (๑) ตธา จาห ชมฺม-
เสนาปติ อายสฺมา อานนฺโท อตฺถกฺุสโลติอาทึ ฯ (๒) รตนาภโรติ
สทฺฐมฺมรตฺนสฺส อากรฺภูโต ฯ
ปรีจฺฉินฺโณติ คธา ปรีนึพพานกาเล เถเรน ภาสีตา
สา วุตฺตคธา เอว ฯ
อานนฺทตฺถเธรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ
ตีสนิปาตสฺส อตฺถวณณา นิฏฺฐิตา ฯ
#๑ อญฺ เอกุ ๒๐/๑๔๕/๓๒ ฯ ๒. อญฺ ปญฺจก ๒๒/๑๖๕/๒๒๕ ฯ

จตุตถาสัณนิปาตวณณา

มหากัสสปตฺเถรคาถาวณณา

จตุตทาฬิสนิปาเต น คณเณน ปุรกุขโต จเรติอาทิกา आयस्मित
มหากัสสปตฺเถรสฺส คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อัย กิร ปทุมุตตรสฺส ภควโต กाले หังสวตินฺนเร เวเทโห
นาม อสิตฺติโกฏฺฐิวิโก กุฏุมฺพิโก อโหสิ ฯ โส พุทฺธมามโก
ชฺมมมามโก สัมมามโก อุปาสโก หุตฺวา วิหรนฺโต เอกสฺมี
อุโปสถทิวเส ปาโตว สุโกชนํ ภูณฺชิตฺวา อุโปสถกานิ อธิฏฺฐาย
คณฺฐปฺปฺพาทินิ คเหตุวา วิหาริ คณฺฐวา สตุถาริ ปุเชตฺวา
วณฺทิตฺวา เอกมฺนตฺติ นิสิตฺติ ฯ

ตสฺมี จ ขณเ สตุถา มหานิสฺสภตฺเถริ นาม ตติยสาวกั
เอตทคฺคั กิฏฺขเว มม สาวกานํ กิฏฺขุนํ ฐุตฺวาทานํ ยทิตฺ
นิสโกติ เอตทคฺเค จเปสิ ฯ อุปาสโก ตํ ฐุตฺวา ปสนฺโน
ชฺมมกถาวसाने มหาชเน อุฏฺฐาย คเต สตุถาริ วณฺทิตฺวา
เสว มยฺหิ กิฏฺขํ อธิวาเสถาติ นิมฺนเตสิ ฯ มหา โข อุปาสก
กิฏฺขุสงฺฆมติ ฯ กิตฺตโก ภูณฺเตติ อุฏฺฐสฺสภูจิกิฏฺขุสสทสฺสสนฺติ ฯ
ภณฺเต เอกํ สามณฺเณรมฺปิ วิหาเร อเสเสตฺวา มยฺหิ กิฏฺขํ
อธิวาเสถาติ ฯ สตุถา อธิวาเสสิ ฯ อุปาสโก สตุถุ อธิวาสนํ
วิทิตฺวา เคหิ คณฺฐวา มหาทานํ สชฺเชตฺวา ปุณฺทิวเส สตุถุ
กาลํ อโรจาเปสิ ฯ สตุถา ปตฺตจิวรมาทาย กิฏฺขุสम्मปรีวฺโต

อุปาสกสฺส ฆริ คนฺตฺวา ปณฺณตฺตาสเน นิสินฺโน ทกฺขิ-
โณทกาวสานเ ยาคฺคาทีนึ สมฺปฏฺิจฺจนฺโต ภคฺตฺวิสฺสคฺคํ อกาสิ ฯ
อุปาสกโกปี สตฺถุ สนฺติเก นิสีทึ ฯ

ตสฺมี อนฺตเร มหानิสภคฺเตโร ปิณฺฑาย จรฺนฺโต ตเมว
วีถึ ปฏฺิพฺชฺชึ ฯ อุปาสกโก ทิสฺวา อฏฺุจาย คนฺตฺวา เถริ วนฺทิตฺวา
ปตฺตํ ฆนฺเต เทธาติ อาห ฯ เถโร ปตฺตํ อทาสึ ฯ ฆนฺเต
อิเชว ปวิสธ สตฺถาปี เกเห นิสินฺโนติ ฯ น วฏฺุฏฺิสฺสติ
อุปาสกกาติ ฯ โส เถรสฺสว ปตฺตํ คเหตุวา ปิณฺฑปาตสฺส ปฺุเรตฺวา
อทาสึ ฯ ตโต เถริ อนฺคฺนฺตฺวา นิวตฺโต สตฺถุ สนฺติเก นิสีทิตฺวา
เอวมาห มหानิสภคฺเตโร ฆนฺเต สตฺถาปี เกเห นิสินฺโนติ
วฺคฺเตปี ปวิสิตฺตุํ น อิจฺฉิ อตฺถิ นฺ โข เอตฺสฺส ตฺมฺหากํ
คฺุณฺเห อติเรกคฺุโณ ตึ ฯ พุทฺุชานญจ วณฺณมจฺเจริ นาม นตฺถิ
ตสฺมา สตฺถา เอวมาห อุปาสก มยฺ ภิภฺขํ อากมฺยมานา
เกเห นิสีทาม โส ปน ภิภฺขุ น เอวํ นิสีทิตฺวา ภิภฺขํ
อุทฺิกฺขติ มยฺ คามนฺตเสนาสเน วสาม โส อรณฺญสฺมีเยว วสติ
มยฺ จนฺเน วสาม โส อพฺุโภกาเสเยว วสติติ ภควา อยญจ
อยญเจตสฺส คฺุโณติ (๑) มหาสมฺพุทฺุทำ ปฺุรยมาโน วีย ตสฺส คฺุณฺ
กเถสิ ฯ

อุปาสกโก ปกฺคิยาปี ชลมานปทีโป เตเลน อาสิตฺโต วีย
สฺุฏฺุจฺจฺจํ ปสนฺโน หุตฺวา จินฺเตสิ ก็ มยฺหํ อญฺญาเย สมฺปตฺคิยา

เล่มที่ 26 มหาภคสप्तฤคาถาพรรณนา หน้า 691

อนาคเต เอกสสุ พุทฺธสสุ สนฺติเก ฐตฺวาทานิ อคฺคภาวตฺถาย
ปตฺถนํ กริสฺสามิตีฯ โส ปุณฺปิ สตฺถาริ นิมนฺเตตฺวา เตเนว
นินยาเมน สตฺต ทิวเส มหาทานิ ทตฺวา สตฺตเม ทิวเส
พุทฺธปฺปมุขสฺส มหาภิกฺขุสํฆสฺส ติจีวรานิ ทตฺวา สตฺถ
ปาทมฺยูเล นิปฺชฺชิตฺวา เอวมาห ยํ เม ภนฺเต สตฺต ทิวเส
ทานิ เทนฺตสฺส เมตฺตํ กายกมฺมํ เมตฺตํ วจีกมฺมํ เมตฺตํ
มโนกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตํ อิมินาหิ น อลฺลํ เทวสฺมปฺตฺตี วา
สกฺกมารพฺรหฺมสฺมปฺตฺตี วา ปตฺถेमิ อิทํ ปน เม กมฺมํ อนาคเต
เอกสฺส พุทฺธสฺส สนฺติเก มหานิสฺภตฺถเเรน ปตฺถณฺฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ปาปฺณนตฺถาย เทรสฐตฺถจฺจฺจฺจฺจฺจ อคฺคภาวสฺส อธิกาโร
โหตฺถติฯ สตฺถา มหนฺตํ จานํ อิมินา ปตฺถิตํ สมิชฺฌิสฺสตี
นุ โข โนติ โอลเณนฺโต สมิชฺฌนภาวํ ทิสฺวา อหา
มนาปี เต จานํ ปตฺถิตํ อนาคเต สตฺสทฺสสทฺสทฺสทฺส
โคตโม นาม พุทฺโธ อุปฺชฺชิสฺสตี ตสฺส ตฺวํ ตตฺถิสฺวาโก
มหาภคสप्तฤคาโร นาม ภวิสฺสตีติ พุยาภาสิฯ ตํ สุตฺวา
อุปาสโก พุทฺธานิ เทว กถา นาม นตฺถิตี ปุณฺทิวเส
ปตฺตพฺพิ วิย ตํ สฺมปฺตฺตี อมฺลฺลิตฺถฯ โส ยาวตฺถายุกํ ทานิ
ทตฺวา สิลํ สฺมาทาย รกฺขิตฺวา นานปฺปการิ กลฺยาณกมฺมํ
กตฺวา กาลิ กตฺวา สคฺเค นิพฺพตฺติฯ

ตโต ปฺภุจาย เทวมฺนุสฺเสสฺส สฺมปฺตฺตี อนฺภวานฺโต อิตโต

เล่มที่ 26 จตุตาลีสนิปาตวณณา หน้า 692

เอกนวุเต กปเป วิปสุตีสมมาสมพุทเท พนุชฺมตฺนคฺริ อุนิสฺสาย
เขเม มิคทาเย วิหรนฺเต เทวโลกา จวิตุวา อณฺตตรสฺมี
ปริชิตฺตพฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติฯ ตสฺมี จ กाले วิปสุตี
ภควา สตฺตเม สตฺตเม ลิวจฺจเร ชฺมมํ กเถสิ มหนฺตํ โกลาหฺลํ
โหติฯ สกฺลชฺมพุทฺธิเป เทวตา สตฺถา ชฺมมํ กเถสฺสตีติ
อาโรเจสุฯ พฺราหฺมโณ ตํ สาสนํ อสุโสตีฯ ตสฺส จ
นิวาสนสาฎฺโโก เอโกเยว โหติ ตถา พฺราหฺมณฺนิยาฯ ปารุปนํ
ปน ทฺวินฺนํปิ เอกเมว โส สกฺลนคฺเร เอกสาฎฺกพฺราหฺมโณติ
ปญฺญาธิฯ โส พฺราหฺมณฺนํ เกนจิทฺเว กิจฺเจน สนนฺิปาเต
สตี พฺราหฺมณฺนิ เคเห จเปตฺวา สยํ ตํ วตฺถํ ปารุปีตฺวา
กจฺจติ พฺราหฺมณฺนํ สนนฺิปาเต สตี สยํ เคเห อจฺจติ
พฺราหฺมณฺนิ ตํ วตฺถํ ปารุปีตฺวา กจฺจติฯ ตสฺมี ปน ทิวเส
พฺราหฺมโณ พฺราหฺมณฺนิ อาห โภติ กิ รตฺตี ชฺมมํ สุณฺิสฺสตี
ทิวาติฯ มยฺ มาตฺฐคาเม ชาตฺิกา (๒) นาม รตฺตี โสตุํ น สกฺโกม
ทิวา โสสฺสามาติ พฺราหฺมณฺนิ เคเห จเปตฺวา ตํ วตฺถํ ปารุปีตฺวา
อุปาสิกาหิ สทฺธิ ทิวา คนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺเต
นินฺนนา ชฺมมํ สุตฺวา อุปาสิกาหิเยว สทฺธิ อาคมาสิฯ อถ
พฺราหฺมโณ พฺราหฺมณฺนิ เคเห จเปตฺวา ตํ วตฺถํ ปารุปีตฺวา
วิหารํ คโตฯ

ตสฺมี สมเย สตฺถา ปริสมชฺเณ อลงฺกตชฺมมาสเน นินฺนโน

เล่มที่ 26 มหาทศสप्तฤคาถาวรรณนา หน้า 693

จิตตพีชนี อาทาย อากาสคังค โอตารนุโต วย สีนรุ มนถ
กตุวา สาคริ นิมมถนุโต วย ชมมกถ กเถสิ ฯ พุราหุมณสฺส
ปริสปริยนุเต นิสินนสฺส ชมมํ สฺถนุตสฺส ปจฺมยามสฺมีเยว
สกลสรีริ ปุรยมาณา ปญจวณฺณา ปีติ อุปฺปชฺชชิ ฯ โส
ปารุตวคฺถํ สงฺฆริตฺวา ทสพลสฺส ทสฺสามีติ จินฺเตสิ ฯ
อดสฺส อาทีนวสฺสทํ ทสฺสยมาณํ มจฺเจริ อุปฺปชฺชชิ ฯ โส
พุราหุมณฺธิยา มยฺหฺลจ (๑) เอกเมว วคฺถํ อลฺลํ กิณฺจิจิ ปารุปนํ
นคฺถิ อปารุปีตฺวา จ นาม พหิ วิจิริคฺคฺ น สกฺกาติ
สพฺพถาปี อทาตุกาโม อโหสิ อดสฺส นิกฺขนฺเต ปจฺมยาม
มชฺฉิมยามปิ ตเถว (๒) ปีติ อุปฺปชฺชชิ ฯ ตเถว จินฺเตตฺวา ตเถว
อทาตุกาโม อโหสิ ฯ อดสฺส (๓) มชฺฉิมยาม นิกฺขนฺเต ปจฺฉิมยามปิ
ตเถว ปีติ อุปฺปชฺชชิ ฯ ตทา โส ยํ วา โหตุ ตํ วา
ปจฺฉาปี ชานิสฺสามีติ วคฺถํ สงฺฆริตฺวา สคฺถุ ปาทมฺเถ
จเปสิ ฯ ตโต วามหคฺถํ อากฺขิตฺวา ทกฺขิณฺน หคฺถเณ ติกฺขคฺคฺ
อปฺโผฏฺตฺวา ชิตํ เม ชิตํ เมติ ตโย วาเร นทิจิ ฯ

ตสฺมี จ สมเย พนฺธุรราชา ชมฺมาสนสฺส ปจฺจโต
อนฺโตตถนฺธิยํ นิสินฺโน ชมมํ สฺถนาติ ฯ รลฺโย จ นาม
ชิตํ เมติ สทฺโท อมฺนาโป โหติ ฯ โส ปุริสํ เปเสสิ กจฺจ
เอตํ ปุจฺจ กิ วทสีติ ฯ โส เตน กนฺตฺวา ปุจฺจโต อวเสสา
#๑. สี. เอตฺถนฺตเร จาติ ทิสฺสติ ฯ ๒. สี. ตถา ฯ
#๓. สี. ตสฺส ฯ

หตถิยานาทีนึ อารุห อสิจมาทีนึ กเหตุวา ปรเสนั ชินนุติ
น ตั อจฺจริยั ฯ อหัง ปน ปจฺจโต อากจฺจนตฺสส ญฺญโกณตฺส
มฺกฺกเรน สีสั กิณฺหิตฺวา ตั ปลา เปนฺโต วिय มจฺเจรจิตฺตํ
มทฺหิตฺวา ปารุตวตฺถํ ทสพตฺสส อทาสี ตั เม มจฺจริยั ชิตนฺติ
อาห ฯ โส ปุริโส อากนฺตฺวา ตั ปวตฺตี รญฺโธ อาโรเจติ ฯ
ราชา อาห อเมห ภณ ทสพตฺสส อนุรूपึ น ชานิมฺห
พฺราหฺมโณ ชานีติ (๑) วตฺถยฺกั เปเสติ ฯ ตั ทิสฺวา พฺราหฺมโณ
จินฺเตติ อัย มยฺหํ คุณฺหีนินฺนินฺนตฺส ปจฺมํ กิณฺหิจิ อทฺตฺวา
สตฺถุ คุณฺเ กณตฺสส อทาสี สตฺถุ คุณฺเ ปฏฺิจจ อุปฺปนฺเนน
ปน มยฺหํ โก อตฺโถติ ตมฺปิ วตฺถยฺกั ทสพตฺสเสว อทาสี ฯ
ราชาปิ กิ พฺราหฺมณฺน กตฺนฺติ ปุจฺจิตฺวา ตมฺปิ เตน
วตฺถยฺกั ตถาคตฺสเสว ทินฺนนฺติ สุตฺวา อญฺญานิปิ เทว
วตฺถยฺกานิ เปเสติ โส ตานิปิ อทาสี ฯ ราชา อญฺญานิปิ
จตุตฺถารีติ เอว ยาว ทวตฺตีส วตฺถยฺกานิ เปเสติ ฯ อถ
พฺราหฺมโณ อิทํ วทฺเตตฺวา วทฺเตตฺวา กหณฺม วिय โหตีติ
อตฺตโน อตฺถาย เอกํ พฺราหฺมณฺนียา เอกนฺติ เทว วตฺถยฺกานิ
กเหตุวา ตีสฺยฺกานิ ตถาคตฺสเสว อทาสี ฯ ตโต ปฏฺุจาย จ
โส สตฺถุ วิสฺสาสิโก ชาโต ฯ

อถ นั ราชา เอกทิวถั สตฺสมเย สตฺถุ สนฺติเก ฐมฺม

#๑. สี. ชานาตีติ ฯ

เล่มที่ 26 มหาภสสปรตเถรคาถาวณณนา หน้า 695

สุณนุติ ทิสวา สตสทสสคณนัง อตตนา ปารุตรตตกมพล
ทตวา อาห อิตโต ปฏุจาย อิมิ ปารูปิตวา ฌมมิ สุณาหิติ ฯ
โส ก็ เม อิมินา กมฺพเลน อิมสฺมี ปุตติกาย อุปนีเตนาคี
จินฺเตตวา อนฺโตคนฺธกุญฺญิ ตถาคตสฺส มณฺจสฺส อุปริ วิตานํ
กตฺวา อคมาสี ฯ อเถกทิวลํ ราชา ปาโตนว วิหาริ คนฺตฺวา
อนฺโตคนฺธกุญฺญิ สตถุ สนฺติเก นิสีทิ ฯ ตสฺมี จ สมเย
ฉพฺพณฺณา พุทฺธรสมฺมโย กมฺพเล ปฏฺิหณฺณนฺติ กมฺพโล อติวีย
วิโรจติ ฯ ราชา อุลฺโลเกนฺโต สลฺยชานิตฺวา อาห อมฺหากํ
ภนฺเต เอส กมฺพโล อเมหฺหิ เอกสาฎกพฺราหฺมณฺสฺส ทินฺโนติ ฯ
ตฺเมหฺหิ มหาราช พฺราหฺมโณ ปุชิตฺวา พฺราหฺมณฺน มยํ
ปุชิตาติ ฯ ราชา พฺราหฺมโณ ยุตฺตํ อลฺยณาสี น มยฺนติ
ปสฺสีทิตฺวา ยํ มนฺุสฺसानํ อุปการญฺตํ ตํ สพฺพิ อญฺจญฺจกํ กตฺวา
สพฺพญฺจกํ นาม ทานํ ทตฺวา ปุโรหิตญฺจานเ จเปสฺสิ ฯ โสปี
อญฺจญฺจกํ นาม จตฺสญฺจิสฺสิ โหตีติ จตฺสญฺจิสฺสิ สลากภคฺตานิ-
อุปนิพนฺธาเปตฺวา ยาวชิวํ ทานํ ทตฺวา ลีลํ รกฺขิตฺวา ตโต
จฺโต สกฺเค นีพฺพตฺติ ฯ

ปุณ ตโต จฺโต อิมสฺมี กปฺเป โกนาคนฺสฺส จ ภควโต
กสฺสปรทสพลสฺส จาติ ทฺวินฺนํ พุทฺธานํ อนฺตเร พาราณสียํ
กุญฺมฺพियมฺเร นีพฺพตฺโต ฯ โส วุทฺธมนฺวาย ฌราวาลิํ วสนฺโต
เอกทิวลํ อรณฺเย ชงฺฆวิหาริ จรติ ฯ ตสฺมี จ สมเย

ปจเจกพุทฺโธ นทีตีเร จีวรกมมํ กโรนุโต อนุวเต อปโปโหนเต
สงฺฆริตฺวา (๑) จเปตฺติ อารทฺโธ ฯ โส ทิสฺวา กสฺมา ฆนฺเต
สงฺฆริตฺวา (๑) จเปถาติ อาท ฯ อนุวโต นปโปโหตีติ ฯ อิมินา
ฆนฺเต กโรถาติ อุตฺตรสาณฺฑิ กตฺวา นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจานเ
เม เกนจิ ปรีหานิ มา โหตฺติ ปตฺถนํ ปฏฺจเปตี ฯ

ฆเรปีสุส ภคินียา สทฺธี ภริยาย กลลํ กโรนุติยา
ปจเจกพุทฺโธ ปิณฺฑาย ปาวีสี อถสุส ภคินี ปจเจกพุทฺธสุส
ปิณฺฑปาตํ ทตฺวา ตสุส ภริยํ สนฺธาย (๒) เอวรูปํ พาลํ
โยชนสฺเตน ปรีวชฺเชยฺยนฺติ ปตฺถนํ ปฏฺจเปตี ฯ สว เกหฺงคณเ
จิตฺตา สุตฺวา อิมาย ทินฺนภตฺตํ มา เอส ภูชฺชตฺติ ปตฺตํ
กเหตุวา ปิณฺฑปาตํ ฉทฺเทตฺวา กลลสุส ปุเรตฺวา อทาสี ฯ
อิตฺรา ทิสฺวา พาลे ตวํ มํ ตาว อกโกส วา ปหร วา
เอวรูปสุส ปน เทว อสงฺเขยฺยานิ ปูริตปารมิสุส ปตฺตโต
ภตฺตํ ฉทฺเทตฺวา กลลํ ทาคฺ์ น ยุตฺตฺนฺติ อาท ฯ อถสุส
ภริยาย ปฏฺิสงฺขานํ อุปฺปชฺชิ ฯ สว ติฏฺจถ ฆนฺเตติ กลลํ
ฉทฺเทตฺวา ปตฺตํ โชวิตฺวา คนฺธจฺจนฺเณน อุพฺพฏฺเฐตฺวา
ปณฺีตภตฺตสุส จคฺคฺมฐฺรสุส จ ปุเรตฺวา อุปฺริ อาสิตฺเตน ปทุม-
คพฺภวณฺเณน สปฺปีนา วิชฺโชตฺมานํ ปจเจกพุทฺธสุส หตฺถ
จเปตฺวา ยถา อยํ ปิณฺฑปาโต โอภาสชาโต เอวํ โอภาส-
#๑ สี. ตํหริตฺวา ฯ ๒. สี. สนฺธาย เอวมาห ฯ

เล่มที่ 26 มหากสสप्तเถรคาถาวณณา หน้า 697

ชาติ เม สรีริ โหตุติ ปตถนํ ภูจเปสิ ฯ ปจเจกพุทโธ
อนุโมทิตวา (๑) อากาสํ ปกขนุทิตฺ ฯ

เตปี ซายมุปติกา ยาวตายุกํ กุสลํ กตวา สกฺเค
นิพพุตติตวา ปฺน ตโต จวิตวา อุปาสโก กสสप्तสมมา-
สมพุททกาเล พาราณสิยํ อสีติโกฏิววิภวสฺส เสฏฺฐิโน ปฺตโต
หุตวา นิพพุตติ อิตราปี ตาทิสสเสว เสฏฺฐิโน ชีตา หุตวา
นิพพุตติ ฯ ตสฺส วุทฺธิปฺปตตสฺส ตเมว เสฏฺฐิชิตรํ อานยีสฺสุ ฯ
ตสฺสา ปุพฺเพ อนิฏฺฐวิปากสฺส ปापกมฺมสฺส อานูภาเวน
ปติกุลํ ปวิฏฺฐมตฺตาย อุมฺมารพฺพนตฺเร สกถสรีริ อุกฺฆาภูติ-
จจกฺภู วีย ทุกฺขนฺธํ ชาติ ฯ เสฏฺฐิกุมารो กสฺสาयํ คนฺโธติ
ปฺจจิตฺวาเสฏฺฐกถฺถายาติ สุตฺวา นีหฺรถ นีหฺรธาติ
อาภตฺนียาเมเนว (๒) กุลฆริ เปเสสิ ฯ सा ऐतेनेव नीहारेन
स्तत्तसु ज्ञानसु पृथिव्यदत्तिता (๓) ฯ

เตน จ สมเขน กสสप्तทสพลโล ปรีนิพฺพายิ ตสฺส ฆน-
โกฏฺฐิมาหิ สตสทสฺสท- ฆนิกาหิ รตฺตสฺวาณฺณิฏฺฐกาหิ โยชนฺพุเพธึ
เจตฺยิ อารภีสุ ฯ ตสฺมี เจตฺยิเย กรियมาเน सा เสฏฺฐิชีตา
จินฺเตสิ อหํ สत्तสฺ จ्ञานสฺ ปृथिव्यदत्ติता ก็ เม ชีวีเตนาติ
อตฺตโน อารณฺภณํ ภณฺชาเปตฺวา สฺวาณฺณิฏฺฐกํ กอารสิ
รตฺนายตํ วิทฺตุถิวิตฺถินํ จตฺรงฺกุลฺพุเพธึ ฯ ตโต หริताल-
#๑. ลี. อนุโมทนํ กตฺวา ฯ ๒. ลี. อาภตฺยานเนว ฯ
#๓. ลี. ปृथिव्यดत्ติ ฯ

บุพทกนิกายกุชกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 698
เล่มที่ 26 จตุตถาสินีปาตวณณนา หน้า 698

มโนสีลาปิณฺฑํ กเหตุวา อฏฺฐ อุปลหตุเก อาทาย เจตีย-
กรณญฺจานํ คตา ฯ

ตสฺมี จ ขณฺ เอกา อิกฺฐกาปนฺติ ปริกฺขิปิตฺวา
อาคจฺจมานา ฆณฺนิญฺจกาย อุนา โหติ เสฏฺฐิธีตา วฑฺฒกึ
อาห อิมํ อิกฺฐกํ เอตฺถ จเปถาติ ฯ อมฺม ภาทฺทเก กาล
อาคตาสี สยเมว จเปหิตี ฯ สฺวา อารุญฺห เตเลน หริตาล-
มโนสีลาปิ ญฺฑํ โยเชตฺวา เตน พนฺชเนน อิกฺฐกํ ปติญฺจเปตฺวา
อุปริ อฏฺฐหิ อุปลหตุเกหิ ปุञฺช กตฺวา วนฺทิตฺวา นิพฺพตฺต-
นิพฺพตฺตญฺจานเ เม กายโต จนฺทนฺคฺนโร วายตฺ มฺขโต
อุปลคฺนโรติ ปตฺถนํ กตฺวา เจตียํ วนฺทิตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา
อคมาสี ฯ

อถ ตสฺมีเยว ขณฺ ยสฺส เสฏฺฐิปุตฺตสฺส ปจฺมํ เกหํ
นีตา ตสฺส ตํ อารพฺภ สติ อุทปาที ฯ นกเรปี นกฺขตฺตํ
สงฺฆญฺจํ โหติ ฯ โส อุปลญฺจาเก อาห ตทา อิธ อานีตา
เสฏฺฐิธีตา อตฺถิ กหํ สาทิ ฯ กุลเคเห สามิตี ฯ อานถ
นํ นกฺขตฺตํ กิฬิสฺสามาติ ฯ เต คนฺตุวา ตํ วนฺทิตฺวา
จิตา กิ ตาตา อาคตฺตถาติ ตาย ปุญฺจา ตํ ปวตฺตี
อาจิกฺขิสฺสุ ฯ ตาตา มยา อารณฺณญฺจเนน เจตียํ ปุञฺชิตํ
อารณฺณํ เม นตฺถิตี ฯ เต คนฺตุวา เสฏฺฐิปุตฺตสฺส อาโรเจสิ ฯ
อานถ นํ ปิลนฺธนํ ลภิสฺสตีติ ฯ เต อานยีสฺส ตสฺสา สห

เล่มที่ 26 มหากสสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 699

จฺรปเวสเนน สกฺลเคหิ จฺนฺทนคฺนุโห เจว นีลุปฺปลคฺนุโห จ
วายิ ฯ เสฏฺฐิปฺตุโธ ตํ ปุจฺฉิ ปจฺมํ ทว สรฺริโรโต ทฺวคฺนุโห
วายิ อิทานิ ปน เต สรฺริโรโต จฺนฺทนคฺนุโห มุขโธ
อุปฺปลคฺนุโห วายติ กิ เอตฺนฺติ ฯ สา อาทิโธ ปฏฺจาย
อตุตฺตนา กตฺกมฺมํ อารโจะสิ ฯ เสฏฺฐิปฺตุโธ นิชฺยานิกํ วัต
พฺุทฺธสาสนนฺติ ปสฺสีทิตฺวา โยชนิกํ สุวณฺณเจตฺติยํ กมฺพลกฺกญฺจเกน
ปฺริกฺขิปปิตฺวา ตตฺถ ตตฺถ รตฺจกฺกปฺปมาเณหิ สุวณฺณปทุเมหิ
อลงฺกริ ฯ เตสํ ทฺวาทสฺหตฺถา โอลมฺพกา โหนฺติ ฯ

โส ตตฺถ ยาวตฺยาถํ จตฺวา สกฺเค นินฺพพฺตฺติตฺวา ตโธ
จฺโธ พาราณสีโธ โยชนมตฺเต จาเน อณฺุตรสฺมี อมฺจฺจฺกุล
นินฺพพฺตฺติ เสฏฺฐิภคฺณวปฺปิ เทวโลกโธ จวิตฺวา ราชกฺุเล เขฏฺฐจฺฐิตา
หฺตุวา นินฺพพฺตฺติ ฯ เตสุ วยปฺปตฺเตสุ กุมารสฺส วสนคาม
นภฺขตฺตํ สงฺฆุจฺจํ ฯ โส มาตฺริ อาท สาฏฺกํ เม อมฺม
เทหิ นภฺขตฺตํ กิฬิสฺสามิตฺติ ฯ สา โรตฺวตฺถํ นินฺพพฺตฺติ
อทาสี ฯ อมฺม ญฺลํ อิทนฺติ อาท ฯ สา อณฺุณํ นินฺพพฺตฺติ
อทาสี ตมฺปิ ปฏฺกฺขิปปิ ฯ อถ นํ มาตา อาท ตาต
ยาทิสฺเส เกเห มยฺ ชาตา นตฺถิ โน อโธ สุขุมตฺรสฺส
ปฏฺฐิตาภาย ปุณฺณนฺติ ฯ เตนหิ ลภฺนญฺจานํ คจฺฉามิ
อมฺมาติ ฯ ปุตฺต อหิ อชฺเชว ตฺยหิ พาราณสีนคฺเร รชฺชปฏฺฐิ-
ลาภมฺปิ อิจฺฉามิตฺติ ฯ โส มาตฺริ วนฺทิตฺวา อาท คจฺฉามิ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 700
เล่มที่ 26 จตุตถาสนิปาตวณณา หน้า 700

อมมาติ ฯ กจฺจ ตาตาติ ฯ เอวํ กิรสฺสา จิตฺตํ อโหสิ กหํ
คมิสฺสตี อธิ วา เอตฺถ วา เกเห นิสฺสิทิสฺสตีติ ฯ โส ปน
ปฺลฺลณนิยามเนน นิกฺขมิตฺวา พาราณสี คนฺตฺวา อุยฺยานเน มงฺกล-
สิลาปญฺเฐ สตีสี ปารุปีตฺวา นิปชฺชติ ฯ โส จ พาราณสีรณฺโณ
กาลงฺกตสฺส สตฺตโม ทิวโส โหติ ฯ

อมจฺจา รณฺโณ สรีรฺกิจฺจํ กตฺวา ราชงฺกณฺเณ นิสฺสิทิตฺวา
มนฺตยีสฺสุ รณฺโณ เอกา ชีตาว อตฺถิ ปฺตฺโต นตฺถิ อราชกํ
รชฺชํ นสฺสตี โโก ราชา โหตีติ ตฺवं โหหิ ตฺवं โหหีติ
อาหํสุ ฯ ปุโรหิตो อาห พหุํ โอลเกตุํ น วญฺญติ ปฺสฺสรธํ (๑)
วิสฺสชฺชเมมาติ ฯ เต กุมฺภทวณฺเณ จตฺตารो สินฺชเว โยเชตฺวา
ปฺลฺลจวิธํ ราชกฺกฺรณฺณํ เสดจฺจตฺตณฺจ รตฺสมิเยว จเปตฺวา
รธํ วิสฺสชฺชเชตฺวา ปจฺจโต ตฺริยานิ ปคฺคณฺหาเปสฺสุ ฯ รโถ
ปาจिनฺทฺวาเรน นิกฺขมิตฺวา อุยฺยานานิมิโข อโหสิ ฯ ปริจเยน
อุยฺยานานิมิโข กจฺจติ นีวตฺเตมาติ เกจิ อาหํสุ ฯ ปุโรหิตो
มา นีวตฺตยิตฺถาติ อาห ฯ รโถกุมารํ ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา
อาโรหนสฺชชฺชํ หุตฺวา อฏฺฐาสิ ปุโรหิตो ปารุปนกณฺณณฺ
อปเนตฺวา ปาทถลานิ โอลเกนฺโต ติฏฺฐจฺจ อຍံ ทิปโป
ทฺวิสหสฺสทิปปริวารสฺสุ จตฺตสฺสุ มหาทิปเปสฺสุ เอส รชฺชํ กಾರೆตุํ
ยฺตุโตติ วตฺวา ปุณฺปิ ตฺริยานิ ปคฺคณฺหถ ปุณฺปิ ปคฺคณฺหถาติ
#๑. ม. ผุสฺสรธํ ฯ

เล่มที่ 26 มหาภสฺสปตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 701

ติภุขตุตฺถุ ตฺริยานิ ปคฺคณฺหาเปสึ ฯ

อถ กุมารโ มุขํ วิวริตฺวา โอลเถควา เกน กมฺเมน
อาคตฺตฺถาติ คาห ฯ เทว ตุมฺหากํ ราชฺชํ ปาปฺณาตีติ ฯ ราชฯ
กหนฺติ ฯ เทวตฺถุ คโต สามีติ ฯ กติ ทิวสา อติภุกนฺตาติ ฯ
อชฺช สตฺตโม ทิวโสติ ฯ ปฺตุโต วา ชีตา วา นตฺถีติ ฯ
ชีตา อตฺถิ เทว ปฺตุโต นตฺถีติ ฯ กริสฺสามิ ราชฺชนฺติ ฯ
เต ตาวเทว อภิเสกมณฺฑปํ การตฺวา ราชฺชิตฺริ สพฺพา-
ลงฺการหิ อลงฺกริตฺวา อุยฺยานํ อานตฺวา กุมารสฺส อภิเสกํ
อํกํสุ ฯ อถสฺส กตฺวาภิเสกสฺส สตฺสทสฺสคฺขณกํ วตฺถํ อุปรหฺริสุ ฯ
โส กิมิทํ ตาตาติ อาห ฯ นิवासนวตฺถํ เทวาทิ ฯ นนุ
ตาตา ฉฺฉนฺติ ฯ มนุสฺसानํ ปรีโภกฺวตฺถุ อโต สฺขุมตฺริ
นตฺถิ เทวาทิ ฯ ตุมฺหากํ ราชฯ เหวรูปํ นิวาเสสึติ ฯ อาม
เทวาทิ ฯ น มณฺเฒ ปุณฺณวา ตุมฺหากํ ราชฯ สฺวณฺณภิงฺการํ
อาหฺรตฺถ ลภิสฺสาม วตฺถนฺติ ฯ สฺวณฺณภิงฺการํ อาหฺริสุ ฯ โส
อุฏฺฐาย หตฺถเ วัวิตฺวา มุขํ วิภุขาลตฺวา หตฺถเณ อุทกํ
อาทาย ปฺรตฺถิมทิสายํ อพฺภุภุภุทริ ตาวเทว ฆนฺปจฺวี ภินฺทิตฺวา
อุฏฺฐ กปฺปรุภุขฯ อุฏฺฐหฺริสุ ฯ ปฺน อุทกํ คเหตุวา ทภุขินฺชายํ
ปจฺฉิมายํ อุตฺตรายนฺติ เอว จตฺตุสฺ ทิสาสฺ อพฺภุภุภุทริ สพฺพทิสาสฺ
อุฏฺฐจฺจกํ กตฺวา ทวตฺถีส กปฺปรุภุขฯ อุฏฺฐหฺริสุ ฯ โส เอกํ
ทิพฺพทฺฐสฺสํ นิวาเสตฺวา เอกํ ปารุปีตฺวา นนฺทรณฺโถ วิชิตฺ

สุตตกนฺตिका อิตฺติโย มา สุตฺตํ กนฺตีสฺสูติ (๑) เอวํ เภรี จราเปถาติ
วตฺวา ฉตฺตํ อุตฺสาเปตฺวา อตฺถกตปฺภฺยตฺโต หตฺติกฺขนฺชวรคโต
นคฺริ ปวีสิตฺวา ปาสาทํ อารุหฺ มหฺตสมฺปตฺตี อนุภฺวิ ฯ

เอวํ กาเล คจฺจนฺเต เอกทิวสํ เทวี รณฺโณ มหฺตสมฺปตฺตี
ทิสฺวา อโห ตปสฺสึตี การุณฺณการํ ทสฺเสตี ฯ กิมิทํ เทวีตี
จ ปุณฺญา อติมหตี เต เทว สมฺปตฺตี อตีเต พุทฺธานํ
สทฺทหิตฺวา กลฺยาณํ อกตฺถ อิทานิ อนาคตสฺส ปจฺจยํ กุสลํ
น กโรถาติ อาท ฯ กสฺส ทสฺสาม สีลวฺนฺโต นตฺถิติ ฯ
อสุลฺโณ เทว ชมฺพุทฺธิโป อรหนฺเตหิ ตูเมห ทานเมว สชฺเชถ
อหํ อรหนฺเต ลจฺจามิตฺติ อาท ฯ ราชา ปุณฺทิวเส ปาจิณ-
ทฺวารे ทานํ สชฺชาเปสิ ฯ เทวี ปาโตว อูโปสถณฺคานิ
อธิณฺญาชฺ อูปริปาสาเท ปุรตฺถาภิมุขา อูเรน นิปชฺชิตฺวา สเจ
เอติสฺสํ ทิสายํ อรหนฺโต อตฺถิ เสวว อากนฺตฺวา อมฺหากํ
ภิกฺขํ คณฺหนฺตฺติ อาท ฯ ตสฺสํ ทิสายํ อรหนฺโต นาหฺลํ
ตํ สกฺการํ กปณฺยจกานํ (๒) อทฺสฺ ฯ ปุณฺทิวเส ทกฺขิณฺทฺวารे
ทานํ สชฺเชตฺวา ตเถว อกาสิ ปุณฺทิวเส ปจฺจิมฺทฺวารे ฯ
อุตฺตรทฺวารे สชฺชิตฺทิวเส ปน เทวียา ตเถว นิมนฺเตนฺตฺติยา
หิมวฺนฺเต วสนฺตानํ ปทฺมวตฺติยา ปุตฺตानํ ปณฺจสฺตानํ ปจฺเจก-
พุทฺธานํ เชฏฺฐโก มหฺตปทฺมปจฺเจกพุทฺโธ ภาตฺติเก อามนฺเตสิ
#๑. สี. กนฺตฺนฺตฺติ ฯ ๒. สี. ยาจกาทินํ ฯ

เล่มที่ 26 มหาภคสฺสปรคฤทคาถาวณณนา หน้า 703

มาริสา นนุทราชา คุมะห นิมนุเตติ อธิวาเสถ ตสฺสาติ เต
อธิวาเสตุวา ปุนทิวเส อโนตตตทเห มุขํ โชวิตฺวา อากาเสน
อาคนุตุวา อุตฺตรทฺวาเร โอตริสฺสุฯ มนุสฺสา ทิสฺวา คนุตุวา
ปฺลจฺจสตา เทว ปฺจเจกพฺพุธา อาคตาติ รณฺโณ อาโรเจสฺสุฯ
ราชา สทฺธิ เทเวีย คนุตุวา วนุทิตฺวา ปคฺคตํ คเหตุวา ปฺจเจก-
พฺพุเช ปาสาทํอาโรเปตุวา ตตฺร เนสํ ทานํ ทตฺวา
ภคฺคทิจจาวสานเณ ราชา สํมตฺเตรสฺส เทวี สํมวณฺส
ปาทมฺมุเล นิปชฺชิตฺวา อยฺยา ปฺจเจยฺหิ น กิลมิสฺสนฺติ มยํ
ปฺลฺลเณน น หายิสฺสาม (๑) อมฺหากํ ยาวชิวํอิช นีวาสา
ปฺลฺลเณน เทถาติ ปฺลฺลเณน การेतฺวา อยฺยานเณ ปฺลฺลเณ-
สาลาสตานี ปฺลฺลเณจกมณฺสตานีติ สพฺพากาเรน นีวาสนณฺ-
จานานี สมฺปาเทตุวา ตตฺถ วสาเปสฺสุฯ

เอวํ กาลเณ คจฺจนฺเต รณฺโณ ปฺจจนฺโต กุปีโตฯ โส
อหํ ปฺจจนฺตํ วุปรเมตฺถํ คจฺจามิ ตวํ ปฺจเจกพฺพุเชสฺสุ มา
ปมชฺชิตฺติ เทวี โอวทิตฺวา คโตฯ ตสฺมี อนาคเตยฺเว ปฺจเจก-
พฺพุธานํ आयุสฺสงฺขารา ชีณาฯ มหาปทุมปฺจเจกพฺพุช
ติยามรคฺคตี ฆานกิปฺพิ กิปิตฺวา อรฺุณฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
อาลมฺพิตฺวา จิตฺโกว อนฺุปาทิสฺเสสาย นิพฺพานชาตฺยา
ปรินิพฺพายี เอเตนฺุปาเยน เสสาปีติ สพฺพเพว ปรีนิพฺพุตาฯ
#๑. สี. น หายิสฺสามิ ฯ

ปุนทิวเส เทวี ปจเจกพุทธานัน นิสินทญจันนํ หริตูปลิตตํ
กาเรตฺวา ปุปฺพานิ วิกิริตฺวา ฐปํ ทตฺวา เตสํ อากมฺนํ
โไอโลกยฺนฺตี นิสินฺนา อากมฺนํ อปฺสฺสนฺตี ปฺริสํ เปเสสิ
คจฺจ ตาต ชานาหิ กิ อญฺยานํ กิลฺยจิ อผาสฺกนฺตี ฯ โส
คนฺตฺวา มหาปทุมสฺส ปณฺณสาทาย ทวารํ วิวริตฺวา ตตฺถ
อปฺสฺสนฺโต จงฺกมฺนํ คนฺตฺวา อาลมพฺนผลกํ นิสฺสาย จิตฺ
ทิสฺวา วนฺทิตฺวา กาโล ฆนฺเตติ อห ฯ ปฺรินิพฺพุตสรีริ
กิ กเถสฺสตี โส นิทฺทายติ มลฺลเถติ คนฺตฺวา ปิฏฺฐิปาเท
หตฺถเณน ปฺรามสิตฺวา ปาทานํ สีตลตาย เจว ฤทฺชตาย จ
ปฺรินิพฺพุตภาวํ ฅตฺวา ทฺตฺยสฺส สนฺติกํ อคฺมาสิ ฯ เอวํ
ตตฺยสฺสาติ สพฺเพสํ ปฺรินิพฺพุตภาวํ ฅตฺวา ราชกฺลํ คโต ฯ
กหํ ตาต ปจเจกพุทฺธาติ ปุฏฺฐโ จ ปฺรินิพฺพุตา เทวิติ อห ฯ
เทวี กนฺทนฺตี โรทนฺตี นิภขฺมิตฺวา นาคเรหิ สทฺธิ ตตฺถ
คนฺตฺวา สาธุกิพิตฺถํ กาเรตฺวา ปจเจกพุทฺธานัน สรีริกิจฺจ
กาเรตฺวา ธาตุโย คเหตฺวา เจตฺยํ ปตฺติฏฺฐาเปสิ ฯ

ราชา ปจฺจนฺตํ ฐปฺสเมตฺวา อากโต ปจฺจกฺกมฺนํ อากตํ
เทวี ปุจฺจิ กิ ฆทฺเท ปจเจกพุทฺเธสฺส นปฺปมชฺชิ นิโรคา
อญฺยาติ ปฺรินิพฺพุตา เทวาติ ฯ ราชา จินฺเตสิ เอวรฺูปานมฺปิ
ปณฺทิตานัน มรณํ อุปฺปชฺชติ อมฺหากํ กฺวโต โมกฺโขติ ฯ โส
นคฺริ อคนฺตฺวา อญฺยานเมว ปวิสิตฺวา เชฏฺฐปฺตฺตํ ปกฺโกสาเปตฺวา

เล่มที่ 26 มหาทศสप्तเถรคาถาพรรณนา หน้า 705

ตสส รชชํ นียาเตตฺวา (๑) สยํ สมณปพฺพชชํ ปพฺพชชํ เทวียี
อิมสฺมี ปพฺพชชิตเ อหํ กิํ กริสฺสามิติ ตตฺเถว อุตฺตยานเ
ปพฺพชชิตฺวา เทวียี ฌานํ ภาเวตฺวา ตโต จุตฺตา พุรหฺมโลเก
นิพฺพตฺตีสฺสุ ฯ

เตสฺสุ ตตฺเถว วสนฺเตสฺสุ อมฺหากํ สตฺถา โลเก อุตฺตปชชิตฺวา
ปวตฺติตฺตวรธมฺมจโก อนฺนุพฺพเพน ราชคหํ ปาวีสี ฯ สตฺถริ
ตตฺถ ปฏิวสนฺเต อยํ ปิปลิมาณโว (๒) มคฺชรฎฺฐเ มหาติตฺถ-
พุรหฺมณคฺคาเม กปิลพุรหฺมณสฺส อคฺคฺมเหสียา กุจฺฉิมหิ
นิพฺพตฺโต อยํ ภาทฺทา กापิลานี มทฺทรฎฺฐเ สาคลนคเร โกสิย-
โคตฺตพุรหฺมณสฺส อคฺคฺมเหสียา กุจฺฉิสฺมี นิพฺพตฺตา ฯ เตสํ
อนฺนุกกเมน วฑฺฒมานานํ ปิปลิมาณวสฺส วิสตีเม ภาทฺทาย
โสฬสเม วสฺเส สมฺปตฺเต มาตาปิตโร ปุตฺตํ โอลเกตฺวา
ตาท ตฺวํ วยปฺปตฺโต กุลวํโส นาม ปติฎฺฐเปตฺพุโติ อติวีย
นิปฺปีพฺยีสฺสุ ฯ มาณโว อหํ มยฺหํ โสตปเถ เอวรูปํ กถํ
มา กถึ ฯ อหํ ยาว ตฺวเมห ฐรธ ตาว ปฏฺิษคฺคิสฺสามิ
ตฺวมฺหากํ อจฺเจน (๓) นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชชิสฺสามิติ ฯ เต กติปาหํ
อติกฺกมิตฺวา ปฺน กถยีสฺสุ ฯ โสปี ตเถว ปฏฺิภฺยิปิ ฯ ตโต
ปฏฺิภฺย นีรฺนฺตรํ กเถติเยว ฯ

माणโว มม มาตริํ สลฺยาเปสฺสามิติ รตฺตสฺวณฺณสฺส
#๑. ม. นียาเตตฺวา ฯ ๒. ม. ปิปลิมาณโว ๓. ส. ปจฺจโต ฯ

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาพรรณนา (ปรมคตที่ปณี ๒) - หน้าที่ 706
เล่มที่ 26 จตุตถาสัณนิปาตพรรณนา หน้า 706

นิกขสหสฺส ทตฺวา สพฺพกาเมหิ สนฺตปฺเปตฺวา สุวณฺณกาเรหิ
เอกํ อิตฺถิรूपํ การาเปตฺวา ตสฺส มชฺชนมฺภุฏฺฐนาทิกมฺมปฺริโยसानเ
ตํ รตฺตวตฺถํ นีวาสาเปตฺวา วณฺณสมฺปนฺเนหิ ปุปฺเปหิ เจว
นानาอลงฺกาเรหิ จ อลงฺการาเปตฺวา มาตฺริ ปกฺโกสาเปตฺวา
อาห อมฺม เอวรूपํ อารมฺมณํ ลกฺขโถ เคเห วสิสฺสามิ
อลกฺขโถ น วสิสฺสามิติ ๑ ปณฺฑิตา พุราหฺมณิ จินฺเตติ มยฺหํ
ปฺคุโถ ปฺลยฺวา ทินฺนทาโน กตาทินฺหาโร ปฺลยฺถํ กโรนฺโถ
น เอกโกว อกาสิ อทฺธา เอเตน สหคตปฺลยฺวา สุวณฺณ-
รูปปฺฐิกากาว ภวิสฺสตีติ อญฺจ พุราหฺมणे ปกฺโกสาเปตฺวา
สพฺพกาเมหิ สนฺตปฺเปตฺวา สุวณฺณรูปกํ รถํ อาโรเปตฺวา
กจฺจถ ตาตา ยตฺถ อมฺหากํ ชาติโคตฺตโภเคหิ สฺมานเ กฺล
เอวรूपํ ทาริกํ ปสฺสถ อิมเมว สุวณฺณรูปกํ ปณฺณาการิ
กตฺวา เอถาติ อฺยุโยเชสิ ๑

เต อมฺหากํ นาม เอตํ กมฺมนฺติ นิกฺขมิตฺวา กตฺถ
คมิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา มทฺทรญฺจํ นาม อิตฺถากโร มทฺทรญฺจํ
คมิสฺสามาติ มทฺทรญฺเจ สากฺลนคฺริ อคฺมฺสฺ ๑ ตตฺถ ตํ
สุวณฺณรูปกํ นฺหานตฺถิเต จเปตฺวา เอกมฺนฺเต นิสฺสีทิสฺ ๑ อถ
ภทฺทาย ชาติ ภทฺทํ นฺหาเปตฺวา อลงฺกริตฺวา สิริคพฺเพ
นิสฺสีทาเปตฺวา สยํ นฺหายิตฺถํ อฺทกตฺถิตฺถํ กตา ตตฺถ ตํ
สุวณฺณรูปกํ ทิสฺวา กิสฺสายํ อวินิตา อิทฺทคฺนตฺวา จิตฺตาติ

เล่มที่ 26 มหาภสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 707

ปฏฺฐิปลสฺเส ปหริตฺวา สุวณฺณรูปกนฺติ ฌตฺวา อยฺยธิตา
เมติ สณฺณํ อฺปปาเทสี อัย ปน เม อยฺยธิตาย นิवास-
ปฏฺฐิคฺคาหิกายาปี อสทิสฺสาคิ อาห ๑ อถ นํ เต มนุสฺสา
ปริวารตฺวา เอวรูปา เต สามิธิตาคิ ปุจฺฉิสุ ๑ ก็ เอสา
อิมาย สุวณฺณปฏฺฐิมาย สตคฺคณฺน สหสฺสคฺคณฺน มยฺหํ อยฺยธิตา
อภิรฺูปตรา ทฺวาทสฺสทฺเถ คพฺเพ นิสินฺนําย ปทฺธิปกิจฺจํ นคฺคิ
สรีโรภาเสเนว ตมํ วิธมฺตีติ ๑ เตนหิ อากจฺฉาคิ ตํ ชุชฺช
คเหตุวา สุวณฺณรูปกํ รเถ อาโรเปตฺวา โกสิยโกตฺตสฺส
พฺราหฺมณสฺส ฌรทฺวารเ จตฺวา อากมฺนํ นิเวทยิสุ ๑

พฺราหฺมณา ปฏฺฐิสฺนถาริ กตฺวา กุโต อากตฺตถาคิ
ปุจฺฉิ ๑ มกฺขรภูเจ มหาตฺตถคฺคาเม กปิลพฺราหฺมณสฺส ฌรโตติ ๑
กึการณา อากตาคิ ๑ อิมินา นาม การณฺเณนาติ ๑ กลฺยาณํ
ตาคา สมชาติโกตฺตวิภโว อมฺหากํ พฺราหฺมโณ ทสฺสามิ
ทาริกนฺติ ปณฺณาการิ คณฺหิ ๑ เต กปิลพฺราหฺมณสฺส สาสนํ
ปหิฉิสุ ลทฺธา ทาริกา กตฺตพฺพํ กโรถา ติ ๑ ตํ สาสนํ
สุตฺวา ปิปลฺลิมาณวสฺส อาโรจฺยิสุ ลทฺธา กิร ทาริกาคิ ๑
माणโว อหํ น ลภิสฺสฺนตีติ (๑) จินฺเตสี อิเม ลทฺธาติ วทฺนฺติ
อนคฺคิโก หุตฺวา ปณฺณํ เปเสสฺสามิติ รโหคโต ปณฺณํ ลิจิ
ภทฺทา อคฺคโน ชาติโกตฺตโกคานูรูป ฌราวาสํ ลภตุ อหํ
#๑. สี. น ลภิสฺสฺนตี ๑

นิกขมิตฺวา ปพฺพชิสฺสามิ มา ปจฺจนา วิปฺปฏิสฺสารินี อโหสิตี ฯ
ภทฺททาปี อสฺสทฺส กิร มํ ทาทฺตุกาโมติ สฺสุตฺวา ปณฺณํ
เปเสสฺสามิตี รโหคตา ปณฺณํ ลิจิ อยฺยปฺตฺโต อตฺตโน
ชาติโคตฺตโกคานูรूपิ ฆราวาสิ ลภตฺว อหํ ปพฺพชิสฺสามิ มา
ปจฺจนา วิปฺปฏิสฺสารี อโหสิตี ฯ เทวปี ปณฺณานิ อนนฺตรามคฺเค
สฺมาคจฺฉิสฺสุ ฯ อิหํ กสฺส ปณฺณนฺติ ฯ ปิปฺผลิมาณเวณ ภทฺททาย
ปฺหิตนฺติ ฯ อิหํ กสฺสชาติ ฯ ภทฺททาย ปิปฺผลิมาณวสฺส ปฺหิตนฺติ
จ วุตฺเต เต เทวปี วาเจตฺวา ปสฺสท ทารกานํ กมฺมฺนฺติ
ผาเลตฺวา อรณฺเณ นทฺเทตฺวา อณฺณํ คํสฺमानํ ปณฺณํ ลิจิตฺวา
อิโต เอตฺโต จ เปเสสฺสุ ฯ อิตี กุมารสฺส กุมาริกาย จ
สทิสฺส ปณฺณํ โลกสฺสทฺทหิตเมวาทิ อนิจฺจมนานนฺเวย ทฺวินฺนํ
สฺมาคโม อโหสิ ฯ

คํทิวสฺเสว (๑) ปิปฺผลิมาณโว เอกํ ปุปฺพทามํ คนฺธาเปสิ
ภทฺททาปี ตานิ สยฺนมชฺเฌ จเปสฺสุ ภูตฺตสยฺมาสา อูโกปี
สยฺนํ อารุหิสฺสามาติ มาณโว ทกฺขิณปฺสฺเสน สยฺนํ อารุหิ
ภทฺททา วามปฺสฺเสน อภิรุหิตฺวา อาห ยสฺส ปสฺเส ปุปฺพานิ
มิลายนฺติ ตสฺส รากจิตฺตํ อูปฺปนฺนฺติ วิชานิสฺสาม อิมํ
ปุปฺพทามํ น อลฺลยิตฺตพฺพนฺติ ฯ เต ปน อณฺณมณฺณํ สรีร-
สฺมฺพสฺสทฺทเยน ตियามรตฺตี นิตฺทํ อโนกฺกมฺนฺตาว วิดีนาเมนฺติ
#๑. สี่. คํ ทิวสฺเสว ฯ

เล่มที่ 26 มหากสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 709

ทิวา ปน หลิตมตฺตมฺปิ นาโหสิ ฯ เต โลกามิเสน อสฺสฏฺฐา
ยาว มาตาปิตโร ธรนฺติ ตาว ภูมฺพํ อวิจาเรตฺวา เตสุ
กาลงฺกเตสุ วิจารยีสฺสุ ฯ มหตี มาณวสฺส สมฺปตฺติ เอกทิวสฺ
สรีริ อฺพพฺภูตฺวา จจฺจเตตฺพํ สุวณฺณจฺจณฺณํ เอว มคธนาพิยา
ทฺวาทสฺนาพิมตฺตํ ลทฺฐํ วฏฺฐติ ฯ ยนฺตพทฺธานิ สฏฺฐิมหา
ตพากานิ กมฺมนฺโต ทฺวาทสโยชนิโก อนูราชปฺรปมาณา
จฺจทฺทส คามา จฺจทฺทส หตฺถานิกานิ จฺจทฺทส อสฺसानิกานิ
จฺจทฺทส รธานิกานิ ฯ

โส เอกทิวสฺ อลงฺกตอสฺสํ อารุยฺห มหาชนปรีวฺโต
กมฺมนฺตํ คนฺตฺวา เขตฺตโกฏฺฐิ จิโต นงฺกเลหิ กิณฺนฏฺฐานโต
กาทโย สกฺุณฺณ คณฺจฺจปฺปาทาทีปาณเก อฺจฺจทฺทวา ขาทนฺเต
ทิสฺวา ตาตา อิมํ กิ ขาทนฺตฺติ ปุจฺฉิ ฯ คณฺจฺจปฺปาเท
อยฺยาติ ฯ เอเตหิ กตฺ ปาปํ กสฺส โหตฺติติ ฯ ตฺมฺหากํ
อยฺยาติ ฯ โส จินฺเตสิ สเจ เอเตหิ กตฺ ปาปํ มยฺหํ โหติ ฯ
กิ เม กริสฺสติ สตฺตอสีติโกฏฺฐนํ กิ ทฺวาทสโยชนํ กมฺมนฺโต
กิ ยนฺตพทฺธานิ ตพากานิ กิ จฺจทฺทส คามา สพฺพเมตฺ
ภทฺทกาปิตานิยา (๑) นียฺยาเทตฺวา นิกฺขมฺม ปพฺพชิสฺสามิติ ฯ

ภทฺทกาปิตานิ ตสฺมี ขณฺณ อนฺตรวตฺถุมฺหิ ตโย
ติลกฺมฺเก ปตฺถราเปตฺวา ธาตีหิปรีวฺตา นิสินฺนา กาเก
ติลปาณเก ขาทมานเ ทิสฺวา อมฺมา กิ อิมํ ขาทนฺตฺติ

เล่มที่ 26 จตุตถาสินีปาตวณฺณา หน้า 710

ปฺจฺฉิ ฯ ปาณเก อยฺยเตติ ฯ อกฺขลํ กสฺส โหตีติ ฯ ตุมหากํ
อยฺยเตติ ฯ สา จินฺเตสิ มยฺหํ จตุหตฺตวตฺถํ นาฬิโกทน-
มตฺตลฺลจ ลทฺฐํ วกฺกฺขติ ยทิ ปเนตฺติ เอตฺตเกน ชเนน (๑) กตฺติ
อกฺขลํ มยฺหํ โหติ ภาสฺสเสนปี วกฺกฺขโต สีสํ อุกฺขิปิตฺตํ น
สกฺกา อยฺยปฺตฺเต อากตฺมตฺเตยฺว สพฺพํ ตสฺส นียฺยาเทตฺวา
นิกฺขมฺม ปพฺพชิสฺสามิตี ฯ

มาณโว อากนฺตฺวา นหาตฺวา ปาสาทํ อารุหฺห มหารเห
ปลฺลลเก นิสฺสีทิ อถสฺส จกฺกวตฺติโน อนฺจฺฉวิกํ โภชนํ สชฺชยฺสิ
เทวปี ภูวชิตฺวา ปรีชเน นิกฺขนฺเต รโหคตา ฬาสฺสูกฺกฺขาน
นีสฺสีทิสฺส ฯ ตโต มาณโว ภาทํ อห ภาทเท อิมํ ฆริ
อากจฺฉนฺตี ตฺวํ กิตฺตํ ฐนํ อหฺรสีติ ปญฺจปณฺณาส สกฺก-
สสฺसानิ อยฺยาติ ฯ ตํ สพฺพํ ยา จ อิมสฺมี ฆเร สตฺต-
อสีติโกฏฺธิโย ยนฺตพฺพชฺสจฺฉิตฺวาภาทิเกทา จ สมฺปตฺติ อตฺถิ ตํ
สพฺพญฺจ ตฺยหฺมยฺว นียฺยาเทมิตี ฯ ตุมฺเห ปน กหํ กจฺฉน
อยฺยาติ ฯ อหํ ปพฺพชิสฺสามิตี ฯ อยฺย อหฺมฺปิ ตุมฺหากํยฺว
อากมนํ โอลอกฺยมานา นิสฺสินฺนา อหฺมฺปิ ปพฺพชิสฺสามิตี ฯ เตสํ
อาทิตฺตปณฺณกฺกฺขิ วิย ตโย ภาวา อุปฺภุจฺหีสฺส เต อนฺตราปณฺโต
กสฺยารสปีตานิ วตฺถานิ มตฺติกาปตฺเต จ อหฺราเปตฺวา
อณฺณมณฺณํ เกเส โอลโรเปตฺวา ย โลเก อรฺหนฺโต เต
#๑. สี. เอตฺตเกหิ ชเนหิ ฯ

เล่มที่ 26 มหากัสสปเถรคาถาวรรณนา หน้า 711

อุททิสฺส อมหากํ ปพพชชาติ ปพพชิตฺวา ถวิกาสฺส ปตฺเต
ปกฺขิปิตฺวา องฺเส ลคฺเคตฺวา ปาสาทโต โอตฺรียฺสฺส ฯ เคเห ทาสฺส
วา กมฺมกเรสุ วา น โกจิ สญฺชานี ฯ

อถ เน พุราหุมนคฺคามโต นิกฺขมฺม ทาสคฺคามทฺวารเณ
คจฺจนฺเต อากปฺปกุตฺต- วเสน ทาสคฺคามวาสีโน สญฺชานีสุ ฯ เต
โรทนต์วา ปาทฺเส นิปิตฺตฺวา ก็ อเมห อนาถ กโรถ
อญฺยชาติ อากฺสู ฯ มยฺ ภณฺเ อาทิตฺตปณฺณสาลา วิย ตโย
ภวติ ปพพชิมฺหา สเจ ตฺเมหฺสุ เอเกกํ ภูชิตฺถํ กโรม
วสฺสสตมฺปิ นปฺปโหติ ฯ ตฺเมหฺว ตฺมฺหากํ ลีลํ โชวิตฺวา ภูชิตฺสา
หฺตฺวา ชีวถาติ วตฺวา เตลํ โรทนต์านํเยว ปกฺกมียฺสฺส ฯ

เถโร ปฺรโต คจฺจนฺโต นีวตฺติตฺวา โอลเณนฺโต จินฺเตสิ
อຍ ภาทฺทา กापฺลानी สกฺลขมฺพุทฺธิปคฺขณิกา อิตฺถิ มยฺหํ ปจฺจโต
อากจฺจติ จานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ โกจิตฺเวว เอวํ จินฺเตยฺย
อิเม ปพพชิตาปี วินา ภวิตฺถํ น สกฺโกนฺตติ อนนฺจจฺจวิกํ กโรนฺตฺติ
โกจิ ปาเปน มนํ ปทฺุเสตฺวา อปายปฺรโก ภเวยฺย อิมํ ปหาย
มยฺหํ คนฺตํ วญฺญตฺติ จิตฺตํ อปฺปาเทสิ ฯ โส ปฺรโต คจฺจนฺโต
เทวธาปถิ ทิสฺวา ตสฺส มตฺถเก อญฺจาสี ฯ ภาทฺทาปี อากนฺตฺวา
วณฺทิตฺวา อญฺจาสี ฯ อถ นํ อาก ภาทฺเท ตาทิสี อิตฺถิ
มม ปจฺจโต อากจฺจนฺตฺติ ทิสฺวา อิเม ปพพชิตาปี วินา ภวิตฺถํ
น สกฺโกนฺตฺติ จินฺเตตฺวา อเมหฺสุ ปทฺุจฺจิตฺโต มหาชโน

เล่มที่ 26 จตุตถาสินีปาตวณณนา หน้า 712

อปลายปุรโก ภเวยฺย ๑ อิมสุมี เทวธาปเถ ตฺวํ เอกํ คณฺห
อหเมเคน คมิตฺตสามีติ ๑ อาม อยฺย ปพฺพชิตานํ มาตุคฺคาโม
ปฺลิวโธ ปพฺพชิตฺวาปี วินา น ภวนฺตฺติ อมฺหากํ โทสํ
ทสฺเสตฺตฺสนฺติ ตฺมเมห เอกํ มคฺคํ คณฺหถ วินา ภวิสฺตฺตมาติ
ติภฺขตฺตํ ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา จตฺตฺส จาเนตฺส ปณฺจปติภฺจฺจิตฺน
วณฺทิตฺวา ทสฺนขสโมธานสมุชฺชลํ อณฺชลํ ปคฺคยฺห สตฺสทสฺส-
กปฺปปริมาณ อทฺธานเ กโต มิตฺตฺสนฺถโว อชฺช ภิชฺชตฺติ
วตฺวา ตฺมเมห ทกฺขิณฺชาติกา นาม ตฺมฺหากํ ทกฺขิณฺมคฺโค
วภูตฺติ มยฺ มาตุคฺคามา นาม วามชาติกา อมฺหากํ วามมคฺโค
วภูตฺติตฺวณฺทิตฺวา มคฺคํ ปฏฺธิปฺนฺนา ๑ เตสํ เทวธาภูตกาเถ
อຍ် มหาปจฺวี อหํ จกฺกฺวาพฺสิเนรฺูปพฺพเต ชาเรตฺตํ สกฺโกนฺตฺติปี
ตฺมฺหากํ กุณฺเ ชาเรตฺตํ น สกฺโกมิตฺติ วทฺนฺตฺติ วิทย วิรฺวมานา
กมฺปี อากาเส อสนฺิสทฺโท วิทย ปวตฺตฺติ จกฺกฺวาพฺสิเนรฺูปพฺพโต
อุณฺนทฺติ ๑

สมฺมาสมฺพุทฺโธ เวพฺพวนมหาวิหาร คณฺธกฺกฺขิยฺ นิสฺสินฺโน
ปจฺวีกรมฺปนฺสทฺทํ สุตฺวา กิสฺส นฺ โข ปจฺวี กรมฺปตฺติ
อวชฺเชนฺโต ปิพฺพลิมานโว จ ภทฺทา จ กاپฺตานํ มํ
อุทฺทิสฺส อปฺปเมยฺย สมฺปตฺติ ปหาย ปพฺพชิตา เตสํ
วิโยคฺกุจฺจาเน อุภินฺนํ คณฺพเลน อຍ် ปจฺวีกรมฺโป ชาโต มยาปี
เอเตสํ สงฺคหํ กาคฺตุ วภูตฺติ คณฺธกฺกฺขิโต นิกฺขมฺม สยเมว

เล่มที่ 26 มหากสฺสปตฺเถรคาถาเวณณา หน้า 713

ปตฺตจิวรมาทาย อสีติมหาเถรสฺส กณฺจิปิ อนามนฺเตตฺวา ติกาวุตฺติ
มคฺคิ ปจฺจุคฺคมนิ กตฺวา ราชคหฺสฺส จ นาลนุทาย จ
อนุตฺเร พหุปตฺตกนิโครธฺรฺกขมฺมูเล ปลฺลลงฺกํ อากุชิตฺวา นิสีทึ ฯ
นิสีทฺนุโต ปน อณฺณตฺรปฺสฺสกุทฺติโก วีย อนิสีทิตฺวา พุทฺธเวสฺส
คเหตฺวา อสีติหตฺถกมนฺพุทฺธรสฺสมิโย วิสฺสชฺเชนฺโต นิสีทึ ฯ อิติ
ตฺสฺมี ขณฺเ ปณฺณจฺฉตฺตสกฺกจกฺกกุฎฏาคาราทีปฺปมาณา พุทฺธ-
รสฺสมิโย อีโต จิตฺโต จ วิปฺพรนฺติโย วิธาวนฺติโย จนนฺทสฺส-
สุริยสฺสสฺสอฺคฺคมนกาโล วีย กุรฺมามา ตํ วนนฺตํ เอโกภาสํ
อํกํสุ ฯ ทวตฺตีสฺมหาปฺริสฺตกขณฺสิริยา สมุชฺชตฺตาราคณฺเณน วีย
คคฺนํ สฺสฺสฺสฺสฺสคฺคกวมลกฺวเลน วีย สฺสฺสฺสฺส วนนฺตํ วิโรจิตฺถ
นิโครธฺรฺกขสฺส นาม ขนฺโธ เสโต โหติ ปตฺตทานิ นีลานิ
ปฏฺกทานิ รตฺตทานิ ฯ ตฺสฺมี ปน ทิวเส สตฺสสาโข นิโครโธ
สุวณฺณวณฺโณว อโหสิ ฯ

มหากสฺสปตฺเถโร อัย อมฺหากํ สตฺถา ภวิสฺสตี อิมํ
อหํ อุกฺกิสฺส ปพฺพชิตฺติ ทิฏฺฐจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
คณฺตฺวา ตีสฺ จานฺเส วนฺทิตฺวา สตฺถา เม ภนฺเต ภควา
สาวโกหฺมสฺมิ สตฺถา เม ภนฺเต ภควา สาวโกหฺมสฺมิตฺติ
อาห ฯ อถ นํ ภควา อาห กสฺสป สเจ ตฺวํ อิมํ
นิปฺจฺจการิ มหาปจฺวิยา กเรยฺยาสิ สปิ ชาเรตุํ น
สกฺกณฺเณยฺย ฯ ตถาคตฺสฺส เอวํ กุณฺมหนฺตฺตํ ชานตา (๑) ตยา กโต
#๑. อญฺ กุณฺมหนฺตฺตชาตฺสฺส ฯ

เล่มที่ 26 จตุตถาสินีปาตวณฺณนา หน้า 714

นิปจฺจกาโร มยฺหิ โลมมฺปิ จาเลตุํ น สกฺโกติฯ นิสีท กสฺสป
ทายชฺช เต ทสฺสามิติฯ อถสฺส ภควา ตีหิ โอวาเทหิ
อุปสมฺปทมทาสิฯ ทตฺวา พหุปฺตฺตนิโครธมฺลโต นิกฺขมิตฺวา เถริ
ปจฺจาสมณฺญิ กตฺวา มคฺคํ ปฏิปชฺชติฯ สตฺถุ สรีริ ทวตฺตีส-
มหาปฺริสทกฺขณวิจิตฺตํ มหากสฺสปสฺส สรีริ สตฺตมมหาปฺริส-
ทกฺขณปฏิมณฺฑลิตํ โส กณฺจนมหานาวาย ปจฺจนาพฺทโธ วिय
สตฺถุ ปทานุปทิกํ อนุคฺจฺฉิฯ สตฺถา โถกํ มคฺคํ กนฺตฺวา
มคฺคา โอกกมฺม อณฺตฺตรสฺมี รุกฺขมฺมูเล นิสชฺชากาโร ทสฺเสสิฯ
เถโร นิสีทิตฺตกาโม สตฺถาติ ฌตฺวา อตฺตโน ปารุปีต-
ปฏฺวีโลตฺติกสงฺฆาญฺญิ จตฺตคฺคณฺญิ กตฺวา ปณฺณเปสิฯ

สตฺถา ตตฺถ นิสีทิตฺตวา หตฺถเณน จีวรํ ปริมชฺชชฺชโต
มฺหุทฺทา โข ตฺยายํ กสฺสป ปฏฺวีโลตฺติกานํ สงฺฆาญฺญิติ อาทฯ เถโร
สตฺถา มม สงฺฆาญฺญา มฺหุทฺทาวํ กเถติ ปารุปีตฺตกาโม ภวิสฺสตีติ
ฌตฺวา ปารุปฺตฺ กนฺเต ภควา สงฺฆาญฺญินฺติ อาทฯ ตฺวํ
กึ ปารุปีสฺสสิ กสฺสปาติฯ ตฺมฺหากํ นีวาสนํ ลกฺขฺนโต
ปารุปีสฺสามิ กนฺเตติฯ กึ ปน ตฺวํ กสฺสป อิมํ ปรีโถกชฺฉินฺณํ
ปัสฺสณฺถํ ชาเรตุํ สกฺขิสฺสสิ มยา หิ อิมสฺส ปัสฺสณฺถสฺส
คหิตทิวเส อุทกปริยฺนตฺ กตฺวา มหาปจฺวี กมฺปิ อิมํ พุทฺธานํ
ปรีโถกชฺฉินฺณจิวรํ นาม น สกฺกา ปรีตฺตคฺคเณน ชาเรตุํ
ปฏฺวีเพเลเนวิทํ ปฏิปตฺตฺติปฺรณสมตฺถเณน ชาตฺติปัสฺสณฺถิกเณน ชาเรตุํ

เล่มที่ 26 มหากสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 715

วภูฏีตติ วตฺวา เถเรน สทฺธี จีวรํ ปรีวตฺเตสิ ฯ

เอวํ ปน จีวรปรีวตฺตํ กตฺวา เถรสฺส ปารุตฺจีวรํ
ภควา ปารุปี สตฺถุ จีวรํ เถโร ฯ ตสฺมี สมเย อเจตนาปี
อัย มหาปจฺวี ทุกฺกรํ ฆนฺเต อกตฺถ อตฺตนา ปารุตฺจีวรํ
สาวกสฺส ทินฺนปฺพุโพ นาม นตฺถิ อหํ ตุมฺหากํ คณฺ
ชารตฺตํ น สกฺโกมิตฺติ วทนฺตี วีย อุตฺกปรียนฺตํ กตฺวา
กมฺปิ ฯ เถโรปี ลทฺธํ ทานี มยา พุทฺธานํ ปรีโภกจีวรํ
กึ เม อิทานี อุตฺตริ กตฺตพฺพิ อตฺถิตฺติ อุนฺนตี อกตฺวา
พุทฺธานํ สนฺติเกเยว เทรส ฐตฺถุณฺเณ สมากาย สตฺตทิวสมตฺตํ
ปฺลชฺชโน อโหสิ อฏฺฐเม ทิวเส สห ปฏฺฐสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต	โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
นิพฺพุเต โลกนาถสฺมี	ปฺปชฺ คุพฺพนฺติ สตฺถุโน ฯ
อฺทกฺคจิตฺตา ชนตา	อาโมทิตปฺปโมทิตา
เตสฺส สํเวชชเตสฺส	ปีติ เม อฺทปชฺชถ (๒) ฯ
ถาติมิตฺเต สมานตฺวา	อิทํ วจนมพฺุรวิ
ปรีนิพฺพุโต มหาวิโร	หนนท ปฺปชฺ กโรมเส ฯ
สาธฺติ เต ปฏฺฐิสฺสุตฺวา	ภียโย หาสฺ ชนีสฺ เม
พุทฺธสฺมี โลกนาถสฺมี	กาหาม ปฺลยฺสณฺจยฺ ฯ

#๑. บ. อ. ๓๒/๕/๔๘ ฯ ๒. สฺยา. อฺปชฺชถ ฯ

เล่มที่ 26 จตุตถาสินีปาตวณณนา หน้า 716

อคุมฺมียํ สุกตํ กตฺวา	สทฺตหตฺถสมฺมุคฺคตํ
ทฺยพฺพทฺตหตฺถปตฺถกฺกํ (๑)	วิมานํ นภมฺมุคฺคตํ ฯ
กตฺวาน มหฺมมฺมียํ (๒) ตตฺถ	ตฺวาลปฺนตฺตีหิ (๓) จิตฺตํ
สํกํ จิตฺตํ ปสฺสาทตฺวา	เจตฺตียํ ปุชฺชตฺตมํ ฯ
อคฺคกิกฺขณฺโรว ชลิตฺโต (๔)	กึ สฺสโก อิว (๕) ผุสฺสลิโต
อินฺทลภูจิว อากาส	โอภาสฺสติ (๖) จตฺตทฺทิสฺสา ฯ
ตตฺถ จิตฺตํ ปสฺสาทตฺวา	กตฺวาน กุสฺสํ พหุํ
ปฺพพฺพกมฺมํ สริตฺวาน	ตฺทิสฺสํ อฺปปชฺชหํ ฯ
สทฺสสยฺยตฺตํ หยวาทิ	ทฺทิตฺทพฺพานมธฺทิจฺจิตฺโต
อฺพพิทฺธิ ภวณํ มยฺหํ	สทฺตตฺตมฺมํ สมฺมุคฺคตํ ฯ
ภูฏาคารสทฺสฺसानิ	สพฺพโสณฺณมฺยา อหุํ (๗)
ชลนฺติ สกเตเชน	ทฺทิสฺสา สพฺพทา ปภาสยฺ (๘) ฯ
สนฺติ อณฺเณปี นฺนียฺยูหา	โลหิตฺตงฺกมฺยา ตทา
เตปี โชตฺนฺติ อากาย	สมนฺตฺตา จตฺตโร ทฺทิสฺสา ฯ
ปฺปญฺญกมฺมาภินิพฺพตฺตา	ภูฏาคารา สุนิมฺมิตฺตา
มณฺนิมฺยาปี โชตฺนฺติ	ทฺทิสฺสา ทส (๑๐) สมนฺตโต ฯ
เตสํ อฺชฺชโชตฺมานานํ	โอภาโส วิปฺปโล อหุ (๑๑)
สพฺเพ เทเว อภิโกมิ	ปฺปญฺญกมฺมสฺสทฺทิตํ ผลํ ฯ

#๑. สฺยา. ทฺยพฺพทฺตํ หตฺถสทฺตํ ฯ ๒. สฺยา. อคฺคกิกฺขณฺโรว ฯ ๓. สฺยา.

#๔. สฺยา. สทฺสสยฺยตฺตํ ฯ ๕. สฺยา. สทฺสสยฺยตฺตํ ฯ

#๖. สฺยา. โอภาสฺสติ ฯ ๗. สฺยา. อหุ ฯ ๘. สฺยา. สทฺสสยฺยตฺตํ

#๙. สฺยา. ปภาสยฺ ฯ ๑๐. สฺยา. โลหิตฺตงฺกมฺยา ฯ

#๑๑. สฺยา. วิปฺปโล ฯ ๑๒. สฺยา. ม. อหุ ฯ

เล่มที่ 26 มหากสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 717

สตฺถุจกปฺปสทสฺสมหิ	อุพฺพิทุโธ นาม ขตฺติโย
จาตุรฺนโต วิชิตาวี	ปจฺวี อาวสึ อหํ ฯ
ตเถว ภทฺทเท กปฺเป	ตีสฺกขตฺตํ อโหสฺหิ
สกกมฺมาริทรฺมฺหิ	จกฺกวตฺตี มหพฺพลโ
สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน	จตฺที่ปมฺหิ อีสฺสโร
ตตฺตปิ ภาวนํ มยฺหิ	อินฺทลภฺจิว อุกฺกตํ ฯ
อายมโต จตฺตฺพิสฺ	วิตฺถารณ จ ทฺวาทส
รมมกํ (๑) นาม นคริ	ทพฺพการโตรณํ ฯ
อายมโต ปณฺจสตี	วิตฺถารณ ตททฺฒกํ
อาภินฺณ ชนกาเยหิ	ติทธานํ ปฺริ วีย ฯ
ยถา สฺวจิฆเร สฺวจิ	ปกฺจิตฺตา ปณฺณวิสตี
อณฺณมณฺณํ ปณฺณณฺนตี	อาภินฺณ โหตี ลงฺกตํ ฯ (๒)
เอวมฺปิ นคริ มยฺหิ	หตฺถิสฺสรธสงฺกตํ (๓)
มนฺนุสฺเสหิ สทาภินฺณํ (๔)	รมมณฺ (๑) นครุตฺตมํ ฯ
ตตฺถ ภูตฺวา ปิวิตฺวา จ	ปฺน เทวตฺตณํ กโต
ภเว ปจฺฉิมเก มยฺหิ	อโหสิ กฺลสมฺปทา ฯ
พฺรหฺมณฺณกฺลสมฺภูโต	มหารตนสฺลจโย
อสีตีโกภฺปิโย หิตฺวา	หิรณฺณสฺส ปพฺพชึ ฯ (๖)
ปฺฐิสฺมภิทา จตฺสโตส ฯ เป ฯ	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตี ฯ

- #๑. สฺยา. รมมกํ ฯ ๒. สฺยา. อาภินฺณา โหตี สตฺตา ฯ
 #๓. สฺยา. หตฺถิสฺสรธสงฺกตํ ฯ ๔. สฺยา. ตทาภินฺณํ ฯ ๕. ตํ
 #ตทา ฯ ๕. สฺยา. เทวตฺตณํ ฯ ๖. สฺยา. หิรณฺณสฺส ปรีพฺพชึ ฯ

เล่มที่ 26 จตุตถีสนิปาตวณณา หน้า 718

อถ นํ สตุถา กสุสโป ภิกขเว จนุหุโปโม गुलानी
उपसङ्गमति उपकसुเสव कायं उपकसुस जित्तं निज्जनवโก गुलेसु
उपुक्कफुโति เอวมาतिना पस्सित्त्वा अपรภาके อरियคณम्मชเณ
นिसินโน ऐตทकुคं ภิกขवे मम सावकानं भिक्षुनं चุตवातानं
यथितं महाकसुसโปदि (๑) च्छुत्तञ्जरानं अकुकुञ्जाने जपेत्ति १ โส
विवेकाविरतिकित्तनमुञ्जेन भिक्षुनं ओवात्ते तेनโต अत्तโน पปฏิपत्तตี
पकासेनुत्ते

न कण्ठेन प्ररुक्खत्ते जरे
विमो नोति समाधि तुल्लो
नानाञ्जनसङ्कहो तुโ
อิตติ ทิสฺวาน คณํ น โรจये १
न गुलानी उपपुप्फे मุนि
विमो नोति समाधि तुल्लो
โส อुसฺसुकโก रसानुकित्तो
अत्तं रिणज्जตี โย सुखावโ (๒) १
पङ्โกติ हि नं अवेष्य
यायं वनฺทนपुञ्जा गुलेसु
सुभुम्मं สल्लं ทุระจฺจย (๓)
สกุกาโร กापฺริเสน तुชฺชโ १

#๑. อัง. ๒๐/๑๔๖/๓๑ ๑ ๒. สุยา. สุขาวิวาโ ๑

#๓. สุยา. ทุระจฺจย ๑

เล่มที่ 26 มหากสฺสปตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 719

สนาสนมฺหา โอรุຍฺห	นคฺรํ ปิณฺฑทาย ปาวีสึ
ภฺยชนฺตํ ปฺริสํ กุญฺจึ	สภฺกจฺจนฺตํ อุปฺภฺยหึ ฯ
โส เม ปกฺเคน หตฺเถน	อาโลปี อุปฺนามยิ
อาโลปี ปกฺจิปฺนตฺสส	องฺคฺลึ เจตฺถ (๒) นิชฺชติ (๓) ฯ
กฺุฑฺฑมฺลลฺยจ (๔) นิสฺสาย	อาโลปี ตํ อภฺยชิตํ
ภฺยชฺมานเ วา กฺุฑฺเต วา	เชคฺคจฺณํ เม น วิชฺชติ ฯ
อุตฺตฺธิกฺุญฺจปฺนิโ ท อาหาโร	ปฺุติมฺุตตฺลฺยจ โอสถํ
เสนาสนํ รุกฺขมฺลํ	ปัสฺสูกฺลลฺยจ จิวฺริ
ยสฺเสเต อภิสฺมกฺุฑฺวา	ส เว จาตฺุทฺทิสฺโส นโร ฯ
ยตฺถ อเก วิหฺลณฺนฺติ	อารฺุหนฺตา (๕) สิลฺลจฺจยํ
ตตฺถ (๖) พุฑฺธสฺส ทายาโท	สมฺปชาโน ปตฺิสฺสโต
อิทฺุทธิพลฺนฺปตฺถทฺุโ	กสฺสโป อภฺิรฺุหติ ฯ
ปิณฺฑทปาทปฏฺิกฺกนฺโต	เสลมารฺุຍฺห กสฺสโป
ฌายติ อนุปาทาโน	ปหฺินภยเถรโว ฯ
ปิณฺฑทปาทปฏฺิกฺกนฺโต	เสลมารฺุຍฺห กสฺสโป
ฌายติ อนุปาทาโน	ทฺุຍฺหมานฺสุ นิพฺุพฺุโต ฯ
ปิณฺฑทปาทปฏฺิกฺกนฺโต	เสลมารฺุຍฺห กสฺสโป
ฌายติ อนุปาทาโน	กตฺกิจฺโจ อนาสโว ฯ

#๑. ยฺ. ตํ ฯ ๒. ยฺ. เปตฺถ ฯ ๓. สฺยา. นิชฺชติ ฯ

#๔. สฺยา. กฺุฑฺฑมฺลลฺยจ ฯ ๕. ยฺ. อารฺุหนฺโต ฯ ๖. ยฺ.

#ตสฺส ฯ

เล่มที่ 26 จตุตถาสินีปาตวณฺณนา หน้า 720

กเรริมาลาวิตตา	ภูมิกาคา มโนรมา
กุญชราริรุทา รุมมา	เต เสลา รมยนฺติ มํ ๑
นึลพุกวณฺณนา รุจิรา	วาริสีตา สฺวจินฺชรา
อินฺทโคปกสยณฺณนา	เต เสลา รมยนฺติ มํ ๑
นึลพุกกุฏสทิสา	กุกฺกาคารวรูปมา
วารณาริรุทา รุมมา	เต เสลา รมยนฺติ มํ ๑
อภิวุฏฺฐา รุมมตลา	นคา อิตฺธิเก เสวิตา
อพุกฺกนฺนทิตา สิจิภิก	เต เสลา รมยนฺติ มํ ๑
อถึ ฉายิตฺตคามสฺส	ปหิตตฺตสฺส เม สโต
อถึ เม อตฺตคามสฺส	ปหิตตฺตสฺส ภิกฺขุโน ๑
อถึ เม ผาสูกามสฺส	ปหิตตฺตสฺส ภิกฺขุโน (๑)
อถึ เม โยคคามสฺส	ปหิตตฺตสฺส ตาทิโน ๑
อุมมาปฺปฺเพน (๒) สมานา	คคนาวพุกฺกาทิตา
นानาทิชคณากิณฺณา	เต เสลา รมยนฺติ มํ ๑
อนากิณฺณา คหภูเจหิ	มิกสงฺฆนิเสวิตา
นानาทิชคณากิณฺณา	เต เสลา รมยนฺติ มํ ๑
อจฺจโฆทิกา ปุถุสึลา	โคณงฺกุลมิกายุตตา
อมฺพุเสวาลสยณฺณนา	เต เสลา รมยนฺติ มํ ๑
น ปญฺจกฺเคณ ตฺริเยน	รติ เม โหติ ตาทิสี
ยถา เอกคฺคจิตฺตสฺส	สมฺมา ชมฺมํ วิปสฺสโต ๑

#๑. สฺยา. สิกฺขโต ๑ ย. ภิกฺขุโต ๑ ๒. สฺยา. อุมมาปฺปฺเพน ๑

เล่มที่ 26 มหากุสสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 721

กมมํ พหุํ น การเย
ปรีวชฺเชยฺย ชนํ น อูยฺยเม
อุสฺสุโก โส รสานุคิทุโธ
อตุํ ริญฺจติ โย สุขาวโห (๑) ฯ
กมมํ พหุํ น การเย
ปรีวชฺเชยฺย อนตฺตเนยฺยเมตํ (๒)
กิจฺจติ กาโย กิลมติ
ทุกฺขิโต โส สมถํ น วินฺทติ ฯ

โอฏฺฐปฺปหตฺตมตฺเตน	อตุตฺตานมฺปิ น ปสฺสติ
ปตฺถทฺทชฺชิว (๓) จรติ	อหํ เสยฺโยติ มณฺณติ ฯ
อเสยฺโย เสยฺยสมานํ	พาโล มณฺณติ อตุตฺตํ
น ตํ วิญฺญู ปสฺสณฺติ	ปตฺถทฺทชฺชมานสํ นรํ ฯ
โย จ เสยฺโยหฺมสมฺมิติ	นาหํ เสยฺโยติ วา ปน (๔)
หิโน ตสฺสทิส (๕) วาติ	วิธาสู น วิกรมฺปติ ฯ
ปญฺจวณฺตํ ตถา ตาที (๖)	สีเลสุ สุตฺตมาหิตํ
เจโตสมถมนฺนุชฺชุตฺตํ	ตญฺเจ (๗) วิญฺญู ปสฺสเร ฯ
ยสฺส สพฺรหฺมจาริสฺส	การโว นฺนุปลพฺภติ
อารกา โหติ สทฺทชฺชมา	นภโต ปุถฺวี (๘) ยถา ฯ

#๑. สฺยา. สุขาวโห ฯ ๒. สฺยา. อนตฺตเมตํ ฯ ๓. สฺยา.
#ปตฺถทฺทชฺชิว ฯ ๔. สฺยา ปน ฯ ๕. สฺยา. หิโนหํ สทิส ฯ
#๖. สฺยา. ตถาวาที ฯ ๗. สฺยา. ตี เว ฯ ๘. สฺยา. นภโต
#ปุถฺวี ฯ

เล่มที่ 26 จตุตถีสนิปาตวณณา หน้า 722

เยสณจ หิริ โอตตปป์	สทา สมมา อุปฏจติ
วิรุฬหพุมจريا เต (๑)	เตสั จีณา ปุนพุกวา ๑
อุทฐโต จปโล ภิกขุ	ปัสสุเลน ปารุโต
กปีว สีหจมน	น โส เตนุโปโสภติ ๑
อนุทฐโต อจปโล	นิโปโก สัตุตุนุทริโย
โสภติ ปัสสุเลน	สีโหว คิริคพุกเร ๑
เอเต สมพุกลา เทวา	อิทฐิมนุโต ยสสุสิโน
ทสเทวสหัสธานี	สพเพ เต พุมกกายิกา ๑
ชมมเสนาปตี ชีริ	มหาณายี สมหิต
สาริปุตตี นมสสนตา	ติฏจนติ ปณชติกตา ๑
นโม เต ปุริสาชณณ	นโม เต ปุริสุตตม
ยสส เต นาภิขานาม	ยมปี นิสาย ฌายติ ๑
อจเจอร์ วต พุกชาน	คมภีโร โคจโร สโก
เย มย นาภิขานาม	วาลเวธิสมาคตา (๒) ๑
ตี ตถา เทวกาเยหิ	ปุชิตี ปุชนารหิ
สาริปุตตี ตทา ทิสวา	กปปีนสส สิตี อหุ (๓) ๑
าวตา พุกชเขตตมहि	จปยิตวา มหามุณี
ฐตคณเณ วิสิฏุโจหิ	สทธิโส เม น วิชชติ ๑
ปริจณเณ มยา สตถา	กตี พุกชสส สาสน

#๑. สยา. อัย ปาโจ นตถิ ๑ ๒. สยา. พาลเวธิ สมาคตา ๑

#๓. สยา. อหุ ๑ ม. อหุ ๑

เล่มที่ 26 มหากสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 723

โอหิตฺ คุรุโก ภาโร	นตฺถิ ทานี ปุณฺพุกโว (๑) ฯ
น จิวเร น สยเน	โกชเน นฺุปลิปปติ (๒)
โคตโม อนฺุปลเมยฺโย	มฺุพาลปฺุฝิ (๓) วิมลว
อมฺุพฺุณา เนกฺุขมฺุณินฺุโน	ติภาวณินิสฺุสโณ ฯ
สตีปฺุญฺุจานลิว โส	สทฺุธาหตฺุโถ มหามฺุณี
ปฺุณฺุณาสีโส มหาณานิ	สทา จรตี นิพฺุพุโตตี (๔)

อิมา คาถา อภาสี ฯ ตตฺถ อาทิตฺ ติสฺุโส คาถา กณฺุณสุ
กุเลสุ จ สฺุสฺุญฺุเจ ภิกฺุขุ ทิสฺุวา เตสฺุ โอวาททานวเสน
วุตฺุตา ฯ

ตตฺถ น กณฺุณ ปฺุรฺุกฺุขโต จเรตี ภิกฺุขุกณฺุณี ปฺุรฺุกฺุขโต
ปฺุริวาริตฺ หุตฺุวา น จเรยฺย น วิหเรยฺย ฯ กสฺุมา วิมโน
โหตี สฺุมาธิ ทฺุลลโก คณฺุ ปฺุริหรนฺุตฺุสฺุส ทฺุกฺุขปฺุปฺุตฺุติยา
พฺุยาकुลมนตฺาย อฺุทฺุเทเสน โอวาทเน อนฺุสาสนียา อนฺุคฺุคฺุห
กโรนฺุโต ยถานฺุสฺุญฺุจํ อปฺุปฺุญฺุปฺุตฺุติยา จ วิมโน วิการิฏฺุตฺุจิตฺุโต
โหตี ตโต สฺุสฺุคฺุเคน เอกคฺุคฺุตฺุ อลภนฺุตฺุสฺุส สฺุมาธิ ทฺุลลโก
โหตี ฯ ตถารุปฺุสฺุส หิ อฺุปฺุจารสฺุมาธิมตฺุคฺุมฺุปี น อิชฺุณฺุติ ปฺุเกว
อิตฺุโร ฯ

นํานาชนสฺุกฺุโหตี นํานชฺุณฺุมาสยสฺุส นํานารุจิกสฺุส ชนสฺุส
เปยฺยชฺุชฺุชาทินา สฺุกฺุโห ฯ

- #๑. สฺุยา. ภวเนตฺุติ สฺุมฺุหตา ฯ ๒. สฺุยา. นฺุปลิปปติ ฯ
- #๓. สฺุยา. นฺุปลิปปติ ฯ ๓. สฺุยา. มฺุพาลปฺุฝิ ฯ
- #๔. พุ. เถร. ๒๖/๓๕๘/๔๐๕ ฯ

บุพทกนิกายภูษกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 724
เล่มที่ 26 จตุตถาสนิปาตวณณา หน้า 724

ทุโขติ กิจฺโง กสิโร ฯ

อติ ทิสฺวานาติ เอว คณสงฺคเห พหุวิธํ อาทีนํ ทิสฺวา
ณณจกฺขุณา โอลเถตฺวา ฯ คณํ คณวาสํ น โรจเย น
โรเจยฺย น อิจฺเจยฺย ฯ

น กุลานิ อุปฺพชฺเช มฺณิตฺติ อิมสฺมี สาสเน ปพฺพชิตฺ
ชตฺติยาทิกฺกุปโก หุตฺวา น อุปคฺจเจยฺย ฯ กิ ภารณา ฯ
วิมโน โหติ สมาริ ทฺลลโก ฯ โส อุตฺตฺกโก กฺกุปสงฺกมเน
อุตฺตฺกํ อาปนฺโน กุเลสุ ลทฺทพฺเพสุ มธฺราทิสฺเสสุ อนฺนุทฺโท
เคธํ อาปนฺโน ตตฺถ อุปฺปนฺเนสุ กิจฺจกรณฺเยสุ อตฺตนาเว โยคํ
อาปชฺชนฺโต ฯ

อตฺถํ ริณฺจติ โย สุขาวโหติ โย อตฺตโน มกฺกผล-
นิพฺพานสุขาวโห ตํ สีลวิสุทฺธิอาทิสฺงฺขาตํ อตฺถํ ริณฺจติ ชหติ
นानฺนุญฺชตฺติ อตฺถโธ ฯ

ตติยคาถา เหนฺจฺจา วุตฺตา เอว ฯ

เสนาสนมฺหา โอรุยฺหาติอาทิกา จตฺสฺโส คาถา ปจฺจเยสุ
อตฺตโน สนฺโตสทฺสสนมฺเขน กิกฺขุณา นาม เอว ปฏิปชฺชิ-
ตพฺพนฺติ กิกฺขุณํ โอวาททานวเสน วุตฺตา ฯ ตตฺถ เสนาสนมฺหา
โอรุยฺหาติ ปพฺพตเสนาสนตฺตา วุตฺติ ฯ

สกกจฺจ ตํ อุปฺภูชฺหิณฺติ ตํ กฺกุชฺชิปริสํ อาพารสมฺปตฺตี
ปาเปตฺกามตฺยา กิกฺขาเย อตฺถโก หุตฺวา ปณฺธิตฺกิกฺขทฺยาถํ กุลํ

เล่มที่ 26 มหากสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 725

มหิจฺฉปฺกคฺโถ วิย อาทเรน อุปกนฺตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ

ปกฺเกนาคิ อฏฺฐิคคตฺถุจฺจโรคตฺย อุปกฺเกน กฺุถิตฺน ฯ

องฺคฺลึ เจตฺถ นิชฺชตีติ เอตฺถ ปตฺเต ตสฺส ตสฺส

องฺคฺลึ นิชฺชิตฺวา อาทาเรน สทฺธี ปตฺตีติ อคฺโถ ฯ

กฺุทฺทหมฺลํ นิสฺสายาติ ตสฺส ปฺริสฺสฺส ปสฺาทชนนตฺถํ ตาทิสฺ

ฆรทิตฺตฺสมีเป นิสฺสีทิตฺวา อาโลปํ ตํ อภฺยชิํ ปฺริภฺยชิํ ฯ อัย

ปน เถรฺสฺส ปฏฺิปปตฺติ สิกฺขาปเท อปฺลฺยตฺเตติ ทฏฺฐพฺพิ ฯ

ปฏฺิภฺยเจ จ อปฺปฏฺิภฺยเจ อิว อปฺปฏฺิภฺยเจสฺสณฺณิตฺย อริยิทฺธิยา

อุกฺกัสมคตฺตฺตา เถรฺสฺส ตํ อชฺโฆหรนตฺสฺส ชิกฺขุมา น

อุปฺปชฺชิ ปุณฺชชนสฺส ปน ตาทิสํ ภฺยชนตฺสฺส อนฺตานิ

นิกฺขเมยฺยํ ฯ เตนานฺท ภฺยชฺมานเ จ ภฺยเต วา เชคฺคจฺฉิ

เม น วิชฺชตีติ ฯ

อุตฺตฺธิภฺยปฺนิทฺติ อุตฺตฺธิภฺยิตฺวา ปเรถํ ฆรทฺวาเร จตฺวา

คเหตุพฺพปฺนิทฺติ ชงฺฆมฺพลํ นิสฺสาย อนฺฆริํ กนฺตฺวา ลทฺฐพฺพ-

มิสฺสกกภิกฺขาติ อคฺโถ ฯ

ปฺุติมุตฺตฺนตฺติ โคมุตฺตฺตปฺริภาวิทฺทฺริภฺยกาถิ จ ฯ

ยสฺเสเต อภิสมฺภฺยิตฺวาติ โย ภิกฺขุ เอเต อุตฺตฺธิภฺย-

ปฺนิทฺทาทย จตฺตาริ ปจฺจเย อนฺติมฺนฺเตน อภิมิตฺวา

ปฺริภฺยชฺติ ฯ

ส เว จาตฺทฺทิตฺโส นโรติ โส ปฺกคฺโถ เอกํเสน

เล่มที่ 26 จตุตถาสินีปาตวณฺณา หน้า 726

จตุทฺทิสอ ปุรตฺถิมาทิจตุทฺทิสายโศย กตฺถจि อปฺปฏิโฆ ยาย
กายจि ทิสาย วิหริตุํ สกุโกตฺตีติ อตุโถ ๑

อด เถโร อตุตฺโน มหุลลกกาเล มนุสฺเสหิ กถิ ฆนฺเต
ตุเมห เอวรूपาย ชราย วตฺตมานาย ทิเน ทิเน ปพฺพตฺติ
อภिरุหฺถาติ วุตฺเต ยตุถ เอเกติอาทิกา จตฺสฺโส คาถา
อภาสิ ๑ ตตุถ ยตุถาติ ยสฺมี ปจฺฉิมวเย ๑ เอเกติ เอกจฺเจ ๑
วิหฺลณฺนตีติ สรีริกิลมเถน จิตฺเตน วิฆาตํ อาปชฺชนฺติ ๑

สิลฺลจฺยณฺติ ปพฺพตฺติ ๑ ตตุถาติ ตสฺมี ชราชินฺณกาเลปิ ๑
สมฺปชานโน ปตฺติสฺสโตติ อิมินา จิตฺตเขทาภาวํ ทสฺเสติ
อิทฺธิพลฺนฺปตฺถทฺโธติ อิมินา สรีรเขทาภาวํ ๑

ภยเหตุณฺํ กิเลสานํ สมฺจฺฉินฺนตฺตา ปหิณฺนภยเกรโว ๑

ทฺยหฺมานสฺสูติ รากคฺคิอาทิจิ เอกาทสฺหิ อคฺคิจิ สตุเตสฺ
ทฺยหฺมานสฺสุ ๑ สจฺกิลสฺปริพาหาภาเวน นิพฺพุโต สิตฺธิภูโต ๑

ปฺน มนุสฺเสหิ กิ ฆนฺเต ชินฺณกาเลปิ อรณฺณ-

ปพฺพเตยว วิหฺรธ นนฺ อิเม เวพฺพนาทโย วิหารา มโนรมาติ

วุตฺเต อรณฺณปพฺพตา เอว มยฺหิ มโนรมาติ ทสฺเสนฺโต

กเรริมฺลาวิตตาติอาทิกา ทฺวาทสฺ คาถา อภาสิ ๑ ตตุถ

กเรริมฺลาวิตตาติ วรฺณรูกฺขปฺนฺตีหิ สมากตา ๑ กาลวณฺณ-

ปฺปฺเพหิ โอตฺถุฏาติปิ วทฺนฺติ ๑ กุญฺชราชิรฺูทาทิ ปฺปฏิโฆสาทิ-

เล่มที่ 26 มหากสฺสปตฺเถรคาถาวณณนา หน้า 727

คณฺเฑเทหิ หตฺถินํ โคจเรสีนํ กชฺชิตฺเทหิ อภิตฺถนิตา ฯ

อภิฏฺฐาติ มหาเมฆเณ อภิปฺปฏฺฐา (๑) ฯ รุมฺมตลาติ เตเนว
รโฆชฺชุลปณฺเณยฺยาทีนํ อปคเมเน รมณฺเฑยตลา ฯ นคาติ เทสนฺตฺร
อคมนโต นคาติ เสถมยตาย เสถาติ จ ลทฺธนามา ปพฺพตา ฯ
อพฺพนฺนทิตา สิจิภีติ มชฺฐรสฺสเรเน อุณฺนทิตา ฯ

อลนฺติ ยุตฺตํ สมตฺถํ วา ฯ ฌายิตฺถกามสฺส อตฺถกามสฺสาติ
อาทิสฺสุปี อิมินา นเยเน โยเชตพฺพํ ฯ ภิกฺขุโนติ ภินฺนภิเลส-
ภิกฺขุโน เมติ สมพฺนุโธ ฯ

อุมาปฺปฺเฟเน สมานาติ เมจกนิภตาย อุมากุสุมสทิสฺสา ฯ

คคนาวพฺภณาทิตาติ ตโต เอว สรทสฺส คคนอพฺภา วีย (๒)
กาพเมฆสณฺณาทิตา นิลวณฺณาติ อตฺถโถ ฯ

อนากิณฺณาติ อสฺงกิณฺณา อสมฺพาทา ฯ

ปฺลยฺจฺกิเณนาติ อาตตาทิหิ ปฺลยฺจฺหิ องฺเคหิ ยุตฺเตเน
ตฺตริเยเน ปรีวาริยมานสฺส ตาทิสฺสุปี น โหติ ยถา ยาทิสฺสุ
เอกคฺคจิตฺตสฺส สมานิตฺตจิตฺตสฺส สมมเทว รูปารูปมฺม
อนิจฺจาทิวเสน วิปฺสฺสนฺตสฺส รติ โหติ ฯ เตนาห ภควา

ยโต ยโต สมมฺติ ขนฺธานํ อุทฺยพฺพยฺ

ลภตี ปิ ติปาโมชฺชํ อมตํ ตํ วิชานตฺนฺติ (๓) ฯ

กมฺมํ พหุคฺคณฺติอาทินา เทว คาถา กมฺมารามานํ (๔)

#๑. สฺ. อติปฺปฏฺฐา ฯ ๒. สฺ. สรทสมเย คคนํ อพฺภํ วีย ฯ

#๓. พ. ฐ. ๒๕/๓๕/๖๖ ฯ ๔. สฺ. กมฺมํ กรมานานํ ฯ

พุทธทศนิกายภูษกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 728
เล่มที่ 26 จตุตถาสินีปาตวณณนา หน้า 728

ปจฺจยคิฑุชานํ ภิกฺขุณฺโณ โยวาททานวเสน วุฑฺฒาฯ ตตฺถ กมฺมํ
พหุํ น การยติ กมฺมาราโม หุฑฺฐา พหุํ นาม กมฺมํ
น การย น อธิภูษเห ขณฺฑพฺพุลลปฺภิสงฺขรณฺโณ ปน สตุถารา
อนุลฺลาตเมวฯ ปรีวชฺเชยฺย ชนฺนติ อกฺลฺยาณมิตฺตภูตํ ชนฺ
วชฺเชยฺยฯ น อญฺยเมติ ปจฺจยฺอุปฺปาทนคณฺพนุชาทิวเสน วายามํ
น กรยฺยฯ

อนตฺตเนยฺยเมตฺนติ เอตํ นวกมฺมาธิภูษานาทิกํ อตฺตโน
อตุถาวหํ น โหตีติ อตุโถฯ ตตฺถ การณฺมาห กิจฺจติ
กาโย กิลมตีติฯ นวกมฺมาทิสฺสุตฺตสฺส หิ ตหํ ตหํ วิจรโต
กายสุขาทิลลาเกน กิจฺจปฺปฺคฺโต โหติ กิลมติ เขทํ อาปฺชชติ
เตน จ กายกิลมเถน พุทฺธิโตฯ วตฺถุวิสทอตุตฺตเนยฺยกิริยาทินํ
อภาเวน โส ปุคฺคโล สมถํ น วินุทติ จิตฺตสมาทานํ น
ลภตีติฯ

โอฏฺฐปฺปหตฺตมตฺเตนาติอาทินา เทว คาถา สุตฺตปรมฺมสฺส
ปณฺฑิตฺตมานิโน ครหฺวเสน ตโต ปรา เทว ปณฺฑิตฺตสฺส
ปัสสาวเสน วุฑฺฒาฯ ตตฺถ โอฏฺฐปฺปหตฺตมตฺเตนาติ สชฺฌายสีเสน
โอฏฺฐปรีวตฺตณมตฺเตน พุทฺธวณฺโณ สชฺฌายกรณฺมตฺเตนาติ อตุโถฯ
อตุตฺตานมฺปิ น ปสฺสตีติ อนตฺถลฺลญฺจาย อตฺตโน
ปจฺจกฺขภูตมฺปิ อตุถํ น ชานาติ ยถาวโต อตฺตโน ปมาณํ
น ปรีจฺฉินฺนทตีติ อตุโถฯ

เล่มที่ 26 มหากสสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 729

ปตฺถททศคีโว จรตีติ อหํ พหุสฺสุโต สติมา ปณฺณวา
น มยา สทิสฺโส อณฺโณ อตฺถิติ มาณตฺถทฺโธ หุตฺวา คุรุ-
จฺยานิยานมฺปิ อปฺจิติ อทฺสฺเสนฺโต อโยสลากํ คิลิตฺวา จิตฺ วิย
ถทฺทศคีโว จรติ ฯ

อหํ เสยฺโยติ มณฺณตีติ อหเมว เสยฺโย อุตฺตโมติ
มณฺณตีติ ฯ

อเสยฺโย เสยฺยสมานํ พาโล มณฺณตี อุตฺตานนฺติ อัย
อเสยฺโย หีนो สมานो อณฺเณน เสยฺเยน อุตฺตเมน สมานํ
สทิสฺสํ กตฺวา อุตฺตानํ พาโล มนุทพฺพุติ พาลภาเวนเว
มณฺณตีติ ฯ

น ตํ วิญฺญู ปลฺสันฺตีติ ตํ ตาทิสฺสํ พาลํ ปคฺคหิตจิตฺตตาย
ปตฺถททฺชมานสํ ฅมฺภิตตฺตํ นรํ วิญฺญู ปณฺจทิตา น ปลฺสันฺตี
อณฺณทตฺถ ฅรหนฺตีเยว ฯ

เสยฺโยหฺมสมฺมิตฺติ โย ปน ปณฺจทิตฺโต ปคฺคโล เสยฺโยหฺมสมฺมิตฺติ
วา หีนสทิสฺमानวเสน นาทํ เสยฺโยติ วา กณฺจิปิ มานํ
อชฺปฺเปฺนฺโต วิชาสฺ นวสฺ มานโกฏฺฐาเสสฺ กสฺสจิปิ วเสน
น วิกมฺปติ ฯ

ปณฺณวณฺตฺนฺติ อคฺคผลปณฺณาวเสน ปณฺณวณฺตํ อิกฺฐาทิสฺ
ตาทิภาวปฺปตฺติยา ตาทิ อเสกฺขผลสฺเสสฺ สฺสุจฺจ ปตฺติจฺจิตฺตตา
สฺเสสฺ สฺสมาทิตํ อรหฺตฺตผลสฺมาปตฺติสฺมาปชฺชเนน

เจตฺตสมณฺณมฺนุชฺตฺนฺติ ตาทิสฺสํ สพฺพโส ปหีนมานํ จีณาสวํ

วิณฺญ พุทฺธาทโย ปณฺฑิตา ปัสสเร วณฺณนฺติ โถเมนฺตีติ
อตุโถ ฯ

ปฺน อณฺตรํ ทุพฺพํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา โทวจสฺสตาย อาทินวํ
โธวจสฺสตาย อานิสฺสณฺจ ปกาเสนฺโต ยสฺส สพฺรหฺมจาริสฺสูติ-
อาทิกา เทว คธา อภาสี ฯ ตา วุตฺตตฺถา เอว ฯ

ปฺน อุทฺธตํ อุนฺนพฺ อิกํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อุทฺธตาทิ-
ภาเว โทสํ อุนฺนทฺธตาทิกาวे จ कुณฺม วิภาเวเนฺโต อุทฺธโต
จปฺโล ภิกฺขุติอาทิกา เทว คธา อภาสี ฯ ตตฺถ กปิ่ว
สีหจฺมเมนาติ สีหจฺมเมน ปารุโต มกฺกโณ วิย โส อุทฺธตาทิ-
โทสสฺยฺตุโต ภิกฺขุ เตน ปัสฺสุเลน อริยทฺธเชน น อุปฺโสภติ
อริยคฺคณานํ อภาวโต ฯ

โย ปน อุปฺโสภติ ตํ ทสฺเสตฺตุ อุนฺนทฺธโตติอาทิ วุตฺตํ ฯ
เอเต สมฺพหฺลาคติอาทิกา ปณฺจ คธา อายสฺมนฺตํ
สาริปฺตํ นมสฺสเนเต พฺรหฺมกายิกे เทเว ทิสฺวา อายสฺมโต
กปฺปินสฺส สิตปาตฺกมฺมนิมิตฺตํ วุตฺตา ฯ ตตฺถ เอเตติ เตสํ
ปจฺจกฺขตาย วุตฺตํ ฯ สมฺพหฺลาคิ พหฺภาวโต ตํ ปน พหฺภาวํ
ทสเทวสหฺสฺสานีติ ปรีจฺฉินฺทิตฺวา อาห ฯ เทวาติ อุปฺปตฺติเทวา ฯ
ตํ เตสํ เทวภาวํ อณฺเฬหิ วิเสเสตฺวา ทสฺเสนฺโต สพฺเพ เต
พฺรหฺมกายิกาคิ อาห ฯ ยสฺมา เต อตฺตโน อุปฺปตฺติทฺธิยา
มหตฺติยา เทวทฺธิยา สมฺนฺนาคตา ปรีวารสมฺปนฺนา จ ตสฺมา
อาห อิทฺธิมนฺโต ยสฺสฺสินฺติ ฯ

เล่มที่ 26 มหาคสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 731

โก นุ เสนาปติ โภโตติ ปุจฺฉาย วิสฺสชฺชนวเสน มยา
ปวตฺตติตฺตํ ฌมฺมจกฺกํ อนุตฺตรํ สารีปฺตฺโต อนุวตฺเตตฺตติ วทนฺเตน
ภควตา อายสฺมโต สารีปฺตฺตฺเถรสฺส ฌมฺมเสนาปติภาโว
อนุลฺลาโตติ อห ฌมฺมเสนาปตี ธีรํ มหาฌายี สมหิตํ
สารีปฺตฺตฺนฺติ ฯ ตตฺถ ธีรฺนฺติ กิเลสมาราทีนํ นิมฺมถเนน วิริยวฺนฺตํ
มหาวิกฺกนฺตํ (๑) ฯ มหาฌายินฺติ ทิพฺพวิหาราทีนํ อุกฺกสฺกมเนน
มหนฺตํ ฌายี ฯ ตโต เอว สพฺพโส วิกฺเขปวิทฺธฺสนวเสน
สมहितํ ฯ นมสฺสฺสนฺดาติ สิริสฺติ อชฺชลี ปกฺคยฺห นมสฺสมานา
ติฏฺฐนฺติ ฯ

ยมฺปิ นิสฺสายาติ ยํ นุ โข อารมฺมณํ นิสฺสาย อารพฺภ
ฌายตฺติ นากิขานามาติ ปุจฺชชนภาเวน พุรฺหฺมาโน เอว
อาหํสุ ฯ

อจฺเจรํ วตาคิ อจฺจริยํ วต ฯ

พุทฺธานฺนฺติ จตฺตจฺจพุทฺธานํ ฯ

คฺมฺภีโร โคจโร สโกติ ปรมคฺมฺภีโร อติทฺทฺทโส ทฺรฺนุโพโธ
ปุจฺชชนฺเห อสฺสธารโณ อวิสโย ฯ อิทานิ ตสฺส คฺมฺภีรภาเว
การณํ ทสฺเสตฺตํ เย มยฺนฺติอาทิ วุตฺตํ ฯ ตตฺถ วาลเวริสฺมาคตาคิ
เย มยํ วาลเวริชฺนุคฺคหสฺทิสฺสา อติสฺขมฺมปี วิสยํ ปฏฺวิชฺฉิตฺตํ
สมตฺถา อากตา อุปฺปริกฺขนฺตา นากิขานาม คฺมฺภีโร วต
พุทฺธานํ วิสโยติ อตฺถโธ ฯ

#๑. สี่. มหาวิกฺกมํ ฯ

ตํ ตถา เทวกาเยหีติ ตํ ตถารूपํ สาริปุคฺคํ สเทวกสุส
โลกสุส ปุชนารหํ เตหิ พุรหุมกายิเกหิ ตทา ตถา ปุชิตํ
ทิสฺวา आयสุมโต มหากปฺปिनสุส สิตํ อโหสิ ฯ อิมํ
โลกสมฺมตानํ พุรหุมนุมฺปิ อวิสโย ยตฺถ สาวกานํ วิสโยติ ฯ

ยวตทา พุทฺธเขตฺตมฺหีติ คถา เถเรน อตฺตानํ อารพฺภ
สีหนาทํ นทฺนฺเตน ภาวิตา ฯ ตตฺถ พุทฺธเขตฺตมฺหีติ อาณาเขตฺตํ
สนฺธาย วทติ ฯ

จปยิตฺวา มหามุนินฺติ สมฺมาสมฺพุทฺธํ จเปตฺวา ฯ พุทฺธา
หิ ภควนฺโต ชฺชตฺถุณฺเหปปี สพฺพสฺสคฺเตหิ ปรมฺภกฺกิสฺสคฺตา เอว
เกวลํ ปน มหากรุณฺณาสนฺจโจิตฺตมานสา สคฺตฺตानํ ตาทิสํ มหนฺตํ
อุปการิ อโโลเกตฺวา กามนฺตเสนาสนวาทาที อนุวตฺตฺตุนฺตีติ ตํ
ตํ ชฺชตฺถมฺมวิโรธี โหติ ฯ

ชฺชตฺถุณฺเติ กิลีสานํ ชฺชเตน คุณฺเณน อารญฺญกาทีภาเวน
อเปกฺขิตฺถุณฺเณ ฯ กรณฺตฺถเอ วา เอตํ ภูมฺมวจนํ ฯ สทิสฺโส เม
น วิชฺชติ กุโธ ปน อุตฺตรินฺติ (๒) อธิปฺปาโย ฯ ตถา เหนส
เถโร ตตฺถ อคฺคภูจฺจเน จปิตฺวา ฯ

น จีวรติ คถาย จปยิตฺวา มหามุนินฺติ วุตฺตเมวคฺคํ
ปากฺกุตฺรํ กโรติ จีวราทีสุ ตณฺหาเย อนุปเลโป ชฺชตฺถคฺคผลํ ฯ
ตตฺถ น จีวเร สมฺปตฺเต ตณฺหาเลเปนาติ โยชนา ฯ

สยเนติ เสนาสเน ฯ

โคตโมติ ภควนฺตํ โคตฺเตน กิตฺเตติ ฯ

เล่มที่ 26 มหากสฺสปตฺเถรคาถาวณณา หน้า 733

อนุปฺเปเมยฺโยติ ปมารกรกิเลสาภาวโต อปรมาณคุณตาย

จ อนุปฺเปเมยฺโย ฯ

มฺพาลปฺปฬิ วิมลว อมฺพุนาติ ยถา นิมฺมลํ วิรัชํ นพินิ (๑)

อุทเคน น ลิปฺปติ เอว โคตโม ภควา ตณฺหาเลปาทีนา

น ลิปฺปตฺติ อตฺโต ฯ เนกฺขมฺมนินฺโน อภินิเฆมฺมนินฺโน ตโต

เอว ติกฺวาภินิสฺสโฏ ภาตฺตยโต วินิสฺสโฏ วิลฺยฺยฺยโต ฯ

เยสํ สติปฺญฺจานกฺีวาทินิ ภาวนาปาริปุริยา ยตฺถ กตฺถจิ

อนุปฺลิตฺโต เนกฺขมฺมนินฺโนว อโหสิ เต องฺกฺภูเต ทสฺเสนฺโต

สติปฺญฺจานกฺีโวติ โอสานคาถมาห ฯ ตตฺถ กุณฺราสีโต อุตฺตมฺงฺก-

ภูตาย ปญฺญา ยถา ภูษกถาภาวโต สติปฺญฺจานํ กฺีวา เอตฺตฺสชาติ

สติปฺญฺจานกฺีโว อนวชฺชชฺมฺมานิ อาทาเน สทฺธา หตฺโต

เอตฺตฺสชาติ สทฺธาหตฺโต ฯ กุณฺสรฺรฺสฺส อุตฺตมฺงฺกภาวโต ปญฺญา

สีสํ เอตฺตฺสชาติ ปญฺญาสีโส ฯ มหาสมฺมุทาคมนตาย มหา-

วิสยตาย มหानุภาวตาย มหาพลตาย จ มหนฺตํ สพฺพญฺญุต-

สงฺขาติ ฌานํ เอตฺตฺส อตฺถิติ มหาฌานิ ฯ สทา สพฺพกาลิ

นิพฺพุโต สีตฺธิภูโต จรติ ฯ สฺสฺมาหิตฺโต ฯ เป ฯ นาโคติ

สฺสฺตฺตปทญฺเจตฺถ นิทฺสฺเสตฺตพฺพิ ฯ ยิ ปเนตฺถ อตฺถโต อวิกตฺต

ตํ เหฏฺฐา วุตฺตนยเมว ฯ

มหากสฺสปตฺเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

จตฺตาลีสนิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สี. ยถา นิลฺปปลํ วิรัชํ ฯ

ปณณาสนึปาตวณณา

ตาลปฏุตฺถเธรคาถาวณณา

ปณณาสนึปาเต กทา นุหิ ปพุตตกนุทราสูติ อายสุมโต
ตาลปฏุตฺถเธรสฺส คาถาฯ กา อุปฺปตฺติ ฯ

อยมปิ ปุริมพุตฺเตสุ กตาทิกาโร ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏูปนึสฺสยิ กุสลํ อุปจันตีวา อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท ราชคเ
อลยฺตฺรสมึ นฏฺกุลเ นึพพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต กุลาณฺรฺฐเปสุ
นจฺจฏฺฐาเนสุ นึปฺผตฺตี คนฺตฺวา สกฺลชมฺพฺทีเป ปากโฏ
นฏฺคามณฺนิ อโหสิ ฯ

โส ปณฺจสฺตมาตฺตคามปริวาโร มหตา นฏฺวิกเวณ คามนึคม-
ราชธานีสุ สมชฺชํ ทสฺเสตฺวา มหนฺตํ ปุชฺชาสกฺกาโร ลภิตฺวา
วิจฺรนฺโต ราชคหิ อากนฺตฺวา นครวาสิณิ สมชฺชํ ทสฺเสตฺวา ลทฺธ-
สมฺมานสกฺกาโร ฌาณสฺส ปรีปํกํ คตฺตฺตา สตฺถุ สนฺตึกํ
คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นึสิณฺโน ภควนฺตํ เอตทโวจ
สฺตฺเมตํ ภนฺเต ปุพฺพกานํ อจฺริยปจฺริยานํ นฏฺวานํ ภาสฺมานานํ
โย โส นโฏ รุจฺคมชฺเช สมชฺชชฺเช สจฺจาติเกณ ชนฺนิ หาสฺเต
รเมติ โส กายสฺส เกทา ปรี มรณา ปหาสานํ เทวานํ
สพฺพตํ อุปฺปชฺชตีติ ฯ อิธ ภควา กิมาหตี ฯ

อถ นึ ภควา ตึกฺขตฺตํ ปฏฺกึขิปิ มา มึ เอตํ

เล่มที่ 26 ตาลปฎุเถรคาถาวณณา หน้า 735

ปฎุฉีติ ฯ จตุตถวาริ (๒) ปฎุโจ อห คามณิ อิเม สตุตา
ปกติยาปี รากพนุชนพทฐา โทสพนุชนพทฐา โมพนุชนพทฐา
เตสั กियโยปี รชนิเย โทสนิเย โมหนิเย ฌมเม อุปัสหรนุโต
ปมาเทตวา กายสุส เกทา ปรี มรณา นิรเย อุปปชชติ ฯ
สเจ ปนสุส เอวัทิกุจิ โหติ โย โส นโฏ รงคมชฌ
สมชชมชฌ สจจาติเกน ชนั หาสติ รเมติ โส กายสุส
เกทา ปรี มรณา ปหาสานั เทวานั สหพยุตติ อุปปชชตีติ
สาสุส โหติ มิจฉาทิกุจิ ฯ มิจฉาทิกุจิสสุ จ ทูวินัน คัตถิน
อณฺณตรา คติ อิจฉิตพพา นิรยสุส วา ตีรจฉานโยนียา
วาติ ฯ มิจฉาทิกุจิสสุ จ ทูวินัน คัตถิน อณฺณตรา คติ
อิจฉิตพพา นิรยสุส วา ตีรจฉานโยนียา วาติ ฯ

ตัสสุตวา ตาลปฎุ คามณิ ปโรทิกิ ฯ นนุ คามณิ
ปกเว มยา ปฎิกุจิตโต มา มึ เอตัสสุ ปฎุฉีติ ฯ นานั
ภนฺเต เอตัสสุ โรทามิ ยึ มึ ภควา นณฺณัน อภิสสมุปรายั
เอวมาหาคิ ฯ อปี จานั ภนฺเต ปุพเพเกหิ อจริยปาจริเยหิ
นณฺเณี วณฺจิตโต นโฏ มหาชนสุส นณฺณสมชชั ทสุเสตวา
สุคตี อุปปชชตีติ ฯ โส สตุถุ สนฺติเก ฌมมึ สตุตา
ปฎิลทฐสทุโธ ปพพชิตวา ลทฐุปสมปนฺโน วิปสฺสนาย กมมึ
กโรนุโต น จิสฺเสว อรหตุตติ ปาปฺณิ อธิคตารหตุโต ปน
#๑. สี่. จตุตถวาริ ฯ

อรหตตปฺปตฺติโต ปุพฺเพ เยนากาเรน อตฺตโน จิตฺตํ นิคฺคณฺหน-
วเสน โยนิโสมนสิกาโร อุทฺปาที ตํ อนนฺธา วิภชิตฺวา ทสฺเสตฺถ

กทา นุหํ ปพฺพตกนฺทราสุ
เอกาภิกโย อทุทฺติโย วิหสฺสํ
อนิจฺจโต สพฺพภวํ วิปสฺสํ
ตํ เม อิทํ ตํ นุ กทา ภวิสฺสตี ๑
กทา นุหํ ภินฺนปฏฺนฺธโร มุนิ
กาสาवตฺโต อมโม นีราโส (๑)
ราคณฺจ โทสณฺจ ตเถว โมหํ
หิตฺวา (๒) สุภี ปวณฺคโต วิหสฺสํ ๑
กทา อนิจฺจํ วรโรคนิพฺ (๓)
กาญฺ อิมํ มจฺจุชราญฺปทุตฺ (๔)
วิปสฺสมาโน วิตภโย วิหสฺสํ
เอโก วเน ตํ นุ กทา ภวิสฺสตี ๑
กทา นุหํ ภยชนนี ทุขาวหํ (๕)
ตณฺหาตฺตํ พหุวิธานุวตฺตนี
ปณฺณามยํ ติจิณฺมสี คเหตุวา
เชตฺวา วเส ตมปี กทา ภวิสฺสตี ๑

#๑. สฺยา. นีราสโย ๑ ๒. สฺยา. หิตฺวา ๑ ๓. สฺยา. วรโรคนิทฺธิ ๑

#๔. สฺยา. มจฺจุราชสฺส ปทุตฺ ๑ ๕. สฺยา. ทุขาวหํ ๑

เล่มที่ 26 ตาลปฏฺตุเถรคาถาวณฺณนา หน้า 737

กทา นุ ปญฺณามยมุคฺคเตชํ
สตฺถํ อีสํ สหสาทิยิตฺวา (๑)
มารํ สเสนํ สหสา ภณฺชิสุสํ
สีหาสเน ตํ นุ กทา ภวิสฺสตี ฯ
กทา นุหํ สพฺภิ สมากเมสุ
ทิกฺกุโจ ภเว ชมฺมครุหิตาทิหิ
ยถาวทสุสีหิ ชิตินฺทุริเยหิ
ปฺชานิโย ตํ นุ กทา ภวิสฺสตี ฯ
กทา นุ มํ ตนฺทิ ขุทา ปิปาสา (๒)
วาตาทปา กิฏฺฐีรีสปา (๓) วา
น พารฺยิสฺสนฺติ (๔) น ตํ คิริพฺพเช
อตุตฺตถิยํ (๕) ตํ นุ กทา ภวิสฺสตี ฯ
กทา นุ โข ยํ วิทิตํ มहेสินา
จตุตฺตริ สจฺจจานิ สุกฺกุทฺทสานิ
สมาหิตตฺโต สติมา อคฺจณฺ
ปญฺญา ย ตํ ตํ นุ กทา ภวิสฺสตี ฯ
กทา นุ รูเป อมิตฺเต จ สทฺเท
คณฺเฐ รเส สฺสิตฺตพฺเพ จ ชมฺเม

#๑. สุยา. อมหาทยิตฺวา ฯ ๒. สุยา. ตนฺทิขุทาปิปาสา ฯ

#๓. สุยา. กิฏฺฐีรีสปา ฯ ๔. สุยา. นิพารฺยิสฺสนฺติ ฯ

#๕. สุยา. อตุตฺตถิยํ ฯ

เล่มที่ 26 ปญญาสนิปาตวณฺณา หน้า 738

อาทิตฺตโตหํ สมเถหิ ยุตฺโต
ปญฺญา ย ทจฺฉํ (๑) ตทิตฺถํ กทา เม.
กทา นฺหํ ทุพฺพจเนน วุตฺโต
ตโต นิमितฺตํ (๒) วิมโน น เหสฺสํ
อโถ ปสฺสโถปี ตโต นิमितฺตํ (๒)
ตฺถุโจ น เหสฺสํ ตทิตฺถํ กทา เม.
กทา นฺ กฺกุเจ จ ติเณ ลตา จ
ขนฺเช อิมํหํ อมิตฺเต จ ฆมฺเม
อชฺชตฺติกานเว จ พาหิรานิ จ
สมํ ตฺถุเลยฺยํ ตทิตฺถํ กทา เม.
กทา นฺ มํ ปาวุสกาลเมโฆ
นเวน โตเยน สจฺจิวํ วเน
อิสฺสิปฺปยาตมฺหิ ปเถ วขฺนุตฺ
โธวสุสฺเส ตํ นฺ กทา ภวิสฺสตี ฯ
กทา มยฺยสุสฺส สฺสิขณฺฑิโน วเน
ทิสฺสสุสฺ สุตฺวา คิริคพฺภเว รุตฺ
ปจฺจุกฺกุชฺหิตฺวา อมตฺสฺส ปตฺตติยา
สณฺจินฺนตฺเต ตํ นฺ กทา ภวิสฺสตี ฯ
กทา นฺ กงฺกํ ยมฺนํ สรฺสฺสตี
ปาตาลชิตฺตํ วพวามุขญจ

#สุยา. ทฺถุขํ ฯ ๒. สุยา. ตโตนิमितฺตํ ฯ

เล่มที่ 26 ตาลปฏุตเถรคาถาวณณา หน้า 739

อสชชมาโน ปตเรยมิทฐิยา
วิภีสัน (๑) ตํ นุ กทา ภวิสฺสตี ฯ
กทา นุ นาโคว สงคามจารี (๒)
ปทาลเย กามकुณฺสุ จนนํ
นิพพชชยํ สพพสุภํ นิमित्तํ
ฉาเน ยุต (๓) ตํ นุ กทา ภวิสฺสตี ฯ
กทา อธิญฺญโฏว ทลิตุทโก นิธิ
อาราชยิตฺวา ธนิกเหปี ฟีโต
ตุญฺโจ ภวิสฺสํ อธิคมม สาสนํ
มเหสีโน ตํ นุ กทา ภวิสฺสตี ฯ
พหุณี วสุธานี ตยามุหิ ยาจิต
อการวาเสน อลํ นุ เต อิทํ
ตํ ทานิ มํ ปพพชิตํ สมานํ
กี การณา (๔) จิตฺตํ ตฺวํ น ยุชชสิ ฯ
นนุ อหํ จิตฺต ตยามุหิ ยาจิต
กิริพพเช จิตฺตธทา วิหงฺกมา
มหินฺทโฆสตุถนิตาภิกชชโน
เต ตํ รเมสุสนฺติ วนมุหิ ฉายินํ ฯ
กุตมุหิ มิตฺเต จ ปิเย จ ฌาตเก
จิงฺฆหารตี กามकुณฺญจ โลก

#๑. สී. วิภีสัน ฯ ๒. สී. สงคามจารี ฯ ๓. สฺยา. ยุตโต ฯ

#๔. สฺยา. กิการณํ ฯ

เล่มที่ 26 ปณณาสนิปาตวณณา หน้า 740

สพพ์ ปหาย อี (๑) มมชฌปากโต
อโถปี ตุวั จิตต น มยห ตุสฺสตี ฯ
มเมว เอตํ น หี ตุวั (๒) ปเรสํ
สนฺนาหกาเถ ปรีเทเวเตน กิ
สพพ์ อิทํ จลมิติ เปกฺขมาโน
อภินิกฺขมี อมตปทํ ชีคีลํ ฯ
สุยฺยตฺตวาที (๒) ทฺวิปทานมุตฺตโม
มหาภิสกฺโก นรทมฺมสารถิ
จิตฺตํ จลํ มกฺกฏสนฺนิภํ อิติ
อวิตราเคน สฺทฺทฺทฺนิวารยํ ฯ
กามา หี จิตฺรา มชฺฐรา มโนรมา
อวิทฺทฺสฺส ยตฺถ สิตา ปุณฺชชฺชา
เต ทฺกฺขมิจฺจนฺติ ปุณฺพกเวสิโน
จิตฺเตน นีตา นีรเย นีรากตา (๔) ฯ
มยฺยรโกณฺจาภีรฺตมฺหิ (๕) กานเน
ทีปฺปิตฺติ พุยฺยเมหิ ปุรฺกฺขโต วสํ
กาเย อเปกฺขํ ชห มา วิรารย (๖)
อิตฺติสฺส มํ จิตฺต ปุเร นียฺยชฺชตี ฯ

#๑. สฺยา. อิท... ฯ ๒. สฺยา. น หิตํ ฯ สี. น หี ตํ ฯ ๓. สฺยา

#สุยฺยตฺตวาที ฯ ๔. สฺยา. นีรฺงกตา ฯ ๕. สฺยา.ภีรฺตมฺหิ ฯ

#๖. สฺยา. ปชารย ฯ

เล่มที่ 26 ตาลปฤตุเถรคาถาวณณา หน้า 741

ภาเวหิ ฌานานิ จ อินฺทฺริยานิ จ
พลานิ โปษณฺจสสมาธิภาวนา
ติสฺสโต จ วิชฺชา ศุส พุทฺธสาสเน
อิตฺติสฺส มํ จิตฺต ปุเร นียุณฺชสี ๑
ภาเวหิ มคฺคํ อมตฺตสฺส ปตฺติยา
นียุณฺยานิกํ สพฺพทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺ
อฏฺฐจฺจกิกํ สพฺพทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺ
อิตฺติสฺส มํ จิตฺต ปุเร นียุณฺชสี ๑
ทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺ
ยโต จ ทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺ
อิเชว ทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺ
อิตฺติสฺส มํ จิตฺต ปุเร นียุณฺชสี ๑
อนิจฺจํ ทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺ
สฺสณฺณํ อนตฺตาคิ อมํ วรรณฺติ จ
มโนวิจारे อฺปรนฺนุช เจตฺโต
อิตฺติสฺส มํ จิตฺต ปุเร นียุณฺชสี ๑
มฺณฺโฑ วิกฺโรโป อภิสายปมาคโต
กपालหตฺโตว กุเลสฺส ภิกฺขสฺส (๑)
ยฺยชฺชสฺส สตฺถว เวน เวมฺหสิโน
อิตฺติสฺส มํ จิตฺต ปุเร นียุณฺชสี ๑

#๑. สฺยา ภิกฺขสฺส ๑

เล่มที่ 26 ปณฺหาสนิปาตวณฺณนา หน้า 742

สุสํวตฺตโต วิสิขนฺตเร (๑) จริ
กุเลสุ กามะสุ อสงฺคมาเนโส
จนฺโท ยถา โทสินฺปุณฺณมาสียา
อิติสุสุ มํ จิตฺต ปุเร นียุณฺชสี ฯ
อารณฺณโก โหหิ (๒) จ ปิณฺทปาติโก
โสธานีโก โหหิ จ ปัสฺสุกฺกโก
เนสชฺชโก โหหิ สทา ชฺเต รโต
อิติสุสุ มํ จิตฺต ปุเร นียุณฺชสี ฯ
โรเปตฺว รุกฺขานิ ยถา ผละสี
มุเล ตฺรึ เณตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ยํ มํ อนิจฺจมฺหิ จเล นียุณฺชสี ฯ
อรูปํ พุรฺงกม เอกจาริ
น เต กริสฺสํ วจัน อิทานิหํ
ทุกฺขา หิ กามา กุกฺกา มหพุกฺยา
นิพฺพานเมวาภิมโน จริสฺสํ ฯ
นาหํ อลกฺขฺยา อหิริกฺกตฺยา วา
น จิตฺตเหตุ น พุรฺกนฺตนา
อาชีวเหตุ จ อหํ น นิกฺขมึ

#๑. สุยา. วิสิขนฺตฺริ ฯ ๒. ม. โหหิ ฯ ๓. สุยา. จิตฺต อิทํ ฯ

เล่มที่ 26 ตาลปฤตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 743

กโศ จ เต จิตต ปฐิสสโว มยา ฯ
อปปัจจตา สปุริเสหิ วรรณิตา
มกขุปหานัน วุปลโม ทุขสส
อติสสุ มํ จิตต ตทา นียุชชสี
อิทานิ ตฺวํ กจจสิ ปุพพจันณํ ฯ
ตณฺหา อวิชชา จ (๑) ปิยาปิยญจ
สุภานิ รูปานิ สุขา จ เวทนา
มโนปิยา (๒) กามคฺฆา จ วนฺตา
วนฺเต อหํ อวามิตฺตุ (๓) น อุตฺสเห ฯ
สพฺพตฺถ เต จิตต วโจ กตํ มยา
พหุสุ ชาตีสฺส นเมสิ โภปิโต
อชฺชตฺตสมภโว กตญฺจตาย เต
ทุกฺเข จิริ สฺสริตํ ตยา กเต ฯ
ตวญฺเฆว โน จิตต กโรสิ พฺราหฺมโณ
ตฺวํ ขตฺติโย ราชทสิ (๔) กโรสิ
เวสฺสา จ สุทฺทา จ ภวาม เอกทา
เทวตฺตन्नํ วาปี ตเวว วาหสา ฯ
ตเวว เหตุ อสุรา ภวามเส
ตฺวํมุลกํ เนรยิกา ภวามเส

#๑. สฺยา. ตณฺหํ วิรัชชญจ ฯ ๒. สฺยา. มโนปิยา ๓. สฺยา.

#อวามิตฺตุ ฯ ๔. อวามิตฺตุ ฯ ๕. สฺยา. ราชาทิสฺส ฯ

เล่มที่ 26 ปณณาสนิปาตวณณนา หน้า 744

อโถ คีรจฺจนคตาปี เอกทา
เปตตฺตณฺ์ วาปี ตเวว วาหสา ฯ
นฺนุ ทุพฺภิสฺสสฺสึ มํ ปุณฺปุณฺ์
มุหฺ์ มุหฺ์ จารณิกัว (๒) ทสฺสยฺ
อุมฺมตฺตเกเนว มยา ปโลภสิ
กิลฺยจาปี เต จิตฺต วิราธิตฺ์ มยา ฯ
อิทํ ปุเร จิตฺตมจาริ จาริกํ
เยนิจฺจกํ ยตฺถกามํ ยถาสุขํ
ตทชฺชหํ นิคฺคเหตฺสสามิ โยนิโส
หตฺถิปฺปกฺกนฺ์ วิย องฺกุสคฺคโห ฯ
สตุถา จ เม โลกมิมํ อธิจฺจุหิ
อนิจฺจโต อทฺฐวโต อสารโต
ปกฺขนฺท มํ จิตฺต ชินฺสฺส สาสเน
ตาเรหิ โอฆา มหตา สุตฺตฺตรา ฯ
น เต อิทํ จิตฺต ยถา ปุราณกํ
นาหํ อถิ์ คฺคฺคหํ วเส นีวตฺติคฺค
มเหสิโน ปพฺพชฺชิตฺมฺหิ สาสเน
น มาทิสสา โหนฺติ วินาสชาริโน ฯ
นคา สมฺมุตฺทา สริตา วสุณฺชรา

#๑. สฺยา. น นฺนุ ฯ ๒. สฺยา. วารณิกัว ทุสฺสหิ ฯ ย. ทสฺสหิ ฯ

#๓. สฺยา. ยถาปุราณกํ ฯ

เล่มที่ 26 ตาลปฤตุเถรคาถาวณณา หน้า 745

ทิสา จตสุโธ วิทิสา อโธ ทิวา (๑)

สพเพ อนิจจา ติกวา อุปทุตตา

กุกี คโต จิตต สุขิ รมิสสสิ ฯ

ชิติปปริ (๒) กิ มม จิตต กาสสิ

น เต อลั จิตต วสานวุตโก

น ชาตุ ภสตั อุกโตมุขิ ฉุเป

ชิตตถุ ปุริ นวโสตสนุหนี ฯ

วราหเอณษยวิกาพุหเสวิต

ปพุการกุกฏ ปกเตว (๓) สุนุทเร

นวมพุนา ปาวุสสิตตกานเน

ตหิ กุหาเคหคโต รมิสสสิ ฯ

สุนิลกีวา สุลิชา สุปะขุนา

สัจจิตตปตตจจทนา วิหังคมา

สมณษุโฆสตถนิตาธิกชชินโน

เต ตั รมิสสนุติ วนมุหิ ฉายินั ฯ

วุกุจมุหิ เทเว จจรุงกุลเต ติณ

สมุปุฝิตเต เมฆนิภมุหิ กานเน

นคนุตเร วิฎปีสโม สยิสสิ

ตั เม มุทฺเท เหหิติ (๔) ตูลสนุณิภิ ฯ

#๑. สฺยา. อโธทิสา ฯ ๒. สฺยา. ชี ชี ปริ ฯ ๓. สฺยา.

#ม. ปพุการกุกฏ ปกฏเว ฯ ๔. สฺยา. โหหิติ ฯ

เล่มที่ 26 ปณณาสนึปาดวณณนา หน้า 746

ตถา ตู กสุตสามี (๑) ยถาปี อีสฺสโร
ยํ ลพุกติ เตนปี โหตุ เม อถํ
น ตาหํ (๒) กสุตสามี (๑) ยถา อตฺนุทีโต
ทีพารภสุตํว ยถา สุมททีตํ ๑
ตถา ตู กสุตสามี (๑) ยถาปี อีสฺสโร
ยํ ลพุกติ เตนปี โหตุ เม อถํ
วีริเยน ตํ มยฺห วสานยีสฺสํ
กขัว มตฺตํ กุสลงฺกุสคฺคโห ๑
ตยา สฺทฺนเตน อวภูจึเตน หิ
หเยน (๑) โยคฺคาจริโยว อฺชชฺชนา
ปโหมิ มคฺคํ ปฏึปชฺชิตฺตํ สิวํ
จิตฺตานุรฺกขีหิ สทา นิสฺสวิตํ ๑
อารมฺมณฺเ ตํ พลสา นึพฺนุธิสํ
นาคีว ฅมฺภมฺหิ ทพฺุหาย รชชฺชยา
ตํ เม สฺสุคฺคตํ สติยา สฺภาวิทํ
อนิสฺสิตํ สพฺุภเวสุ เหหิสิ ๑
ปณฺณาย เจตฺวา วิปถานุสارينํ
โยเคน นึคฺคยฺห ปถ นึเวสีย
ทิสฺวา สมฺทยํ วิภวญฺจ สมฺภวํ
ทายาทโก เหหิสิ อคฺควาทินอ ๑

#๑. สฺยา. กริสฺตสามี ๑ ๒. สฺยา. ตํ ตํ ๑

เล่มที่ 26 ตาลปฤตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 747

จตุพพิปลุลาสวสั อธิจฺจติ
คามณฺทลัว ปรีเนสิ จิตฺต มํ
นनु สลฺโยชนพนฺธจฺฉิทั
สัเสวเส การุณิกํ มหามุณี ฯ
มิโค ยถา เสริ สฺวจิตฺตกานเน
รมมํ คิริ ปาวุสอพฺภมาลินี (๑)
อนากุเล ตตฺถ นเค รมิสฺสตี (๒)
อัสสยํ จิตฺต ปรา ภาวิสฺสตี (๓) ฯ
ย ตฺยฺห ญนฺเทน วเสน วตฺติโน
นรา จ นารี จ อนฺุโกนฺติ ยํ สฺจํ
อวิทฺทสุ มารวसानฺวตฺติโน
ภวาภินนฺที ตว จิตฺต สวาทิ (๔) ฯ

ตตฺถ กทา นฺุหนฺติ กทา นฺุ อหํ ฯ

ปพฺพตกนฺุทราสฺสติ ปพฺพเตสฺ จ กนฺุทเรสฺ จ ปพฺพตสฺส
วา กนฺุทราสฺ ฯ

เอากิโยติ เอกโก ฯ อทฺทติโยติ นิตฺตโนหฺ ฯ ตณฺุหา
หิ ปฺริสฺสส ทฺติโย นาม. วิหฺสฺสนฺติ วิหฺริสฺสามิ ฯ

อนิจฺจโต สพฺพภวํ วิปฺสฺสนฺติ กามภวาทิเกทํ สพฺพมปิ

#๑. สฺยา. ปาวิสิ อพฺภมาลินํ ฯ ๒. สฺยา. รมิสฺสตี ฯ

#๓. สฺยา. ปราภาวิสฺสตี ฯ ๔. ขุ. เถร. ๒๖/๓๕๕/๔๑๓ ฯ

เล่มที่ 26 ปณาสนิปาตวณณา หน้า 748

ภวํ หุตฺวา อภาวภูเจน อนิจฺจนฺติ วิปฺสฺสนฺโต กทา นุ
วิหริสฺสนฺติ โยชนา ฯ นิตฺสฺสนมตฺถํ เจตํ ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ
ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตาติ วจนฺโต อิตรมฺปิ ลกฺขณทฺวยํ วุตฺตเมวาทิ
วตฺตพฺพํ ฯ

ตํ เม อิทํ ตํ นุ กทา ภวิสฺสตีติ ตํ อิทํ เม
ปริวิตฺถกฺกิตํ กทา นุ ภวิสฺสตี กทา นุ โข มตฺถกํ
ปาปฺณิสฺสตีติ อตฺถโถ ฯ

ตํ นฺนฺติ เจตฺถ ตนฺติ นิปาตมตฺถํ ฯ อยํ เหตุถ สงฺเขปตฺถโถ
กทา นุ โข อหํ มหาคฺโข วีย สงฺขลิกพฺนฺธนํ กิหิพฺนฺธนํ
ฉินฺนฺทิตฺวา ปพฺพชิตฺวา กายวิเวกํ ปริพฺรฺรหฺยนฺโต เอกากิ
ปพฺพตกนฺทราสฺส อทฺธิโย สพฺพตฺถ นีรเปกฺโข สพฺพสงฺขารคตํ
อนิจฺจาทีโต วิปฺสฺสนฺโต วิหริสฺสามิตี ฯ

ภินฺนปฏฺนฺธโรติ ภินฺนวตฺถโร คาถาสฺสขตฺถํ นการาคมํ
กตฺวา วุตฺถํ ฯ สตฺถกจฺฉินฺนอกฺขมผลฺสวณฺณภินฺนํ ปฏฺจิวริ
ธารนฺโตติ อตฺถโถ ฯ

มฺนฺตี ปพฺพชิตฺโต ฯ

อมโมติ กุเล วา คณฺเ วา มมตฺตาภาเวน อมโม ฯ
กตฺถจฺปิ อารมฺมณฺเ อาสีสฺนาย อภาเวน นีราโส ฯ

หนตฺวา สฺสึ ปวนคโต วิหฺสฺสนฺติ รากาทีเก กิเลเส
อริยมคฺเคน สมฺมจฺฉินฺนฺทิตฺวา มคฺคสฺสฺเสน ผลสฺสฺเสน สฺสึ มหาวนคโต

เล่มที่ 26 ตาลปฤตุเถรคาถาวณณา หน้า 749

กทา นุ โข อหิ วิหริสฺสามิ ฯ

วธโรคนิพนฺติ มรณสฺส จ โรคสฺส จ กุลาวกฺกฺติ ฯ
กายิ อิมนฺติ อิมิ ขนฺธปฺลยจกสงฺขาติ กายิ ฯ ขนฺธ-
ปฺลยจโกปิ หิ อวิขฺชาตสฺส ภิกฺขเว ปฺริสฺปกฺคสฺส ตณฺหา-
นฺคตสฺส อยเมว กาโย พหิทฺธา นามรฺูปนฺติอาทิสฺส กาโย
วฺจฺจติ ฯ

มจฺจฺจรายปทฺตุนฺติ มรณฺน เจว ขฺราย จ ปิพฺพิติ
วิปฺสฺสมาโน อหิ ภยเหตุปฺทานนฺน วิตภโย ติ นุ กทา
ภวิสฺสตีติ อตฺโถ ฯ

ภยชนนินฺติ ปฺลยวิสฺตียา มหาภยานิ อฺปปาทการณฺกฺติ
กายิกสฺส จ เจตสิกสฺส จ สกฺลสฺสปี วฏฺฏทฺกฺขสฺส อวหนโต
ทฺขาวหิ ฯ

ตณฺหาลตฺติ พหุวิธานฺวตฺตนินฺติ พหุวิธญฺจ อารมฺมณฺ
ภวเมว วา อนฺวตฺตติ สนฺตโนตีติ พหุวิธานฺวตฺตนิ ตณฺหา-
สงฺขาตลตฺติ ฯ

ปฺลยณามยฺนฺติ มกฺคปฺลยณามยฺ สฺนิตฺติ อสิขคฺคํ วิริย-
ปฺคฺคหิตนฺ สทฺธาเหตุเถน กเหตุวา สมฺจฺจินฺนิตฺติวา กทา นุหิ
วเสติ ยิ ปฺริวิตกฺกิตฺติ ตมฺปิ กทา ภวิสฺสตีติ โยชนา ฯ

อฺคฺคเตชนฺติ สมถวิปฺสฺสนาวเสน นิสิตตฺาย ติกฺขเตจฺจ ฯ
สคฺคํ อีสินฺนฺติ พุทฺธปฺจเจกพุทฺธอริยสาวกอิสินฺ สคฺคกฺกฺติ ฯ

เล่มที่ 26 ปณฺหาสนิปาตวณฺณา หน้า 750

มาริ สเสนํ สหสา ภูษิตฺสูสนฺติ กิลฺลเสนาเย สเสนํ
อภิสงฺขาราทิมาริ สหสา สีมฺเมว ภูษิตฺสูสามิ ฯ
สีหาสนฺติ ติราสเน อปฺราจิตฺปลฺลงฺเกติ อตุโถ ฯ
สพฺพิ สมากเมสุ ทิฏฺฐโ จ ภูเวติ ฐมฺมการวยุตฺตตาย
ฐมฺมครุหิ ตาทิลกฺขณฺปฺปตฺติยา ตาทิหิ อวิปฺริตฺทสฺสิตาย
ยถาวทสฺสีหิ อริยมกฺเคเนว ปาปฺชิตฺตินุทฺริยตาย ชิตฺตินุทฺริเยหิ
พฺพุธาทีหิ สาธุหิ สมากเมสุ กทา นุ อหํ ปฺรชานฺโทยติ
ทิฏฺฐโ จ ภูเวยฺยฺนฺติ ยํ เม ปฺริวิตกฺกิตํ ตํ นุ กทา ภวิสฺสตีติ
โยชนา ฯ อิมินา นเยน สพฺพตฺถ ปทโยชนา เวทิตพฺพา
ปทตฺถมตฺตเมว วณฺณยิตฺสูสาม. ฯ
ตฺนุทีติ อาลสิยํ ฯ ขุทาทิ ชิมฺจฺจนา ฯ
กิฏฺฐสิริสฺปาติ กิฏฺฐญฺเจว สิริสฺปา จ ฯ
น พฺยารยิตฺสูสนฺตีติ มํ น พฺยารยิตฺสูสนฺติ สุขทฺถกฺขโสมนฺสฺส-
โทมฺนสฺसानํ ฌาเนหิ ปฺฏิพาหิตตฺตาคติ อธิปฺปาโย ฯ
คิริพฺพเชติ ปพฺพตกนฺุทฺราย ฯ
อตุตฺถุถิยฺนฺติ สทตฺถสงฺขาเตน อตุเถน อตุถิกํ ฯ
ยํ วิทิตํ มहेสินฺนาคิ ยํ จตฺตจฺจํ มहेสินฺนา สมฺมา-
สมฺพฺพุทฺเชน สยมฺภูฏาณฺเนน ฌาตํ ปฺฏิวิทฺุฑฺ ตานิ จตฺตาริ
สจฺจานิ อฺนุปฺจิตกฺุสสสมฺภาเรหิ สฺสุฏฺฐุ ทฺุฑฺทฺสถานิ มกฺคสมฺมารินา
สมฺมาหิตฺตฺโต สมฺมาสฺตฺติยา สติมา อริยมกฺคปณฺณาย อหํ อคจฺจํ

เล่มที่ 26 ตาลปฤตุเถรคาถาวณณา หน้า 751

ปฏิวชิษุสสิ อธิคมิสสนุติ อตุโถ ฯ

รูเปติ จกขุวิญญะยรูเป ฯ

อมิตติ ฉาณ อमित อปริจฉินฺเน อปริญญาเตติ

อตุโถ ฯ

มุสิตพเพติ โสภุสพเพ ฯ ฐมเมติ มโนวิญญะยฐมเม ฯ

อมิตติ วา อปริมาณ นีลาทิวเสน อนนเกพทินฺเน

รูเป เภริสททาทิวเสน มุทธสาทิวเสน กกขพมุตทาทิวเสน

สุขททุกขาทิวเสน จ อนนเกพทสททาทีเก จาติ อตุโถ ฯ

อาทิตตโตติ เอกาทสสี อคฺคีหิ อาทิตตภาวโต ฯ

สมเถหิ ยุตโตติ ฉานวิปัสสนามกคสมาริหิ สมนฺนาคโต ฯ

ปญญา ยจฺจนฺติ วิปัสสนาปญญาสหิตาย มกคปญญา

ทกฺขิสฺสํ ฯ (๑)

ทพพจนน วุตโตติ ทุรุตตวจนน ฆญฺญิตโต ฯ

ตโต นิมิตตนฺติ สรฺสวาจาเหตุ ฯ

วิมโน น เภสสนฺติ โทมนสฺสิตโต น ภเวยฺย ฯ

อโถติ อถ ฯ ปสตุโถติ เกนจि ปัสสิโต ฯ

กญฺเจติ ทารุกฺขนฺธ ฯ ติณฺเณติ ตินฺนํ ขนฺธ ฯ อิมติ

อิม มม สนฺตติปริยาปนฺเน ปญจ ขนฺธ ฯ

อมิต จ ฐมเมติ ตโต อญฺเณน อินฺทฺริยกฺขนฺธเนน อमित

#๑. สี่. วิปัสสนาปญญา ทกฺขิสฺสํ ฯ

เล่มที่ 26 ปณณาสนิปาตวณณนา หน้า 752

รูปชมเม. เตเนาห อชฌตติกาเนว จ พาทิหรานี จาติ ฯ

สมี ตุเลยยุนติ อนิจจาทิวเสน เจว อสาราทิอุปมาวเสน

จ สพพิ สมเมว กตฺวา ตีเรยฺยํ ฯ

อิสิปฺปยาตมฺหิ ปเถ วชนฺตฺนฺติ พุทฺธาทีหิ มหฺลีสีหิ

สมฺมเทว ปยาเต สมถวิปฺสฺสนามกฺเค วชนฺตํ ปฏฺธิปชฺชนฺตํ ฯ

ปาวุสสมเย กาลเมโฆ นเวน โดเยน วสุโสตฺถเกน สจิวรี ปวเน

กทา นฺ อิวสฺสตี เตเมตีติ อตฺตโน อพฺุโภกาสิกฺภาวปริวิตกฺกิตฺ

ทสฺเสตี ฯ

มยฺรฺสฺส สิชฺฉนฺทีโน วเน ทิชฺสฺสชาติ มาตุกฺจฺฉิโต อณฺฑโกสฺโต

จาติ ทฺวิกฺชตฺตํ ชายนวเสน ทิชฺสฺส สิชฺฉสมฺภเวเน สิชฺฉนฺทีโต

จ มยฺรฺสฺส วเน กทา ปนฺ คิริคพฺภเร รุตฺตํ เกการวํ สุตฺวา

เวลํ สลฺลกฺขิตฺวา สยฺนโต วุฏฺฐหิตฺวา อมตฺสฺส ปตฺติยา

นิพฺพานาธิคฺมายํ ฯ

สยฺฉินฺตเยตี วุจฺจมาเน ภเว อนิจฺจาทีโต มานสิ กเรยฺยํ

วิปฺสฺเสยฺยุนติ อตฺถโถ ฯ

คณฺคํ ยมฺนํ สรฺสฺสตีนฺติ เอตา มหฺนทีโย อสชฺชมาโน

ภาวนามายาย อิทฺธิยา กทา นฺ ปตฺเรยฺยุนติ โยชฺณา ฯ

ปาตฺตาลชิตฺตํ วพวามุชฺฉจาติ ปาตฺตาย อลํ ปรียตฺตฺนฺติ

ปาตฺตาลํ ตเทว ชิตฺตํ ปจฺวิยา สณฺจหนกาเล ตถา จิตฺนฺติ

ปาตฺตาลชิตฺตํ ฯ โยชฺนสตฺกาทิเกทานิ สมฺมทฺสฺส อนฺโตปจฺวิยา

เล่มที่ 26 ตาลปฤตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 753

ตีรภูจานานิ เยสุ กานิจิ นาคาทินัน วสนภูจานานิ โหนติ
กานิจิ สุลลณานิเยว หุตฺวา ตีภูจันฺติ ฯ พพวามุขนฺติ มหาสมุทฺเท
มหนตฺ อวภูฏมฺหิ ฯ มหานิรยทวารสฺส หิ วิวฏฺฏกาเล มหา-
อคฺคิกุขนฺโต ตโต นิกุขนฺโต ตทกิมฺหิ อเนกโยชนสตายาม-
วิตถาริ เหฏฺฐา สมุทฺทปเทถฺ ๗ ทหติ ตสฺมี ททฺธเต อุปริ อุทกั
อวภูฏกาเรน ปริพฺภมณตฺ มหตา สทฺเทน เหฏฺฐา นิปตติ
ตตฺถ พพวามุขสมณฺญา อิติ ตถจ ปาตาลขิตฺตํ พพวามุขจ
วิกิสนัน ภูยานกั อสซฺชมาโน อิทธิยา กทา นุ ปตเรยฺยนติ
ยํ ปริวิตกฺกิตฺตํ ตํ กทา นุ ภวิสฺสติ ภวานามยํ อิทธิ
นิพฺพตฺเตตฺตฺวา กทา นุ เอว อิทธิ วพฺพชิสฺสสามิตี อตฺถโธ ฯ

นาโคว สงฺกามจาริ ปทาลเยติ ยถา มตฺตวาร์โณ
ทพฺพหฺมมฺภํ ภินฺนิตฺตฺวา อยสงฺขลิกั วิทฺธิเสตฺตฺวา สงฺกามจาริ วนํ
ปวิสิตฺวา เอโก อทฺถติโย หุตฺวา อตฺตโน รุจิวเสน จรติ
เอวมหํ กทา นุ สพฺพสฺสุภํ นิमितฺตํ นิพฺพชฺชยํ นีรวเสสโต
วชฺชยฺนฺโต กามจฺจนฺทวโส อหุตฺวา ฌานเ ยุตฺ ปยุตฺโต (๑)
กามคฺเชสฺสุ จนฺทํ สมฺมเทว ปทาเลยฺยํ จินฺนเทยฺยํ ปชฺเหยยฺยนติ
ยํ ปริวิตกฺกิตฺตํ ตํ กทา นุ ภวิสฺสติ ฯ

อिณฺฏโฏว ทลิตฺทโก นิธี อาราชยิตฺตฺวาติ ยถา โกจิ
ทลิตฺทโท ชีวิกปโกติ อธิณฺ คเหตุวา ตํ โสเชตฺตํ อสฺสโกนฺโต
#๑. สี่. ยุตฺโต ปยุตฺโต ฯ

เล่มที่ 26 ปณณาสนิปาตวณณนา หน้า 754

อณฺฏโฏ อณฺเณ อณฺฏโฏ โชนิกเห ปิพิโต นิธี อาราชยิตฺวา
อชฺคินฺตุวา อณฺณจ โสเชตฺวา สฺเชน จ ชีวนฺโต ตฺถุโจ ภเวยฺย
เอวํ อหฺมปี กทา นฺ อณฺสทิสฺส กามจฺจนฺทํ ปหาย มहेสิโน
อริยชนสมฺปฺณตฺตาย มณฺิกนกาทิตฺตณสมฺปฺณตฺตนิชฺสทิสฺส พุทฺธสฺส
สาสนํ อชฺคินฺตุวา ตฺถุโจ ภเวยฺยนฺติ ยํ ปริวิตฺตกิตฺตํ ตํ กทา
นฺ ภาวิสฺสตีติ ฯ

เอวํ ปพฺพชฺชิตฺ ปพฺพเพ เนกขมฺมวิตกฺกวเสณ ปวตฺตํ
อตุตฺตโน วิตกฺกปวตฺตํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ ปพฺพชฺชิตฺวา เยหากาเรหิ
อตุตฺตานิ โอวทิตฺวา อชฺคจฺฉิ เต ทสฺเสนฺโต พหุณี วสฺसानิตี-
อาทิกา คาถา อภาสิ ฯ

ตตุตฺต พหุณี วสฺसानิ ตยामฺหิ ยาจิตฺโต อการวเวเสณ
อถํ นฺ เต อิทนฺติ อนนฺกสํวจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
อการมชฺเช วเวเสณ อถํ ปริยตฺตเมว เตติ อมฺโภ จิตฺต อิทํ
ตยา (๑) อนนฺกานิ สํวจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ

ตํ ทานิ มํ ปพฺพชฺชิตํ สมนนฺติ ตํ มํ ตยา ตถา
อฺสุสาหนนฺน ปพฺพชฺชิตํ สมนํ เกณ การณฺน จิตฺต ตฺวํ น
ยฺยชฺชสิ สมนวิปฺสฺสนํ จจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
อตุโถ ฯ

นฺนุ อหํ จิตฺต ตยामฺหิ ยาจิตฺตติ อมฺโภ จิตฺต อหํ
#๑ สฺสิ. ปริยตฺตเมว อมฺโภ จิตฺต อิทํ เต ตยา ฯ

เล่มที่ 26 คาลปฎุเถรคาถาวณณา หน้า 755

ตยา นนุ ยาจิโต อมฺหิ อายาจิโต มณฺเณ ยถิ ยาจิโต

กสฺมา อิทานิ ตทนฺรูปี น ปฎิปชชสีติ อธิปฺปาโย ฯ

คิรพฺพเชตฺติอาทินา ยาจิตาการิ ทสฺเสติ ฯ

จิตฺรณทา วิหงฺกมา วิจิตฺรเปจฺจนปฏฺชิโน มยฺรธาติ อตุโถ ฯ

มหินฺทโฆสฺตถฺนิตาภิกชฺชินฺติ ชลโฆสฺตถฺนิตฺน เหตุนา
สฺกฺกฺจ กชฺชนสีลา ฯ

เต ตํ รเมสฺสนฺติ วนมฺหิ ฌายินฺนฺติ เต มยฺรธา ตํ

วเน ฌานปฺสฺตํ รเมสฺสนฺตีติ นนุ ตยา ยาจิโตติ ทสฺเสติ ฯ

กฺลมหิติ กฺลปฺริวณฺเณ ฯ

อิมมชฺฌปาคโตติ อิมํ อรณฺณกฺจฺจํ ปพฺพชฺชํ วา

อชฺชปาคโต ฯ

อโถปี ตฺวํ จิตฺต น มยฺหํ ตฺสฺสสีติ ตฺวํ อนฺวตฺติตฺวา

จิตฺมปี มํ (๑) นาราเชสฺสสีติ อตุโถ ฯ

มเมว เอตํ น หิ ตฺวํ ปเรสฺสนฺติ เอตํ จิตฺต มเมว

ตสฺมา ตฺวํ ปเรสํ น โหสิ ฯ ตฺวํ ปน อณฺเณสํ วิย กตฺวา

สฺนฺนาหกาเล กิเลสฺมาเร ยฺชฺฌิตฺตุ ภาวนาสฺนฺนาหกาเลนฺติ

วตฺวา ปรีเทวิตฺน กิ ปโยชนํ อิทานิ ตํ อณฺเณธา วตฺติตฺตุ

น ทสฺสามิติ อธิปฺปาโย ฯ

สพฺพํ อิทํ จลฺมิติ เปกฺขมาโนติ ยสฺมา อิทํ จิตฺตํ

#๑. สี. ตฺสฺสสีติ อนฺวตฺติตฺวาปี มํ ฯ

เล่มที่ 26 ปณฺณาสนิปาตวรรณนา หน้า 756

อณฺณจ สพฺพิ เตภูมิกสงฺขาริ จลฺ อนวภูจิตฺนฺติ ปณฺณา-
จกฺขุณา โอลเณฺโต เคหโต กามเหหิ จ อภินิกฺขมึ อมตปทํ
นิพฺพานํ ชีตีสํ ปรีเยสนฺโต ตสฺมา จิตฺต อนนฺวตฺตฺนฺโต
นิพฺพานํ ปรีเยสนเมว กโรมิตฺติ อธิปฺปาโย ฯ

อวิตฺราเคน สุทฺตฺนฺนิวารยํ จิตฺตํ จลฺ มกฺกภูสฺนฺนํ
วนมกฺกภูสฺนํ อิติ สฺยตฺตวาที สฺภาสิตวาที ทฺวิปทานมุตฺตโม
มหาภิสกฺโก นรทมฺมสารถิตฺติ โยชนา ฯ

อวิทฺทสฺส ยตฺถ สิตา ปฺลฺลชฺชนาติ ยตฺถ เยสุ วตฺตกาเมสุ
กิลฺลสกาเมสุ จ สิตา ปฺปฏิพทฺธา เต อนฺธปฺลฺลชฺชนา เตน
กามราเคน ปฺนพฺกเวสิโน เอกนฺเตเนว ทฺกฺข- มิจฺฉนฺติ อิจฺฉนฺตา
จ จิตฺเตน นีตา นีรเย นีรากตาติ จิตฺตวสฺสิกา นีรยสํวตฺตนิกํ
กมฺมํ กโรนฺตา หิตฺตฺสฺวโต นีรากตา หุตฺวา อตฺตโน จิตฺเตเนว
นีรเย นีตา น อณฺณถาติ จิตฺตสฺเสว นิกฺคเหตุพฺพตํ ทสฺเสติ ฯ

ปฺนปี จิตฺตํเยว นิกฺคเหตุ มนฺเตนฺโต มยฺยโรญฺจา-
ภีรุตฺมฺหิตฺติอาทิมหา ฯ

ตตฺถ มยฺยโรญฺจาภีรุตฺมฺหิตฺติ สิจฺฉิ สारเสหิ จ อภิกฺขิตฺเต ฯ
ทีปฺพิ พฺยคฺเขหิ ปฺรฺกฺขโต วสฺนฺติ เมตฺตาวหาริตาย
เอวรูปฺพิ ตีรจฺฉานคเตหิ ปฺรฺกฺขโต ปรีวาริตฺโต หุตฺวา วเน
วสฺนฺโต เอเตน สฺลฺลภาวปรีพฺรุหนมาห ฯ

กาเย อเปกฺขํ ชหาติ สพฺพโส กาเย นีรเปกฺโข ชห

เล่มที่ 26 ตาลปฤตุเถรคาถาวณณนา หน้า 757

เอเตน ปหิตตตตํ วทติ ฯ

มา วิราชยาคี อิมํ สุกุหลกํ นวมํ ขณํ มา วิราเชหิ ฯ

อิติสสุ มํ จิตฺต ปุเร นิยุชฺชสีติ เอวํ หิ ตวํ จิตฺต

มํ ปพฺพชิตโต (๑) ปุพฺเพ สมฺมาปฏฺิปปตฺติยํ อุยฺโยเชสีติ อตฺโถ ฯ

ภาเวหิตี อุปฺปาเทหิ วฑฺฒเหหิ จ ฯ

ฉานานีติ ปจฺมาทีนํ จตฺตารี ฉานานี ฯ

อินฺทฺริยานีติ สทฺธาทีนํ ปญฺจอินฺทฺริยานี ฯ

พลานีติ ตานํเยว ปญฺจ พฺลานี ฯ

โพชฌนฺกสมฺมาธิภาวนาติ สตฺต โพชฌนฺเก จตฺตฺโส

สมฺมาธิภาวนา จ ฯ

ตฺตฺโส จ วิชฺชาติ ปุพฺเพนิวาสนาฉานาทิกา ตฺตฺโส วิชฺชา

จ ฯ สฺส ปาปฺณาหิ พุทฺธสาสเน สมฺมาสมฺพุทฺธโธวาทะ จิตฺโต ฯ

นฺิยุชานิกนฺุติ วฏฺฏทฺกฺขโต นฺิยุชานวหํ ฯ

สพฺพทฺกฺขโยคธนฺุติ อมโตคธํ นฺิพฺพานปตฺติจฺจํ นฺิพฺพานา-
รรมณํ ฯ

สพฺพกิลฺลสฺโสธนฺุติ อนวเสสกิลฺลสมลวิโสธนํ ฯ

ขณฺุเชตี อุปาทานกฺขณฺุเช ฯ

ปฏฺิปปสฺส โยนิโสตี โรคฺโต คณฺุทฺโต สลฺลโต อมฺโต

อาพาธโตตี เอวมาทีหิ วิวิเชหิ ปกาเรหิ วิปฺสฺสนาถาณน

#๑ ม. ปพฺพชฺชโต ฯ

สมมา อุปายเนน นเยน ปสฺส ฯ

ตํ ชหาติ ตํ ทุกฺขสฺส สมุทฺยํ ตณฺหํ ปชห สมฺมจฺฉินฺท ฯ

อิเชวาติ อิมสฺมีเยว อตฺตภาเว ฯ

อนิจฺจนฺตฺวาที อนตฺวานฺตฺโต อนิจฺจนฺตฺกฺโต ตาวกาลิกฺโต

นิจฺจปฏฺิกฺเขปฺโต จ อนิจฺจนฺตฺ วา ปสฺส ทุกฺขนฺตฺ เต อุทฺยพฺพ-

ปฏฺิปีฬนฺโต สปฺปฏฺิกฺยโต ทุกฺขมฺโต (๑) สฺขปฏฺิกฺเขปฺโต ทุกฺขนฺตฺ

วา ปสฺส ฯ

สฺลยณฺตฺ อวสวตฺตนฺโต อสามิกฺโต อสารถฺ อตฺต-

ปฏฺิกฺเขปฺโต จ สฺลยณฺ ตโต เอว อนตฺตาติ ฯ วิครหิตพฺพโต

อวทฺถิอาพารนฺโต จ อฆนฺตฺ จ วรณฺตฺ จ วิปสฺส โยนิสฺสตี

โยชนา ฯ

มโนวิจारे อุปฺรณฺธ เจตสฺสตี มโนวิจาสลยณฺโน เกหสิต-

โสมนสฺสอุปฺวาราทิกเก อฏฺฐารส เจตสฺส อุปฺรณฺธ วาเรหิ

นิโรเชหิ ฯ

มฺณฺโฑติ มฺณฺฑภาวํ อุปฺคโต โอิหาริตเกสมสฺสโก ฯ

วิรูโปติ เตน มฺณฺฑภาเวน ปฺรพฺพหฺโลมตฺยา ฉินฺนภินฺน-

กาสาวยตฺถตฺยา (๒) วิรูโป เววณฺณิยํ อุปฺคโต ฯ

อภิสापมาคฺตฺตี ปิณฺโฑโล วิจฺรตี ปตฺตปาณฺตี อริเยหิ

กาตพฺพํ อตฺสปี อุปฺคโต ฯ วุตฺตํ เหนฺต อภิสาโปยํ ภิกฺขเว

#๑. สี. ทุกฺขโต ฯ ๒. สี. กาสาววตฺถตฺยา ฯ

เล่มที่ 26 ตาลปุกตฺเถรคาถาวณณา หน้า 759

โลกสุมี ปินุโทโล วิจรสิ ปตตปาณิตี ฯ

เดนาห กปาลหตุโลว กุเลสฺ ภิกฺขุสุตฺติ ฯ

ยฺยชสฺสฺ สตฺถวจนฺเติ สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส โอวาเท โยคํ

กโรหิ อนุยฺยชสฺสฺ ฯ

สุสฺสูตฺตฺโตติ สฺกุจฺจ กายวาจาจิตฺเตหิ สมฺมเทว สฺสูโต ฯ

วิสิขนฺตเร จรฺนติ ภิกฺขาจรียาย รจฺจาวิเสสฺสฺ จรฺนฺโต ฯ

จนฺโท ยถา โทสิณฺปุณฺณมาสิยาติ วิคตฺโทสาย ปุณฺณมาย

กุเลสฺ นิจฺจนวตฺตาย ปาสาทิกตฺตาย จนฺทิมมา วิย จราติ

โยชนา ฯ

สทา ชฺเต รโตติ สพุพกาลณฺจ ชฺตคฺคฺณ อภิริโต ฯ

ตณฺฐปมํ จิตฺตมิตํ กโรสิตี ยถา โกจิ ปุริโส ผลานิ

อิจฺจนฺโต ผลรฺกฺเข โรเปตฺวา ตโต อลทฺทผลโลว (๑) เต มฺลโต

ฉินฺทิตฺตุ อิจฺจติ จิตฺต ตฺวํ ตณฺฐปมํ ตปฺปฏิภากํ อิทํ กโรสิ ฯ

ยํ มํ อนิจฺจมฺหิ จเล นียฺยชสฺสีติ ยํ มํ ปพุพชฺชาย

นियोเชตฺวา ปพุพชิตฺวา อทฺธาคคํ ปพุพชฺชาผลํ อนิจฺจมฺหิ จเล

สํสารมฺเข นียฺยชสฺสี นियोชนวเสน ปวตฺเตสิ ฯ

รูปาภาวโต อรูป ฯ จิตฺตสฺสฺ หิ ตาทิสํ สณฺจานํ

นีลาทิวณฺณเกโท วา นตฺถิ ตสฺมา วุตฺตํ อรูปาติ ฯ

ทฺูรฺกฺจฺจานปฺวตฺติยา ทฺูรฺกฺจฺจม. ยทฺิปี จิตฺตสฺสฺ มกฺกฏ-

#๑. สี. ลทฺทผลโลว ฯ

เล่มที่ 26 ปณฺทาสนิปาตวรรณนา หน้า 760

สุตฺตมตฺตมฺปิ ปฺรตฺตติมาทิตฺตาสภาเคน คมนํ นาม นตฺถิ ทูเร
สนฺตํ ปน อารมฺมณํ สมฺปญฺจิจฺฉิตฺติ ทูรํคม ฯ

เอโกเยว หุตฺวา จรณฺวเสน ปวตฺตนโต เอกจาริ อนฺตมโส
เทว ตีณฺปิ จิตฺตานิ เอกโต อุปฺปชฺชิตฺตุ สมตฺถานิ นาม นตฺถิ
เอกเมว ปน จิตฺตํ เอกสฺมี สนฺตानเณ อุปฺปชฺชติ ฯ ตสฺมี นิรุทฺเท
อปรมฺปิ เอกเมว อุปฺปชฺชติ ตสฺมา เอกจาริ ฯ

น เต กริสฺสํ วจนํ อิทานินฺหติ ยทิตฺปิ ปุพฺเพ ทว
วเส อนฺวตฺตี อิทานิ ปน สตฺถุ โอวาทํ ลทฺธกาลโต ปญฺจาย
จิตฺตวสิโก น ภวิสฺสามิ ฯ กสฺมาติ เจ ทุกฺขา หิ กามา
กญฺจกา มหพฺภยา กามา นามเต อตีเตปิ ทุกฺขา आयตฺมฺปิ
กญฺจกฺสลา อตฺตนาณฺวาทาทิเกเทน มหตา ภเยน อนฺุพฺพนฺุชฺชตา
มหพฺภยา ฯ นิพฺพานเมวาทิมโน จริสฺสํ ตสฺมา นิพฺพานเมว
อุทฺทิสฺส อภิมุขจิตฺโต วิหริสฺสํ ฯ

ตเมว นิพฺพานาภิมุขภาวํ ทสฺเสนฺโต นาทํ อลกฺขฺยาติ-
อาทิมาท ฯ

ตตฺถ นาทํ อลกฺขฺยาติ อลกฺขิกตาย นิสฺสิริกตาย นาทํ
เลหโต นิกฺขมินฺติ โยชนา ฯ

อหิริกฺกตยาติ ยถาวชฺช เกพี กโรนฺโต วิย
นิลฺลชฺชตยา ฯ

จิตฺตเหตุติ เอกทา นิคฺคฺจโ จ เอกทา ปรีพฺพาชกาทิกโก

เล่มที่ 26 คาลปภูษกถา เถรคาถาวณณนา หน้า 761

โหนโต อนุภูษิตจิตโต ปุริโส วย จิตตวสิโก หุตวา ฯ

ทุรกนตนาติ ราชาทิหิ เมตุตฺ กตฺวา เตสุ ทุพฺภิตฺวา
ทุพฺภิกาเวน ฯ

อาชีวเหตุติ อาชีวการณา ชีวีกาปกโต หุตฺวา อาชีวีกา-
ภเยน อหํ น นิกฺขมํ น ปพฺพชํ ฯ

กโต จ เต จิตฺต ปฏิสฺสโว มยาติ ปพฺพชิตกาลโต
ปฏฺจาย น ตว วเส วตฺตامي มเมว ปน วเส วตฺตاميติ
จิตฺต มยา นนุ ปฏฺญญา กตฺวาติ ทสฺเสติ ฯ

อปฺปิจฺจตา สปฺปริเสหิ วณฺณิตฺวาติ ปจฺจเยสุ สพฺโพโส
อปฺปิจฺจนา นาม สาธุติ พุทฺธาติหิ ปสฺสฺจตา ตถา มกฺขปฺปหานํ
ปเรตฺถํ กุณฺเณ มกฺขนสฺส ปหานํ วุสฺสโม สพฺพสฺส ทฺกฺขสฺส
วุสฺสโม นิพฺพานํ สปฺปริเสหิ วณฺณิตํ ฯ อิตฺตฺสฺส มํ จิตฺต
ตทา นิยฺยุชฺสี สมฺม ตยา เตสุ กุณฺเณสุ ปตฺติจฺจาทพฺพนฺติ
จิตฺต ตฺวํ เอวํ ตทา นิยฺยุชฺสี ฯ อิทานิ ตฺวํ กจฺจสิ ปุพฺพจฺจณฺณํ
อิทานิ มํ ตฺวํ ปหาย อตฺตโน ปุริมาจฺจณฺณํ มหิจฺจตาที
ปฏฺธิปชฺชสิ กิ นามตฺตฺนฺติ อธิปฺปาโย ฯ

ยมตฺถํ สนฺชาย กจฺจสิ ปุพฺพจฺจณฺณนฺติ วุตฺตํ ตํ ทสฺเสตฺถํ
ตณฺหา อวิชฺชา จาติอาทิ วุตฺตํ ฯ

ตตฺถ ตณฺหาติ ปจฺจเยสุ ตณฺหา อวิชฺชาติ ตตฺถเว
อาทีนวปฏฺธิจฺจาทิกา อวิชฺชา ฯ

เล่มที่ 26 ปณฺทาสนิปาตวณฺณนา หน้า 762

ปียาปิยนฺติ ปุตตทาราทีสุ เปมสงฺขาโต ปียภาโว
เจว ปนฺตเสนาสเนสุ อธิกุสธมฺเมสุ อนภริตีสงฺขาโต อปฺปียภาโว
จ อุภยคฺถ อนฺุโรธปฏิวิโรโธ ฯ
สุภานี รุปานีติ อชฺฉคฺตํ พหิทฺธา จ สุภรूपานี ฯ
สุขา เวทนาติ อิกฺุจารมฺมणे ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชนสุข-
เวทนา ฯ
มณาปิยา กามคฺุณาติ วุตฺตาวเสสา มโนรมา กาม-
โกฏฺุจาสา ฯ
วนฺดาติ นิรฺรูปโต ตํนิสฺสิตฺตสฺส ฉนฺุทราคฺสฺส วิภฺขมฺภน-
ปหาเนน ฉทฺุทิตตตาย ปริจฺจตฺตตาย จ วนฺดา ฯ
วนฺเต อหํ อวามิตฺุ น อฺุสฺสเหติ เอวํ เต ฉทฺุทิตเต
ปฺน ปจฺจวามิตฺุ อหํ น สกฺโกมิ ปริจฺจตฺตา เอว โหนฺตีติ
วทตี ฯ
สพฺพตฺุถาติ สพฺพเพสุ ภเวสุ สพฺพพาสุ โยนีสุ สพฺพพาสุ
คฺตีสุ วิญฺญาณภูจิตฺีสุ จ ฯ
วโจ กตํ มยาติ อมฺุโก จิตฺต ตว วจันํ มยา กตํ ฯ
กโรนฺุโต จ พหุสุ ชาตีสุ น เมสิ โกปีโตติ อนเภาสุ
ชาตีสุ ปน มยา น โกปีโต อสิ ฯ
มยา เนว ปรีภวิโต ตถาปี อชฺฉคฺตสมฺภโว อตฺตนิ
สมฺภุโต หุตฺวาปี ตว อกตญฺุตตาย ทฺุเก เช จิรี สฺสิริตํ ตยา

เล่มที่ 26 ตาลปฤตุเถรคาถาวณณา หน้า 763

กเตติ นิพพุตติเต อนาติมติ (๑) สัสารทุกุเข สุจिरกาลัม มยา สัสริตัม
ปริพุกมิตัม ฯ

อิทานิ ทุกุเข จิรั สัสริตัม ตยา กเตติ สงุเขปโต
วุดตมตุถัม อูปุตติเกเทน คติเกเทน จ วิตุถารโต ทสุเสนโต
ตวณเววาทิอาทิมาห ฯ

ตตุถ ราชทสิติ ราชา อสิ ฯ ทกาโร ปทสนุธิกรโร ฯ
เวสุสา จ สุททา จ ภวาม เอกทา ตเวว วาหสาติ
โยชนา ฯ

เทวตตุถัน วาปีติ เทวภาว วาปี ตวัเยว โน อมหากัม
จิตตุท กโรสิติ โยชนา ฯ วาหสาติ การณภาเวน ฯ

ตเวว เหตุติ ตเวว เหตุภาเวน ฯ

ตวัมุลกนุติ ตวันิมิตตุตัม ฯ

นनु ทุกุสิสสิ มัม ปุนปุนนุติ ปุนปุนัน ทุกุสิสสิ
นनु ยถา ปุพเพ ตวั อนนุตาสุ ชาตีสู จิตตุท มิตตุตปฏิริรูปโก
สปตุโต หุตุวา มยหัม ปุนปุนัน ทุกุสิ อิทานิ ตถา ทุกุสิสสิ
มณเณ ปุพเพ วิย จาเรตุ น ทสุสามิติ อธิปฺปาโย ฯ

มุหัม มุหัม จารณิกว ทสุสนุติ อภินุหโต จรณารหัม
วิย มโน ทสุเสนโต จรณารหัม ปุริสิ วณเจตุวา จรโคปกัม
นิปฺพาเทนโต วิย ปุนปุนัน ตัม ตัม ภวัม ทสุเสนโต ฯ

#๑. สี่. อนาทิก ฯ

เล่มที่ 26 ปณณาสนิปาตวณณนา หน้า 764

อุมมตตเกเนว มยา ปโลภสีติ อุมมตตกปุริเสน วีย มยา
สทฐี กิพนุโต ตํ ตํ ปโลภนีย ทสเสตฺวา ปโลภสี ฯ

กิลฺยาปี เต จิตฺต วิราชิตํ มยฺนติ อมฺโภ จิตฺต กิ
นาม เต มยา วิรทฺธํ ตํ กเถหิตี อธิปฺปาโย ฯ

อิทํ ปุเร จิตฺตฺนฺติ อิทํ จิตฺตํ นาม อิโต ปุพฺเพ
รูปาทิสฺส อารมฺมณฺสฺส รชชฺนาทินา เยน อากาเรน อิจฺฉติ
ยตฺถเวว จสฺส กาโม อุปฺปชฺชติ ตสฺส วเสน ยตฺถกามํ ยถา
วิจฺรณฺตสฺส สฺสํ โหติ ตเถว จ จรฺนฺโต ยถาสฺสํ ทิฆมฺรตฺตํ
จาริกํ อจฺริ อชฺชาทํ ปกฺกนฺนทํ มตฺตทตฺถิ ทตฺถาจรียสงฺขาโต
เถโก องฺกุสคฺคโห องฺกุเสน วีย โยนิโสมนสิกาเรน นํ
นิกฺคเหสฺสามิ นสฺส วิตฺถกมิตฺตํ ทสฺสามิติ ฯ

สตฺถา จ เม โลกมิมํ อธิญฺจหิตี มม สตฺถา สมฺมา-
สมฺพุทฺโธ อิมํ อนวเสสขนฺธโลกํ ฅาณน อธิญฺจหิ (๑) กิณฺติ
หุตฺวา อภาวญฺเจน อนิจฺจโต กสฺสจิปิ ชฺวสฺส ฅาวรสฺส
อภาวโต อทฺฐวโต สฺขสสาราทินํ อภาวโต อสารโต ฯ

ปกฺขนฺท มํ จิตฺต ชินฺสฺส สาสเนติ ตสฺมา ยถาวโต
ปฏฺธิปชฺชิตฺตํ จิตฺต มํ ชินฺสฺส ภควโต สาสเน ปกฺขนฺเทหิ
อนุปฺปเวเสหิ ฯ ปกฺขนฺทิมฺนฺติปิ ปาลี ชินฺสฺส สาสเน อิมํ
โลกํ ฅาณน ปกฺขนฺท ยถาวโต ตาเรหิ ปกฺขนฺทฺนฺโต จ
#๑. สี. อธิญฺจาทิ ฯ

วิปัสสนาญาณมคเคน ยาเปนโต สุตตฺตรโต สัสมารมโหมโต ม
ตารเหที ฯ

น เต อิทํ จิตฺต ยถา ปุราณกนฺติ อมฺโก จิตฺต
อิทํ อตฺตภาวเกหํ โปราณกํ วยิ ตว น โหตีตี อตฺโต ฯ
กสฺมา นานํ อลํ ตฺยฺห วเส นีวตฺติตฺตฺนฺติ อิทานานํ ตว
วเส นีวตฺติตฺตํ น ยุตฺโต ฯ ยสฺมา มเหสีโน ภควโต
ปพฺพชิตฺโตมฺหิ สาสเน ฯ ปพฺพชิตกาลโต จ ปญฺจาย สมณ
นาม มาทิสาว น โหนฺติ วินาสธาริโน เอกัสโต สมณายว
โหนตีตี อตฺโต ฯ

นคาคิ สีนฺรุหิมวณฺตาทโย สพฺเพ ปพฺพตา ฯ
สมฺมุตฺตาทิ ปุรตฺติมสมฺมุตฺตาทโย สิตสมฺมุตฺตาทโย จ สพฺเพ
สมฺมุตฺตา ฯ

สริตาคิ คจฺกาทโย สพฺพา นทโย จ ฯ

วสุณฺธฺรราชิ ปจวี ฯ

ทิสา จตฺสฺโสตี ปุรตฺติมาทิเกทา จตฺสฺโส ทิสา ฯ

วิทิสาคิ ปุรตฺติมทกฺขินาทโย จตฺสฺโส อนฺุทิสา ฯ

อโชตี เหญฺจยา ยาว อุกฺกสนฺธารกฺวายุขฺนฺธา ฯ

ทิวาคิ เทวโลกา ฯ ทิวาคฺคหณฺน เจตฺถ ตตฺถ คเต

สตุตฺตสฺงฺขารว ทติ ฯ

สพฺเพ อนิจฺจา ติกฺวา อุปฺพุตฺตาคิ สพฺเพ กามภวาทโย

เล่มที่ 26 ปณฺหาสนิปาตวณฺณนา หน้า 766

ตโย ภวา อนิจฺจา เจว ชาตฺยาทีหิ ราคาทีหิ กิเลเสหิ จ
อุปทฺทตา ปิปิตา จ น เอตฺถ กิณฺจิ เขมฺภูจฺจํ นาม
อตุถิ ตทภาวโต กุหิ คโต จิตฺต สฺขํ รมิสฺสสฺสี ตสฺมา ตโต
นิสฺสรณฺณเจตฺถ ปรีเยสาหิตฺติ อธิปฺปาโย ฯ

चितฺตปฺปรนฺติ ธิตฺติปฺรายณฺํ ปรมํ ธิรภาเว จิตฺตํ มํ จิตฺต
กํ กาทิสฺสี ตโต อีสกมฺปิ มํ จาเลคฺคํ นาสกฺขิสฺสสฺสีติ อตุโถ ฯ

เตนาห น เต อลํ จิตฺต วसानฺวตฺตโกติ ฯ อิทานิ
ตเมวตฺถํ ปากฺกฺตรํ กตฺวา ทสฺเสนฺโต น ชาตุ ภสฺสํ
อุกฺโตมฺขํ นุเป ธิรตฺถุ ปฺริ นวโสตสนฺทนนฺติ อาห ฯ

ตตฺถ ภสฺสตนฺติ รุตฺตี ฯ

อุกฺโตมฺขนฺติ ปุโตะพิยา (๑) อุกฺโตมฺขํ ฯ

น ชาตุ นุเปติ เอกํเสเนว ปาเทนาปิ น นุเปยฺย
ตถา ธิรตฺถุ ปฺริ นวโสตสนฺทนนฺติ นานปฺปการสฺส อสุจฺโน
ปฺริ นวหิ โสเตหิ วณฺมุเขหิ อสุจิสฺนฺหนิ สวตี ฯ ตาย
วจฺจกฺุฎฺฐิยา ธิ อตุถุ ตสฺส (๒) กรหา โหตุ ฯ

เอวํ อฏฺฐวีสฺตฺติยา กาทาหิ นิกฺคณฺหนวเสน จิตฺตํ
โอวทิตฺวา อิทานิ วิเวกฺกุ- จานาจิกฺขณาทีนา สมฺปหํเสนฺโต
วราหเอณฺเอยฺยวิกาพฺุหเสวิตฺเตตีอาทิมอาห ฯ

ตตฺถ วราหเอณฺเอยฺยวิกาพฺุหเสวิตฺติ วราเหหิ เจว เอนฺเอยฺยเหหิ

#๑. มุโตะพิยา ฯ ๒. ม. ตสฺสา ฯ

เล่มที่ 26 คาลปฎุเถรคาถาวรรณนา หน้า 767

จ โอคาทเหตุวา เสวิต ๑

ปพุการฎุฎติ ปพุการฎุฎานเน เจว ปพุกตสิขเร จ ๑

ปกเตว สุนุทเรติ ปกตียา เอว สุนุทเร อติคติมโน
หเร ๑ ปกติวสุนุทเรติ วา ปาโจ ปากติเก ฎุมิปเทเสติ
อตุโถ ๑

นวมพุนา ปาวุสสิตุดกานเนติ ปาวุสวเสน วฎุเจน
เมฆิทเกน อุปสิคตวสุเส สุเถเว วเน (๑) ๑

ตหี คุหาเคหคโต รमितุสสิติ ตสุมี ปพุกตกานเน
คุหาสงขาคติ เกหิ อุปคโต ภาวนารติยา อภิรมิตุสสิ ๑

เต ตี รเมสุสนุติติ เต มยราทโย วนสนุณิ อุปปาเทนุตา
ตี รเมสุสนุติติ อตุโถ ๑

วฎุจุมหิ เทเวติ เมฆเอ อธิปฎุฎุเจ (๒) ๑

จตุรงุกูเล ติเนติ เตเนว คสุโสทกปาเตน ตตุถ ตตุถ
ติเน สุรตตวณณกมพลสทิเส จตุรงุกูเล ชาเต ๑

สัปปุผิเต เมฆนิภุมหิ กานเนติ ปาวุสเมฆสงกาเส
กานเน สมุมเทว ปุप्ผิเต ๑

นคนตเรติ ปพุกตनुตเร ๑

วิฎุปีสโม สยิสสนุติ ตรุสทิสอ อปริคคโห หตุวา
นิปชชิสสิ ๑

#๑. สี่. อุปสิคเต วเน ๑ ๒. สี่. อธิวฎุฎุเจ ๑

เล่มที่ 26 ปณณาสนินิปาตวณณนา หน้า 768

ตัม เม มุทฺเท เหหิติ ตฺลสนฺนิภนฺติ ตัม ตินฺปจฺจตฺถรณฺ
มุทฺ สฺขสมฺผลสฺสํ ตฺลสนฺนิภํ ตฺลิกสทิสํ สยนํ เม ภวิสฺสตี ฯ
ตถา ตฺ กสฺสสามิ ยถาปี อีสฺสโรติ ยถา โกจิ อีสฺสรปฺริโส
อตุตฺโน วจนกรทาสาทิ วเส วตฺเตติ อหฺมปี จิตฺตํ ตัม ตถา
กริสฺสามิ มยฺหํ วเส วตฺเตมิเยว ฯ กถํ ยํ ลพฺภติ เตนปี
โหตุ เม อลนฺติ จตฺตฺสฺ ปจฺจเยสฺส ยํ ยาทิสํ วา ตาทิสํ
วา ลพฺภติ เตน จ มยฺหํ อถํ ปรียตฺตํ โหตุ ฯ เอเตน
อิทํ ทสฺเสติ

ยสฺมา อิเชกฺจเจ สตฺตา ตณฺหุปฺปาทเหตุ จิตฺตสฺส วเส
อนฺวตฺตณฺติ อิทํ ปน ตณฺหุปฺปาทํ ทฺวโรโต วชฺเชนฺโต จิตฺตํ
ทาสํ วิย กโรนฺโต อตุตฺโน วเส วตฺเตมิตี ฯ

น ตาหํ กสฺสสามิ ยถา อตฺนฺทิตฺโต พิพารภสฺสํ ยถา
สฺมทฺทิตฺตณฺติ จิตฺตํ ตณฺหุปฺปาทปรีวชฺชน- เหตุ ปฺน ตณฺติ จิตฺตํ
อามสฺติ ยถา อญฺโฆปี โกจิ สฺมมปฺปชานโยเคน ภาวนาย
อตฺนฺทิตฺโต อตุตฺโน จิตฺตํ กมฺมกฺขมํ กมฺมโยคฺคํ กโรติ ตถา
อหฺมปี จิตฺตํ ตัม กมฺมกฺขมํ กมฺมโยคฺคํ มยฺหํ วเส วตฺตํ
กริสฺสามิ ฯ ยถา กิ พิพารภสฺสํ ยถา สฺมทฺทิตฺตํ นอติ
นินิปาตมตฺตํ ฯ ยถา สฺฏฺฐ มทฺทิตฺตํ พิพารภสฺสํ กมฺมกฺขมํ
กมฺมโยคฺคํ สฺเชน ปรีหฺรณฺนิยฺยจ โหติ ตถาหํ ตัม (๑) กริสฺสามิ ฯ
#๑. สึ ตถา ฯ

เล่มที่ 26 ตาลปฤตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 769

วริเยน ตัม มยห วสานยิสฺสนฺติ อมฺโก จิตฺต ตัม อตฺตโน

วริเยน ภาวนาพลํ อุปฺปาเตตฺวา เตน มยฺหํ วสฺส อานยิสฺสํ ฯ

คชฺว มตฺตํ กุสลํกุสฺสคฺคโหติ ยถา กุสโล เณโก

องฺกุสฺสคฺคโห หตฺถาจรียํ อตฺตโน สิग्ขาพเลน มตฺตหตฺถิ อตฺตโน

วสฺส อานนฺติ ตเถวาทิ อตฺถโถ ฯ

ตยา สฺทฺนฺเตน อวฺภูจฺเจเตน หิตี หิตี นิปาตมตฺ จิตฺต

สมถวิลปฺสฺสนาภาวนาหิ สฺมฺมจฺจ ทนฺเตน ตโต เอว สฺมมฺเทว

วิปฺสฺสนาวิธิ (๑) ปฺฏิปฺนฺนตฺตา อวฺภูจฺเจเตน ตยา ฯ

หเยน โยคฺคาจรียํ อฺชฺชุนาติ ยถา สฺทฺนฺเตน

สฺทฺนตฺตฺตา เอว อฺชฺชุนา อวํกคฺคินา อสฺสาชานีเยน โยคฺคา-

จรียํ อสฺสทมฺมสารถิ อเขมฺมจฺจานโต เขมฺนตฺถุมิ ปฺฏิปฺชฺชิตฺตุ

สฺกโกติ เอวํ ปโหมิ มคฺคํ ปฺฏิปฺชฺชิตฺตุ สิวฺนฺติ อสิวภาวกรานํ

กิลฺลสํ อภาเวน สิวํ ฯ

จิตฺตานุรฺกฺขิหิตี อตฺตโน จิตฺตํ อนุรฺกฺขณฺสีเลหิ พุทฺธาทีหิ

สพฺพกถํ เสวิตํ อริยมคฺคํ อหํ ปฺฏิปฺชฺชิตฺตุ อธิคฺนฺตุ ปโหมิ

สฺกโกมีติ ฯ

อารมฺมเณ ตัม พลสา นิพนฺธิสฺสํ นาคํ ฅมฺภุมฺหิ ทพฺุหาย

รชฺชฺยาติ ยถา หตฺถาจรียํ มหาหตฺถิ อापานฅมฺภเ ทพฺุหาย

ถิราย รชฺชฺยา นิพนฺธิติ เอวมํหํ จิตฺต ฅมฺมจฺจานารมฺมเณ

#๑ สฺ. วิปฺสฺสนาวิธิ ฯ

เล่มที่ 26 ปณณาสนิปาตวณณนา หน้า 770

ภาวนาพเลน นินพนฐิสส์ ๑

ตัม เม สุคตตัม สติยา สุภาวิตนุติ ตัม ตวั จิตต มม

สติยา สุคตตัม สุภาวิตนุจ หุตวา ๑

อนิสสิตัม สพพภเวสุ เหหิสสิติ อริยมคคภาวนาทิพเลน

กามภวาทีสุ สพพेषุปี ภเวสุ ตณหาทีนีสสเยหิ อนิสสิตัม

ภวิสสิติ ๑

ปณณาย เจตวา วิปถานุสารินนุติ อุปลกคามินิ อายตน-

สมุทย์ ยถาวโต ทิสฺวา เยน สมุทเยน อุปลกคามิ ตสฺส

กิลลวิสุสนุทนต์ กิลลวิปณฺทิตํ อินฺทุริยสํวรูปนีสฺสยาย ปฏฺิ-

สงฺขานปณณาย ฉินฺทิตฺวา โสตวิจเจทนวเสน อวารณํ กตฺวา ๑

โยเคน นิกคยฺหาติ วิปฺสฺสนาภาวนาสงฺขาเตน โยเคน

สามคฺถียวิธมนเนน นิกคเหตฺวา ๑

ปเถ นิเวสียาติ วิปฺสฺสนาวิธิยํ นิเวเสตฺวา ปติฏฺฐเปตฺวา ๑

ยथा ปน วิปฺสฺสนา อุตฺตฺสูกาปีตา มคฺเคน ฉณฺเฑติ ตทา

มคฺคปณณาย ยงฺกิลฺลจํ สมุทยธมฺมํ สพฺพิ ตํ นิโรธธมฺมนุติ

นิตฺสฺสเนน สพฺพโส อายตนสมุทยสฺส วิภวํ สมภวณฺจ

อสมฺโมหโต ทิสฺวา สเทวเก โลเก อคฺควาทิโน สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

ทายาทอ อโรสฺปฺคฺโต เหหิสสิ ภวิสสิตฺติ อตฺโต ๑

จตฺตฺตฺพิปลฺลาสาสํ อธิฏฺฐิตนุติ อนิจฺเจ นิจฺจนุติ อสุเก

สฺกนฺติ ทฺกฺเข สฺกนฺติ อนตฺตนิ อตฺตาติ อิมสํ จตฺตฺตฺนํ วิปลฺลาसानํ

เล่มที่ 26 ตาลปฤตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 771

วสั อธิฏฐิตัง อนูวตุนตัง ฯ

คามณทลั้ว ปริเนสิ จิตต มนุติ อมโภ จิตต มัง
คามทารกั วิย ปริกทุผลสิ อิตอ จิตอ ปริกทุผลสิ ฯ

นनु สลยโชนพนุชนจณินนุติ สลยโชนสงขาทานัน ทสนนัน
พนุชนานัน เภทกั การุณิกั มหามุนี สมมาสมพุทฐัง สัเสวสิ
นनु (๑) ตถารูเป มหานุภาเว ทูโรโตว วชเชสิ มาทิสเ ปน
ตปัสสิโน ยถารุจิ ปริเนสิติ อปปสาทเลเสน สตุถาริ ปัสสิติ ฯ

มิโค ยถาติ ยถา มิโค รุกขจจลตาทินิ สฎฐุ จิตตวิจิตเต
อนากุเล กานเน เสริ สยัวสิ รมติ ฯ

รมมัง คิริ ปาวุสอพกมาลินนุติ เอวั ปาวุสกาเล
สมนตโต สุมาลินินิ ถลชชลชมาลาหิ สมนุนาคตตุตา อพกมาลินินิ
ชนวิวิตตตาย มโนรมตาย จ รมมัง ปพพตัง ลภิตวา ตตุถ
นเก รมิสัสติ (๒) อัสสยั เอกัเสเนว ตวั จิตต ปรากวิสัสสิ
สัสารพยสเนหิ จสัสสิติ (๑) อตุโถ ฯ

เย ตยห ฌนุแทน วเสน วตติโนติ สพเพ ปุณุชเชเน
จิตตสามณเณน คเหตุวา วทติ ฯ

ตสตุโถ เย นรณาริโย อมโภ จิตต ตยห ฌนุแทน
วเสน รุจिया จิตา ยั เภหนิสัสติ สขัง อนุโภนุติ อนุภวิสสนุติ
เต อวิททสู อนุชพาลา มารวสานุวตติโน กิเลสมาราทินัน

#๑. สี่. สัเสวเส นุน ฯ ๒. สี่. รมิสัสสิ ฯ

#๑. สี่. สัสารพยสเน จสัสสิติ ฯ สัสารพยสเนหิ ภวิสสติ ฯ

เล่มที่ 26 ปณณาสนิปาตวณณนา หน้า 772

วเส (๑) อนุวตฺตนสีลา ภวาทินฺนุที กามาทีภวเมว อภินฺนุทฺนโต
ตว สวกา อนุสติภูจิกฺรา มยฺ ปน สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สวกา
น คฺยุหิ วเส อนุวตฺตมาตฺติ ฯ

เอวฺ เถโร ปุพฺเพ อตฺตโน อฺปฺปนฺนํ โยนิโสมนสิการิ
จิตฺตสฺส นิคฺคณฺหนวเสน ปวตฺตํ นานปฺปการโต วิภิจิตฺวา
สมิเป จิตานํ ภิกฺขุณํ โอวาททานวเสน ฌมฺมํ กเถสิ ฯ ยํ
ปเนตฺถ อนฺตรนฺตฺรา อตฺถโต น วิภตฺตํ ตํ เภจฺจา
วตฺตฺตนยตฺตา อุตฺตานตฺถเมวาทิ ฯ

ตาลปฺภูตฺเถรคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ปณณาสนิปาตวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สพุพตฺถ วเสนาทิ ทิสฺสตี ฯ

สฎฐินิปาตวณณา

มหาโมคคัลลานตเถรคาถาพรรณนา

สฎฐินิปาเต อารญญิกา ปิณฑปาตีกาติ อายสุมโต มหา-
โมคคัลลานตเถรสส คาถาฯ กา อุปปตติ ฯ

ตสส วตถุ ชมมเสนาปติวตถุมหิ วุตตเมวฯ เถโร หิ
ปพพชิตทิวสโต สตตเม ทิวเส มคชรฎฐเจ กลลวาลคามกั
อุปนิสสาย สมณชมมํ กโรนโต ถินมิทเช โอกกนเต สตถารา
โมคคัลลาน โมคคัลลาน มา พุราหุณณ อริยํ ตถุหิภาวํ
ปมาโทติอาทินา สัเวชิตถิ ถินมิทชั วิโนเทตวา ภควตา
วุจจมานํ ธาตุกมมฎฐานํ สุนนโต เอว วิปสสนํ วฑฒเตตวา
ปฎฐิปาฎฐิยา อุปริมกคตตยํ อุปคนตวา อคคผลกขณเณ สวาก-
ปารมีฌาณสส มตถกํ ปาปฐิ ฯ เตน วุตตํ อปทานे (๑)

อโนมทสสิ ภควา	โลกเชฎฐโจ นราสโก
วิหาสิ หิมวณตมฺหิ	เทวสงฆปรกขโต ฯ
วรุโณ นาม นามเนน	นาคราชา อหํ ตทา
กามรูปี วิกุพพามิ	มโหทธินิवासหํ ฯ
องคณียกณํ (๒) หิตวา	ตฺริยํ ปฎฐเปสหํ
สมพุทฺธํ ปรีวาเรตวา	วาเทสํ อจฺจรา ตทา ฯ

#๑. บ. อ. ๓๒/๔/๔๕ ฯ ๒. สฺยา. องคณียกณํ ฯ

วิษขมานนุ (๑) ตูริเยสุ	เทวา ตูรานี วชชยุ (๒)
อุภินัน สททํ สุตวาน	พทุโรปี สมปพุชฌถ ๑
นิมนตยิตวาน (๓) สมพุทฐํ	สกํ ฆวนุปากมี (๔)
อาสนํ ปญญเปตวาน	กาลมาโรจยํ อหํ ๑
จีณาสวสทสเสหิ	ปริวุโต (๕) โลกนายโก
โอภาเสนุโต ทิสสา สพพา	ภวนํ เม อุปาคมี ๑
อุปวิญจํ มหาวีริ	เทวเทवं นราสกํ
สภิกขุสงฆํ ตปะเปสี (๖)	อนุนปานนหํ ตทา ๑
อนุโมทิต มหาวีโร	สยมภู อคคปุกคโล
ภิกขุสงฆเม นิสิติตวา	อิมมา คาถา อภาสถ ๑
โย โส สงฆํ อปุเชสิ	พทุชฌจ โลกนายกํ
เตน จิตตปะปสาเทน	เทวโลกํ คมิสฺสตี ๑
สตุตสตุตติกขตตุญจ	เทวราชํ ภิสิสฺสตี
ปจพฺยา รชชํ อญฺจสตี	วสุธํ อาวสิสฺสตี ๑
ปญจปญญาสภขตตุญจ	จกกวตตี ภาวิสฺสตี
โกกา อสงฺขยา (๗) ตสฺส	อุปปชชิสฺสตี ดาวเท ๑
อปริเมยเย อิตโต กปะเป	โอฏกาถกุกุลสมภโว
โคตโม นาม โคตเตน	สตุถา โลเก ภาวิสฺสตี ๑

#๑. ยู. อชขมานนุ ๑ ๒. สฺยา. วิษขมานนุ ตูริเยสุ เทวตฺริยานี
#วชชยุ ๑ ๓. สฺยา. นิมนตยิตวา ๑ ๔. สฺยา. ฆวนมฺปากมี ๑
#๕. สฺยา. ปริวุโต ๑ ๖. สฺยา. ภิกขุสงฆํ สนนตปะเปสี ๑ ๗. สฺยา.
#อสงฺขยา ๑

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา หน้า 775

นิริยา โส จิตฺวาน	มนุสฺสคตฺตํ คมิสฺสติ
โกลิโต นาม นามเนน	พฺรหฺมพฺนฺช ภาวิสฺสติ ฯ
โส ปจฺจมา ปพฺพชิตฺวาน	กุสฺลมุเลน โจทิตฺโต
โคตมสฺส ภควโต	ทฺตโย เหสฺสติ สวาโก ฯ
อารทฺทวิริโย ปหิตฺตฺโต	อิทฺธิยา ปารมี คโต
สพฺพาสเว ปริณฺญา	นิพฺพายิสฺสตฺยนาสโว ฯ
ปาปมิตฺตฺตปนิสฺสาย	กามราควตฺตํ คโต
มาตฺรํ ปิตฺรญฺจาปี	ฆาตฺยํ ทฺฏฺฐมาโนโส ฯ
ยํ ยํ โยนฺนปฺปชฺชามิ	นิริยํ อถ มานุสฺสํ
ปาปกมฺมสมงฺกิตา (๑)	ภินฺนํสีโส มรามาหํ (๒) ฯ
อิทํ ปจฺฉิมกํ มยฺหํ	จริโม วตฺตเต ภาโว
อิทาปี เอทิสฺส (๓) มยฺหํ	มรณกาเล ภาวิสฺสติ ฯ
ปวิเวกมนฺนุยฺตฺโต	สมาธิภาวนารโต
สพฺพาสเว ปริณฺญา	วิหฺรามิ อนาสโว ฯ
ชรณฺมปิ สฺสคฺคํ	พหฺลํ ทฺปฺปชฺชิสฺย
วามงฺกุญฺเจน โขภเยยฺย (๔)	อิทฺธิยา ปารมี คโต ฯ
อสมฺมิมานํ น ปสฺสามิ	มาโน มยฺหํ น วิชฺชติ
สามเณเร อุปาทาย	ครุจิตฺตํ กโรมาหํ ฯ

#๑. สฺยา. สมงฺกิตํ ฯ ย. สมงฺกิตํ ฯ ๒. ย. ภวามาหํ ฯ

#๓. สฺยา. อีทิสฺสํ ฯ ๔. สฺยา. จาเลยฺย ฯ

เล่มที่ 26 สฎจินีปาตวณณนา หน้า 776

อปริเมยเย อีโต กปะเป ยี่ กมมึ อภินีหรี (๑)
 ตมหิ ฐมึ อนุปะตโต ปตุโตมหิ อาสวกุขยี่ ฯ
 ปฐิสุมภิตา จตสุโส ฯ เป ฯ กติ พุทฐสุส สาสนนุติ ฯ
 อถ นั สตุธา อปรภาเค เขตวนมหาวิหาร อริยคณ-
 มชฺเฒ นิสินโน เตน เตน คุณน อตุตโน สวเก เอตทกุเค
 จเปโนโต เอตทกุกิ ภิกุขเว มม สวากานั ภิกุขุนั อิทฺธิ-
 มนุทานัน ยทิตุ มหาโมคฺโคลลาโนติ (๓) อิทฺธิมนุตตาย เอตทกุเค
 จเปตี เตน เอวั สตุธารา เอตทกุเค จปีเตน สวากปารมียา
 มตุถกั ปตุเตน มหาเถเรน ตั ตั นิมิตฺตึ อากมฺม ตตุถ
 ตตุถ ภาสิตา คาถา ตา สงฺคีติกาเถ ฐมฺมสงฺคาหเกหิ

อารญญิกา (๔) ปิณฺฑปาติกา	อุญฺญาปตุตาคเต รตา
ทาเลมฺ มจฺจุโน เสนั	อชฺฌตฺตึ สฺสมาหิตา ฯ
อารญญิกา (๔) ปิณฺฑปาติกา	อุญฺญาปตุตาคเต รตา
ฐฺนาม (๕) มจฺจุโน เสนั	นพาคารัว กุญฺชโร ฯ
รุกฺขมฺมูลิกา สาคตฺติกา	อุญฺญาปตุตาคเต รตา
ทาเลมฺ มจฺจุโน เสนั	อชฺฌตฺตึ สฺสมาหิตา ฯ
รุกฺขมฺมูลิกา สาคตฺติกา	อุญฺญาปตุตาคเต รตา
ฐฺนาม (๕) มจฺจุโน เสนั	นพาคารัว กุญฺชโร ฯ

#๑. สฺยา. ...นีหรี ฯ ๒. สฺยา. ตมหิ ฯ ๓. องฺ เอก. ๒๐/๑๔๖/๓๑ ฯ

#๔. ยฺ. อารญญกา ฯ ๕. สฺยา. ฐฺนาม ฯ

เล่มที่ 26 มหาโมคฺคฺคฺลตฺตฺนเถรคาถาวณฺณา หน้า 777

อฏฺฐจกฺกถกฺกฏิกเ

มฺสนฺหารุปลิพฺพิเต

ชิริตฺถ ปฺปเร ทฺถคฺคฺนฺเช

ปรคฺคฺเต มฺมายเส ๑

คฺคฺคฺกเสต ตฺโจนฺทฺเช

อฺรคฺคฺทฺปิสาจฺนิ

นฺว โสตฺตานิ เต กาย

ยานิ สฺนฺทฺนฺติ สพฺพทา ๑

ตฺว สรีริ นฺวโสตฺติ

ทฺถคฺคฺนฺธกริ ปริพฺนฺธิ์ (๑)

ภิกฺขุ ปริวชฺชเยต ตํ

มิพฺหิ จ ยถา สฺวจิกฺกาโม ๑

เอวญฺเจ ตํ ชฺโน ชญฺณา

ยถา ชานามิ ตํ อหิ

อารกา ปริวชฺชเยย

คฺคฺคฺจฺจํ นฺว ปาวฺเส ๑

เอวเมตํ มหาวีร

ยถา สฺมณฺ ภาสฺสิ

เอตฺถ เจเก วิสีทฺนฺติ

ปฺงกมฺหิว ชฺรคฺคฺโว ๑

อากาสมฺหิ หลิทฺทฺธิยา (๒)

โย มญฺเฆถ รเชตเว

อญฺเณน วาปี รฺจฺเคน

วิฆาตฺทฺยเมว ตํ ๑

ตทากาสสํ จิตฺตํ

อชฺฉตฺตํ สฺสฺมาหิตํ

มา ปาปจิตฺเต อาสาทฺธิ (๓)

อคฺคฺคฺกฺชนฺธิว ปกฺขิมา ๑

ปสฺส จิตฺตกตํ พิมฺพิ

อฺรฺกายํ สฺมฺสฺสฺสิตํ

อาตฺฐริ พหุสฺงกปฺปี

ยสฺส นตฺถิ ฐฺว จิตฺติ ๑

[ปสฺส จิตฺตกตํ รุปี

มณฺธินา กฺคฺคฺทฺเลน จ

อฏฺฐี ตฺเจน โอนฺทฺธิ

สทฺ วตฺถฺเถหิ โสภฺติ ๑

อลตฺตกกตา ปาทา

มฺขิ จฺจฺณกมฺกฺขิตํ

อลิ พาลสฺส โมหาย

โน จ ปารคเวสิโน ๑

#๑. สฺยา. ทฺถคฺคฺนฺธกริ ปริวชฺชเยย ๑ ๒. สฺยา. หลิทฺทฺทฺย ๑

#๓. สฺ. อาหฺนฺติ ๑

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาเวณณา หน้า 778

อฏฐปทกตา เกสา เนตุตา อณชนมกชิตา

อลั พาลสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสินโน ฯ

อณชนิว นวา จิตฺตา ปุติกาโย อลงฺกโต

อลั พาลสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสินโน ฯ

โอทหิ มิคโว ปาสั นาสทา วาคฺถุ (๑) มิโค

ภุตฺวา นิวาปี คจฺฉาม กทฺทนฺเต มิคพนฺธเก ฯ

นินฺโน ปาโส มิควสฺส นาสทา วาคฺถุ (๑) มิโค

ภุตฺวา นิวาปี คจฺฉาม โสจฺนฺเต มิคลฺุทฺทเก ฯ]

ตทาสิ ยั กีสนํ ตทาสิ โลมหํสนั

อนเกาการสมฺปนฺเน สาริปฺตฺตมฺหิ นิพฺพุเต ฯ

อนิจฺจา วต สงฺขารา อฺปฺปาทวชฺรมฺมิโน

อฺปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฉนฺติ เตสํ วุปฺสโม สุโข ฯ

สุขมํ เต ปฏฺวิชฺฉนฺติ วาลคฺคํ อฺสุนา ยถา

เย ปญฺจกฺขนฺเธ ปสฺสนฺติ ปฺรโต โน จ อตฺตโต ฯ

เย จ ปสฺสนฺติ สงฺขारे ปฺรโต โน จ อตฺตโต

ปจฺจพฺยาริสุ นิปฺปณฺํ วาลคฺคํ อฺสุนา ยถา ฯ

สตฺติยา วิย โอมภฺุโธ ทฺยหฺมาโนว (๒) มตฺถเก

กามราคปฺปหานาย สโต ภิกฺขุ ปฺริพฺพเช ฯ

สตฺติยา วิย โอมภฺุโธ ทฺยหฺมาโนว (๒) มตฺถเก

ภวราคปฺปหานาย สโต ภิกฺขุ ปฺริพฺพเช ฯ

[] สฺยามโปตฺถเก อีมา คาถา นตฺถิ ๑. ม. วาคฺฐิ ฯ ๒. สฺยา

#ทฺยหฺมานาว ฯ

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 779

โจทิตุ ภาวิตตุเตน สรีรมติมธารินา
มิการมาตุ ปาสาทิ ปาทงคฺกุเจน กมฺปยี ฯ
นยิทํ สติถิมารพุก นยิทํ อปฺเปน ถามสา
นิพฺพานมธิคนฺตพฺพิ สพฺพคนฺตปโมจัน ฯ
อฺยณฺจ ทหโร ภิกฺขุ อฺยมุตฺตมโปริโส
ชารติ อนฺติมิ เทหํ เขตฺวา มาริ สวาหนิ ฯ
วิวรมนฺตปฺนฺติ (๑) วิชฺชุตฺตา เวการสฺส จ ปณฺทวสฺส จ
นคฺวิวรคฺโต ฌายติ ปฺตฺโต อปฺปฏิมสฺส ตาทิโน ฯ
อฺปฺสนฺโต อฺปรโต ปนฺตเสนาสโน มฺนิ
ทายาทิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส พุรหฺมฺนา อภิวนฺทิตฺโต ฯ
อฺปฺสนฺตํ อฺปรตํ ปนฺตเสนาสนิ มฺนิ
ทายาทิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส วนฺท พุราหฺมณ กสฺสปี ฯ
โย จ ชาติสตํ กฺจฺเช สพฺพา พุราหฺมณชาติโย
โสคฺติโย (๒) เวทสมฺปนฺโน มนฺสฺเสสฺส ปฺนปฺปฺนํ ฯ
อฺชฺฌายโกปิ เจ อสฺส ตินฺณํ เวทาน ปารคฺ
เอตสฺส วนฺทนายตํ (๓) กถิ นาคฺฆตติ โสพฺสี ฯ
โย โส อฏฺฐ วิโมกฺขานิ ปุเรกตฺตํ อมุสฺสยิ (๔)
อนฺุโลมํ ปฏฺฐิโลมํ ตโต ปิณฺทาย กจฺจติ ฯ

#๑. สุยา วิวรมนฺตปฺนฺติ ฯ ๒. สุยา. โสคฺติโย ฯ ๓. สุยา.

#วณฺทนายกํ ฯ ๔. สุยา. อมุสฺสยิ ฯ ๕. อปฺสฺสยิ ฯ

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 780
เล่มที่ 26 สฎจินีปาดวณณา หน้า 780

ดาทิสั ฤกขุ มาสาท (๑)	มาต .ตานิ ขณิ พุราหุณ
อภิปฺปสาเทหิ มนั	อรหนตฺมฺหิ ตาทิเน
จิปฺป ปฺลชฺลโก วนฺท	มา เต วิชฺฐิ มตฺถกั ๑
เนโส ปสฺสติ สทฺธมฺมึ	สัสาเรณ ปฺรกฺขโต
อโศคมั (๒) ชิมฺหปถั	กฺมฺมกฺคฺมนฺุชาวติ ๑
กิมิว มึพฺหปฺลิตฺโต (๓)	สงฺขารเ อธิมฺจฺฉิโต
ปคาโพห ลากสฺกการ	ตฺจฺจโน คจฺฉติ โปฏฺจฺฉิโต ๑
อิมลฺจ ปสฺส อายนฺตึ	สارىปฺตฺตึ สฺทสฺสนั
วิมฺตฺตึ อุกฺโตภาเค	อชฺฉตฺตึ สฺสฺมาหิตึ ๑
วิสฺลลั จินฺสัโยคั	เตวิขฺขั มจฺจุหายินั
ทกฺขิณฺเยยฺยึ มนฺุสฺसानั	ปฺลฺลยฺกฺเขตฺตึ อนฺุตฺตรึ ๑
เอเต สมฺพฺหฺลลา เทวา	อิทฺธิมนฺุโต ยสฺสฺสิโน
ทส เทวสฺหฺสฺसानึ	สพฺเพ พุรฺหฺมปฺุโรหิตา
โมคฺคฺลลानั นมฺสฺสนฺุตา	ติฏฺฐนฺุติ ปฺลฺชฺลิกฺตา ๑
นโม เต ปฺุริสาชฺฉลฺล	นโม เต ปฺุริสฺตฺตฺตม
ยสฺส เต อาสวา จินฺนา	ทกฺขิณฺเยยฺโยสิ มาริส ๑
ปฺุชฺฉิโต นรเทเวณ	อฺุปฺปนฺุโน มรณฺาภิกฺกุ
ปฺุณฺุทริกัว โตเยณ	สงฺขารเณปฺลิมฺปติ (๔) ๑

#๑. สึ. มา หนึ ๑ ๒. สฺยา. อจฺงกมึ ๑ ๓. สฺยา. มึพฺหปฺลิตฺโต ๑

#๔. สฺยา. สงฺขารเโนปฺลิมฺปติ ๑

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 781

ยสฺส มหุตฺเตน สหสฺสธา โลโก

สํวิติโต สพฺรหฺมกปโป วสี

อิทฺธิคฺเณ จุตฺตปาเต กาล

ปสฺสตี เทวตา ส ภิกฺขุ. (๑)

สาริปฺตฺโตว ปญฺญา ย สีเลน อุปสเมน จ

โยปี ปารํจฺโคโต ภิกฺขุ เอตาวปรโม สียา ฯ

โกฏฺฐิตสฺสยสฺส อตฺตภาวํ ขณฺน นิมฺมิเน

อหํ วิภฺพนาสุ กุสโล วสีฏฺโถมฺหิ อิทฺธิยา ฯ

สมาธิวิชฺชาวสีปารมีโคโต

โมคฺคัลลานโคตฺโต อสิตสฺส สาสเน

ธีโร สมฺจฺฉินฺนํ สฺมาหิตินฺทฺริโย

นาโค ยถา ปุตฺติลคฺว พนฺธนํ ฯ

ปริจฺฉินฺโณ มยา สตฺถา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ

โอหิติโต ครุโก ภาโร ภวเนตฺติ สมฺหตา ฯ

ยสฺส จตฺถาย (๒) ปพฺพชฺชิตอ อคารสฺมา อนคาริยํ

โส เม อตฺถโธ อนุปฺปตฺโต สพฺพสํโยชนกฺขโย ฯ

#๑. สฺยา. ยสฺส มหุตฺเตน สหสฺสธา

โลโก สํวิติโต สพฺรหฺมกปโป

วสี อิทฺธิคฺเณ จุตฺตปาเต

กาล ปสฺสตี เทวตา ส ภิกฺขุ ฯ

#๒. สฺย. ยสฺสจตฺถาย ฯ

กัทธิโส นริโย อาสิ	ยตถ ทุสสี อปจถ
วิฐุรึ สวากมาสชช	กกุสนุชฌจ พุราหุมนึ ๑
ตํ อาสิ อโยสงกุ	สพเพ ปจจตตเวทนา
อัทธิโส นริโย อาสิ	ยตถ ทุสสี อปจถ
วิฐุรึ สวากมาสชช	กกุสนุชฌจ พุราหุมนึ ๑
โย เอตมภิชานาติ	ภิกขุ พุทฺธสฺส สวโก
ตาทิสึ ภิกขุมาสชช	กณฺห ทุกุํ นิกจฺฉลสิ ๑
มชฺเชสรสฺมี (๑) ติฏฺฐจฺนติ	วิมานา กปฺปจายิโน
เวปุริยวณฺณา รุจิรา	อจฺจิมนฺโต ปกฺขสฺสรา
อจฺจรา ตตถ นจฺจนฺติ	ปฺถุ นานตตวณฺณิโย ๑
โย เอตมภิชานาติ ๑ เป ๑	กณฺห ทุกุํ นิกจฺฉลสิ ๑
โย เว (๒) พุทฺธเชน โจทิโต	ภิกขุสํฆสฺส เปกฺขโต
มิการมาตุ ปาสาํ	ปาทงฺคฺคฺกุเจน กมฺปยิ ๑
โย เอตมภิชานาติ ๑ เป ๑	กณฺห ทุกุํ นิกจฺฉลสิ ๑
โย เวชยนฺตปาสาํ	ปาทงฺคฺคฺกุเจน กมฺปยิ
อิทฺธิพลนฺอุปฺตถทฺโร	สิเวเชสิ จ เทวตา ๑
โย เอตมภิชานาติ ๑ เป ๑	กณฺห ทุกุํ นิกจฺฉลสิ ๑
โย เวชยนฺตปาสาํ	สกุํ โส ปรีปฺจจฺฉติ
อปี อาวุโส ชานาสิ	ตณฺหกฺขยวิมฺุตติโย

#๑. สฺยา. มชฺเช สวครสฺมี ๑ สึ. สรฺสส ๑ ๒. สฺยา. โย จ ๑

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตเถรคาถาวณณนา หน้า 783

ตสฺส สกโก วิทยาภาสิ	ปณฺหิ ปุณฺโง โย ยถาคถํ ๑
โย เอตมภิกขานาติ ๑เป ๑	กณฺห ทุกขํ นิกจฺจลสิ ๑
โย พุรหุมาณํ ปริปุจฺจติ	สุทฺถมมัยฺ จิโต สภํ (๑)
อชฺชวาปี ตฺยาวุโส สว ทิฏฺฐิ	ยา เต ทิฏฺฐิ ปุเร อหุ
ปสฺสสิ วิทิวตฺตนฺตํ	พุรหุมโลเก ปภสฺสสิ ๑

ตสฺส พุรหุมา วิทยาภาสิ	ปณฺหิ ปุณฺโง โย ยถาคถํ
น เม มาริส สว ทิฏฺฐิ	ยา เม ทิฏฺฐิ ปุเร อหุ ๑
ปสฺสสามิ วิทิวตฺตนฺตํ	พุรหุมโลเก ปภสฺสสิ
โสทมชฺช กถํ วชฺช	อหํ นิจฺจิมฺหิ สสฺสโต ๑ (๒)
ย เอตมภิกขานาติ ๑ เป ๑	กณฺห ทุกขํ นิกจฺจลสิ ๑
โย มหาเนรฺุโน ภูณฺิ	วิโมกฺเขน อปสฺสยิ (๑)
วณฺํ ปุพฺพวิทฺเทหานํ	เย จ ภูมิสยา นรา ๑
โย เอตมภิกขานาติ ๑ เป ๑	กณฺห ทุกขํ นิกจฺจลสิ ๑
น เว อคฺคิ เจตยติ	อหํ พาลํ ทหามิติ
พาโลว ชลิตํ อคฺคิ (๑)	อาสชฺช นํ ปทฺยหติ ๑
อวเมว ตฺวํ มาร	อาสชฺช นํ ตถาคถํ
สยํ ทหิสฺสสิ อตฺตานํ	พาโล อคฺคิวิ สมฺมุสฺสํ ๑
อปฺปญฺญํ ปสฺวิ มาโร	อาสชฺช นํ ตถาคถํ
กิณฺนุ มณฺญสิ ปาปิม	น เม ปาปํ วิปฺจฺจติ ๑

#๑. สฺยา. อภิตสภํ ๑ ๒. สฺยา. ปสฺสโต ๑ ๓. สฺยา.

#อปสฺสยิ ๑

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 784
เล่มที่ 26 สฎจินีปาตวณณนา หน้า 784

กรโต เต จียเต (๑) ปาปี จิรรตตาย อนุตก
มาร นิพพินท พุทฺธมหา อาสิ มากาสิ ภิกฺขุสุ ฯ
อติ มาริ อตฺตเชติ ภิกฺขุ เกสกพาวเน
ตโต โส ทุมมโน ยกฺโข ตตฺถเวนนตรธาตติ (๒)

อิตถิ สฺมึ อายสฺมา มหาโมคคฺคฺคาโน เถโร คาถาโย
อภาสิตฺถาติ ฯ

อิมินา อนุกฺกเมน เอกจฺจํ สงฺกหํ อาโรเปตฺวา จปีตา ฯ
ตตฺถ อารณฺณิกาติอาทิกา จตฺสฺโส คาถา ภิกฺขุณฺ

โธวาททานวเสน ภาสิตา ฯ อารณฺณิกาติ คามนฺตเสนาสนํ
ปฏิกฺขิปีตฺวา อารณฺณกฺคตฺงคสมาทาเนน อารณฺณิกา ฯ สัมภตฺตํ
ปฏิกฺขิปีตฺวา ปิณฺฑปาติกงฺคสมาทาเนน ปิณฺฑปาติกา ฆเร
ฆเร ลทฺธิปิณฺฑปาเตน ยาปนกา ฯ อุณฺณาปตฺตาคเต รตาติ
อุณฺณาจริยาช ปตฺเต อากเต ปตฺตปริยาปนฺเน รตา เตเนว
อภिरตา สนฺตฺตฺจฺจา ฯ ทาเลมฺ มจฺจุโน เสนนฺติ อตฺตานํ
อนตฺถชนเน (๓) สหายภาวฺปกมนฺโต มจฺจฺราชสฺส เสนาญฺตํ กิเลส-
วาหิณี สมฺมจฺฉินฺเทม. อชฺฉตฺตํ สฺสมาหิตาติ โคจรชฺฉตฺเตสฺ
สฎฺจฺจ สฺมาหิตา หุตฺวา เอเตนสฺส ปทาเลนฺนุปายมาห ฯ
ธฺนามาติ นิทฺธฺนาม วิทฺธิเสม ฯ

#๑. สฺยา. มียฺยเต ฯ ๒. สฺยา. ตตฺถเวนนตรธาตติ ฯ พุ. เถร.

#๒๖/๔๐๐/๔๒๕ ฯ ๓. สฺ. อนตฺถชนกํ ฯ

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณนา หน้า 785

สาตติกาติ สาตจจาริโน ภาวนาย สดตปวตตวิริยา ฯ

อฏฺจิกงกถภูฏิกเกติอาทิกา จตสุโส คาถา อตฺตานํ

ปโถเกตุํ อุปคตาย คณิกาย โอวาทวเสน อภาสิ ฯ

ตตฺถ อฏฺจิกงกถภูฏิกเกติ อฏฺจิสงฺขลิกามยภูฏิกเก ฯ นุหารุปลิพฺพิเตติ นวหิ นุหารุสเตหิ สมฺนตโต สิพฺพิเต ฯ อรณฺเณ
ภูฏิกโย ทารุทณฺเฑ อุตฺสาเปตฺวา วลฺลิตอาทิกิ พนฺธิตฺวา กริยนฺติ
ตฺวํ ปน ปรมเชจฺจเนน อฏฺจิกงกเลน ปรมเชจฺจเนหฺว นุหารุหิ
พนฺธิตฺวา กตา อติวिय เชจฺจมา ปฏิกฺกุลา จาติ ทสฺเสติ ฯ ชิริตฺถ
ปุเร ทุกฺคนฺเชติ เกสโลมาทินฺน นานปฺปการสฺส อสุจिनฺน ปุเร
ปรีปฺนฺเน ตโต เอว ทุกฺคนฺเช ชิริตฺถ ตว ชิกาโร (๑) โหตุ ฯ
ปรคตฺเต มมายเสติ อิทฺถจ เต ทุกฺคนฺชสฺส อุปรี โฝฏฺสมฺภูจานํ
ปรีสฺสขํ เอวํ อสุจิทุกฺคนฺชํ เชจฺจนํ ปฏิกฺกุลสมาทานํ ตาทิส
เอว อณฺณสฺมี ปเทเส โสณฺสังคาลกิมิกฺุลาทินํ คตฺตภูเต กเพวเร
มมตฺตํ กโรสิ ฯ

คฺุณฺณเสตฺติ คฺุณฺณกริตภสฺตสทิสเส ฯ ตโจนทฺเชติ ตเจน โอนทฺเช
ณวิมตฺตปฏิกฺุมาทิตกิปฺพิเส ฯ อฺุรคณฺขทิปฺสาจินฺนิตฺติ อฺุเร จิตคณฺข
ทวยวตี (๒) ภยานกภวโต อนตฺถาวทโต ปฺสาจสทิสฺสี. ยานิ
สนฺทนต์ติ สพฺพทาติ ยานิ นว โสตานิ นว วณฺมุขานิ สพฺพทา
รตฺตินฺนทิวํ สนฺทนต์ติ สวนต์ติ อสุจिํ ปคฺุณฺรนต์ติ ฯ

#๑. สี. ตว กรหา ฯ ๒. สี. อฏฺจิตคณฺขทวยวตี ฯ

เล่มที่ 26 สฎจินิปาตพรรณนา หน้า 786

ปริพฺพชนฺติ สมฺมาปฏฺิปปตฺติปริพฺพชนฺตํ ๑ ภิกฺขุติ สํสาเร
ภยํ อิกฺขนฺโต ภินฺนิกิเลโส วา ทูโรโต ปรีวชฺชยเตติ (๑) มมตฺตํ
น กโรติ ๑ มีพฺหํ จ ยถา สฺวจิกาโมติ จอติ นิปาตมตฺถ
ยถา สฺวจิชาติโก สฺวจิเมว อิจฺจนฺโต สสีสํ นฺหาโต มีพฺหํ
ทิสฺวา ทูโรโตว ปรีวชฺเชติ เอวเมว (๒) ภิกฺขุติ อตฺโถ ๑

เอวญฺเจ ตํ ชโน ชญฺญา ยถา ชานามิ ตํ อหนฺติ
เอวํ สรีรสลฺลยตี อสฺวจิปลฺลชํ ยถา อํ ยถาญฺตํ ชานามิ
เอวเมว มหาชโน ชานเยย ตํ อารกา ทูโรโตว ปรีวชฺชเยย ๑
คฺฤทฺฎจํ ปาวุเสติ ปาวุสกาเล (๓) กิณฺนนาสฺจึ นินฺนตฺริ คฺฤทฺฎจํ
วีย สฺวจิชาติโก ๑ ยสฺมา ปน ตํ ยถาญฺตํ น ชานาติ ตสฺมา
ตตฺถ นิมฺกุโธ สีสํ น อุกฺขิปตีติ อธิปฺปาโย ๑

เอวํ เถเรน สรีเร โทเส วิภาวเต สฺวา คณิกา
ลชฺชว นตฺมุขา เถเร คารวํ ปจฺจุปฺภุจเปตฺวา เอวเมตํ
มหาวีรติ คากํ วตฺวา เถรํ วนฺทิตฺวา อฏฺฐาสิ ๑ ตตฺถ
เอตฺถ เจเกติ เอวํ ปากฏฺปฏฺิกฺกุสสฺภาเวปี เอตฺสฺมี กายเ
เอกจฺเจ สตฺตา อาสตฺติพลวตฺยา วิสีทฺนติ วิสาทํ อาปชฺชนฺติ ๑
ปงฺกมฺหิว ชรคฺคโว มหาททฺทมฺกุจฺฉิยํ สมฺปตฺติทพฺพลพลิทฺทโท
วีย พุยสนเมว ปาปฺณนฺตีติ อตฺโถ ๑

ปฺน ตํ เถโร มาทิสฺเส เอวรฺูปา ปฏฺิปปตฺติ นินฺนตฺถกา

#๑. สี. ปรีวชฺชยเต ตํ ๑ ๒. สี. เอวเมว ๑

#๓. สี. ปาวุเส กาลเ ๑

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 787

วิฆาตาวหา เอวาทิ ทสฺเสนุโต อากาสมฺหิตีอาทินา คธา-
ทวยมาห ๑ ตสฺสตุโธ โย ปุคฺคโธ หลิทุทียา อญฺเณน วา
รงฺคชาเตน อากาสํ รมฺชิตฺตุ มณฺเวยย ตสฺส ตํ กมฺมํ วิฆาตฺตฺย
จิตฺตวิฆาตาวหเมว สียา ยถา ตํ อวิสเย โยโค ๑

ตทากาสสมํ จิตฺตฺนฺตติ ตยิทํ มม จิตฺตํ อากาสสมํ
กตฺตจิจิ อลคฺคภาเวน อชฺฌตฺตํ สฺกฺกฺจฺจ สฺมาหิตํ ตสฺมา มา
ปาปจิตฺเต อาสาทิติกามสฺสู นิมฺคฺคตฺตาย ลามกจิตฺเต นินฺนจิตฺเต
มาทิสฺเส มา อาสาเทหิ ๑ อคฺคิกฺขนฺธํ ปกฺขิมาทิ ปกฺขิม
สลโก อคฺคิกฺขนฺธํ อาสาเทนุโต อนตฺถเมว ปาปฺณาติ เอว
สมฺปทมิทํ ตฺยฺหนฺติ ทสฺเสติ ๑

ปสฺส จิตฺตกตฺตฺนฺตติอาทิกา สตฺต คธา ตเมว คณฺณิ
ทิสฺวา วิปลลตฺตจิตฺตํ ภิภฺขุณฺโณ โอวาททานวเสน วุตฺตา ตํ
สฺตฺวา สา คณฺณิกา มงฺกฺกฺกฺตา อาคตฺมคฺเคเนว ปลาตา ๑

ตทาสิตีอาทิกา จตฺสฺโส คธา आयสฺมโต สาริ-
ปฺตฺตตฺเถรสฺส ปรีนินฺนพฺพานํ อารพฺถ วุตฺตา ๑ ตตฺถ อนเภาการ-
สมฺปนฺเนติ อนเภาหิ สีสํวราทิตฺตฺกาเรหิ ปรีปฺนฺณเณ ๑

สฺขมฺ เต ปฏฺวิฆณฺณตฺติเต เต โยคิโน อตฺตฺสฺขมฺ ปฏฺ-
วิฆณฺณติ นาม ยถา กิ วาลคฺคํ อฺสุนา ยถา ยถา
สตฺธาภินฺนสฺส วาลสฺส เอกํ องฺสฺสอฺคฺคํ รตฺตฺนฺธการตฺมิสฺยา
วิฆฺขลฺลโตภาเสน วิฆณฺณตา วิยาติ อตฺโถ ๑ เก ปน เตติ

เล่มที่ 26 สฎจินีปาดวณณา หน้า 788

อาห เย ปญจกขนุเช ปสฺสนติ ปฺรโต โน จ อตฺตโตติ ฯ
ตตฺถ ปฺรโตติ อนตฺตโต ฯ ตสฺส อตฺตคฺคาหปฏิกฺเขปทสฺสนํ
เหตํ ฯ เตนาห โน จ อตฺตโตติ ฯ เอเตน อนตฺตโต ฯ อภิ-
วฎฺจิตสฺส อริยมคฺคสฺส วเสน กุขสจฺเจ ปริณฺณาสมฺมํ อาห
ตทวินาภาวโต ปน อิตเรสมฺปิ อภิสมฺยานํ สุปฺปฏิวิฆฺตทา
วุตฺตา เอว โหตีติ ทฎฺจพฺพํ ฯ เกจิ ปน อนตฺตการกโต
ปเร นาม ปญฺจปาทานกฺขนฺธาติ ปฺรโต ปสฺสนตีติ อิมินา
วิเสสโต สพฺโพปี สมฺมเทว วุตฺโตติ วทนฺติ ฯ ปจฺจพฺยาริีสฺสูติ
ปฏฺิวิฆฺมึสุ ฯ

สตุติยา วิย โอมฎฺโงติ ปจฺมคธา ติสฺสตุเถริ อารพฺก
วุตฺตา ทุตฺติยา วทฺธมฺมานตุเถริ ฯ ตา เหฎฺฐา วุตฺตตุถาว ฯ

โงทิโต ภาวิตฺตเตนาติ คธา ปาสาทกมฺปนฺสฺสฺตฺนุตฺ
อารพฺก วุตฺตา ฯ ตตฺถ ภาวิตฺตเตน สริรฺนฺติมฺชารินาติ ภควนฺตุ
สนฺธาย วทฺติ ฯ

นยิทํ สติลมารพฺภาติอาทิกา เทว คธา หินฺวิริยํ
เวทนามกํ ทหฺรภิกฺขุ อารพฺก วุตฺตา ฯ ตตฺถ สติลมารพฺภาติ
สติลํ กตฺวา วิริยํ อกตฺวา ฯ อปฺเปเน ถามสาคิ อปฺเปเน
วิริยพฺเลน นยิทํ นิพฺพานํ อธิคฺนฺตพฺพํ มหฺนฺเตเนว ปน
จตุพฺพิชสมฺมปฺปธานวิริเยน ปตฺตพฺพนฺติ อตุโล ฯ

วิวรมฺนุปฺกนฺตีติอาทิกา เทว คธา อตฺตโน วิเวกภาวํ

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา หน้า 789

อารพุก วุตตาฯ ตตถ พุรหุมนา อภิวนทีโตติ มหาพุรหุมนา
สเทวเคน โลเคน จ อภิมุเชน หุตฺวา โถมิโต นมสฺสโต
จ ฯ

อุปสนตฺติ อุปรตฺนติอาทิกา ปณจ คธา ราชคหิ
ปิณฺฑาย ปวิสฺนตฺติ มหากฺสฺสปตฺเถริ ทิสฺวา กาทกณฺณี มยา
ทิกฺุจาทิ โอลเกตฺวา (๑) จิตฺ สารีปฺตตฺเถรสฺส ภาคิเนยฺยิ มิจฺฉา-
ทิกฺุจิจฺพฺราหฺมณฺนิ ทิสฺวา ตสฺส อนุกมฺปาย อัย พฺราหฺมโณ มา
นสฺสตีติ อริยฺยวาทปฺฏิฆาตตฺถิ เถริ วนฺทาทิติ ตํ อฺยุโยเชนฺเตน
วุตฺตาฯ ตตถ ชาติสฺตํ กจฺเจติ ชาติํ สตํ อุปกจฺเจยฺย ฯ
โสคฺคฺติโยติ โสคฺคฺติยชาติโก ฯ เวทสมฺปนฺโนติ ฌาณสมฺปนฺโน ฯ
เอตฺสฺสาติ เถรสฺส ฯ อัย เหตุถ สจฺเจปฺคฺโถ โย ปุคฺคฺโล
อุทิตฺทิตา อสมฺภินฺนา สตพฺราหฺมณฺชาติโย อนฺุปฺปฏิปาฏิยา
อุปฺปชฺชนวเสน อุปกจฺเจยฺย ตตถ จ พฺราหฺมณฺนํ วิชฺชาสุ
นิปฺสฺสตี คโต ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺุ สียา พฺราหฺมณฺวตฺตยจ
ปุเรนฺโต ตสฺเสตํ วิชฺชาทอนฺุจฺฉานํ เอตฺสฺส มหากฺสฺสปตฺ-
เถรสฺส วนฺทนาย วนฺทนามยฺปฺลฺยสฺส โสฬสี กถิ นาคจฺฉติ
วนฺทนามยฺปฺลฺยเมว ตโต มหนฺตฺตรนฺติ ฯ

อฺกุจ วิโมกฺขานีติ รูปชฺฌานาทิเก อฺกุจ วิโมกฺเช ฯ
ภาวนาเวเสน ทิ ลทฺธานิ รูปชฺฌานานิ ปจฺจนีกธมฺเมหิ สฺกุจฺ
#๑. สพฺพตฺถ ตสฺส ปฺฏิฆาตตฺถิ ปฺริสํ โอลเกตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

วิมุตตตัม อภิติวเสณ อารมมณ นีราสจกณจ ปวตตี อูปาทาย
วิโมกขานีติ วุจจนติ นิโรธสมาปตติ ปน ปจจนีกธมเมหิ
วิมุตตตตทา เอว ๆ อิธ ปน ฉานเมว เวทิตพัพ ๆ อนุโลมัม
ปฎิโถมนุติ ปจมชฎานโต ปฎิฉาย ยาว เนวสณณานา-
สณณายตนา อนุโลมัม เนวสณณานาสณณายตนาโต ปฎิฉาย ยาว
ปจมชฎานา ปฎิโถมัม ๆ ปุเรกตตุนุติ กตตกิจจโต ปุเรเยว ๆ
อสุสยิทธิ อนนการวอการา (๑) สมาปตติโย สมาปชชชี ๆ ตโต
ปิณทาย กจจตีติ ตโต สมาปตติโต วุจฉาย ตโต วา
สมาปตติสมาปชชชีโต (๒) ปจจนา อิทานิ ปิณทาย กจจตีติ ตทหุ
ปวตตี เทรสส ปฎิปตตี สนุชาย วทติ เถโร ปน ทิวเส
ทิวเส ตเถว ปฎิปชชชี ๆ

ตาทิสั กิกขุ มาสาทิทธิ ยาทิสสส คณา เอกเทเสณ
วุตตทา ตาทิสั ตถารูปุ พุทธานุพุทธี มหาชีณาสวั กิกขุ
มา อาสาทิทธิ ๆ มาคตทานัน ขณิ พุราหุณณาคิ อาสาทเนน
จ พุราหุณณ มา อตตทานัน ขณิ อริยูปวาเทน อตตโน กุสส-
ธมมัม มา อุมมุเลหิ ๆ อภิปปสาเทหิ มนุนุติ สาธูโรโป วต
อัย สมนโณติ อตตโน จิตตัม ปสาเทหิ ๆ มา เต วิชฎิ
มตถกนุติ ตว มตถกัม ตสุมิ กเตน อปราเชน สตตธา
มา ผลิ ๆ ตสุมมา ตสส ปฎิการตถัม จิปปเมว ปณชลิโก
#๑. สี่. อนนการวอภินณนา ๆ ๒. สี่. สมาปตติสมาปชชชีโต ๆ

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา หน้า 791

วณทาทิ ฯ พุราหุมนโณ ตํ สุตวา ภีโต สํวิคฺโค โลมหญฺจชาโต
ดาวเทว เถริ ขมาเปสิ ฯ

เนโส ปสฺสตีตฺติอาทิกา เทว คธา โปฏฺจิลํ นาม
ภิกฺขุ สมฺมา อปฺปฏิปชฺชนตํ (๑) มิจฺฉาชีวกตํ ทิสฺวา โจทฺนาวเสน
วุตฺตา ฯ ตตฺถ เนโส ปสฺสตี สทฺธมฺมนฺติ เอโส โปฏฺจิโล
ภิกฺขุ สตี พุทฺธาทีนํ ฌมฺมํ มคฺคผลนิพฺพานํ น ปสฺสตี ฯ
กสฺมา ตํสฺสเรณ ปฺรกุขโต ตํสฺสเรณวชิชาทีนํ ปฺรกุขโต
อปาเยสุ นิพฺพตฺตนโต (๒) อโรคมํ เหฏฺฐาคามี มายาสาเรยฺยานุ-
คตฺตฺตา ชิมฺหปถํ มิจฺฉามคฺคภาวโต กุมฺมคฺคภูตํ มิจฺฉาชีวํ
อนฺุชฺราวตี อนฺุปริวตฺตตี ฯ

ภิมิว มึพฺหปฺลิตฺโตติ ภูถภิมิว วีย มึพฺहन สมฺนฺตโต
ลิตฺโต กิลฺลสาสุจิวิมฺสฺสตีเต สงฺขารเ อธิมฺจฺฉิตฺโต อชฺฉมาปฺนโน ฯ
ปคาโพห ลากสฺกการตี ลาภ จ สกฺการเ จ ตณฺหาวเสน
ปการโต คาโพห โอคาโพห ฯ ตฺวจฺฉ โฉ จจฺฉตี โปฏฺจิโลตี
อธิลลสิทฺทภาวโต ตฺวจฺฉ โฉ อสฺสโร หุตฺวา โปฏฺจิโล ภิกฺขุ
จจฺฉตี ปวตฺตตี ฯ

อิมฺฉจ ปสฺสตีตฺติอาทิกา เทว คธา อายสมฺนตํ สารีปฺุตตํ
ปสฺสตีเตน วุตฺตา ฯ ตตฺถ อิมฺฉจ ปสฺสตี อายสมฺนตํ
สารีปฺุตตฺเตเร ทิสฺวา ปสฺนฺนมานโส อตฺตโน จิตฺตํ อาลปตี ฯ
#๑. สี. สมฺมาปฺปฏิปชฺชนตํ ฯ ๒. สี. นิพฺพตฺตนโก ฯ

สทสสนนุติ อเสกขานัน สีสกขนุชานณเจว ปารีปุริยา
สาวกปารมีณาณสส จ ปารีปุริยา สุนทรทสสนัน ๗ วิมุตติ
อุกโตภาเคติ อุกโตภาคโต วิมุตตตตตา อุกโตภาควิมุตติ
อุกโตภาเคติ อรูปสมาปตติยา รูปกายโต มคเคน นามกายโต
ยถารหิ เตหิเยว วิกขมกนสมจเจทภาเคหิ วิมุตตุนุติ อตโต ๗
สพพโส รากสลดาทิน อภาเวน วิสลลั กามาทีโยคานัน
สมมเทว จินตตตา จินตัสโยคัง สุปริสททสส วิชชตตยสส
อธคตตตตา เดวิชช มจจราชสส กณชิตตตตา มจจุหายินัน
ปสสาติ โยชนา ๗

เอเต สมพหุลาติอาทิกา คาถา आयसुमता सारि-
पुत्तत्तेरेन महाभुकुलान्तरे पस्सन्तेन वृत्ता ७ तत्त
पुचिโต नरतेवनादि नरेहि ज तेवहि ज प्रमाय पुचय
पुचिโต ७ उपपन्नो मरणाग्घुति लोके उपपन्नो हुत्वा मरन्
अग्घिवत्त्वा जितो अत्ता पुचिโต नरतेवेन समासपुत्तरे
कारण्णत्तेन अरिया चत्थिया उपपन्नो ७ समासपुत्तरो हि
पज्जं गम्मणा नरो मनुस्सो हुत्वा पज्जापि अरिया चत्थिया
उत्तमो तेवो तेवदितेवो ओहोสิ तस्समा नरतेवदि वुज्जति
पुचिโต नरतेवेन गक्कत्ता पस्सावसेन उपपन्नो मरणाग्घुते
लोके उपपन्नो हुत्वा मरणाग्घु मज्जुहायी ७ पुत्तत्तिकं
तोयेन उत्तेन पुत्तत्तिकं विय संखारकेते तन्हात्तिकुजिलेपेन

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณนา หน้า 793

น อุปลิมปติ กตถจปี อนิสฺสึโตติ อตุโถ ฯ

ยสฺสชาติ เยน ฯ มุหุตฺเตติ ขณฺมตฺเต กาเล ฯ สหสฺสชาติ
สหสฺสปกาโร ฯ โลโกติ โอกาสโลโก ฯ อัยฺ เหตุถ อตุโถ เยน
มหิทฺธิเกน आयสุมตา มหาโมคคัลลานน สหสฺสึโลกธาตุ
ขณฺเนว สมฺมเทว วิทิตฺ ปจฺจกฺขโต ฌาโต สพฺรหฺมกปโป
มหาพฺรหฺมสทิสฺส อวชฺชนาทิวสึภาวปฺปตฺติยา อิทฺธิสมฺปทาย
จฺจฺจฺปปาเต จ วสึ. กาเล ปสฺสตีติ ตทฺนฺรูเป กาเล ทิพฺเพน
จกฺขุณา เทวตา ปสฺสตีติ ฯ

สาริปฺพุโตวาทิอาทิกา คาถา आयสุมตา มหาโมคคัลลานน
อตุตฺโน คุณฺเ ปกาเสนฺเตน วุตฺตา ฯ ตตฺถ สาริปฺพุโตวาทิ
คาถาย อัยฺ สงฺเขปฺตุโถ ปญฺญา ย ปญฺญาสมฺปทาย สึเลน
สึลสมฺปตฺติยา อุปสเมน กิลฺลสฺวปสเมน โย ภิกฺขุ ปารํจฺคโต
ปารี ปริยฺนตฺ อุกฺกัสมฺ คโต โส สาริปฺพุโต สาวเกหิ ปญฺญาทึหิ
คุณฺเหหิ ปรมฺกุกฺสคโต ฯ ปญฺญา ย สึเลน หิ ปรมฺกุกฺสคโต ฯ
เอตาวปรโม สึยา เอตปรโม เอว นตฺถิ ตโต อุตฺตรีติ ฯ
อิมํ ปน เถโร ยถา สาริปฺพุโต ปญฺญา ย อุตฺตโม ตถา
อหํ สมารินา อุตฺตโมติ ทีเปตฺ อโวจ ฯ เตเนวาท โกฏฺฐิ-
สตสหสฺสสฺสชาติอาทึ ฯ

ตตฺถ ขณฺเน นิมฺมิเนติ ขณฺเนว โกฏฺฐิสตสหสฺสอตุตฺตภาวํ
นิมฺมิเนยฺย นิมฺมิตฺตํ สมตฺตโถ ตสฺส นิมฺมินน (๑) น มยฺหํ ภาโร
#๑. สึ. นิมฺมานน ฯ

เล่มที่ 26 สฎฺฉินิปาตพรรณนา หน้า 794

อตุถิฯ วิภพพนาสุ กุสโล วสีภูโตมฺหิ อิทฺธิยาติ น เกวลํ
มโนมยวิภพพนาสุ เอว สพฺพายปี อิทฺธิยา วสีภาวปฺปตฺโต
อมฺหิ ฯ

สมาธิวิจฺจชาวตีปารมีคโตติ สวิตกฺกสวิจฺจาราทิสมาธิสุ เจว
ปฺพเพณิวาสถาณาทิวิจฺจาสุ จ วสีภาเวน ปารมี โภฏี ปตฺโต
อสิฯ ตสฺส ตณฺหานิสฺสยาทริหิตสฺส สตฺถุ สาสเน ยถาวุตฺเตหิ
कुณฺเหหิ อุกกํสคโตฯ ธิตฺตสมฺปนฺนตาย ธีโร โมกฺกุตฺตานโคตฺโต
โม่กฺกุตฺตานโน สฎฺฉุ จปิตอินฺทฺริยตาย สมาหิตินฺทฺริโย ยถา
หตฺถินาโค ปฺุตฺตตาพนฺธนํ สุเขเนว ฉินฺทติ เอวํ สกถํ
กิลฺลสพนฺธนํ สมฺจุฉินฺทติ เอวาติ ฯ

กิติโส นฺริโย อาสีตฺติอาทโย คาคา โภฏุจํ อนุปฺวิสิตฺวา
นิกฺขมิตฺวา จิตฺมารํ ตชฺเชนฺเตน เถเรน วุตฺตาฯ ตตฺถ
กิติโสติ กิปกาโรฯ ยตฺถ ทุสฺสีติ ยสฺมี นฺริเย ทุสฺสีติ
เอวํนาโม มาโรฯ อปฺจจถาติ นฺริยकुคินา อปฺจจิฯ วิฐุริ
สาวกนฺติ วิฐุริ นาม กกุสฺนฺธสฺส ภควโต อकुคสาวกํฯ
อาสชฺชาติ ฆฎฺฏยิตฺวา พาทิตฺวาฯ กกุสฺนฺธญฺจ พุราหฺมณฺนติ
กกุสฺนฺธญฺจ สมฺมาสมฺพุทฺธํ อาสชฺชาติ อตฺถโถฯ ภควนฺตํ
อุทฺทิสฺส กุมารํ อาวสิตฺวา มาเรน จิตฺตา สกฺขรา เถรสฺส
สีเส ปติ ฯ

สत्ติ อาสิ อโยสฺงกฺติ ตสฺมี กิร นฺริเย อุปฺปนฺนानํ

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา หน้า 795

ติคาวิโต อตตภาโว โหติ พุสสีมารสุสาปี ตาทีโสว อโหสิ ฯ
อถ นีรยปลา ตาลกษนุชปฺมาณัน อโยสุถานัน อาทิตฺตानัน
สมปชฺชลิถานัน สโชติภูถานัน สตเมว กเหตุวา อิมสุมีว เต
จानน จิตฺเตน หทฺยเณน จินฺเตตฺตวา ปาปํ กตฺตุนฺติ สุธาโทณฺณิย
สุธํ โกฏฺเณตฺตา วิย หทฺยมชฺฌํ โกฏฺเณตฺตวา ปณฺณาส ชนา
ปาทาภิมุขา ปณฺณาส ชนา สีสาภิมุขา โกฏฺเณตฺตา กจฺจนฺติ
เอวํ กจฺจนฺตา จ ปญฺจหิ วสุสเสตฺหิ อุโภ อนฺเต วตฺวา (๑)
ปฺน นีวตฺตมานา ปญฺจหิ วสุสเสตฺหิ หทฺยมชฺฌํ อฺปคจฺจนฺติ
ตํ สนฺธาย วุตฺตํ สตํ อาสิ อโยสงฺกฺติ ฯ สพฺเพ ปจฺจตฺต-
เวทนาติ สยเมว ปาฏฺิเยกฺกเวทนาชนกา ฯ สา กิร เวทนา
มหานีรยเวทนาโต ทฺกฺขตฺตรา โหติ ยถา หิ สีนฺหปान-
สตุตฺตาโต ปรีรสตุตฺตาหํ ทฺกฺขตฺตรํ เอวํ มหานีรยทฺกฺขโต
อุสุสเสท วุฏฺจानเวทนา ทฺกฺขตฺตรา ฯ อีทิสฺส นีรโย อาสิตี อิมสุมี
จानน เทวทฺตสุตฺเตน นีรโย ทีเปตพฺโพ ฯ

โย เอตฺตมภิขานาตีตี โย มหาภิกฺขุโล เอตํ กมฺมผลญฺจ
หตุตฺตเล จปีตอามลํ วิย อภิมุขํ กตฺวา ปจฺจกฺขโต
ชานาติ ฯ ภิกฺขุ พุทฺธสุส สาวโกติ ภินฺนิกิเลโส ภิกฺขุ สมมา-
สมพุทฺธสุส สาวโก ฯ กณฺห ทฺกฺขํ นิคจฺจนฺตีตี เอกนฺตกาพฺเพหิ
ปาปชฺชมเมหิ สมนฺนาคตฺตตา กณฺห มาร ทฺกฺขํ วินฺทิสฺสตี ฯ
#๑. ม. ปตฺวา ฯ

เล่มที่ 26 สฎจินีปาดวณณนา หน้า 796

มชฌเศสรสุมินติ มหาสมุททสส มชฌเอ กิร อุทกั วตถุ
กตุวา นิพพตตวิมานานิ กปฺปฎุจติกานิ โหณฺติฯ เตนาน
วิมานา กปฺปจายิโนติฯ เตสั เวพฺพริยสฺส วิย วณฺโณ โหติ
ปพฺพตมตฺถเก ชลิตนพคฺคิชนุโ วิย จ เอเตสั อจฺจโย โชตนฺติ
เตน เต อติวิย ปภสฺสรา ปภาสมฺปนฺนา โหณฺติฯ เตนาน
เวพฺพริยวณฺณา รุจฺจรา อจฺจิมฺนฺโต ปภสฺสราติฯ ปุถุ นานตฺต-
วณฺณโยติ นีลาทิวเสน นานตฺตวณฺณา พหู อจฺจรา ตตฺถ
เตสุ วิมานेषु นจฺจนฺติฯ

โย เอตมภิขานาตีติ โย เอตํ วิมานํ วตถุ ปจฺจกฺข
กตุวา ชานาติฯ อัยฺ หิ อตฺถโธ วิมานเปตวตฺถุหิ ทีเปตพฺโพฯ
พฺพุเชน โจทิตฺติ สมฺมาสมฺพฺพุเชน โจทิตฺติ อฺยุโยชิตฺติฯ
ภิกฺขุสัสมฺสส เปกฺขโตติ มหโต ภิกฺขุสัสมฺสส ปสฺสนตฺสสฯ
มิการมาตุ ปาสาทำ ปาทงฺคฺกุเจน กมฺปิยิตฺติ (๑) ปุพฺพพาราเม วิสาขาย
มหาอุปาสิกาย การิตํ สหสฺสคพฺกปฏฺมณฺฑิตํ มหาปาสาทำ
อตฺตโน ปาทงฺคฺกุเจน กมฺเปสึฯ เอกสฺมี หิ สมเย ปุพฺพพาราเม
ยถาวตฺตปาสาทเ ภาควติ วิหรนฺเต สมฺพฺพหุลา นวกตฺรา ภิกฺขุ
อุปฺริปาสาทเ นิสินฺนา สตฺถารมฺปิ อจฺฉินฺเตตฺวา ตฺริจฺฉานกถํ
กเถตฺมารทฺธา ตํ สุตฺวา ภควา เต สัเวเชตฺวา อตฺตโน
ธมฺมเทสฺนาย ภาชนฺภูเต กาคฺคาโม อายสฺมณฺตํ มหาโมกฺ-

#๑. ม. มูล. ๑๒/๕๖๖/๖๐๕ ฯ

ตณหาสงขยวิมุตตี ปุจฺฉิ ฯ ตสฺส ภควา วิสฺสชฺเชติ โส ตํ
สฺตฺวา อตฺตมโน ปมฺหิตโต อภิวาเตตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
อตฺตโน เทวโลกเมว คโต ฯ อถายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺคฺคาโน เอวํ
จินฺเตสิ อัย สกฺโก ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวรูปํ คมฺภีรํ
นิพฺพานปฏิตฺยฺยตฺตํ ปณฺหํ ปุจฺฉิ ภควตา จ ปโยห วิสฺสชฺชิตฺโต
กิณฺนุ โข ชานิตฺวา คโต อุทาทุ อชานิตฺวา ฯ ยนฺนุนาหํ
เทวโลกํ คนฺตฺวา ตมตฺถํ ชานยฺยนฺติ ฯ โส ดาวเทว ดาวตีส-
ภวนํ คนฺตฺวา สกฺกํ เทวานมินฺทํ ตมตฺถํ ปุจฺฉิ ฯ สกฺโก
ทิพฺพสมฺปตฺติยา ปมตฺโต หุตฺวา วิกฺเขปํ อกาสิ ฯ เถโร ตสฺส
สํเวชนนตฺถํ เวชยนตฺปาสาทํ ปาทงฺคฺกุเจน กมฺเปสิ ฯ เตน
วฺตฺตํ

โย เวชยนตฺปาสาทํ ปาทงฺคฺกุเจน กมฺเปสิ
อิทฺธิพฺเลนฺนตฺถทฺโร สํเวเชสิ จ เทวตฺติ ฯ

อัย ปนตฺโต จุพตณฺหาสงขยวิมุตตีสุตฺเตน (๑) ทีเปตพฺโพ ฯ
กมฺปีตกาโร เหฏฺฐา วฺตฺโตเยว ฯ

สกฺกํ โส ปรีปุจฺฉตีติ ยถาวตฺตเมว เถรตฺส ตณฺหา-
สงขยวิมุตตีปุจฺฉํ สนฺธาย วฺตฺตํ ฯ เตนาน อปี อาวุโส ชานาสี
ตณฺหกฺขยวิมุตตีโยติ ฯ

ตสฺส สกฺโก วียากาสีติ อิหฺ เถเรน ปาสาทกมฺเปเน กเต

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณนา หน้า 799

สัวิกคหทเพน ปมาท ปหาย โยนิโส มนสิ กริตฺวา ปญฺหสฺส
พฺยาคตภาวํ สนฺชราย วุตฺตํ ๑ สตุถารา เทสิตนียาเมเนว หิ
โส ตทา กเถสิ ๑ เตนาห ปญฺหํ ปุญฺโจ ยถาตถนฺติ ๑ ตตฺถ
สกกํ โส ปรีปฺจจฺฉิตฺติ สกกํ เทวราชํ โส โมคคัลลานตุเถโร
สตุถารา เทสิตาย ตณฺหาสขฺยวิมุตฺติยา สมฺมเทว คหิตภาวํ
ปฺจฺจฺฉิ ๑ อตีตตฺเถ หิ อิทํ วตฺตมานวจฺฉนํ ๑ อปี อาวุโส
ชานาสีติ อาวุโส อปี ชานาสี กิ ชานาสี ๑ ตณฺหกฺขย-
วิมุตฺติโยติ ยถา ตณฺหาสขฺยวิมุตฺติโย สตุถารา ตฺยํ เทสิตา
ตถา กิ ชานาสีติ ปฺจฺจฺฉิ ๑ ตณฺหกฺขยวิมุตฺติโยติ วา ตณฺหา-
สขฺยวิมุตฺติสฺสุตฺตสฺส เทสนํ ปฺจฺจฺฉิ ๑

พฺรหฺมานนฺติ มหาพฺรหฺมานํ ๑ สฺขมฺมายํ จิโต สภนฺติ
สฺขมฺมาย สภาย ๑ อัย ปน พฺรหฺมโลเก สฺขมฺมสภาว น
ตาวตีสภวเน สฺขมฺมสภาวิริโต เทวโลโก นาม นตฺถิ ๑
อชฺชาปี ตฺยอาวุโส สว ทิฏฺฐิ ยา เต ทิฏฺฐิ ปฺเร อหฺตติ อิมํ
พฺรหฺมโลกํ อฺปคฺคนฺตุ สมตฺถโต นตฺถิ โภจิ สมโณ วา
พฺรหฺมโณ วา สตฺถุ อีชากมนโต ปุพฺเพ ยา ตฺยํ ทิฏฺฐิ
อโหสิ กิ อชฺชาปี อิทานิปี สว ทิฏฺฐิ น วิคตฺวาติ ๑ ปสฺสสิ
วิตฺวตฺตนฺตํ พฺรหฺมโลเก ปภสฺสรนฺติ พฺรหฺมโลเก วิตฺตปตฺนฺตํ
มหากปฺปนิมฺหาคสฺสปาทีหิ สวเกหิ ปรีวาริตฺสฺส เตโชชฺชาตุ
สมาปชฺชิตฺวา นิสินฺนสฺส สสวากสฺส ภควโต โอภาสํ ปสฺสสิตี

บุพพทกนิกายภุจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 800
เล่มที่ 26 สฎจินีปาตวณณนา หน้า 800

อตุโธฯ เอกสมิ์ หิ สมเย ภควา พุรหุมโลเก สุธมมาย
สภาย สนฺนิปตติววา สนฺนินฺนสฺส อตฺถิ นฺ โข โภจ
สมฺโณ วา พุราหุมโณ วา เอวํหิทฺธิโก โย อิทฺ อากนฺตํ
สกกฺกญฺเยยติ จินฺเตนฺตสฺส พุรหุมโน จิตฺตมณฺเวยย ตตฺถ
คนฺตววา พุรหุมโน มตฺถเก อากาเส นินฺนโน เตโฆธาตํ
สมาปชฺชิตฺวา โอบาสํ มุณฺจนฺโต มหาโมคฺคฺคฺคฺคานาทีนํ อากมนํ
จินฺเตสิฯ สห จินฺตเนน เตปี ตตฺถ คนฺตววา สตฺถารํ
วนฺทิตฺวา สตฺถ อชฺฌาสยํ ฌตฺวา เตโฆธาตํ สมาปชฺชิตฺวา
ปจฺเจกทิสาสฺส นิสิตฺวา โอบาสํ วิสฺสชฺชิตฺวา (๑) สกฺลพุรหุมโลโก
เอโกภาโส อโหสิฯ สตฺถวา พุรหุมโน กฺลฺลจิตฺตํ ฌตฺวา
จตฺสจฺจปกาสนํ ฌมฺมํ เทเสสิฯ เทสนาปริโยसानเ อเนกานิ
พุรหุมสทฺสทานิ มกฺคผลเสสฺส ปตฺติภุจฺหิสฺส ตํ สนฺธาย โจอฺเทนฺโต
อชฺชาปี ตฺยวฺวโส สวาทิภุจฺจิติ คาลมาหฯ อยํ ปนฺตฺโถ
พกพุรหุมสฺสฺเตน (๒) ทีเปตพุโปฯ วุคฺคํ เหนฺ (๓)

เอกํ สมยํ ภควา สวาทฺถิยํ วิหฺรติ เชตวนเ อนาถ-
ปิณฺฑทิกสฺส อารามเ เตน โข ปนฺ สมเยน อณฺเวยตรสฺส
พุรหุมโน เอวรูปํ ปาปกํ ทิภุจฺจิคคํ อฺปฺปนฺนํ โหติ นตฺถิ
โส สมฺโณ วา พุราหุมโณ วา โย อิทฺ อากจฺญเยยติฯ

อถ โข ภควา ตสฺส พุรหุมโน เจตสา เจโต-

#๑. สึ. วิสฺสชฺเชสิฯ ๒. (อณฺเวยตรภุรหุมสฺสฺเตน ?) ฯ

#๓. สึ. ส. ๑๕/๕๗๓/๒๑๑ ฯ

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา หน้า 801

ปริวิตกุกมณณาย เสยฺยถาปี นาม พลวา ปุริโส สมินฺนชิติ (๑)
วา พาหิ ปสาเรยฺย ปสาริตฺติ วา พาหิ สมินฺนเชยฺย (๒) เอวมเว
เขตวเน อนฺตรหิตโต ตสฺมี พุรหุมโลเก ปาตุรโหสิ ฯ อถ โข
ภควา ตสฺส พุรหุมโน อุปริเวหาลิํ ปลฺลงฺเกน นิสิทิ เตโชธาตุํ
สมาปชฺชิตฺวา ฯ

อถ โข อายสฺมโต มหาโมคคัลลานสฺส เอตทโหสิ กหํ
นุ โข ภควา เอตฺรหิ วิหฺรตีติ ฯ อทฺทสา โข อายสฺมา
มหาโมคคัลลาโน ภควนฺตํ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน
อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน ตสฺส พุรหุมโน อุปริเวหาลิํ ปลฺลงฺเกน
นินฺนํ เตโชธาตุํ สมาปนฺนํ ทิสฺวาน เสยฺยถาปี นาม พลวา
ปุริโส สมินฺนชิติ วา พาหิ ปสาเรยฺย ปสาริตฺติ วา พาหิ
สมินฺนเชยฺย เอวมเว เขตวเน อนฺตรหิตโต ตสฺมี พุรหุมโลเก
ปาตุรโหสิ ฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคคัลลาโน ปฺรตฺถิมิ
ทิสฺ นิสฺสาย ตสฺส พุรหุมโน อุปริเวหาลิํ ปลฺลงฺเกน นิสิทิ
เตโชธาตุํ สมาปชฺชิตฺวา นิจฺตริ (๓) ภควโต ฯ

อถ โข อายสฺมโต มหาสฺสปลฺสฺส เอตทโหสิ กหํ
นุ โข ภควา เอตฺรหิ วิหฺรตีติ ฯ อทฺทสา โข อายสฺมา
มหาสฺสไป ภควนฺตํ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺต-
#๑. สฺยา. สมินฺนชิติ ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. สฺยา. สมินฺนเชยฺย ฯ
#เอวมฺปริปี ฯ ๓. สฺยา. นิจฺตริกํ ฯ เอวมฺปริปี ฯ

เล่มที่ 26 สฎฐินิปาตวณณา หน้า 802

มานุสเกน ตสฺส พุรหฺมุโน อุปริเวสาหิ ปลฺลงฺเกน นิสินฺนํ
เตโชธาตุํ สฺมาปฺนฺนํ ทิสฺวาน เสยฺยถาปี นาม พลฺวา
ปุริโส ๔เป๔ เอวมฺเว เขตฺวเน อนฺตรหิโต ตสฺมี พุรหฺมโลเก
ปาตุรโหสิ ๔ อถ โข อายสฺมา มหาทสฺสโป ทกฺขิณฺ ทิสฺ
นิสฺสาย ตสฺส พุรหฺมุโน อุปริเวหาสิ ปลฺลงฺเกน นิสฺสิทฺติ เตโชธาตุํ
สฺมาปชฺชิตฺวา นิจฺจริ ภควโต ๔

อถ โข อายสฺมโต มหาทปฺปินสฺส เอตทโหสิ กหํ
นุ โข ภควา เอตฺรหิ วิหฺรตีติ อทฺทสา โข อายสฺมา
มหาทปฺปิโน ภควนฺตํ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺเชน อติกฺกนฺต-
มานุสเกน ตสฺส พุรหฺมุโน อุปริเวสาหิ ปลฺลงฺเกน นิสินฺนํ
เตโชธาตุํ สฺมาปฺนฺนํ ทิสฺวาน เสยฺยถาปี นาม พลฺวา
ปุริโส ๔เป๔ เอวมฺเว เขตฺวเน อนฺตรหิโต ตสฺมี พุรหฺมโลเก
ปาตุรโหสิ ๔ อถ โข อายสฺมา มหาทปฺปิโน ปจฺฉิมํ ทิสฺ
นิสฺสาย ตสฺส พุรหฺมุโน อุปริเวหาสิ ปลฺลงฺเกน นิสฺสิทฺติ
เตโชธาตุํ สฺมาปชฺชิตฺวา นิจฺจริ ภควโต ๔

อถ โข อายสฺมโต อนฺรุทฺทสฺส เอตทโหสิ กหํ นุ โข
ภควา เอตฺรหิ วิหฺรตีติ ๔ อทฺทสา โข อายสฺมา อนฺรุทฺโท
ภควนฺตํ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺเชน อติกฺกนฺตมานุสเกน ตสฺส
พุรหฺมุโน อุปริเวหาสิ ปลฺลงฺเกน นิสินฺนํ เตโชธาตุํ สฺมาปฺนฺนํ
ทิสฺวาน เสยฺยถาปี นาม พลฺวา ปุริโส ๔เป๔ เอวมฺเว เขตฺวเน

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา หน้า 803

อนนฺตรหิตฺตํ ตสฺมี พุรหฺมโลเก ปาตุรโหสิ ฯ อถ โข อายสฺมา
อนนฺรทฺุโช อุตฺตริ ทิสฺ นิสฺสาย ตสฺส พุรหฺมโน อุปริเวหสฺ
ปลฺลงฺเกน นิสฺสิเท เตโชรทฺุ สฺมาปชฺชิตฺวา นิจฺตริ ภควโต ฯ

อถ โข อายสฺมา มหาโมคคฺลลาโน ตํ พุรหฺมานํ คาถาย
อชฺฌภาสิ

อชฺชาปี เต อาวุโส สฺวา ทิฏฺฐิจิ ยา เต ทิฏฺฐิจิ ปุเร อหุ
ปฺลสฺสสิ วิทิวคฺคตฺนตํ พุรหฺมโลเก ปภสฺสรนฺติ (๑) ฯ
น เม มาริส สฺวา ทิฏฺฐิจิ ยา เม ทิฏฺฐิจิ ปุเร อหุ
ปฺลสฺสามิ วิทิวคฺคตฺนตํ พุรหฺมโลเก ปภสฺสรํ (๒)
สฺวาทํ อชฺช กถํ วชฺชํ อหํ นิจฺจิมฺหิ สฺสสฺสโตติ ฯ

อถ โข ภควา ตํ พุรหฺมานํ สฺเวเชตฺวา เสยฺยถาปี

นาม พลฺวา ปุริโส ฯเปฯ เอวเมว ตสฺมี พุรหฺมโลเก อนนฺตรหิตฺตํ
เชตฺวานเ ปาตุรโหสิ ฯ อถ โข โส พุรหฺมา อณฺณตฺริ
พุรหฺมปาริสชฺชํ อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ มาริส เยนายสฺมา
มหาโมคคฺลลาโน เตสุปฺสงฺกม อฺปฺสงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ
มหาโมคคฺลลาณํ เอวํ วเทหิ อตฺถิ นฺุ โข มาริส โมคคฺลลาน
อณฺณเปปี ตสฺส ภควโต สฺวากา เอวํหิทฺธิกา เอวํหานฺนภาวา
เสยฺยถาปี ภวํ โมคคฺลลาโน กสฺสโป กปฺปีโน อนนฺรทฺุโชติ ฯ
เอวํ มาริสาคิ โข โส พุรหฺมปาริสชฺชโช ตสฺส พุรหฺมโน
#๑. สฺยา. ปฺรายนฺนติ ฯ ๒. สฺยา ปฺรายนํ ฯ

ปฎิสุตติวา (๑) [เยนายสุมา มหาโมคคัลลาน เตนุปลสงกมิ
อุปสงกมิตวา आयसुमन्तु महाโมककुलानं ऐतत्तवोจ अत्ति
नु โข मारिस मोककुलान अण्णेषी तसुส गक्वत्तौ सवका
ऐवमहित्तिका ऐवमहानुभावो सैय्यत्तापी गव मोककुलानो
गसुसो गोपिणो अनुरुत्तौ च] ओ ओ आयसुमा महा-
मोककुलानो तु पुरहुमपरिससु च काठाय ओष्णगाति

दैविसा अत्तिपत्ता จ ऐत्तपरियायोविทา
จिणासวो อรहुत्तो พหู พุत्तसुส สวากาติ च

ओ ओ सो पुरहुमपरिससु आयसुतो महामोक-
कुलानसुส गाति तु अगिन्नत्तिวา अनुमित्तวา येन सो
पुरहुमा เตนุปลสงกมิ อุปสงกมิตวา तु पुरहुमानं ऐतत्तवोจ
आयसुमा मारिस महामोककुलानो ऐवमाह

दैविसा अत्तिपत्ता ज ऐत्तपरियायोविทา
जिणासवो อรहुत्तो พหู พุत्तसुส สวากาติ च

อัททวोจ सो पुरहुमपरिससु च अत्तम्मโน ज सो
पुरहुमा तसुส पुरहुमपरिससुसुส गाति तु अगिन्नत्ति च

อัท สनุชาय वุत्तु อัย ปนत्तो พกपुरहुमसुत्เตน (๒)
त्तिเปत्तพโพत्ति च

महानुरुणो गुणुत्ति गुणुत्तिसेन सकलमेव सिनेरुपपुत्तराञ्च

#๑. ม. ปฎิสุตติวา ๑ [] สยามโปत्ตเก โถกั ๑

#๒. (อณฺณตฺรภุหุสฺสฺเตน ?) ๑

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณนา หน้า 805

วทติฯ วิโมกฺเขน อปสฺสยฺตี ฌานวิโมกฺขนิสฺสเยน อภิญญาณน
ปสฺสยฺตี อธิปฺปาโยฯ วนนฺติ ชมฺพุทธีปฺฯ โส หิ วนพฺหุลตาย
วนนฺติ วุตฺโตฯ เตนานฺท ชมฺพุสณฺทสฺส อีสฺสโรติฯ ปุพฺพ-
วิทฺทานนฺติ ปุพฺพวิทฺทญฺจานํ ปุพฺพวิทฺทหนฺติ อตุโถ (๑)ฯ เย
จ ภูมิสฺยา นราติ ภูมิสฺยา นรา นาม อปรโคยานกา จ
อตุตฺตรกฺรูกา จ มนุสฺสาฯ เต หิ เคาหาภาวโต ภูมิสฺยาติ
วุตฺตาฯ เตปฺปี สพฺเพ อปสฺสยฺตี สมฺพนฺุโรฯ อัยฺ ปนฺตุโถ
นฺนุโทปนฺนุททมนนฺน ทิปฺเตพฺพุโปฯ

เอกสฺมี กิร สมเย อนาถปิณฺฑทโก กหฺปติ ภควโต
ชมฺมเทสนํ สุตฺวา เสว ฆนฺเต ปณฺจหิ ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธี
มยฺหํ เคาเห ภิกฺขํ ฌณฺทถาติ นิมนฺเตตฺตฺวา ปกุกามิ ตํทิวสณฺจ
ภควโต ปจฺจฺจสสมเย ทสฺสทฺสฺสสิโลกธาตุํ โอลเณนฺตสฺส นฺนุโท-
ปนฺนุโท นาม นาคราชา ฌาณมฺุเข อาปาถํ อากฺจฺฉิฯ
ภควา อัยฺ นาคราชา มยฺหํ ฌาณมฺุเข อาปาถํ อากฺจฺฉติ
กี นฺุ โข ภวิสฺสตีติ อวชฺเชนฺุโต สรณฺคมนฺุสฺส อุนฺิสฺสยฺ
ทิสฺวา อัยฺ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก ตีสุ รตนฺุสฺส อปฺปสฺนฺุโน โโก
นฺุ โข อิมํ มิจฺฉาทิฏฺฐิโต วิโมเจยฺยาติ อวชฺเชนฺุโต มหา-
โมคฺคัลลานตุเถโร อทุทสฺฯ

ตโต ปภาตฺยา รตฺติยา สรีรปฺภูชคฺคณํ กตฺวา อายสฺมณฺุตํ
#๑. ม. (ปุพฺพวิทฺทานนฺติ ปุพฺพวิทฺทญฺจานํ ทธีปฺ ปุพฺพวิทฺทหนฺติ
#อตุโถ ?)ฯ

อานนุทํ อามนุเตสิ อานนุท ปณฺจนุํ ภิกฺขุสตาณํ อารโจะหิ
ตถาคโต เทวจาริกํ กจฺจนฺตํ ๑ ตํทิวสญฺจ นนฺโทปนนฺทสฺส
อาปานญฺมึ สขฺชยฺสิ ๑ โส ทิพฺพพรตฺนปลฺลงฺเก ทิพฺพเพน เสตจฺจตฺเตน
ธาริยมาโน ติวริชฺนาญฺเกหิ เจว นาคปริสาย จ ปรีวฺโต
ทิพฺพภาชเนสฺส อุปฺภุจฺจาปีตํ อนฺนปानวิธํ โอลอกยมาโน นิสินฺโน
โหติ ๑ อถโข ภควา ยถา นาคราชา ปสฺสตี ตถา
กตฺวา ตสฺส วิมานมตฺถเกเนว ปณฺจหิ ภิกฺขุสเตหิ สทฺธี
ดาวตฺตีสเทวโลกาภิมฺโข ปายาสี ๑

เตน โข ปน สมเยน นนฺโทปนนฺทสฺส นาคราชสฺส
เอวรूपํ ปาปกํ ทิฏฺฐิจิตฺตํ อุปฺปนุํ โหติ อิมํ หิ นาม
มฺกฺชฺชกา สมณฺกา อมฺหากํ อุปฺริภวเนน เทวานํ ดาวตฺตีสานํ
ภวานํ ปวิสนฺตปิ นิกฺขมฺนตฺปิ น อิทานิ ตโต ปฺภุจฺจา อิมํ
อมฺหากํ มตฺถเก ปาทปัสฺสุ โอลิกรนฺตานิ คนฺตุํ ทสฺสามิติ
อุภฺจฺจา สินฺรฺปาทํ คนฺตฺวา ตํ อตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา สินฺรฺ
สตฺตกฺขตฺตํ โภเคหิ ปรีกฺขิปีตฺวา อุปฺริ ผณฺํ กตฺวา ดาวตฺตีสภวานํ
อวฺกฺชฺเชน ผณฺเณน ปฏฺิภุคฺเคตฺวา อทสฺสนํ คเมสิ ๑

อถ โข อายสฺมา รกฺขปาโล ภควนฺตํ เอตทโวจ ปุพฺเพ
ภนฺเต อิมสฺมึ ปเทเส จิตฺโต สินฺรฺ ปสฺสามิ สินฺรฺปรีภณฺทํ
ปสฺสามิ ดาวตฺตีสํ ปสฺสามิ เวชยนฺตํ ปสฺสามิ เวชยนฺตสฺส
ปาสาทสฺส อุปฺริ ๑ ปสฺสามิ ๑ โภ นุ โข ภนฺเต เหตุ

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา หน้า 807

โก ปจฺจโย ยํ เอตฺรหิ เนว สิเนรุํ ปสฺสามิ ฯเปฯ น
เวชยนุตฺตสฺส ปาสาทสฺส อูปริ ฐํ ปสฺสามิติ อัยํ รกฺขปาล
นนฺโทปนนฺโท นาม นาคราชา ตุมฺหากํ กุปีโต สิเนรุํ
สตตฺตกฺขตฺตํ โภเคหิ ปริกฺขิปีตฺวา อูปริ ผณฺน ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา
อนุชการิ กตฺวา จิโตติ ฯ ทเมมิ นํ ฆนฺเตติ ฯ น ภควา
นํ อนุชานิ ฯ อตฺโข อายสฺมา ฆทฺธิโย อายสฺมา ราหุโลติ
อนุกฺกเมน สพฺเพปิ ฆิกฺขุ อุกฺกหิสู ฯ น ภควา อนุชานิ ฯ
อวसानเ มหาโมคคฺคฺลลนฺตเถโร อหิ ฆนฺเต ทเมมิ
นนฺติ อาท ฯ ทเมหิ โมคคฺคฺลลนฺตนาติ ภควา อนุชานิ ฯ เถโร
อตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา มหนฺตํ นาคราชวณฺณํ อภินิมฺมินิตฺวา
นนฺโทปนนฺทํ จุทฺทสกฺขตฺตํ โภเคหิ ปริกฺขิปีตฺวา ตสฺส ผณฺสส
มตฺตเก อตฺตโน ผณฺํ จเปตฺวา สิเนรฺรนา สทฺธิ อภินิปีเพสิ ฯ
นาคราชา ฐมายิ เถโร น ตฺยหํเยว สรีเร ฐโม อตฺถิ
มยฺหมปิ อตฺถิติ ฐมายิ ฯ นาคราชสฺส ฐโม เถริ น
พาตฺติ ฯ เถรสฺส ปน ฐโม นาคราชํ พาตฺติ ฯ ตโต
นาคราชา ปชฺชลิ เถโรปิ น ตฺยหํเยว สรีเร อคฺคิ อตฺถิ
มยฺหมปิ อตฺถิติ ปชฺชลิ ฯ นาคราชสฺส เตโช เถริ น พาตฺติ
เถรสฺส ปน เตโช นาคราชํ พาตฺติ ฯ นาคราชา อัยํ
มํ สิเนรฺรนา อภินิปีเพตฺวา ฐมายติ เจว ปชฺชติ จาติ
จินฺเตตฺวา โภ ตฺวํ โภสฺสิติ ปฏฺิจฺฉุจฺฉิ ฯ อหิ โข นนฺท

โมคคูลลาโนติ ฯ ฆนเต อตฺตโน ภิกฺขุภาเวน ติฏฺฐาหีติ ฯ

เถโร ตํ อตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา ตสฺส ทกฺขินณฺณโสเตน
ปวิสิตฺวา วามณฺณโสเตน นิกฺขมิ วามณฺณโสเตน ปวิสิตฺวา
ทกฺขินณฺณโสเตน นิกฺขมิ ฯ ตถา ทกฺขินนาสโสเตน ปวิสิตฺวา
วามนาสโสเตน นิกฺขมิ วามนาสโสเตน ปวิสิตฺวา ทกฺขิน-
นาสโสเตน นิกฺขมิ ฯ ตโต นาคราชา มุํ วิวริ ฯ เถโร
มุขเณ ปวิสิตฺวา อนุโตกฺขณิยํ ปาจิเนน จ ปจฺฉิเมเนน จ
จกฺกมตี ฯ ภควา โมคคูลลาน มนสิ กโรหิ มหิตฺุโก
นาโคติ อหา ฯ เถโร มยฺหํ โข ฆนเต จตฺตารो อิทฺธิปาทา
ภาวิตา พหุติคฺคา ยานีกฺตา วตฺถุกฺตา อนุฏฺจिता ปรีจิตา
สุสมารทฺธา ติฏฺฐตฺ ฆนเต นนฺโทปนนฺโท อหํ นนฺโท-
ปนนฺทสทิสานํ นาคราชานํ สตมฺปิ สหสฺสสฺมปิ สตสหสฺสสฺมปิ
ทเมยฺยนฺติ อหา ฯ

นาคราชา จินฺเตสิ ปวิสนฺโต ตาว เม น ทิฏฺฐโ
นิกฺขมณฺกาเล ทานิ นํ ทาจानฺตเร ปกฺขิปิตฺวา สงฺขาทิสฺสามีติ
จินฺเตตฺวา นิกฺขมถ ฆนเต มา มํ อนุโตกฺขณิยํ อปฺราปรี
จกฺกมณฺโต พารยิตฺถาติ อหา ฯ เถโร นิกฺขมิตฺวา พหิ
อฏฺฐาสิ ฯ นาคราชา อยํ โสติ ทิสฺวา นาสวาทํ วิสฺสชฺชิ ฯ
เถโร จตฺตชฺชณานํ สมาเป็นฺชชิ โลมกฺกูปมฺปิสุสฺ วาโต จาเลตฺ
นาสกฺขิ ฯ อวเสสา ภิกฺขุ กิร อาทิโต ปฏฺจาย สพฺพ-
ปาฏิหาริยานิ กาคฺตุ สกฺกณฺเณยฺยํ อิมํ ปน จานํ ปตฺวา เอว

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา หน้า 809

ชิปป์นิสนุติโน หุตฺวา สฺมาปชฺชิตฺตํ นาสกฺขิสฺสนุติติ เนสํ ภควา
นาคราชทมนํ นานุชานี ฯ

นาคราชา อหํ อิมสฺส สมนสฺส นาสวาเตน โลมกฺุปมฺปิ
จาลตฺตํ นาสกฺขี มหิตฺุธิโก โส สมนฺเติ จินฺเตสิ เถโร อตฺตภาวํ
วิชฺหิตฺวา สฺุปลณฺณรูปํ นิมนฺนิตฺวา สฺุปลณฺณวาตํ ทสฺเสนฺุโต
นาคราชานํ อนุพนฺุธิ นาคราชา ตํ อตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา
มาณวกฺวณฺณํ อภินิมนฺนิตฺวา ภนฺุเต ตฺุมฺหากํ สฺรณํ
คจฺฉามิตี วทฺุโนโต เถรสฺส ปาเท วนฺุทธิ เถโร สตฺุถา
นนฺุท อากฺุโต เอหิ ตฺุวํ กมิสฺสามาติ นาคราชานํ ทเมตฺวา
นิพฺุพิสฺสํ กตฺวา กเหตุวา ภควโต สฺนุติกํ อคฺมาสิ ฯ นาคราชา
ภควนฺุตํ วนฺุทิตฺวา ภนฺุเต ตฺุมฺหากํ สฺรณํ คจฺฉามิตี
อาห ฯ ภควา สฺุชิ โหหิ นาคราชาติ วตฺวา ภิกฺุขุสงฺฆ-
ปริวฺุโต อนาถปิณฺุฑิกสฺส นิเวสนํ อคฺมาสิ ฯ

อนาถปิณฺุฑิกโก ก็ ภนฺุเต อติทิวา อากตฺตฺุถาติ
อาห ฯ โมคคฺลฺลานสฺส จ นนฺุโทปนนฺุทสฺส จ สงฺคาโม
อโหสิตี ฯ กสฺส ปนฺุ ภนฺุเต ชโย กสฺส ปฺราชโยตี ฯ
โมคคฺลฺลานสฺส ชโย นนฺุทสฺส ปฺราชโยตี ฯ อนาถปิณฺุฑิกโก
อริวาเสตฺตํ เม ภนฺุเต ภควา สตฺุตาหํ เอกปฺฏิปาฏิยา ภตฺตํ
สตฺุตาหํ เถรสฺส สกฺุการํ กริสฺสामीตี วตฺวา สตฺุตาหํ พุทฺุชฺช-
ปฺมุชานํ ปณฺุจณฺุณํ ภิกฺุขุสฺตานํ มหาสกฺุการํ อกาสิ ฯ เตน
วตฺตํ นนฺุโทปนนฺุททมนฺุเนน ทีเปตฺพุโพิตี ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 810
เล่มที่ 26 สฎจนิปาตวณณนา หน้า 810

โย เอตมภิกขานาตีติ เอตํ ยถาวุตฺตํ วิโมกฺขํ สฺสนกรณ-
วเสน ชานาติ ฯ

น เว อคฺคิ เจตยติ อหํ พาลํ ทฬามิตฺติ เอวํ น
อคฺคิ อภิสํเจตติ นาปี ทฬนาย ปโยคํ ปรกุกมํ กโรติ
พาลो เอว ปน (๑) อัย มนุทาคตีติ อนิขลนฺตํ วีย ชลิตํ
อคฺคิ อาสฺซํ น ปทยฺหติ เอวเมว มาร น มยํ ทฬิตุกามา
พาเชตฺตุกามา (๒) ตฺวณฺณเวย ปน ตถา อากมนาทิอตุเถน ตถาคตํ
อคฺคิขนฺธสทิสํ อริยสาวกํ อาสชชฺช อตฺตทานํ ทฬิสฺสสฺสํ ทฬทฺกฺขโต
น มฺลฺลจิสฺสสฺสํ ฯ

อปฺปฺลณฺณํ ปสฺสวิตฺติ อปฺปฺลณฺณํ ปฏฺฐิตภทฺติ ฯ น เม ปาปํ
วิปจฺจตีติ มม ปาปํ น วิปจฺจติ ทึ นฺ มาร เอวํ มณฺณลสิ
นยิทมตฺถติ ฯ

กโรโต เต จิยเต ปาปนฺนติ เอกํเสน กโรนฺตสฺส เต
ปาปํ จิรฺรตฺตาย จิรกาลํ อนตฺถาย ทฺกฺกฺขาย อฺปจฺยติ ฯ มาร
นิพฺพินฺท พุทฺธมฺหาคิ จคฺคฺสจฺจพฺพทฺโต พุทฺธสาวกโต นิพฺพินฺท
นิพฺพิชช ปฺรโต กมฺมํ ฯ (๓) อาสิ มากาสิ ภิกฺขุสฺสุติ ภิกฺขุ
วิโรเชมิ วิหเสมิตฺติ เอตํ อาสิ มากาสิ ฯ

อิตฺตีติ เอวํ ฯ มารํ อตฺตชเชสีติ มาร นิพฺพินฺท ฯเป ฯ
ภิกฺขุสฺสุติ อายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺลฺลาโน ฯ เกสกพาวเนติ เอวํนามเก
อธฺมณฺเวย ฯ ตโตติ ตชชฺชนเหตุ ฯ โส ทุมฺมโน ยกฺโขติ โส มาโร
#๑. สี. เอว นาม ฯ ๒. สี. มาร มํ ทฬิตุกาโม พาเชตฺตุกาโม ฯ
#๓. สี. กมฺมมาห ฯ

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา หน้า 811

โทมนสุสิโก หุตุวา ตตุเถว ตสุมีเยว จาเน อนนฺตรชาโย อทสุสนํ
อคมาลี ฯ อยญจ คาคา ฌมฺมสงฺคายนกาเถ จปีตา ฯ ยํ ปเนตฺถ
อนนฺตรนฺตรา อตฺถโต น วิภตฺตํ ตํ เหฏฺฐา วุตฺตนยตฺถา
อตุตฺตานเมว ฯ

เอวมยํ มหาเถโร มารํ ตชฺเชตฺวา เทวจาริกานรก-
จาริกาทิวเสน อญฺเฬหิ สาวเกหิ อสาธารณํ สตุตฺตปการิ (๑) กตฺวา
อายุปริโยसाने ปรีนินฺพฺพายิ ปรีนินฺพฺพายนฺโต จ อนนฺมทสุสิสฺส
ภควโต ปาพฺมุเล ปณฺิธานํ กตฺวา ตโต ปญฺุจาย ตตฺถ ตตฺถ
ภเว อุพารานิ ปุญฺณานิ กตฺวา สวากปารมียา มตฺถเก
จิตฺตปิ อนนฺตรา กตฺสฺส ปาปกมฺมสฺส วเสน อุญฺุจิตาย
กมฺมปีโลติกาย ติตฺถิเยหิ อฺยโยชิตฺเตหิ โจเรหิ พาทิตฺโต อนปฺปกํ
สรีรเขทํ กตฺวา ปรีนินฺพฺพายิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๒)

อนนฺมทสุสิ ภควา	โลกเชฏฺโง นราสโก
วิหาสิ หิมวณฺตมฺหิ	เทวสงฺฆปฺรกุขโต ฯ
[ภควา ตโต โอตริตฺวา	วิจริ จาริกํ ชิโน
สตุตฺถายํ อนนฺคฺคณฺฺนฺโต	พาราณสี อุปากมิ ฯ
จีณาสวสฺสเสหิ	ปรีวฺโต โลกนายโก
โอภาเสนฺโต ทิสสา สพฺพา	วิโรจิตฺถ มหามฺุณี ฯ
ตทาทิ กหปติ หุตุวา	สรเทเน มหิทฺธินา
อฺยโยชิตฺโต สหาเยน	สตุถาริ อุปสงฺกมิ ฯ

#๑. สී. สตุตฺตปการิ ฯ ๒. พ. อ. ๓๒/๔/๔๕ ฯ

เล่มที่ 26 มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา หน้า 813

อารทฐวิริโย ปหิตตุโต	อิทฐิยา ปารมี คโต
สพพาสเว ปริณญา	นิพพายิสฺสตุยนาสโว ฯ
ปาปมิตฺตูปนิสฺสาย	กามราควสฺ คโต
มาตฺร ปิตฺรญจาปี	ฆาตยฺ ทุณฺณมานโส ฯ
ยํ ยํ โยนุปปชฺชามิ	นिरยํ อถ มานุสฺ
ปาปกมฺมสมงฺกิตา (๑)	ภินฺนสีโส มรามหฺ (๒) ฯ
อิทํ ปจฺฉิมกํ มยฺหํ	จริโม วตฺตเต ภาโว
อิทาปี อีทิสฺ (๓) มยฺหํ	มรณกาเล ภวิสฺสตี ฯ
ปวิเวกมนฺยุตฺโต	สมาธิภาวนารโต
สพพาสเว ปริณญา	วิหรามิ อนาสโว ฯ
ชรณฺมปิ สุกมฺภีริ	พหฺลํ ทุปฺปชฺชิสฺย
วามงฺกุญฺเจน โขเภยฺยํ (๔)	อิทฐิยา ปารมี คโต ฯ
อสุมิมานํ น ปสฺสามิ	มานอ มยฺหํ น วิชฺชตี
สามเณเร อุปาทาย	ครุจิตฺตํ กโรมหฺ ฯ
อปริเมยฺเย อิตฺโต กปฺเป	ยํ กมฺมํ อภินิหฺริ (๕)
ดาหํ (๖) ภูมิมฺนุปฺตโต	ปตฺโตมฺหิ อาสวภฺยํ ฯ
ปฏิสมฺภิตา จตฺตฺสโส ฯ เป ฯ	กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

มหาโมคคัลลานตุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

สฏฺฐินิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. สฺยา. สมงฺกิตํ ฯ ยู. ...สมงฺกิตินิ ฯ ๒. ยู. ภวามหฺ ฯ

#๓. สฺยา. อีทิสฺ ฯ ๔. สฺยา. จาเลยฺยํ ฯ ๕. สฺยา. ยํ กมฺมํ

#อภินิหฺริ ฯ ๖. สิวา. ตมฺหํ ฯ

มหานิปาตวณณา

วงคีตตเถรคาถาวณณา

สตตตนิปาเต นิกขนุตติ วต มํ สนนตติอาทิกา आयसुमโต
วงคีตตเถรสส คาถา ๑ กา อุปปตติ ๑

อัย กिर ปทุมุตตรพุทธกาเล หंसวตินคเร महाโกकगुले
निपुपुत्तो परिमनयेनेव विहारं कनठ्ठा चम्मं सुन्नतो स्टठारा
ऐकं गिगुं प्रगिणान्वनानं (॑) अककुजाने जपेनत्ति तिसुवा स्टठ
अठिकारगम्मं कठ्ठा अहम्पि अनाकते प्रगिणान्वनानं (॑) अकको
गवेयनत्ति पठठनं कठ्ठा स्टठारा पुयाकतो यवच्चिं गुस्तं
कठ्ठा तेवमनुससेसु संसरनतो अिमसुमिं पुरुषुप्राते सवत्तियं
पुराहम्मणुले निपुपुत्तित्ठा वङ्कित्तो लठठनामो तयो पेते
अुकुकुहनतो (॒) अजरियं आराचेत्ठा नवसिसम्मत्तं नाम सिगुचित्ठा
नवसित्तं नखेन आगोणुत्ठा अयं स्टठतो असुकयोनिं निपुपुत्तित्ति
शानात्ति १

पुराहम्मणा अयं अमहाकं चिवित्तुकुकोत्ति कठ्ठा वङ्कित्तं
कहेत्ठा प्रगिणान्वनाने निसितापेत्ठा कामनिकमราชธานีโย
विजनत्ति १ वङ्कित्तोत्ति द्वิสुसम्मठठगे मतानम्पि สีสั आहरापेत्ठा
नखेन आगोणुत्ठा अयं स्टठतो असुकयोनिं निपुपुत्तित्ति वत्ठा
#๑ ม. ประิณานวนานัน ๑ ๒. สพุพตถ อุกคฺคหิ ตโตตติ ทสฺสตี ๑

มหาชนสฺส กงฺขจฺเจทนตฺถิ เต เต ชเน อาวาเหตุวา (๑) อตฺตโน
อตฺตโน คตฺติ กถาเปติ ฯ เตน ตสฺมี มหาชน โอภิปฺปสึทติ ฯ

โส นํ นิสฺสาย มหาชนสฺส หตฺถโต สตมฺปิ สหสฺสมฺปิ
ลภตฺติ ฯ พุราหุมนฺวา วงฺกีสมาทาย ยถารุจฺจิ วิจริตฺวา ปฺน
สาวตฺถิ อคมฺสฺ ฯ วงฺกิสฺโส สตฺถุ คุณฺเณ สฺตฺวา สตฺถาริ
อุปฺสงฺกมิตฺถกาโม อโหสิ ฯ พุราหุมนฺวา สมโณ โคตโม
มายาย ตํ อาวภูฏฺเสตฺติติ ปฏฺิกฺขิปีสุ ฯ วงฺกิสฺโส เตตฺถ วจฺนํ
อนาทิยิตฺวา สตฺถุ สนฺตฺกํ กนฺตฺวา มจฺจฺรปฏฺิสนฺถาริ กตฺวา
เอกมฺนตฺถํ นิสฺสีทติ ฯ

ตํ สตฺถา ปุจฺฉิ วงฺกิสฺ กิณฺจิ สิปฺปี ชานาสีติ ฯ
อาม โภ โคตม จวสึสมนฺตํ นาม ชานามิ เตน ติวสฺสมตฺถเก
มตฺตานมฺปิ สีสํ นเชน อาโกฏฺเตตฺวา นิพฺพตฺตญฺจานํ ชานามิติ ฯ
สตฺถา ตสฺส เอกํ นิรเย นิพฺพตฺตสฺส สีสํ ทสฺเสสิ เอกํ
มนฺุสฺเสสุ เอกํ เทเวสุ เอกํ ปรีนิพฺพตฺตสฺส สีสํ ทสฺเสสิ ฯ
โส ปจฺมํ สีสํ อาโกฏฺเตตฺวา โภ โคตม อัย สตฺถโต นิรเย
นิพฺพตฺโตติ อาห ฯ สาธุ วงฺกิสฺ สฺกุฏฺฐ ตยา ทิฏฺฐจํ อัย
สตฺถโต กุหิ นิพฺพตฺโตติ ปุจฺฉิ ฯ มนฺุสฺสโลเกติ ฯ อัย กุหิณฺติ ฯ
เทวโลเกติ ติณฺณนฺนมฺปิ นิพฺพตฺตญฺจานํ กเถสิ ฯ ปรีนิพฺพตฺตสฺส
ปน สีสํ นเชน อาโกฏฺเณโต เนว อาที (๒) น โภฏฺฐิ ปสฺสสิ ฯ
#๑. สี. ตํ ตํ ชนํ อาวิสาเปตฺวา ฯ ๒. ม. อนฺตํ ฯ

อด นํ สตุถา น สกโกสิ วังคิสา ตี ปุจฺฉิ ฯ อุปปริกขามิ
ดาวาติ ปุณฺปุณฺํ ปริวตเตตฺวา อาโกณฺเฑนฺโตปิ พาหิรกมฺมุนฺเตน
ชีณาสวสฺส คตฺตี กถํ ชานิสฺสตี อถสฺส มตฺถกโต เสโท
มฺจฺฉิ ฯ โส ลชชิตฺวา ตฺถนฺหิภูโต อฏฺฐาสี ฯ

อด นํ สตุถา กิลมสิ วังคิสาตี อาห ฯ อาม โภ
โคตม อิมสฺส อุปฺปนฺนฏฺฐานํ ชานิตฺตํ น สกโกมิ สเจ ตฺเมห
ชานาถ กเถถาตี ฯ วังคิส อหํ เอตมฺปิ ชานามิ อิตฺ
อุตฺตริตฺรมฺปิ ชานามิตฺติ วตฺวา

จฺฉี โย เวหิ สตุตฺตานํ อุปฺตตฺติลฺลจ สพฺพโส
อสตุตฺ สุกตฺ พุทฺธํ ตมฺหํ พุรฺรัมมิ พุราหฺมณฺณํ ฯ
ยสฺส คตฺตี น ชานนฺตุ เทวา คนฺธพฺพมานุสา
ชีณาสวํ อรหนฺตํ ตมฺหํ พุรฺรัมมิ พุราหฺมณฺณตฺติ (๑)

อิมา เทว คาถา อภาสิ ฯ

วังคิโส เตนหิ โภ โคตม ตํ วิชฺชํ เม เทถาตี
อุปฺจิตฺตี ทสฺเสตฺวา สตุถุ สนฺตฺติเก นิสฺสีทิ ฯ สตุถา อเมหฺหิ
สमानลฺิงคฺสฺส เทมาตี อาห ฯ วังคิโส ยงฺกิลฺลจ กตฺวา
มยา อิมํ มนฺตํ คเหตฺตํ วฏฺฏฺฐิตฺติ พุราหฺมณฺเ อาห ตฺเมห
มยิ ปพฺพชฺนเต มา จินฺตยิตฺถ อหํ มนฺตํ อุกฺคณฺหิตฺวา
สกลชฺมพฺพิเป เชฏฺฐโก ภวิสฺสามิ ตฺมฺหากมฺปิ เตน ภาทฺถกเมว

ภวิสฺสตีติ มนฺตตฺถาย สตฺถุ สนฺตีกํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ
ยาจิ ฯ ตทา จ เถโร นิโครฺชกปโป ภควโต สนฺตีกเ จโต
โหติ ตํ ภควา อาณาเปสิ นิโครฺชกปโป อิมํ ปพฺพาเชหีติ ฯ
โส สตฺถุ อาณาย ตํ ปพฺพาเชสิ ฯ

อดสฺส สตฺถา มนฺตปรีวาริ ตาว อุกฺกณฺหาหีติ
ทวตฺตีสาการกมฺมฏฺฐานํ วิปฺสฺสนากมฺมฏฺฐานณฺจ อัจฺฉิ ฯ โส
ทวตฺตีสาการิ สชฺฌายนฺโตว วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปสิ ฯ พฺราหฺมณา
วงฺกิสฺส อุปฺสงฺกมิตฺวา ก็ โภ วงฺกิสฺส สมณฺสฺส โคตมฺสฺส
สนฺตีกเ สิปปํ สิทธิจินฺตติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ ก็ สิปปสิทธิขเนน กจฺฉน
ตุเมห น มยฺหํ ตูเมหนิ กตฺตพฺพกิจฺจนฺติ ฯ พฺราหฺมณา
ตวมฺปิ ทานิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส วสํ อาปนฺโน มายาย
อาวุฏฺฐิตอ ก็ มยฺ ตว สนฺตีกเ กริสฺสามาติ (๑) อากตฺมกฺเคเนว
ปฏฺกมฺิสฺสุ ฯ วงฺกิสฺสเถโร วิปฺสฺสนํ วทฺธเตตฺวา อรหตฺตํ
สจฺฉากาสิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานเ (๒)

ปทุมุตฺตโร นาม ชิโน	สพฺพธมฺเมสุ จกฺขุมา
อิโต สตฺสทสฺสมฺหิ	กปฺเป อุปฺปชฺชิ นายโก ฯ
ยถาปี สาการเ อุมฺมิ (๓)	กคเน วิย ตารกา
เอวํ ปาวจันฺ ตสฺส	อรหนฺเตหิ จิตฺติตํ ฯ
สทฺวาสุรนาเคหิ	มฺนุเชหิ ปุรฺกฺขโต
สมณฺพฺราหฺมณาภิณฺเ	ชนมฺชเณ ชินฺตุตฺโตโม.

#๑. สี่. จริสฺสามาติ ฯ ๒. พุ. อ. ๓๓/๑๓๔/๒๒๕ ฯ
#๓. สุยา. อุมฺมิ ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี ๒) - หน้าที่ 818
เล่มที่ 26 มหานิပါတวารณนา หน้า 818

ปภาหิ อนุรณชนโต	โลเก โลกนุตถุ ชิน
วจนเนน วิโพเชนโต	เวเนยยุปทุมานิ โส ๑
เวสารชเชหิ สมปนโน	จตุหิ ปุริสูตตโม
ปหีนภยสารชโช	เขมปุตโต วิสาร์โท ๑
อาสภัง ปวริ จานัง	พทุชฌมิลลจ เกวลัง
ปฏิจานาติ โลกคโค	นตถิ สลยโจทโก กวจิ ๑
สีหนาทมสมภัง	นทโต ตสส ตาทิโน
เทโว นโร วา พุรหุมา วา	ปฏิวตตนา น วิชชติ ๑
เทเสนโต ปวริ ฌมม	สนตารนโต สเทวกัง
ฌมมจกั ปวตเตติ	ปรีสาสุ วิสาร์โท ๑
ปฏิจาณวตัง อคัก	สาวกั สารุสมมตัง
คณัง พหุ ปกิตเตตฺวา	เอตทคฺเค จเปสิ ตัง ๑
ตทาทัง หังสวติยา	พุราหุมนเ อสารุสมมโต
สพพเวทวิฑู ชาโต	วงฺกิสฺโส (๑) วาทิสูทโน ๑
อุเปจฺจ ตัง มหาวีริ	สุตฺวาหัง (๒) ฌมมเทสนัง
ปีติวริ ปฏิลลิกิ	สาวกสฺส คฺเณ รโต ๑
นิมนตฺยิตฺวา (๓) สุตตัง	สสงฺฆัง โลกนนุทนัง
สตุตฺตาหัง โภชยิตฺวาหัง	ทุสฺเสหจฺจนาทียี ตทา ๑
นิปฺจจ สิริสา ปาทะ	กโตกาโส กตลฺลชฺลิตี
เอกมฺนตัง จิตฺโต หญฺโโจ	สนถฺวี ชินมุตตมัง ๑

#๑. สฺยา. วงฺกิสฺโส ๑ ๒. สฺยา. สุตฺวา ตัง ๑ ๓. สฺยา. นิมนตฺยิตฺวา ๑

นโม เต วาฬิสูทน (๑)	นโม เต อีสิตตุตม (๒)
นโม เต สพุพโลกคค	นโม เต อภย กร ๑
นโม เต มารมถน	นโม เต ทิฏฐิสูทน
นโม เต สนตีสูท	นโม เต สรณ กร (๓) ๑
อนาถาน ภว นาโถ	ภิตาน อภยปโปโท
วิสสาสิ ภูมิตนทาน (๔)	สรณ สรณสิน ๑
เอวมาทิหิ สมพุทฐ	สนนตวิตวา มหาคณ
อโวจ วาฬิสูรส (๕)	คตี ปโปโปมิ ภิกขุโน ๑
ตทา อโวจ ภควา	อนนตปฏิกาณวา
โย โส พุทฐ อโภเชสิ (๖)	สตุตทา สหสาวก ๑
คุณนจ เม ปกิตเตสิ	ปสนโน เสหิ ปาณิกิ
เอโส ปตถยเต จาน	วาฬิสูรส ภิกขุโน ๑
อนาคตมहि อทธาน	ลจจนเส ต (๗) มโนรถ
เทวมานุสสมปตตี	อนุโกตวา อนปโปก ๑
สตุสทสสิโต กโปเป	โอกกากกอลสมภโว
โคตโม นาม โคตเตน	สตุถา โลเก ภวิสสตี ๑
ตสส ฐมเมสุ ทายาโท	โอโรโส ฐมมนิมมิโต (๘)
วงสิโส นาม นามน	เหสสตี สตุถุ สาวโก ๑

#๑. สฺยา. วาฬิสูทน ๑ ย. วาฬิสทุท ๑ ๒. ย. อีสิตตุตม ๑

#๓. ย. สรณนตค ๑ ๔. สฺยา. วิสสาสิ ภูมิตนทาน ๑ ย.

#วิสสานภูมิตนทาน ๑ ๕. สฺยา. วาฬิสูรส ๑ ๖. ย. อโปเชสิ ๑

#๗. สฺยา. ลจจนเสต ๑ ๘. สฺยา. ม. ฐมมนิมมิโต ๑

ตัม สุตฺวา มุทิตโต หุตฺวา	ยวชีวั ตทา ชินั
ปจฺจเยหิ อุปฺภูจาสี	เมตฺตจิตฺโต ตถาคตัม ฯ
เตน กมฺเมน สุกเตน	เจตนาปณฺธิธีหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ	ตฺสึตัม อคฺคณฺหิ ฯ (๑)
ปจฺฉิเม จ ภเว ทานิ	ชาโต วิปฺปกฺุเล (๒) อหิ
ปจฺฉนา ชาโต (๓) ยทา อาสี	ชาตียา สตฺตวสฺสึโก ฯ
สพฺพเวทวิฑู ชาโต	วาทสตฺตวิสารโท
วคฺคฺสฺสโร (๔) จิตฺตกถิ	ปรวาทปฺปมทฺทโน ฯ
วงฺเก ชาโตติ วงฺกึโส	วงฺเน อิตฺสโรติ วา
วงฺกึโส อิติ เม นามั	อภวิ (๕) โลกสมฺมตัม ฯ
ยทาหิ วิญฺญตัม ปตฺโต	จิตฺโต ปจฺมโยพฺพเน
ตทา ราชคฺเห รมฺเม	สาริปฺตฺตมทฺทหฺสึ ฯ (๖)
ปิณฺฑาย วิจฺรณตัม ตัม	ปตฺตปานิ สฺสัวตัม
อโกลลฺกขิ มิตฺถานิ	ยฺกมตฺตัม อุกฺกขตัม ฯ (๑)
ตัม ทิสฺวา วิมฺหิตโต หุตฺวา	อโวจํ มมฺนุจฺจวํ
กณฺฑิการว นิจิต्तัม	จิตฺตัม คาถาปทํ อหิ ฯ
อจฺจิกฺขิ โส เม สตฺถาริ	สมฺพทฺธึ โลกนายกั
ตทา โส ปณฺฑิตโต ธีโร	อฺตฺตริ สมโวจ เม.

#๑. สฺยา. ตาวตีสึ อคฺคณฺหิ ฯ ๒. สฺยา. ปรีพฺพาชกฺุเล ฯ

#๓. สฺยา. ปจฺฉนา ชาโต ฯ ๔. สฺยา. วคฺคฺสฺสโร ฯ

#๕. สฺยา. อคฺคณฺปิ ฯ ๖. สฺยา. สาริปฺตฺตมจฺจ อทฺทหฺสึ ฯ ย.

#สาริปฺตฺตมทฺทหฺสึ ฯ ๗. สฺยา. อุกฺกขตัม ฯ ย. นิริกฺขิต्तัม ฯ

#๘. สฺยา. อโวจมนฺนุจฺจวํ ฯ

วิราคลหิต์ (๑) วากยั กตุวา พุททสมุตตมัม
วิจิตตปฏิภาณเหหิ โตสิโต เตน ตาทินา ฯ
นิปัจจ สิริสา ปาเท ปพพาเซหิตี มัม พุริวิ (๒)
ตโต มัม มหาปญโย พุททเสฏฐมุปานยิ ฯ
นิปัจจ สิริสา ปาเท นิสีหิ สตุถุ สนฺติเก
มมาห วทตฺ เสฏฐโจ กจฺจิ วงศ์ส ขานาสี (๓) ฯ
กิลฺยจฺจิ สิปฺปนฺติ ตสฺสาหิ ขานามิตี จ อพุริวิ
มตฺสึตํ วนจฺจุทฺธํ อปี พารสวสฺสติกิ (๔)
ตว วิชฺชาวิเสเสน สเจ สกฺโกสิ วาจย ฯ
อามิตี (๕) เม ปฏิญญาเต ตินิ สีสานิ ทสฺสยิ
อโถ นิริยเทเวสุ (๖) อุปนฺเนเน อวาจยิ ฯ
ตทา ขีณาสวสฺเสว (๗) สีสํ ทสฺเสสิ นายโก
ตโตหิ วิหตารมฺโภ (๘) ปพพชฺชํ สมยาจิสํ ฯ
ปพพชิตฺวาน สุกคฺติ สนฺถวามิ ตหิ (๙) ตหิ
ตโต มัม กพฺพวิตฺโตสิ อุชฺฌายนฺติห (๑๐) ภิกฺขโว ฯ
ตโต วิมฺสนฺตุถํ เม อาห พุทฺโธ วินายโก

ตกุกิตานัน ปนินมา (๑๑) คาถา จานโส ปฏิภนฺติ ตัม (๑๒) ฯ

#๑. สฺยา. วิราคลหิต์ ฯ ๒. สฺยา. อพุริวิ ฯ ย. จ พุริวิ ฯ ๓. สฺยา.

#สจฺจํ วงศ์ส กจฺจิ เต ฯ [] สฺยามโปตฺถเก นตฺถิ ฯ ๔. สฺยา.

#มตฺ สีสํ วิทิตํ สุกคฺติทฺถคคฺติมตฺ ฯ ๕. ย. อามาติ ฯ ๖. สฺยา.

#อโถ นิริยเทเวสุ ฯ ๗. ย. ปจฺเจกพุทฺทสฺส ฯ ๘. สฺยา วิหตาร

#มฺโภ ฯ ๙. สฺยา ยหิ ฯ ๑๐. สฺยา กวิจิตฺโตติ อุชฺฌายนฺติ หิ ฯ

านโส ปฏิภนฺติ มัม

น กพฺพวิตฺโตหิ วิร จ

#๑๑. สุธยา. ตฤกิตำนั อีมา ๗ ๑๒. สุธยา วา ๗

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคฤทปนี ๒) - หน้าที่ 822
เล่มที่ 26 มหานิปาตวณณา หน้า 822

น กพฺพจิตฺโตหํ (๑) วีร	จानโส ปฏิภนฺติ มํ (๒)
เดหนี ทานี วฺจิสฺส	จानโส สนนฺวาทิ มํ ๑
ตทาทิ สนนฺวี่ ธีร	คาถาหิ อีสิตฺตมํ
จानโส เม (๓) ตทา ตฺถุโจ	ชินโน อคฺเค จเปตี มํ ๑
ปฏิภาณน จิตฺเตน	อณฺเณสมตีมณฺห
เปสเถ (๔) เตน ตํวิคฺโค	อรหตฺตมปาปฺณิ ๑
ปฏิภาณวตํ อคฺโค	อณฺโณ โกจิ น วิชฺชติ
ยถาขิ ภิกฺขุ วฺจิสฺโส	เอวํ ชาเรถ ภิกฺขโว ๑
สตสหสฺเส กตํ กมฺม	ผลํ ทสฺเสตี เม อีธ
สมฺมุตฺโต สรวะโกว	กิลเส ฌาปยี (๕) มม. ๑
กิลเส ฌาปิตา มยฺห	ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา	วิหรามิ อนาสโว ๑
สุวาคตํ วต เม อาสี	พฺพุทฺธเสฏฺฐสฺส สนนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา	กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนํ ๑
ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส	วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
ฉพฺภิตฺตวา สจฺฉิตฺตา	กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑
อรหา ปน หุตฺวา เถโร สตฺถุ สนนฺติกํ คจฺจนฺโต	
จกฺขุปลโต ปฏฺจาย จนนฺเตน สุริเยน อากาเสน มหาสมฺมุตฺเทน	
#๑. สฺยา. กพฺพจิตฺโตหํ ๑ ๒. สฺยา. เม ๑ ๓. สฺยา. โส จานโส	
#๔. สฺยา. เปสโล ๑ ๕. สฺยา. กิลเส ฌาปิตา ๑	

เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 823

สินธุรนา ปพุตตราเชน สีเหน มิคธยณา หตุธินาเคนาติ
เตน เตน สทุธิ อุปนุโต อนเนเกหิ ปทสเดหิ สตุถาริ
วณฺเณนุโตว อุปคจฺจติ เตน ตํ สตุถา สัมมชฺเณ นิสินฺโน
ปฏฺฐิภาณวณฺตานิ อคฺคภูจฺจเน จเปตี ฯ อถ เถเรน อรหตุตป-
ปตฺติโต ปุพฺเพ จ ปจฺจนา จ ตํ ตํ จิตฺตํ อากมฺม ภาสิตา
เถริ อุทฺทิสฺส อานนฺตเถราทิหิ ภาสิตา จ

นิกฺขนฺตํ วต มํ สนฺตํ อการสฺมา อนการิยํ
วิตกฺกา อุปชวณฺติ (๑) ปคพฺภา กณฺหโต อิเม. ฯ
อุคฺคปฺตฺตา มหิสฺสาสา สิกฺขิตา ทพฺพชฺมมฺโน

สมนฺตา ปริกิเรยฺยู สหสฺสํ อปลาอินฺ ฯ

สเจปิ เอตฺตกา กิยฺโย อากมฺิสฺสนฺติ อิตฺถิโย
เนว มํ พฺยาชยิสฺสนฺติ ชฺมเม สฺวมฺหิ ปตฺติภูจฺติโต (๒) ฯ
สกุชี หิ เม สฺตํ เอกํ (๓) พุทฺธสฺสาทิจฺจพฺนฺธฺโน
นิพฺพานคฺมนํ มคฺคํ ตตฺถ เม นิริโต มโน ฯ
เอวณฺเจ มํ วิหรณฺตํ ปาปีม อุปคจฺจติ

ตถา มจฺจุ กริสฺสามิ น เม มคฺคํ อุทิกฺขสิ ฯ (๔)

อรตฺถิยจ รตฺถิยจ ปหาย

สพฺพโส เกหสิตฺถจ วิตกฺกํ

#๑. สุยา. อุปภวณฺติ ฯ ๒. โปราณ. ชฺมเมสฺวมฺหิ ปตฺติภูจฺติโต ฯ

#๓. โปราณ. สกํ หิ เม สฺตํ เอกํ ฯ ๔. สุยา. มคฺคํ อุทิกฺขสิ ฯ

เล่มที่ 26 มหานิปาตวรรณนา หน้า 824

วนถิ น กเรยฺย กุหิณฺจ
นิพฺพนโถ อวนโถ ส ภิกฺขุ. (๑)
ยมิช ปจฺวิณฺจ เวหาสิ
รูปคตํ ชคโตคธํ กิณฺจ
ปริชยฺยติ สพฺพมณฺิจํ
เอวํ สเมจฺจ จรณฺฺติ มุตตฺตา ฯ (๒)
อุปฺธิสฺสุ ชนา คธิตาเส
ทิกฺขุสฺสุเต ปฏฺิเฆ จ มฺเต จ
เอตฺถ วิโนทย ฉนฺฺทมนฺเไซ
โย เหตุถ น ลิปฺปติ มฺนิ ตมาหุ ฯ

อถ สญฺจิสฺสิตา สวิตกฺกา

ปฺลฺุชฺชนตาย (๔) อธมฺมา นิวิญฺจา ฯ (๕)
น จ วญฺญกตฺตฺส (๖) กุหิณฺจ
โน ปน ทฺุญฺจลฺลภาณิ (๗) ส ภิกฺขุ.
ทพฺโพ จิรฺรตฺตสมานฺิโต
อกุหโก นิปโก อปฺิหาลุ
สนฺฺตํ ปทฺมชฺฌคมา มฺนิ
ปฏฺิจฺจ ปรีนฺิพฺพุโต กงฺขติ กาลิ ฯ

#๑. สุยา. อนโต ส หิ ภิกฺขุ ฯ ๒. สุยา. ม. มุตตฺตา ฯ [

#๓. สุยา. ลิปฺปติ ฯ ๔. ส. ปฺลฺุชฺชนตาย ฯ ๕. สุยา. อธมฺมณฺิ

#วิญฺจา ฯ ๖. สุยา. วญฺญกตฺตฺส ฯ ๗. สุยา. ทฺุญฺจลฺลภาณิ ฯ

๑๒๒๘] มานิ

ปชหสฺสุ โคตม

เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาวณณา หน้า 825

มานัน ปชหสฺส โคตม

มานปถญจ ชหสฺส (๑) อเสสั

มานปถมฺหิ ส มฺจฺฉิโต

วิปฺปฏิสาร์หฺวา จิรฺรตฺตํ ๑

มกฺเขน มกฺชิตา ปชา

มานหตา นิริยํ ปตฺนติ (๒) ๑

โสจฺนติ ชนา จิรฺรตฺตํ

มานหตา นิริยํ อุปฺปนา ๑

น หิ โสจติ ภิกฺขุ กทาจิ

มกฺชชีโน สมฺมา ปฺปฏิปฺโน

กิตฺติญจ สุขฺญจนา โภติ

ธมฺมทโสติ ตมาหุ ตถตฺตํ ๑

ตสฺมา อจิโล อิช ปชานวา

นិวรรณานิ ปหาย วิสุทฺโธ

มานญจ ปหาย อเสสั

วิชฺชายนตฺกโร สมิตาวี ๑

กามราเคน ทยฺหามิ จิตฺตํ เม ปรีทยฺหติ

สาธฺว นินฺนุพปานิ พฺรุหิ อนุกมฺปาย โคตม.

สญฺญาย วิปริเยสา จิตฺตํ เต ปรีทยฺหติ

นินฺนิตฺตํ ปรีวชฺเชหิ สฺสํ ราญฺสญฺหิตํ ๑

#๑. สฺยา ปชหสฺส ๑ ๒. สฺยา. ปตฺนติ ๑

เล่มที่ 26 มหานิปาตวณณา หน้า 826

อสุภาย จิตต์ ภาเวหิ เอกคัคคิ สุตมาหิต
สติ กายคตา ตยตถุ นิพพิทาพหุโล ภว ๑
อนิมิตตลจ ภาเวหิ มานานุสยมุชชห
ตโต มานาภิสมยา อุปสนโต จริตฺตล ๑
ตเมว วาจ ภาเสยฺย ยายตฺตานํ น ตาปเย
ปเร จ น วิหีสยฺย สฺวา เว วาจา สฺวาเสตฺตา ๑
ปียวาจเมว ภาเสยฺย ยาวา วาจา ปฏินนุทิตา
ย อนาคตาย ปาปานิ ปเรสฺส ภาสเต ปีย ๑
สจฺจํ เว อมตา วาจา เอส ฐมฺโหม สนนตโน
สจฺजे อตฺเต จ ฐมฺเม จ อหุ (๑) สนฺโต ปตฺติภูจิตฺตา ๑
ย พุทฺโธ ภาสตี วาจ ฆมฺมิ นิพฺพานปตฺติยา
ทูกฺขสฺส นตฺตทิริยา ย สฺวา เว วาจา นมุตฺตมา ๑
คฺมฺภีรฺปญฺโlob ฆมาวี มคฺคามคฺคสฺส โกวิท
สฺวริปฺตฺโต มหาปญฺโlob ฐมฺมิ เทเสตฺติ ภิกฺขุณฺโณ ๑
สจฺจิตฺเตนปี เทเสตฺติ วิตฺถาเรนปี ภาสตี
สาลิกายิว (๒) นิกฺโขโส ปฏฺิภาณํ อุทฺธิยตี ๑ (๓)
ตสฺส ตํ เทสยฺนตสฺส สฺวณฺนตา (๔) มฐฺริ คิริ
สฺวาเรน รัชฺนีเยน สวณฺนีเยน วคฺคฺนา
อุทฺทคฺจิตฺตา มุทิตา โสตํ โอบุเชนตี ภิกฺขุโว ๑
อชฺช ปณฺณเรเส วิสุทฺธิยา ภิกฺขุ ปญฺจสตา สฺมาคตา

#๑ สฺยา. อาหุ ๑ ๒. สฺยา. สาลิกายิว ๓. ส. ส. อุทฺธิริย ๑ อุทฺธิริย ส ๑ สกา ๑ ๑๕/๒๑๔/
๒๒๕

#๔ สฺยา. สฺวณฺนตา ๑

ลัโยชนพนุชนจฉิทา อนินมา จินปุ่นพุกวา อีสี่ ฯ

จกุกวตติ ยถา ราชา อมจจุปริวาริโต

สมนุดา อนุปริเยติ สาครนุดิ มหี อิมิ ฯ

เอว วิชิตสงคามิ สตุถวหิ อนุตฺตริ

สาวกา ปิธิรูปาสนุติ เตวิชชา มจจุหายิโน ฯ

สพเพ ภควโต ปุตฺตา ปลาเปตถ น วิชชติ (๑) ฯ

ตณฺหาสตุลสฺส หนฺตาริ วนฺเท อาทิจจพนุชฺชนิ ฯ

ปโรสทสฺสํ ธิกฺขุณิ สุกตํ ปิธิรูปาสติ

เทเสนฺตํ วิรัชํ ฐมฺมํ นิพฺพานํ อฏฺโฏภยํ ฯ

สฺจนฺตติ ฐมฺมํ วิมลํ (๒) สมฺมาสมฺพุทฺทเทสิตํ

โสภติ วัต สมฺพุทฺโธ ธิกฺขุสฺสํปรุกฺขโต ฯ

นาคนาโมสิ ภควา อีสินิ อีสิตตฺตโม

มหาเมโฆว หุตฺวาน สาวเก อภิวสฺสสิ ฯ

ทิวา วิหารา นิกฺขมฺม สตุถุทสฺสนกมฺยตา

สาวโก เต มหาวีร ปาเท วนฺทติ วงฺกิสฺโส ฯ

อุมฺมกฺคปถิ มารสฺส อธิกฺขุยฺย จรติ ปภิชฺช ชีลานิ

ตํ ปสฺสถ พนฺธปฺมฺญจ กร(๓) อสิตฺว ภาคฺโส ปวิภชฺช ฯ

โอมสฺส ธิ นิถรณฺตถิ (๔)

อเนกวิหิตํ มคฺคิ อฏฺฐาสิ

#๑. สฺยา. ปลาโป เอตถ น วิชชติ ฯ ๒. สฺยา. วิปฺลฺล ฯ

#๓. สฺยา. พนฺธปฺมฺญจกริ ฯ ๔. สฺยา. นิถฺรณฺตถิ ฯ

เล่มที่ 26 มหานิปาตวณณา หน้า 828

ตสุมี จ อมเต อกฺขาเต

ชมฺมทสา จิตา อสฺหิรา ฯ

ปชฺโชตฺกโร อตีวิชฺฌ

สพฺพจิตฺตินิ อตฺติกุมมทฺทส

ลตฺวา จ สจฺจนิกตฺวา จ

อคฺคํ โส เทสยิ ทสทฺธานํ ฯ

เอวํ สุเทสิตฺเต ชมฺเม

โก ปมา โท วิชานตฺติ ชมฺมํ

ตสุมา หิ ตสฺส ภควโต สาสเน

อปฺปมตฺโต สทา นมสฺสมนฺตฺติเก ฯ

พฺพุชานพฺพุชโย เถโร โกณฺหณฺโณ ติพฺพนิกฺกโม
ลาภี สุขวิหารานํ วิเวกานํ อภินฺุหฺโส ฯ

ยํ สวเกน ปตฺตพฺพิ สตฺถุ สาสนการินา

สพฺพสฺส ตํ อณฺุปฺตฺตํ อปฺปมตฺตสฺส สิกฺขโต ฯ

มหานฺุภาโว เตวิชฺโช เจโตปริยโกวิทอ

โกณฺหณฺโณ พฺพุชทายาโท ปาเท วนฺุทติ สตฺถุโน ฯ

นคสฺส ปสฺเส อาสินํ มฺนี ทฺกฺขสฺส ปารคฺคํ

สวกา ปยฺรูปาสนฺติ เตวิชฺชา มจฺจุหายิโน ฯ

เจตสา อณฺุปริเยติ โมคฺคตฺตลาโน มหิตฺธิโก

จิตฺตํ เนลฺลํ สมเนวลฺลํ วิปฺปมตฺตํ นิรฺูปรี ฯ

เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาवณณา หน้า 829

เอวํ สพพงคสมปนนํ มุณี ทุกขสุส ปารคฺ

อนेการสมปนนํ ปยिरุปาสนติ โคตมํ ฯ

จนฺโท ยถา วิคตวลาหเก นเก

วิโรจติ วิตมโลว ภาณฺมา

เอวมปิ องฺกีส ตวํ महामुनि

อตโรจสี ยสสา สพฺพโลกํ ฯ

กาเวยยมตฺตา วิจริมห ปุพฺเพ कामา कामं ปุรา ปุริ

อถททสาม (๑) สมฺพุทฺธํ สพฺพธมฺมาน ปารคฺ ฯ

โส เม ฆมฺมเทเสติ มุณี ทุกขสุส ปารคฺ

ธมฺมํ สุตฺวา ปสีทิมฺห สทฺธา โน อุปฺปชฺชถ ฯ (๒)

ตสฺสํ วจัน สุตฺวา ขนฺธ อายตฺนानी จ

ธาคฺโข จ วิทิตฺวาน ปพฺพชี่ อนคาริยํ ฯ

พหฺนํ วต อตฺถาย อุปฺปชฺชนฺติ ตถาคตา

อิตฺถินํ ปุริสานญจ ยเ เต สาสนการกา ฯ

เตสํ โข วต อตฺถาย โพธิมชฺชคฺมา มุณี

ภิกฺขุณํ ภิกฺขุณินญจ ยเ นิยามคตททสา ฯ

สุเทสีตา จกฺขุมตา พุทฺธธนาทิจฺจนฺธนา

จตฺตารี อริยสจฺจानी อนุกมฺปาย ปาณินํ ฯ

ทูกํ ทูกฺขสมฺปปาทํ ทูกฺขสุส จ อติกกมํ

อริยญฺจจฺจคิกํ มคฺคํ ทูกฺขุปสมคามินํ ฯ

#๑. สฺยา. อถททสามิ ฯ ๒. สฺยา. อุปฺปชฺชถ ฯ

#๓. สฺยา. นิยามคตททสา ฯ

เล่มที่ 26 มหานิปาตวณณา หน้า 830

เอวเมเต ตถา วุตตา ทิฏฐา เม เต ยถา ตถา
สทตฺโต เม อนุปฺตฺโต กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
สุวาคํ วต เม อาสี มม พุทฺธสฺส สนฺตฺติเก
สุวิภตฺเตสุ ฆมฺเมสุ ยํ เสฏฺฐํ ตทฺฐปาคมฺมํ ฯ
อภิณฺวาปารมฺปิปฺตฺโต โสตธาตฺว วิโสธิตา
เตวิชฺโช อิทฺธิปฺตฺโตมฺหิ เจโตปฺริยโกวิทฺโท ฯ

ปฺจฺจฺฉามิ สตฺถารมฺโนมฺพลณฺ
ทิฏฺฐเจว ฆมฺเม โย วิจิจฺฉนํ เณตฺตา
อคฺคาพะเว กาลมกาสิ ภิกฺขุ
ฉาโต ยสฺสสิ อภินิพฺพุตฺโต ฯ
นิโคธกปโป อิติ ตสฺส นามํ
ตยา กตฺติ ภควา พุราหุณฺณสฺส
โส ตํ นมฺสสิ อจฺริ มุคฺยเปกฺโข
อารทฺธวีริโย ทพฺพหฺมมทสฺสี.
ตํ สวากํ สกฺก มยฺมปี สพฺเพ
อณฺณาตฺตฺมิจฺฉาม สมนฺตจกฺขุ
สมวณฺจिता โน สวนาย โสธา (๒)
ตฺวํ โน สตฺถา ตฺวมนฺตฺตโรสิ ฯ
ฉินฺท โน วิจิจฺฉนํ พุรุหิ เมตํ
ปฺรินิพฺพุตํ เวทย ฐฺริปฺลณ
มชฺฉเวว โน ภาส สมนฺตจกฺขุ

#๑. สุยา. โสตธาตฺววิโสธิตฺโต ฯ ๒. สี. เหตุ ฯ

เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 831

มชฌเว โน ภาส สมนตจกขุ
สกุโกว เทวาน สหสฺสเนตฺโต ฯ

เย เกจิ คนฺธา อีธ โมหฺมคฺคา
อญฺญาณปฺกฺขา วิจิกิจฺจฺจนา
ตถาคตฺติ ปตฺวา น เต ภวนฺติ
จกขุํ หิ เอตฺติ ปรมฺมิ นรานํ ฯ

โน เจ หิ ชาตฺถุ ปฺริโส กิเลเส
วาโต ยถา อพฺภมฺนํ วิหानเ
ตโมวสฺส นินฺวโต สพฺพโลโก
โซติมนฺโตปิ น ปภาเสยฺยํ ฯ

ธีรา จ ปชฺโชตฺตรา ภวนฺติ
ตํ ตํ อหํ วีร เตเว มญฺเญ
วิปฺสฺสินํ ชานมฺปาคมิมฺห
ปฺริสาสุ โน อาวิกโรหิ กปฺปี ฯ

จิปฺปี คิริ เอรย วคฺคฺ วคฺคํ
หํโสว ปคฺคยฺห สณฺนิกํ นิฏฺษ
พินฺทุสฺสเรน สุวิกปฺปีเตน
สพฺเพเว เต อชฺชคฺตา สุโณม.

ปหีนชาติมฺรณํ อเสถ
นิกฺคยฺห โชนํ วเทสฺสามิ ฌมฺมํ

#๑. สุยา. นิฏฺษ

เล่มที่ 26 มหานิပါတวรรณนา หน้า 832

น กามกาโร หิ ปุณฺณชนานํ
สงฺเขยฺยกาโร ตถาคตानํ ฯ
สมฺปนฺนเวยฺยากรณํ ตเวทํ
สมฺมุชฺชุปฺปลยสฺส สมฺมุคฺคหิตํ
อยมลฺลชฺลิตํ ปจฺฉินฺนํ สฺวปฺปณามิโต
มา โมหียี ชานมโนมปฺปลย ฯ

ปโรปรี (๑) อริยธมฺมํ วิทิตฺวา
มา โมหียี ชานมโนมวิริย
วารี ยถา มฺมมฺมํ มฺมมตฺตโต
วาจํ กิณฺณขามิ สฺสํ ปวสฺส ฯ

ยทฺตลิกิ (๒) พุรฺหมจฺริยํ อจารี (๓)
กปฺปายโน กจฺจิสฺสํ อโมฆํ
นิพฺพายิ โส อาทุ สฺวปาทิสฺโส
ยถา วิมฺุตโต อหุ ตํ สฺวโนม.

อจฺเจจฺฉินิ ตณฺหํ อธิ นามรฺูเป (อติ ภาควา)
กณฺหสฺส (๔) โสตํ ทีฆรตฺตานุสฺยิตํ
อตาริ ชาตี มรณํ อเสถํ
อิจฺจพฺุริ (๕) ภาควา ปญฺจเสฏฺฐโ ๑

#๑. สฺยา ปโรวริ ฯ ๒. ย. ยทิตฺติยิ ฯ ๓. สฺยา. อจาริ ฯ

#๔. สฺยา. อิจฺจาพฺุริ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 833
เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาวณณา หน้า 833

เอส สุตวา ปสีทามิ	วโจ เต อีสิตตม
อโมฆ์ กิร เม ปุฏฐิ	น มํ วยเจสิ พุราหุมนโณ ฯ
ยถา วาที ตถา การิ	อหุ พุทฺธสฺส สาวโก
อจุเจจฺฉิ (๑) มจฺจุโน ชาลํ	ตตํ มายาวินอ ทพฺหํ ฯ
อทฺทส ภควา อาที	อุปาทานสฺส กปฺปิโย
อจฺจกา วต กปฺปาโน (๒)	มจฺจุเชยฺยํ สฺสทฺตฺรํ ฯ
ตํ เทวเทวํ วนฺทามิ	ปฺตฺตํ เต ทฺวิปฺทฺตม
อนฺุชาตํ มหาวิริ	นาคํ นาคสฺส โอรสนฺฺติ (๓)

อิมา คาถา สงฺคีติกาเถ เอกขมฺมํ กตฺวา สงฺกหํ อารโหปีตา ฯ
ตตฺถ นิกฺขนตํ วต มํ สนฺตฺนฺติอาทโย ปญฺจ คาถา
อายสฺมา วงฺคีโส นโว อจิริปฺพพฺชิตอ หุตฺวา วิหาริ อุปกฺตา
อลงฺกตปฺภฺยฺยตฺตา สมฺพหฺลลา อิตฺถิโย ทิสฺวา อุปฺปนฺนราโโค ตํ
วิโนเทนฺโต อภาสิ ฯ

ตตฺถ นิกฺขนตํ วต มํ สนฺตํ อการสฺมา อนการิยนฺติ
อการโต นิกฺขนตํ (๔) อนการิยํ ปพฺพชิตํ มํ สมานํ ฯ
วิตกฺกาติ กามวิตกฺกาทโย ปาปวิตกฺกา ฯ
อุปฺชวานฺตีติ มม จิตฺตํ อุปกฺจฺจนฺติ ฯ
ปคพฺภาติ ปาคพฺภฺยฺยตฺตา วสิโน ฯ (๕) อยํ เกหโต นิกฺขมิตฺวา

#๑. สฺยา. ปจฺฉินท ฯ ๒. สฺยา. กปฺปายโน ฯ ๓. พุ. เถร. ๒๖/๔๐๑/๔๓๒ ฯ

#๔. สී. นิกฺขมนฺตํ ฯ ๕. สී. สาทสิโน

ปพพชิต นยิม อนุทฐิสิตุ ยุตุนติ เอวิ อปริหารโต

นิลลชชา ฯ

กณ्हโตติ กาวโต ลามกภาวโตติ อตุโถ ฯ

อิมติ เตส อตุตโน ปจุกขตา (๑) วุตตา ฯ

อสุทฐชีวิน ปริวารยุตตา มนุสสา อุกคกัจจตยา อุกคตติ

ววจนติ เตส ปุตตา อุกคปุตตา ฯ

มหิสสาสาติ มหาอิสสาสา ฯ

สิกขิตาติ ทวาทส วสุธานี อจารียกุล อุกคหิตตีปฺปา ฯ

ทพฺพหฺมมฺโนติ ทพฺพหฺนฺโน ฯ ทพฺพหฺนฺ นาม ทฺวิสหฺส-

ถามํ วุจติ ฯ ทฺวิสหฺสถามนฺติ จ ยสฺส อาริปิตสฺส ชียาย

พฺนฺโห โลหีสาทินํ ภาโร ทณฺเฑ กเหตุวา ยาว กณฺฑ-

ปมาณา นภํ อุกขิตตสฺส ปจฺวิโต มุจฺจติ ฯ

สมนฺตา ปริกิเรยฺยุนฺติ สมนฺตโต กณฺเฑ ชิเปยฺยฺ ฯ

กิตฺตกาติ เจ อาห สหฺสฺสํ อปลาอินฺนติ ยฺยฺเช อปริ

มุขานํ (๒) สหฺสฺสมตฺตานํ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ

สิกขิตา กตฺหตฺถา อุกคา ทพฺพหฺนฺโน (๓) มหิสสาสา

อุกคปุตฺตา สหฺสฺสมตฺตา กทาจิปี ยฺยฺเช ปราชฺยํ อปุตฺตา

อปฺปมตฺตา สมนฺตโต จตฺวา ถมภํ (๓) อฺปนฺนิสฺสาย สเจปี

วสุเสยฺยฺ (๔) ตาทิเสหิปี อิสฺสาสสหฺสฺเสหิ สมนฺตา สเร ปริกิรียนฺเต

#๑. สี. อตุตปจุกขโต ฯ ๒. สี. ปรมุขานํ ฯ ๓. สี.

#ทพฺพหฺนฺโน ฯ ๔. สี. สเจ กณฺเฑ ปวสุเสยฺยฺ ฯ

เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาพรรณนา หน้า 835

สุสิขิโต ปุริโส ทณฺห์ คเหตุวา สพุเพ สเร อตุตโน สรีเร
อปตมานเ กตุวา ปาทมูเล ปาเตยฺยฯ ตตุถ เอโกปี อีสฺสาโส
เทว สเร เอกโต จิปนฺโต นาม นตฺถิ อิตฺถิโย ปน
รूपารมฺมณาทิวเสน ปญฺจ ปญฺจ สเร เอกโต จิปนฺติ เอว
จิปนฺติโย ฯ

เอตตกา กิโยติ อิมahi อิตฺถิหิ กิโยปี พหู อิตฺถิโย
อตุตโน อิตฺถิกุตฺตหาสภาวาทิโต วิธฺเสนฺติ ฯ (๑)

สกุชี หิ เม สุตฺตํ เอตฺนฺติ สมฺมุขา มยา เอตฺตํ สุตฺตํ ฯ

นิพฺพานคฺมณฺ์ มกฺคณฺฺติ ลิงฺควิปลฺลาเสน วุตฺตํ นิพฺพาน-
คามิมฺคฺโคติ อตุโถ วิปฺสฺสนํ สนฺชายาห ฯ

ตตุถ เม นีรโต มโนติ ตสฺมี วิปฺสฺสนามคฺเค มยฺหิ
จิตฺตํ นีรตฺตํ ฯ

เอวญฺเจ มํ วิหรนฺตฺนฺติ เอว อนิจฺจอสฺสภุชฺฌานภาวนาย
จ วิปฺสฺสนาภาวนาย จ วิหรนฺตํ มํ ฯ

ปาปีมาติ กิเลสฺมาริ อาลปฺติ ฯ

ตถา มจฺจุ กริสฺสามิ น เม มกฺคมฺปิ ทุกฺขสฺสีติ มยา
กตฺตํ มกฺคํ ยถา น ปสฺสฺสี ตถา มจฺจุ อนตฺตํ กริสฺสามิติ
โยชฺนา ฯ

อรตฺถิยาตฺถิอาทิกา ปญฺจ คธา อตุตโน สนฺदान
#สี่. ...ภาว ภาวาทิโต วิทฺธฺเสยฺยฺนฺติ ฯ

อุปปนเน อรติอาทิกะ วินเทเนเตน วุตตา ฯ

ตตถ อรตินุติ อธิกุตเสสุ ฐมเมสุ ปนุตเสนาสเนสุ จ
อุกุกณฺจัน ฯ รตินุติ ปญจกามคฺณเรตี ฯ

ปหายาติ ปชหิตฺวา ฯ

สพฺพโส เคะหสิตฺถจ วิตกฺกนฺติ เคะหนิสฺสิตํ ปุตฺตทาราที-
ปฏิสฺยตฺตํ ฌาตีวิตกฺกาทีถจ มิจฺฉาวิตกฺกํ อนวเสสโต ปหาย ฯ

วนถํ น กเรยฺย กุหิณฺจิติ อชฺฌตฺตีกพาหิรปฺปเกเท
สพฺพสุมี วตฺถสุมี ตณฺหํ น กเรยฺย ฯ

นิพฺพนโถ อวนโถ ส ภิกฺขุติ โย หิ สพฺเพน สพฺพํ
นิตฺตโณห ตโต เอว กตฺถจิปิ นนฺทียา อภาวโต อวนโถ
โส ภิกฺขุ นาม สฺสारे ภยฺสส สมฺมเทว อิกฺขณตฺตาย
ภินฺนภิเสตตฺตาย จาติ อตฺโถ ฯ

ยมิธ ปจฺวิถฺจ เวหาสํ รุปรคฺตํ ชคโตคฺธํ กิลฺลิจิตฺติ ยงฺกิลฺลิจิ
อิธ ปจฺวีคฺตํ ภูมินิสฺสิตํ เวหาสํ เวหาสภูจฺจํ เทวโลกนิสฺสิตํ
รุปรคฺตํ รุปรชาตํ รุปรนสภาวํ ชคโตคฺธํ โลกิกํ ภาวตฺตย-
ปริยาปนฺนํ สงฺขตํ ฯ

ปริชฺชียติ สพฺพมฺนิจฺจนฺติ สพฺพํ ตํ ชราภิกฺกตํ ตโต เอว
อนิจฺจํ ตโต เอว ทุกฺขํ อนตฺตฺตาติ เอวํ ติลกฺขณาโรปนํ
อาห ฯ อยฺย เถรสฺส วิปฺสฺสนาติ (๑) วทฺนฺติ ฯ

#๑. ม. มหาวิปฺสฺสนาติ ฯ

เอวํ สเมจจ จรณฺติ มุตตฺตาทิ เอวํ สเมจจ อภิสเมจจ
วิปฺสฺสนาปฺลยฺสหาตีตย มคฺคปฺลยฺสชย ปฏฺวิชฺฌิตฺวา มุตตฺตา (๑)
ปฺริยฺยวาทตฺตภาวปฺนฺชิตา จรณฺติ วิหรณฺติ ฯ

อุปฺธิสฺสูติ ขนฺธฺฐปฺธิอาทิสฺสุ ฯ ชนาคิ อนฺธฺฐปฺลฺลชฺชชนา ฯ
คฺชิตาเสติ ปฏฺวิพฺทฺชจิตฺตา ฯ เอตฺถ หิ วิเสสโต กาม-
คฺคฺชปฺธิสฺสุ ฉนฺโท อปเนตพฺโพติ ทสฺเสนฺโต อาห ทิฏฺฐสฺสูเต
ปฏฺวิเม จ มฺเต จาติ ฯ

ทิฏฺฐสฺสูเตติ ทิฏฺฐเจ เจว สฺสูเต จ ฐปฺสทฺเทสฺสูติ อตฺโถ ฯ
ปฏฺวิเมติ ฆมฺภูณฺติ (๒) โสภฺฐพฺเพ ฯ
มฺเตติ วุตฺตาวเสเส มฺเต คนฺธฺฐเสสฺสูติ วุตฺตํ โหติ ฯ
สวเรตฺตปฺกาสนฺธิยํ ปฏฺวิฆปฺเพน คนฺธฺฐสา คหิตา มุตฺตปฺเพน
โสภฺฐพฺพารมฺมณฺนฺติ วุตฺตํ ฯ

เอตฺถ วิโนทย ฉนฺทมนฺโซติ เอตฺตฺมึ ทิฏฺฐจาทิเกเท
ปฺลยฺจกามคฺคฺช กามจฺฉนฺทํ วิโนเทหิ ตถา สติ สพฺพตฺถ อนนฺโซ
อวิกปฺโป ภาวสิ ฯ

โย เหตุถ น ลิปฺปติ มฺนิ ตมาหฺวติ โย หิ เอตฺถ
กามคฺคฺช ตณฺหาเลเปน น ลิปฺปติ ตํ โมนฺยฺชมฺมกุชฺชตฺตา (๓)
มฺนฺติ ปณฺชิตา วทณฺติ ฯ อถ สกุชฺชิตฺตาทิ ปาลีติ อธิปฺปาเยน
เกจ สกุชฺชิตฺตมฺมณฺนฺติสฺสูติตฺตาทิ อตฺถํ วทณฺติ ฯ อกุชฺชสกุชฺชิตฺตา
#๑. ม. มุตตฺตา ฯ ๒. ม. ฆมฺภูณฺตีเย ฯ ๓. ม. โมนฺยฺชมฺมกุชฺชโต ฯ

เล่มที่ 26 มหานิปาตวณณา หน้า 838

สวิตกุกาติ ปน ปาลี อปป์กั หิ อุณั อธิกั วา น คณนูปกั
โหตีติ ฯ

อฏฐสฏฐิสิตาติ ทวาสฏฐิทิฏฐิตตสนนีสิตา มิจณา-
วิตกุกาติ อตโถติ เกจิ วทนติ ทิฏฐิตติกา จ สตตะวาสา-
ภาวทฐี อชฌูปคตาคติ อธิจจสมุปปนนวาทำ จเปตวา อิตเรตี
วเสน อถ สฏฐิสิตา สวิตกุกาติ วุตตัม ฯ ยถา หิ ตณหา-
เลปาภาเวน ภิกขุติ วุจติ เอว ทิฏฐิเลปาภาเวนปีติ ทสเสตุ
อถ สฏฐิสิตาติอาทิ วุตตัม ฯ

ปฏฐชนตาย (๑) อชมมา นิวิฏฐาติ เต ปน มิจณาวิตกุกา
นิจจาทิกาวเสน อชมมา ชมมโต อเปตา ปฏฐชนตาย
อนชพาเล นิวิฏฐา อภินิวิฏฐา ฯ

น จ วฏฐกตตสส กุหิณัจิตี ยตถ กตถจิ วตถุสมี
สสสทวาทาหิมิจณาทิฏฐิวฏฐกโต ตัลลทฐิโก น จ อสส
ภเวยฺย ฯ อฏฐกถายั ปน อถ สฏฐิสิตา สวิตกุกา ปฏฐ
ชนตาย อชมมา นิวิฏฐาติ ปทัง อุทฐริตฺวา อถ น
อารมมณนีสิตา ปฏฐ อชมมวิตกุกา ชนตาย นิวิฏฐาติ วุตตัม
ตถา น จ วฏฐกตตสส กุหิณัจิตี เตสั วเสน น กตถจิ
ิเลสวฏฐกโต ภเวยฺยาติ จ วุตตัม ฯ

โน ปน ทฏฐุสสทภาณิ ส ภิกขุติ โย กิเลเสหิ ทุสิตตฺตา
#๑. สี. ปฏฐชนตายั ฯ ๒. ม. (อฏฐสฏฐิสิตา) ฯ

อติวีย ทฏฐุตตา จ ทฏฐุตตานัน มิจฉาวาทานัน ภณนสีโล

จ โน อสฺส โน ภเวยฺย โส ภิกขุ นาม โหตีติ ฯ

ทพฺโพติ ทพฺพชาติโก ปณฺฑิตโต ฯ

จิรตฺตสมานีโตติ จิรกาลโต ปญฺจาย สมานีโต ฯ

อกฺกุโหติ โกหณฺณรหิโต อสฺสโ จ อมายาวี ฯ

นิปฺโกติ นิปฺโปณฺ เณโก ฯ อปีหาตุติ นิตฺตโนหฺ ฯ

สนฺตํ ปทมชฺฉมาติ นิพฺพานัน อธิคโต ฯ โมนนฺย-
ชฺชมสมนฺนาคโต มุณี ฯ

ปรีนิพฺพุโตติ อารมฺมณกรณวเสน นิพฺพานัน ปฏิจฺจ
สอุปาทิเสสาย นิพฺพานธาคฺยา ปรีนิพฺพุโต ฯ

กงฺขติ กาลนฺติ อิทานี อนุปาทิเสสนิพฺพานตฺถาย กาลัน

อากเมติ ฯ น ตสฺส กิณฺจิ กรณียํ อตฺถิ ยถา เอทิสฺ

ภวิสฺสติ ตถา อตฺตานัน สมฺปาเทตีติ อธิปฺปาโย ฯ

มานัน ปชฺหสฺสูติอาทโย จตฺสฺโส คากา ปฏิจฺจสมฺปตฺตี
นิสฺสาย อตฺตโน ปวตฺตมานัน มานัน วิโนเทนฺเตน วุตฺตา ฯ

ตตฺถ มานัน ปชฺหสฺสูติ เสยฺยมานาทินววิธํ มานัน
ปรีจฺจช ฯ

โคตมาติ โคตมโคตตสฺส ภควโต สาวกตฺตา อตฺตานัน
โคตมโคตตํ กตฺวา อาลปตี ฯ

มานปถนฺติ มานสฺส ปวตฺตติจฺจานภฺตํ อโยนิโสมนสิการ-

ปริกขิตต์ ซาติอาที ตปปฏิพทฐกิเลสปปหานเนน ชหสฺสุ ปชห ฯ

อเสสนนฺติ สพพเมว ฯ

มานปถสฺมี ส มุจฺฉิตฺติ มานวตฺถุนิมิต्तํ มุจฺฉํ อापนฺโน ฯ

วิปปฏิสาร์หฺวา จิรฺรตฺตนฺติ อิมสฺมี มานปถานฺนโยคกฺขณเณ

วீตฺวิตฺเต ปุพฺเพว อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺส นฺนุโจหฺมสฺมีติ วิปปฏิสาร์

อหฺวา อโหสิ ฯ

มกฺขเนน มกฺขิตา ปชาติ สุราทีนา อตฺตानํ อุกกัเสตฺวา

ปเร วมฺเภตฺวา (๑) ปรคฺคณมกฺขนลกฺขณเนน มกฺขเนน ปีตฺตตฺตา มกฺขี

ปฺคฺคโล หิ ยถา ยถา ปเรสฺส กฺุณเณ มกฺขเขติ ตถา ตถา

อตฺตโน กฺุณเณ ปฺลชฺติ นีรากโรติ นาม ฯ

มานหตฺตาติ มานเนน หตฺตคฺคณา ฯ

นิริยํ ปปตฺตนฺตีติ นิริยํ อุปปชฺชนฺติ ฯ

มกฺคชฺชินฺติ มกฺคเนน วิชิตฺกิลเโส ฯ

กิตฺติลฺลจฺ สุขณฺจาทิ วิญญฺหิ ปัสสิตฺลฺลจฺ กายิกเจตฺตสิก-

สุขณฺจ ฯ

อนฺนุโกตฺตีติ ปฏฺฐิตฺติ ฯ

ธมฺมทโสติ ตมาหุ ตถตฺตนฺติ ตํ ตถภาวํ ธมฺมาปฏฺฐิปปนฺนํ

ยถาวโต ธมฺมทสฺสึติ ปณฺจทีตา อาหุ ฯ

อชฺฉิลฺลติ ปญฺจเจโตชฺฉิรฺรหิตฺติ ฯ

#๑. สี. พาเชนฺโต ฯ

ปธานวาทิ สมมปฺปธานวิริยสมฺปนฺโน ฯ
วิสุทฺโธติ นีวรณสงฺฆาตวลาภาคเมน วิสุทฺธมานโส ฯ
อเสสนฺติ นววิธมฺปิ มานํ อคฺคมกฺเคน ปชหิตฺวา ฯ
วิษฺขายนฺตฺกโร สมิตาวีติ สพฺพโส สมิตฺกิลโส ติวิชาย
วิษฺขาย ปริโยสถานปฺปตฺโต โหตีติ อตฺตานํ โอวทติ ฯ
อถกทิวสํ อายสฺมา อานนฺโท อลฺลตเรน ราชมหา-
มตฺเตน นิมนฺตีโต ปุพฺพพณฺหสมยํ ตสฺส เภหํ กนฺตฺวา ปณฺตเต
อาสเน นิสีหิ อายสฺมาต วงฺกีสฺสเนน ปจฺจาสมเณน ฯ อถ ตสฺมี
เกเห อิตฺถิโย สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตา เถริ อูปลงฺกมิตฺวา
วณฺทิตฺวา ปณฺหํ ปุจฺจนฺติ รมฺมํ สฺสนฺติ ฯ
อถายสฺมาโต วงฺกีสฺส นวปพฺพชิตสฺส อารมฺมณํ
ปริคฺคเหตฺ อสฺกโกนฺตสฺส วิสภาคารมฺมเณ ราโค อูปลฺชชิ ฯ
โส สทฺโธ อูชฺชาติโก กุลปฺตฺโต อัย เม ราโค วฑฺฒิตฺวา
ทิกฺขรรมฺมิกํ สมฺปรายิกมฺปิ อตฺถํ นาเสยฺยาติ จินฺตเตฺวา
นินฺโนว เถรสฺส อตฺตโน ปวตฺตี อาวิกโรนฺโต กามราเคนาติ
คาถมาห ฯ
ตตฺถ ยทิปี กิลฺสฺรชฺชนปริฬาโห กายมฺปิ (๑) พาทฺติ จิตฺตํ
ปน พาทฺนฺโต จิรตฺริ พาทฺเตตีติ ทสฺเสตฺถ กามราเคน
ทายฺหามิตฺติ วตฺวา จิตฺตํ เม ปริทฺยหตีติ วุตฺตํ ฯ
#๑. สี่. กายสฺมีปี ฯ

นิพพาปนนุติ รากนิพพาปนการณํ รากปริพาหุส
นิพพาปนสมคฺคํ โอวาทำ กโรตีติ อตุโถ ฯ
สญญา วิปริเยสาคิอาทิกา คธา เตน ยาจิเตน
อายสมตา อานนุเทน วุตฺตา ฯ
วิปริเยสาคิ วิปลลาเสน อุสเก สุภนุติ ปวตฺเตน
วิปริตคฺคาหน ฯ
นิमितฺตุนุติ กิเลสชนกนิमितฺตํ ฯ ปรีวชฺเซหีติ ปรีจฺจช ฯ
สุภํ รากุปลสฺสยหิตนุติ รากวตฺตมณารมมณํ สุภํ ปรีวชฺเชนโต
อสุกสญญา ปรีวชฺเซชฺย สพฺพตฺถ อนภริติสญญา ฯ ตสฺมา
ตทฺถมปิ ทสฺเสนโต อสุภายาคิอาทิมาย ฯ
ตตฺถ อสุภายาคิ อสุภานุปลสฺสนาย ฯ
จิตฺตํ ภาเวหิ เอกคฺคํ สฺสมาหิตนุติ อตฺตโน จิตฺต-
วิกฺเขปภาเวน เอกคฺคํ อารมฺมณฺเส สฺสมาหิตํ อปฺปิตํ กตฺวา
ภาเวหิ ตว อสุภานุปลสฺสนํ สฺสกริ อภฺขามิตี ฯ
สตี กายคธา ตฺยตฺถุติ วุตฺตกายคธาสตีภาวนาย ตยา
ภาวิตา พหุลิคธา โหตฺตติ อตุโถ ฯ
นิพพิทาพหุโล ภวาคิ อตฺตภาเว สพฺพสฺสมิณฺจ นิพเพท
พหุโล โหหิ ฯ
อนิมิตฺตณฺจ ภาเวหีติ นิจฺจนิมิตฺตาทินํ อุกฺขมาฏฺเณน
วิเสสโต อนิจฺจานุปลสฺสนา อนิมิตฺตา นาม (๑) ตโต มานานุสฺย-
#๑. สี่. อนิมิตฺตํ นาม ฯ

มุขชหาติ ตั ภาเวนุโต มคคปฎิปาฎิยา อคคคมคคาชิกเมน
มานานุสยิ สมจุนินท ๑

มานาภิสมยาติ มานสฺส ทสฺสนาภิสมยา เจว ปหานา-
ภิสมยา จ ๑

อุปสนฺโตติ สพฺพโส รากาทีนํ สนฺตตาย อุปสนฺโต
จริสฺสตี วิหริสฺสตีติ อตฺโถ ๑

ตเมว วาจนฺติอาทิกา จตฺสฺโส คาถา ภควตา สุภาสิต-
สฺสฺเต ทสฺสเเต โสมนสฺส- ชาเตน เถเรน ภควนฺตํ สมฺมุขา
อภิคฺถวณฺเตน วุคฺตา ๑

ยายตฺตานํ น ตาปเยติ ยาย วาจาเย เหตุญฺตาย อตฺตานํ
วิปฺปัสสเรณ น ตาเปยฺย น วิเหเจยฺย (๑) ๑

ปเร จ น วิหีสฺเสยฺยาติ ปเร จ ปเรหิ ภินฺทนฺโต
น วิเหเจยฺย (๒) ๑

สา เว วาจา สุภาสิตาติ สา วาจา เอกํเสน สุภาสิตา
นาม ตสฺมา ตเมว วาจํ ภาเสยฺยาติ โยชนา ๑ อิมาย
คาถาย อปิสฺสวาวาเสณ ภควนฺตํ โถเมติ ๑

ปฏินฺนุทิตาติ ปฏิมุขภาเวน นนฺทิตา ปิยายิตา สมฺปติ
อายตฺตจฺ สฺสฺนเตหิ สมฺปฏิจฺฉิตา ๑

ยิ อนาทายาติ ยิ วาจํ ภาสนฺโต ปาปานิ ปเรสิ
อปฺปิยานิ อนิฏฺฏานิ ผรุสฺวณฺนานิ อนาทาย อคฺคเหตุวา
#๑. สี่. น ตาปเย น พาเชยฺย ๑ ๒. ม. น พาเชยฺย ๑

อตุถพยุณขนมธูริ ปิยเมว ทีเปติ ฯ

ตเมว ปิยวาจํ ภาเสยยาติ ปิยวาจาวเสน อภิตถวิ ฯ

อมตาติ สาธุภาเวน อมตสทิสสา ฯ วุตฺติ เหติ สจฺจํ

หเว สาธุตฺริ รสถานนฺติ ฯ นิพฺพานามตปฺจยตฺตา วา อมตา ฯ

เอส ฌมฺโม สนนฺตโนติ ยา อโย สจฺจวาจา นาม

เอส โปราโณ ฌมฺโม จริยา ปเวณิ ฯ อิทเมว หิ โปราณํ

อาจิณฺณํ ยํ เต น อลิกํ ภาสีสุ ฯ เตนาห สเจ อตุเถ

จ ฌมฺเม จ อหุ สนนฺโต ปติภูจิตาติ ฯ

ตตุถ สจฺเจ ปติภูจิตตฺตา เอว อตุตโน จ ปเรสญจ

อตุเถ ปติภูจिता อตุเถ ปติภูจิตตฺตา เอว ฌมฺเม ปติภูจिता

โหนตฺติติ เวทิตพฺพา ฯ สจฺจวิเสสนเมว วา เอตํ ฯ อิทํ หิ

วุตฺติ โหติ

สจฺเจ ปติภูจिता กิทิเส อตุเถ จ ฌมฺเม จ ยํ

ปเรสํ อตุถโต อนเปตตฺตา อตุถิ อนุปโรธกรํ ฌมฺมโต

อนเปตตฺตา ฌมฺมิ ฌมฺมิกเมว อตุถิ สาเชตฺติติ ฯ อิมาย คาถาย

สจฺจวาจาวเสน อภิตถวิ ฯ

เขมนฺติ อภโย นิรูปทฺทวํ ฯ เกน การณฺนาติ เจ ฯ

นิพฺพานปตฺติยา ทฺกฺขสฺสนฺตกิริยาย ยสฺมา กิเลสฺนิพฺพานํ ปาเปติ

วฏฺฏทฺกฺขสฺส จ อนฺตกิริยาย สํวฏฺฏติ ตสฺมา เขมนฺติ อตุโถ ฯ

อถ วา ยํ พุทฺโธ นิพฺพานปตฺติยา วา ทฺกฺขสฺสนฺต-

กิริยาย วาติ ทูวินัน นิพพานชาตุน อตุถาย เขมมคฺคป-
ปกาสนโต เขมม วาจิ ภาสติ ฯ

สา เว วาจานมุตตมาติ สา วาจา สพฺพวาจัน เสฏฺฐาติ
เอวเมตฺถ อตุโถ ทฺฐุทฺโพ ฯ อิมาย คาถาย มนฺตาวจนวเสน
ภควนฺตํ อภิตฺถวณฺโต อรหตฺตนิฏฺเฐน โถมนํ ปรีโยสาเปติ ฯ

คฺมภีรปฺลโยติอาทิกา (๑) ติสฺโส คาถา อายสุมฺโต สารี-
ปุตฺตตฺเถรสฺส ปตฺสนวเสน วุตฺตา ฯ

ตตฺถ คฺมภีรปฺลโยติ คฺมภีเรสุ ขนฺธายตนาทิสฺส ปวตฺตาย
นิปฺพานาย ปฺลฺวยาย สมนฺนาคตตฺตา คฺมภีรปฺลโย ฯ

เมธาสงฺฆาตาย ฐมฺโฆสปฺลฺวยาย สมนฺนาคตตฺตา เมธาวิ ฯ

อัยํ ทฺถคฺคิยา มคฺโค อัยํ สฺสคฺคิยา มคฺโค อัยํ นิพฺพานสฺส
มคฺโคติ เอวํ มคฺเค จ อมคฺเค จ โกวิทฺตาย มคฺคามคฺคสฺส
โกวิทฺโท ฯ

มหตฺติยา สาวกปารมีฅาณสฺส มตฺถกํ ปตฺตาย ปฺลฺวยาย
วเสน มหาปฺลโย ฯ

ฐมฺมํ เทเสติ ภิกฺขุณฺนติ สมนฺมเทว ปวตฺตี นีวตฺตี (๒)
วิภาเวณฺโต ภิกฺขุณฺนํ ฐมฺมํ เทเสติ ฯ ตสฺสา ปน เทสฺนายน
ปวตฺตีอาการํ ทสฺเสตฺถุ สงฺฆิตฺเตนปีติอาทิกิ วุตฺตํ ฯ

ตตฺถ สงฺฆิตฺเตนปีติ จตฺตาริมาณี อาวฺโส อริยสจฺจานิ ฯ

#๑. ม. อาทิกาทิ ปทํ นตฺถิ ฯ ๒. สี่ ปตฺตินีวตฺติโย

กตมานิ จตุตตาริ ทุกข์ อริยสจฺจํ ๗เปฯ อิมานิ โข อาวุโส
จตุตตาริ อริยสจฺจานิ ตสฺมา ติวาวิโส อิํ ทุกฺขนฺนํ โยโค
กรณียํ ติ เอวํ สงฺฆิตฺเตนปี เทเสติฯ กตมณฺเฑววิโส ทุกข์
อริยสจฺจํ ชาตีปี ทุกฺขาตีอาทินา นเยน ตาเนว วิภชฺชโตะ
วิตฺถารณปี ภาสตีฯ ขนฺธาตีเทสนาสูปี เอเสว นโยฯ

สติกายิวิ นิกฺโขมโสะตี ยถา มชฺฐโร อมฺพปกฺกํ สายิตฺวา
ปกฺเขตี วาตี (๑) ทตฺวา มชฺฐรรวํ นิจฺจนาเรนฺตียา สติกายิ นิกฺโขมโสะ
เอวํ เถรสฺส ชมฺมํ กเถนฺตสฺส มชฺฐโร นิกฺโขมโสะ โหตีฯ
ชมฺมเสนาปติสฺส หิ ปีตฺตาทีนํ วเสน อปฺลิตฺพุทฺทวจนํ โหตี
อยทณฺเฑน ปหณฺกํสตาลโก วิย สทฺโท นิจฺจเรตีฯ

ปฏฺฐิภานํ อุทฺธิยตีตี กเถตฺถกมฺยตาย สตี สมฺมทฺทโตะ วิจฺจโย
วิย อุปฺปฺริ อนนฺตํ ปฏฺฐิภานํ อุจฺจหตีฯ

ตสฺสาตี ชมฺมเสนาปติสฺสฯ ตนฺตี ชมฺมํ เทเสนฺตสฺสฯ
สุณฺนฺตาคี ยํ โน เถโร กเถตี ตํ โน โสสฺสามาตี
อาทฺรชาตา สุณฺนฺตาฯ

มชฺฐนฺนํ อิกฺกํฯ ราชนีเยนาตี กนฺเตนฯ สวานีเยนาตี
กณฺณสุเขนฯ วกฺคฺนาตี มณฺเฑเนน มโนหเรนฯ

อุทฺทกฺจิตฺตาตี โอตฺถยปีตียา วเสน อุทฺทกฺจิตฺตา อตีน-
จิตฺตาฯ

#๑. สี่. ม. ตาฬิ ฯ

มุทิตาติ อาโมทิตา ปาโมชเชน สมนุคตาฯ

โอเชนตีติ อวทหนติ อณวย จิตต์ อุปภูษเปนตา โสตี
อุปเนนติ ฯ

อชช ปรณรเสตีอาทิกา จตสโส คากา ปวารณา-
สตุคตุนตเทศนาย สตุถาร์ มหาภิกขุสังฆปริวุตฺต นิสินฺนํ ทิสฺวา
โถเมนุเตน วุตฺตาฯ

ตตุถ ปรณรเสตี เอกสุมี (๑) หิ สมเย ภควา ปุพฺพาราม
นีสิตฺนุโต สายณฺหสมเย สมฺปตฺตปริสาย กาลยุตฺตํ สมยยุตฺตํ
ชมฺมํ เทเสตุวา อุกกโกฏฺจเก คตฺตานิ ปริสฺติณฺจิตฺวา วตฺถ-
นิวาสโน (๒) เอกํสํ สุกตฺมหาจิวรี กตฺวา มิการมาตุปาสาท
มชฺฉิมถมฺภํ นิสฺสาย ปรณฺคตฺตวรพฺพุธาสน นีสิตฺตฺวา สมฺนตฺโต
นีสินฺนํ ภิกขุสงฺฆํ อนุวิโลเกตุวา ตทฺหุโปสเถ ปวารณาทิวเส
นีสินฺโน โหติ อิมสุมี ปรณฺรสีอุโปสเถติ อตุโถ ฯ

วิสฺสุทฺธิยาติ วิสฺสุทฺฐตฺถาย วิสฺสุทฺธิปวารณาย ฯ

ภิกขุ ปรณฺจสตา สมาคตาติ ปรณฺจสตฺมตฺตา ภิกขุ สตุถาร์
ปริวารेतฺวา นิสฺชชวเสน เจว อชฺฉมาสชวเสน จ สมาคตาฯ

เต จ สํโยชนพนฺรณจฺฉิทาติ สํโยชนสงฺฆาเต สนนฺตานุส
พนฺรณญฺเต กิเลเส ฉินฺนิตฺตฺวา จิตฺตา ตโต เอว อนินฺมา
ฉินฺนปฺนพฺภวา อีสฺตี กิเลสทฺทุกฺษาภาเวน นิตฺทุกฺษา ฉินฺนปฺนพฺภวา
#๑. ม. ยสุมี ฯ ๒. ส. นีวตฺถนินฺวาสนโน ฯ

พุทธทศกัณฐกถา เถรคาถาพรรณนา (ปรมคฤที่ปนี ๒) - หน้าที่ 848
เล่มที่ 26 มหานิปาตวรรณนา หน้า 848

อเสกขานํ สีสกขุณาทีนํ เอสิตภาเวณ อีสิตี ๑

วิจิตสงคามนุติ วิจิตกิลเสสงคามตฺตา วิจิตमारพลตฺตา
วิจิตสงคามํ ๑

สตฺถวาहनุติ อฏฺฐงฺกิกเก อริยมคฺครเถ อาโรเปตฺวา
เวเนยฺยสฺตฺเต วาเหติ สํสารกนฺตารโต อุตฺตาเรตีติ ภควา
สตฺถวาโห ๑ เตนานห พุรหุมา สหฺมปฺติ อฏฺฐเจหิ วีร วิจิต-
สงคาม สตฺถวาหาติ (๕) ตํ สตฺถวาหํ อนฺนตฺตรํ สฺตฺถารํ สวากา
ปยิริปาสนฺติ ๑

เตวิชฺชา มจฺจุหายิโนติ เอวรูปฺเหติ สวากเหติ ปรีวาริโต
จกฺกวตฺติ วิย ราชา อมจฺจุปรีวาริโต ชนปทจาริกวเสน สมฺนตา
อนฺนปรีเยตีติ โยชนา ๑

ปลาโปติ ตฺวจฺโน อนฺโตสสารหิโต สีสฺรหิโตติ อตฺโถ ๑
วนฺเท อาทิจฺจนฺธุนฺนุติ อาทิจฺจนฺธุํ สฺตฺถารํ ทสพลํ
วนฺทามิตี วทตี ๑

ปโรสฺหสฺสนฺติอาทิกกา จตฺสฺโส คาถา นิพฺพานปฏฺฐิสฺยตฺตฺตฺยา
ธมฺมียา กถาย ภิกฺขุณฺํ ธมฺมํ เทเสนฺตํ ภควนฺตํ โถเมนฺเตน
วตฺตฺตา ๑

ตตฺถ ปโรสฺหสฺสนฺติ อติเรกสฺหสฺสํ อฑฺฒเตพฺसानิ
ภิกฺขุสฺหสฺसानิ สนฺธาย วตฺตํ ๑

อกุโตะภยฺนุติ นิพฺพานเณ กุโตะจิปิ ภยฺ นตฺถิ นิพฺพานํ

ปตตสส จ กุโตจปี ภัย นตถิติ นิพพานํ อกุโตภัย นาม ฯ

อาคฺ น กโรตีตอาทินา (๑) วุตตการณฺหิ ภควา นาโคติ
วฺจจตีติ นาคนาโมสี ภควาติ ฯ

อิสินํ อิติสตฺตโมติ สวากปจฺเจกพฺพุทธอิสินํ อุตฺตโม อิติ
วิปฺสฺสีสมฺมาสมฺพฺพุทธโต ปญฺจาย อิสินํ วา สตฺตมโก อิติ ฯ
มหาเมโฆวาติ จาตุทฺทีปิกมหาเมโฆ วีย หุตฺวา ฯ
ทิวา วิหาราติ ปฏฺิสถฺลานญฺจานโต ฯ

สวโก เต มหาวีร ปาเท วนฺทติ วงฺกิสฺโตติ อิทํ เถโร
อรหตฺตํ ปตฺวา อตฺตโน วิเสสธาธิคมํ ปกาเสนฺโต วทติ ฯ

อุมฺมกฺกปณฺนติอาทิกา จตฺสฺโส คาถา ภควตา กิ นุ
เต วงฺกิสฺ อีมา คาถาโย ปุพฺเพ ปรีวิตกฺกิตา อูทาหุ จานฺโส
เจตา ปฏฺิภนฺตีติ ปุจฺฉิตฺน จานฺโส ปฏฺิภนฺตีติ ทสฺเสนฺเตน
วฺจจตา กสฺมา ปเนวํ ตํ ภควา อโวจ สัมมชฺเฒ กิร
กถา อูทปาที วงฺกิสฺตฺเถโร วิสฺสญฺจกฺนฺโถ เนว อูทเทเสน
น ปรีปุจฺฉาย น โยนิโสมนฺสิกาเรน กมฺมํ กโรตี ฯ กถํ
พฺนฺธฺนฺโต วณฺณปทานิ (๑) กโรนฺโต วิจฺรตีติ ฯ อถ ภควา อิเม
ภิกฺขู วงฺกิสฺสส ปฏฺิภาณสมฺปตฺตี น ชานนฺติ อหฺมสฺส
ปฏฺิภาณสมฺปตฺตี ชานาเปสฺสามิตี จินฺเตตฺวา กิ นุ โข
วงฺกิสฺสาติอาทินา ปุจฺฉติ ฯ

#๑. สี่. จุณฺณียปทานิ ฯ

อุम्मคคปถนุติ อเนกานี กิเลสุปชชนปถานี ฯ (๑) วรรณุป-
ปสุตปถตาย หิ ปถนุติ วุตตํ ฯ

ปภิชช ชีตานีติ รากาทีชีตานี ปญจ ภินุทิตฺวา จรสี ฯ

ตํ ปสฺสธาคี ตํ (๕) เอวํ อภิภุชฺช จ ภินุทิตฺวา จ จรณฺตํ
พุกุชฺช ปสฺสธ ฯ

พนุชปมฺลจกรนฺติ พนุชนโมจนกรํ ฯ

อสิตฺนฺติ อนิสฺสิตํ ฯ

ภากโส ปฏิกฺษชาติ สติปฏฺจนาทีโกฏฺจาสโต ชมมํ
ปฏิกฺษชนีเย กตฺวา ฯ ปวิภฺชชาติปี ปาโจ อุทฺเทสาทีโกฏฺจาสโต
ปการเณ วิภชิตฺวา วิภชิตฺวา ชมมํ เทเสตีติ อตุโธ ฯ

โอฆสฺสชาติ กามาทีจตุโรฆสฺส ฯ

อเนกวิหิตนฺติ สติปฏฺจนาทีวเสน อเนกวิชฺช อฏฺจตีสาย
วา กมฺมฏฺจนาํ วเสน อเนกปฺปการิ อมตาวหิ มลฺกํ อกฺขาสี
อภาสี ฯ

ตสฺมี จ อมเต อกฺขาเตติ ตสฺมี เตน อกฺขาเต อมเต
อมตาวเห ฯ

ชฺมมทฺสาตี ชฺมมสฺส ปสฺสิตาโร ฯ

จิตฺตา อสิหิราตี เกนจิ อสิหาริยา หุตฺวา ปติฏฺจิตฺตา ฯ

อติวิชฺฌาตี อติวิชฺฌิตฺวา ฯ

#๑. สี. กิเลสุมฺมุชชนปถานี ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

สพพชิตินนติ สพเพสั ทิฏฐิจูจันานัน วิญญานภูชิตินัน

วา ๗

อติกกมมททสชาติ อติกกมมภูต นีพพานัน อททส ๗

อคคณติ อุตตมัม ชมมัม ๗ อคคเคติ วา ปาโจ ปจมตรนติ

อตุโถ ๗

ทสทชานนติ ปณจวคคิยานัน อคคัม ชมมัม อคคเค วา

อาทิตโต เทสยิติ อตุโถ ๗

ตสุมมาติ ยสุมมา เอส ชมโม สุตเทสิโตติ ชานนเดน

ปมาโท น กาทพโพ ตสุมมา อนนุสิกกเขตติ ติสโส สิทธิขา

วิปัสสนาปฏิปาฏิยา มคคปฏิปาฏิยา จ สิทธิเขย ๗

พุทธชานพุทธชิตีอาทิกา ติสโส คาถา आयสมโต อลลวต-
โกณทลลตเถรสส โถมนวเสน วุตตา ๗

ตตตต พุทธชานพุทธชิตี พุทธชานัน อนนุพุทธ ๗ พุทธชา หิ

ปจมัม จตตาริ สจจจันิ พุชฉิสสุ ปจจจนา เถโร สพพปจมัม

ตสุมมา พุทธชานพุทธชิตี ๗ อเรหิ สีสกขนุชชาติหิ สมนนาคตตตตา

เถโร อคคปปชมโมติ อตุโถ ๗

ติพพนิกกโมติ ทพหวิริโย ๗

สุขวิหารานนติ ทิฏฐชมมสุขวิหารานัน ๗ วิเวกานนติ ตินณมปิ

วิเวกานัน ๗

สพพสส ตนติ ยี สพพสาวเกน ปตตพพิ อสส อนเนน

ตัม อนนุปตตัม ๗

บุพพทกนิภายภูจกถา เถรคาถาวณณนา (ปรมคฤทธีปนี ๒) - หน้าที่ 852
เล่มที่ 26 มหานิปาตวณณนา หน้า 852

อปรปมตตสฺส สิกฺขโตติ อปรปมตเตน หุตฺวา สิกฺขนฺเตน ฯ
เดวิชฺโช เจโตปริยโกวิทฺติ ฉสฺ อภิญญาสฺ จตฺสฺโส วทติ
อิตรรา เทว ยทึปี น วุตฺตา เถโร ปน ฉพภิญโญว ฯ
ยสฺมา เถโร หิมวณฺเต ฉททฺนตทหโต อคฺนตฺวา ภควติ
ปรมณิปจฺจกัโร ทสฺเสตฺวา วณฺทนต์ฺ ทิสฺวา ปสนฺนมานเสน
ภควโต สมฺมุขา เถโร อภิตฺถวณฺเตน อีมา คาถา วุตฺตา
ตสฺมา โภณฺทณฺโณ พุทฺธทายาทิ ปาทะ วณฺทติ สตฺถุโนติ
วุตฺติ ฯ

นคฺสฺส ปสฺเสติอาทิกา ติสฺโส คาถา ปณฺจหิ ภิกฺขุสฺเตหิ
สทฺธี สพฺเพเหว อรหฺนฺเตหิ ภควติ กภาพฺสฺลาหิ วิหรนฺเต
อายสฺมา มหาโมคฺคฺลลาโน เตสฺ ภิกฺขุณฺ จิตฺตํ สมเนวสนฺโต
อรหตฺตผลวิมุตฺตี ปสฺสฺสฺตฺถ ฯ ตํ ทิสฺวา อายสฺมา วงฺคิโส ภควนฺตํ
เถเร จ อภิตฺถวณฺโต อภาสิ ฯ

ตตฺถ นคฺสฺส ปสฺเสติ อีสฺสิคฺลิลิปฺพตสฺส ปสฺเส กภาพฺสฺลาหิ ฯ
อาสีนฺนติ นิสฺสินฺนํ ฯ

เจตฺสาติ อตฺตโน เจโตปริยณาณน ฯ
จิตฺตํ เนสฺ สมเนวสนฺติ เตสฺ จีณาสวภิกฺขุณฺ จิตฺตํ
สมเนวสนฺโต ฯ

อนฺุปริเยตีติ อนฺุภกฺกเมน ปรีจฺฉินฺนทติ ฯ

เอวํ สพฺพงฺกสมฺปนฺนํ มุนี ทฺถุขสฺส ปารคฺคฺนติ วุตฺตาย

สตุถสมปตติยา เจว เตวิชชา มจจุหายิโนติ วุตตาย สวาก-
สมปตติยา จาติ สพุเพหิ องเคหิ สมปนฺนํ สมณฺนาคตํ ฯ
มุนินฺติ หิ อิมินา ปเทน โมนสงฺขาเตน ฅาณน สตุถ
อนวเสสเสยฺยาวโพโซ วุตโตติ อนาวรณฅาณน ทสพล-
ฅาณานํ สงฺคโห กโต โหติ เตนสฺส ฅาณสมปทํ
ทสเสติ ฯ

ทุกขสฺส ปารคฺคฺติ อิมินา ปทานสมปทํ ฯ ตทุกฺเขน
จ สตุถ อานุกาวสมปทาทย (๑) ทสฺสิตา โหนฺติ ฯ

เตวิชชา มจจุหายิโนติ อิมินา สวากานํ ฅาณสมปตติ-
ทีปเนน จ นิพฺพานชาตฺยา อธิคมทีปเนน จ ปททฺเวน
สตุถสวากสมปตติ ทสฺสิตา โหติ ฯ

ตถา หิ ยถาวุตฺตมคฺคํ ปากฏตรํ กาคฺคํ มุนี ทุกฺขสฺส
ปารคฺคํ อนเภาการสมปนฺนํ ปยิริปาสนฺติ โคตมนฺติ วุตฺติ ฯ

ตตฺถ อนเภาการสมปนฺนฺติ อนเเกหิ อากาเรหิ สมปนฺนํ
อนเภาการคฺคฺนสมณฺนาคคฺคฺนฺติ อตฺถโถ ฯ

จนฺโท ยถาติ คาถา ภควนฺตํ จมฺมานคเร คคฺคฺราย
โปกฺขรณฺนิยา ตีเร มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ อนเเกหิ จ เทวนาค-
สทสฺเสหิ ปรีวตฺตํ อตฺตโน วณฺเณน จ ยสฺสา จ วิโรจมานํ
ทิสฺวา โสมนสฺสชาเตน อภิตฺถวานฺเตน วุตฺตา ฯ

#๑. สี่. อานุกาวทิสฺมปทา ฯ

ตตฺถ จนฺโท ยถา วิคตฺวลาหเก นภตฺติ ยถา สรทสมเย
อปคตฺวลาหเก วลาหกสทิสฺเสน อญฺเณน จ มหิกาทินา
อุปกฺกิลเสณ วิมฺุตเต อากาเส ปุณฺณจฺนฺโท วิโรจติ วิตมโลว
ภาณฺมาติ เตเนว วลาหกาทีอุปกฺกิลเสวิคเมน วิคตมโล ภาณฺมา
สุริโย ยถา วิโรจติ ฯ

เอวมปี อังคีรสฺ ตฺวนฺติ เอวํ อังเคหิ นิจฺจรรณชฺฐีหิ
ชฺฐิมนฺเต ตฺวมปี มหามฺนิ ภควา อติโรจตี อตฺตโน ยสฺสา
สเทวกํ โลกํ อติกฺกมิตฺวา วิโรจสีตี ฯ

กาเวยฺยมตฺตฺตาตีอาทิกกา ทสฺ คาคา อรหตฺตํ ปตฺวา
อตฺตโน ปฏฺิปปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา สตฺถุ อตฺตโน จ กุณฺ
วิภาเวนฺเตน วุตฺตา ฯ

ตตฺถ กาเวยฺยมตฺตฺตาตี กาเวยฺเยน กพฺพกรณฺเนน มตฺตา
มานิตา สมฺภาวิตา कुโณทฺยํ อาปนฺนา ฯ

อทฺทสามาติ อทฺทสิมฺหา ฯ

อทฺธา (๑) โน อุปฺปชฺชธาติ รตนตฺตยํ อทฺธา อมฺหากํ
อุปการตฺถาย อุปฺปชฺชิ ฯ

วจนฺนฺติ สจฺจปฏฺิสฺยตฺตํ ฐมฺมกถํ ฯ

ขนฺธเ อายตฺนानิ จ ธาตุโย จาติ ปญฺจกฺขนฺธ
ทฺวาทสายตฺนानิ อฏฺฐารส ธาตุโย จ ฯ อิมฺสฺมี จาเน
#๑. คาคายํ สทฺธาติ ทสฺสตี ฯ

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคตที่ปนี ๒) - หน้าที่ 855
เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาวณณา หน้า 855

ขนุชาทิกถา วตตพพา สวา วิสุทฺธิมคฺเค วิตุถาริตา เอวาติ
ตตถ วุตตนเยเนว เวทิตพพา ฯ

วิทิตวานาติ รูปาทีวิภาคาทีโต อนิจฺจตาทีโต ปุพฺพ-
ภาคณาณน ชานิตฺวา ฯ

เย เต สาสนการกาติ เย เต สตฺตา ตถาคตานัน
สาสนการกา เตสํ พหุณฺ อตฺถาย วต อุปฺปชฺชนฺติ ตถาคตา ฯ

เย นิยามคตทฺทสาติ นิยาโม เอว นิยามคตฺ เย ภิกฺขุ
ภิกฺขุณีโย จ สมฺมตฺตนิยามํ อทฺทสฺส อธิจฺฉนฺตฺส เตสํ อตฺถาย
วต โพธิํ สมฺมาสมฺโพธิํ อชฺฉมา มุณี ภควาติ โยชฺนา ฯ

สุเทสิตาติ เวเนยฺยชฺฉมาสยานุรูปฺ สงฺเขปโต วิตุถารโต จ
สุญฺจฺจ เทสิตา ฯ

จกฺขุมตาติ ปญฺจหิ จกฺขุหิ จกฺขุมตา ฯ อตฺตहितกาเมหิ
อธฺมียานิ กรณฺมียานิ อริยภาวกรานิ อริยสฺส วา ภควโต
สจฺจจานีติ อริยสจฺจจานี ฯ

ทฺถกฺขณฺติอาที เตสํ อริยสจฺจจานันฺ สรฺูปทสฺสนันฺ อิมสฺมี
จानน อริยสจฺจจกถา วตตพพา สวา สพฺพาการโต วิสุทฺธิมคฺเค
วิทูลาริตาติ ตตถ วุตตนเยเนว เวทิตพพา ฯ

เอวเมเต ตถาติ เอเต ทฺถกฺขาทโย อริยสจฺจจธฺมา เอว
ทฺถกฺขาทีปฺปการน ตถา อวิตถา อนนฺถถา ฯ

วุตฺตา ทิฏฺฐา เม เต ยถา ตถาติ ยถา สตุถารา

วุดตา ตถา มยา ทิฏฐา อริยมคคณาณน ปฏิวิทชตตดา
เอว เตสึ ฯ (๑) สทตโต เม อนุปตโต อรหตตัม มยา สจจกคต
ตโต จ กตัม พุททสส ภควโต สาสนัม โอวาทานุสิฏฐิย
อนุปติฏฐโ (๒) ฯ

สวาคตัม วต เม อาสีติ สุอาคมณัม วต เม อโหสิ ฯ
มม พุททสส สนตติเกติ มม สมพุททสส ภควโต สนตติเก
สมีเป ฯ

อภิณณพารมิปตโตติ ฉนณมปิ อภิณณานัม ปารมี
อุกกัถัม อธิคโต ฯ อิมินา หิ ปเทน วุตตเมวตถัม วิวริตุํ โสตธธาตุ
วิโสธิตาติอาทิ วุตตัม ฯ

ปุจจามิ สตถารนตติอาทิกา ทวาทส คาถา อตตโน
อุปชฌายสส ปรีนิพพุตถาวํ ปุจจณเตน วุตตา आयสมโต
นิโครธกปตเถรสส หิ ปรีนิพพานกาเล आयสมมา วังคิโส
อสมมุขา อโหสิ ฯ ทิฏฐิปปุพพลจ เตน คสส หตถกุกกัจจาทิ
ปุพพวาทสนาวเสน หิ ตาทิสลจ आयสมโต ปีลินทวจจสส
วสลวาทน สมุทาจโร วิย จีณาสวานมปิ โหติเยว (๒) ฯ เตน
ปรีนิพพุโต นุ โข เม อุปชฌาโย อุทาทุ โนติ อุปปนน-
ปรีวิทกโก สตถาริ ปุจจนิ ฯ เตน วุตตัม อุปชฌายสส
ปรีนิพพุตถาวํ ปุจจณเตน วุตตาติ ฯ

#๑. สี่. ดาว เตสึ ฯ ๒. สี่. ตาทิสึ โหติเยว ฯ

เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาวณณา หน้า 857

ตตถ สตุถารนุติ ทิฏฐชมฺมิกาทีหิ เวเนยฺยานํ อนุสาสกํ ฯ
อโนมปฺลฺยนุติ โอมํ วุจฺจติ ปฺริตฺตํ ลามกํ น โอมปฺลฺยํ
อโนมปฺลฺยํ มหาปฺลฺยนุติ อตุโถ ฯ

ทิฏฺฐเจว ชมฺเมติ ปจฺจกฺขเมว อิมสฺมีเยว อตฺตภาเวติ
อตุโถ ฯ

วิจิกิจฺจานนุติ สํสฺยานํ เอวรูปานํ วา ปฺริวิตฺตฺกานํ
เฉตฺตา ฯ

อคฺคาพเวติ อคฺคาพเวเจติยสงฺฆาเต วิหารเ ฯ
ฉาโตติ ปากโฏ ฯ ยสฺสสํสํติ ลากสฺกการสมฺปนฺโน ฯ
อภินิพฺพุตฺโตติ อุปฺสนตฺสภาโว อปฺริทฺยหฺมานจิตฺโต ฯ
ตยา กตฺนุติ ตาทีเส ฉายาสมฺปนฺเน นิโครฺชรุกฺขมฺมุเล
นินฺนตฺตา นิโครฺชกปฺโปติ ตยา กตํ นามํ ฯ อิติ โส
ยถา อตฺตนา อุปฺลกฺขิตํ ตถา วทติ ฯ ภควา ปน น
นินฺนตฺตา เอว ตํ ตถา อาลปฺติ อปฺิจ โข ตตฺถ อรหฺตฺตํ
ปฺตตฺตฺตาปี ฯ

พฺราหฺมณฺสฺสาติ ชาตี สนฺธาย วทติ ฯ โส กิร
พฺราหฺมณฺมหาสาตฺกฺลา ปพฺพชฺชิตฺโต ฯ
นฺมสฺสํ อจฺรินฺติ นฺมสฺสฺมาโน วิหาสี ฯ
มฺคฺยเปกฺโขติ นิพฺพานे ปตฺติฏฺฐิตฺโต ฯ

#๑. กาถายํ อจฺริ อิตฺถ ทสฺสตี ฯ

ทพุหรมมทสุสีติ ภควนุตฺ อาลปติ ฯ ทพุหรมฺ หิ
นิพพานํ อภิขุชฅนญฺเจน ตถจ ภควา ปสฺสี ทสฺเสสิ จ ฯ
สกุกาติปี ภควนุตเมว กุลนาเมน อาลปติ ฯ
มยฺมปี สพฺเพติ นีรวเสสปรึสฺ (๑) สงฺกณฺหิตฺวา อุตฺตานํ
ทสฺเสนฺโต วทติ ฯ
สมนตจกฺขุติปี ภควนุตเมว สพฺพญฺญตฺตวาณน อาลปติ ฯ
สมวญฺจिताติ สมฺมา อวญฺจिता อาโภกํ กตฺวา จิตา ฯ
โนติ อมฺหากํ ฯ สวนายาติ อิมสฺส ปญฺหสฺส เวยฺยากรณฺ (๒)
สวณตฺถาย ฯ
โสตาติ โสตธาตฺถยา (๓) ฯ
ตฺวํ โน สตฺถา ตฺวมนฺตฺตโรสีติ ตฺตฺวิจนฺวเสน วทติ ฯ
ฉินฺท โน วิจิกฺจณฺฺติ วิจิกฺจนาปฏฺฐูปกํ ตํ ปรีวิตกฺกํ
สนฺธายาห ฯ อกฺุสลวิจิกฺจนาย ปน เถโร นิพฺพิจิกฺจโนว ฯ
พฺฐุหิ เมตฺตฺตฺติ พฺฐุหิ เม เอตฺ ฯ ยํ มยา ยาจิโตสิ
ตํ สวากํ สกฺก มยฺมปี สพฺเพ อญฺญาตฺตฺมิจฺจามาติ ยาจิโตว
ตํ พฺราหฺมณฺ ปรีนิปฺพุตฺ เวทย ญฺริปฺญฺล ฯ
มชฺเชว โน ภาสฺติ ปรีนิปฺพุตฺ ชานิตฺวา มหาปฺญฺล
ภควา มชฺเชว อมฺหากํ สพฺเพสฺ ภาสฺ ยถา สพฺเพ มยํ
ชานนฺยยาม ฯ
#๑. สී. อวเสสปรึสฺ ฯ ๒. สී. อิมสฺส ปญฺหาเวยฺยากรณฺสฺส ฯ
#๓. สී. เหตฺุนฺติ โสตธาตฺ ฯ

สกุโกว เทวาน สหสฺสเนตฺโตติ อิทํ ปน ญฺติวจนเมว
อปี เจตฺต อยมธิปฺปาโย ยถา สกุโก สหสฺสเนตฺโต เทวานํ
มชฺเฌ เตหิ สกฺกจฺจํ สมฺปญฺญิจฺฉิตฺวจฺนํ (๑) ภาสตี เอวํ อมฺหากํ
มชฺเฌ อเมหฺหิ สมฺปญฺญิจฺฉิตฺวจฺนํ ภาสตี ฯ

เย เกจฺติ อิมมปี คาลํ ภควนฺตํ ญฺนนฺโต วตฺตुकามตํ
ชเนตฺตุ ภาณตี ฯ

ตสฺสสฺสโต เย เกจฺจ อภิชฺฌมาทโย คนฺธา เตสํ อปฺปหานเ
สตี โมหวิจิจฺฉานํ ปหานาภาวโต โมหมฺมุคฺคาตี จ อญฺญาณ-
ปฺกฺขาตี จ วิจิจฺฉานาตี จ วุจฺจนฺตี สพฺเพ เต ตถาคตํ
ปฺตฺวา ตถาคตสฺส เทสนาพเลน วิทฺธฺสตีตา ภวนฺตี นสฺสนฺตี ฯ
กึ การณฺนฺตี จกฺขุํ หิ เอตํ ปรมํ นรานํ ยสฺมา ตถาคโต
สพฺพคนฺถวิธมเนน ปญฺญาจกฺขุชนนโต นรานํ ปรมํ จกฺขุณฺตี
วุตฺตํ โหตี ฯ

โน เจ หิ ชาตฺตติ อิมมปี คาลํ ญฺนนฺโต เอว วตฺตुकามตํ
ชเนนฺโต ภาณตี ฯ

ตตฺถ ชาตฺตติ เอกํสวจฺนํ ฯ ปฺริโสตี ภควนฺตํ สนฺธาयाห ฯ
โชติมนฺโตติ ปญฺญาโชติสมฺปนฺนา สารีปฺตฺตาทโย ฯ อิทํ
วุตฺตํ โหตี ยถิ ภควา ปฺรตฺตติมาทิเถโท วาโต วิย อพฺภมฺนํ
เทสนาเวเคน กิเลส วิหเนยฺย ตโต ยถา อพฺภมฺนนิวุโต โลโก
#๑. สี่. สมฺปญฺญิจฺฉิตฺวจฺโน ฯ

ตโมว โหติ เอกนุทธาโร เอว สพุโพปี โลโก อณณานิวุโต
ตโมว สियाฯ เย จาปี อิเม อิทานิ โชติมนุโต ขายนุติ
สาริปุตตาทโย เตปี น ภาเสยฺยึ น ทีเปยฺยุนุติฯ

ธีรา จาติ อิมม ปิคาลํ ปุริมนเยเนวาทฯ

ตสฺสตุโถ ธีรา จ ปณฺทิตปุริสา ปชฺโชตกรรา ภาวนุติ
ปณฺณวาปชฺโชตํ อุปาเทนุติฯ ตํ ตสฺมา อหํ ตํ ธีร ปธาน-
วิริยสมนฺนาคต ภควา ตเถว มณฺเฑ ธีโร ปชฺโชตกรโรเตว
มณฺเฑวามิ มยมปิ วิปสฺสสินํ สพุพพมฺเม ยถาภูตํ ปสฺสนตํ
ภควนุติ ชานนฺตา เอว อุปากมิมฺหาฯ ตสฺมา ปริสาสุ โน
อาวิกโรหิ กปฺปํ ปรีนิพฺพุโตว ยถา นิโครชกปฺปํ อาวิกโรหิ
ปกาสเสหิติฯ

ชิปฺปนุ ติมมปิ คาลํ ปุริมนเยเนว อาหฯ

ตสฺสตุโถ ภควา ชิปฺปํ คิริ เอรย วคฺค วคฺคํ
อจิราจมาโน (๑) วาจํ ภาส วคฺค มโนหฺรํฯ หํโสว ยถา
สฺวณฺณหํโส โคจฺรํ ปรีคคณฺหนุโต ชาตสฺสรวณฺณํ ทิสฺวา
คิ่ว ปคฺคยฺห ปคฺเค อุทฺธุนิตฺวา ภูจฺจฺจฺจฺจ (๒) สณฺนิกํ อตฺรมาโน
วคฺคํ นิภูชติ คิริ นิจฺฉาเรติ เอวเมวํ ตวํ สณฺนิกํ นิภูช
อิมินา มหาปุริสลกฺขณฺณตฺเรน พินฺทุสฺสเรณ สฺกุฏฺ วิกปฺปิเตน
อภิสงฺขเตน เอเต มยํ สพุเพ อุชฺคตา อวิกฺขิตฺตมานสา หุตฺวา

#๑. สพุพตฺถ อตฺรมาโนติ ทิสฺสติฯ

#๒. สพุพตฺถ ภูจฺจฺจฺจเรนาติ ทิสฺสติฯ

ตว นิกุञ์ สุโณมาติ ๑

ปหีนชาติมรณนติ อิทมปิ ปริมนเยเนว อาห ๑

ตตฤถ น สิสสุตตีติ อเสโส ตอ อเสสั โสตาปนุณาทโย

วีย กิลยจิ อเสเสตฺวา ปหีนชาติมรณนติ วุตตุ โหติ ๑

นิกุคยหาติ นิพนุริตฺวา (๑) โชนนติ ชุตสพฺพปาปี ๑

วเทสฺสามีติ กถาเปสฺสามิ ชมม ๑

น กามกาโร โหหิ ปุฏฺชชนานนติ ปุฏฺชชนเสกฺขาทีนั

ติวิธานั ชนानั กามกาโร นตฺถิ เต ยั อิจฺฉนติ ฅาตุ

วา วตฺตุ วา ตั น สกฺโกนติ ๑

สงฺเขยฺยกาโรว ตถาคตฺตานนติ ตถาคตฺตานั ปน วิมฺสกาโร

ปญฺญาปฺพุทฺพงฺคมกิริยา เต ยั อิจฺฉนติ ฅาตุ วา วตฺตุ วา

ตั สกฺโกนติเยวติ อธิปฺปาโย ๑

อิทานิ ตั สงฺเขยฺยการั ปกาเสนุโต สมฺปนฺนเวยฺยา-

กรณนติ คากมาห ๑

ตสฺสสฺสโต ตถา หิ ตว ภควา อิทั สมฺชฺชปฺลยฺสฺส

สพฺพตฺถ อปฺปฏิหตฺทาเวน อุชฺชตปฺลยฺสฺส สมฺมเทว วุตตุ

ปวตฺติต्तั สมฺปนฺนเวยฺยากรณั สนนตฺติมهامตฺโต สตฺตตฺตลมตฺต

อพฺภุคฺคณฺตฺวา ปรีนินฺพฺพายิสฺสติ สุปฺปพฺพุโร สกฺโก สตฺตเม

ทิวเส ปจฺวี ปวีสิสฺสตีติ เอวมาที สมฺกฺคหิตั สมฺมเทว อุกฺคหิตั

#๑. สี่. สุกฺกุ ยาจิตฺวา นิพนุริตฺวา ๑ ๒. คากายั หีติ ทสฺสติ ๑

อวิปริตฺ ติฏฺจํ ปุณฺ สุกฺกุตฺรํ อณฺชลิํ ปณฺนามตฺวา อาห ๑
อยมณฺชลิํ ปจฺฉิมิ โส ปุณฺ ปณฺนามิโตติ อํยํ อปโรปิ อณฺชลิ
สุกฺกุตฺรํ ปณฺนามิโต ๑

มา โมหิยํ ชานนฺติ มา โน อวจนฺน โมหิยํ ชานนฺโต
ตสฺส (๑) คตฺติ อโนมปญฺญาติ ภควนฺตํ อาลปติ ๑

ปโรปรนฺติ อิมํ ปนฺ คาลํ อปรนฺปิ ปริยาเยน อโมहनฺเมว
ยาจนฺโต อาห ๑

ตตฺถ ปโรปรนฺติ โลกุตฺตรโลกิยวเสนฺ สุนฺทราสุนฺทรํ ทูเร
สนฺติเก วา ๑

อริชฺชมฺมฺนฺติ จตฺสจฺจรมฺมํ ๑ วิทิตฺวาติ ปฏฺวิวิชฺฌิตฺวา ๑

ชานนฺติ สพฺพิํ เณยฺยชฺชมฺมํ ชานนฺโต ๑

วาทิกงฺขามิติ ยถา ชฺชมฺมฺนิ ชฺชมฺมกาเล อญฺหาภิตฺโต
ปุริโส กิลนฺโต ตสิโต วาริํ เอวํ เต วาจํ อภิกงฺขามิ ๑

สฺสํ ปวสฺสาติ สุตฺตงฺขาติ สทฺททายตฺนํ ปวสฺสํ ปกฺขมฺมฺญจ (๒)
ปวตฺต ๑ สุตฺตงฺส วสฺสาติปิ ปาติ วุตฺตปการสฺส สทฺททายตฺนงฺส
วฏฺฐิํ วสฺสาติ อตฺถโล ๑

อิทานิ ยาทิสฺสํ วาจํ อภิกงฺขติ ตํ ปกาเสนฺโต
ยทตฺถิกนฺติ คาทมาห ๑

ตตฺถ กปฺปายโนติ กปฺปเมว ปุชฺชาวเสนฺ วทติ ๑

#๑. สฺสิ. กปฺปสฺส ๑ ๒. สฺสิ. ปงฺขมฺมฺญจ ๑

เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาวณณนา หน้า 863

ยถา วิมุตโตติ กิ อนุปาธิ เสสาย นิพพานธาตยา
ยถา อเสกโข อุทาหุ สอุปาทิเสสาย ยถา เสกโขติ วา
ปฺจจติ ฯ เสสเมตถ ปากฎเมว ฯ

เอวํ ทฺวาทสสี คาคาหิ ยาจิโต ภควา ตํ พุยากรโนโต (๑)
อจฺเจจฺฉิตฺตํอาทิมหา ฯ

ตตฺถ อจฺเจจฺฉิตฺตํ อธิ นามรूपे (อิตฺติ ภควา) กณฺหสฺส
โสตํ ทิฆมฺมตฺตานุสยิตฺตํ อิมสฺมี นามรूपे กามตฺตมหาทิกฺเข
ตฺตมหา ทิฆมฺมตฺตํ อปฺปหีนฺนญฺเณ อนฺุสยิตฺตา กณฺหนามกสฺส
มานสฺส โสตฺตํปิ วุจฺจติ ตํ กณฺหสฺส โสตฺตํ ทิฆมฺมตฺตานุสยิตํ
อธิ นามรूपे ตฺตํ กปฺปายโน ฉินฺนํ ฯ

อิตฺติ ภควาติ อิทํ ปน สงฺคีตฺติการานํ วจฺนํ ฯ

อตาริ ชาตี มรณํ อเสสนฺติ โส ตํ ตฺตํ ฆตฺวา
อเสสํ ชาตีมรณํ อตริ อนุปาธิเสสาย ปรีนฺิพฺพายิตฺติ ทสฺเสตฺติ
อิจฺจพฺุริ ภควา ปฺยจฺเสฏฺโฐติ อายสฺมตฺตา วงฺคีเสน ปฺญฺุโ
ภควา เอวํ อโวจ ปฺยจฺหิ สทฺธาทึหิ อินฺุทฺริเยหิ อนนฺุณ-
สาธารเณหิ จกฺขุหิ วา เสฏฺโฐ อถวา ปฺยจฺเสฏฺโฐติ ปฺยจฺหิ
สึลาทึหิ ชฺมมกฺขณฺุเรหิ ปฺยจฺหิ วา เหตุสฺมปฺทาทึหิ เสฏฺโฐ
อฺคฺคฺตโม ปวโรติ สงฺคีตฺติการานเมวิทฺมฺปิ วจฺนํ ฯ

เอวํ วุตฺเต ภควโต ภาสิตํ อภินฺนุทฺมานโส อายสฺมา

#๑. ม. วียากรโนโต ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคถาวณณนา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 864
เล่มที่ 26 มหานิปาตวณณนา หน้า 864

วงคีโส เอส สุตวาทิอาทิกา คถาโย อาห ๑

ตตถ ปจมคถาย น มํ วณเจสีติ ยสฺมา ปรีนิพพุโต
ตสฺมา ตสฺส ปรีนิพพุตภาวํ อิจฺจนฺตํ มํ น วณเจสี น
วิสิวาทสีติ อตฺโถ ๑ เสสิ ปากฺกเมว ๑

ทฺติยคถาย ยสฺมา มุตฺยเปกฺโข วิหสิ ตสฺมา ตํ
สนฺธายาห ยถา วาที ตถา การี อหุ พุทฺธสฺส สาวโกติ ๑

มจฺจุนิ ชาลํ ตตฺนฺติ เตญฺมิทวณฺเณ วิตฺถตํ วิตฺถตํ มารสฺส
ตณฺหาชาลํ ๑

มายาวิโนติ พหุมายสฺส ๑ ตถา มายาวิโนติปิ เกจิ
ปจฺนฺติ เตสิ โย อนेกาหิ มายาหิ อนेกกฺขตฺตํ ภควนฺตํ
อุปสงฺกมิ ตสฺส ตถา มายาวิโนติ อธิปฺปาโย ๑

ตติยคถาย อาทินฺติ มูลการณํ ๑ อุปาทานสฺสาติ วณฺฺสส ๑
วณฺฺมํ ทพฺุหิ กมฺมกิลเสหิ อุปาทาตพฺุญฺเจน อุปาทานนฺติ
วฺุตฺตํ ๑

ตสฺส อุปาทานสฺส อาที อวิชฺชาตณฺหาทีเกทํ การณํ
ณานจกฺขุณา อทฺุทส ๑

กปฺโป กปฺปิโยติ เอวํ วตฺตํ วณฺฺมฺติ ภควาติ อธิปฺปาเยน
วาทิ ๑

อจฺจกา วตาติ อติกฺกนฺโต วต ๑

#๑. (มุตฺยาเปโย ?) ๑

มจจุเชยฺยนฺติ มจจุ เอตถ ชียฺยตีติ มจจุเชยฺย เตภูมิกวภูฏี
สุทฺตฺตริ อจฺจกา วตฺตติ เวทชาโต วทติ ฯ

อิทานิ สตุตฺติ อตฺตโน อุปฺชฌาเย จ ปสนฺนมานโส
ปสนฺนาการิ วิภาเวนฺโต ตํ เทวเทวนฺติ โอสานคาถมาห ฯ

ตตฺถ ตํ เทวเทวํ วนฺทามิติ สมฺมุติเทโว อุปฺตติเทโว
วิสุทฺธิเทโวติ เตสํ สพฺเพสมปี เทวานํ อุตฺตมเทวตฺย (๑) เทวเทวํ
ทฺวิปฺทตฺตม ภควา ตํ วนฺทามิ ฯ น เกวลํ ตํเยว อถ โข
ตว (๒) สจฺจาภิสฺมโปชฺชียา อนุชฺมมฺชาตตฺตา อนุชาตํ มารวิชฺเยน
มหาวิริยตฺย มหาวิริ อากุอรณาทิอฺตฺเถน นาคํ ตว อฺเร
วายามชฺนิตชาติตฺย โอรสํ ปฺตฺตํ นิโครฺชกปฺปณฺจ วนฺทามิ ฯ

เอวเมเต สฺสุทฺธิอาทโย วงฺกิสฺปฺริโยसानา ทฺวิสตํ จตฺสภูจฺจิ
จ มหาเถรา อิธ ปาลิยํ อารุพฺพา เต สพฺเพ ยถา
สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส สวากฺภาเวน (๓) เอกวิธา ฯ ตถา อเสกฺขภาเวน
อฺกฺขิตฺตปฺลิฆตฺย สํกิณฺณปฺริกฺขตฺย อพฺพุพฺเพหฺสิกตฺย นิรฺกฺคพฺตฺย ปฺนฺนทฺชชตฺย ปฺนฺ
นการตฺย วิสฺยตฺตตฺย (๕) ทสฺสุ อริยวาเสสฺ
วฺภูชฺวาสตฺย จ ฯ

ตถา หิ เต ปณฺจจฺควิปฺปหิณา จพฺงคสมฺนฺนาคตา

#๑. สี. เทวตา ฯ ๒. สี. ตํ ตว ฯ ๓. สี. สวากฺปฺริกฺขตฺย

#อพฺพุพฺเพหฺสิกตฺย นิรฺกฺคพฺตฺย ปฺนฺนทฺชชตฺย ปฺนฺนภาเวน

#เอกวิธา ตถา อเสกฺขภาเวน อฺกฺขิตฺตปฺลิฆตฺย สํกิณฺณการตฺย

#วิสฺยตฺตตฺย ฯ

เอการกษา จตุราปสุเสนา ปนุณณปจเจกสจจา สมยวสฏฺเจเสนา
อนาวิลสงกปฺปา ปสฺสทฺชกายสงฺขารา สุวิมุตฺตจิตฺตา สุวิมุตฺต-
ปญฺญา จ ฯ (๑) อิติ เอวมาทินา นเยน เอกวิธา ฯ

เอหิภิกฺขุภาเวน อุปสมฺปนฺนา น เอหิภิกฺขุภาเวน
อุปสมฺปนฺนาติ ทฺวิธา ฯ

ตตฺถ อณฺดาสิ โกณฺทณฺณปฺปมฺหา ปญฺจวคฺคิยตฺเถรา
ยสฺสเถโร ตสฺส สหายภฺตฺตา วิมฺโล สุพาหุ ปุณฺณชิ คมฺมปฺตีติ
จตฺตาโร อปเรปี ตสฺส สหายภฺตฺตา ปญฺจปญฺญาส ตีส
ภทฺทวคฺคิยา อรุเวลกสฺสปฺปมฺหา สหสฺสปฺราณชฺชฺฉิลา เทว
อคฺคสาวกา เตสํ ปฺริวารภฺตฺตา อชฺชฺเตรสฺสตา ปฺริพฺพาชกา
โจโร องฺคุลิมาตฺเถโรติ สพฺเพ สหสฺสํ ปญฺญาสาธิกานิ ตินฺนิ
สฺตานิ จ โหนฺติ ฯ เตเนตํ วุจฺจติ

สฺตตฺตยํ สหสฺสญฺจ ปญฺญาสญฺจ ปฺนาปเร
เอเต เถรา มหาปญฺญา สพฺเพว เอหิภิกฺขุภาติ ฯ

น เกวลญฺจ เอเต เอว อถโข อณฺเณปี พหุ
สนฺติ ฯ เสยฺยถิทํ เสโล พฺราหฺมโณ ตสฺส อนฺเตวาสิภฺตฺตา
ติสฺตพฺราหฺมณา มหาภฺปิโน ตสฺส ปฺริวารภฺตํ ปฺริสสหสฺสํ
สุทฺโททนมหาราเชน เปสิตา กปฺลิตฺตฺวาสิโน ทสฺสหสฺสปฺริสา
มหาพาวเรยฺยพฺราหฺมณฺสฺส อนฺเตวาสิภฺตฺตา อชิตาทโย โสพส
สหสฺสปฺริมาณฺติ ฯ

เอวํ วุตฺตโต (๒) อณฺเณ น เอหิภิกฺขุภาเวน อุปสมฺปทา เต
ปน สรณคฺคณฺอุปสมฺปทา โฉวาทปฏิกฺคหณฺอุปสมฺปทา ปญฺหา-
พฺยากรณฺอุปสมฺปทา ลตฺตจฺจตฺตถกมฺอุปสมฺปทาติ อิมฺหิ จตฺตฺหิ
อาการเอหิ ลทฺฐอุปสมฺปทา ฯ

อาทิตฺโต หิ เอหิภิกฺขุภาวูปคฺตา เถรา เตสํ ภควา
ปพฺพชฺชํ วิย ตีหิ สรณคฺคเนหฺว อุปสมฺปทมฺปิ อนฺนฺลณาสิ
อํยํ สรณคฺคณฺอุปสมฺปทา ฯ ยถา ปน

ตสฺมาติห เต กสฺสป เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ ตีพฺพํ
เม หิโรตฺตปป์ ปจฺจปฏฺจิตํ ภวิสฺสติ เถเรสุ นเวสุ
มชฺฌิเมสุติ เอวํ หิ เต กสฺสป ลิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห
เต กสฺสป เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ ยงฺกิลฺลจฺจิ ชมฺมํ สุณฺนิสฺสามิ
กฺุสลฺลปสํหิตํ สพฺพํ ตํ อตฺถิ กตฺวา มนสิ กริตฺวา
สพฺพเจตฺสา สมนฺนนาหริตฺวา โฉหิตโสโต ชมฺมํ สุณฺนิสฺสามิติ
เอวํ หิ เต กสฺสป ลิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต กสฺสป
เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ สาทสฺสคฺคตา จ เม กายคฺคตา สติ
น วิชหิสฺสตีติ เอวํ หิ เต กสฺสป ลิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ
อิมฺสฺส โฉวาทสฺส ปฏิกฺคหณฺเนน มหากสฺสปตฺเถรสฺส
อนฺนฺลณาทอุปสมฺปทา อํยํ โฉวาทปฏิกฺคหณฺอุปสมฺปทา นาม ฯ
ยถา ปุพฺพารามे จงฺกมฺนฺเตน ภควตา อุทฺฐมาตกสฺสณฺณาคิ
#๑. ลี. เอว วุตฺเตหิ ฯ

วา โสปาก รูปสณณาคี วา อีเม ชมมา นานตุถา นานา-
พยุชชนา อุทาทุ เอกตุถา พยุชชนเมว นานนุติอาทีนา
อสุกนีสสิเตสุ ปญฺเหสุ ปุจฺฉิตเตสุ ภควนฺตํ อุปสงฺกมฺนฺเตน
สตุตฺตวสฺสึเกน โสปากสามเณเรณ อุทฺธูมาตกสณณาคี วา ภควา
รูปสณณาคี วา อีเม ชมมา เอกตุถา พยุชชนเมว นานนุติ-
อาทีนา วิสฺสชฺชิตเตสุ อิมินา สพฺพพยุชฺชตฺตวณฺเนน สทฺธิ
ลัสนฺทิตฺตฺวา อีเม ปญฺหา พุยาถตาคี อารทฺธจิตฺเตน ภควตา
อนุสณฺณตฺตอุปสมฺปทา อัยฺย ปญฺหาพฺยากรณฺอุปสมฺปทา นาม ฯ
ลตฺติจจตุตถกมฺมุอุปสมฺปทา ปากฎาว ฯ

ยถา เอหิภิกฺขุภาวเณ อุปสมฺปทา น เอหิภิกฺขุภาวเณ
อุปสมฺปทาตี ทฺวิธา เอวํ สมฺมุขาปรมฺมุขาทฺโตปี ทฺวิธา ฯ
เย หิ สตุถุ ชฺรमानกาลเ อริยาช ชาติยา ชาตา เต
อณฺณาสึโกณฺณทฺถวาทโย สมฺมุขสาวกา นาม. เย ปน
ภควโต ปรีนึพฺพานโต ปจฺฉา อธิคฺตวิเสสา เต สติปี สตุถุ
ชฺมมสรีรสฺส ปจฺจกฺขภาเว สตุถุ สรีรสฺส อปจฺจกฺขภาวโต
ปรมฺมุขสาวกา นาม ฯ

ตถา อุภโตภาควิมุตฺตปญฺญาวิมุตฺตตาวเสน อิช ปาลีย
อาคตา ปน อุภโต ภาควิมุตฺตา เอวาตี เวทิตฺตพฺพา ฯ วุตฺตํ
เหตํ อปทานเ (๑)

#๑. สพฺพเถราปทานเ โอสานกาลายํ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาวรรณนา หน้า 869

วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม นพภิญญา สจฺจิกตาดิ ฯ

ตถา สาปทานานปทานเกทโต เยสิ หิ ปุริเมสุ

สมฺมาสมฺพุทฺเธสุ ปจฺเจกพุทฺธพุทฺธสาวเกสุปี (๑) ปุณฺณกิริยาวเสน

ปวตฺติตฺตํ สวากปารมิตาสงฺขาตํ อตฺถิ อปทานํ เต สาปทานา

เสยฺยถาปี อปทานปาลิยํ อาคตา เถรา ฯ เยสิ ปน ตํ นตฺถิ

เต อนปทานา ฯ

ที ปน สพฺเพน สพฺพํ ปุพฺพเหตุสมฺปตฺติยา วินา

สจฺจาภิสฺมโโพโซ สมฺภวตีติ น สมฺภวติ ฯ น หิ อุปนิสฺสย-

สมฺปตฺติรหิตสฺส อริยมคฺคาธิกโม อตฺถิ ตสฺส สฺสทฺถกรทฺตริ-

สมฺภวสทาวโต ฯ

ยถาห ตํ ที มณฺณถ ภิกฺขเว กตมํ นฺ โข ทฺถกรตฺตริ

วา ทฺตริสมฺภวตฺตริ วาติอาทิ ฯ ยทิ เอวํ กสฺมา วุตฺตํ เยสิ

ปน ตํ นตฺถิ เต อนปทานาติ ฯ นยิทเมว ทฺถจฺพฺพํ เย

สพฺเพน สพฺพํ อุปนิสฺสยสมฺปตฺติรหิตา เต อนปทานาติ

ตาทิสานํ อิธ อนธิปฺเปตตฺตา ฯ

เยสิ ปน อติอุกฺกัสมคฺตํ อปทานํ นตฺถิ เต อิธ

อนปทานาติ วุตฺตา น สพฺเพน สพฺพํ อุปนิสฺสยรหิตาเยว ฯ

ตถา หิ อิเม สตฺตา พุทฺธูปปาเทสุ อจฺฉริยาจินฺนเตยฺยคุณ-

วิภูติวิทฺถตฺตํ พุทฺธานํ อานูภาวํ ปสฺสนฺตา จตฺตูปฺปมาณิกสฺส

#๑. สี. ปจฺเจกพุทฺเธสุ พุทฺธสาวเกสุ จ ฯ

โลกสุส สพุททาปี (๑) ปสาทาวหตุตา สตุถริ สทุธิ ปฏิลภนุติ ฯ
ตถา สทุทมมุสสุวเนน สาวกานํ สุมมาปฏิปตฺติทสุสเนน กทาจิ
มหาโพธิสตุตทานํ สุมมาสมุโพธิยา จิตฺตาทินีหารทสุสเนน เตสํ
สนุติเก โอวาทานุสาสนปฏิทาเกน จ สทุทมมุเม สทุธิ ปฏิลภนุติ
เต ตตฺถ ปฏิลทุสทุธา ยทิปี สํสาเร นิพุพานे จ
อาทีนวานิสํเส (๒) ปสฺสนุติ มหารชกฺขตาย ปน โยคกฺเขมํ
อนภิสมฺภนฺนุตา อนตฺรนฺตฺรา วิวญฺญูปนีสฺสยํ กุสลพีชํ อตฺตโน
สนุตฺตाने โรเปนฺติเยว สปฺปริสฺสูปนีสฺสยพฺหุการภาวโต (๓) เตนาน (๓)

ยทิมสุส โลกนาถสุส วิรัชฌิสฺสาม สาสนํ
อนาคตมฺหิ อทุชานे हेसुสาม สุมฺมุขา อิมํ ฯ
ยถา มนุสฺสา นที ตฺรนฺตา ปฏิตฺติคฺคํ วิรัชฌिय
हेญฺจาทิฏฺเฐ (๔) คเหตุวาน อุตฺตฺรนฺติ มหานที ฯ
เอวเมว มยํ สพุเพ ยทิ มุญฺจามิมํ จินํ
อนาคตมฺหิ อทุชานे हेसुสาม สุมฺมุขา อิมนฺติ ฯ

เอวํ วิวญฺญู อุตฺทิสฺส อูปปาทิตฺกุสลจิตฺตํ สตฺสหฺสฺสาธิก-
จตุอสฺงเขยฺยกาลนฺตฺเร วิโมกฺขาธิกมฺสุส อูปนีสฺสโย น โหตีติ
น สกฺกา วตฺตุํ ฯ ปเคว ปตฺถนาวเสน อธิการํ กตฺวา
ปวตฺติตํ ฯ เอวํ ทูวิธาเปเต ฯ

#๑. สี. สพุททาปี ฯ ๒. สี. อาทีนเว อานิสํเส จ ฯ

#๓. ม. สปฺปริสฺสูปนีสฺสยสุส พหุการภาวโต ฯ ๔. สุยา.

#हेญฺจาทิคฺคํ ฯ ๕. บ. พุทฺธ. ๓๓/๒/๔๒๓ ฯ

เล่มที่ 26 วงศ์ศตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 871

อคฺคสาวกา มหาสาวกา ปกตีสาวกาติ ติวริชาฯ เตสุ
อายุสฺมา อญฺญาสิโกณฺหฺมฺโห วโป ภาทฺธิโย มหานาโม อสฺสชิ
นาตโก ยโส วิมโล สุพาหุ ปุณฺณชิ คมฺปติ อูรวลกสฺสโป
นทิกสฺสโป คยากสฺสโป สาริปฺตุโต มหาโมคฺคฺลฺลาโน
มหากสฺสโป มหากจฺจายโน มหาโกณฺฐิโต มหากปฺปิโน
มหาจฺจนฺโท อนฺรุทฺโธ กงฺขารเวโต อานนฺโท นนฺทโก ภคฺ
นนฺโท กิมฺพิโล (๑) ภาทฺธิโย ราหุโล สีวลี อุปาลี ทพฺโพ อุปเสโน
ขทิวริชเวโต ปุณฺโณมนฺตานิปฺตุโต ปุณฺโณ สุนาปรนฺโต
โสโณ กุณฺณโณ โสโณ โกพิวิโส ราโช สฺกฺติ องฺคฺลิมาโล
วกฺกฺลิ กาพฺุทฺธาเยี มหาอุทฺธาเยี ปิลินฺทวฺจฺโโล (๒) โสภิตฺ กุมารกสฺสโป
รทฺฐปาโล วงฺกฺสิโส สภฺิโย เสโล อุปวาโน เมฆิโย สาคโต
นาคิตฺ ลกฺณฺทกฺภาทฺธิโย ปิณฺโฑลภาทรทฺวาโช มหาปฺนฺธโก
จฺพปฺนฺธโก พากฺุโล (๓) กุณฺทชาโน (๔) ทารฺุจิริโย ยโสโช อชิโต
ติสฺสเมตฺเตยฺโย ปุณฺณโก เมตฺตคฺคฺ ไรตโก อุปสิโว นนฺโท เหมโก
โตเทยฺโย กโปโป ชตฺกณฺณิ ภาทฺุราวุโร อุทโย โปสาโล
โมฆราชา ปิงฺกฺโยติ เอเต อสฺตีติมหาสาวกา นาม ฯ

กสฺมา ปน เต เอว เถรา มหาสาวกาติ วุจฺจฺนฺตีติ ฯ
อภินิหารสฺส มหฺนฺตภาวโตฯ ตถา หิ เทว อคฺคสาวกาปี
มหาสาวเกสุ อนฺโตคฺธาฯ เต หิ สาวกปารมีฃานสฺส
#๑. ม. กิมิโล ฯ ๒. สี. ม. ปิลินทิวจฺโโล ฯ
#๓. สี. พกฺุโล ฯ ๔. สี. ม. โกณฺทชาโน ฯ

มตถกปุตติยา สาวเกสุ อคฺคธมฺมาธิกเมณ อคฺคภูจฺจาเน จิตาปี
อภินิหารมหนุตตาสามณฺเณน มหาสาวกาติปี วุจฺจนฺติ ฯ อิตเร
ปน ปกตีสาวเกหิ สาคิสย-มหากินิหารา ฯ ตถา หิ เต
ปทุมุตตรสฺส ภควโต กาลเ กตปณฺธิชานา ฯ ตโต เอว
สาคิสย อภิญฺญาสมาปตฺตีสฺส วสีโน ปภินฺนปฏิสมฺภิทา จ ฯ
กามํ สพฺเพปิ อรหนฺโต สีลวิสุทฺธิอาทิกเ สมฺปาเทตฺวา
จตุสฺส สติปฏฺจฺจาเนสฺส ปตฺติจฺจิตฺตจิตฺตา สตฺต โพชฅนฺเเก ยถาภูตํ
ภาเวตฺวา มคฺคปฏฺธิปาฏฺฐิยา อนวเสสโต กิเลสฺ เจเปตฺวา อคฺคผล
ปตฺติจฺจนฺติ ตถาปี ยถา สทฺธาวิมุตตโต ทิฏฺฐิปปตฺตสฺส
ปญฺญาวิมุตโต จ อุกฺกโตภาควิมุตตสฺส ปุพฺพภากภาวนาวิเสโส
อทฺธา อิจฺฉิตโต วิเสโส เอว อภินิหารมหนุตตาปุพฺพโยค-
มหนุตตาหิ อตฺตสนฺदानเ สาคิสยคฺคณฺวิเสสสฺส นิปฺพมาทิตตฺตา
สีลาทิกฺุณฺเหหิ มหนุตตา สาวกาติ มหาสาวกา ฯ เตสุเยว ปน
เย (๑) โพธิปฏฺกขิยธมฺเมสฺส ปาโมกฺขภาเวณ ชฺรฺรภูตानํ สมฺมาทิฏฺฐิ-
สมฺมาสมารินํ สาคิสยกิจฺจนฺตรภาวานิปฺพคฺติยา การณฺภูตาย
ตชฺชชานินิหารากินิหตฺตาย สกฺกจฺจํ นีรนฺตรํ จิรกาลํ สมฺมาหิตาย
สมฺมา ปฏฺธิปุตฺติยา ยถากุณฺมํ ปญฺญา ย สมฺมาธิสฺมึ จ อุกฺกัสม-
ปารมิปปุตฺติยา สวิเสสํ สพฺพคฺุณฺเหหิ อคฺคภาเว จิตา เต
สาริปุตฺตโมคฺคผลฺลานตฺเถรา (๒) สติปี มหาสาวกตฺเต สาวกปารมฺมียา
#๑. สී. เต ฯ ๒. ม. สาริปุตฺตโมคฺคผลฺลานา ฯ

เล่มที่ 26 วงศ์ศตฺเถรคาถาพรรณนา หน้า 873

มตฺถเก สพุทฺธสาวกานํ อคฺคภาเว จิตฺตฺตา อภินิหารมหนฺตภาวโต

ปฺพุทฺโทยคฺมหนฺตภาวโต จ อคฺคสาวกาอิจฺเจว วุจฺจนฺติ ฯ

เย ปน อริยสาวกา อคฺคสาวกา วีย จ มหาสาวกา

วีย จ น ปริมิตาว อตฺโธ อนนฺตสตา อนนฺตสทฺสตา

เต ปกฺคิสาวกา ฯ อธิ ปาลิยํ อารุพฺพา ปน ปริมิตาว

คาถาเวสฺน ปริคฺคหิตฺตฺตา ฯ ตถาปิ มหาสาวเกสุปี เกจิ อธิ

ปาลิยํ นารุพฺพา ฯ

เอวํ ติวิธาปี เต อนิมิตฺตวิโมกฺษาทีเกทโต ติวิธา

วิโมกฺขสมชฺชคฺมวเสนปี ติวิธา ฯ ตโย หิ อิมํ วิโมกฺขา สุยฺยโต

วิโมกฺโข อนิมิตฺโต วิโมกฺโข อปฺปณฺนิหิตโต วิโมกฺโขติ ฯ เต จ

วิโมกฺขา สุยฺยตาทิหิ อนิจฺจานุปฺสฺสนาทีหิ ตีหิ อนุปฺสฺสนาหิ

อธิคฺนตพฺพา ฯ อาทิตโต หิ อนิจฺจาทีสุ เยน เกนจิ อากาเรน

วิปฺสฺสนาภินิเวโส โหติ ฯ

ยทา ปน วุจฺจฺจานคามินิยา วิปฺสฺสนาย อนิจฺจาการโต

สงฺขา เรสมฺมสนฺตฺติยา มคฺควุจฺจานํ โหติ ตทา วิปฺสฺสนา

สตีปี รากนิมิตฺตาทินํ สมฺมุจฺจมาญฺเณ สงฺขารนิมิตฺตํ ปน สทา

น วิสฺสชฺเชตีติ นิปฺปรียาเยน อนิมิตฺตนามํ อลภฺมาณา

อตฺตโน มคฺคสฺส อนิมิตฺตนามํ ทาตุํ น สกฺโกนฺตตีติ ฯ

กิลฺยจาปี อภิชฺมเม อนิมิตฺตวิโมกฺโข น อุตฺทฺธิญฺญํ สุตฺตฺตฺนเต

ปน รากาทินิมิตฺตาทินํ สมฺมุจฺจมาญฺเณ ลพฺภตีติ ฯ

อนิมิตฺตยจ ภาวเหหิ มานานุสยมุชฺชห
ตโต มานาภิสฺมยา อุปสนฺโต จริตฺตสฺสตี อาทินา

หิ วิปฺสฺสนาย อนิมิตฺตวิโมกฺขภาโว อนฺตฺตรสฺส อนิมิตฺต-
วิโมกฺขภาโว จ วุตฺโต ฯ ยทา วุจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ทฺก
วิปฺสฺสนา รากปฺปณฺธิอาทินํ สฺมฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
ลภฺตีติ อปฺปณฺธิทฺตวิโมกฺกํ นาม โหติ ฯ ตทนนฺตโร จ (๑) มฺกฺโค
อปฺปณฺธิทฺตวิโมกฺกโห ฯ ยทา ปน วุจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
อนตฺตภาเรน สฺมฺก
อตฺตทฺก
นาม โหติ ฯ ตทนนฺตโร จ มฺกฺโค สฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
โหติ ฯ อิมฺสฺ อกฺกมฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
เกจิ อนิมิตฺตวิโมกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
สฺก
วิโมกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
กฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก

ปฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
ทฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
สฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
รฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
อภินฺนวิสฺตีวา จตฺตาริ มหาภูตานิ ปฺรคฺคฺกฺกฺก
#๑. สี่. อัย สทฺโท นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาวณณา หน้า 875

ปริคคณหาติ อรูป ปริคคณหาติ รูปรูป ปน ปริคคณหนุโต
ทุกเขน กสิเรน กิลมนุโต ปริคคเหตุ สกโกติ ตสส ทุกข-
ปฏิบัติ นาม โหติ ปริคคหิตรูปรูปสส ปน วิปัสสนา-
ปริวาเส มคคปาตฎาภวทนุชตย ทนุชธาภิญญา นาม โหติ ฯ

โยปี รูปรูป ปริคคเหตุวา นามรูป วุตตเปนุโต
ทุกเขน กสิเรน กิลมนุโต วุตตเปติ วุตตปีเต จ นามรูป
วิปัสสนาปริวาส วสนุโต จิเรน มคค อุปาเทติ สกโกติ
ตสสปี ทุกขาปฏิบัติ ทนุชธาภิญญา นาม โหติ ฯ

อปโร นามรูปมปี วุตตเปตวา ปจเจเย ปริคคณหนุโต
ทุกเขน กสิเรน กิลมนุโต ปริคคณหาติ ฯ ปจเจเย จ
ปริคคเหตุวา วิปัสสนาปริวาส วสนุโต จิเรน มคค อุปาเทติ
เอวมปี ทุกขาปฏิบัติ ทนุชธาภิญญา นาม โหติ ฯ

อปโร ปจเจเยปี ปริคคเหตุวา ลกขณานิ ปฏิวิษณุโต
ทุกเขน กสิเรน กิลมนุโต ปฏิวิษณติ ปฏิวิทลลกขโณ จ
วิปัสสนาปริวาส วสนุโต จิเรน มคค อุปาเทติ เอวมปี
ทุกขาปฏิบัติ ทนุชธาภิญญา นาม โหติ ฯ

อปโร ลกขณานิปี ปฏิวิษณิตวา วิปัสสนาณาณ ติกเข
สูเร ปสนเน วหนุเต อุปนุน- วิปัสสนานิกนุตี ปริยาทียมาโน
ทุกเขน กสิเรน (๑) กิลมนุโต ปฏิวิษณติ ปฏิวิทลลกขโณ จ
วิปัสสนาปริวาส วสนุโต (๑) จิเรน มคค อุปาเทติ เอวมปี

#๑. ม. กิลมนุโต ปริยาทียติ นิกนุติลจ ปริยาทียิตวา

#วิปัสสนาปริวาส วสนุโต ฯ

ทุกขาปฏิปทา ทนุทธาภินญา นาม โหติ ฯ

ยถาวุตตาสุเยว ปฏิปทาสู มคฺคปาตฺตภาวสุส จิปรตาย
ทุกขาปฏิปทา จิปรปาภินญา ตาสฺ ปน ปฏิปทานํ อภิจฺจนสิทฺธิยํ
มคฺคปาตฺตภาวสุส ทนุทธาย จิปรตาย จ ยถากมฺมํ สุขาปฏิปทา
ทนุทธาภินญา สุขาปฏิปทา จิปรปาภินญา จ เวทิตพฺพา ฯ

อิมาสฺมि จตฺตสนฺนํ ปฏิปทานํ วเสน อคฺคมคฺคปรตฺตติยา
เถรानํ จตฺตพฺพิชตา เวทิตพฺพา ฯ น หิ ปฏิปทาหิ วินา
อริยมคฺคาธิคโม อตฺถิ ฯ ตถา หิ อภิธมฺเม ยสฺมี สมเย
โลกุตฺตรํ ฆานํ ภาเวติ นียฺยานิกํ อปจยคามิ ฯเปฯ ทุกขาปฏิปทํ
ทนุทธาภินญฺนตฺถิอาทินา (๑) ปฏิปทาย สทฺธิเยว อริยมคฺโค วิกตฺโต
เตน วุตฺตํ ปฏิปทาวิกาเคน จตฺตพฺพิชตาติ ฯ

อินุทฺธิยาธิกาวิกาเคน ปญฺจวิธา ฯ สติปิ เนสฺส สจฺจาภิ-
สมโพธสามณฺเณ เอกจฺเจ เถรา สทฺธุตฺตรา เสยฺยถาปี เถโร
วกฺกฺลึ เอกจฺเจ วิริยุตฺตรา เสยฺยถาปี เถโร มหาโสโณ
โกพิวิโส เอกจฺเจ สตฺตุตฺตรา เสยฺยถาปี เถโร โสภิตฺโต (๒) เอกจฺเจ
สมาธุตฺตรา เสยฺยถาปี เถโร จุพฺปนถโก เอกจฺเจ ปญฺญุตฺตรา
เสยฺยถาปี เถโร อานนฺโท ฯ

ตถา หิ โส คตฺติมฺนุตตาย อตฺถโกสลฺลาทิวฺนุตตาย (๓) จ
ปัสสิโต อยญฺจ วิภาโค ปุพฺพภาเค ลพฺภมานวิเสสวเสน

#๑. อภิ. สํ ๓๔/๒๖๐ ฯ ๒. สึ. สาคโต ฯ

#๓. สึ. มนุตตาย ฯ

เล่มที่ 26 วงศ์ศตฺเถรคาถาวรรณนา หน้า 877

วุดฺโต ฯ อคฺคฺมคฺคกฺขณฺณ ปนฺ เสสํณมฺปิ อินฺทฺริยานํ เอกสภาวา
อิจฺฉิตฺตํ ฯ

ตถา ปารมฺปิปฺตฺตํ ปฏฺฐิสฺมฺภิตฺตํ ปฏฺฐิสฺมฺภิตฺตํ นพฺภิตฺตํ
เตวฺชฺชา สุกฺขวิปฺสฺสกาตี ปญฺจวิธา ฯ สวณฺเสสุ หิ เอกจฺเจ
สวณฺปารมฺมฺยา มตฺตกฺปฺตฺตํ ยถา ตํ อายสฺมา สาริปฺตฺโต
อายสฺมา จ มหาโมคฺคฺลฺลาโน เอกจฺเจ อตฺตปฏฺฐิสฺมฺภิตฺตํ
ธมฺมปฏฺฐิสฺมฺภิตฺตํ นฺริตฺตปฏฺฐิสฺมฺภิตฺตํ ปฏฺฐิภาณปฏฺฐิสฺมฺภิตฺตํ อิมํ
จตฺตํ ปฏฺฐิสฺมฺภิตฺตํ วเสน ปฏฺฐิสฺมฺภิตฺตํ เอกจฺเจ
อิทฺธิวิธวณฺณาทินํ อภิตฺตํ วเสน นพฺภิตฺตํ เอกจฺเจ
ปฺพุเพนฺวิทวณฺณาทินํ ติสฺสนํ วิชฺชานํ วเสน เตวฺชฺชา ฯ

เย ปนฺ ขณฺณสมฺมํมตฺเต จตฺวา วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา
อริคฺคตอคฺคฺมคฺคา เต อาทิโต อนฺตรนฺตรรา จ สมฺมํ
ณานํเคน วิปฺสฺสนาพฺกนฺตรํ ปฏฺฐิสฺนฺธานํ อภาวา สุกฺขา
วิปฺสฺสนา เอเตสนฺติ สุกฺขวิปฺสฺสกา นาม. อยญฺจ วิภาโค
สวณฺณํ สาธารณฺณํ อุปฺปรกฺขิตฺวา วุดฺโต ฯ

อิธ ปาลียํ อากฺตา นคฺถเว สุกฺขวิปฺสฺสกา ฯ เตเนวาท
ปฏฺฐิสฺมฺภิตฺตํ จตฺสฺโส วิโมกฺขาปฺจ อญฺจิม
นพฺภิตฺตํ สจฺฉิตฺตํ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺตฺอิทาตี ฯ

เอวํ ปารมฺปิปฺตฺตํทิวเสน ปญฺจวิธา ฯ

อนิมิตฺตํทิวเสน นพฺพิธา อนิมิตฺตํวิมุตฺโตตฺติอาทโย ฯ

สทฐาฐโร ปรณฐโรติ ทูริธาฯ ตถา อปฺปณฺหิต-
วิมุตฺโต ปรณวิมุตฺโต จาติฯ เอวํ อนิมิตฺตวิมุตฺตาทิวเสน จ
ปรียายวิมุตฺตเกเทน สตฺตวิธาฯ

จตุสฺส หิ อรูปสมปตฺตีสฺส เอกเมกํ ปาทกํ กตฺวา
วิปฺสฺสนํ อารภิตฺวา อรหตฺตํ ปตฺตฺตา จตฺตฺตฺวาโร นิโรธโต
วฺภูจาย อรหตฺตํ ปตฺโต จาติ ปรณจ อุกฺโตภาควิมุตฺตา สทฐา-
ฐรปรณฐรวเสน เทว ปรณวิมุตฺตาทิ เอวํ วิมุตฺติเกเทน
สตฺตวิธาฯ

ฐรปฺปิปทาวิภาเคน อญฺจวิธาฯ โย หิ ทฺกฺขาปฺปิปทาย
ทนฺธาภินฺนาย นียฺยติ โส สทฐาฐรปรณฐรวเสน ทูริโธ
ตถา เสสปฺปิปทาสฺสปีติ เอวํ ฐรปฺปิปทาวิภาเคน อญฺจวิธาฯ

วิมุตฺติเกเทน นววิธาฯ ปรณจ อุกฺโตภาควิมุตฺตา เทว
ปรณวิมุตฺตา ปรณวิมุตฺตึยฺ เจโตวิมุตฺตึยฺจ ปารมฺปิปตฺตฺตา
เทว อคฺคสาวกา จาติ เอวํ นววิธาฯ

วิมุตฺติวเสนว ทสฺวิธาฯ จตุสฺส อรูปาวจรชฺฌาเนสฺส จ
เอกเมกํ ปาทกํ กตฺวา อรหตฺตํ ปตฺตฺตา จตฺตฺตฺวาโร สฺกฺขวิปฺสฺสโกติ
ปรณจ ปรณวิมุตฺตา ยถาวุตฺตา จ อุกฺโตภาควิมุตฺตา จาติ
เอวํ วิมุตฺติเกเทนว ทสฺวิธาฯ เต ยถาวุตฺเตน ฐรเกเทน
ภิชฺชมานา วิสฺติ โหนฺติฯ

ปฺปิปทาเกเทน ภิชฺชมานา จตฺตฺตฺวาฬิํ โหนฺติฯ ปฺน

พุทธทศนิกายกฎกถา เถรคาถาวณณา (ปรมคถที่ปนี ๒) - หน้าที่ 879
เล่มที่ 26 วงศ์สตุเถรคาถาวณณา หน้า 879

ปฏิบัติทาเกทน ชุรเกทน จ ภิชชมานา อสีติ โหนติ ฯ อถ
เต สุลลตวิมุตตาทิวิภาเคน ภิชชมานา จตฺตافیสาธิกา เทว
สตานี (๑) โหนติ ฯ ปุณ อินฺทุริยาธิกภาเวน ภิชชมานา ทฺวิสตุตฺตร
สทสฺสั โหนตฺตีติ ฯ เอว อตฺตโน कुณวเสน อนेकเกทวิภตฺเตสุ
มकुणฺฐผลणฺฺเจสุ อริยสาวเกสุ ये अत्तनो ปฏิपत्तिपवत्तिआतिगे
ज विभावेनति ฯ ये ज्ञाना मे गुणिकातिआतिका (๒) काठा
उत्तानातिवसेन अणालीसु ฯ ते ज अिठ काठामुखेन संकह
आरुफुहा ฯ तेनाह लीहान्व नत्तनानं चपे च सुसित्वा
अजुत्ति पत्तन्ति (๓) ฯ

เอวเมตถ ปกิณณกถา เวทิตพฺพา ฯ

วงค์สตุเถรคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

มหานิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

พทตฺตมมหาวิหารวาสิना आจริयम्मपालत्तेरेन กठा

#๑. ลี. จตฺตافیสาธิกเทวสตี ฯ

#๒. พุ. เถร ๒๖/๑๓๘/๒๖๐ ฯ ๓. พุ. เถร ๒๖/๑๓๗/๒๖๐ ฯ